



This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

### **Usage guidelines**

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

### **About Google Book Search**

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

ANDOVER-HARVARD LIBRARY



AH 51D6 Q

NOVUM  
TESTAMENTUM  
GRAECE

ED.

F. BRANDSCHEID

501  
1901

Harvard Divinity School



ANDOVER-HARVARD THEOLOGICAL LIBRARY

MDCCCX

CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS







Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.

---

NOVUM TESTAMENTUM  
GRAECE.



**Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.**  

---

**NOVUM TESTAMENTUM**  
**GRAECE.**

**TEXTUM RECENSUIT, BREVES CAPITULORUM  
INSCRIPTIONES ET LOCOS PARALLELOS  
UBERIORES ADDIDIT**

**FRIDERICUS BRANDSCHEID,**  
**GYMNASII HADAMARIENSIS OLIM CONRECTOR.**

**EDITIO CRITICA ALTERA, EMENDATIOR.**

**CUM APPROBATIONE REV. ARCHIEP. FRIBURGENSIS.**

---

**FRIBURGI BRISGOVIAE.**  
**SUMPTIBUS HERDER,**  
**TYPOGRAPHI EDITORIS PONTIFICII.**  
**MCM.**

**VINDOBONAE, ARGENTORATI, MONACHII, S. LUDOVICI AMERICAE.**

c

ANDOVER-HARVARD  
THEOLOGICAL LIBRARY  
CAMBRIDGE, MASS.

H 50.485

April 3 1924

Imprimatur

*Friburgi Brisgoviae*, die 22. Iunii 1901

✠ Thomas, Archiep̃ps.

Omnia iura reservantur.

---

Typis Herderianis Friburgi Brisgoviae.

## LECTORI SALUTEM!

**C**UM amici mei insisterent, ut editio Novi Testamenti graece imprimeretur etiam minori pretio parabilis quam ea quae graecum textum cum latina versione Vulgata coniungeret, cum honestissimo bibliopola Herder egi, ut graecum textum separatim ederet. Cui meo desiderio ille libenter obsecutus hanc editionem paravit, ut gloria Dei augetur et sanctum eius Evangelium fructum plus afferret. Sic enim possunt etiam egentiores discipuli gymnasiorum nostrorum Novum Testamentum graece acquirere graeceque legere. Quocirca benedictio Dei sit cum hoc opere, et gloria Dei sit sempiterna!

AQUIS MATTIACIS, die festa ss. Apostolorum Petri et Pauli MCML.

EDITOR.



## INDEX.

	Pagina
Praefatio editoris . . . . .	V
De principiis textus graeci adornandi huic editioni ad- hibitis . . . . .	IX
<i>Εὐαγγέλιον κατὰ Μαθθαῖον</i> . . . . .	I
<i>Εὐαγγέλιον κατὰ Μάρκον</i> . . . . .	89
<i>Εὐαγγέλιον κατὰ Λουκᾶν</i> . . . . .	145
<i>Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην</i> . . . . .	239
<i>Πράξεις Ἀποστόλων</i> . . . . .	309
<i>Ἐπιστολαὶ Παύλου</i> . . . . .	401
<i>Πρὸς Ῥωμαίους</i> . . . . .	403
" <i>Κορινθίους Πρώτη</i> . . . . .	438
" <i>Κορινθίους Δευτέρα</i> . . . . .	471
" <i>Γαλάτας</i> . . . . .	493
" <i>Ἐφεσίους</i> . . . . .	505
" <i>Φιλιππησίους</i> . . . . .	518
" <i>Κολοσσαεῖς</i> . . . . .	526
" <i>Θεσσαλονικεῖς Πρώτη</i> . . . . .	534
" <i>Θεσσαλονικεῖς Δευτέρα</i> . . . . .	542
" <i>Τιμόθεον Πρώτη</i> . . . . .	547
" <i>Τιμόθεον Δευτέρα</i> . . . . .	556
" <i>Τίτον</i> . . . . .	563
" <i>Φιλήμονα</i> . . . . .	567
" <i>Ἑβραίους</i> . . . . .	568



	Pagina
<i>Ἐπιστολαὶ Καθολικαί</i> . . . . .	597
<i>Ἰακώβου</i> . . . . .	599
<i>Πέτρου Πρώτη</i> . . . . .	609
<i>Πέτρου Δευτέρα</i> . . . . .	619
<i>Ἰωάννου Πρώτη</i> . . . . .	625
<i>Ἰωάννου Δευτέρα</i> . . . . .	635
<i>Ἰωάννου Τρίτη</i> . . . . .	637
<i>Ἰούδα</i> . . . . .	639
<i>Ἀποκάλυψις Ἰωάννου</i> . . . . .	643
Tabula codicum manuseriptorum et versionum Novi Testamenti . . . . .	691
Tabula locorum hac altera editione mutatorum auctori- tatibus instructa . . . . .	696
Adnotationes criticae . . . . .	713

## DE PRINCIPIIS TEXTUS GRAECI ADORNANDI HUIC EDITIONI ADHIBITIS.

**N**OSTRA haec principia sunt eadem, quae olim secutus est s. Hieronymus, qui eo rectius de hac re iudicare potuit, quo fuit propior temporibus originis Sacrarum Scripturarum Novi Testamenti. Is in operanda recensione sua textus latini a maxima parte ecclesiarum imperii romani adiutus librorum donis, quaedam eorum exemplarium, quae manu tractavit, et graeca et latina appellat vera et antiqua. Ultra eum retrogredi non possumus, cum praeter exiguam notitiam de Luciano et Hesychio, quorum scripta a Gelasio Papa damnata sunt, nusquam de anteriori graeci textus Novi Testamenti editione mentio fiat. Itaque Lachmannus ut magnus vir doctus in s. Hieronymo constitit eiusque principia adoptavit. Cum enim eum textum graecum quaeramus, ex quo et posteriora apographa graeca et versiones latinae fluxerunt, constat fere inter omnes, duas esse sacri textus formationes, alteram orientalem, alteram occidentalem, quae ubi lectionibus consentiunt, certissimum est signum veritatis. Pertinent autem ad orientalem textus sacri formationem

in Evangeliiis: B  $\aleph$ <sup>1</sup> C  $\zeta$ <sup>2</sup> P Q T Z R  $\Xi$  N et scriptor ecclesiasticus Origenes; contra ad occidentalem: A (Evang.) D X  $\Delta$  a b c d Italiae, Vulgata et Patres trium primorum saeculorum Irenaeus, Cyprianus, Hilarius, Lucifer<sup>3</sup>. In Actibus Apostolorum ad orientalem classem testium pertinent: A B  $\aleph$  C  $\zeta$  et Origenes, ad occidentalem: D E H L a b c d e, Irenaeus, Cyprianus, Lucifer, Hilarius, Vulgata. In epistolis Pauli ad orientalem: A B  $\aleph$  C H  $\zeta$  et Origenes, ad occidentalem: D E F G d e f g, Vulgata, syr. Pst., Irenaeus, Cyprianus, Lucifer, Hilarius; ex utraque classe mixti: K L P. In epistolis catholicis ad orientalem classem: A B  $\aleph$  C  $\zeta$ , Origenes et Clemens Alexandrinus, ad occidentalem: Vulgata, syr. Pst., Irenaeus, Cyprianus, Lucifer, Hilarius; ex utraque classe mixti: K L P 13. 31 rel. In Apocalypsi ad orientalem classem: A  $\aleph$  C, Origenes, Clemens Alexandrinus, Hippolytus, ad occidentalem: Vulg. codd. et edit., Irenaeus, Cyprianus, Lucifer, Hilarius

<sup>1</sup> B  $\aleph$  pro uno codice habendi sunt. Itaque plerumque satis habere possumus, unum B pro utroque nominasse; raro tantum, maxime ubi deficit B, lectionem codicis  $\aleph$  separate attulimus.

<sup>2</sup> Editio Stephani (a. 1550) maxime in recentioribus et usitatis exemplaribus nitebatur.

<sup>3</sup> Non attinet ad propositum nostrum, neque in auctoritatibus Patrum et scriptorum ecclesiasticorum ultra tertium saeculum descendere, neque codices noni et quod excedit saeculi afferre, nisi quod in gravioribus quibusdam locis eorum testimonio ad confirmandam veram lectionem uti possumus.

et Primasius; ex utraque classe mixti: P saec. IX, Q (al. B), Vatic. saec. VIII Basil., minusculorum: 1. 6. 7. 14. 38. 91. 92. 95 rel. Qui si omnes congruunt, veritas diplomatica obsignata est. Si non omnes, sed pars orientalium cum parte occidentalium congruit, in congruentibus veritas est, reliqui non respiciendi sunt. Sin vero omnes orientales deficiunt, occidentales in eorum locum intrare debent. Etehim in promptu est, auctores versionum latinarum a b c diversos eximios fuisse Ecclesiae viros, qui non solum graeca bona apographa Novi Testamenti, sed etiam anteriores latinas versiones ante oculos habebant et veritatem evangelicam religiosissime quaesitam ut potuerunt aptissime vel suis vel aliorum translationum verbis expresserunt. Initio Evangelii enim teste s. Augustino quisque, dummodo facultatem sibi videbatur habere, Sacras Scripturas latine verterat, ita ut magnam diversitatem versionum oriri necesse esset. Postea vero versio Itala ob accurationem textus tanta fuit auctoritate, ut teste eodem s. Augustino apographa nova in Africa facta primum in Italiam ad correctionem mitterentur, antequam in usum ecclesiarum acciperentur. Similiter et auctorem codicis D pro eximio viro ecclesiastico graeco habere convenit, qui et graeca bona apographa et latina quoque praestantia ante oculos habebat et sensus veritatem ut potuit optime graece reddebat. Ita nos quoque non debemus putare veritatem evangelicam in graeco solum inveniri. Porro non debebant excellentes hi translatores latini verbum graecum pro verbo

reddere, sed versionem legibilem et omnibus comprehensibilem populo ecclesiae suae vel etiam patriae procurare. Itaque etiam nos non decet in conformatione sententiarum haerere vel exteriora elocutionis urgere, sed imprimis veritatem sensus quaerere, quam in nostra Vulgata versione certe habemus. Nam etiam s. Hieronymus noster aperte profitetur se in conformanda Vulgata versione latina, quaecumque sensum non tangerent, sivisse manere, quae autem non recte versa fuerant, ex optimis exemplaribus graecis, maxime Origenis et Pierii, sicut et latinis optimis versionibus mutasse. Ceterum nemo peritus negare potest, versionem nostram Vulgatam sensum graeci textus ubique assequi atque in reddendo sensu singula verba quam potuit fieri verissime studere exprimere, neque ulli ex Hieronymi tempore viro docto umquam contigisse tam egregiam versionem latinam sacri textus confingere. Ex hac diligentia etiam subinde factum est, ut unum vocabulum graecum duobus latinis vertendum fuerit, ut sententia graecae enuntiationis quam poterat fieri plenissime et accuratissime exprimeretur.

---

com  
n p  
et in  
iora  
nsus  
erte  
erte,  
ione  
visse  
, ex  
s et  
asse.  
nem  
as  
iam  
ulli  
isse  
on  
um  
inis  
nis  
ex

# ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΘΘΑΙΟΝ.



## CAPUT I.

*Iesu Christi genealogia, conceptio, et ortus ex Maria Virgine.*

<sup>1</sup> Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυεῖδ <sup>1ss. Luc.</sup>  
 υἱοῦ Ἀβραάμ. <sup>2</sup> Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ <sup>3, 23-38,</sup>  
 δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν <sup>impr.</sup>  
 Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, <sup>3, 31.</sup> <sup>3</sup> Ἰούδας δὲ ἐγέν-  
 νησεν τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θάμαρ, Φαρὲς  
 δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐσρώμ, Ἐσρώμ δὲ ἐγέννησεν τὸν  
 Ἀράμ, <sup>4</sup> Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ, Ἀμινα-  
 δάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναουσσών, Ναουσσών δὲ ἐγέν-  
 νησεν τὸν Σαλμών, <sup>5</sup> Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν  
 Βοὸς ἐκ τῆς Ραχάβ, Βοὸς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβῆδ  
 ἐκ τῆς Ρούθ, Ἰωβῆδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί,  
<sup>6</sup> Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυεῖδ τὸν βασιλέα.  
 Δαυεῖδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ  
 τῆς τοῦ Οὐρίου, <sup>7</sup> Σολομῶν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ρο-  
 βοάμ, Ροβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιά δὲ  
 ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ, <sup>8</sup> Ἀσάφ δὲ ἐγέννησεν τὸν  
 Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰω-  
 ράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζείαν, <sup>9</sup> Ὀζείας δὲ ἐγέννησεν  
 τὸν Ἰωάθαμ, Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχαζ, Ἀχαζ  
 δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκίαν, <sup>10</sup> Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησεν  
 τὸν Μανασσῆ, Μανασσῆς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμῶς,  
 Ἀμῶς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσειάν, <sup>11</sup> Ἰωσειας δὲ ἐγέν-  
 νησεν τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς  
 μετοικεσίας Βαβυλῶνος. <sup>12</sup> Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν

2-6 1 Par. 2, 1-15. 2 Gen. 21, 3; 25, 25; 29, 35. 3-6 Ruth  
 4, 18-22. 3 Gen. 38, 29 s. 4 Num. 7, 12. 5 Ios. 2, 1. Ruth  
 4, 13. 1 Reg. 16, 1. 6 2 Reg. 12, 24. 7-12 1 Par. 3, 10 ss.  
 7 3 Reg. 11, 43; 14, 31; 15, 8. 9 2 Par. 26, 23; 27, 9; 28, 27.  
 10 2 Par. 32, 33; 33, 20. 25. 11 2 Par. 36, 1. 2. 12 1 Esdr. 3, 2.



Βαβυλῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλαδιήλ, Σαλαδιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβάβελ, <sup>13</sup> Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιούδ, Ἀβιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακεῖμ, Ἐλιακεῖμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀζῶρ, <sup>14</sup> Ἀζῶρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδῶκ, Σαδῶκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχείμ, Ἀχείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιοῦδ, <sup>15</sup> Ἐλιοῦδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Μαθθάν, Μαθθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, <sup>16</sup> Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός. <sup>17</sup> Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαυεὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυεὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες.

<sup>18</sup> Luc. 1, 27 ss. <sup>18</sup> Τοῦ δὲ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. Μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. <sup>19</sup> Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. <sup>20</sup> Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ υἱὸς Δαυεὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἔστιν ἁγίου. <sup>21</sup> Τέξεται οὖν υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. <sup>22</sup> Τοῦτο δὲ ὄλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· <sup>23</sup> Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανοὺήλ, ὃ ἔστιν μεθερμηνεύμενον

Μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. <sup>24</sup> Διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου, καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. <sup>25</sup> Καὶ <sup>25</sup> Luc. οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς <sup>2, 7. 21.</sup> τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

## CAPUT II.

*Magorum adoratio. Fuga sanctae Familiae in Aegyptum, caedes puerorum, reditus eiusdem ex Aegypto.*

<sup>1</sup> Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες. <sup>2</sup> Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. <sup>3</sup> Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, <sup>4</sup> Καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. <sup>5</sup> Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας. οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου. <sup>6</sup> Καὶ σὺ Βηθλεεὲμ, γῆ <sup>6</sup> Io. 7. 42. Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα. ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. <sup>7</sup> Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, <sup>8</sup> Καὶ πέμφας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν. Πορευθέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς περὶ τοῦ παιδίου. ἐπὰν δὲ εὑρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως καὶ γὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. <sup>9</sup> Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν. καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτοὺς ἕως ἐλθὼν ἐστάθη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον.

2 (Num. 24, 17.)

6 Mich. 5, 2.

10 Ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. 11 Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ προσκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σύρναν. 12 Καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδη, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

13 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. 14 Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτός, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, 15 Καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

16 Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διηκοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. 17 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· 18 Φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμὸς πολὺς· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ 20 Λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν

11 (Is. 60, 6.) Ps. 71, 10. 15 Os. 11, 1. 18 Jer. 31, 15.  
20 (Ex. 4, 19.)

μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραήλ· τεθνή-  
 κασιν γάρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου.  
 21 Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν  
 μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραήλ. 22 Ἀκού-  
 σασ δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ  
 τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν·  
 χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη  
 τῆς Γαλιλαίας. 23 Καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς πόλιν  
 λεγομένην Ναζαρέθ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ  
 τῶν προφητῶν· Ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

## CAPUT III.

*Ioannes Baptista. Iesus ab eo baptizatur.*

1 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάν-  
 νης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰου-  
 δαίας, 2 Καὶ λέγων· Μετανοεῖτε, ἡγγικεν γάρ ἡ  
 βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 3 Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ρηθὲς  
 διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· Φωνὴ βοῶν-  
 τος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν  
 Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐ-  
 τοῦ. 4 Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐ-  
 τοῦ ἀπὸ τριχῶν καμῆλου καὶ ζώνην δερματίνην  
 περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφή ἦν αὐτοῦ ἀκρί-  
 δες καὶ μέλι ἄγριον. 5 Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς  
 αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα  
 ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου, 6 Καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν  
 τῷ Ἰορδάνῳ ὑπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρ-  
 τίας αὐτῶν. 7 Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ  
 Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βύπτισμα αὐτοῦ  
 εἶπεν αὐτοῖς· Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν  
 ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; 8 Ποιήσατε  
 οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας· 9 Καὶ μὴ δόξητε 9

1-12 Luc.  
3, 3-17.  
Marc. 1,  
2-8.  
Io. 1, 6ss.  
2 4, 17;  
10, 7.

Io. 8,  
39.

23 (Is. 11, 1.)

3 Is. 40, 3.

λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων  
 10 7, 19. ἐγειραῖ τέχνα τῷ Ἀβραάμ. <sup>10</sup> Ἦδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς  
 τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ  
 ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βύλλεται.  
 11 10. 1, 26. Act. 1, 5. <sup>11</sup> Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ  
 δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ  
 οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· αὐτὸς ὑμᾶς  
 βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ. <sup>12</sup> Οὗ τὸ πτύον  
 ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ,  
 καὶ συναΐξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ  
 δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστω.

<sup>13</sup> Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλι-  
 λαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ  
 13-17. Marc. 1, 9-11. Luc. 3, 21 s. βαπτισθῆναι ὑπὸ αὐτοῦ. <sup>14</sup> Ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν  
 αὐτὸν λέγων· Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτι-  
 σθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ; <sup>15</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ  
 ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἄφες ἄρτι· οὕτως γὰρ πρέ-  
 πον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην· τότε  
 ἀφήσιν αὐτόν. <sup>16</sup> Βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εὐθὺς  
 ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεψόχθησαν αὐτῷ  
 οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ κατα-  
 βαῖνον ὡσεὶ περιστεράν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν.  
 17 17, 5. Lc. 9, 35. 2 Petr. 1, 17. <sup>17</sup> Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· Οὗ-  
 τὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

## CAPUT IV.

*Temptatio Christi per diabolum. Sede Capharnaumum trans-  
 lata, Iesus praedicare incipit, piscatores Petrum et Andream,  
 Iacobum et Ioannem vocat, Galilaeam peragrat, docens publice  
 et morbos sanans.*

<sup>1</sup> Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ  
 1-11 Luc. 4, 1-13. Marc. 1, 12 s. τοῦ πνεύματος, πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.  
<sup>2</sup> Καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαρέκοντα καὶ νύκτας

τεσσεράκοντα, ὕστερον ἐπέειπεν. <sup>3</sup> Καὶ προσελθὼν ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπέ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. <sup>4</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Γέγραπται· Οὐκ ἐπ' ἄρτων μόνων ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ. <sup>5</sup> Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, <sup>6</sup> Καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γάρ· Ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. <sup>7</sup> Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Πάλιν γέγραπται· Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν θεόν σου. <sup>8</sup> Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, <sup>9</sup> Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. <sup>10</sup> Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὑπαγε, Σατανᾶ· γέγραπται γάρ· Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. <sup>11</sup> Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκύνουν αὐτῷ.

<sup>12</sup> Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἰωάννης παρεδύθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. <sup>13</sup> Καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρεθ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς Καφαρναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὁρίοις Ζαβουλῶν καὶ Νεφθαλεὶμ. <sup>14</sup> Ἴνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος· <sup>15</sup> Γῆ Ζαβουλῶν καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ, ὁδὸν θαλάσσης,

<sup>12</sup> ss.  
Marc. 1,  
14 s. Luc.  
4, 14 s.  
Io. 4, 43.

<sup>4</sup> Deut. 8, 3.    <sup>6</sup> Ps. 90, 11 s.    <sup>7</sup> Deut. 6, 16.    <sup>10</sup> Deut. 6, 13.    <sup>15</sup> Is. 9, 1 s.

πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν,  
 16 Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδεν  
 φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα  
 καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐ-  
 τοῖς. 17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρῦσσειν  
 17 3, 2.  
 Marc. 1,  
 15.  
 καὶ λέγειν· Μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία  
 τῶν οὐρανῶν.

18 Περιπατῶν δὲ ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασ-  
 σαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς, Σίμωνα  
 τὸν λεγόμενον Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν  
 αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασ-  
 σαν· ἦσαν γὰρ ἄλεεῖς. 19 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Δεῦτε  
 ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἄλεεῖς ἀνθρώπων.  
 20 Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίχτυα ἠκολούθησαν  
 αὐτῷ. 21 Καὶ προβάς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο  
 ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάν-  
 νην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβε-  
 δαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίχτυα  
 αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 Οἱ δὲ εὐθέως  
 ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολού-  
 θησαν αὐτῷ.

23 Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς ὄλην τὴν Γαλιλαίαν,  
 23 Marc.  
 1, 39-  
 Luc. 4,  
 15-31-44.  
 διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρῦσσειν  
 τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπέυων πᾶσαν  
 νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. 24 Καὶ  
 24 Marc.  
 1, 28;  
 6, 55.  
 ἀπῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εἰς ὄλην τὴν Συρίαν, καὶ  
 προσήνεγκαν αὐτῷ πάντα τοὺς κακῶς ἔχοντας,  
 ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ  
 δαιμονιζομένους καὶ σεληνιαζομένους καὶ παρα-  
 λυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. 25 Καὶ ἠκολού-  
 25 Marc.  
 3, 7-  
 Luc. 6,  
 17.  
 θησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ  
 Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ  
 πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

CAPUT V.

*Oratio montana (cap. 5-7). Christianorum praemia et officia. Legis divinae vera ratio. Praecepta de homicidio, reconciliatione, adulterio, divortio, iureiurando, talione, amore mutuo.*

1 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 2 Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων. 3 Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 4 Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν. 5 Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. 6 Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. 7 Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. 8 Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. 9 Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. 10 Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 11 Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. 12 Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. 13 Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. 14 Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. 15 Οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μῦδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. 16 Οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ

2ss. Luc. 6, 20 ss.

10 1Petr. 2, 20; 3, 14; 4, 14.

13 Marc. 9, 50. Luc. 14, 34 s.

15 Marc. 4, 21. Luc. 8, 16; 11, 33. 16 1Petr. 2, 12.

4 Is. 61, 2. 5 Ps. 36, 11. 8 Ps. 23, 4.



καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

17 Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. 18 Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. 19 Ὅς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 20 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

21 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· Ὁ φονεύσεις· ὅς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. 22 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὅς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ· Ρακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὅς δ' ἂν εἴπῃ· Μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. 23 Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κακεῖ μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 Ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. 25 Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ· μὴ ποτέ σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτὴς σε παραδῶ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. 26 Ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν ἀποδώσῃ τὸν ἔσχατον κοδράντην.

21 Ex. 20, 13. Deut. 5, 17.

27 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· Οὐ μοιχεύσεις. 28 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. 29 Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὄλον τὸ σῶμά σου βληθῆ, εἰς γέενναν. 30 Καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοφον αὐτήν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὄλον τὸ σῶμά σου εἰς γέενναν ἀπέλθῃ.

29 18, 9.  
Marc. 9  
47.

30 18, 8.  
Marc. 9,  
43.

31 Ἐρρέθη δέ· Ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον. 32 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὅς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.

31 19, 7.

32 19, 9.  
Marc. 10,  
11 s. Luc.  
16, 18.  
1 Cor.  
7, 10.

33 Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· Οὐκ ἐπιορκήσεις· ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου. 34 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὄλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ θεοῦ· 35 Μήτε ἐν τῇ γῆ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστὶν τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶν τοῦ μεγάλου βασιλέως· 36 Μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. 37 Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν· Ναὶ ναί, οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

34 s. Iac.  
5, 12.

37 Iac.  
5, 12.

38 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. 39 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ'

39 Luc.  
6, 29.

27 Ex. 20, 14.  
Deut. 5, 11; 23, 21.  
21, 24. Lev. 24, 20.

31 Deut. 24, 1.  
34 s. Is. 66, 1.  
Deut. 19, 21.

33 Ex. 20, 7. Lev. 19, 12.  
35 Ps. 47, 3. 38 Ex.

40 1 Cor. 6, 7. ὅστις σε ραπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα σου, στρέ-  
 φον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· <sup>40</sup> Καὶ τῷ θέλοντί σοι  
 χριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ  
 καὶ τὸ ἱμάτιον· <sup>41</sup> Καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον  
 42 Luc. 6, 30. ἔν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ ἔτι ἄλλα δύο. <sup>42</sup> Τῷ αἰτοῦντί  
 σε ὀός, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανίσασθαι μὴ  
 ἀποστραφῆς.

<sup>43</sup> Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· Ἀγαπήσεις τὸν  
 πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.  
 44 Luc. 6, 27 s. Rom. 12, 20. Luc. 23, 34. Act. 7, 59. <sup>44</sup> Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς  
 ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσ-  
 εύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διω-  
 χόντων ὑμᾶς· <sup>45</sup> Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς  
 ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὃς τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνα-  
 τέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ  
 δικαίους καὶ ἀδίκους. <sup>46</sup> Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς  
 ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ  
 τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; <sup>47</sup> Καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε  
 τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε;  
 οὐχὶ καὶ οἱ ἐθνικοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; <sup>48</sup> Ἔσεσθε  
 οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος  
 τέλειός ἐστιν.

## CAPUT VI.

*Quomodo faciendae sint eleemosyna et precatio. Oratio do-  
 minica. Ignoscendum. Quomodo ieiunandum. Divitiae verae  
 veraque sollicitudo et cura.*

<sup>1</sup> Προσέχετε τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν  
 ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐ-  
 τοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ  
 ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

<sup>2</sup> Ὅταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης  
 ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν

42 Deut. 15, 8.

43 Lev. 19, 18.

48 Deut. 18, 13.

ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. <sup>3</sup> Σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, <sup>4</sup> Ὅπως ἡ σοῦ ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.

<sup>5</sup> Καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. <sup>6</sup> Σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρί σου ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι. <sup>7</sup> Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε ὡσπερ οἱ ἔθνηκοί· δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. <sup>8</sup> Μὴ οὖν ἁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδεν γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὧν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. <sup>9</sup> Οὕτως οὖν <sup>9ss. Luc. 11, 2-4.</sup> προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· <sup>10</sup> Ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· <sup>11</sup> Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον ὀδὸς ἡμῖν σήμερον· <sup>12</sup> Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· <sup>13</sup> Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμῖς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. <sup>14</sup> Ἐὰν γὰρ ἀφήτε <sup>14 s. 18, 33-35. Marc. 11, 25.</sup> τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τὰ παραπτώματα ὑμῶν· <sup>15</sup> Ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

6 4 Reg. 4, 33.

7 Eccli. 7, 15.

14 s. Eccli. 28, 3. 4. 5.

16 Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποὶ· ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν.

17 Σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, 18 Ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.

19 Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέ-

20s. Luc. 12, 33 s. 20 ἤθσαυρίζετε  
20 r Tim. 6, 19. πται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν· 20 ἤθσαυρίζετε  
δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε  
βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν  
οὐδὲ κλέπτουσιν.

21 Ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρός  
22s. Luc. 11, 34-36. σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία σου. 22 Ὁ λύχνος  
τοῦ σώματός ἐστὶν ὁ ὀφθαλμὸς σου· ἐὰν οὖν ᾗ ὁ  
ὀφθαλμὸς σου ἀπλοῦς, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν  
ἔσται· 23 Ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ᾗ,  
ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς  
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον.

24 Luc. 16, 13. 24 Οὐδεὶς δύναται δυοὶ κυρίως δουλεύειν· ἢ  
γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ  
ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ  
δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. 25 Διὰ τοῦτο  
λέγω ὑμῖν· Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε,  
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ  
πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύ-  
ματος; 26 Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ,  
ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν  
εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέ-  
φει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;

25-33 Luc. 12, 22-31. 25 Διὰ τοῦτο  
λέγω ὑμῖν· Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε,  
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ  
πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύ-  
ματος; 26 Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ,  
ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν  
εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέ-  
φει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;

25 Phil. 4, 6. 25 Διὰ τοῦτο  
λέγω ὑμῖν· Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε,  
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ  
πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύ-  
ματος; 26 Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ,  
ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν  
εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέ-  
φει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;

6, 7. 25 Διὰ τοῦτο  
λέγω ὑμῖν· Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε,  
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ  
πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύ-  
ματος; 26 Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ,  
ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν  
εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέ-  
φει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;

1 Petr. 5, 7. 25 Διὰ τοῦτο  
λέγω ὑμῖν· Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε,  
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ  
πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύ-  
ματος; 26 Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ,  
ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν  
εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέ-  
φει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;

26 10, 31. 26 Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ,  
ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν  
εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέ-  
φει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;

27 Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα; 28 Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει. 29 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. 30 Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βυλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; 31 Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· Τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα; 32 Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἴθεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χηρίζετε τούτων ἀπάντων. 33 Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. 34 Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

## CAPUT VII.

*A iudicando et obtrudendo abstinendum, sancta canibus non danda, in precatione perseverandum, summa legis, via pernicii falsique doctores cavendi. Verae falsaeque pietatis et sapientiae discrimen.*

1 Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. 2 Ἐν ᾧ γὰρ 1 s. Luc 6, 37 s. 1 Rom. 2, 1. 2 Marc. 4, 24. 3-5 Luc. 6, 41 s. κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν. 3 Τί δὲ βλέπετε τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; 4 Ἡ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου· Ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; 5 Ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶτον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σοῦ τὴν δοκόν, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

6 Μὴ δώτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσίη, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μὴ ποτε καταπατήσουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

7-11 Luc. 7 21, 22. **7** Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. **8** Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. **9** Ἡ τίς ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; **10** Ἡ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; **11** Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέχνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

12 Luc. 6, 31. **12** Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·

13 Luc. 13, 24. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. **13** Εἰσελάθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. **14** Τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὕρισκοντες αὐτήν.

**15** Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἕσωθεν δὲ εἰσὶν λύκοι ἄρπαγες. **16** Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτοὺς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; **17** Οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. **18** Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.

19 Πᾶν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκχύ- 19 3, 10.  
 πτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. 20 Ἄραγε ἀπὸ τῶν  
 καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. 21 Οὐ πᾶς 21 25, 11.  
 ὁ λέγων μοι· Κύριε, κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν  
 βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα  
 τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 22 Πολλοὶ 22 a. Luc.  
 ἐροῦσίν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε, κύριε, οὐ 13, 25-27.  
 τῷ σῷ ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνό- 22 Act.  
 ματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι 19, 13.  
 δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; 23 Καὶ τότε ὁμο- 23 25, 41.  
 λογήσω αὐτοῖς· Ὅτι οὐδέποτε ἔργων ὑμᾶς, ἀπο- Luc. 13,  
 χωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν 27.  
 ἀνομίαν.

24 Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τού- 24-27  
 τούς καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, Luc. 6,  
 ὅστις ᾤκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν. 24 Rom. 47 ss.  
 25 Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἤλθον οἱ ποταμοί, 2, 13.  
 καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ Luc. 1,  
 ἐκείνῃ, καὶ οὐχ ἔπεσεν· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν 22.  
 πέτραν. 26 Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους  
 τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ  
 μωρῷ, ὅστις ᾤκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ  
 τὴν ἄμμον. 27 Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἤλθον  
 οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέχο-  
 φαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν καὶ ἦν ἡ πτώσις  
 αὐτῆς μεγάλη.

28 Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς  
 λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ δι- 29 Marc.  
 δαχῇ αὐτοῦ. 29 Ἦν γὰρ διδάσκων αὐτούς ὡς ἐξ- 1, 22.  
 ουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ Luc. 4,  
 οἱ Φαρισαῖοι. 32.

22 (Jer. 14, 14.) 23 Ps. 6, 9.



## CAPUT VIII.

*Sanantur leprosus, paralyticus puer Centurionis, socrus Petri, multique daemones. Agitur cum sectariis volentibus, sedatur tempestas, daemones eieci porcos invadunt.*

1-4  
 Marc. 1,  
 40-44.  
 Luc. 5,  
 12-14.

1 Καταβάντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἤκο-  
 λούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. 2 Καὶ ἰδοὺ λεπρὸς  
 ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων· Κύριε, ἐὰν θέλῃς,  
 δύνασαί με καθαρῖσαι. 3 Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα  
 ἤψατο αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς λέγων· Θέλω, καθαρῖσθητι.  
 Καὶ εὐθέως ἐκαθερίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. 4 Καὶ  
 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅρα μηδεὶ εἶπης, ἀλλὰ  
 ὑπάγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκον τὸ  
 δῶρον ὃ προσέταξεν Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

5-13 Luc.  
 7, 1-10.

5 Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς Καφαρναοὺμ προσ-  
 ἦλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν  
 6 Καὶ λέγων· Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ  
 οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος. 7 Καὶ  
 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω  
 αὐτόν. 8 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη·  
 Κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην  
 εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπέ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται  
 ὁ παῖς μου. 9 Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ  
 ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας,  
 καὶ λέγω τούτῳ· Πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ  
 ἄλλῳ· Ἐρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου·  
 Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. 10 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς  
 ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ· Ἀμὴν  
 λέγω ὑμῖν, οὐδὲ τοσαύτην πίστιν ἐν τῷ Ἰσραὴλ  
 11 Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατο-  
 λῶν καὶ δυσμῶν ἤξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ  
 Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν

11s. Luc.  
 13, 28 s.

4 Lev. 13, 49; 14, 2.

11 Mal. 1, 11, (Is. 49, 12. Ps. 106, 3.)

οὐρανῶν· <sup>12</sup> Οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. <sup>13</sup> Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχη· Ὑπάγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι. Καὶ ἴαθη ὁ παῖς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

<sup>14</sup> Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν. <sup>15</sup> Καὶ ἤψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀψῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. <sup>16</sup> Ὑψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς· καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν, <sup>17</sup> Ὅπως πληρωθῆ τὸ ῥῆθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

<sup>18</sup> Ἴδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. <sup>19</sup> Καὶ προσελθὼν εἰς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ· Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρῃ. <sup>20</sup> Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει. <sup>21</sup> Ἄλλος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, ἐπίτρεφόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου. <sup>22</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

<sup>23</sup> Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς πλοῖον ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. <sup>24</sup> Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. <sup>25</sup> Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤγειραν

14-17  
Marc. 1,  
29-34.  
Luc. 4,  
38-41.

17 1Petr.  
2, 24.

18 Marc.  
4, 35.  
Luc. 8,  
22.  
19-22  
Luc. 9,  
57-60.

23-27  
Marc. 4,  
35-41.  
Luc. 8,  
22-25.

17 Is. 53, 4.

αὐτὸν λέγοντες· Κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα.  
 26 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θάλασσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. 27 Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες· Ποταπὸς ἐστὶν οὗτος, ὅτι οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;  
 28 Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, γαλεποὺς ὡστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. 29 Καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες· Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἤλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; 30 Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. 31 Οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες· Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. 32 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὑπάγετε. Οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ἰδοὺ ὤρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασι. 33 Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων. 34 Καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῆ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

## CAPUT IX.

*Sanando paralytico condonat peccata. Vocatur Matthaheus. Iesus venit vocare peccatores. Quare discipuli Iesu non ieiunent. Filia principis redituva, et mulier duodecim annis sanguine fluens sanata. Duobus caecis visus et daemioniaci muto loquela et sanitas reddita. Iesus praedicat in omnibus civitatibus et sanat omnes infirmitates. Messorum paucitas.*

1-8 Marc. 2, 3-12. Luc. 5, 18-26. 1 Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον διεπέρασεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. 2 Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. Καὶ

ιδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παρα-  
λυτικῷ· θάρσει, τέκνον· ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι  
σου. <sup>3</sup> Καὶ ἰδοὺ τινὲς τῶν γραμματέων εἶπον ἐν  
ἑαυτοῖς· Οὗτος βλασφημεῖ. <sup>4</sup> Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς  
τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν· Ἰνατί ἐνθυμεῖσθε  
πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; <sup>5</sup> Τί γάρ ἐστιν  
εὐκοπώτερον, εἰπεῖν· Ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι,  
ἢ εἰπεῖν· Ἐγειρε καὶ περιπάτει; <sup>6</sup> Ἰνα δὲ εἰδῆτε  
ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς  
γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ·  
Ἐγειρε ἄρον σου τὴν κλίνην καὶ ὕπαγε εἰς τὸν  
οἶκόν σου. <sup>7</sup> Καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον  
αὐτοῦ. <sup>8</sup> Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν καὶ  
ἐδόξασαν τὸν θεὸν τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην  
τοῖς ἀνθρώποις.

<sup>9</sup> Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρω-  
πον καθήμενον ἐπὶ τῷ τελῶνιον, Μαθθαῖον λεγό-  
μενον, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Καὶ ἀναστὰς  
ἠκολούθησεν αὐτῷ. <sup>10</sup> Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνα-  
κειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ  
ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ  
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. <sup>11</sup> Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι  
ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Διατί μετὰ τῶν τε-  
λωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;  
<sup>12</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας εἶπεν· Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν  
οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. <sup>13</sup> Πο-  
ρευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν Ἐλεος θέλω καὶ  
οὐ θυσίαν. Οὐ γὰρ ἤλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ  
ἁμαρτωλοὺς.

<sup>14</sup> Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάν-  
νου λέγοντες· Διατί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύ-  
ομεν πολλά, οἱ δὲ μαθηταὶ σου οὐ νηστεύουσιν;

9-13  
Marc. 2  
14-17.  
Luc. 5.  
27-32.

13 12, 7  
1 Tim.  
1, 15.

14-17  
Marc. 2,  
18-22.  
Luc. 5,  
33-38.

13 Osee 6, 6.

15 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν. 16 Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκουσ ἀγράφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἶρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χειρὸν σχίσμα γίνεται. 17 Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχειταὶ καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπόλλυνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς, καὶ ἀμφοῖτεροι συντηροῦνται.

18 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων εἰς προσελθὼν προσεκύνη αὐτῷ λέγων· Ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χειρὰ σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται. 19 Καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθει αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 20 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἰμορροοῦσα δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. 21 Ἐλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ· Ἐὰν μόνον ἄψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι. 22 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτήν εἶπεν· Θάρσει, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. Καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. 23 Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον ἔλεγεν· 24 Ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον ἀλλὰ καθεύδει. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. 25 Ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. 26 Καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὐτῆ εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην. 27 Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέγοντες· Ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαυεὶδ. 28 Ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν

18-26  
Marc. 5,  
22-43.  
Luc. 8,  
41-56.

26 Luc.  
7, 17.  
27 ss.  
Luc. 20,  
29 ss.

προσηλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ· Ναί, κύριε. <sup>29</sup> Τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέγων· Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. <sup>30</sup> Καὶ ἀνεψύχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· Ὁρᾶτε, μηδεὶς γινωσκέτω. <sup>31</sup> Οἱ δὲ ἐξεληθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὄλῃ τῇ γῆ ἐκείνῃ.

<sup>32</sup> Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον. <sup>33</sup> Καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός, καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες· Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ. <sup>34</sup> Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

<sup>35</sup> Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

<sup>36</sup> Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. <sup>37</sup> Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. <sup>38</sup> Δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

## CAPUT X.

*Apostolorum constitutio, nomina, legat. o ad Iudaeos, calamitates, ornamenta.*

<sup>1</sup> Καὶ προσκαλεσόμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

<sup>36</sup> Num. 27, 17.

2-4 **2** Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν  
 Marc. 3, ταῦτα· πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος, καὶ Ἄν-  
 16-19, δρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου,  
 Luc. 6, καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, <sup>3</sup> Φίλιππος καὶ Βαρ-  
 14-16, θολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος ὁ τελώνης, Ἰάκωβος  
 Act. 1, ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖος, <sup>4</sup> Σίμων ὁ Καναναῖος  
 13, καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.  
**5** Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς  
 παραγγείλας αὐτοῖς λέγων· Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ  
 ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλ-  
 6 15, 24, θητε· <sup>6</sup> Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα  
 Act. 13, τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. <sup>7</sup> Πορευόμενοι δὲ  
 46, κηρύσσετε λέγοντες ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν  
 7 8, Luc. οὐρανῶν. <sup>8</sup> Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, νεκροὺς  
 9, 2; ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε·  
 10, 9, <sup>9</sup> δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. <sup>9</sup> Μὴ κτήσησθε  
 8 11, 5, χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας  
 9-15, ὑμῶν, <sup>10</sup> Μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας  
 Marc. 6, μηδὲ ὑποδήματα μηδὲ ράβδον· ἄξιος γὰρ ὁ ἐρ-  
 8-11, γάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ. <sup>11</sup> Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν  
 Luc. 10, ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιος  
 4-12; ἐστιν, κάκει μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. <sup>12</sup> Εἰσερ-  
 9, 3 ss. χόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτὴν λέ-  
 γοντες· Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. <sup>13</sup> Καὶ ἐὰν μὲν  
 ἦ ἡ οἰκία ἄξια, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν·  
 ἐὰν δὲ μὴ ἦ ἄξια, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς  
 ἐπιστραφήτω. <sup>14</sup> Καὶ ὅς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς  
 15 11, 24, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω  
 τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐκτινάξατε τὸν  
 κοπιορτόν ἐκ τῶν ποδῶν ὑμῶν. <sup>15</sup> Ἀμὴν λέγω  
 ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρων  
 ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

**16** Ἴδού ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα <sup>16</sup> Luc. 10, 3.  
ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις <sup>10, 3.</sup>  
καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. <sup>17</sup> Προσέχετε δὲ <sup>17-22</sup>  
ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς <sup>Marc. 13, 9-13.</sup>  
συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώ- <sup>Luc. 21, 12-17.</sup>  
σουσιν ὑμᾶς· <sup>18</sup> Καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς <sup>17 24, 9.</sup>  
ἀγθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ <sup>19</sup> Luc. 12, 11 s.  
τοῖς ἔθνεσιν. <sup>19</sup> Ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ <sup>19</sup> Luc. 12, 11 s.  
μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ <sup>20</sup>  
ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ᾠρᾷ τί λαλήσητε· <sup>20</sup> Οὐ γὰρ <sup>20</sup>  
ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ <sup>21</sup>  
πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. <sup>21</sup> Παραδώσει <sup>22 24, 9.</sup>  
δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, <sup>22 24, 9.</sup>  
καὶ ἐπαναστήσονται τέχνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανα- <sup>23</sup>  
τώσουσιν αὐτούς. <sup>22</sup> Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ <sup>22 24, 9.</sup>  
πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς <sup>13.</sup>  
τέλος, οὗτος σωθήσεται. <sup>23</sup> Ὅταν δὲ διώκωσιν <sup>24</sup> Luc. 6, 40.  
ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην· <sup>10, 13, 16;</sup>  
ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις <sup>15, 20.</sup>  
τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. <sup>25</sup>  
<sup>24</sup> Οὐκ ἔστιν μαθητῆς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ <sup>24</sup> Luc. 6, 40.  
δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. <sup>25</sup> Ἄρκετὸν τῷ <sup>10, 13, 16;</sup>  
μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, <sup>15, 20.</sup>  
καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. Εἰ τὸν οἰκο- <sup>26-33</sup>  
δεσπότην Βεελζεβούλ ἐπεκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον <sup>Luc. 12, 2-9.</sup>  
τοὺς οἰκιαχοὺς αὐτοῦ· <sup>26</sup> Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐ- <sup>26-33</sup>  
τούς· οὐδὲν γὰρ ἔστιν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀπο- <sup>Luc. 12, 2-9.</sup>  
καλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. <sup>26</sup> Marc. 4, 22.  
<sup>27</sup> Ὅ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἶπατε ἐν τῷ <sup>Luc. 8, 17; 12, 2.</sup>  
φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὐς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ <sup>27</sup>  
τῶν δωματίων. <sup>28</sup> Καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν <sup>28</sup>  
ἀποχτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυνα- <sup>28</sup>  
μένων ἀποκτεῖναι· φοβηθῆτε δὲ μᾶλλον τὸν δυνά- <sup>28</sup>  
μενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γέεννῃ.



- 29 Act. 27, 35. 29 Οὐχὶ δύο στρουθία ἄσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. 30 Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημένοι εἰσίν. 31 Μὴ οὖν φοβεῖσθε πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. 32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. 33 Ὅστις δ' ἂν ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι καὶ ἐν οὐρανοῖς.
- 34-36 Luc. 12, 51-53. 34 Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν. 35 Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, 36 Καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. 37 Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος, 38 Καὶ ὅς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. 39 Ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν. καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν. 40 Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. 41 Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήμψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήμψεται. 42 Καὶ ὅς ἐὰν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

## CAPUT XI.

*Ioannis Baptistae de Messia legatio. Iesu de Ioanne sermo. Urbium castigatio. Pater celebratur, afflicti invitantur.*

<sup>1</sup> Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσεων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

<sup>2</sup> Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ <sup>2-6 Luc. 7, 18-23.</sup> τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ <sup>3</sup> Εἶπεν αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἣ ἕτερον προσδοκῶμεν; <sup>4</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε. <sup>5</sup> Τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν, καὶ νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. <sup>6</sup> Καὶ μακάρως ἐστὶν ὅς ἐάν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

<sup>7</sup> Τούτων δὲ πορευομένων ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς <sup>7-11 Luc. 7, 24-28.</sup> λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου· Τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; <sup>8</sup> Ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. <sup>9</sup> Ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν; προφήτην; Ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσώτερον προφήτου. <sup>10</sup> Οὗτος γάρ ἐστιν <sup>10 3, 3. Marc. 1, 2. Luc. 7, 27.</sup> περὶ οὗ γέγραπται· Ἴδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου. <sup>11</sup> Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστίν. <sup>12</sup> Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν <sup>12s. Luc. 16, 16.</sup>

3 Deut. 18, 15.

5 Is. 35, 5 s.; 61, 1.

10 Mal. 3, 1.

Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἄρπάζουσιν αὐτήν.

13 Πάντες γὰρ οἱ προφήται καὶ ὁ νόμος ἕως  
14 17, 12. Ἰωάννου ἐπροφήτευσαν. 14 Καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι,  
αὐτός ἐστιν Ἡλείας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. 15 Ὁ ἔχων  
16-19 ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. 16 Τίτι δὲ ὁμοιώσω τὴν  
Luc. 7, γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶν παιδίσι καθημένοις  
31-35. ἐν ἀγοραῖς, ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἐτέροις 17 Λέ-  
γουσιν· Ἡυλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·  
18 10. ἐδρηγήσαμεν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε. 18 Ἦλθεν γὰρ  
10, 20. Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσιν·  
Δαιμόνιον ἔχει. 19 Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου  
ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· Ἰδοὺ ἄνθρωπος  
φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτω-  
λῶν. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέχνων αὐτῆς.

20 Τότε ἤρξατο ὀνειδίξειν τὰς πόλεις ἐν αἷς  
ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετε-  
νόησαν. 21 Οὐαὶ σοὶ Χοραζεῖν, οὐαὶ σοὶ Βηθσαϊδά,  
21-23 ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις  
Luc. 10, αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ  
13-15. σποδῶ μετενόησαν. 22 Πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ  
καὶ Σιδῶνι ἀνεχτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως  
ἢ ὑμῖν. 23 Καὶ σὺ Καφαρναοῦμ, μὴ ἕως οὐρανοῦ  
ὀψωθήσῃ; ἕως ἄδου καταβήσῃ, ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις  
ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί.  
24 10, 15. ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς σήμερον. 24 Πλὴν λέγω  
Luc. 10, ὑμῖν ὅτι γῆ Σοδόμων ἀνεχτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ  
12. κρίσεως ἢ σοί.

25 25-27 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς  
Luc. 10, εἶπεν· Ἐξομολογοῦμαι σοί, πάτερ, κύριε τοῦ οὐ-  
21 S. ρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ  
σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·

<sup>26</sup> Ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμ-  
προσθέν σου. <sup>27</sup> Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ 27 Io.  
6, 46;  
7, 28;  
8, 19;  
10, 15.  
πατρός μου· καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν εἰ  
μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ  
μὴ ὁ υἱὸς καὶ ὃ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

<sup>28</sup> Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ  
πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς. <sup>29</sup> Ἄρατε  
τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ,  
ὅτι πραῦς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρή-  
σετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. <sup>30</sup> Ὁ γὰρ ζυγός 30 1 Io.  
5, 3.  
μου χρηστός καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

## CAPUT XII.

*Sabbati religio. Iesus sanat aridam manum. Eius modestia  
et mansuetudo. Peccatum in Spiritum Sanctum inexpiabile.  
Typus Ionae. Exempla Ninivitarum et reginae austri et  
daemoniaci. Matris fratrumque interpellatio.*

<sup>1</sup> Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς 1-8 Marc.  
2, 23-28.  
Luc. 6,  
1-5.  
τοῖς σάββασιν διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ  
αὐτοῦ ἐπέινασαν καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχτας καὶ  
ἐσθίειν. <sup>2</sup> Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπαν αὐτῷ·  
Ἴδοὺ οἱ μαθηταὶ σου ποιῶσιν ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν  
ἐν σαββάτῳ. <sup>3</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ ἀνέγνωτε  
τί ἐποίησεν Δαυεὶδ, ὅτε ἐπέινασεν καὶ οἱ μετ'  
αὐτοῦ; <sup>4</sup> Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ  
καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ  
ἔξδον ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ  
μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις; <sup>5</sup> Ἡ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν  
τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ  
τὸ σάββατον βεβηλοῦσιν καὶ ἀναίτιοί εἰσιν; <sup>6</sup> Λέγω  
δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε. <sup>7</sup> Εἰ δὲ 7 9, 13.

<sup>29</sup> Ier. 6, 16. — <sup>2</sup> Ex. 20, 10. Deut. 23, 25. (24, 1.) <sup>3</sup> 8. 1 Reg. 21, 6. <sup>4</sup> Ex. 29, 33. Lev. 24, 9. 1 Par. 9, 32; 23, 29. <sup>5</sup> Num. 28, 9 s. <sup>7</sup> 1 Reg. 15, 22. Eccl. 4, 17. Osee 6, 6.

ἐγνώκετε τί ἐστίν· Ἐλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. <sup>8</sup> Κύριος γάρ ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

<sup>9-14</sup> <sup>Marc. 3, 1-6. Luc. 6, 6-11.</sup> <sup>9</sup> Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. <sup>10</sup> Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος χειρὰ ἔχων ξηράν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· Εἰ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. <sup>11</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Τίς ἐσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἔξει πρόβατον ἓν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσῃ αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; <sup>12</sup> Πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου· ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν. <sup>13</sup> Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· Ἐκτεινόν σου τὴν χειρὰ. Καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγῆς ὡς ἡ ἄλλη. <sup>14</sup> Ἐξελθόντες δὲ οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

<sup>15</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας, <sup>16</sup> Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν. <sup>17</sup> Ἴνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος· <sup>18</sup> Ἴδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ἠρέτισα, ὁ ἀγαπητὸς μου, ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου· θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. <sup>19</sup> Οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγᾶσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. <sup>20</sup> Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νίκος τὴν κρίσιν. <sup>21</sup> Καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.

11 Deut. 22, 4.

18-21 Is 42, 1-4.

22 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν. 23 Καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον· Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυεὶδ; 24 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον· Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. 25 Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς· Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται. 26 Καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτόν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; 27 Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὄμων ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; Διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὄμων. 28 Εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 29 Ἡ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δῆσῃ τὸν ἰσχυρόν; καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. 30 Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. 31 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται. 32 Καὶ ὅς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὅς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. 33 Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. 34 Γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; Ἐκ γὰρ τοῦ

22 ss.  
Luc. 11,  
14-23.

24 ss.  
Marc. 3,  
22-30.  
24 9, 34.

31 Marc.  
3, 28, 29.

32 Luc.  
12, 10.

33-35  
7, 16 ss.  
Luc. 6,  
43-45.

περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. <sup>35</sup> Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει ἀγαθά, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά. <sup>36</sup> Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἔαν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. <sup>37</sup> Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιοθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

<sup>38-42</sup> <sup>Marc. 8, 11, 16, 29-32.</sup> <sup>39 16, 4.</sup> <sup>Luc. 11, 29. 1Cor. 1, 22.</sup> <sup>38</sup> Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινὲς τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες· Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. <sup>39</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. <sup>40</sup> Ὡσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. <sup>41</sup> Ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. <sup>42</sup> Βασίλισσα νότου ἐγερεθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνός· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.

<sup>43-45</sup> <sup>Luc. 11, 24-26.</sup> <sup>45 2Petr. 2, 20.</sup> <sup>43</sup> Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὐρίσκει. <sup>44</sup> Τότε λέγει· Ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. Καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σκολάζοντα, σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. <sup>45</sup> Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα

40 Ion. 2, 1.

41 Ion. 3, 5.

42 3 Reg. 10, 1. 2 Par. 9, 1.

ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χεῖρονα τῶν πρώτων. Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

46 Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰστήκεισαν ἔξω ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. 47 Εἶπεν δέ τις αὐτῷ· Ἴδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν ζητοῦντές σοι λαλῆσαι. 48 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ λέγοντι αὐτῷ· Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; 49 Καὶ ἔκτεινας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν· Ἴδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. 50 Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.

46-50  
Marc. 3,  
31-35.  
Luc. 8,  
19-21.

### CAPUT XIII.

*Parabolicae institutionis causae et exempla. Parabolae de vario agro, adulterato semine, grano sinapis, fermento, thesauro, margarita, verriculo. Propheta domi contemptus.*

1 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξεληθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐκ τῆς οἰκίας ἐκώθητο παρὰ τὴν θάλασσαν. 2 Καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἰστήκει. 3 Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς, λέγων· Ἴδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν. 4 Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἄ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθον τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτά. 5 Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. 6 Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη. 7 Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αὐτὰς ἀκάνθαι καὶ ἀπέ-

1-9 Marc.  
4, 1-9.  
Luc. 8,  
4-8.



πνιξαν αὐτά. <sup>8</sup> Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἐξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. <sup>9</sup> Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

<sup>10-17</sup> **10** Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν αὐτῷ·  
<sup>Marc. 4, 10-12.</sup> Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; <sup>11</sup> Ὁ δὲ ἀπο-  
<sup>Luc. 8, 9 s.</sup> κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ  
<sup>12 25, 29.</sup> μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ  
<sup>Marc. 4, 25.</sup> οὐ δέδοται. <sup>12</sup> Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ  
<sup>25. Luc. 8, 18.</sup> καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ  
<sup>14 s. Io. 12, 40.</sup> ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. <sup>13</sup> Διὰ τοῦτο ἐν παρα-  
<sup>Act. 28, 26 s.</sup> βολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν,  
<sup>Rom. 11, 8.</sup> καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνίουσιν. <sup>14</sup> Καὶ  
<sup>15</sup> ἀναπληροῦνται ἐπ' αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ  
<sup>16</sup> λέγουσα· Ἀκοῆ ἀκούετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε,  
<sup>17</sup> καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε.  
<sup>18</sup> Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τού-  
<sup>19</sup> του, καὶ τοῖς ὠσὶν βαρέως ἤκουσαν, καὶ  
<sup>20</sup> τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμυσαν· μή-  
<sup>21</sup> ποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς  
<sup>22</sup> ὠσὶν ἀκούσωσιν καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν  
<sup>23</sup> καὶ ἐπιστρέψωσιν, καὶ ἰάσομαι αὐτούς.  
<sup>24</sup> Ὡς δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὅτι βλέπου-  
<sup>25</sup> σιν, καὶ τὰ ὦτα ὅτι ἀκούουσιν. <sup>26</sup> Ἀμήν  
<sup>27</sup> γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφητῆται καὶ δίκαιοι  
<sup>28</sup> ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον,  
<sup>29</sup> καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. <sup>30</sup> Ὡς  
<sup>31</sup> οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπειρόντος.  
<sup>32</sup> Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ  
<sup>33</sup> μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ ἀρπάζει  
<sup>34</sup> τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός  
<sup>35</sup> ἐστὶν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρεῖς. <sup>36</sup> Ὁ δὲ ἐπὶ

τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν·  
 21 Οὐκ ἔχει δὲ ρίζαν ἐν ἑαυτῷ ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζεται. 22 Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συνπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.  
 23 Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιῶν, ὡς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἐξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

24 Ἄλλην παραβολὴν παρέδθηκεν αὐτοῖς λέγων· 24 Marc. 4, 26. Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. 25 Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρός, καὶ ἐπέσπειρεν ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθεν. 26 Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. 27 Προσελθόντες δὲ οἱ δούλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ· Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; 28 Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· Ἐχθρὸς ἀνθρώπου τοῦτο ἐποίησεν. Οἱ δὲ δούλοι λέγουσιν αὐτῷ· θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; 29 Ὁ δὲ φησὶν· Οὐ, μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σίτον. 30 Ἀφετε συναυξάνεσθαι ἀμφοτέρα μέχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἔρω τοῖς θερισταῖς· Συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σίτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

31 Ἄλλην παραβολὴν παρέδθηκεν αὐτοῖς λέγων· 31 a. Marc. 4, 31s. Luc. 13, 19. Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινά-

πεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, <sup>32</sup> Ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν σπερμάτων· ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. <sup>33</sup> Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμη, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

33 Luc.  
13, 21.

34 s.  
Marc. 4,  
33 s.

<sup>34</sup> Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, <sup>35</sup> Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

<sup>36</sup> Τότε ἀφείς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ προσῆλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. <sup>37</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. <sup>38</sup> Ὁ δὲ ἀγρός ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ.

39 Apoc.  
14, 15.

<sup>39</sup> Ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια τοῦ αἰῶνος ἐστὶν, οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοί εἰσιν. <sup>40</sup> Ὡσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. <sup>41</sup> Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, <sup>42</sup> καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κίμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ

32 (Ez. 31, 6. Dan. 4, 9.)

35 Ps. 77, 2.

41 (Zeph. 1, 3.)

κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. <sup>43</sup> Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ὁ ἔχων ἅτα ἀκούειν ἀκουέτω.

<sup>44</sup> Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῶν κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὐρῶν ἀνθρώπος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πωλεῖ πάντα ὅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. <sup>45</sup> Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας. <sup>46</sup> Εὐρῶν δὲ ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. <sup>47</sup> Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ, <sup>48</sup> Ἦν ὅτε ἐπληρώθη ἀναβιβάσαντες καὶ ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἄγῃ, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. <sup>49</sup> Οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσιν τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, <sup>50</sup> Καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν χάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

<sup>51</sup> Συνήκατε ταῦτα πάντα; Λέγουσιν αὐτῷ· Ναί. <sup>52</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὁμοίός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότη, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.

<sup>53</sup> Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετήρην ἐκεῖθεν. <sup>54</sup> Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς καὶ λέγειν· Πῶθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις; <sup>55</sup> Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός;

<sup>54-55</sup> Marc. 6, 1-6.  
<sup>54</sup> Luc. 4, 16.  
<sup>55</sup> Io. 6, 42.

<sup>43</sup> Sap. 3, 7. Dan. 12, 3.

Οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσήφ καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; <sup>56</sup> Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσὶν; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα; <sup>57</sup> Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐχ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. <sup>58</sup> Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

## CAPUT XIV.

*Ioannis Baptistae caput puellae saltatrici datum. Quinque millium virorum quinque panibus et duobus piscibus saturatio marisque Galilaei incessio. Aegroti tactu sanati.*

<sup>1</sup> Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετραάρχης τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ, <sup>2</sup> Καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐτοῦ· Οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. <sup>3</sup> Ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν αὐτὸν καὶ ἔδετο ἐν φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. <sup>4</sup> Ἐλεγεν γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· Οὐχ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν. <sup>5</sup> Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. <sup>6</sup> Γενεσίοις δὲ γενομένοις τοῦ Ἡρώδου ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἤρεσεν τῷ Ἡρώδῃ· <sup>7</sup> Ὅθεν μεθ' ὄρχου ὠμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃται. <sup>8</sup> Ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς· Δός μοι, φησὶν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. <sup>9</sup> Καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεὺς, διὰ δὲ τοὺς ὄρχους καὶ τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσεν δοθῆναι, <sup>10</sup> Καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισεν τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. <sup>11</sup> Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκεν

τῆ μητρὶ αὐτῆς. <sup>12</sup> Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦσαν τὸ πτῶμα αὐτοῦ καὶ ἔθαψαν αὐτό, καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ.

<sup>13</sup> Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν <sup>13</sup> Marc. 6, 31 ss. ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαν- Luc. 9, 10. τες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ περὶ τῶν πό- 10 s. 10. λεων. <sup>14</sup> Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ 6, 1. ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς 14-21 Marc. 6, ἀρρώστους αὐτῶν. <sup>15</sup> Ὀψίας δὲ γενομένης προσ- 34-44. ἦλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Ἐρημὸς Luc. 9, ἐστὶν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον 12-17. τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγο- Io. 6, 1-13. ράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. <sup>16</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ χρειάν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. <sup>17</sup> Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. <sup>18</sup> Ὁ δὲ εἶπεν· Φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε. <sup>19</sup> Καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοῦ χόρτου, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν, καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. <sup>20</sup> Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. <sup>21</sup> Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πενταχισγίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

<sup>22</sup> Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆ- 22-33 ναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, Marc. 6, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. <sup>23</sup> Καὶ ἀπολύσας 45-52. Io. 6, 15-21. τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσ- εύξασθαι· Ὀψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. <sup>24</sup> Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν βα- σανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. <sup>25</sup> Τετάρτη δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἤλ- θεν πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν.

26 Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἐταράχθησαν, λέγοντες ὅτι φάντασμα ἔστιν· καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. 27 Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς λέγων· Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. 28 Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῶ ὁ Πέτρος εἶπεν· Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με ἔλθεῖν πρὸς σε ἐπὶ τὰ ὕδατα. 29 Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐλθέ. Καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἔλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 30 Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν λέγων· Κύριε, σῶσόν με. 31 Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῶ· Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; 32 Καὶ ἀναβαντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. 33 Οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῶ, λέγοντες· Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.

34-36  
Marc. 6,  
53-56.

34 Καὶ διαπερῶσαντες ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ. 35 Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκεῖνου ἀπέστειλαν εἰς ὄλην τὴν περίχωρον ἐκεῖνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, 36 Καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μόνον ἄψωνται τοῦ χρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἤψαντο, διεσώθησαν.

## CAPUT XV.

*Pharisaeorum falsae traditiones, et quae vere coinquinant hominem. Sanantur mulieris Chananæae filia aliique varii infirmi. Satiantur quattuor millia virorum septem panibus paucisque pisciculis.*

1-9 Marc.  
7, 1-13.

1 Τότε προσέρχονται τῶ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι λέγοντες· 2 Διὰ τί οἱ μαθηταὶ σου παραβαίνουσιν τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; Οὐ γὰρ νίπτονται

τὰς χεῖρας ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. <sup>3</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; <sup>4</sup> Ὁ γὰρ θεὸς εἶπεν· Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καί· Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω. <sup>5</sup> Ὑμεῖς δὲ λέγετε· Ὅς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ· Δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῆθῃς, <sup>6</sup> Καὶ οὐ μὴ τιμῆσει τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ· καὶ ἠκυρώσατε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. <sup>7</sup> Ὑποκριταί, καλῶς ἐπροφήτευσεν περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας λέγων· <sup>8</sup> Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς <sup>8</sup> Marc. 7, 6. χεῖλεσίν με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· <sup>9</sup> Μάτην δὲ σέβονται με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων.

<sup>10</sup> Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς· Ἀκούετε καὶ συνίετε. <sup>11</sup> Οὐδὲ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. <sup>12</sup> Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ· Οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν; <sup>13</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. <sup>14</sup> Ἄφετε αὐτούς· τυφλοὶ εἰσιν ὁδηγοὶ τυφλῶν· τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται. <sup>15</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην. <sup>16</sup> Ὁ δὲ εἶπεν· Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; <sup>17</sup> Οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;

<sup>4</sup> Ex. 20, 12. Deut. 5, 16. Ex. 21, 17. Lev. 20, 9. Prov. 20, 20.  
<sup>5</sup> (Prov. 28, 24.) <sup>8</sup> Is. 29, 13.



18 Τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κάκεινα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

19 Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι. 20 Ταῦτά ἐστὶν τὰ κοινούοντα τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

21-28  
Marc. 7,  
24-30. 21 Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. 22 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χανααῖα ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἔκραξεν λέγουσα· Ἐλέησόν με, κύριε, υἱὲ Δαυεὶδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. 23 Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτουν αὐτὸν λέγοντες· Ἀπόλυσον

24 10, 6.  
10, 10, 3. αὐτήν, ὅτι κράζει ὑπισθεν ἡμῶν. 24 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. 25 Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνη αὐτῷ λέγουσα· Κύριε, βοήθει μοι. 26 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέχνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. 27 Ἡ δὲ εἶπεν· Ναί, κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιγίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. 28 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· Ὡ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γεννηθήτω σοι ὡς θέλεις. Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

29-31  
Marc. 7,  
31-37. 29 Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἀναβάς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ. 30 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν κωφούς, τυφλούς, χωλούς, κυλλούς, καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς, 31 Ὅστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας

κωφούς λαλοῦντας καὶ χωλοὺς περιπατοῦντας καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν Ἰσραήλ.

32 Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν· Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένουσίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ. 33 Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· Πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον; 34 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πόσους ἄρτους ἔχετε; Οἱ δὲ εἶπον· Ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. 35 Καὶ παραγγείλας τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, 36 Καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύδας, εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ. 37 Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἦσαν ἑπτὰ σφυρίδας πλήρεις. 38 Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. 39 Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια Μαγαδάν.

32-39  
Marc. 8,  
1-10.

## CAPUT XVI.

*Signa temporum. Fermentum Phariseorum et Sadduceorum. Varia de Iesu iudicia. Petri confessio et Iesu promissio clavium regni caelorum. Christi passio et mors et resurrectio ab ipso praedictae. Petri increpatio eiusque refutatio. Christi sectatores veram vitam adipiscentur.*

1 Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδειξάιν αὐτοῖς. 2 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὁψίας γενομένης λέγετε· Εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός· 3 Καὶ πρωτὶ· Σήμερον χειμῶν, πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. Τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσχετε διακρίνειν,

1-4  
Marc. 8,  
11-13.  
Luc. 12,  
54-56.

- 4 12, 39. τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε; <sup>4</sup> Γενεὰ  
 πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον  
 οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ  
 5-12  
 Marc. 8, 14-21. προφήτου. Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν. <sup>5</sup> Καὶ  
 6 Luc. 12 1. ἔλθόντες οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο  
 ἄρτους λαβεῖν. <sup>6</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·  
 Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρι-  
 σαίων καὶ Σαδδουκαίων. <sup>7</sup> Οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν  
 ἑαυτοῖς λέγοντες· Ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.  
 8 Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Τί διαλογίζεσθε ἐν  
 9 14, 17. ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; <sup>9</sup> Οὐπω  
 10. 6, 9. νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν  
 πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;  
 10 15, 34. <sup>10</sup> Οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων,  
 καὶ πόσας σκυρίδας ἐλάβετε; <sup>11</sup> Πῶς οὐ νοεῖτε  
 ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν προσέχειν ἀπὸ τῆς  
 ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων; <sup>12</sup> Τότε  
 συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης  
 τῶν ἄρτων, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων  
 καὶ Σαδδουκαίων.
- 13-20  
 Marc. 8, 27-30. <sup>13</sup> Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρίας  
 Luc. 9, 18-21. τῆς Φιλίππου ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων·  
 Τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ  
 ἀνθρώπου; <sup>14</sup> Οἱ δὲ εἶπαν· Οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν  
 βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ηλεῖαν, ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν  
 ἢ ἕνα τῶν προφητῶν. <sup>15</sup> Λέγει αὐτοῖς· Ὑμεῖς δὲ  
 τίνα με λέγετε εἶναι; <sup>16</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων  
 16 10. Πέτρος εἶπεν· Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ  
 τοῦ ζῶντος. <sup>17</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν  
 αὐτῷ· Μακάριος εἶ, Σίμων Βῖος Ἰωνᾶ, ὅτι σὰς  
 καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκύκλινεν σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου  
 18 10. ὁ ἐν τῆς οὐρανοῦ. <sup>18</sup> Κατὰ δὲ σοι λέγω ὅτι σὺ

εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. <sup>19</sup> Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. <sup>20</sup> Τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός.

<sup>21</sup> Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. <sup>22</sup> Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων· Πλεῶς σοι, κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. <sup>23</sup> Ὁ δὲ στραφεὶς εἶπεν τῷ Πέτρῳ· Ὑπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ· σκάνδαλον εἶ ἐμοῦ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. <sup>24</sup> Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. <sup>25</sup> Ὅς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὕρησει αὐτήν. <sup>26</sup> Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; <sup>27</sup> Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ. <sup>28</sup> Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐσώτων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

19 18, 18.  
10. 20, 23

21-23  
Marc. 8,  
31-33.  
Luc. 9,  
22.

24-28  
Marc. 8,  
34-9, 1.  
Luc. 9,  
23-27.  
24 10, 38.  
Luc. 14,  
27.  
25 10, 39.  
Luc. 17,  
33. 10.  
12, 25.

27 Act.  
17, 31.  
Rom. 2,  
6.

## CAPUT XVII.

*Transfiguratio in monte. Ioannes alter Elias. Sanatio lunatici apostolorumque diffidentia. Stater ex pisce.*

1-9  
 Marc. 9,  
 2-10. Luc.  
 9, 28-36.

1 Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν, 2 Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. 3 Καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ἡλείας μετ' αὐτοῦ συναλαοῦντες. 4 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωϋσεῖ μίαν καὶ Ἡλείᾳ μίαν. 5 Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. 6 Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. 7 Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἤψατο αὐτῶν καὶ εἶπεν· Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. 8 Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν οὐδένα εἶδον εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον. 9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· Μηδενὶ εἶπητε τὸ δρᾶμα ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ.

10-13  
 Marc. 9,  
 11-13.

10 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες· Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἡλείαν δεῖ ἔλθειν πρῶτον; 11 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ἡλείας μὲν ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει πάντα· 12 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἡλείας ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ

12 11, 14;  
 14, 20.

10 a. Mal. 4, 5 a.

δσα ἠθέλησαν. Οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν. <sup>13</sup> Τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

<sup>14</sup> Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτὸν <sup>15</sup> Καὶ λέγων· Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ. <sup>16</sup> Καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. <sup>17</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ὡ γενεὰ ἄπιστος καὶ δειστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. <sup>18</sup> Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. <sup>19</sup> Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν εἶπον· Διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; <sup>20</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ <sup>20</sup> τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε <sup>17, 6.</sup> πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν. <sup>21</sup> Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

<sup>22</sup> Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ <sup>22</sup> εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου <sup>20, 18.</sup> παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, <sup>23</sup> Καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. <sup>30-32.</sup> Καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα. <sup>Luc. 9, 43-45.</sup>

<sup>24</sup> Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναοὺμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραγμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπαν· Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραγμα; <sup>25</sup> Λέγει· Ναί. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν

οικίαν προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων· Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τέλος ἢ κῆνον; ἀπὸ τῶν υἰῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν ἄλλοτρίων; <sup>26</sup> Ὁ δὲ ἔφη· Ἀπὸ τῶν ἄλλοτρίων. Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. <sup>27</sup> Ἴνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὐρήσεις στατήρα· ἐκεῖνον λαβῶν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

## CAPUT XVIII.

*Cavenda ambitio et offensio. Parabola de ovis perdita. Placabilitas commendatur. Potestas ligandi et solvendi discipulis tradita. Quoties sit ignoscendum. Parabola de rege rationes reposcente.*

1-5 Marc. <sup>1</sup> Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ  
 9, 33-37. τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ  
 Luc. 9, 46-48. βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; <sup>2</sup> Καὶ προσκαλεσάμενος  
 2 19, 14. ὁ Ἰησοῦς παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν  
 3 1 Cor. <sup>3</sup> Καὶ εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε  
 14, 20. καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς  
 τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. <sup>4</sup> Ὅστις οὖν ταπεινώσει  
 ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὕτως ἐστὶν ὁ μείζων  
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. <sup>5</sup> Καὶ ὃς ἐὰν  
 6 Marc. <sup>6</sup> Ὅς δ' ἂν σκανδαλίση ἓνα  
 9, 40. τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ,  
 Luc. 17, 2. συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος θνητὸς εἰς  
 τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει  
 7 Luc. <sup>7</sup> Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν  
 17, 1. σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἔλθειν τὰ σκάνδαλα,  
 8 5, 30. πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον  
 Marc. 9, 43-45. ἔρχεται. <sup>8</sup> Εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς σου

σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν ἢ χωλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. <sup>9</sup> Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμὸς σου <sup>9 5, 29. Marc. 9, 47.</sup> σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοί ἐστιν μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. <sup>10</sup> Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἐνδὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· <sup>11</sup> Ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

<sup>12</sup> Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηται τι ἀνθρώπῳ ἕκα- <sup>12-14</sup> τὸν πρόβατα καὶ πλανηθῆ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφείς <sup>Luc. 15, 4-7.</sup> τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; <sup>13</sup> Καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. <sup>14</sup> Οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἰς τῶν μικρῶν τούτων.

<sup>15</sup> Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, <sup>15</sup> ὕπαγε ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνοῦ· <sup>17, 3. Iac. 5, 19.</sup> ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου. <sup>16</sup> Ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, <sup>16</sup> παραάλαβε μετὰ σοῦ ἓτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ <sup>8, 17. 2 Cor. 13, 1. Hebr. 10, 28.</sup> τριῶν σταθῆ πᾶν ῥῆμα. <sup>17</sup> Ἐὰν δὲ παρακούσῃ <sup>17 1 Cor. 5, 11. 2 Thess. 3, 14.</sup> αὐτῶν, εἰπὸν τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλη- <sup>18</sup> σίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ <sup>18 16, 19. Io. 20, 23.</sup> ὁ τελώνης. <sup>18</sup> Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ



δσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. <sup>19</sup> Πάλιν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐξ ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. <sup>20</sup> Οὐ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

21s. Luc.

17, 4.

<sup>21</sup> Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν· Κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπτάκις; <sup>22</sup> Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις, ἀλλὰ ἕως ἐβδομηκοντάκις ἐπτά. <sup>23</sup> Διὰ τοῦτο ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἤθελεσεν συναῖραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. <sup>24</sup> Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηγγέθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. <sup>25</sup> Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πρᾶθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἀποδοθῆναι. <sup>26</sup> Πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος ἐκεῖνος προσεκύνη αὐτῷ λέγων· Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. <sup>27</sup> Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεῖνου ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφήκεν αὐτῷ. <sup>28</sup> Ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἐπνιγεν, λέγων· Ἀπόδος εἴ τι ὀφείλεις. <sup>29</sup> Πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν λέγων· Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι. <sup>30</sup> Ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν ἕως ἀποδοῦναι τὸ ὀφειλόμενον. <sup>31</sup> Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γινόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν πάντα τὰ γινόμενα. <sup>32</sup> Τότε προσκαλεσόμενος αὐτὸν ὁ

κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· Δουλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεχάλεσάς με· <sup>33</sup> Οὐχ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ γὼ σε ἠλέησα; <sup>34</sup> Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον. <sup>35</sup> Οὕτως καὶ ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.

## CAPUT XIX.

*Responsio de repudio et caelibatu. Manus infantibus impositae. Iuvenis divitis castigatio, divitiarum pericula. Praemia discipulorum et omnium, qui propter nomen Christi res domesticas reliquerunt, futura.*

<sup>1</sup> Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς <sup>1</sup> λόγους τούτους, μετήρην ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου, <sup>2</sup> Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ. 1 Marc. 10, 1.

<sup>3</sup> Καὶ προσῆλθον αὐτῷ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν καὶ λέγοντες· Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; 3-9 Marc. 10, 2-12.  
<sup>4</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐχ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς; <sup>5</sup> Καὶ εἶπεν· Ἐνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἕσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν; 5 1 Cor. 6, 16. Eph. 5, 31.  
<sup>6</sup> Ὡστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ σὰρξ μία. Ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

4 Gen. 1, 27.

5 Gen. 2, 24.

7 5, 31. <sup>7</sup> Λέγουσιν αὐτῷ· Τί οὖν Μωϋσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου καὶ ἀπολύσαι; <sup>8</sup> Λέγει αὐτοῖς· Ὅτι Μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολύσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως. <sup>9</sup> Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται, καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται. <sup>10</sup> Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναίκος, οὐ συμφέρει γαμῆσαι. <sup>11</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ πάντες χωροῦσιν τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται. <sup>12</sup> Εἰσὶν γὰρ εὐνοῦχοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω.

13-15 <sup>13</sup> Τότε προσηγγέθησαν αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς καὶ προσεύξῃται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. <sup>14</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ἄφετε τὰ παιδία καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἔλθειν πρὸς με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. <sup>15</sup> Καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

16-22 <sup>16</sup> Καὶ ἰδοὺ εἰς προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ· Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον; <sup>17</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἰς ἐστὶν ὁ ἀγαθός, ὁ θεός. Εἰ δὲ θέλεις εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, τήρησον τὰς ἐντολάς. <sup>18</sup> Λέγει αὐτῷ· Ποίας; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Τὸ οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις·

7 Deut. 24, 1. 18 B. Ex. 20, 12 ss. Lev. 19, 18.

19 Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.

20 Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος· Πάντα ταῦτα ἐφυλάξάμην ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ; 21 Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι. 22 Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον ἀπῆλθεν λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πλούσιος δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 24 Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν· Ἐυκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τρυπήματος ραφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 25 Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐξεπλήσσοντο σφόδρα λέγοντες· Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι; 26 Ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστιν, παρὰ δὲ θεῶ πάντα δυνατά.

27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; 28 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθήσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ. 29 Καὶ πᾶς ὅστις ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφάς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἔνεχεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήμψεται καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. 30 Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.

23-26  
Marc. 10,  
23-27.  
Luc. 18,  
24-27.

26 Luc.  
1, 37.

27-30  
Marc. 10,  
28-31.  
Luc. 18,  
28-30.  
28 Luc.  
22, 30.

30 20, 16;  
22, 14.  
Marc. 10,  
31. Luc.  
13, 30.

26 Iob 42, 2.

## CAPUT XX.

*Parabola de mercede operariorum in vinea, quorum novissimi primi, et primi novissimi facti sunt. Passio Christi et resurrectionis denuo ab eo denuntiatae. Filii Zebedaei sedem Christo proximam petentes. Iesus non venit ministrari sed ministrare, et dare animam suam redemptionem pro multis. Caeci Ierichuntini videntes facti.*

<sup>1</sup> Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρῶτῷ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. <sup>2</sup> Συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ θηναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. <sup>3</sup> Καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς, <sup>4</sup> Καὶ ἐκείνους εἶπεν· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ἦ δίκαιον δώσω ὑμῖν. <sup>5</sup> Οἱ δὲ ἀπῆλθον. Πάλιν δὲ ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. <sup>6</sup> Περὶ δὲ τὴν ἐνδεκάτην ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας, καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; <sup>7</sup> Λέγουσιν αὐτῷ· Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. Λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνά μου. <sup>8</sup> Ὁφίας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· Κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθόν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων. <sup>9</sup> Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἔλαβον ἀνὰ θηνάριον. <sup>10</sup> Ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοὶ ἐνόμισαν ὅτι πλεῖον λήψονται· καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ θηνάριον. <sup>11</sup> Λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου. <sup>12</sup> Λέγοντες· Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους αὐτοὺς ἡμῖν ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βῆρος τῆς ἡμέρας

καὶ τὸν καύσωνα. <sup>13</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἐνὶ αὐτῶν εἶπεν· Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συν-  
 εφώνησάς μοι; <sup>14</sup> Ἄρον τὸ σὸν καὶ ὑπάγε· θέλω  
 δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί. <sup>15</sup> Ἡ οὐκ <sup>15 (Rom. 9, 21.)</sup>  
 ἔξεστιν μοι ἢ θέλω ποιῆσαι ἐν τοῖς ἔμοῖς; ἢ ὁ  
 ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστίν ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;  
<sup>16</sup> Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶ- <sup>16 19,30.</sup>  
 τοι ἔσχατοι· πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ <sup>Marc. 10,</sup>  
 ἐκλεκτοί. <sup>31. Luc. 13, 30.</sup>

<sup>17</sup> Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα <sup>17-19</sup>  
 παρέλαβεν τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν <sup>Marc. 10,</sup>  
 τῇ ὁδῷ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· <sup>32-34.</sup> <sup>18</sup> Ἴδου ἀναβαίνομεν <sup>Luc. 18,</sup>  
 εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρα- <sup>31-33.</sup>  
 δοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ γραμματεῦσιν, καὶ  
 καταχρινούσιν αὐτὸν θανάτῳ, <sup>19</sup> Καὶ παραδώσουσιν  
 αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι  
 καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

<sup>20</sup> Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν <sup>20-28</sup>  
 Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνούσα <sup>Marc. 10,</sup>  
 καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ. <sup>21</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· <sup>35-45.</sup>  
 Τί θέλεις; Λέγει αὐτῷ· Εἰπέ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι  
 οἱ δύο υἱοί μου εἰς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἰς ἐξ  
 εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. <sup>22</sup> Ἀποκριθεὶς  
 δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε· δύ-  
 νασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ἃ ἐγὼ μέλλω πίνειν;  
 Λέγουσιν αὐτῷ· Δυνάμεθα. <sup>23</sup> Λέγει αὐτοῖς· Τὸ  
 μὲν ποτήριόν μου πίεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν  
 μου καὶ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ'  
 οἷς ἠτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου. <sup>24</sup> Καὶ ἀκού- <sup>24 Marc.</sup>  
 σαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελ- <sup>10, 41.</sup>  
 φῶν. <sup>25</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς <sup>25 88.</sup>  
 εἶπεν· Οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατα- <sup>Luc. 22,</sup>  
 κυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν <sup>25-27.</sup>  
 αὐτῶν. <sup>26</sup> Οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὅς ἐάν

27 23, 11. **27** θέλη ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διά-  
 Marc. 9, **27** κωνος, **27** Καὶ ὃς ἂν θέλη ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος,  
 35. **27** ἔσται ὑμῶν δούλος· **28** Ὡσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-  
 28 Phil. **28** που οὐκ ἤλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ  
 2, 7. **28** δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

29-34 **29** Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἱερειχῶν  
 Marc. 10, **29** ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς. **30** Καὶ ἰδοὺ δύο  
 46-52. **30** τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες ὅτι  
 Luc. 18, **30** Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες· Κύριε, ἐλέησον  
 35-43. **30** ἡμᾶς, υἱὲ Δαυεὶδ. **31** Ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν  
**31** αὐτοῖς ἵνα σιωπήσωσιν. Οἱ δὲ μείζον ἔκραξαν  
**31** λέγοντες· Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαυεὶδ. **32** Καὶ  
**32** στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν· Τί  
**32** θέλετε ποιήσω ὑμῖν; **33** Λέγουσιν αὐτῷ· Κύριε, ἵνα  
**33** ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. **34** Σπλαγχνισθεὶς δὲ  
**34** ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀμμάτων αὐτῶν, καὶ εὐθέως  
**34** ἀνέβλεψαν καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

## CAPUT XXI.

*Triumphalis Christi ingressus Ierosolymam. Videntes et eicientes templo eiecti. Pueri acclamantes. Ficus Christi verbo arefacta et fidei efficacia. Principes sacerdotum et seniores populi confutati. Parabolae de duobus fratribus in vineam missis et de colonis filii occisoribus. Lapis angularis reprobatus. Regnum Dei a Iudaeis auferetur et dabitur genti facienti fructus eius.*

1-9 Marc. **1** Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἤλθον  
 11, 1-10. **1** εἰς Βηθφαγὴν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ  
 Luc. 19, **1** Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο μαθητὰς **2** Λέγων αὐτοῖς·  
 29-38. **2** Πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν,  
 Io. 12, **2** καὶ εὐθέως εὐρήσετε ὄνον δεδεμένην καὶ πῶλον  
 12-15. **2** μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι. **3** Καὶ ἕαν  
**3** τις ὑμῖν εἴπη τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ Κύριος αὐτῶν χρεῖαν  
**3** ἔχει· εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτοῦς. **4** Τοῦτο δὲ  
**4** γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου

λέγοντος· <sup>5</sup> Εἶπατε τῇ θυγατρὶ Σιών· Ἴδου <sup>5</sup> Io. 12, 15  
 ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι πρᾶς καὶ  
 ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἷον  
 ὑποζυγίου. <sup>6</sup> Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ  
 ποιήσαντες καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,  
<sup>7</sup> ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν  
 ἐπ' αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισαν ἐπάνω  
 αὐτόν. <sup>8</sup> Ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν  
 τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους  
 ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννουν ἐν τῇ ὁδῷ.  
<sup>9</sup> Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες αὐτὸν καὶ οἱ ἀκο-  
 λουθοῦντες ἔκραζον λέγοντες· Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ  
 Δαυεὶδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνό-  
 ματι Κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. <sup>10</sup> Καὶ  
 εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐσεΐσθη πᾶσα  
 ἡ πόλις λέγουσα· Τίς ἐστὶν οὗτος; <sup>11</sup> Οἱ δὲ ὄχλοι  
 ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ  
 Ναζαρεθ τῆς Γαλιλαίας.

<sup>12</sup> Καὶ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν τοῦ <sup>12 13</sup>  
 θεοῦ, καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ Marc. 11,  
 ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν 15-17.  
 κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν Luc. 19,  
 πωλοῦντων τὰς περιστεράς, <sup>13</sup> Καὶ λέγει αὐτοῖς· 45 a. Io.  
 Γέγραπται· Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς 2, 13-17.  
 κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποίησατε σπή-  
 λαιον ληστῶν. <sup>14</sup> Καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ  
 καὶ γωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.  
<sup>15</sup> Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ  
 θαυμάσια ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς κρά-  
 ζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας· Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ  
 Δαυεὶδ, ἠγανάκτησαν <sup>16</sup> Καὶ εἶπαν αὐτῷ· Ἀκούεις  
 τί οὗτοι λέγουσιν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς·

<sup>5</sup> Is. 62, 11. Zach. 9, 9. <sup>9</sup> Ps. 117, 26. <sup>13</sup> Is. 56, 7. Jer.  
 7, 11. <sup>16</sup> Ps. 8, 3.



Ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον; <sup>17</sup> Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἠύλισθη ἐκεῖ.

<sup>18-22</sup> <sup>Marc. 11, 12-14, 19-24.</sup> <sup>18</sup> Πρωίας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν ἐπέειπεν. <sup>19</sup> Καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ· Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ. <sup>20</sup> Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες· Πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ; <sup>21</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακრიθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε· Ἀρθῆτι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται. <sup>22</sup> Καὶ πάντα ὅσα

<sup>22 7, 7.</sup> <sup>Marc. 11, 24. 1 Io. 3, 22.</sup> <sup>23-27</sup> <sup>Marc. 11, 27-33.</sup> <sup>Luc. 20, 1-8.</sup> <sup>23</sup> ἀναιτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήμψεσθε. <sup>23</sup> Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερόν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ λέγοντες· Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην;

<sup>24</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ἐρωτήσω ὑμᾶς κατὰ λόγον ἓνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κατὰ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. <sup>25</sup> Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς λέγοντες· Ἐὰν εἴπωμεν· Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν· Διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; <sup>26</sup> Ἐὰν δὲ εἴπωμεν· Ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον· πάντες γὰρ ὡς προφήτην ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην. <sup>27</sup> Καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶπαν· Οὐκ οἶδαμεν. Ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός· Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. <sup>28</sup> Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἀνθρωπὸς τις εἶχεν τέκνα δύο, καὶ προσελθὼν

τῷ πρώτῳ εἶπεν· Τέκνον, ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου. <sup>29</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐ θέλω, ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπῆλθεν. <sup>30</sup> Προσελθὼν δὲ τῷ ἑτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἐγώ, κύριε, καὶ οὐκ ἀπῆλθεν. <sup>31</sup> Τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς; Λέγουσιν αὐτῷ· Ὁ πρῶτος. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. <sup>32</sup> Ἦλθεν γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐδὲ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. <sup>33</sup> Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε· Ἄνθρωπος ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέδηκεν, καὶ ὠρυξεν ἐν αὐτῷ ληνόν, καὶ ὠκοδόμησεν πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν. <sup>34</sup> Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. <sup>35</sup> Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ἦν μὲν ἔδειραν, ἦν δὲ ἀπέκτειναν, ἦν δὲ ἐλιθοβόλησαν. <sup>36</sup> Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. <sup>37</sup> Ὑστερον δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων· Ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. <sup>38</sup> Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ σχῶμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. <sup>39</sup> Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν. <sup>40</sup> Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς

33-46  
Marc. 12,  
1-12. Lc.  
20, 9-19.

38 26, 3;  
27, 1.  
Io. 11, 53.

ἐκείνοις; <sup>41</sup> Λέγουσιν αὐτῷ· Κακοὺς κακῶς ἀπο-  
λέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις  
γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς

<sup>42</sup> Act. 4, 11.  
Rom. 9,  
33. 1 Petr.  
2, 7. ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. <sup>42</sup> Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·  
Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς· Λίθον ὃν

ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος  
ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ Κυ-  
ρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ  
ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν; <sup>43</sup> Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν  
ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ  
δοθήσεται ἔθνη ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.

<sup>44</sup> (Luc. 20, 18.) <sup>44</sup> Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθή-  
σεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λιχμήσει αὐτόν.

<sup>45</sup> Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρι-  
σαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι περὶ  
αὐτῶν λέγει· <sup>46</sup> Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι  
ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ εἰς προφήτην  
αὐτὸν εἶχον.

## CAPUT XXII.

*Parabola de rege, qui fecit nuptias filio suo. Responsio de  
censu solvendo, de resurrectione, de praecepto primario.  
Christus cuius sit filius?*

<sup>1</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν  
<sup>2-14</sup> Luc. 14,  
16-24. παραβολαῖς αὐτοῖς λέγων· <sup>2</sup> Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία  
<sup>2</sup> Apoc. 19, 9. τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν  
γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. <sup>3</sup> Καὶ ἀπέστειλεν τοὺς  
δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς  
γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθεῖν. <sup>4</sup> Πάλιν ἀπέστειλεν  
ἄλλους δούλους λέγων· Εἴπατε τοῖς κεκλημένοις·  
Ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἠτοίμακα, οἱ ταῦροί μου  
καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα· δεῦτε

εἰς τοὺς γάμους. <sup>5</sup> Οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὅς μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὅς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ. <sup>6</sup> Οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὑβρῖσαν καὶ ἀπέχτειναν. <sup>7</sup> Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπόλεσεν τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν. <sup>8</sup> Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· Ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. <sup>9</sup> Πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξίδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὄσους ἂν εὑρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. <sup>10</sup> Καὶ ἐξεληθόντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας οὓς εὔρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς, καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. <sup>11</sup> Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἕνδυμα γάμου. <sup>12</sup> Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἐταῖρε, πῶς εἰσηλθες ὧδε μὴ ἔχων ἕνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφिमώθη. <sup>13</sup> Τότε 13 8, 12; εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακίνοις· 13, 42; 25, 30. Δῆσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἐκβάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. <sup>14</sup> Πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, 14 (19, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. 30; 20, 16.

Marc. 10, 31.) <sup>15</sup> Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον ὅπως αὐτὸν παριδεύσωσιν ἐν λόγῳ. <sup>16</sup> Καὶ 15-22 ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ Marc. 12, τῶν Ἡρωδιανῶν λέγοντες· 13-17. Διδάσκαλε, οἶδαμεν Luc. 20, ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ 20-26. διδάσχεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός, οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων. <sup>17</sup> Εἶπε οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξοστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ; <sup>18</sup> Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν· Τί με πειράζετε, ὑποκριταί; <sup>19</sup> Ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κῆνσου. Οἱ δὲ προσήνεγκαν

αὐτῷ δηνάριον. <sup>20</sup> Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·  
 21 Rom. Τίνος ἡ εἰκὼν αὐτῆ καὶ ἡ ἐπιγραφή; <sup>21</sup> Λέγουσιν  
 13, 7. αὐτῷ· Καίσαρος. Τότε λέγει αὐτοῖς· Ἀπόδοτε  
 οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ  
 θεῷ. <sup>22</sup> Καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες  
 αὐτὸν ἀπῆλθαν.

23-33 <sup>23</sup> Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδ-  
 Marc. 12, δουκαῖοι οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπ-  
 18-27. ηρώτησαν αὐτὸν <sup>24</sup> Λέγοντες· Διδάσκαλε, Μωϋσῆς  
 Luc. 20, εἶπεν· Ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα,  
 27-39. <sup>23</sup> Act. εἰπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν  
 23, 8. γυναικα αὐτοῦ καὶ ἀναστήσει σπέρμα  
 τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. <sup>25</sup> Ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν  
 ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γήμας ἐτελεύτησεν,  
 καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφῆκεν τὴν γυναικα αὐτοῦ  
 τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. <sup>26</sup> Ὁμοίως καὶ ὁ δεῦτερος  
 καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτὰ. <sup>27</sup> Ὑστερον δὲ πάν-  
 των ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. <sup>28</sup> Ἐν τῇ ἀναστάσει  
 οὖν τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον  
 αὐτήν. <sup>29</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·  
 Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν  
 δύναμιν τοῦ θεοῦ. <sup>30</sup> Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε  
 γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ  
 θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ εἰσίν. <sup>31</sup> Περὶ δὲ τῆς ἀναστά-  
 σεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ρηθὲν ὑμῖν  
 ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος· <sup>32</sup> Ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς  
 Ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς  
 Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.  
<sup>33</sup> Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ  
 διδαχῇ αὐτοῦ.

34-40 <sup>34</sup> Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν  
 Marc. 12, τοὺς Σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό,  
 28-31.  
 Luc. 10, 25-27.

<sup>35</sup> Καὶ ἐπηρώτησεν εἰς ἕξ αὐτῶν νομικὸς πειράζων αὐτόν. <sup>36</sup> Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; <sup>37</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ· Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεὸν σου ἐν ὄλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὄλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὄλῃ τῇ διανοίᾳ σου. <sup>38</sup> Αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτη ἐντολή. <sup>39</sup> Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. <sup>40</sup> Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὄλος ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ προφῆται.

<sup>41</sup> Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς <sup>42</sup> Λέγων· Τί ὑμῖν δοκεῖ <sup>41-46</sup> περὶ τοῦ Χριστοῦ; <sup>Marc. 12, 35-37.</sup> τίνος υἱὸς ἐστίν; <sup>Luc. 20, 41-44.</sup> Λέγουσιν αὐτῷ· Τοῦ Δαυεὶδ. <sup>43</sup> Λέγει αὐτοῖς· Πῶς οὖν Δαυεὶδ ἐν πνεύματι καλεῖ αὐτὸν κύριον λέγων· <sup>44</sup> Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; <sup>45</sup> Εἰ οὖν Δαυεὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν; <sup>46</sup> Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκριθῆναι αὐτῷ λόγον, οὐδὲ ἐτόλμησέν τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

### CAPUT XXIII.

*Castigantur Scribarum et Phariseorum ostentatio et ambitio contraque humilitas discipulis commendatur. Propter simulationem, perversam legum interpretationem, et reliquas iniquitates multiplex vae illis denuntiatur, et Hierosolymam prophetarum interfetricem esse deserendam.*

<sup>1</sup> Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς <sup>1</sup> μαθηταῖς αὐτοῦ <sup>2</sup> Λέγων· Ἐπὶ τῆς Μωϋσέως καθέ- <sup>1</sup> <sup>Marc. 12, 38.</sup> <sup>Luc. 20,</sup> <sup>45.</sup> δρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι.

<sup>37</sup> Deut. 6, 5. <sup>39</sup> Lev. 19, 18. <sup>44</sup> Ps. 109, 1. — <sup>2</sup> 2 Esdr. 8, 4.  
Novum Testamentum graece, ed. Brandscheid. 3

<sup>3</sup> Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσιν γάρ, καὶ οὐ ποιοῦσιν. <sup>4</sup> Δεσμεύουσιν γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά. <sup>5</sup> Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις· πλατύνουσιν γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσιν τὰ χρᾶσπεδα. <sup>6</sup> Φιλοῦσιν δὲ τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς <sup>7</sup> Καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων Ῥαββεῖ. <sup>8</sup> Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε Ῥαββεῖ· εἰς γὰρ ἐστὶν ὑμῶν ὁ καθηγητῆς, πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. <sup>9</sup> Καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἰς γὰρ ἐστὶν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. <sup>10</sup> Μὴδὲ κληθῆτε καθηγηταί, ὅτι καθηγητῆς ὑμῶν ἐστὶν εἰς ὁ Χριστός. <sup>11</sup> Ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διὰ κωνος. <sup>12</sup> Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

<sup>13</sup> Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.

<sup>14</sup> Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήμψεσθε περισσότερον κρίμα. <sup>15</sup> Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. <sup>16</sup> Οὐαὶ ὑμῖν, ὀδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες· Ὅς ἂν

5 Deut. 6, 8. Num. 15, 38.

9 Mal. 1, 6.

ὁμόση ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ὅς δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. <sup>17</sup> Μωροὶ καὶ τυφλοί, τίς γὰρ μείζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ναὸς ὁ ἀγιάζων τὸν χρυσόν; <sup>18</sup> Καί· ὅς ἂν ὁμόση ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὅς δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. <sup>19</sup> Τυφλοί, τί γὰρ μείζων, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἀγιάζον τὸ δῶρον; <sup>20</sup> Ὁ οὖν ὁμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ἠμύνει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ, <sup>21</sup> Καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ ναῷ ἠμύνει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν· <sup>22</sup> Καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ ἠμύνει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ. <sup>23</sup> Οὐαὶ <sup>23</sup> Luc. <sup>11, 42.</sup> ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι καὶκεῖνα μὴ ἀφιέναι. <sup>24</sup> Ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ διωλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες. <sup>25</sup> Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔσωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροφίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἀρπαγῆς καὶ ἀκρασίας. <sup>26</sup> Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροφίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν. <sup>27</sup> Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, <sup>27</sup> (Luc. <sup>11, 44.</sup>) ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεχονιαμένοις, οἵτινες ἔσωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὁστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. <sup>28</sup> Οὕτως καὶ ὑμεῖς ἔσωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ ἐστε μεστοὶ ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας. <sup>29</sup> Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι <sup>29</sup> 88. <sup>Luc. 11,</sup> ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, <sup>47 a.</sup>



30 Καὶ λέγετε· Εἰ ἡμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἡμεθα αὐτῶν κοινωνοὶ ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. 31 Ὅστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοὶ ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας. 32 Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. 33 Ὅφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης; 34 Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσατε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσατε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν. 35 Ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐχυννόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. 36 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἤξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

37-39 Ἰερουσαλὴμ Ἰερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέχνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθέλησατε. 38 Ἴδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. 39 Λέγω γὰρ ὑμῖν· Οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ' ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

## CAPUT XXIV.

*Responsio Christi de interitu templi ac Iudaeae, saeculi fine et reditu suo. Exemplum aequalium Noachi, item servi fidelis et male fidi.*

1-9 Marc. 13, 1-9. Luc. 21, 5-12. 1 Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπορεύετο, καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδειῖξαι αὐτῷ

35 Gen. 4, 8. 2 Par. 24, 22. 38 (3 Reg. 9, 7. Ier. 22, 5.) 39 Ps. 117, 26.

τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. <sup>2</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς <sup>2 Luc. 19, 44.</sup>  
 εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; ἀμὴν  
 λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῆ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον,  
 ὃς οὐ καταλυθήσεται. <sup>3</sup> Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ  
 τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν προσῆλθον αὐτῷ οἱ μα-  
 θηταὶ κατ' ἰδίαν λέγοντες· Εἶπέ ἡμῖν, πότε ταῦτα  
 ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ  
 συντελείας τοῦ αἰῶνος; <sup>4</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς <sup>4 Eph. 5, 6. Col. 2, 18.</sup>  
 εἶπεν αὐτοῖς· Βλέπετε, μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ.  
<sup>5</sup> Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου  
 λέγοντες· Ἐγὼ εἰμι ὁ Χριστός, καὶ πολλοὺς πλανή-  
 σουσιν. <sup>6</sup> Μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ  
 ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ  
 γενέσθαι, ἀλλ' οὐπω ἐστὶν τὸ τέλος. <sup>7</sup> Ἐγερθή-  
 σεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασι-  
 λείαν, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ καὶ σεισμοὶ  
 κατὰ τόπους. <sup>8</sup> Πάντα δὲ ταῦτα ἀρχῇ ὀδίνων.  
<sup>9</sup> Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν καὶ ἀπο- <sup>9 10, 17. 22. Marc. 13, 13. Luc. 21, 12, 17. 10, 15, 20; 16, 2. 10(11, 6.)</sup>  
 κτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων  
 τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου. <sup>10</sup> Καὶ τότε σκαν-  
 δαλισθήσονται πολλοί, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν,  
 καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους. <sup>11</sup> Καὶ πολλοὶ ψευδο-  
 προφῆται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσιν πολλούς.  
<sup>12</sup> Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν φυγήσεται  
 ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. <sup>13</sup> Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς <sup>13 10, 22. Marc. 13, 13. (Luc. 21, 19.) 14 Marc. 13, 10. 15-25. Marc. 13, 14-23. Luc. 21, 20 ss.</sup>  
 τέλος, οὗτος σωθήσεται. <sup>14</sup> Καὶ κηρυχθήσεται  
 τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰ-  
 κουμένη ἐν μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ  
 τότε ἔξει τὸ τέλος. <sup>15</sup> Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα  
 τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προ-  
 φῆτου ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὃ ἀναγινώσκων νοεῖτω,  
<sup>16</sup> Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,

7 (2 Par. 15, 6.)

10 (Is. 52, 14.)

15 Dan. 9, 27. (11, 31.)

- 17 Luc. 17 Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω ἄραι τὰ  
 17, 31. ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 18 Καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ  
 ἐπιστρεφάτω ὀπίσω ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. 19 Οὐαὶ  
 δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις  
 20 Act. ἐν ἐκεῖναις ταῖς ἡμέραις. 20 Προσεύχεσθε δὲ ἵνα  
 1, 12. μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος μηδὲ σαββάτω.  
 21 Ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη, οἷα οὐ γέγονεν  
 ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν οὐδ' οὐ μὴ γένηται.  
 22 Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι,  
 οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς  
 23 Marc. κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. 23 Τότε ἐάν  
 13, 21. τις ὑμῖν εἴπῃ· Ἴδου ὧδε ὁ Χριστός, ἢ ὧδε, μὴ  
 Luc. 17, 23. πιστεύσητε. 24 Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι  
 καὶ ψευδοπροφήται, καὶ δώσουσιν σημεῖα μεγάλα  
 καὶ τέρατα, ὥστε πλανηθῆναι, εἰ δυνατόν, καὶ  
 26s. Luc. τοὺς ἐκλεκτούς. 25 Ἴδου προεἶρηκα ὑμῖν. 26 Ἐάν  
 17, 23 s. οὖν εἴπωσιν ὑμῖν· Ἴδου ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ  
 ἐξέλθητε· Ἴδου ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε.  
 27 Ὅσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατο-  
 λῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ  
 28 Luc. παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. 28 Ὅπου ἐάν  
 17, 37. ᾗ τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἄετοί.  
 29-35 29 Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν  
 Marc. 13, ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ  
 24-31. δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται  
 Luc. 21, ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν  
 25-33. σαλευθήσονται. 30 Καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον  
 30 Apoc. τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τότε  
 1, 7. κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ὕψονται  
 τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν  
 31 1 Cor. τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμειος καὶ δόξης πολλῆς.  
 15, 52. 31 Καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλ-  
 1, Thess. 4, 15.

21 (Dan. 12, 1.) 24 (Deut. 13, 1.) 29 Is. 13, 10. Ez. 32, 7.  
 Joel 2, 10; 3, 15. 30 (Zach. 12, 10 ss.) Dan. 7, 13. 31 Zach. 2, 6.

πιγγοσ φωνῆσ μεγάλῆσ, καὶ ἐπισυνάξουσιν τοὺσ ἐκ-  
λεκτοὺσ αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρων  
οὐρανῶν ἕωσ ἄκρων αὐτῶν. <sup>32</sup> Ἀπὸ δὲ τῆσ συκῆσ  
μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδοσ αὐτῆσ  
γένηται ἀπαλόσ καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσχετε ὅτι  
ἐγγὺσ τὸ θέροσ· <sup>33</sup> Οὕτωσ καὶ ὑμεῖσ ὅταν ἴδητε  
ταῦτα πάντα, γινώσχετε ὅτι ἐγγὺσ ἐστὶν ἐπὶ θύραισ.  
<sup>34</sup> Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὐτῆ  
ἕωσ ἂν πάντα ταῦτα γένηται. <sup>35</sup> Ὁ οὐρανὸσ καὶ ἡ γῆ

<sup>35</sup> s.  
Marc. 13,  
31 s.

παρелеύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.  
<sup>36</sup> Περὶ δὲ τῆσ ἡμέρασ ἐκείνησ καὶ ὥρασ  
οὐδεῖσ οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ  
μὴ ὁ πατὴρ μόνοσ. <sup>37</sup> Ὅσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ  
Νῶε, οὕτωσ ἐστὶ καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ  
ἀνθρώπου. <sup>38</sup> Ὅσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖσ ἡμέραισ  
ταῖσ πρὸ τοῦ κατακλισμοῦ τρώγοντεσ καὶ πίνοντεσ,  
γαμοῦντεσ καὶ ἐκγαμίζοντεσ, ἄκρι ἤσ ἡμέρασ εἰσ-  
ἦλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, <sup>39</sup> Καὶ οὐκ ἔγνωσαν  
ἕωσ ἦλθεν ὁ κατακλισμὸσ καὶ ἤρεν ἅπαντασ· οὕτωσ  
ἐστὶ καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

<sup>37</sup> ss.  
Luc. 17,  
26 ss.

<sup>40</sup> Τότε δύο ἐσονταὶ ἐν τῷ ἀγρῷ, εἰσ παρα-  
λαμβάνεται καὶ εἰσ ἀφίεται· <sup>41</sup> Δύο ἀλήθουσαι ἐν

<sup>41</sup> Luc.  
17, 35.

τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται.  
<sup>42</sup> Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἶδατε ποία ὥρα ὁ  
κύριοσ ὑμῶν ἔρχεται. <sup>43</sup> Ἐκεῖνο δὲ γινώσχετε,  
ὅτι εἰ ἤδει ὁ οἰκοδεσπότησ ποία φυλακῆ ὁ κλέπτῆσ  
ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν εἶασεν δι-  
ορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. <sup>44</sup> Διὰ τοῦτο καὶ  
ὑμεῖσ γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ἡ οὐ δοκεῖτε ὥρα ὁ  
υἱὸσ τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. <sup>45</sup> Τίσ ἄρα ἐστὶν ὁ

<sup>42</sup> 25, 13.  
Marc. 13,  
33-35.

<sup>43</sup> s.  
Luc. 12,  
39 s.

<sup>45-51</sup>  
Luc. 12,  
42-46.

46 Αποκ. τροφήν ἐν καιρῷ; 46 Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος  
 16, 15. ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει οὕτως ποιῶντα.  
 47 Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν  
 αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. 48 Ἐὰν δὲ εἶπῃ ὁ κακὸς  
 δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· Χρονίζεις  
 μου ὁ κύριος ἐλθεῖν, 49 Καὶ ἀρξῆται τύπτειν τοὺς  
 συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνῃ μετὰ τῶν  
 μεθύοντων. 50 Ἦξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου  
 ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,  
 51 Καὶ διχοτομήσει αὐτόν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ  
 51 13, 42; 25, 30. μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς  
 καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

## CAPUT XXV.

*Parabolae de decem virginibus et de talentorum usu. Iudicium extremum.*

1 Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν  
 δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας  
 αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου καὶ τῆς  
 νύμφης. 2 Πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν μωραὶ καὶ  
 πέντε φρόνιμοι. 3 Αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς  
 λαμπάδας αὐτῶν οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον·  
 4 Αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις  
 αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων. 5 Χρονίζοντος δὲ  
 τοῦ νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον.  
 6 Μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· Ἴδοὺ ὁ νυμ-  
 7 (Luc. 12, 36s.) φίος, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. 7 Τότε  
 ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμη-  
 σαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. 8 Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς  
 φρονίμοις εἶπαν· Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν,  
 ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. 9 Ἀπεκρίθησαν  
 δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι· Μήποτε οὐ μὴ ἀρκέσῃ  
 ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε μᾶλλον πρὸς τοὺς

πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. <sup>10</sup> Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἑτοιμοὶ εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. <sup>11</sup> Ὑστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι· Κύριε κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν. <sup>12</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. <sup>13</sup> Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν.

<sup>14</sup> Ὅσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, <sup>15</sup> καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως. <sup>16</sup> Πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν ἤργασατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐκέρδησεν ἄλλα πέντε. <sup>17</sup> Ὁσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο. <sup>18</sup> Ὁ δὲ τὸ ἐν λαβὼν ἀπελθὼν ὥρυξεν ἐν τῇ γῇ καὶ ἔκρυψεν τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. <sup>19</sup> Μετὰ δὲ πολὺν χρόνον ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν. <sup>20</sup> Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων· Κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. <sup>21</sup> Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. <sup>22</sup> Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν εἶπεν· Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα. <sup>23</sup> Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. <sup>24</sup> Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον εἰληφώς εἶπεν· Κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὄπου οὐκ ἔσπειρας,

10  
(Αποκ.  
19, 7.)11 (Luc.  
13, 25.)12 Luc.  
13, 27.13 24, 42.  
Marc. 13,  
33.14-30  
Luc. 19,  
12-27.21 (24,  
45.)

καὶ συνάγων ὕδεν οὐ διεσχόρπισας· <sup>25</sup> Καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῆ· ἶδε ἔχεις τὸ σόν. <sup>26</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ, ἤδεις ὅτι θερίζω σπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὕδεν οὐ διεσχόρπισα· <sup>27</sup> Ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζεῖταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐχομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. <sup>28</sup> Ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. <sup>29</sup> Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. <sup>30</sup> Καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

29 13, 12.  
Marc. 4,  
25. Luc.  
8, 18;  
19, 26.

<sup>31</sup> Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ. <sup>32</sup> Καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὡσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, <sup>33</sup> Καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. <sup>34</sup> Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. <sup>35</sup> Ἐπεινάσα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με, <sup>36</sup> Γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθατε πρός με. <sup>37</sup> Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες· Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; <sup>38</sup> Πότε δέ σε εἶδομεν

31 (Zach. 14, 5.) 36 Eccli. 7, 39.

ξένον καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν;  
 39 Πότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ  
 ἤλθομεν πρὸς σε; 40 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς  
 ἔρεϊ αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε  
 ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ  
 ἐποιήσατε. 41 Τότε ἔρεϊ καὶ τοῖς ἕξ εὐωνύμων· 41 7, 23.  
 Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κἀτηραμένοι εἰς τὸ πῦρ Luc. 13,  
 τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς 27.  
 ἀγγέλοις αὐτοῦ. 42 Ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώ-  
 κατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με,  
 43 Ξένος ἦμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ  
 οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ  
 οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. 44 Τότε ἀποκριθήσονται  
 καὶ αὐτοὶ λέγοντες· Κύριε, πότε σε εἶδομεν πει-  
 νῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ  
 ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ δεηκονήσαμεν σοι; 45 Τότε  
 ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,  
 ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων,  
 οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. 46 Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι 46 Io. 5,  
 εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. 29.

## CAPUT XXVI.

*Passionis Christi historia. Sacerdotum consilium. Iesus a muliere unguento perfusus. Pactio Iudae. Coena ultima et Eucharistiae institutio. Iesu anxietas in horto, captio, damnatio et acerbissima vexatio. Petri trina negatio et poenitentia.*

1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·

2 Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, 2 Marc. 14, 1.  
 καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυ- Luc. 22,  
 ρωθῆναι. 1.

3 Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσ- 3 ss.  
 βύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως Marc. 14.  
 1 s. Luc. 22, 2. Io. 11, 47.

41 Ps. 6, 9. 46 Dan. 12, 2.



τοῦ λεγομένου Καϊάφα, <sup>4</sup> Καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλω κρατήσωσιν καὶ ἀποκτείνωσιν·  
<sup>5</sup> Ἐλεγον δέ· Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

**6-13** <sup>6</sup> Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, <sup>7</sup> Προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου βαρυτίμου καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.  
<sup>7</sup> <sup>8</sup> Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἠγανάκτησαν λέγοντες· Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; <sup>9</sup> Ἐδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆναι πτωχοῖς. <sup>10</sup> Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν ἠργάσατο εἰς ἐμέ. <sup>11</sup> Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. <sup>12</sup> Βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. <sup>13</sup> Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

**14-16** <sup>14</sup> Τότε πορευθεὶς εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς  
<sup>15</sup> Εἶπεν· Τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ γὰρ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; Οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. <sup>16</sup> Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν, ἵνα αὐτόν παραδῷ.

**17-19** <sup>17</sup> Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; <sup>18</sup> Ὁ δὲ εἶπεν· Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἶπατε αὐτῷ· Ὁ διδάσκαλος λέγει· Ὁ καιρὸς μου ἐγγὺς ἐστιν, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν

μου. <sup>19</sup> Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἠτοιμάσαν τὸ πάσχα. <sup>20</sup> Ὀψίας δὲ 20-29  
Marc. 14,  
17-25. γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν. <sup>21</sup> Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν Luc. 22,  
14-23.  
21 lo. 13,  
21. ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. <sup>22</sup> Καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ εἰς ἕκαστος· Μῆτι ἐγὼ εἶμι, κύριε; <sup>23</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα ἐν τῷ τρυβλίῳ, οὗτός με παραδώσει. <sup>24</sup> Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκεῖνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος. <sup>25</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν εἶπεν· Μῆτι ἐγὼ εἶμι, ραββεί; Λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶπας.

<sup>26</sup> Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον 26 ss.  
1 Cor. 11,  
23-25. καὶ εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς εἶπεν· Λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου.

<sup>27</sup> Καὶ λαβὼν ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων· Πιετε ἐξ αὐτοῦ πάντες. <sup>28</sup> Τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. <sup>29</sup> Λέγω δὲ ὑμῖν· οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου.

<sup>30</sup> Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. <sup>31</sup> Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πάντες 30 ss.  
Marc. 14,  
26-31.  
Luc. 22,  
39.  
31 lo. 16,  
32.  
32 Marc.  
16, 7.  
33 ss. Luc.  
22, 33 ss.  
Io. 13, 38. ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. Γέγραπται γάρ· Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς. <sup>32</sup> Μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. <sup>33</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ·

24 Ps. 40, 10. 28 (Ex. 24, 8. Zach. 9, 11.) 31 Zach. 13, 7.

Εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. <sup>34</sup> Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρεῖς ἀπαρνήσῃ με. <sup>35</sup> Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· Κἂν δέξῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι. Ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

36-41  
 Marc. 14,  
 32-38.  
 Luc. 22,  
 40-46.  
 Io. 18, x.

<sup>36</sup> Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανεὶ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς· Καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθῶν ἔκει προσεύξωμαι. <sup>37</sup> Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. <sup>38</sup> Τότε λέγει αὐτοῖς· Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. <sup>39</sup> Καὶ προσελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων· Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστιν, παρελθάτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω ἀλλ' ὡς σύ. <sup>40</sup> Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; <sup>41</sup> Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. <sup>42</sup> Πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο λέγων· Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν, ἐὰν μὴ αὐτὸ πῖω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου. <sup>43</sup> Καὶ ἐλθὼν πάλιν εὗρεν αὐτοὺς καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι. <sup>44</sup> Καὶ ἀφείς αὐτοὺς πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. <sup>45</sup> Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ λέγει αὐτοῖς· Καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν.

42-46  
 Marc. 14,  
 39-42.

46 Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.

47 Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ Ἰούδας 47-56  
 εἰς τῶν δώδεκα ἦλθεν, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος Marc. 14,  
 πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ τῶν ἀρχιε- 43-50.  
 ρέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. 48 Ὁ δὲ παρα- Luc. 22,  
 διδούς αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων· Ὁν 47-53.  
 ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν· κρατήσατε αὐτόν. 49 Καὶ Io. 18,  
 εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπεν· Χαῖρε, ῥαββεῖ· 2 ss.  
 καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. 50 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν  
 αὐτῷ· Ἐταῖρε, ἐφ' ὃ πάρει; Τότε προσελθόντες  
 ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκρά-  
 τησαν αὐτόν. 51 Καὶ ἰδοὺ εἰς τῶν μετὰ Ἰησοῦ 51 Io. 18,  
 ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, 10 s.  
 καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφείλεν  
 αὐτοῦ τὸ ὠτίον. 52 Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· 52 Apoc  
 Ἀπόστρεφον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τόπον 13, 10.  
 αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μα-  
 χαίρῃ ἀπολοῦνται. 53 Ἡ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι  
 παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι  
 ἄρτι πλείω δώδεκα λεγιόνων ἀγγέλων; 54 Πῶς οὖν  
 πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι;  
 55 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς  
 ὄχλοις· Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν  
 καὶ ξύλων συλλαβεῖν με· καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς  
 ἐκαθεζόμεν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρα-  
 τήσατέ με. 56 Τοῦτο δὲ ὄλον γέγονεν ἵνα πλη- 56 Marc.  
 ρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μα- 14, 50.  
 θηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

57 Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον 57 s.  
 πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς Marc. 14,  
 καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν. 58 Ὁ δὲ Πέτρος 53 s. Luc.  
 22, 54 s.  
 Io. 18, 24.

52 Gen. 9, 6.

54 Is. 53, 10.

56 Thren. 4, 20.

ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως, καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἰδεῖν τὸ τέλος. <sup>59</sup> Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ τὸ συνέδριον ὄλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσωσιν, <sup>60</sup> Καὶ οὐχ εὔρον πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων. Ὑστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες <sup>61</sup> Εἶπον· Οὗτος ἔφη· Δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομησαι αὐτόν. <sup>62</sup> Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· Οὐδὲν ἀποκρίνη τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; <sup>63</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα. Καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. <sup>64</sup> Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Σὺ εἶπας· πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. <sup>65</sup> Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων· Ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; Ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν. <sup>66</sup> Τί ὑμῖν δοκεῖ; Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· Ἐνοχος θανάτου ἐστίν. <sup>67</sup> Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν, οἱ δὲ ἐράπισαν <sup>68</sup> Λέγοντες· Προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστὶν ὁ παίσις σε;

<sup>69-75</sup> <sup>69</sup> Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ· καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα· Καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου. <sup>70</sup> Ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων λέγων· Οὐκ οἶδα τί λέγεις. <sup>71</sup> Ἐξελθόντα δὲ αὐτόν εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν αὐτόν ἄλλη καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ· Καὶ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. <sup>72</sup> Καὶ πάλιν

64 Ps. 109, 1. Dan. 7, 13. 67 v. Is. 50, 6.

ἤρνήσατο μετὰ ὄρκου ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.  
 73 Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἐστῶτες εἶπον  
 τῷ Πέτρῳ· Ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ  
 γὰρ ἡ λαλιὰ σου δῆλόν σε ποιεῖ. 74 Τότε ἤρξατο  
 καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄν-  
 ἄθρωπον. Καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. 75 Καὶ  
 ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος Ἰησοῦ εἰρηχότος  
 ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς ἀπαρνήσῃ με·  
 καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.

## CAPUT XXVII.

*Interitus Iudae. Iesus coram Pilato interrogatur: irridetur  
 et cruci affigitur. Eius mors cum portentis, sepultura  
 sepulcrique custodia.*

<sup>1</sup> Πρωτίως δὲ γενομένης συμβούλιον ἔλαβον <sup>1 Marc.</sup>  
 πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ <sup>15, 1.</sup>  
 κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν. <sup>2</sup> Καὶ <sup>2 Luc.</sup>  
 δήσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν Ποντίῳ <sup>23, 1.</sup>  
 Πειλάτῳ τῷ ἡγεμόνι. <sup>10. 18, 28.</sup>

<sup>3</sup> Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν ὅτι  
 κατεχρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψεν τὰ τριά-  
 κοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ πρεσβυτέ-  
 ροις <sup>4</sup> Λέγων· Ἥμαρτον παραδούς αἷμα ἀθῶν.  
 Οἱ δὲ εἶπον· Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψη. <sup>5</sup> Καὶ <sup>5 Act.</sup>  
 ρίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ ἀνεχώρησεν, καὶ <sup>1, 18.</sup>  
 ἀπελθὼν ἀπήρξατο. <sup>6</sup> Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες  
 τὰ ἀργύρια εἶπαν· Οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς  
 τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστιν. <sup>7</sup> Συμ-  
 βούλιον δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν  
 τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. <sup>8</sup> Διὸ ἐκλήθη <sup>8 Act.</sup>  
 ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀγρὸς αἵματος ἕως τῆς σήμερον. <sup>1, 19.</sup>

<sup>5</sup> Deut. 23, 18.

<sup>9</sup> Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου ὄν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἰῶν Ἰσραὴλ, <sup>10</sup> Καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέν μοι Κύριος.

<sup>11-14</sup> <sup>Marc. 15, 2-5. Luc. 23, 3. Io. 18, 33.</sup> <sup>11</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων· Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ· Σὺ λέγεις. <sup>12</sup> Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων οὐδὲν ἀπεκρίνατο. <sup>13</sup> Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πειλᾶτος· Οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσιν; <sup>14</sup> Καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἐν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν. <sup>15</sup> Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἓνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον ὃν ἤθελον. <sup>16</sup> Εἶγον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον Βαραββᾶν. <sup>17</sup> Συνηγμένων οὖν αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν, Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; <sup>18</sup> Ἦδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν. <sup>19</sup> Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα· Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν. <sup>20</sup> Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. <sup>21</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς· Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; Οἱ δὲ εἶπον· Βαραββᾶν. <sup>22</sup> Λέγει αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; Λέγουσιν πάντες· Σταυρωθήτω. <sup>23</sup> Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη· Τί

γὰρ κακὸν ἐποίησεν; Οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέγοντες· Σταυρωθήτω. <sup>24</sup> Ἴδὼν δὲ ὁ Πειλᾶτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπειψάτο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων· Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. <sup>25</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν· Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. <sup>26</sup> Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.

<sup>27</sup> Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαμβάνοντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον συνέγαγον ἐπ' αὐτὸν ὄλην τὴν σπεῖραν. <sup>28</sup> Καὶ ἐχθύσαντες αὐτὸν γλαμύδα κοκκίνην περιέδηκαν αὐτῷ, <sup>29</sup> Καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέδηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιζον αὐτῷ λέγοντες· Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, <sup>30</sup> Καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. <sup>31</sup> Καὶ ὅτε ἐνέπαιζαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν γλαμύδα καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.

<sup>32</sup> Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον· Κυρηναῖον, ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. <sup>33</sup> Καὶ ἐλθόντες εἰς τὸν τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ, ὃ ἐστὶν κρανίου τύπος λεγόμενος, <sup>34</sup> Ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν οἶνον μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἠθέλησεν πιεῖν. <sup>35</sup> Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βάλλοντες κλῆρον, ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ προφήτου· Διεμερίσαντο

27-31  
Marc. 15,  
16-20.  
Io. 19,  
2 ss.

32-37  
Marc. 15,  
21-26.  
Luc. 23,  
26 ss. Io.  
19, 17 ss.

35 Io.  
19, 23.



τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κληῖρον. <sup>36</sup> Καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. <sup>37</sup> Καὶ ἐπέδηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην· Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

<sup>38-44</sup> <sup>Marc. 15, 27-32.</sup> <sup>Luc. 23, 32 ss. Io. 19, 18 ss.</sup> <sup>40 Io. 2, 19.</sup> <sup>38</sup> Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λησταί, εἰς ἕκ δεξιῶν καὶ εἰς ἕξ εὐωνύμων.

<sup>39</sup> Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτόν, κινουῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν <sup>40</sup> Καὶ λέγοντες·

<sup>40</sup> Ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,

κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. <sup>41</sup> Ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων ἔλεγον· <sup>42</sup> Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι· εἰ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστιν, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύομεν αὐτῷ.

<sup>43</sup> Πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν· ῥυσάσθω νῦν αὐτόν, εἰ θέλει αὐτόν· εἶπεν γὰρ ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός. <sup>44</sup> Τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λησταὶ οἱ συνσταυρωθέντες αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.

<sup>45-49</sup> <sup>Marc. 15, 33-36.</sup> <sup>45 Luc. 23, 44.</sup> <sup>45</sup> Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. <sup>46</sup> Περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· Ἥλει ἡλεὶ λεμὰ σαβαχθανεὶ; τοῦτ' ἔστιν· Θεέ μου, θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; <sup>47</sup> Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον Ἥλειαν φωνεῖ οὗτος. <sup>48</sup> Καὶ εὐθέως δραμῶν εἰς ἕξ αὐτῶν καὶ λαβῶν σπόγγον πλήσας τε ὄξους καὶ περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν.

<sup>49</sup> Οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον· Ἄφες ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἥλειας σῶσων αὐτόν. <sup>50</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράζας φωνῇ μεγάλῃ ἀφήκεν τὸ πνεῦμα.

<sup>50-54</sup> <sup>Marc. 15, 37-39.</sup> <sup>Luc. 23, 45-47.</sup> <sup>89</sup> (Ps. 21, 8.) <sup>42</sup> Sap. 2, 18. <sup>43</sup> Ps. 21, 9. <sup>46</sup> Ps. 21, 2

<sup>48</sup> (Ps. 68, 22.)

51 Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, καὶ ἡ γῆ ἐσεισθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, 52 Καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεψώθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἀγίων ἠγέρθησαν. 53 Καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. 54 Ὁ δὲ ἐκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμόν καὶ τὰ γινόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες· Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος. 55 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας διακονοῦσαι αὐτῷ. 56 Ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσήφ μητέρα, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

57 Ὀφίας δὲ γενομένης ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοῦνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθητεύθη τῷ Ἰησοῦ. 58 Οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Τότε ὁ Πειλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα. 59 Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ, 60 Καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπῆλθεν. 61 Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

62 Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶν μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πειλάτον 63 Λέγοντες· Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν· Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. 64 Κέλευσον οὖν ἀσφα-

55 s.  
Marc. 15,  
40s. Luc.  
23, 49.  
Io. 19, 25.

57-61  
Marc. 15,  
42-47.  
Luc 23,  
50-55. Io.  
19, 38-42.

λισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτὸν καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ. Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χειρῶν τῆς πρώτης. <sup>65</sup> Ἐφη αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος. Ἐχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. <sup>66</sup> Οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

## CAPUT XXVIII.

*Christi resurrectio. Custodes sepulcri mercede corrupti. Ultima ad discipulos mandata.*

1-10  
 Marc. 16,  
 1-8. Luc.  
 24, 1-9.  
 1 Io. 20,  
 11.  
 3 (17, 2.)  
 8 12, 40.  
 9 Marc.  
 16, 9.  
 10 Io.  
 20, 17.

1 Ὅψε δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθεν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. 2 Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβάς ἐξ οὐρανοῦ προσελθὼν ἀπεκύλισεν τὸν λίθον, 3 καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. 3 Ἦν δὲ ἡ εἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡς χιῶν. 4 Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν ὡς νεκροί. 5 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναῖξιν· Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. 6 Οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γάρ, καθὼς εἶπεν· δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος. 7 Καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ πρόαγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε. Ἴδου εἶπον ὑμῖν. 8 Καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. 9 Καὶ ἰδοὺ Ἰησοῦς ὑπήντησεν αὐταῖς λέγων· Χαίρετε. Αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. 10 Τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς·

Μὴ φοβεῖσθε· ὑπάγετε ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· κάκει με ὄψονται.

11 Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ τινὲς τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. 12 Καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων συμβούλιόν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις, 13 Λέγοντες· Εἶπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς 13 27,64. ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων. 14 Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν. 15 Οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν· καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον.

16 Οἱ δὲ ἔνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς 16 26,32. τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 17 Καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν. 18 Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλά- 18 11,27. λησεν αὐτοῖς λέγων· Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. 19 Πορευθέντες οὖν 19 Marc. 16, 15. μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, 20 Διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν 20 (18, 20.) πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.



**ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ  
ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ.**



## CAPUT I.

*Ioannes Baptista. Iesus baptizatur, temptatur, quattuor vocat  
piscatores, docet Capharnaumi sanatque daemionicum, socrum  
Petri, leprosum, multosque daemionicos ac male habentes.*

<sup>1</sup> Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ  
 θεοῦ. <sup>2</sup> Ὡς γέγραπται ἐν Ἠσαΐα τῷ προφήτῃ. 2 Matth.  
11, 10.  
Luc. 7,  
27.  
 Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου  
 πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει  
 τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου. <sup>3</sup> Φωνὴ βοῶν- 3 Matth.  
3,3. Luc.  
3,4. Io.  
1, 23.  
 τος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν  
 Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐ-  
 τοῦ. <sup>4</sup> Ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ 4-8  
Matth.3,  
1ss. Luc.  
3,2ss. Io.  
1, 6 ss.  
 καὶ κηρύσσωσιν βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεισιν ἁμαρ-  
 τιῶν. <sup>5</sup> Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ  
 Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἱεροσολυμεῖται πάντες, καὶ  
 ἐβαπτίζοντο ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ,  
 ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. <sup>6</sup> Καὶ ἦν  
 ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώνην  
 δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἔσθων  
 ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον. <sup>7</sup> Καὶ ἐκήρυσσεν λέγων. 7 Matth.  
3, 11.  
Luc. 3,  
16. Io.  
1, 27.  
8 Act.  
1,5; 2,4;  
11, 16;  
19, 4.  
 Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ  
 εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημά-  
 των αὐτοῦ. <sup>8</sup> Ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ὕδατι, αὐτὸς  
 δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ. 9-11  
Matth.3,  
13-17.  
Luc. 3,  
21 s. Io.  
1, 29 ss.  
<sup>9</sup> Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἦλθεν  
 Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρεθ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐβαπτίσθη  
 ὑπὸ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην. <sup>10</sup> Καὶ εὐθέως  
 ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομένους τοὺς

2 Mal. 3, 1.    3 Is. 40, 3.    6 Lev. 11, 22.



οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡς περιστερὰν καταβαῖνον εἰς αὐτόν. <sup>11</sup> Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν· Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.

<sup>12</sup> Καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον. <sup>13</sup> Καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἡμέρας πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ, καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων, καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.

<sup>14</sup> Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. <sup>15</sup> Καὶ λέγων ὅτι Πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεῦετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

<sup>16</sup> Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν Σίμωνος ἀμφιβάλλοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσῃ· ἦσαν γὰρ ἄλεεῖς. <sup>17</sup> Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἄλεεῖς ἀνθρώπων. <sup>18</sup> Καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. <sup>19</sup> Καὶ προβάς ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, <sup>20</sup> Καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. Καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.

<sup>21</sup> Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καφαρναοὺμ· καὶ εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν ἐδίδασκεν. <sup>22</sup> Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. <sup>23</sup> Καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξεν <sup>24</sup> Λέγων· Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. <sup>25</sup> Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων· Φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.

12 s.  
Matth. 4,  
1ss. Luc.  
4, 1 ss.

14 s.  
Matth. 4,  
12. 17.  
Luc. 4,  
14 s. 10.  
4, 43.

16-20  
Matth. 4,  
18-22.  
Luc. 5,  
2 ss.

21s. Luc.  
4, 31 s.  
Matth. 7,  
28 s.  
21Matth.  
4, 13.  
23-28  
Luc. 4,  
32-37.

26 Καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον καὶ κρᾶξαν φωνῇ μεγάλῃ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. 27 Καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συνζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντας· Τί ἐστὶν τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασιν τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ. 28 Καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εὐθύς εἰς ὄλην τὴν περίωρον τῆς Γαλιλαίας.

28  
Matth. 4,  
24.

29 Καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. 30 Ἡ δὲ πενθερὰ Σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθύς λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. 31 Καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διεκόνει αὐτοῖς.

29-34  
Matth. 8,  
14-16.  
Luc. 4,  
38-41.

32 Ὁψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους. 33 Καὶ ἦν ὄλη ἡ πόλις ἐπισυνηγμένη πρὸς τὴν θύραν. 34 Καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν, καὶ οὐκ ἤφιεν λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ἤδεισαν αὐτόν. 35 Καὶ πρῶτ' ἔννουχα λίαν ἀναστάς ἐξῆλθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον, κάκει προσήχετο. 36 Καὶ κατεδίωξεν αὐτόν ὁ Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, 37 Καὶ εὐρόντες αὐτόν λέγουσιν αὐτῷ ὅτι Πάντες ζητοῦσίν σε. 38 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελέλυθα. 39 Καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν εἰς ὄλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαιμόνια ἐχβάλλων.

35-39  
Luc. 4,  
42-44.

40 Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν λεπρός, παρακαλῶν αὐτόν καὶ γονυπετῶν αὐτόν καὶ λέγων αὐτῷ ὅτι Ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθαρῖσαι. 41 Ὁ δὲ

40-45  
Matth. 8,  
1-4. Luc.  
5, 12-15.

Ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· θέλω, καθαρίσθητι. <sup>42</sup> Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθερίσθη. <sup>43</sup> Καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν, <sup>44</sup> Καὶ λέγει αὐτῷ· Ὅρα μηδενὶ εἶπης, ἀλλὰ ὑπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεὶ καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαιρισμοῦ σου ἡ προσέταξεν Μωϋσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. <sup>45</sup> Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἔξω ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πάντοθεν.

## CAPUT II.

*Paralytico peccata condonantur. Levi vocatur: Iesus in convivio cum publicanis et peccatoribus discumbens. Cur ipse discipuli non ieiunent; iidem spicas sabbato evellentes excusantur.*

<sup>1-12</sup> <sup>Matth. 9, 1-8. Luc. 5, 17-26.</sup> <sup>1</sup> Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς Καφαρναοὺμ δι' ἡμερῶν, καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστιν. <sup>2</sup> Καὶ συνήχθησαν πολλοί, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. <sup>3</sup> Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν φέροντες παραλυτικὸν αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. <sup>4</sup> Καὶ μὴ δυνάμενοι προσενέγκαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον ὅπου ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. <sup>5</sup> Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ· Τέκνον, ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. <sup>6</sup> Ἦσαν δὲ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. <sup>7</sup> Τί <sup>4</sup> οὗτος οὕτως λαλεῖ; βλασφημεῖ· τίς δύναται ἀφίεναι

44 Lev. 14, 2. — 7 Is. 43, 25.

ἁμαρτίας εἰ μὴ εἰς ὁ θεός; <sup>8</sup> Καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, λέγει αὐτοῖς· Τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; <sup>9</sup> Τί ἐστὶν εὐχοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ· Ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν· Ἐγειρε ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει; <sup>10</sup> Ἴνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, (λέγει τῷ παραλυτικῷ·) <sup>11</sup> Σοὶ λέγω· Ἐγειρε ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. <sup>12</sup> Καὶ ἠγέρθη εὐθέως καὶ ἄρας τὸν κράββατον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν θεόν, λέγοντας ὅτι Οὐδέποτε οὕτως εἶδαμεν.

<sup>13</sup> Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς. <sup>14</sup> Καὶ παράγων εἶδεν Λευεὶν τὸν τοῦ Ἀλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. <sup>15</sup> Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθουν αὐτῷ. <sup>16</sup> Καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες ὅτι ἤσθιεν μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; <sup>17</sup> Καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔγοντες· οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς.

<sup>18</sup> Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες. Καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν

13-17  
Matth. 9,  
9-13.  
Luc. 5,  
27-32.

17 & Tim.  
2, 15.

18-22  
Matth. 9,  
14-17.  
Luc. 5,  
33-38.

αὐτῶ· Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν; <sup>19</sup> Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν νηστεύειν; ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσιν τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν. <sup>20</sup> Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. <sup>21</sup> Οὐδεὶς ἐπίβλημα ράχους ἀγνάφου ἐπιράπτει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μὴ, αἶρει τὸ πλήρωμα ἀπ' αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. <sup>22</sup> Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσχοῦς παλαιούς· εἰ δὲ μὴ, ῥήξει ὁ οἶνος τοὺς ἀσχοῦς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσχοῦς καινοὺς βλητέον.

23-28  
Matth.  
12, 1-8.  
Luc. 6,  
1-5.

<sup>23</sup> Καὶ ἐγένετο αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασιν διαπορεύεσθαι διὰ τῶν σοπορίμων, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο ὁδοῦ ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχνας. <sup>24</sup> Καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῶ· Ἴδε τί ποιοῦσιν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεστιν; <sup>25</sup> Καὶ λέγει αὐτοῖς· Οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ, ὅτε χρεῖαν ἔσχεν καὶ ἐπεινάσεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; <sup>26</sup> Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, ὅς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῶ οὖσιν; <sup>27</sup> Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, καὶ οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον· <sup>28</sup> Ὅστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

CAPUT III.

*Arida manus sabbato sanatur. Undique multitudo confluit. Duodecim Apostoli. Adversariorum criminatio in Spiritum Sanctum peccans confutatur. Mater et fratres Christi qui sint.*

1 Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα· 1-6  
Matth.  
12, 9-14.  
 2 Καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασιν θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. Luc. 6,  
6-11. 3 Καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν χεῖρα ἔχοντι ξηράν· Ἐγειρε εἰς τὸ μέσον. 4 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἐξεστὶν τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, φυγῆν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι; Οἱ δὲ ἐσιώπων. 5 Καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συνλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· Ἐκτεινον τὴν χεῖρά σου. Καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ. 6 Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι εὐθέως μετὰ τῶν Ἑρωδιανῶν συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.  
 7 Καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεχώρησεν πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἠκολούθησεν αὐτῷ, 8 Καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ οἱ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, πλῆθος πολὺ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. 9 Καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν. 10 Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἄψωνται ὅσοι εἶχον μάλιστα. 11 Luc.  
4, 41. 11 Καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν, προσέπιπτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. 12 Matth.  
12, 16. 12 Καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν.

- 13-19  
 Luc. 6,  
 12-16.  
 Matth.  
 10, 1-4.
- 13 Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἠθέληεν αὐτός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν.
- 14 Καὶ ἐποίησεν δώδεκα ἵνα ὦσιν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν 15 Καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια. 16 Καὶ ἐπέθηκεν τῷ Σίμωνι ὄνομα Πέτρον: 17 Καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου, καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα Βοανηργές, ὃ ἐστὶν Υἱὸς βροντῆς· 18 Καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον 19 Καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.
- 20  
 (6, 31.)
- 20 Καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν ὁ ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μεηδὲ ἄρτον φαγεῖν. 21 Καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη. 22 Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι Βεελζεβούλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. 23 Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς· Πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν; 24 Καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἢ βασιλεία ἐκείνη. 25 Καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται ἡ οἰκία ἐκείνη σταθῆναι. 26 Καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτόν, ἐμερίσθη, καὶ οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. 27 Οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δῆσῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. 28 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα
- 22-30  
 Matth.  
 12, 24-32.  
 Luc. 11,  
 15 ss.  
 22  
 Matth.  
 9, 34.
- 28 Luc.  
 12, 10.  
 1 Io. 5,  
 16.

ἀφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὰ ἁμαρτήματα, καὶ αἱ βλασφημίαι, ὅσα ἐὰν βλασφημήσωσιν. <sup>29</sup> Ὅς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ ἔνοχος ἔσται αἰωνίου ἁμαρτήματος. <sup>30</sup> Ὅτι ἔλεγον· Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.

<sup>31</sup> Καὶ ἔρχονται ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ἔξω ἐστῶτες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν καλοῦντες αὐτόν. <sup>32</sup> Καὶ ἐκάθητο περὶ αὐτὸν ὄχλος, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἴδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ζητοῦσίν σε. <sup>33</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει· Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου; <sup>34</sup> Καὶ περιβλεψάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν κύκλῳ καθημένους λέγει· Ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. <sup>35</sup> Ὅς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.

31-35  
Matth.  
12, 46-50.  
Luc. 8,  
19-21.

#### CAPUT IV.

*Parabola de vario agro. Imagines lucernae, mensurae, seminantis ac messoris, grani sinapis. Sedatur tempestas.*

<sup>1</sup> Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολὺς, ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. <sup>2</sup> Καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. <sup>3</sup> Ἀκούετε, ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι. <sup>4</sup> Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτό. <sup>5</sup> Ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς.

1-9  
Matth.  
13, 1-9.  
Luc. 8,  
4-8.



<sup>6</sup> Καὶ ὅτε ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη. <sup>7</sup> Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν. <sup>8</sup> Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενον, καὶ ἔφερεν ἔν τριάκοντα καὶ ἔν ἐξήκοντα καὶ ἔν ἑκατόν. <sup>9</sup> Καὶ ἔλεγεν· Ὁ ἔχων ὠτα ἀκούειν, ἀκουέτω. <sup>10</sup> Καὶ ὅτε ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτων αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν. <sup>11</sup> Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, <sup>12</sup> ἵνα βλέποντες βλέπωσιν καὶ μὴ ἴδωσιν, καὶ ἀκούοντες ἀκούωσιν καὶ μὴ συνιῶσιν, μήποτε ἐπιστρέψωσιν καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα. <sup>13</sup> Καὶ λέγει αὐτοῖς· Οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην, καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε; <sup>14</sup> Ὁ σπειρὼν τὸν λόγον σπείρει. <sup>15</sup> Οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς καὶ αἶρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. <sup>16</sup> Καὶ οὗτοι εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἱ ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν, <sup>17</sup> καὶ οὐκ ἔχουσιν ρίζαν ἐν ἑαυτοῖς ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν· εἴτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθέως σκανδαλίζονται. <sup>18</sup> Καὶ ἄλλοι εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι· οὗτοι εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούσαντες, <sup>19</sup> καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συνπνίγουσιν τὸν λόγον, καὶ

10-20  
 Matth.  
 13, 10-23.  
 Luc. 8,  
 9-15.

12 Io. 12,  
 40. Act.  
 28, 26.  
 Rom. 11,  
 8.

ἄκαρπος γίνεται. <sup>20</sup> Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσιν τὸν λόγον καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἐξήκοντα καὶ ἐν ἑκατόν.

<sup>21</sup> Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Μήτι ἔρχεται ὁ λύχνος <sup>21</sup>Matth. 5, 15. Luc. 8, 16; 11, 33. ἵνα ὑπὸ τὸν μῶδιον τεθῆ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῆ; <sup>22</sup> Οὐ γὰρ ἔστιν τι κρυπτόν, ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῆ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερόν ἔλθῃ. <sup>23</sup> Εἴ τις ἔχει ὧτα ἀκούειν, ἀκουέτω. <sup>24</sup> Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Βλέπετε τί ἀκούετε. Ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν. <sup>25</sup> Ὃς γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. <sup>25</sup> Matth. 7, 2. Luc. 6, 38.

<sup>26</sup> Καὶ ἔλεγεν· Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, <sup>27</sup> Καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ καὶ μηκύνηται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός· <sup>28</sup> Αὐτομάτῃ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. <sup>29</sup> Ὅταν δὲ παραδῶ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός. <sup>29</sup> Iac. 5, 7.

<sup>30</sup> Καὶ ἔλεγεν· Τίτι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβύλωμεν αὐτήν; <sup>31</sup> Ὡς κόκκον σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῆ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, <sup>32</sup> Καὶ ὅταν σπαρῆ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν. <sup>30-32</sup> Matth. 13, 31-33. Luc. 13, 18 s.

<sup>29</sup> (Ioel 3, 18.) <sup>32</sup> (Ps. 103, 12.)

33 a.  
Matth.  
13, 34.

33 Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν.

34 Χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυεν πάντα.

35-41  
Matth.  
8, 23-27.  
Luc. 8,  
22-25.

35 Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψίας γενομένης· Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. 36 Καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα πλοῖα ἦν μετ' αὐτοῦ.

37 Καὶ γίνεται λαῖλαψ μεγάλη ἀνέμου· καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε ἤδη γεμίζεσθαι τὸ πλοῖον. 38 Καὶ ἦν αὐτὸς ἐν τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων· καὶ ἐγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλόμεθα;

39 Καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θαλάσῃ· Σιώπα, πεφίμωσο. Καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

40 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τί δειλοὶ ἐστε; οὐπω ἔχετε πίστιν; 41 Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;

## CAPUT V.

*Daemoniacus a legione daemonum liberatur qui cum permissione Iesu in porcos ingrediuntur. Mulier sanguinis profusio afflicta sanatur et Iairi filiae vita redditur.*

1-20  
Matth.  
8, 28-34.  
Luc. 8,  
26-39.

1 Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν. 2 Καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ὑπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, 3 ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασιν, καὶ οὐδὲ ἀλύσειν οὐκέτι οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτὸν δῆσαι, 4 Διὰ τὸ αὐτὸν πολλαῖς πέδαις καὶ ἀλύσειν δεδέσθαι,

καὶ διεσπίασθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἀλύσεις καὶ τὰς πέδας συντετριφθαι, καὶ οὐδεὶς ἴσχυεν αὐτὸν δαμῆσαι, <sup>5</sup> Καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασιν καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. <sup>6</sup> Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, <sup>7</sup> Καὶ κράζας φωνῇ μεγάλῃ λέγει· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὀρχίζω σε τὸν θεόν, μὴ με βασανίσῃς. <sup>8</sup> Ἐλεγεν γὰρ αὐτῷ· Ἐξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. <sup>9</sup> Καὶ ἐπηρώτα αὐτόν· Τί ὄνομά σοι; Καὶ λέγει αὐτῷ· Λεγιὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοὶ ἐσμεν. <sup>10</sup> Καὶ παρεχάλει αὐτὸν πολλὰ ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. <sup>11</sup> Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλῃ βοσκομένη. <sup>12</sup> Καὶ παρεχάλου αὐτὸν οἱ δαίμονες λέγοντες· Πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. <sup>13</sup> Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς. Καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὤρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς δισχίλιοι, καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσῃ. <sup>14</sup> Οἱ δὲ βύσκοντες αὐτοὺς ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς· καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστὶν τὸ γεγονός. <sup>15</sup> Καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγιῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν. <sup>16</sup> Καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ καὶ περὶ τῶν χοίρων. <sup>17</sup> Καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν. <sup>18</sup> Καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεχάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα ᾗ μετ' αὐτοῦ. <sup>19</sup> Καὶ οὐκ

19 (Ps 125, 3.)

ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ· Ὑπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς, καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς  
 20 (7, 31.) δσα σοι ὁ κύριος πεποίηκεν καὶ ἠλέησέν σε. <sup>20</sup> Καὶ  
 Matth. 4, 25.) ἀπῆλθεν, καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει  
 δσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον.  
 21 Matth. 21 Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ  
 9, 1. Luc. 8, 40. πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν,  
 22-43 καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. <sup>22</sup> Καὶ ἔρχεται εἰς  
 Matth. 9, 18-26. τῶν ἀρχισυναγῶγων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν  
 Luc. 8, 41-56. αὐτόν πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, <sup>23</sup> Καὶ παρ-  
 23 (7, 32.) εκάλει αὐτόν πολλά, λέγων ὅτι Τὸ θυγάτριόν μου  
 ἐσχάτως ἔχει, ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῆς τὰς χεῖρας αὐτῆ,  
 ἵνα σωθῆ καὶ ζήσῃ. <sup>24</sup> Καὶ ἀπῆλθεν μετ' αὐτοῦ,  
 καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον  
 αὐτόν. <sup>25</sup> Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη  
 δώδεκα <sup>26</sup> Καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν  
 καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' αὐτῆς πάντα, καὶ μηδὲν  
 ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα,  
 27 Ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ  
 28 (6, 56.) ὄπισθεν ἤψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. <sup>28</sup> Ἐλεγεν γὰρ  
 Luc. 6, 19.) ὅτι κἂν τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄψωμαι, σωθήσομαι.  
 29 Καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος  
 αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς  
 μίστιγος. <sup>30</sup> Καὶ εὐθέως ὁ Ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν  
 ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπι-  
 στραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγεν· Τίς μου ἤψατο τῶν  
 ἱματίων; <sup>31</sup> Καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·  
 Βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις·  
 Τίς μου ἤψατο; <sup>32</sup> Καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν  
 τοῦτο ποιήσασαν. <sup>33</sup> Ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ  
 τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν αὐτῆ, ἦλθεν καὶ  
 προσέπεσεν αὐτῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν

25 (Lev. 15, 25.) 29 (Lev. 20, 18.)

ἀλήθειαν. <sup>34</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· Θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωχέν σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι υἱῆς ἀπὸ τῆς μαστιγῆς σου. <sup>35</sup> Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγῶγου λέγοντες ὅτι Ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανεν· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον; <sup>36</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγῶγῳ· Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε. <sup>37</sup> Καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθεῖν εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου. <sup>38</sup> Καὶ ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγῶγου, καὶ θεωρεῖ θύρῳβον καὶ κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλὰ, <sup>39</sup> καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς· Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. <sup>40</sup> Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν πάντας παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον. <sup>41</sup> Καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ· Ταλιθὰ κοῦμι, ὃ ἔστιν μεθερμηνευόμενον· Τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε. <sup>42</sup> Καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει· ἦν γὰρ ἑτῶν δώδεκα. Καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλη. <sup>43</sup> Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ ἵνα μηδεὶς γνοῖ τοῦτο, καὶ εἶπεν δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

CAPUT VI.

*Iesus Nazarethi spernitur neque multa ibi edere potest miracula. Instructio et ablegatio Apostolorum ad praedicandum. Herodes et Herodias. Ioannis Baptistae nex. Cibatio quinque millium virorum. Itio super mare. Aegroti tactu fimbriae sanati.*

<sup>1</sup> Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ

1-6  
Matth.  
13, 53-58.  
1 Luc.  
4, 16.

- αὐτοῦ. <sup>2</sup> Καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν· καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες· Πόθεν τούτῳ ταῦτα, καὶ τίς ἡ σοφία ἢ δοθεῖσα αὐτῷ καὶ δυνάμεις τοιαῦται
- <sup>3</sup> Io. 6, 42. διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γινόμεναι; <sup>3</sup> Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὡδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἔσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. <sup>4</sup> Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. <sup>5</sup> Καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν. <sup>6</sup> Καὶ ἐθαύμαζεν διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. Καὶ περιῆγεν τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων.
- <sup>7</sup> Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων. <sup>8</sup> Καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μὴδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν εἰ μὴ ράβδον μόνον, μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν, <sup>9</sup> Ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας. <sup>10</sup> Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. <sup>11</sup> Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς μὴδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
- <sup>12</sup> Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσιν, <sup>13</sup> Καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους καὶ ἐθεράπευον.
- <sup>14</sup> Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης (φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ), καὶ ἔλεγεν ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ. <sup>15</sup> Ἄλλοι

δὲ ἔλεγον ὅτι Ἡλείας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης ἐστίν ὡς εἰς τῶν προφητῶν. <sup>16</sup> Ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης εἶπεν· Ὅν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτος ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. <sup>17</sup> Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης ἀποστείλας ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν. <sup>18</sup> Ἐλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. <sup>19</sup> Ἡ δὲ Ἡρωδιάς ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο. <sup>20</sup> Ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει, καὶ ἠδέως αὐτοῦ ἤκουεν. <sup>21</sup> Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαιροῦ, ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίησεν τοῖς μεγιστῆσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας, <sup>22</sup> Καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς Ἡρωδιάδος καὶ ὀρχησαμένης καὶ ἀρεσάσης τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ· Αἴτησόν με ἢ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι. <sup>23</sup> Καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι Ὅ ἐάν με αἰτήσῃς δώσω σοι ἕως ἡμίσεως τῆς βασιλείας μου. <sup>24</sup> Ἡ δὲ ἐξελθοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς· Τί αἰτήσωμαι; Ἡ δὲ εἶπεν· Τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. <sup>25</sup> Καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα ᾗτήσατο λέγουσα· Θέλω ἵνα ἐξαυτῆς δῶς μοι ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. <sup>26</sup> Καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς, διὰ τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι. <sup>27</sup> Καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα ἐπέταξεν ἐν-

17-29  
Matth.  
14, 3-12  
Luc. 3.  
19 a.

18 Lev. 18, 16.



εχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. <sup>28</sup> Καὶ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πινάκι· καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ χορασίῳ, καὶ τὸ χοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς. <sup>29</sup> Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον καὶ ἤραν τὸ πτώμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ.

<sup>30-33</sup> <sup>30</sup> Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. <sup>31</sup> Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον. Ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.

<sup>32</sup> Καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν. <sup>33</sup> Καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἐπέγνωσαν πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ καὶ προῆλθον αὐτούς. <sup>34</sup> Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολλὸν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτούς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτούς πολλά.

<sup>35</sup> Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γινομένης προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγουσιν ὅτι Ἐρημὸς ἐστὶν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή. <sup>36</sup> Ἀπόλυσον αὐτούς,

<sup>35 ss.</sup> ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς τι φάγωσιν. <sup>37</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν θηναρίων διακοσίων ἄρτους, καὶ δώσομεν αὐτοῖς φαγεῖν;

<sup>38</sup> Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· Πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. Καὶ γνόντες λέγουσιν· Πέντε, καὶ δύο ἰχθύας. <sup>39</sup> Καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.

<sup>40</sup> Καὶ ἀνέπεσαν πρασιαὶ πρασιαί, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα. <sup>41</sup> Καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους

<sup>41</sup> (7, 34.  
Io. 11, 41;  
17, 1.)

καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κατέκλασεν τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παραδώσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισεν πᾶσιν. <sup>42</sup> Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. <sup>43</sup> Καὶ ἦσαν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. <sup>44</sup> Καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους πεντακισχίλιοι ἄνδρες.

<sup>45</sup> Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαιδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον.

<sup>46</sup> Καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. <sup>47</sup> Καὶ ὀψίας γενομένης ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. <sup>48</sup> Καὶ ἰδὼν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς, καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης· καὶ ἤθελεν παρελθεῖν αὐτούς. <sup>49</sup> Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν. <sup>50</sup> Πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον καὶ ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς· Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

<sup>51</sup> Καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο. <sup>52</sup> Οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρ-  
τοις, ἦν γὰρ αὐτῶν ἡ καρδία πεπωρωμένη.

<sup>53</sup> Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν Γεννησαρὲθ καὶ προσωρμίσθησαν. <sup>54</sup> Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθέως ἐπιγόντες αὐτόν, <sup>55</sup> Περιδραμόντες ὄλην τὴν περίχωρον ἐκείνην ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον ὅτι ἐστίν. <sup>56</sup> Καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις

45-52  
Matth.  
14, 22-33.  
Io. 6,  
15-21.

51(4,39-)  
52(3,5-)

53-56  
Matth.  
14, 34-36.

56(5,28.)

ἢ εἰς ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κλῆν τοῦ κρουπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄφωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἤπτοντο αὐτοῦ, ἐσώζοντο.

## CAPUT VII.

*Pharisaei Dei mandata ob suas traditiones violantes. Quatenam hominem pollutant. Syrophoenissae filia a daemonio liberatur. Sanatio surdi ac muti.*

1-16  
Matth. 15, 1-11.  
1 (3, 22.  
Io. 1, 19.)  
2 (Luc. 11, 38.)  
3 (Io. 2, 6.)  
4 (Matth. 23, 25.)

1 Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων.  
2 Καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσίν, τοῦτ' ἔστιν ἀνίπτοις, ἐσθίοντας ἄρτους ἐμέμφαντο. — 3 Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πυγμῆ νίψονται τὰς χεῖρας οὐκ ἐσθίουσιν, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; 4 Καὶ ἀπ' ἀγορᾶς ἐὰν μὴ βαπτίσωνται οὐκ ἐσθίουσιν, καὶ ἄλλα πολλά ἐστὶν ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων καὶ κλιωνῶν. — 5 Καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς· Διατί οἱ μαθηταὶ σου οὐ περιπατοῦσιν κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ κοιναῖς χερσίν ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον; 6 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Καλῶς ἐπροφήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται· Οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χεῖλεσίν με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. 7 Μάτην δὲ σέβονται με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων. 8 Ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν

6 s. Is. 29, 13. (Ez. 33, 31.)

καὶ ποτηρίων, καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. <sup>9</sup> Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Καλῶς ἀδετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε. <sup>10</sup> Μωϋσῆς γὰρ εἶπεν· Τίμα τὸν <sup>10</sup> Eph. 6, 2. πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου· καί· Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω. <sup>11</sup> Ὑμεῖς δὲ λέγετε· Ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ· Κορβᾶν, ὃ ἐστὶν δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῆς, <sup>12</sup> Καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, <sup>13</sup> Ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ἢ παρεδώκατε· καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. <sup>14</sup> Καὶ προσκαλεσόμενος πάλιν τὸν ὄχλον <sup>14</sup> Matth. 15, 10. ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἀκούετε μου πάντες καὶ συνίετε. <sup>15</sup> Οὐδὲν ἐστὶν ἕξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενα, ἐκεῖνά ἐστὶν τὰ κοινῶντα τὸν ἄνθρωπον. <sup>16</sup> Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, <sup>16</sup> (4, 23 al.) ἀκουέτω.

<sup>17</sup> Καὶ ὄτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, <sup>17-23</sup> ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὴν παραβολήν. <sup>17-23</sup> Matth. 15, 12-20. <sup>18</sup> Καὶ λέγει αὐτοῖς· Οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; Οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἕξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι, <sup>19</sup> Ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον πάντα τὰ βρώματα; <sup>20</sup> Ἐλεγεν δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινῶσιν τὸν ἄνθρωπον. <sup>21</sup> Ἐσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, <sup>22</sup> Κλοπαί, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός,

<sup>10</sup> Ex. 20, 12. Deut. 5, 16. Ex. 21, 17. Lev. 20, 9. Prov. 30, 30. <sup>21</sup> Gen. 6, 5.

βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη· <sup>23</sup> Πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

24-30  
Matth.  
15, 21-28.  
24(9, 31.)

**24** Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἤπληθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου καὶ Σιδῶνος, καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν οὐδένα ἤθελεν γινῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. <sup>25</sup> Ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθούσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. <sup>26</sup> Ἦν δὲ ἡ γυνὴ Ἑλληνίς, Συροφοινίκισσα τῷ γένει· καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. <sup>27</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· Ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέχνα· οὐ γὰρ ἐστὶν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. <sup>28</sup> Ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ· Ναί, κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιγίων τῶν παιδίων. <sup>29</sup> Καὶ εἶπεν αὐτῇ· Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε, ἐξεληλυθεν τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρὸς σου. <sup>30</sup> Καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς εὗρεν τὸ παιδίον βεβλημένον ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός.

31Matth.  
15, 29.  
32  
Matth.  
9, 32.  
Luc. 11,  
14.  
33(8, 23.)  
34(6, 41;  
8, 12. Io.  
11, 41.)

**31** Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὀρίων Τύρου ἦλθεν διὰ Σιδῶνος εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας ἀνὰ μέσον τῶν ὀρίων Δεκαπόλεως. <sup>32</sup> Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν καὶ μογιάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χειρὰ. <sup>33</sup> Καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν ἔβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὕδατα αὐτοῦ καὶ πτύσας ἤψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ, <sup>34</sup> Καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐστέναξεν, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἐφραθά, ὃ ἐστὶν διανοίχθητι. <sup>35</sup> Καὶ εὐθέως διηνοιχθήσαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.

36 Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δὲ αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον. 37 Καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες· Καλῶς πάντα πεποίηκεν· καὶ τοὺς κωφούς ποιεῖ ἀκούειν καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν. 37  
Matth.  
15, 30 s.

### CAPUT VIII.

*Satiantur quattuor millia hominum septem panibus paucisque pisciculis. Ostentum caeleste recusatur. Fermentum Pharisaeorum. Caecus Bethsadae sensim curatur. Iudicia de Christo et Petri confessio. Passionis Christi praedictio et sectatorum eius tollendae crucis suae necessitas.*

1 Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις πάλιν πολλοῦ ὄχλου ὄντος καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν, προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς λέγει αὐτοῖς· 2 Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένουσίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν. 3 Καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστευσι εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ· τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν ἦκουσιν. 4 Καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Πόθεν τούτους δυνήσεται τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας; 5 Καὶ ἐπηρώτα αὐτούς· Πύσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπαν· Ἐπτὰ. 6 Καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παραδῶσιν· καὶ παρέδθησαν τῷ ὄχλῳ. 7 Καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ αὐτὰ εὐλογήσας εἶπεν παρατιθέναί. 8 Καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σφυρίδας. 9 Ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι· καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.

10 Καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά. 11 Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο 10  
Matth.  
15, 39.  
11-13  
Matth.  
16, 1-4.  
(12, 38-40.)  
11 Luc.  
11, 54.

συνζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. <sup>12</sup> Καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει· Τί ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ σημεῖον; Ἄμην λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. <sup>13</sup> Καὶ ἀφείς αὐτούς, ἐμβὰς πάλιν εἰς πλοῖον ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.

<sup>14-21</sup> <sup>Matth. 16, 5-12. Luc. 12, 1.</sup> <sup>14</sup> Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἓνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἐαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ. <sup>15</sup> Καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων· Ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου. <sup>16</sup> Καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· Ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν. <sup>17</sup> Καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· Τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὐπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε; ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν; <sup>18</sup> Ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὠτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε, <sup>19</sup> Ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πενταχιχιλίους, πόσους κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ἤρατε; Λέγουσιν αὐτῷ· Δώδεκα. <sup>20</sup> Ὅτε καὶ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετραχιχιλίους, πόσων σφυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἐπτὰ. <sup>21</sup> Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Πῶς οὐπω συνίετε;

<sup>22</sup> Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαιῖδάν. Καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλόν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτόν ἵνα αὐτοῦ ἄψηται. <sup>23</sup> Καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξήγαγεν αὐτόν ἔξω τῆς κόμης, καὶ πύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτόν εἴ τι βλέπει. <sup>24</sup> Καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν· Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ὡς δένδρα ὄρω περιπατοῦντας. <sup>25</sup> Ἐῖτα πάλιν ἐπέδηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ διέβλεψεν, καὶ ἀπεκατέστη καὶ ἐνέβλεπεν τηλαυγῶς ἅπαντα. <sup>26</sup> Καὶ ἀπέστειλεν αὐτόν εἰς οἶκον αὐτοῦ λέγων·

Ἔπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου· μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσελθῆς, μηδενὶ εἰπῆς εἰς τὴν κώμην.

27 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρίας τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων αὐτοῖς· Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; 27-30  
Matth.  
16, 13-20.  
Luc. 9,  
18-21.

28 Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ λέγοντες· Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, καὶ ἄλλοι Ἡλείαν, ἄλλοι δὲ ὡς ἓνα τῶν προφητῶν. 29 Καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς· Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ Χριστός. 30 Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ. 31 Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι. 31-33  
Matth.  
16, 21-23.  
Luc. 9,  
22.

32 Καὶ παρρησία τὸν λόγον ἐλάλει. Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. 33 Ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπετίμησεν τῷ Πέτρῳ λέγων· Ἔπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

34 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· Εἷτις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. 35 Ὅς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, σώσει αὐτήν. 34-38  
Matth.  
16, 24-27.  
Luc. 9,  
23-26.  
34

36 Τί γὰρ ὠφελήσει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; 37 Ἥ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Matth.  
10, 38.  
35  
Matth.  
10, 39.  
Luc. 17,  
33. Io.  
12, 25.

38 Ὅς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρ- 38  
Matth.  
10, 33.  
Lc. 12, 9.



τωλῶ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

## CAPUT IX.

*Iesus transfiguratur: Eliam iam venisse ostendit: surdum ac mutum spiritum eiicit: suam passionem praedicat. Quis discipulorum maior sit. Amputandum manus et pedis et oculi scandatum: salitura ignis.*

- 1 Matth. 16, 28. Luc. 9, 27. 2-8 Matth. 17, 1-8. Luc. 9, 28-36.
- 1 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστηκότων οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει. 2 Καὶ μετὰ ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. 3 Καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιών, οἷα γραφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι. 4 Καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἡλείας σὺν Μωϋσεῖ, καὶ ἦσαν συναλαοῦντες τῷ Ἰησοῦ. 5 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· Ῥαββεὶ, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωϋσεῖ μίαν καὶ Ἡλείᾳ μίαν. 6 Οὐ γὰρ ἔδει τί λαλήσει· ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι. 7 Καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς, καὶ ἤλθεν φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἀκούετε αὐτοῦ. 8 Καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι οὐκέτι οὐδένα εἶδον ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν. 9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ ἀ εἶδον διηγῆσονται, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ. 10 Καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες τί
- 7 2 Petr. 1, 17. (Matth. 3, 17. Marc. 1, 11. Luc. 3, 22.) 9-13 Matth. 17, 9-12. 9 Luc. 9, 36.

ἔστιν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. <sup>11</sup> Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες· Ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἡλείαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; <sup>12</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ἡλείας μὲν ἐλθὼν πρῶτον ἀποκαθιστάνει πάντα· καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουθενωθῇ. <sup>13</sup> Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ Ἡλείας ἐλήλυθεν, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.

13 Matth. 11, 14.

<sup>14</sup> Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς. <sup>15</sup> Καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδόντες αὐτὸν ἐξεθαμβήθησαν, καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν. <sup>16</sup> Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς· Τί συζητεῖτε πρὸς αὐτούς; <sup>17</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς εἰς ἓκ τοῦ ὄχλου εἶπεν· Διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρὸς σε, ἔχοντα πνεῦμα ἄλλalon. <sup>18</sup> Καὶ σπου ἐὰν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας, καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐχβάλωσιν, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. <sup>19</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει· Ὡ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρὸς με. <sup>20</sup> Καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτόν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπύραξεν αὐτόν, καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. <sup>21</sup> Καὶ ἐπηρώτησεν τὸν πατέρα αὐτοῦ· Πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐκ παιδιώθεν. <sup>22</sup> Καὶ πολλάκις αὐτόν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλεν καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ' εἴ τι δύνη, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. <sup>23</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ τὸ εἰ δύνη πιστεῦσαι; πάντα δυνατὰ τῷ

14-29 Matth. 17, 14-21. Luc. 9, 37-42. 14(8, 11.)

20(3, 11.)

23 (11. 23 s. Matth. 21, 21 s. Luc. 17. 6.)

11 Mal. 4, 5. 12 Is. 53, 3 s. 13 (3 Reg. 19, 2. 10.)

24 (Luc. 17, 5.) πιστεύοντι. 24 Καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύων ἔλεγεν· Πιστεύω, κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ. 25 Ἴδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησεν τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ λέγων αὐτῷ· Τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν πνεῦμα, ἐγὼ ἐπιτάσσω σοι, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ 26(1,26.) μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. 26 Καὶ κράξαν καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν ἐξῆλθεν· καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρός, ὥστε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. 27 Ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἤγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη. 28 Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς οἶκον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κατ' ἰδίαν ἐπηρώτων αὐτόν· Ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; 29 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελεθεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

30-32 Matth. 17, 22 s. Luc. 9, 43-45. 30(7,24.) 31 Luc. 9, 22. 30 Κάκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἠθέλεν ἵνα τις γνοῖ· 31 Ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίθεται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται. 32 Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτόν ἐπερωτῆσαι.

33-37 Matth. 18, 1-5. Luc. 9, 46-48. 35 10, 43. 33 Καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναούμ. Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος ἐπηρώτα αὐτοῦς· Τί ἐν τῇ ὁδῷ διελογίζεσθε; 34 Οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ τίς μείζων. 35 Καὶ καθίσας ἐφώνησεν τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος. 36 Καὶ λαβὼν παιδίον ἕστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς· 37 Ὅς ἂν ἐν τῶν τοιούτων παιδίων δέξῃται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὅς ἂν ἐμὲ δέξῃται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ

τὸν ἀποστείλαντά με. <sup>38</sup> Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῶ <sup>38-40</sup>  
 Ἰωάννης λέγων· Διδάσκαλε, εἶδομέν τινα ἐν τῷ <sup>Luc. 9,</sup>  
 ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ <sup>49 a.</sup>  
 ἡμῖν, καὶ ἐκώλυσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ <sup>38 1Cor.</sup>  
 ἡμῖν. <sup>39</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Μὴ κωλύετε αὐτόν· <sup>12, 3.</sup>  
 οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί  
 μου καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με· <sup>40</sup> Ὅς  
 γὰρ οὐκ ἐστιν καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν.  
<sup>41</sup> Ὅς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν <sup>41</sup>  
 ὀνόματί μου, ὅτι Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν <sup>Matth.</sup>  
 ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. <sup>10, 42.</sup>

<sup>42</sup> Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν <sup>42-47</sup>  
 τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, καλὸν ἐστίν <sup>Matth.</sup>  
 αὐτῷ μᾶλλον εἰ περικείται μύλος ὄνικος περὶ τὸν <sup>18, 6-9.</sup>  
 τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. <sup>42 Luc.</sup>  
<sup>17, 2.</sup>

<sup>43</sup> Καὶ ἐὰν σκανδαλίσῃ σε ἡ χεὶρ σου, ἀπόκοφον <sup>43</sup>  
 αὐτήν· καλὸν ἐστίν σε κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν <sup>Matth. 5,</sup>  
 ζωὴν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν <sup>30; 18, 8.</sup>  
 γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, <sup>44</sup> Ὅπου ὁ  
 σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ  
 σβέννυται. <sup>45</sup> Καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίξῃ  
 σε, ἀπόκοφον αὐτόν· καλὸν ἐστίν σε εἰσελθεῖν  
 εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα  
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον,

<sup>46</sup> Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ  
 τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. <sup>47</sup> Καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς  
 σου σκανδαλίξῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλὸν σοι ἐστίν <sup>47</sup>  
 μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ <sup>Matth.</sup>  
 θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν <sup>5, 29.</sup>  
 γέενναν τοῦ πυρός, <sup>48</sup> Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν  
 οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.  
<sup>49</sup> Πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλισθῆσεται, καὶ πᾶσα θυσία

46 Is. 66, 24. 49 Lev. 2, 13.

50 ἅλι ἀλιθῆσεται. 50 Καλὸν τὸ ἄλας: ἐὰν δὲ τὸ  
 Matth. 5, ἄλας ἀναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε:  
 13. Luc. ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἄλα, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις  
 14. 34.

## CAPUT X.

*Matrimonii vinculum. Parvulos complectitur Christus. Divitum salus difficilis. Praemia promissa relinquentibus omnia. Christus rursus passionem suam praenuntiat. Ambitio filiorum Zebedaei et officium discipulorum Christi, denegandi semetipsos et ministrandi. Bartimaeus caecus sanatur.*

1 Καὶ ἐξεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὄρια  
 Matth. τῆς Ἰουδαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ  
 19, 1-9. συνπορεύονται πάλιν ὄγλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς  
 εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς. 2 Καὶ προσελθόντες  
 Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτόν εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυ-  
 ναῖκα ἀπολῦσαι, πειράζοντες αὐτόν. 3 Ὁ δὲ ἀπο-  
 κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωϋσῆς:  
 4 Matth. 4 Οἱ δὲ εἶπαν· Ἐπέτρεψεν Μωϋσῆς βιβλίον ἀπο-  
 5, 31. στασίου γράφαι καὶ ἀπολῦσαι. 5 Καὶ ἀποκριθεὶς  
 ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν  
 ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην· 6 Ἀπὸ  
 δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν  
 7 Matth. αὐτοὺς ὁ θεός. 7 Ἐνεκεν τούτου κατα-  
 19, 5. λείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ  
 1 Cor. τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς  
 7, 10. τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, 8 Καὶ ἔσονται οἱ δύο  
 Eph. 5, 31. εἰς σάρκα μίαν. ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ  
 8 1 Cor. μία σὰρξ. 9 Ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος  
 6, 16. μὴ χωριζέτω. 10 Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν οἱ  
 μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τούτου ἐπηρώτησαν αὐτόν.  
 11 Matth. 11 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα  
 5, 32. αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.  
 Luc. 16, 18.

4 Deut. 24, 1.

6 Gen. 1, 27.

7 Gen. 2, 24.

12 Καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ γαμήσῃ ἄλλον, μοιχῶται.

13 Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία ἵνα ἄφηται αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν.

13-16  
Matth.  
19, 13-15.  
Luc. 18,  
15-17.

14 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρὸς με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 15 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Ὅς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. 16 Καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὰ εὐλόγει αὐτά.

17 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδόν, προσδραμῶν εἰς καὶ γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν· Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; 18 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς ὁ θεός.

17-27  
Matth.  
19, 16-26.  
Luc. 18,  
18-27.

19 Τὰς ἐντολάς οἶδας· Μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. 20 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. 21 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτόν καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐν σοὶ ὕστερεϊ ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δός τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. 22 Ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθεν λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται. 24 Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· Τέκνα,

πῶς δύσκολόν ἐστιν τοὺς πεπειθότας ἐπὶ χρήμασιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. <sup>25</sup> Εὐχότερον ἐστὶν κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. <sup>26</sup> Οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσαντο λέγοντες πρὸς ἑαυτούς· Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; <sup>27</sup> Ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγει· Παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ θεῶ· πάντα γὰρ δυνατὰ ἐστὶν παρὰ τῷ θεῷ.

28-31  
Matth.  
19, 27-30.  
Luc. 18,  
28-30.

<sup>28</sup> Ἦρξατο λέγειν ὁ Πέτρος αὐτῷ· Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήκαμέν σοι. <sup>29</sup> Ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφάς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τέχνα ἢ ἀγρούς ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, <sup>30</sup> Ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφάς καὶ μητέρας καὶ τέχνα καὶ ἀγρούς, μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζῶν αἰώνιον. <sup>31</sup> Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.

32-34  
Matth.  
20, 17-19.  
Luc. 18,  
31-33.

<sup>32</sup> Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν. <sup>33</sup> Ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν. <sup>34</sup> Καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται.

35-40  
Matth.  
20, 20-23.

<sup>35</sup> Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες· Διδάσκαλε,

θέλωμεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμέν σε ποιήσης ἡμῖν.  
 36 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Τί θέλετέ με ποιήσω ὑμῖν;  
 37 Οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Δός ἡμῖν ἵνα εἰς ἐκ δεξιῶν  
 σου καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ  
 δόξῃ σου. 38 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ 38 (14,  
 οἴδατε τί αἰτεῖσθε· δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον 36,  
 ὃ ἐγὼ πίνω, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι 36,  
 βαπτισθῆναι; 39 Οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Δυνάμεθα. 26, 39,  
 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Τὸ μὲν ποτήριον ὃ 39 (Act.  
 ἐγὼ πίνω πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζο- 12, 2.)  
 μαι βαπτισθήσεσθε. 40 Τὸ δὲ καθίσαί ἐκ δεξιῶν  
 μου ἢ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ'  
 οἷς ἡτοίμασται. 41 Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο 41-45  
 ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. 42 Καὶ 36,  
 προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· 20, 24-28,  
 Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατα- 39,  
 κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξου- 41-45  
 σιάζουσιν αὐτῶν. 43 Οὐχ οὕτως δὲ ἔστιν ἐν ὑμῖν, 43 (9, 35,  
 ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται 36,  
 ὑμῶν διάκονος. 44 Καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι 23, 11.)  
 πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος. 45 Καὶ γὰρ ὁ υἱὸς  
 τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ δια-  
 κονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ  
 πολλῶν.

46 Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱερειχώ. Καὶ ἐμπορευο- 46-52  
 μένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱερειχῶ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 36,  
 καὶ ὄχλου ἱκανοῦ ὁ υἱὸς Τιμαίου Βαρτιμαῖος τυφλὸς 20, 29-34,  
 ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν, 47 Καὶ ἀκού- 35-43,  
 σας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζαρηνὸς ἐστίν, ἤρξατο κρά-  
 ζειν καὶ λέγειν· Υἱὲ Δαυεὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με.  
 48 Καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ  
 πολλῶ μᾶλλον ἔκραζεν· Υἱὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με.



49 Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι. καὶ φωνοῦσιν τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ· Θάρσει· ἔγειρε, φωνεῖ σε. 50 Ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ἀναπηδήσας ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 51 Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ· Ῥαββουνί, ἵνα ἀναβλέψω. 52 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ὑπάγε, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. Καὶ εὐθέως ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.

## CAPUT XI.

*Solemnis Christi ingressio Hierosolymae. Imprecatio ficus. Ementes et vendentes templo eiectioni. De fide, precibus et placabilitate. De baptismo Ioannis et Christi auctoritate.*

1-10  
Matth. 21, 1-11.  
Luc. 19, 29-38.  
Io. 12, 12-15.

1 Καὶ ὅτε ἐγγίξουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ εἰς Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 2 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὐρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς οὐπω ἀνθρώπων κεκάθικεν· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. 3 Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ· Τί ποιεῖτε τοῦτο; εἶπατε· Ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει· καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἀποστέλλει ὦδε. 4 Καὶ ἀπῆλθον καὶ εὐρον πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφοδου, καὶ λύουσιν αὐτόν. 5 Καὶ τινες τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἔλεγον αὐτοῖς· Τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον; 6 Οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. 7 Καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτόν. 8 Πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν, ἄλλοι δὲ στιβάδας

ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννουν εἰς τὴν ὁδόν. <sup>9</sup> Καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες· Ὡσαννά· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. <sup>10</sup> Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυεὶδ· ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις. <sup>11</sup> Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὸ ἱερόν· καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀφίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

<sup>11</sup>  
(Matth.  
21, 17.)

<sup>12</sup> Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας ἐπέειπεν. <sup>13</sup> Καὶ ἰδὼν συκῆν ἀπὸ μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα τι εὐρήσει ἐν αὐτῇ, καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτὴν οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων. <sup>14</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ· Μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι. Καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

<sup>12-14</sup>  
Matth.  
21, 18 ss.

<sup>15</sup> Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν ἤρξατο ἐχβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ τοὺς ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπεζὰς τῶν κολλυβιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεφεν. <sup>16</sup> Καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. <sup>17</sup> Καὶ ἐδίδασκεν λέγων αὐτοῖς· Οὐ γέγραπται ὅτι Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐποίησατε αὐτὸν σπήλαιον ληστῶν. <sup>18</sup> Καὶ ἤκουσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ ἐζήτησαν πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. <sup>19</sup> Καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως.

<sup>15-18</sup>  
Matth.  
21, 12-16.  
Luc. 19,  
45-48.  
Io. 2,  
14-17.

<sup>9</sup> Ps. 117, 26. <sup>17</sup> Is. 56, 7. Ier. 7, 11.

20-24 **20** Καὶ παραπορευόμενοι πρῶτ' εἶδον τὴν  
 Matth. 21, 20-22. συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ριζῶν. **21** Καὶ ἀναμνησθεὶς  
 ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ· Ῥαββεί, ἴδε ἡ συκῆ ἣν  
 κατηράσω ἐξήρανται. **22** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς  
 λέγει αὐτοῖς· Ἔχετε πίστιν θεοῦ. **23** Ἄμην λέγω  
 23 (Luc. 17, 6.) ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ· Ἄρθῃτι καὶ  
 βλήθῃτι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ  
 καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται,  
 ἔσται αὐτῷ ὡς ἂν εἴπῃ. **24** Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν·  
**24** Πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε  
 Matth. 7, 7. ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν. **25** Καὶ ὅταν  
 Matth. 6, 14; 18, 35. στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ  
 Luc. II, 9. τινος, ἵνα καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς  
 ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν. **26** Εἰ δὲ ὑμεῖς  
 οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς  
 26 (Matth. 6, 15.) ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.  
**27-33** **27** Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα. Καὶ  
 Matth. 21, 23-27. ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ ἔρχονται πρὸς  
 Luc. 20, 1-8. αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ  
 πρεσβύτεροι, **28** Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἐν ποίᾳ  
 ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκεν τὴν  
 ἐξουσίαν ταύτην ἵνα ταῦτα ποιῆς; **29** Ὁ δὲ Ἰησοῦς  
 ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ἐπερωτήσω ὑμᾶς καγὼ  
 ἓνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν  
 ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. **30** Τὸ βάπτισμα τὸ  
 Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀπο-  
 κρίθητέ μοι. **31** Καὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτούς,  
 λέγοντες· Ἐὰν εἴπωμεν· Ἐξ οὐρανοῦ, ἔρεῖ· Διατί  
 οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; **32** Ἀλλὰ εἴπωμεν·  
 Ἐξ ἀνθρώπων; ἐφοβοῦντο τὸν λαόν· ἅπαντες γὰρ  
 εἶχον τὸν Ἰωάννην ὅτι ὄντως προφήτης ἦν. **33** Καὶ  
 ἀποκριθέντες λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ· Οὐκ οἶδαμεν.  
 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· Οὐδὲ ἐγὼ  
 λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

CAPUT XII.

*Parabola de vinitoribus filii occisoribus; lapis repudiatus angularis factus. Reddenda Caesari ea quae sunt Caesaris. Agitur de resurrectione et vita angelica, de principali praeccepto, de Messia Davidis filio, de legis peritorum ambitione et avaritia. Munusculum viduae.*

<sup>1</sup> Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λαλεῖν. Ἄμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος, καὶ περιέβηκεν φραγμὸν καὶ ὠρυξεν ὑπολήνιον καὶ ὠκοδόμησεν πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν. <sup>2</sup> Καὶ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος. <sup>3</sup> Οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν καὶ ἀπέστειλαν κενόν. <sup>4</sup> Καὶ πάλιν ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κάκεινον ἐκεφαλαίωσαν καὶ ἠτίμασαν. <sup>5</sup> Καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλεν· κάκεινον ἀπέκτειναν, καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτένοντες. <sup>6</sup> Ἔτι οὖν ἓνα ἔχων υἱὸν ἀγαπητόν, ἀπέστειλεν καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων· Ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. <sup>7</sup> Ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἶπαν ὅτι Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. <sup>8</sup> Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος. <sup>9</sup> Τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. <sup>10</sup> Οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε· Λίθον ἦν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. <sup>11</sup> Παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς

1-12  
Matth.  
21, 33-46.  
Luc. 20,  
9-19.

10 s. Act.  
4, 11.  
Rom. 9,  
33.  
1 Petr.  
2, 7.

1 Is. 5, 1. Jer. 2, 21. 10 s. Ps. 117, 22 s. Is. 28, 16.

ἡμῶν; <sup>12</sup> Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπεν. Καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

<sup>13-17</sup> <sup>Matth.</sup> <sup>22, 15-22.</sup> <sup>Luc.</sup> <sup>20,</sup> <sup>20-26.</sup> <sup>13</sup> Καὶ ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτὸν τινὰς τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Ἡρωδιανῶν ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσιν λόγῳ. <sup>14</sup> Οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ·

Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθῆς εἶ καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ἡδὸν τοῦ θεοῦ διδάσχεις· ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ; δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν; <sup>15</sup> Ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν εἶπεν αὐτοῖς· Τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον ἵνα ἴδω. <sup>16</sup> Οἱ δὲ ἤνεγκαν. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή;

<sup>17 Rom.</sup> <sup>13, 7.</sup> οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Καίσαρος. <sup>17</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. Καὶ ἐθαύμαζον ἐπ' αὐτῷ.

<sup>18-27</sup> <sup>Matth.</sup> <sup>22, 23-33.</sup> <sup>Luc.</sup> <sup>20,</sup> <sup>27-38.</sup> <sup>18</sup> Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες· <sup>19</sup> Διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι ἐάν τις ἀδελφὸς ἀποθάνῃ καὶ καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῆ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. <sup>20</sup> Ἐπτά ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκεν σπέρμα. <sup>21</sup> Καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανεν, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκεν σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως. <sup>22</sup> Καὶ ἔλαβον αὐτήν οἱ ἑπτὰ καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα· ἐσχάτη πάντων ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. <sup>23</sup> Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει δταν ἀνα-

στῶσιν, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἐπτά ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. <sup>24</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ; <sup>25</sup> Ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς. <sup>26</sup> Περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωϋσέως, ἐπὶ τοῦ βράτου πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων· Ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; <sup>27</sup> Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε.

<sup>28</sup> Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, ἰδὼν ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτὸν ποία ἐστὶν πρώτη πάντων ἐντολή. <sup>29</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ ὅτι Πρώτη πάντων ἐντολή· Ἄκουε Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν Κύριος εἰς ἐστίν, <sup>30</sup> Καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. Αὕτη πρώτη ἐντολή. <sup>31</sup> Καὶ δευτέρα ὁμοία αὐτῇ· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν· μείζων τούτων ἄλλη ἐντολή οὐκ ἔστιν. <sup>32</sup> Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς· Καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ' ἀληθείας εἶπες ὅτι εἰς ἐστὶν καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. <sup>33</sup> Καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν πλεῖον ἐστὶν πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν.

28-34  
Matth.  
22,34-40.  
(Luc. 10,  
25 ss.)

31 Rom.  
13, 9.  
Gal.5, 14.  
Iac. 2, 8.

26 Ex. 3, 6. 29 s. Deut. 6, 4 s. 31 Lev. 19, 18.

34 **Καὶ ὁ Ἰησοῦς, ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ· Οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. Καὶ οὐδεὶς οὐδέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.**

35-37 **Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ Χριστὸς υἱὸς ἐστὶν Δαυεὶδ;** 36 **Αὐτὸς γὰρ Δαυεὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.** 37 **Αὐτὸς οὖν Δαυεὶδ λέγει αὐτὸν Κύριον, καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν; Καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἠδέως.**

38 **Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελούντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς** 39 **Καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.** 40 **Οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι, οὗτοι λήμψονται περισσότερον κρίμα.**

41-44 **Καὶ καθίσας κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου** 41 **ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει γαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολλοὶ πλοῖσιμι ἔβαλλον πολλά·**

42 **Καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὃ ἐστὶν κοδράντης.** 43 **Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκεν τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον·**

44 **Πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.**

CAPUT XIII.

*Interitus templi et civitatis praenuntiatur. Pseudochristi et pseudoprophetae; pericula et promissiones. Adventus iudicis eiusque signa. Vigilandum.*

<sup>1</sup> Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί. <sup>2</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομὰς; οὐ μὴ ἀφελθῆ λίθος ἐπὶ λίθον, ὅς οὐ μὴ καταλυθῆ.

1-9  
Matth.  
24, 1-8.  
Luc. 21,  
5-12.  
2 Luc.  
19, 44.

<sup>3</sup> Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας· <sup>4</sup> Εἰπὸν ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα πάντα συντελεῖσθαι; <sup>5</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς· Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ. <sup>6</sup> Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. <sup>7</sup> Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι, ἀλλ' οὐπω τὸ τέλος. <sup>8</sup> Ἐγερθῆσεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ ἀρχὴ ὠδίνων ταῦτα. <sup>9</sup> Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. <sup>10</sup> Καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη πρῶτον δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον. <sup>11</sup> Καὶ ὅταν ἄγωσιν

5 Eph.  
5, 6.  
2 Thess.  
2, 3.  
9-13  
Matth.  
10, 17-22.  
Luc. 21,  
12-19.  
9 Matth.  
24, 9-  
10 Matth.  
24, 14.  
11 Luc.  
12, 11 s.



ὕμᾱς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. <sup>12</sup> Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐ-  
 13 <sup>Matth.</sup> <sup>24, 9. 13.</sup> ἀναστήσονται τέχνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. <sup>13</sup> Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὃ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὕτως σωθήσεται.

<sup>14-23</sup> <sup>Matth.</sup> <sup>24, 15-25.</sup> <sup>Luc.</sup> <sup>21,</sup> <sup>20-24.</sup> <sup>15</sup> <sup>Luc.</sup> <sup>17, 31.</sup> <sup>21</sup> <sup>Luc.</sup> <sup>17, 23.</sup> <sup>14</sup> Ὅταν δὲ ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἐστὸς ὄπου οὐ δεῖ, ὃ ἀναγινώσκων νοεῖτω, τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. <sup>15</sup> Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθάτω ἄραι τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ· <sup>16</sup> Καὶ ὃ εἰς τὸν ἀγρὸν ὦν μὴ ἐπιστρεφάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. <sup>17</sup> Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. <sup>18</sup> Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται χειμῶνος. <sup>19</sup> Ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκείναι θλίψις, οἷα οὐ γέγονεν τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεός, ἕως τοῦ νῦν καὶ οὐ μὴ γένηται. <sup>20</sup> Καὶ εἰ μὴ ἐκολόβωσεν Κύριος τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξελέξατο ἐκολό-  
 21 <sup>Luc.</sup> <sup>17, 23.</sup> βωσεν τὰς ἡμέρας. <sup>21</sup> Καὶ τότε ἐὰν τις ὑμῖν εἴπῃ· Ἴδοὺ ὧδε ὁ Χριστός, ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε. <sup>22</sup> Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφήται καὶ δώσουσιν σημεῖα καὶ τέρατα πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. <sup>23</sup> Ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ προεῖρηκα ὑμῖν πάντα.

<sup>12</sup> Mich. 7, 6.  
<sup>22</sup> (Deut. 13, 1.)

<sup>14</sup> Dan. 9, 27.

<sup>19</sup> Joel 2, 2. Dan. 12, 1.

24 Ἀλλὰ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, 25 Καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται. 26 Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης. 27 Καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ. 28 Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν ἦδῃ ὁ κλάδος αὐτῆς ἀπαλὸς γένηται καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσχετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. 29 Οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδῃτε ταῦτα γινόμενα, γινώσχετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἐπὶ θύραις. 30 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται. 31 Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. 32 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐν οὐρανῶ οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ. 33 Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρὸς ἐστίν. 34 Ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφείς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ δούς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστω τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῶ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ. 35 Γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὅψῃ ἢ μεσονυκτίου ἢ ἀλεκτοροφωνίας ἢ πρωί. 36 Μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. 37 Ὁ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσιν λέγω· Γρηγορεῖτε.

24-31  
Matth.  
24, 29-35.  
Luc. 21,  
25-33.

32  
Matth.  
24, 36.

33  
Matth.  
24, 42;  
25, 13.

34  
(Matth.  
25, 14 ss.  
Luc. 19,  
12 ss.)

35  
Matth.  
24, 42.  
(Luc. 21,  
34 ss.)

24 s. Is. 13, 10; 34, 4. Ez. 32, 7 s. Joel 2, 10. 26 Dan. 7, 13.  
27 (Zach. 2, 6.)

## CAPUT XIV.

*Judaeorum conspiratio in Iesum, qui unguento a muliere perfunditur. Judae proditio. Ultima Coena. Eucharistiae institutio. Christus Petri negationem praedicat: orat in horto. Captus ad Caipham ducitur. Ibi accusatus damnatur, caeditur, et ter a Petro negatur.*

1 s. **1** Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο  
Matth. 26, 1-5. ἡμέρας· καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ-  
Luc. 22, ματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνω-  
1 s. σιν· **2** Ἐλεγον γάρ· Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε  
ἔσται θύρυβος τοῦ λαοῦ.

3-9 **3** Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ  
Matth. 26, 6-13. Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ ἦλθεν  
Io. 12, 1-8. γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς  
(Luc. 7, 36 ss.) πολυτελοῦς, καὶ συντρίψασα τὸν ἀλάβαστρον κατ-  
έχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς. **4** Ἦσαν δὲ τινες  
ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς καὶ λέγοντες· Εἰς τί  
ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; **5** Ἡδύνατο  
γάρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων  
θηναρίων καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἐνεβρι-  
μῶντο αὐτῇ. **6** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἄφετε αὐτήν·  
τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον ἠργάσατο  
ἐν ἐμοί. **7** Πάντοτε γάρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε  
μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοῖς εὖ  
ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. **8** Ὁ ἔσχεν  
αὕτη ἐποίησεν· προέλαβεν μυρίσαι τὸ σῶμά μου  
εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. **9** Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου  
ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὄλον τὸν  
κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς  
μνημόσυνον αὐτῆς.

10 s. **10** Καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἰς τῶν δώδεκα,  
Matth. 26, 14-16. ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα παραδῶ αὐτὸν  
Luc. 22, 3-6. αὐτοῖς. **11** Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπ-

ηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι· καὶ ἐζήτει πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδῶ.

12 Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πᾶσχα ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμάσωμεν ἵνα φάγης τὸ πᾶσχα; 13 Καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βασιτάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ, 14 Καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ εἶπατε τῷ οἰκοδεσπότην ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει· Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμά μου ὅπου τὸ πᾶσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; 15 Καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον ἕτοιμον, καὶ ἐκεῖ ἐτοιμάσατε ἡμῖν. 16 Καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν, καὶ εὔρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἠτοίμασαν τὸ πᾶσχα. 17 Καὶ ὀφίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα. 18 Καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ. 19 Οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς καθ' εἷς· Μῆτι ἐγώ; 20 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα εἰς τὸ τρίβλιον. 21 Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκεῖνω, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἀνθρωπος ἐκεῖνος.

22 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβῶν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον, εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν· Λάβετε· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. 23 Καὶ λαβῶν ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ

12-16  
Matth.  
26, 17-19.  
Luc. 22,  
7-13.

17-21  
Matth.  
26, 20-25.  
Luc. 22,  
14, 21-23.  
18 Io.  
13, 21.

21 Act.  
1, 16.  
Io. 13, 18.

22-25  
Matth.  
26, 26-29.  
Luc. 22,  
18-20.  
1 Cor.  
11, 23-25.

ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. <sup>24</sup> Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτό ἐστιν τὸ αἷμά μου τῆς καινῆς διαθήκης τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐχχυνόμενον. <sup>25</sup> Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πῖω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

<sup>26-31</sup> <sup>Matth.</sup> <sup>26, 30-35.</sup> <sup>26</sup> <sup>Luc.</sup> <sup>22, 39.</sup> <sup>27</sup> <sup>Io.</sup> <sup>16, 32.</sup> <sup>29</sup> <sup>ss.</sup> <sup>Luc.</sup> <sup>22,</sup> <sup>33 s.</sup> <sup>Io.</sup> <sup>13, 36 ss.</sup> <sup>26</sup> Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. <sup>27</sup> Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται· Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα. <sup>28</sup> Ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προύξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. <sup>29</sup> Ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ· Καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' οὐκ ἐγώ. <sup>30</sup> Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι σὺ σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς με ἀπαρνήσῃ. <sup>31</sup> Ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἐλάλει· Ἐὰν δέη με συναποθανεῖν σοι, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι. Ὁσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.

<sup>32-42</sup> <sup>Matth.</sup> <sup>26, 36-46.</sup> <sup>Luc.</sup> <sup>22,</sup> <sup>40-46.</sup> <sup>32</sup> <sup>Io.</sup> <sup>18, 1.</sup> <sup>32</sup> Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανεὶ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξωμαι. <sup>33</sup> Καὶ παραλαμβάνει τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μετ' αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. <sup>34</sup> Καὶ λέγει αὐτοῖς· Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε. <sup>35</sup> Καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσήχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστιν παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα, <sup>36</sup> Καὶ ἔλεγεν· Ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δυνατά σοι, παρένεγκε τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω ἀλλὰ τί σύ. <sup>37</sup> Καὶ ἔρχεται καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας,

καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· Σίμων, καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι; <sup>38</sup> Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

<sup>39</sup> Καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. <sup>40</sup> Καὶ ὑποστρέψας εὔρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν καταβαρυνόμενοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί ἀποκριθῶσιν αὐτῷ.

<sup>41</sup> Καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέγει αὐτοῖς· Καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. <sup>42</sup> Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικεν.

<sup>43</sup> Καὶ εὐθὺς ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται <sup>43-46</sup> Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης εἰς τῶν δώδεκα, καὶ μετ' <sup>Matth. 26, 47-50.</sup> αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων παρὰ <sup>Luc. 22,</sup> τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν <sup>47-49.</sup> πρεσβυτέρων. <sup>44</sup> Δεδώκει δὲ ὁ παραδιδούς αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς λέγων· Ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός <sup>Io. 18,</sup> ἐστίν· <sup>3 ss.</sup> κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπαγάγετε ἀσφαλῶς.

<sup>45</sup> Καὶ ἐλθὼν εὐθὺς προσελθὼν αὐτῷ λέγει· <sup>47-50</sup> Ῥαββεί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. <sup>46</sup> Οἱ δὲ ἐπέβαλον <sup>Matth. 26, 51-53.</sup> τὰς χεῖρας αὐτῷ καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. <sup>47</sup> Εἰς δέ <sup>Luc. 22,</sup> τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν <sup>50-53.</sup> ἔπαισεν τὸν δούλον τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἀφείλεν <sup>Io. 18,</sup> αὐτοῦ τὸ ὠτίον. <sup>10 s.</sup> <sup>48</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με· <sup>49</sup> Καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί. <sup>50</sup> Καὶ

ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον. <sup>51</sup> Καὶ νεανίσκος <sup>50</sup> τις <sup>Matth. 26, 56.</sup> συνηκολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος σινδῶνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν αὐτόν. <sup>52</sup> Ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδῶνα γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν.

- 53 s. **53** Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα, καὶ συνέρχονται πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι. **54** Καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦν συναθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.
- 55-64 **55** Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὕρισχον. **56** Πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. **57** Καὶ τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ λέγοντες **58** Ὅτι Ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος ὅτι Ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. **59** Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. **60** Καὶ ἀναστάς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων· Οὐκ ἀποκρίνη οὐδὲν τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; **61** Ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ;
- 61 ss. **62** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι, καὶ ὤψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. **63** Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει· Τί ἔτι χρειάν ἐχομεν μαρτύρων; **64** Ἠκούσατε τῆς βλασφημίας· τί ὑμῖν φαίνεται; Οἱ δὲ πάντες κατέχριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου. **65** Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ κολαφίζειν αὐτὸν καὶ λέγειν αὐτῷ· Προφήτευσον· καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον.
- 54 s. **62** Matth. 24, 30; 26, 64.  
 58 s. **65** Matth. 26, 67 s.  
 59 s. **65** Luc. 22, 63 s.

66 Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ ἀλλῇ κάτω 66-72  
 ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως, 67 Καὶ Matth.  
 ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα 26, 69-75.  
 αὐτῷ λέγει· Καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ Ἰησοῦ Luc. 22,  
 ἦσθα. 68 Ὁ δὲ ἠρνήσατο λέγων· Οὐκ οἶδα οὐδὲ 54-62.  
 ἐπίσταμαι σὺ τί λέγεις. Καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ Io. 18,  
 προαύλιον, καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. 69 Καὶ ἡ παι- 15-18.  
 δίσχη ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν ἤρξατο λέγειν τοῖς 25-27.  
 παρεστῶσιν ὅτι Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν. 70 Ὁ δὲ  
 πάλιν ἠρνεῖτο. Καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶ-  
 τες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ· Ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ·  
 καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ. 71 Ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεμα-  
 τίζειν καὶ ὀμνῶναι ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον  
 τοῦτον ὃν λέγετε. 72 Καὶ εὐθὺς ἐκ δευτέρου 72 14, 30.  
 ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. Καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τὸ Io. 13, 38.  
 ῥῆμα ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα  
 φωνῆσαι δις τρίς με ἀπαρνήσῃ. Καὶ ἐπιβαλὼν  
 ἔκλαιεν.

CAPUT XV.

*Iesus coram Pilato interrogatur; irridetur et cruci affigitur.  
 Portenta. Sepultura.*

1 Καὶ εὐθὺς πρῶτ' συμβούλιον ποιήσαντες οἱ 1-5  
 ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμμα- Matth.  
 τέων καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δῆσαντες τὸν Ἰησοῦν 27, 1 s.  
 ἀπήνεγκαν καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ. 2 Καὶ ἐπ- 11-14.  
 ηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πειλάτος· Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς Luc. 22,  
 τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· Σὺ 66; 23,  
 λέγεις. 3 Καὶ κατηγοροῦν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς 1 ss. Io.  
 πολλά. 4 Ὁ δὲ Πειλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐ- 18, 28 ss.  
 τὸν λέγων· Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; ἴδε πόσα σου 3 Matth.  
 κατηγοροῦσιν. 5 Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδέν ἀπ- 27, 12.  
 εχρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πειλάτον. 6 Κατὰ 4 Io. 18,  
 δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἓνα δέσμιον ὑπερ 33.  
 6-15  
 Matth.  
 27, 15-26.  
 Luc. 23,  
 18-25. Io.  
 18, 39 s.;  
 19, 1.



ἤτοῦντο. <sup>7</sup> Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν στασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν. <sup>8</sup> Καὶ ἀναβᾶς ὁ ὄχλος ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς αὐτοῖς ἐποίει αὐτοῖς. <sup>9</sup> Ὁ δὲ Πειλᾶτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων· θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; <sup>10</sup> Ἐγίνωσκεν γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς. <sup>11</sup> Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. <sup>12</sup> Ὁ δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Τί οὖν θέλετε ποιήσω τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; <sup>13</sup> Οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν· Σταύρωσον αὐτόν. <sup>14</sup> Ὁ δὲ Πειλᾶτος ἔλεγεν αὐτοῖς· Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; Οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον· Σταύρωσον αὐτόν. <sup>15</sup> Ὁ δὲ Πειλᾶτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκεν τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας ἵνα σταυρωθῇ.

12 Luc.  
23, 14.

16-20  
Matth.  
27, 27-31.  
Io. 19, 25.

<sup>16</sup> Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἕσω τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶν πραιτώριον, καὶ συνκαλοῦσιν ὄλην τὴν σπεῖραν, <sup>17</sup> καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον. <sup>18</sup> Καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν· Χαῖρε, βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων. <sup>19</sup> Καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ· καὶ ἐνέπτυσον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.

21-26  
Matth.  
27, 32-37.  
Luc. 23,  
26-31.  
Io. 19,  
17 ss.

<sup>20</sup> Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ· καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν. <sup>21</sup> Καὶ ἀγγαρεύουσιν παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ρούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. <sup>22</sup> Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶν τόπον, ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον κρανίου τόπος. <sup>23</sup> Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρτισμένον οἶνον· ὁ δὲ

οὐκ ἔλαβεν. <sup>24</sup> Καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν δια- <sup>24</sup> Luc.  
μερίζονται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον <sup>23, 34-</sup>  
ἐπ' αὐτὰ τίς τί ἄρη. <sup>25</sup> Ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ <sup>Io. 19, 23.</sup>  
ἐσταύρωσαν αὐτόν. <sup>26</sup> Καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφή τῆς <sup>26</sup> Io.  
αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη· Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰου- <sup>19, 19-</sup>  
δαίων. <sup>27</sup> Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο ληστές, <sup>27-32</sup>  
ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἓνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. <sup>28</sup> Καὶ <sup>Matth.</sup>  
ἐπληρώθη ἡ γραφή ἡ λέγουσα· Καὶ μετὰ ἀνόμων <sup>27, 38-44.</sup>  
ἐλογίσθη. <sup>29</sup> Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν <sup>Luc. 23,</sup>  
αὐτὸν κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες· <sup>32-43-</sup>  
Οὐαὶ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις <sup>27</sup> Io.  
οἰκοδομῶν· <sup>30</sup> Σῶσον σεαυτὸν καταβάς ἀπὸ τοῦ <sup>19, 18.</sup>  
σταυροῦ. <sup>31</sup> Ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες <sup>28</sup> Luc.  
πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον· <sup>22, 37-</sup>  
Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι· <sup>29</sup> Io.  
<sup>32</sup> Ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ καταβίβτω νῦν ἀπὸ <sup>2, 19.</sup>  
τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. Καὶ <sup>33-39</sup>  
οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. <sup>Matth.</sup>  
<sup>33</sup> Καὶ γενομένης ὥρας ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην <sup>27, 45-54.</sup>  
τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. <sup>34</sup> Καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ <sup>Luc. 23,</sup>  
ἐνάτῃ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· <sup>44-47-</sup>  
Ἐλωί ἐλωί λαμὰ σαβαχθανεὶ; ὃ ἐστὶν <sup>34</sup>  
μεθερμηνευόμενον· Ὁ θεὸς μου, ὁ θεὸς μου, <sup>Matth.</sup>  
εἰς τί ἐγκατέλιπές με; <sup>35</sup> Καὶ τινες τῶν <sup>27, 46.</sup>  
παρεστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον· Ἴδε Ἡλείαν <sup>36</sup> s. Io.  
φωνεῖ. <sup>36</sup> Δραμῶν δὲ εἰς καὶ γεμίσας σπόγγον <sup>19, 29 s.</sup>  
ὄξους περιθεῖς τε καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν, λέγων·  
Ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλείας καθελεῖν αὐτόν.  
<sup>37</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφείς φωνὴν μεγάλην ἐξέπνευσεν.  
<sup>38</sup> Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς  
δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. <sup>39</sup> Ἰδὼν δὲ ὁ κεν-

<sup>24</sup> Ps. 21, 19. <sup>28</sup> Is. 53, 12. <sup>29</sup> (Ps. 21, 8.) <sup>34</sup> Ps. 21, 2.  
<sup>36</sup> (Ps. 68, 22.)

40 s. Matth. 27, 55 s. Luc. 23, 49. Io. 19, 25. 41 Luc. 8, 2.

τυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτως  
 χράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν· Ἀληθῶς οὗτος ὁ ἄν-  
 θρωπος υἱὸς θεοῦ ἦν. <sup>40</sup> Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες  
 ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν καὶ Μαρία  
 ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ  
 καὶ Ἰωσῆ μητέρα καὶ Σαλώμη, <sup>41</sup> Καὶ ὅτε ἦν  
 ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν  
 αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς  
 Ἱεροσόλυμα.

42-47 Matth. 27, 57-61. Luc. 50-55. Io. 19, 38-42.

<sup>42</sup> Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρα-  
 σκευή, ὃ ἐστὶν προσάββυτον, <sup>43</sup> Ἐλθὼν Ἰωσήφ  
 ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτῆς, ὃς καὶ  
 αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,  
 τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς τὸν Πειλᾶτον καὶ ἤτήσατο  
 τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. <sup>44</sup> Ὁ δὲ Πειλᾶτος ἐθαύμαζεν  
 εἰ ἤδη τέθνηκεν, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεν-  
 τυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ ἤδη ἀπέθανεν.  
<sup>45</sup> Καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδωρήσατο τὸ  
 πτῶμα τῷ Ἰωσήφ. <sup>46</sup> Καὶ ἀγοράσας σινδῶνα  
 καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησεν τῇ σινδῶνι καὶ ἔθηκεν  
 αὐτὸν ἐν μνημείῳ ᾧ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας,  
 καὶ προσεκύλισεν λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου.  
<sup>47</sup> Ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰωσῆ  
 ἐθεώρουν ποῦ τέθειται.

## CAPUT XVI.

*Christi resurrectio mulieribus ab Angelo annuntiata. Iesus primum Magdalenae apparet, deinde duobus discipulis, post haec Apostolis undecim. Apostolorum missio. Ascensio Christi.*

1-8 Matth. 28, 1-10. Luc. 24, 1-10.

<sup>1</sup> Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου Μαρία ἡ  
 Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Σαλώμη  
 ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐ-  
 τόν. <sup>2</sup> Καὶ λίαν πρῶτὴ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων

ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.  
 3 Καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν  
 τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου; 4 Καὶ  
 ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος·  
 ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. 5 Καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ 5 Io.  
 μνημεῖον εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιαῖς 20, 12.  
 περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.  
 6 Ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· Μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν  
 ζητεῖτε τὸν Ναζαρητὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη,  
 οὐκ ἔστιν ὧδε, ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν.  
 7 Ἀλλὰ ὑπάγετε εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ 7 14, 28.  
 τῷ Πέτρῳ ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν·  
 ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. 8 Καὶ  
 ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου· εἶχεν γὰρ  
 αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον·  
 ἐφοβοῦντο γάρ.  
 9 Ἀναστὰς δὲ πρῶτῃ πρώτῃ σαββάτου ἐφάνη 9 s. Io.  
 πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει 20, 1.  
 ἑπτὰ δαιμόνια. 10 Ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλεν 14-18.  
 τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσι καὶ κλαίουσιν. Luc. 8, 2.  
 11 Κάκεινοι ἀκούσαντες ὅτι ζῆ καὶ ἐθεάθη ὑπ' 10, 20, 16.  
 αὐτῆς, ἠπίστησαν. 12 Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ 11 Luc.  
 αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, 24, 10 s.  
 πορευομένοις εἰς ἀγρόν. 13 Κάκεινοι ἀπελθόντες 12 s. Luc.  
 ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν. 24, 13 ss.  
 14 Ὑστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφα-  
 νερώθη, καὶ ὠνείδισεν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ  
 σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγγερ-  
 μένον οὐκ ἐπίστευσαν. 15 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· 15 s.  
 Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ 28, 19 s.  
 εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. 16 Ὁ πιστεύσας καὶ 24, 47.  
 βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατα-  
 κριθήσεται. 17 Σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύουσιν ταῦτα 17 Act.  
 παρακολουθήσει· Ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκ- 16, 18; 2,  
 4; 10, 46.

18 Act. 28, 8. βαλοῦσιν, γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς, <sup>18</sup> Ὅφεις ἀροῦσιν· κἄν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ· ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσιν καὶ καλῶς ἔξουσιν.

19 Luc. 24, 50<sup>ss</sup>. Act. 1, 9. <sup>19</sup> Ὁ μὲν οὖν Κύριος Ἰησοῦς μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἀνελήμφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκίθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ· <sup>20</sup> Ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργούντος καὶ τὸν λόγον βεβαιούντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων.

---

19 (Ps. 109, 1.)

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ  
ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.



## CAPUT I.

*Praefatio. Gabrielis nuntius ad Zachariam et ad Mariam. Verbi incarnatio praenuntiatur. Maria apud Elisabeth: propheta Elisabeth, canticum Mariae. Ioannes Baptista nascitur; Zacharias vaticinatur cantico.*

<sup>1</sup> Ἐπειδὴ περ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι δόγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πριγκμάτων, <sup>2</sup> καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρεταὶ γενόμενοι τοῦ λόγου· <sup>3</sup> Ἔδοξε καμοί, παρηκολουθηκῶτι ἄνωθεν πᾶσιν } Act  
1, 1. ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράφαι, κράτιστε Θεόφιλε, <sup>4</sup> ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

<sup>5</sup> Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἱερεὺς τις ὀνόματι Ζαχαρίας ἐξ ἑφημερίας Ἀβιά, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀυρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβητ.

<sup>6</sup> Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφοτέροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιομασίαις τοῦ κυρίου ἀμεμπτοι. <sup>7</sup> Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν ἡ Ἐλισάβητ στεῖρα, καὶ ἀμφοτέροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

<sup>8</sup> Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἑφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ, <sup>9</sup> Κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου. <sup>10</sup> Καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῆ ὥρα τοῦ θυμιάματος. <sup>11</sup> Ὄφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου



ἔστωσ ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος.  
<sup>12</sup> Καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν  
ἐπ' αὐτόν. <sup>13</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ ἄγγελος· Μὴ  
φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου·  
καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἷόν σοι, καὶ  
καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. <sup>14</sup> Καὶ ἔσται  
χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει  
αὐτοῦ χαρήσονται. <sup>15</sup> Ἔσται γάρ μέγας ἐνώπιον  
Κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πῖη, καὶ πνεύ-  
ματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς  
αὐτοῦ. <sup>16</sup> Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπι-  
στρέφει ἐπὶ Κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν. <sup>17</sup> Καὶ αὐτὸς  
<sup>17</sup>Matth. 11, 14. προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ  
δυνάμει Ἡλεία, ἐπιστρέφει καρδίας πατέρων ἐπὶ  
τέκνα καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἐτοιμῆσαι  
Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. <sup>18</sup> Καὶ εἶπεν Ζαχα-  
ρίας πρὸς τὸν ἄγγελον· Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο;  
ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνή μου προ-  
βεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. <sup>19</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς  
ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ· Ἐγὼ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρ-  
εστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι  
πρὸς σὲ καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. <sup>20</sup> Καὶ  
ἰδοὺ ἔση σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι  
ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνδ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας  
τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν  
καιρὸν αὐτῶν. <sup>21</sup> Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν  
Ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν  
ἐν τῷ ναῷ. <sup>22</sup> Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύνατο λαλῆσαι  
αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν  
τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ  
διέμενεν κωφός. <sup>23</sup> Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν  
αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς

15 Num. 6, 3. Iud. 13, 4 s. 17 Mal. 4, 5 s. 19 Dan. 8, 16; 9, 21.

τὸν οἶκον αὐτοῦ. <sup>24</sup> Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβητ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα. <sup>25</sup> Ὅτι οὕτως μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπεΐδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.

<sup>26</sup> Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ἧ ὄνομα Ναζαρέθ, <sup>27</sup> Πρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυεὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριὰμ.

<sup>28</sup> Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν εἶπεν· Χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. <sup>29</sup> Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. <sup>30</sup> Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ·

Μὴ φοβοῦ, Μαριὰμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. <sup>31</sup> Καὶ ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἷόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. <sup>32</sup> Οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαυεὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,

<sup>33</sup> Καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. <sup>34</sup> Εἶπεν δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον· Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; <sup>35</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. <sup>36</sup> Καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβητ ἡ συγγενὴς σου καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἷόν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρα.

<sup>37</sup> Ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα. <sup>38</sup> Εἶπεν δὲ

<sup>31</sup> Is. 7, 14. <sup>32</sup> Is. 9, 6. 2 Reg. 7, 16. <sup>33</sup> Dan. 7, 14. 27. Mich. 4, 7. <sup>37</sup> Gen. 18, 14.

26 s.  
Matth.  
1, 28 ss.

31 2, 21.  
Matth.  
1, 21 ss.

Μαριάμ· Ἴδου ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

39 Ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα, 40 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ. 41 Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας ἡ Ἐλισάβετ, ἐσχίρτησεν τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ, 42 Καὶ ἀνεφώνησεν φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν· Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. 43 Καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς με; 44 Ἴδου γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσχίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. 45 Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου. 46 Καὶ εἶπεν Μαριὰμ· Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον, 47 Καὶ ἠγαλλίασεν τὸ πνευμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου· 48 Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεινῶσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. Ἴδου γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριωῦσίν με πᾶσαι αἱ γενεαί· 49 Ὅτι ἐποίησέν μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός· καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, 50 Καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεάς καὶ γενεάς τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. 51 Ἐποίησεν κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσχόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν· 52 Καθεῖλεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσεν ταπεινούς· 53 Πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλεν κενούς. 54 Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους,

46 ss. 1 Reg. 2, 1 ss. 48 1 Reg. 1, 11. 50 Ps. 102, 17.  
51 Is. 51, 9. Ps. 32, 10. 53 Ps. 106, 9. 1 Reg. 2, 5. Ps. 33, 11.  
54 Is. 41, 8 s.

<sup>55</sup> Καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

<sup>56</sup> Ἐμεινεν δὲ Μαριάμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

<sup>57</sup> Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. <sup>58</sup> Καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.

<sup>59</sup> Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν.

<sup>60</sup> Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν· Οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. <sup>61</sup> Καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν ὅτι Οὐδεὶς ἐστὶν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.

<sup>62</sup> Ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν.

<sup>63</sup> Καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων· Ἰωάννης <sup>63</sup> 1, 13. ἐστὶν τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ ἐθαύμασαν πάντες.

<sup>64</sup> Ἀνεψύχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν.

<sup>65</sup> Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περι-  
οικοῦντας αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰου-  
δαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, <sup>66</sup> Καὶ

ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες· Τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ γὰρ χεὶρ Κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ.

<sup>67</sup> Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου καὶ ἐπροφήτευσεν λέγων· <sup>68</sup> Εὐ-  
λογητὸς Κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέφατο καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, <sup>69</sup> Καὶ ἤγειρεν κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν οἴκῳ Δαυεὶδ τοῦ

<sup>55</sup> Gen. 17, 7; 22, 16 ss.; 18, 18. Ps. 131, 11. <sup>68</sup> Ps. 40, 14; 71, 18; 110, 9; 73, 12. <sup>69</sup> 1 Reg. 2, 10. Ps. 17, 3; 131, 17.

- 70 Act. 3, 21. παιδὸς αὐτοῦ, <sup>70</sup> Καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ, <sup>71</sup> Σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς, <sup>72</sup> Ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ, <sup>73</sup> Ὅρκον ὃν ὤμοσεν πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν <sup>74</sup> Ἀφύβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας λατρεύειν αὐτῷ <sup>75</sup> Ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἡμῶν. <sup>76</sup> Καὶ σὺ παιδίον, προφήτης Ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου Κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ, <sup>77</sup> Τοῦ δοῦναι γινῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν, <sup>78</sup> Διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέφατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους, <sup>79</sup> Ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.
- 80 2, 40. **80** Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

## CAPUT II.

*Occasione census Iesus Bethlehemi nascitur. Angelus nuntiat pastoribus nativitatem Salvatoris. Iesu circumcisio. Infans sistitur Deo. Simeon et Anna. Praedictio dolorum matris Domini in passione filii. Puer duodecim annorum in templo in medio doctorum.*

- <sup>1</sup> Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι <sup>2</sup> πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. <sup>2</sup> Αὕτη ἀπογραφὴ πρώτη,
- 2 (Act. 5, 37.)

<sup>70</sup> Jer. 23, 6; 30, 10. <sup>71</sup> Ps. 105, 10. (Is. 35, 4.) <sup>72</sup> Gen. 17, 7. Lev. 26, 42. <sup>73</sup> Gen. 22, 16. Mich. 7, 20. Jer. 31, 33. Hebr. 6, 13. 17. <sup>74</sup> Mal. 3, 1. <sup>75</sup> Mal. 4, 5. <sup>76</sup> Zach. 3, 8; 6, 12. Mal. 4, 2. <sup>77</sup> Is. 9, 2.

ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρίνου. <sup>3</sup> Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν. <sup>4</sup> Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ <sup>4</sup> Matth. 2, 6. τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρεθ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυεὶδ ἣτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυεὶδ, <sup>5</sup> Ἀπογράψασθαι σὺν Μαρίας τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὕσῃ ἐγκύω. <sup>6</sup> Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ <sup>6</sup> B. Matth. 1, 25; 2, 1. εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, <sup>7</sup> Καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

<sup>8</sup> Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. <sup>9</sup> Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς· καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. <sup>10</sup> Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· Μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, <sup>11</sup> Ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστιν Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαυεὶδ. <sup>12</sup> Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· Εὐρήσετε βρέφος, ἐσπαργανωμένον καὶ κείμενον ἐν φάτνῃ. <sup>13</sup> Καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανοῦ αἰνούντων τὸν θεὸν καὶ λεγόντων· <sup>14</sup> Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας. <sup>15</sup> Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, οἱ ποιμένες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους· Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεέμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. <sup>16</sup> Καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ

4 Mich. 5, 2. 14 (Is. 57, 19.)

ἀνεῦρον τὴν τε Μαριάμ καὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ· <sup>17</sup> Ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. <sup>18</sup> Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς· <sup>19</sup> Ἡ δὲ Μαρία πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα συνβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. <sup>20</sup> Καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

21 Matth.  
1, 21. Lc.  
1, 31.

<sup>21</sup> Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτῶ τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτόν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

<sup>22</sup> Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον Μωϋσέως, ἀνήγαγον αὐτόν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστῆσαι τῷ κυρίῳ, <sup>23</sup> καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ Κυρίου ὅτι Πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται, <sup>24</sup> καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου, ζευγὸς τρυγόνων ἢ δύο νοσσοῦς περιστερῶν. <sup>25</sup> Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα Συμεών, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν· <sup>26</sup> καὶ ἦν αὐτῷ κεχηρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν Κυρίου. <sup>27</sup> Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰδισμένον τοῦ νόμου περὶ

<sup>21</sup> Gen. 17, 12. Lev. 12, 3. <sup>22</sup> Lev. 12, 4. 6. <sup>23</sup> Ex. 13, 2. 15 Num. 8. 16. <sup>24</sup> Lev. 12, 8.

αὐτοῦ, <sup>28</sup> Καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκά-  
 λας αὐτοῦ καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν·  
<sup>29</sup> Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλόν σου, δέσποτα, κατὰ  
 τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ· <sup>30</sup> Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί  
 μου τὸ σωτήριόν σου, <sup>31</sup> Ὅ ἡτοιμάσας κατὰ πρόσ-  
 ωπον πάντων τῶν λαῶν, <sup>32</sup> Φῶς εἰς ἀπόκάλυψιν  
 ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ. <sup>33</sup> Καὶ ἦν ὁ  
 πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς  
 λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. <sup>34</sup> Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς <sup>34 Rom.</sup>  
 Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐ- <sup>9, 33-</sup>  
 τοῦ· Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν <sup>1 Petr.</sup>  
 πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγό- <sup>2, 7.</sup>  
 μενον. <sup>35</sup> Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύ-  
 σεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν  
 καρδιῶν διαλογισμοί. <sup>36</sup> Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις,  
 θυγάτηρ Φανουὴλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ· αὕτη προ-  
 βεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα μετὰ ἀνδρὸς  
 ἕτη ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, <sup>37</sup> Καὶ αὕτη  
 χήρα ἕως ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ  
 ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ νηστεύσασα καὶ δεήσασα λα-  
 τρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. <sup>38</sup> Καὶ αὕτη αὐτῇ  
 τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ καὶ  
 ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις  
 λότρωσιν Ἰσραὴλ. <sup>39</sup> Καὶ ὡς ἐτέλεσαν πάντα <sup>39</sup>  
 κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλι- <sup>(Matth.</sup>  
 λαίαν εἰς τὴν πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέθ. <sup>2, 22 s.)</sup>  
<sup>40</sup> Τὸ δὲ <sup>40 1, 80.</sup>  
 παιδίον ἠῤῥξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πληροῦμενον σο-  
 φίας, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

<sup>41</sup> Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος  
 εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. <sup>42</sup> Καὶ ὅτε  
 ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβαινόντων αὐτῶν εἰς

<sup>29</sup> s. (Gen. 46, 30.)  
<sup>41</sup> Ex. 23, 15; 34, 18.

<sup>31</sup> s. Is. 42, 6; 49, 6.

<sup>34</sup> Is. 8, 14.



Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, <sup>43</sup> Καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. <sup>44</sup> Νομίσαντες δὲ αὐτὸν εἶναι ἐν τῇ συνοδίᾳ ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν καὶ τοῖς γνωστοῖς. <sup>45</sup> Καὶ μὴ εὐρόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ ἀναζητοῦντες αὐτόν. <sup>46</sup> Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. <sup>47</sup> Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. <sup>48</sup> Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλήγησαν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ· Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. <sup>49</sup> Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναί με; <sup>50</sup> Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. <sup>51</sup> Καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέθ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. Καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. <sup>52</sup> Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν σοφία καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῶν καὶ ἀνθρώπων.

## CAPUT III.

*Ioannes Baptista praedicat in deserto; Christi excellentiam testatur; ab Herode in carcerem mittitur. Spiritus Sanctus et Patris vox in Christo baptizato; cuius genealogia a Ioseph usque ad Adam ascendens.*

<sup>1</sup> Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πει-

λίτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ τετρααρχοῦντος τῆς Γαλιλαίας Ἡρώδου, Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετρααρχοῦντος τῆς Ἰτουραίας καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετρααρχοῦντος, <sup>2</sup> Ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα καὶ Καϊάφα, <sup>2</sup> ss. Matth. 3, 1 ss. ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. <sup>3</sup> Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, <sup>4</sup> Ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαίου τοῦ προφήτου· Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. <sup>5</sup> Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σχολιὰ εἰς εὐθείας καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας. <sup>6</sup> Καὶ ὕψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ. <sup>7</sup> Ἐλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπὲρ αὐτοῦ· Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; <sup>8</sup> Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. <sup>9</sup> Ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. <sup>10</sup> Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες· Τί οὖν ποιήσωμεν; <sup>11</sup> Ἀποκριθεὶς <sup>11</sup> Iac. 2, 15. 1Io. 3, 17. δὲ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδύτω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιείτω. <sup>12</sup> Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· Διδάσκαλε, τί ποιήσωμεν;

13 Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. 14 Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι λέγοντες· Τί ποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς; καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Μηδένα διασεύσητε μηδὲ συχοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὄφωνίσις ὑμῶν. 15 Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ διαλογοζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ Χριστός, 16 Ἀπεκρίνατο λέγων πᾶσιν ὁ Ἰωάννης· Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς λύσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ. 17 Οὐδὲ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ καὶ συνάξει τὸν σίτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστω.

15 ss. Io.  
1, 15 ss.

16 s.  
Matth.  
3, 11 s.  
Marc. 1,  
7 s. Io.  
1, 26.  
Act. 1, 5;  
11, 16;  
19, 4.

19 s.  
Matth.  
14, 3 ss.  
Marc. 6,  
17 ss.  
20  
Matth.  
4, 12.  
Marc. 1,  
14.

21 s.  
Matth.  
3, 16 s.  
Marc. 1,  
10 s. Io.  
1, 32.  
22 9, 35.  
Matth.  
17, 5.  
2 Petr.  
1, 17.

23 ss.  
Matth.  
1, 1-17.

18 Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακλιῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν. 19 Ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, 20 Προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, καὶ κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ.

21 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου ἀνεωχθῆναι τὸν οὐρανόν, 22 Καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῶ εἶδει ὡς περιστερὰν ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι· Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.

23 Καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα, ὧν ὡς ἐνομίζετο υἱὸς Ἰωσήφ, τοῦ Ἠλεῖ, 24 Τοῦ Ματθᾶτ, τοῦ Λευεῖ, τοῦ Μελ-

χει, τοῦ Ἰανναί, τοῦ Ἰωσήφ, <sup>25</sup> Τοῦ Ματταθίου, τοῦ Ἀμώς, τοῦ Ναούμ, τοῦ Ἑσλεί, τοῦ Ναγκαί, <sup>26</sup> Τοῦ Μαάθ, τοῦ Ματταθίου, τοῦ Σεμεεί, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰούδα, <sup>27</sup> Τοῦ Ἰωανάν, τοῦ Ῥησά, τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιήλ, τοῦ Νηρεί, <sup>28</sup> Τοῦ Μελχεί, τοῦ Ἀδδεί, τοῦ Κωσάμ, τοῦ Ἐλμαδάμ, τοῦ Ἡρ, <sup>29</sup> Τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Ἐλιέζερ, τοῦ Ἰωρείμ, τοῦ Ματθάτ, τοῦ Λευεί, <sup>30</sup> Τοῦ Συμεών, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰωνάν, τοῦ Ἐλιαχείμ, <sup>31</sup> Τοῦ Μελεά, τοῦ Μεννά, τοῦ Ματταθά, τοῦ Ναθάν, τοῦ Δαυείδ, <sup>32</sup> Τοῦ Ἰεσσαί, τοῦ Ἰωβήδ, τοῦ Βοός, τοῦ Σαλμών, τοῦ Ναασσών, <sup>33</sup> Τοῦ Ἀμιναδάβ, τοῦ Ἀράμ, τοῦ Ἐσρώμ, τοῦ Φαρές, τοῦ Ἰούδα, <sup>34</sup> Τοῦ Ἰακώβ, τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Θάρα, τοῦ Ναχώρ, <sup>35</sup> Τοῦ Σερούχ, τοῦ Ῥαγαῦ, τοῦ Φαλέκ, τοῦ Ἐβερ, τοῦ Σαλά, <sup>36</sup> Τοῦ Καϊνάν, τοῦ Ἀρφαξιάδ, τοῦ Σήμ, τοῦ Νῶε, τοῦ Λάμεχ, <sup>37</sup> Τοῦ Μαθουσαλά, τοῦ Ἐνώχ, τοῦ Ἰάρεδ, τοῦ Μαλελεήλ, τοῦ Καϊνάν, <sup>38</sup> Τοῦ Ἐνώς, τοῦ Σήθ, τοῦ Ἀδάμ, τοῦ θεοῦ.

## CAPUT IV.

*Christus ieiunat ac temptatur; in synagoga Nazarethi praedicat. Capharnaumi daemoniacum, socrum Petri, alios infirmos sanat. Discedit docturus per Galilaeam.*

<sup>1</sup> Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἦγετο ἐν τῷ πνεύματι ἐν τῇ ἐρήμῳ <sup>2</sup> Ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Καὶ οὐκ ἔφαγεν

1-13  
Matth.  
4, 1-11.  
Marc. 1,  
12 s.

<sup>27</sup> 1 Par. 3, 17. 1 Esdr. 3, 2. <sup>31</sup> 2 Reg. 5, 14. 1 Reg. 16, 1. 13.  
<sup>32</sup> s. Ruth 4, 18-22. <sup>33</sup> 1 Par. 2, 1 ss. Gen. 29, 35. <sup>34</sup> s. Gen.  
21, 2 s.; 11, 26. 1 Par. 1, 24-27. <sup>36-38</sup> 1 Par. 1-4. Gen. 11, 10;  
5, 31. 28 s. 25; 4, 25 s.; 5, 3. — <sup>2</sup> (Ex. 34, 28.)

οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν ἐπέειπεν. <sup>3</sup> Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπέ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. <sup>4</sup> Καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· Γέγραπται ὅτι Οὐκ ἐπ' ἄρτων μόνων ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ. <sup>5</sup> Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν ἔδειξεν αὐτῷ πύσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου. <sup>6</sup> Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος· Σὺ δὲ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται καὶ ὧ ἂν θέλω δίδωμι αὐτήν. <sup>7</sup> Σὺ οὖν ἂν προσκυνήσῃς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἔσται σοῦ πᾶσα. <sup>8</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Γέγραπται· Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. <sup>9</sup> Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω. <sup>10</sup> Γέγραπται γὰρ ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε, <sup>11</sup> καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀρουσίν σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. <sup>12</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Εἴρηται· Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν θεόν σου. <sup>13</sup> Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

<sup>14</sup> Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ φήμῃ ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. <sup>15</sup> Καὶ

14 s.  
Matth. 4,  
12, 23 s.  
Marc.  
1, 14.

4 Deut. 8, 3.  
12 Deut. 6, 16.

8 Deut. 6, 13; 10, 20.

10 s. Ps. 90, 11 s.

αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξα-  
ζόμενος ὑπὸ πάντων. <sup>16</sup> Καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέθ, <sup>16 ss.</sup>  
οὐ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς <sup>Matth.</sup>  
αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συν- <sup>13, 54 ss.</sup>  
αγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. <sup>17</sup> Καὶ ἐπεδύθη <sup>Marc. 6,</sup>  
αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, καὶ ἀναπτύξας <sup>1 ss. Io.</sup>  
τὸ βιβλίον εὗρεν τὸν τύπον οὗ ἦν γεγραμμένον· <sup>4, 45.</sup>  
<sup>18</sup> Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ εἶνεκεν  
ἔχρισέν με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς  
ἀπέσταλκέν με, ἰάσασθαι τοὺς συν-  
τετριμμένους τὴν καρδίαν, <sup>19</sup> Κηρῦξαι  
αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνά-  
βλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν  
ἀφέσει, κηρῦξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεχτόν.  
<sup>20</sup> Καὶ πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ  
ἐκάθισεν· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ  
ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ. <sup>21</sup> Ἦρξατο δὲ λέγειν πρὸς  
αὐτοὺς ὅτι Σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη  
ἐν τοῖς ὠσίν ὑμῶν. <sup>22</sup> Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν  
αὐτῷ καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος  
τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ  
ἔλεγον· Οὐχὶ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ; <sup>23</sup> Καὶ  
εἶπεν πρὸς αὐτούς· Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παρα-  
βολὴν ταύτην· Ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν· ὅσα  
ἠκούσαμεν γενόμενα εἰς τὴν Καφαρναοὺμ, ποιήσον  
καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου. <sup>24</sup> Εἶπεν δέ· Ἄμην <sup>24</sup>  
λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεχτός ἐστιν ἐν <sup>Matth.</sup>  
τῇ πατρίδι αὐτοῦ. <sup>25</sup> Ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω <sup>13, 57.</sup>  
ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλείου <sup>Marc. 6,</sup>  
ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη <sup>4. Io. 4,</sup>  
τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ <sup>25ss. Iac.</sup>  
πᾶσαν τὴν γῆν· <sup>5, 17.</sup> <sup>26</sup> Καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν

ἐπέμφθη Ἡλείας εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας πρὸς γυναῖκα χήραν. <sup>27</sup> Καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἐπὶ Ἐλισαίου τοῦ προφήτου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ Ναιμᾶν ὁ Σύρος. <sup>28</sup> Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ ἀκούοντες ταῦτα, <sup>29</sup> Καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὄφρουος τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ὠκοδόμητο, ὥστε κατακρημνίσαι αὐτόν. <sup>30</sup> Αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπυρεύετο.

<sup>31</sup> s.  
Matth. 4,  
13; 7, 28s.  
Marc. 1,  
21 s.  
33-37  
Marc. 1,  
23-28.

<sup>31</sup> Καὶ κατήλθεν εἰς Καφαρναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν. <sup>32</sup> Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ. <sup>33</sup> Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ <sup>34</sup> Λέγων· Ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἤλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. <sup>35</sup> Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων· Φιμώθητι καὶ ἐξελθε ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ῥῖψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν. <sup>36</sup> Καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· Τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν, καὶ ἐξέρχονται; <sup>37</sup> Καὶ ἐξεπορεύετο ἡχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.

<sup>38-41</sup>  
Matth.  
8, 14-16.  
Marc. 1,  
29-34.

<sup>38</sup> Ἀναστάς δὲ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος. Πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. <sup>39</sup> Καὶ ἐπιστάς ἐπάνω αὐτῆς

ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν· παρα-  
χοῆμα δὲ ἀναστάσα διηκόνει αὐτοῖς.

40 Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου πάντες ὄσοι εἶχον  
ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς  
αὐτόν· ὁ δὲ ἐνὶ ἐκίστω αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεῖς  
ἐθεράπευεν αὐτούς. 41 Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια  
ἀπὸ πολλῶν, κρίζοντα καὶ λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ  
υἱὸς τοῦ θεοῦ· καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ λαλεῖν,  
ὅτι ᾔδεισαν τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

42 Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη 42-44  
εἰς ἔρημον τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτησαν αὐτόν, Marc. 1,  
35-39.  
καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ  
πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. 43 Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐ-  
τοὺς ὅτι Καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαι  
με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐπὶ τοῦτο  
ἀπεστάλην. 44 Καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συν-  
αγωγὰς τῆς Γαλιλαίας.

## CAPUT V.

*Piscatus Petri. Leprosi et paralytici per tectum illati curatio ;  
blasphemiae criminatio. Vocatio Levi eiusque convivium. Quare  
Iesus cum peccatoribus conversetur et discipuli eius non ieiunent.*

1 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ,  
τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν  
ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, 2 Καὶ εἶδεν 1-11  
Matth.  
4, 18-22.  
ἄλλο πλοῖον ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ ἄλεξις Marc. 1,  
16-20.  
ἀπ' αὐτῶν ἀποβάντες ἔπλυνον τὰ δίχτυα. 3 Ἐμβὰς  
ὁ δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν Σίμωνος, ἠρώτησεν  
αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον· καὶ καθίσας  
ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. 4 Ὡς δὲ  
ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα· Ἐπαν-  
άγαγε εἰς τὸ βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίχτυα ὑμῶν  
εἰς ἄγρην. 5 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ·



Ἐπιστάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιῶσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω δίχτυον.

6 (Io.  
21, 6.)

<sup>6</sup> Καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολὺ· διερήσseto δὲ τὸ δίχτυον αὐτῶν. <sup>7</sup> Καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς· καὶ ἦλθαν, καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. <sup>8</sup> Ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνασιν Ἰησοῦ λέγων· Ἐξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς εἰμι, κύριε. <sup>9</sup> Θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων ἧ συνέλαβον, <sup>10</sup> Ὅμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι. καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμονα ὁ Ἰησοῦς· Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔση ζωγρῶν. <sup>11</sup> Καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

12-16  
Matth.  
8, 2-4.  
Marc. 1,  
40-45.

<sup>12</sup> Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας· καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων· Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι. <sup>13</sup> Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτοῦ λέγων· θέλω, καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. <sup>14</sup> Καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέταξεν Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. <sup>15</sup> Διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θεραπεύεσθαι ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. <sup>16</sup> Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος.

17 Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων, καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι οἱ ἦσαν ἐλληλυθότες ἐκ πάσης χώρας τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἰερουσαλήμ· καὶ δύναμις Κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς.

17-26  
Matth.  
9, 1-8.  
Marc. 2,  
1-12.

18 Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον, ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ. 19 Καὶ μὴ εὐρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ. 20 Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν· 20 7, 48.

Ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. 21 Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι λέγοντες· Τίς ἐστιν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεός; 22 Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· Τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; 23 Τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν· Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν· Ἐγειρε καὶ περιπάτει; 24 Ἴνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ· Σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἄρας τὸ κλινιδίόν σου πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. 25 Καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ᾧ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ δοξαζῶν τὸν θεόν. 26 Καὶ ἔχστασις ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου λέγοντες ὅτι εἶδομεν παράδοξα σήμερον.

27 Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν, καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι Λευεὶν καθήμενον ἐπὶ τὸ τε-

27-32  
Matth.  
9, 9-13.  
Marc. 2,  
13-17.

21 (Is. 43, 25.)

λώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. <sup>28</sup> Καὶ καταλιπὼν πάντα ἀναστὰς ἠκολούθει αὐτῷ. <sup>29</sup> Καὶ ἐποίησεν δοχὴν μεγάλην Λευεὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος πολὺς τελωνῶν καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι. <sup>30</sup> Καὶ ἐγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγοντες· Διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε; <sup>31</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς· Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες. <sup>32</sup> Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. <sup>33</sup> Οἱ δὲ εἶπαν πρὸς αὐτόν· Διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν πυκνὰ καὶ δεήσεις ποιῶνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν; <sup>34</sup> Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νομφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νομφίος μετ' αὐτῶν ἐστίν, ποιῆσαι νηστεύειν; <sup>35</sup> Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νομφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. <sup>36</sup> Ἐλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς ὅτι Οὐδεὶς ἐπίβλημα ἀπὸ ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μῆγε, καὶ τὸ καινὸν σχίσει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνήσει τὸ ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ. <sup>37</sup> Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μῆγε, ῥήξει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται. <sup>38</sup> Ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦνται. <sup>39</sup> Καὶ οὐδεὶς πινὼν παλαιὸν εὐθέως θέλει νέον, λέγει γάρ· Ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

33-35  
Matth.  
9, 14 s.  
Marc. 2,  
18-20.

36-39  
Matth.  
9, 16 s.  
Marc. 2,  
21 s.

## CAPUT VI.

*Christus discipulos sabbato spicas evellentes excusat, alioque sabbato manum sanat aridam. Apostolorum duodecim electio. Oratio ad populos montana.*

<sup>1</sup> Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ δια-  
πορεύεσθαι αὐτὸν διὰ σπορίμων, καὶ ἔτιλλον οἱ  
μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας καὶ ἤσθιον ψώχοντες  
ταῖς χερσίν. <sup>2</sup> Τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον  
αὐτοῖς· Τί ποιεῖτε ἃ οὐκ ἔξεστιν ἐν τοῖς σάββασιν;  
<sup>3</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν·  
Οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ἃ ἐποίησεν Δαυεὶδ, ὅτε  
ἐπεινάσεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; <sup>4</sup> Ὡς εἰς-  
ἦλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους  
τῆς προθέσεως ἔλαβεν καὶ ἔφαγεν καὶ ἔδωκεν  
τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὐδ' οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ  
μίμους τοὺς ἱερεῖς; <sup>5</sup> Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι Κύριός  
ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

<sup>6</sup> Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἐτέρῳ σαββάτῳ εἰς-  
ελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν.  
Καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ  
ἦν ξηρά. <sup>7</sup> Παρατηροῦντο δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ  
οἱ Φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύει, ἵνα  
εὖρωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ. <sup>8</sup> Αὐτὸς δὲ ἴδει τοὺς  
διαλογισμοὺς αὐτῶν, καὶ εἶπεν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ  
ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα· Ἐγειρε καὶ στήθι εἰς  
τὸ μέσον. Καὶ ἀναστὰς ἔστη. <sup>9</sup> Εἶπεν δὲ ὁ Ἰη-  
σοῦς πρὸς αὐτούς· Ἐπερωτῶ ὑμᾶς εἰ ἔξεστιν τοῖς  
σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι  
ἢ ἀπολέσαι; <sup>10</sup> Καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς  
εἶπεν αὐτῷ· Ἐκτεινον τὴν χεῖρά σου. Ὁ δὲ ἐξ-

1-5  
Matth.  
12, 1-8.  
Marc. 2,  
23-28.

6-11  
Matth.  
12, 9-14.  
Marc. 3,  
1-6.

έτεινεν· και άπεκατεστάθη ή χείρ αὐτοῦ. <sup>11</sup> Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, και διελάλουν πρὸς ἀλλήλους τί ἂν ποιήσαιεν τῷ Ἰησοῦ.

<sup>12</sup> Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξ-  
 ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, και ἦν δια-  
 νυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ. <sup>13</sup> Καὶ ὅτε  
 ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,  
 και ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς και ἀπο-  
 στόλους ὠνόμασεν, <sup>14</sup> Σίμονα, ὃν και ὠνόμασεν  
 Πέτρον, και Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, Ἰάκωβον  
 και Ἰωάννην, Φίλιππον και Βαρθολομαῖον, <sup>15</sup> Μαθ-  
 θαῖον και Θωμᾶν, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου, και  
 Σίμονα τὸν καλούμενον ζηλωτὴν, <sup>16</sup> Καὶ Ἰούδαν  
 Ἰακώβου, και Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς ἐγένετο  
 προδότης. <sup>17</sup> Καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ  
 τόπου πεδινοῦ, και ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, και  
 πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας  
 και Ἰερουσαλὴμ και τῆς παραλίου Τύρου και  
 Σιδῶνος, οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ και ἰαθῆναι ἀπὸ  
 τῶν νόσων αὐτῶν. <sup>18</sup> Καὶ οἱ ὄχλούμενοι ἀπὸ  
 πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο. <sup>19</sup> Καὶ πᾶς  
 ὁ ὄχλος ἐζήτηε ἄπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ'  
 αὐτοῦ ἐξήρχετο και ἰᾶτο πάντας.

<sup>20</sup> Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ  
 εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν· Μακάριοι οἱ  
 πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

<sup>21</sup> Μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε.

<sup>22-26</sup> Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε. <sup>22</sup> Μα-  
 κάριοι ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι,  
 και ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς και ὀνειδίσωσιν και  
 ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἕνεκα τοῦ  
 υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. <sup>23</sup> Χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ  
 ἡμέρᾳ και σικρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν  
 πολλὸς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποιοῦν

τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. <sup>24</sup> Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. <sup>25</sup> Οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινάσετε. Οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε. <sup>26</sup> Οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. <sup>27</sup> Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν· Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, <sup>28</sup> Εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. <sup>29</sup> Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς. <sup>30</sup> Παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει. <sup>31</sup> Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. <sup>32</sup> Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. <sup>33</sup> Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν. <sup>34</sup> Καὶ ἐὰν δανίσῃτε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανίζουσιν ἵνα ἀπολάβωσιν τὰ ἴσα. <sup>35</sup> Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανίζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ Ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀγαρίστους καὶ πονηροὺς. <sup>36</sup> Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν. <sup>37</sup> Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε. Ἀπολύετε, καὶ ἀπο-

27 s.  
Matth.  
5, 44.

29 s.  
Matth. 5,  
39 s. 42.  
1 Cor. 6, 7.

31 Matth.  
7, 12.

32-36  
Matth.  
5, 46 s.

34  
Matth.  
5, 42.

35  
Matth.  
5, 45.

37 s.  
Matth.  
7, 1 s.

<sup>24</sup> Eccli. 31, 8. Amos 6, 1. <sup>25</sup> Is. 65, 13. <sup>31</sup> Tob. 4, 16.  
<sup>34</sup> Deut. 15, 8. (Lev. 25, 35 ss.)

38 Marc. 4, 24. *λυθήσεσθε.* <sup>38</sup> Δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν πεπιεσμένον καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυννόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κύλπον ὑμῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. <sup>39</sup> Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς· Μῆτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφοτέροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται; <sup>40</sup> Οὐχ ἔστιν μαθητῆς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. <sup>41</sup> Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; <sup>42</sup> Ἡ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου· Ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; Ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. <sup>43</sup> Οὐ γὰρ ἔστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν. <sup>44</sup> Ἐκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκειται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσιν σταφυλὴν. <sup>45</sup> Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ περισσεύματος καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ. <sup>46</sup> Τί δὲ με καλεῖτε Κύριε. Κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ὅσα λέγω; <sup>47</sup> Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἔστιν ὁμοιος· <sup>48</sup> Ὅμοιος ἔστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ἧς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ ἔθηκεν θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρης δὲ γενομένης, προσέρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλευῖσαι αὐτήν·

τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. <sup>49</sup> Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὁμοίως ἐστὶν ἀνθρώπων οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ἣ προσέρηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθὺς ἔπεσεν, καὶ ἐγένετο τὸ ῥήγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

## CAPUT VII.

*Iesus centurionis fidem miratus absens eius servum sanat; unicum filium viduae Naim mortuum resuscitat. Ioannis Baptistae legati; Iesu de eo et aequalibus sententia. Peccatrix Iesum ungens veniam nacta. Parabola de duobus debitoribus.*

<sup>1</sup> Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ <sup>1</sup>(Matth. 7, 28.) εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καφαρναούμ. <sup>2</sup> Ἐκατοντάρχου δὲ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἤμελλεν τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος. <sup>3</sup> Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. <sup>4</sup> Οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως λέγοντες ὅτι Ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξῃ τοῦτο. <sup>5</sup> Ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠχοδόμησεν ἡμῖν. <sup>6</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. Ἦδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμφεν πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους λέγων αὐτῷ· Κύριε, μὴ σκίλλου· οὐ γὰρ εἶμι ἱκανὸς ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς. <sup>7</sup> Διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρὸς σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἶπέ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. <sup>8</sup> Καὶ γὰρ ἐγὼ ἀνθρωπὸς εἶμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· Πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ· Ἐρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου· Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. <sup>9</sup> Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν·



Λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὔρον. <sup>10</sup> Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον εὔρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.

<sup>11</sup> Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναῖν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ὄχλος πολὺς. <sup>12</sup> Ὡς δὲ ἤγγισεν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκῶς υἱὸς μονογενῆς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὕτη ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἰκανὸς ἦν σὺν αὐτῇ. <sup>13</sup> Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ· Μὴ κλαῖε. <sup>14</sup> Καὶ προσελθὼν ἤψατο τῆς σοροῦ· οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν· καὶ εἶπεν· Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. <sup>15</sup> Καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. <sup>16</sup> Ἔλαβεν δὲ φόβος ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες ὅτι Προφήτης μέγας ἠγέρθη ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέφατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. <sup>17</sup> Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

16 24, 19.  
10. 4, 19.

18-23  
Matth.  
11, 2-6.

<sup>18</sup> Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. <sup>19</sup> Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ἐπεμφεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν λέγων· Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; <sup>20</sup> Παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπαν· Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμῶς πρὸς σε λέγων· Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; <sup>21</sup> Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο βλέπειν. <sup>22</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἶδετε καὶ ἤκούσατε, ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται,

κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.<sup>23</sup> καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῆ ἐν ἐμοί.<sup>24</sup> Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου. Τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;<sup>25</sup> Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῶ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν.<sup>26</sup> Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσύτερον προφήτου.<sup>27</sup> Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται. Ἴδου ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου.<sup>28</sup> Λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδεὶς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστίν.<sup>29</sup> Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου.<sup>30</sup> Οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.<sup>31</sup> Τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης; καὶ τίνι εἰσίν ὅμοιοι;<sup>32</sup> Ὅμοιοί εἰσιν παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις καὶ λέγουσιν· Ἡλόησαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.<sup>33</sup> Ἐλήλυθεν γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς μήτε ἐσθίων ἄρτον μήτε πίνων οἶνον, καὶ λέγετε· Δαιμόνιον ἔχει.<sup>34</sup> Ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε· Ἴδου ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν.<sup>35</sup> Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέχνων αὐτῆς πάντων.

24-35  
Matth.  
II, 7-19.

27 Marc.  
I, 2.

30 (Act.  
13, 46.)

33  
Matth. 3,  
4; II, 18.  
Marc.  
I, 6.

27 Mal. 3, 1.

36 ss.  
Matth.  
26, 6 ss.  
Marc.  
14, 3 ss.  
Io. 12,  
3 ss.

36 Ἡρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγη μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου κατεκλίθη. 37 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἣτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἁμαρτωλός, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατὰκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβυστρον μύρου 38 Καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα, τοῖς δάκρυσιν ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς θριξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασεν, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειπεν τῷ μύρῳ. 39 Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων· Οὗτος εἶ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἣτις ἄπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν. 40 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. Ὁ δὲ φησιν· Διδάσκαλε, εἰπέ. 41 Δύο χρεοφειλέται ἦσαν δανιστῆτινι· ὁ εἰς ὄφειλεν δηνάρια πενταχόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. 42 Μὴ ἐχόντων αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. Τίς οὖν αὐτῶν πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει; 43 Ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν· Ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ὁρθῶς ἔχρινας. 44 Καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη· Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθὼν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξίν αὐτῆς ἐξέμαξεν. 45 Φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλιπεν καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. 46 Ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειπεν τοὺς πόδας μου. 47 Οὐ χάριν λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν πολὺ· ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. 48 Εἶπεν δὲ αὐτῇ· Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. 49 Καὶ ἤρξαντο οἱ

συναναχείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· Τίς οὗτός ἐστιν, ὅς καὶ ἁμαρτίας ἀφήσιν; <sup>50</sup> Ἔλεπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα· Ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. πορεύου εἰς εἰρήνην.

## CAPUT VIII.

*Feminae victum ministrantes. Parabola de seminante explicata. Lucerna non occultanda. Quinam sint Christi mater et fratres. Tempestas sedata. Daemones eieci in porcos introeunt. Mulier fluxu sanguinis liberata et Iairi filia resuscitata.*

<sup>1</sup> Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς δῶκεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, <sup>2</sup> Καὶ γυναῖκές τινες αἱ ἦσαν <sup>2 s.</sup> <sup>(Matth.</sup> <sup>27, 55 s.</sup> <sup>Marc.</sup> <sup>15, 40 s.)</sup> <sup>Marc.</sup> <sup>16, 9.</sup> τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἐπτὰ ἐξεληλύθει, <sup>3</sup> Καὶ Ἰωάννα, γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου, καὶ Σουσάννα καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

<sup>4</sup> Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν εἶπεν διὰ παραβολῆς· <sup>5</sup> Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι τὸν σπόρον αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. <sup>6</sup> Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. <sup>7</sup> Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συνφυεῖσαι αἱ ἀκανθαὶ ἀπέπνιξαν αὐτό. <sup>8</sup> Καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. Ταῦτα λέγων ἐφώνει· Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. <sup>9</sup> Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ <sup>9 s.</sup> <sup>(Matth.</sup> <sup>13, 10 s.</sup> <sup>Marc.</sup> <sup>14, 10-12.</sup>

10 **Io.** αὐτοῦ τίς εἶη ἡ παραβολὴ αὐτῆ. <sup>10</sup> Ὁ δὲ εἶπεν·  
<sup>12, 40.</sup> Ἰμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας  
<sup>Act. 28,</sup> τοῦ θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα  
<sup>26. Rom.</sup> βλέποντες μὴ βλέπωσιν καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.  
<sup>11, 8.</sup>

11-15 <sup>11</sup> Ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή. Ὁ σπόρος ἐστὶν  
<sup>Matth.</sup> ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. <sup>12</sup> Οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσὶν  
<sup>13, 18-23,</sup> οἱ ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἶρει  
<sup>Marc. 4,</sup> τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύ-  
<sup>13-20.</sup> σαντες σωθῶσιν. <sup>13</sup> Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας οἱ  
 ὕταν ἀκούσωσιν μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον,  
 καὶ οὗτοι ρίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν  
 πιστεύουσιν καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται.  
<sup>14</sup> Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ  
 ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ  
 ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συνπνίγονται καὶ  
 οὐ τελεσφοροῦσιν. <sup>15</sup> Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῆ, οὗτοί  
 εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκού-  
 σαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν  
 ἐν ὑπομονῇ.

16 <sup>11, 33.</sup> Οὐδεὶς δὲ λόγον ἄψας καλύπτει αὐτὸν  
<sup>Marc.</sup> σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας  
<sup>4, 21.</sup> τίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς.  
<sup>Matth.</sup>

17 <sup>5, 15.</sup> Οὐ γάρ ἐστιν κρυπτόν ὃ οὐ φανερόν γενήσεται,  
<sup>17 12, 2.</sup> αὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ γνωσθῆ καὶ εἰς φανερόν  
<sup>Marc.</sup> ἔλθῃ. <sup>18</sup> Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε· ὡς ἂν γὰρ  
<sup>4, 22.</sup> ἔχη, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ ὡς ἂν μὴ ἔχη, καὶ ὃ  
<sup>Matth.</sup> δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.  
<sup>10, 26.</sup>

18 <sup>19, 26.</sup> <sup>19</sup> Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ  
<sup>Marc.</sup> οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν  
<sup>4, 25.</sup> αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. <sup>20</sup> Καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ·  
<sup>Matth.</sup> Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκουσιν ἔξω  
<sup>13, 12;</sup> ἰδεῖν σε θέλοντες. <sup>21</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν  
<sup>25, 29;</sup>  
<sup>19-21</sup>  
<sup>Matth.</sup>  
<sup>12, 46-50.</sup>  
<sup>Marc.</sup>

3, 31-35.

πρὸς αὐτούς· *Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιῶντες.*

**22** Ἐγένετο δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς **22-25**  
 ἐνέβη εἰς πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν **Marc.**  
 πρὸς αὐτούς· *Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης·* **4, 35-41.**  
*καὶ ἀνήχθησαν.* **23** Πλέοντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν **Matth.**  
*καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ* **8, 23-27.**  
*συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνευον.* **24** Προσελθόντες  
 δὲ δῆγειραν αὐτὸν λέγοντες· *Ἐπιστάτα, ἐπιστάτα,*  
*ἀπολλύμεθα. Ὁ δὲ ἐγερωθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ*  
*καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ*  
*ἔγένετο γαλήνη.* **25** Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· *Ποῦ ἡ*  
*πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες*  
*πρὸς ἀλλήλους· Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ*  
*τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπ-*  
*ακούουσιν αὐτῷ;*

**26** Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν **26-39**  
 Γερασηῶν, ἣτις ἐστὶν ἀντίπερα τῆς Γαλιλαίας. **Matth.**  
**27** Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν ὑπήντησεν **8, 28-34.**  
 αὐτῷ ἀνὴρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχεν δαιμόνια **Marc.**  
 ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, **5, 1-20.**  
 καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.  
**28** Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀνακράξας προσέπεσεν  
 αὐτῷ καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν· *Τί ἐμοὶ καὶ σοί,*  
*Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου,*  
*μή με βασανίσῃς.* **29** Παρήγγελλεν γὰρ τῷ πνεύ-  
 ματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώ-  
 που. Πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ  
 ἐδεσμεῖτο ἀλύσειν καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ  
 διαρήσων τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαιμονίου  
 εἰς τὰς ἐρήμους. **30** Ἐπηρώτησεν δὲ αὐτόν ὁ  
 Ἰησοῦς λέγων· *Τί σοι ὄνομά ἐστιν;* ὁ δὲ εἶπεν·  
*Λεγιών· ὅτι εἰσῆλθεν δαιμόνια πολλὰ εἰς αὐτόν.*

31 Καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν. 32 Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν· καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. 33 Ἐξεληθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὤρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνίγη. 34 Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγονός ἐφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. 35 Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον, ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σωφρονουῦντα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐφοβήθησαν. 36 Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς. 37 Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν Γερασηῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο· αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ὑπέστρεψεν. 38 Ἐδεῖτο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ. Ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων· 39 Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα σοι ἐποίησεν ὁ θεός. Καὶ ἀπῆλθεν κατ' ὄλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.

40-48  
Matth.  
9, 18-22.  
Marc.  
5, 21-34.

40 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέφει τοῦ Ἰησοῦν ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. 41 Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχεν· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, 42 ὅτι θυγάτηρ μονογενῆς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. 43 Καὶ γυνή

οὐσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἧτις  
 ἰατροῖς προσαναλώσασα ὄλον τὸν βίον οὐκ ἴσχυσεν  
 ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι, <sup>44</sup> Προσελθοῦσα ὀπίσθεν  
 ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παρι-  
 χρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. <sup>45</sup> Καὶ  
 εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Τίς ὁ ὑψάμενός μου; ἀρνούμενων  
 δὲ πάντων εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ·  
 Ἐπιστάτα, οἱ ὄγλοι συνέχουσίν σε καὶ ἀποθλίβουσιν,  
 καὶ λέγεις· Τίς ὁ ὑψάμενός μου; <sup>46</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς  
 εἶπεν· Ἦψατό μου τις· ἐγὼ γὰρ ἔργων δυνάμιν  
 ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. <sup>47</sup> Ἴδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι  
 οὐκ ἔλαθεν, τρέμουσα ἤλθεν καὶ προσπεσοῦσα  
 αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν ἤψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν ἐνώπιον  
 παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. <sup>48</sup> Ὁ  
 δὲ εἶπεν αὐτῇ· Θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέν  
 σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. <sup>49</sup> Ἐτι αὐτῷ λαλοῦντος  
 ἔρχεται τις ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων αὐτῷ  
 ὅτι Τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μηκέτι σκύλλε τὸν  
 διδύσχαλον. <sup>50</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη  
 αὐτῷ· Μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται.  
<sup>51</sup> Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν  
 τινὰ σὺν αὐτῷ εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ  
 Ἰάκωβον καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν  
 μητέρα. <sup>52</sup> Ἐκκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐ-  
 τήν. Ὁ δὲ εἶπεν· Μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ  
 καθεύδει. <sup>53</sup> Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι  
 ἀπέθανεν. <sup>54</sup> Αὐτὸς δὲ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐ-  
 τῆς ἐφώνησεν λέγων· Ἡ παῖς, ἐγείρου. <sup>55</sup> Καὶ  
 ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παρι-  
 χρῆμα, καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. <sup>56</sup> Καὶ  
 ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς· ὁ δὲ παρήγγειλεν  
 αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

49-56  
 Matth.  
 9, 23-26.  
 Marc.  
 5, 35-43.



## CAPUT IX.

*Missio Apostolorum et praecepta eis servanda. Herodes de Iesu. Quinque millia virorum quinque panibus et duobus piscibus satiata. Petri confessio. Christus passionem suam praedicit. Quales poscat discipulos. Transfiguratur, daemonium eiicit. Contentio inter Apostolos orta de primatu. Christus non venit animas perdere sed salvare. Sequendi eum impedimenta.*

1-6  
Matth. 10, 1-55s.  
Marc. 6, 7-13.  
1 Marc. 3, 15.  
3 Matth. 10, 9.  
Marc. 6, 8.  
5 Act. 13, 51.

**1** Συνκαλεσόμενος δὲ τοὺς δώδεκα ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια καὶ νόσους θεραπεύειν. **2** Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρῦσαι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενεῖς. **3** Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ράβδον μήτε πήραν μήτε ἄρτον μήτε ἀργύριον, μήτε δύο χιτῶνας ἔχειν. **4** Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. **5** Καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς.

7-9  
Matth. 14, 1 s.  
Marc. 6, 14-16.

**6** Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ. **7** Ἦκουσεν δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινῶν ὅτι Ἰωάννης ἡγέρθη ἐκ νεκρῶν, **8** Ὑπὸ τινῶν δὲ ὅτι Ἡλείας ἐφάνη, ἄλλων δὲ ὅτι Προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. **9** Εἶπεν Ἡρώδης· Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· τίς δὲ ἐστὶν οὗτος περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

10-17  
Matth. 14, 13-21.  
Marc. 6, 30-44.  
Io. 6, 1-13.

**10** Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν· καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ὑπεχώρησεν κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά. **11** Οἱ δὲ ὄχλοι γινόντες

ἠκολούθησαν αὐτῶν καὶ ἀποδεξάμενος αὐτοὺς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας θεραπείας ἴατο. <sup>12</sup> Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπον αὐτῶν· Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα πορευθέντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς καταλύσωσιν καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. <sup>13</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ εἶπαν· Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ ἰχθύες δύο, εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα. <sup>14</sup> Ἦσαν δὲ ὡσεὶ ἄνδρες πενταχισθίλιοι. Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα. <sup>15</sup> Καὶ ἐποίησαν οὕτως καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας. <sup>16</sup> Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασεν, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι τῷ ὄχλῳ. <sup>17</sup> Καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες, καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα.

<sup>18</sup> Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ μόνας συνῆσαν αὐτῶν οἱ μαθηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων· Τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι; <sup>19</sup> Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν· Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἡλείαν, ἄλλοι δὲ ὅτι Προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. <sup>20</sup> Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν· Τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ. <sup>21</sup> Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ λέγειν τοῦτο, <sup>22</sup> Εἰπὼν ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.

18-22

Matth.

16, 13-23.

Marc. 8,

27-33.

(10. 6,

68 ss.)

23-27  
Matth. 10, 38s.;  
16, 24-28.  
Marc. 8,  
34-9, 1.  
23 14, 27.  
24 17, 33.  
Io. 12, 25.

23 Ἐλεγεν δὲ πρὸς πάντας· Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι. 24 Ὃς γὰρ ἂν θέλη τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.

25 Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς; 26 Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται. ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. 27 Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστώτων οἱ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

28 Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους, ὥσει ἡμέραι ὀκτώ, καὶ παραλαβὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. 29 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἕξαστράπτων. 30 Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωϋσῆς καὶ Ἡλείας, 31 οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ. 32 Ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβιαρημένοι ὑπνῷ· διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ. 33 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Ἐπιστάτα, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοὶ καὶ μίαν Μωϋσεῖ καὶ μίαν Ἡλεία, μὴ εἰδῶς ὃ λέγει. 34 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐγένετο νεφέλη καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην. 35 Καὶ φωνή

28-36  
Matth. 17, 1-8.  
Marc. 9,  
2-9.

35<sup>2</sup>Petr. 1, 17.

ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε. <sup>36</sup> Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν εὐρέθη Ἰησοῦς μόνος. Καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑώρακασιν.

<sup>37</sup> Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς. <sup>38</sup> Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἐβόησεν λέγων· Διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλεψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενὴς ἐστίν μοι, <sup>39</sup> Καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης κράζει καὶ σπυράσσει αὐτόν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ συντριβὸν αὐτόν. <sup>40</sup> Καὶ ἐδεήθη τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐχβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. <sup>41</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ὁ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου. <sup>42</sup> Ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ ἔρρηξεν αὐτόν τὸ δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν· ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἴασατο τὸν παῖδα καὶ ἀπέδωκεν αὐτόν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. <sup>43</sup> Ἐξεπλήσσαντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει, εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ· <sup>44</sup> Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. <sup>45</sup> Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν ἵνα μὴ αἰσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτόν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

<sup>46</sup> Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. <sup>47</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ, <sup>48</sup> Καὶ εἶπεν

37-45  
Matth.  
17, 14-23.  
Marc. 9,  
14-32.

46-48  
Matth.  
18, 1-5.  
Marc. 9,  
33-37.  
48  
Matth.  
10, 40.  
Io. 13, 20.

αὐτοῖς· Ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτός ἐστιν μέγας.

49-50 <sup>Marc. 9, 38-40.</sup> 49 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν· Ἐπιστάτα, εἶδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. 50 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς· Μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν.

51 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήμψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτός τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξεν τοῦ πορευέσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ. 52 Καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς πόλιν Σαμαριτῶν, ὥστε ἐτοιμάσαι αὐτῷ. 53 Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. 54 Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης εἶπαν· Κύριε, θέλεις εἰπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς; 55 Στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν· Οὐκ οἴδατε οἴου πνεύματός ἐστε· 56 Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν φυγᾶς ἀνθρώπων ἀπολέσαι ἀλλὰ σῶσαι. Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

57-60 <sup>Math. 8, 19-22.</sup> 57 Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέν τις πρὸς αὐτόν· Ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. 58 Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνειν. 59 Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον· Ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ εἶπεν· Κύριε,

ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθόντι θάψαι τὸν πατέρα μου. <sup>60</sup> Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. <sup>61</sup> Εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος· Ἀκολουθήσω σοι, κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. <sup>62</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετὸς ἐστὶν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

## CAPUT X.

*Septuaginta duo discipuli cum praeceptis ablegantur et gaudentes redeunt. Parata civitatibus in malo obstinatis calamitas. Christus exultans in Spiritu confitetur Patri. Quid ut vivas sit faciendum, et quis proximus. Parabola de Samaritano misericordē. Martha et Maria.*

<sup>1</sup> Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα δύο, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνά δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἤμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. <sup>2</sup> Ἐλεγεν δὲ πρὸς αὐτούς· Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. <sup>3</sup> Ὑπάγετε· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. <sup>4</sup> Μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πήραν, μὴ ὑποδήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. <sup>5</sup> Εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, πρῶτον λέγετε· Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. <sup>6</sup> Καὶ ἐὰν ἢ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἢ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. <sup>7</sup> Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης

<sup>2</sup> Matth. 9, 37<sup>s</sup>.

<sup>3</sup> Matth. 10, 16.

<sup>4-12</sup> Matth.

<sup>10, 9-15</sup> <sup>4</sup> Marc. 6, 8.

<sup>4</sup> ss. 9, 3-5.

<sup>7</sup> Matth. 10, 10.

<sup>1</sup> Tim. 5, 18.

(<sup>1</sup> Cor. 9, 14.)

<sup>4</sup> 4 Reg. 4, 29. <sup>7</sup> Deut. 24, 14.

τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. Μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. <sup>8</sup> Καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν, <sup>9</sup> Καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς· Ἦγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. <sup>10</sup> Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέλθῃτε καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς εἶπατε· <sup>11</sup> Καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν εἰς τοὺς πόδας ἀπομασσόμεθα ὑμῖν· πλὴν τοῦτο γινώσχετε, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. <sup>12</sup> Λέγω ὑμῖν ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. <sup>13</sup> Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν, οὐαὶ σοι, Βηθσαιδᾶ· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σίκακῳ καὶ σποδῶ καθήμενοι μετενόησαν. <sup>14</sup> Πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει ἢ ὑμῖν. <sup>15</sup> Καὶ σὺ Καφαρναούμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθείσα, ἕως ἄδου καταβιβασθήσῃ. <sup>16</sup> Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.

<sup>17</sup> Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἐβδομήκοντα δύο μετὰ χαρᾶς λέγοντες· Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. <sup>18</sup> Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· Ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. <sup>19</sup> Ἴδού δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει. <sup>20</sup> Πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται, χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐνγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

21 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιῶσατο τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ εἶπεν Ἐξομολογοῦμαι σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· ναὶ, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου. 22 Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστίν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστίν ὁ πατήρ εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ὃ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. 23 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν· Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. 24 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

21 s.  
Matth.  
11, 25-27.

23 s.  
Matth.  
13, 16 s.

25 Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν καὶ λέγων· Διδάσκαλε, τί ποιήσας ξωὴν αἰώνιον κληρονομίῃσω; 26 Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; 27 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεὸν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. 28 Εἶπεν δὲ αὐτῷ· Ὅρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποιεῖ, καὶ ζήσῃ. 29 Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦσαι ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Καὶ τίς ἐστίν μου πλησίον; 30 Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Ἱερειχώ, καὶ λησταῖς περιέπεσεν, οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ. 31 Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρήλθεν.

25-27  
(18,  
18 ss.)  
Matth.  
22, 35 ss.  
Marc.  
12, 28 ss.



<sup>32</sup> Ὁμοίως δὲ καὶ Λευεΐτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν. <sup>33</sup> Σαμαρίτης δέ τις ὁδεύων ἦλθεν κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη, <sup>34</sup> Καὶ προσελθὼν κατέδησεν τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον· καὶ ἐπιβιβάσας αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. <sup>35</sup> Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐκβαλὼν δύο θηνάρια ἔδωκεν τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν· Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἂν προσδαπανήσης ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. <sup>36</sup> Τίς τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστιάς; <sup>37</sup> Ὁ δὲ εἶπεν· Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Πορεύου καὶ σὺ ποιεῖ ὁμοίως. <sup>38</sup> Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά· γυνή δέ τις ὄνοματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. <sup>39</sup> Καὶ τῆδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ παρακαθεσθεῖσα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἤκουεν τὸν λόγον αὐτοῦ. <sup>40</sup> Ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν. Ἐπιστᾶσα δὲ εἶπεν· Κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφὴ μου μόνην με κατέλιπεν διακονεῖν; εἰπέ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται. <sup>41</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ κύριος· Μάρθα, Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ θορυβάζῃ περὶ πολλά· <sup>42</sup> Ἔνός δέ ἐστιν χρεία. Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

38 B. (10.  
11, 1 ss.;  
12, 1 ss.)

## CAPUT XI.

*Oratio dominica. Precandi assiduitas et fiducia commendatur. Criminatio auxiliū diabolici refutata. Quis vere beatus sit. Aequales depravati. Sermones convivales adversus Phariseos et Legisperitos, eorum hypocrisim notantes.*

<sup>1</sup> Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέν τις τῶν

μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητάς αὐτοῦ. <sup>2</sup> Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε· Πάτερ, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου. <sup>3</sup> Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν. <sup>4</sup> Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.

<sup>5</sup> Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτόν μεσονυκτίου καὶ εἶπη αὐτῷ· Φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους, <sup>6</sup> Ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρὸς με καὶ οὐκ ἔχω ἢ παραθήσω αὐτῷ· <sup>7</sup> Κάκεινος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἶπη· Μὴ μοι κόπους πύρεχε, ἦδη ἡ θύρα κέκλεισται καὶ τὰ παιδιά μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. <sup>8</sup> Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι φίλον αὐτοῦ, διάγε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρήζει.

<sup>9</sup> Καγὼ ὑμῖν λέγω· Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιχθήσεται ὑμῖν. <sup>10</sup> Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιχθήσεται. <sup>11</sup> Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; <sup>12</sup> Ἡ καὶ αἰτήσῃ ὄνον, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; <sup>13</sup> Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτούσιν αὐτόν;

<sup>14</sup> Καὶ ἦν ἐχθράλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν· ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐχθληθέντος ἐλάλησεν ὁ κωφός, καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.

2-4  
Matth.  
6, 9-13.

9-13  
Matth.  
7, 7-11.

9 Matth.  
21, 22.  
Marc.

11, 24.  
Io. 14, 13.  
Iac. 1, 5.

14 s.  
Matth. 9,  
32-34;  
12, 22 ss.  
Marc.  
3, 22.

15 Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· Ἐν Βεελζεβούλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια·

16 Ἄλλοι δὲ πειράζοντες σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ. 17 Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα εἶπεν αὐτοῖς· Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. 18 Εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διμερισθῆ, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. 19 Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ὑμῶν ἔσονται. 20 Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 21 Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς κωλυόμενος φυλάσῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀλλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. 22 Ἐπὶ δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει ἐφ' ἧς ἐπεποιθεῖ, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν. 23 Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. 24 Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνδρῶν τύπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὐρίσκον λέγει· Ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. 25 Καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. 26 Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.

27 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα ἐπάρασά τις φωνὴν γυνὴ ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ· Μαχαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασί σε καὶ μαστοὶ οὗς ἐθήλασας. 28 Αὐτὸς δὲ εἶπεν· Μενοῦν μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλίσσοντες.

29 Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαυροῖζομένων ἤροξατο λέγειν· Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρὰ ἐστίν· σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. 30 Καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευεῖταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. 31 Βασίλισσα Νότου ἐγεροθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. 32 Ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. 33 Οὐδεὶς λύχνον ἄψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μῦθιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν. 34 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμὸς σου. Ὅταν ὁ ὀφθαλμὸς σου ἀπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἐστίν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν. 35 Σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. 36 Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζη σε.

37 Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι ἡρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῶν· εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν. 38 Ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου. 39 Εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν· Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας. 40 Ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ

29-32  
Matth.  
12, 38-42.

33 8, 16.  
Matth.  
5, 15.  
Marc.  
4, 21.  
34  
Matth.  
6, 22 s.

39  
Matth.  
23, 25.

30 Ion. 2, 1.

31 3 Reg. 10, 1. 2 Par. 9, 1.

32 Ion. 3, 5.

ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν; <sup>41</sup> Πλὴν τὰ ἐνόντα ὅτε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστίν. <sup>42</sup> Ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, <sup>42</sup> ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πῆγανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κάκεῖνα μὴ ἀφιέναι. <sup>43</sup> Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. <sup>44</sup> Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἶδασιν. <sup>45</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ τις τῶν νομικῶν λέγει αὐτῷ· Διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. <sup>46</sup> Ὁ δὲ εἶπεν· Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαὶ, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάσταχτα, καὶ αὐτοὶ ἐνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψάετε τοῖς φορτίοις. <sup>47</sup> Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέχτειναν αὐτούς. <sup>48</sup> Ἄρα μαρτυρεῖτε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέχτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. <sup>49</sup> Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν· Ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν καὶ ἐκδιώξουσιν. <sup>50</sup> Ἴνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ ἐχγυννόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, <sup>51</sup> Ἀπὸ αἵματος Ἀβελ ἕως αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου· ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. <sup>52</sup> Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθατε, καὶ τοὺς εἰσ-

51 Gen. 4, 8. 2 Par 24, 22.

ερχομένους ἐκωλύσατε. <sup>53</sup> Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέγειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειύνων, <sup>54</sup> Ἐνεδρεύοντες αὐτόν, ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

## CAPUT XII.

*Fermentum Pharisaeorum. Quis metuendus sit. Peccatum in Spiritum Sanctum. Lis hereditatis. Parabola de divite vana meditante. Non anxie curandum nec metuendum sed caelestia sectanda et vigilandum. Immissio ignis in terram. Signa temporum.*

<sup>1</sup> Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ἡγλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον· Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζήμης τῶν Φαρισαίων, ἧτις ἐστὶν ὑπόκρισις. <sup>2</sup> Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν ἢ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ἢ οὐ γνωσθήσεται. <sup>3</sup> Ἄνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἶπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ἢ πρὸς τὸ οὐδὲ ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων. <sup>4</sup> Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου· Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσώτερόν τι ποιῆσαι. <sup>5</sup> Ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε· φοβηθῆτε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἔχοντα ἐξουσίαν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν· ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβηθῆτε. <sup>6</sup> Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσαρίων δύο; καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλεησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. <sup>7</sup> Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἡρίθμηνται. Μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε. <sup>8</sup> Λέγω δὲ ὑμῖν· Πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν

1 Matth.  
16, 6.  
Marc.  
8, 25.

2 8, 17.  
Matth.  
10, 26 s.  
Marc.  
4, 22.

4-9  
Matth.  
10, 28-33.

8 Marc.  
8, 38.  
2 Tim.  
2, 12.

τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμο-  
 λογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ  
 θεοῦ. <sup>9</sup> Ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀν-  
 θρώπων ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ  
 θεοῦ. <sup>10</sup> Καὶ πᾶς ὃς ἔρει λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ  
 ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον  
 πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. <sup>11</sup> Ὅταν  
 δὲ εἰσφέρωσιν ὑμῶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς  
 ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ  
 τί ἀπολογήσησθε ἢ τί εἶπητε. <sup>12</sup> Τὸ γὰρ ἅγιον  
 πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ  
 εἰπεῖν.

10 Matth.  
 12, 32.  
 Marc.  
 3, 29.  
 11 s.  
 Matth.  
 10, 19 s.  
 Marc.  
 13, 11.

<sup>13</sup> Εἶπεν δὲ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου· Δι-  
 δάσκαλε, εἰπέ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ'  
 ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. <sup>14</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ·  
 Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν κριτὴν ἢ μεριστὴν  
 ἐφ' ὑμᾶς; <sup>15</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Ὅρατε καὶ  
 φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν  
 τῷ περισσεύειν τινὶ ἢ ζωῇ αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ τῶν  
 ὑπαρχόντων αὐτῷ. <sup>16</sup> Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς  
 αὐτούς λέγων· Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν  
 ἡ χώρα. <sup>17</sup> Καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων· Τί  
 ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς  
 μου; <sup>18</sup> Καὶ εἶπεν· Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς  
 ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω  
 ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου,  
<sup>19</sup> Καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· Ψυχῆ, ἔχεις πολλὰ  
 ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε,  
 πίε, εὐφραίνου. <sup>20</sup> Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός· Ἄφρων,  
 ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ  
 σοῦ· ἃ δὲ ἠτοίμασας, τίνοι ἔσται; <sup>21</sup> Οὕτως ὁ  
 θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.

22 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Διὰ 22-31  
 τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ τί φάγητε, Matth.  
 μηδὲ τῷ σώματι τί ἐνδύσθητε. <sup>23</sup> Ἡ ψυχὴ πλεῖον 6, 25-33.  
 ἐστὶν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. 22:1Petr.  
<sup>24</sup> Κατανοήσατε τοὺς κίρακας, ὅτι οὐ σπεύρουσιν 5, 7.  
 οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον οὐδὲ ἀπο-  
 θήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς· πύσω μᾶλλον  
 ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν. <sup>25</sup> Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν  
 μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐ-  
 τοῦ πῆχυν ἕνα; <sup>26</sup> Εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε,  
 τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε; <sup>27</sup> Κατανοήσατε  
 τὰ κρίνα, πῶς ἀξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει·  
 λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ  
 αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. <sup>28</sup> Εἰ δὲ τὸν  
 χόρτον σήμερον ἐν ἀγρῷ ὄντα καὶ αὔριον εἰς  
 κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι,  
 πύσω μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι. <sup>29</sup> Καὶ ὑμεῖς μὴ  
 ζητεῖτε τί φάγητε ἢ τί πίνητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε·  
<sup>30</sup> Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπι-  
 ζητεῖ· ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρήζετε τού-  
 των. <sup>31</sup> Πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ  
 ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. <sup>32</sup> Μὴ φοβοῦ,  
 τὸ μικρὸν ποιμνιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν  
 δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. <sup>33</sup> Πωλήσατε τὰ ὑπ-  
 ἄρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε 33  
 ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀν- Matth.  
 ἐκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς οὐκ 19, 21.  
 ἐγγίξει οὐδὲ σῆς διαφθείρει. <sup>34</sup> Ὅπου γὰρ ἐστὶν 33 s.  
 ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται. Matth.  
<sup>35</sup> Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι καὶ 6, 19-21.  
 οἱ λόγνοι καὶ ἰσχυροί, <sup>36</sup> Καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις  
 προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσῃ



ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος εὐθέως ἀνοιξώσιν αὐτῶ. <sup>37</sup> Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλιεῖ αὐτοὺς καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. <sup>38</sup> Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ καὶ εὖρη οὕτως, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι. <sup>39</sup> Τοῦτο δὲ γινώσχετε, ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης ποῖα ὥρα ὁ κλέπτῃς ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκεν διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ. <sup>40</sup> Καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ἢ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. <sup>41</sup> Εἶπεν δὲ αὐτῶ ὁ Πέτρος· Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας; <sup>42</sup> Εἶπεν δὲ ὁ κύριος· Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος ὁ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ διδόναι ἐν καιρῶ τὸ σιτομέτριον; <sup>43</sup> Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει ποιοῦντα οὕτως. <sup>44</sup> Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. <sup>45</sup> Ἐὰν δὲ εἶπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξῃται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσχας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι. <sup>46</sup> Ἦξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεῖνου ἐν ἡμέρᾳ ἢ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ἢ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει. <sup>47</sup> Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ἐτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ δαρήσεται πολλὰς. <sup>48</sup> Ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. Παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέθεντο πολὺ, περισσύτερον αἰτήσουσιν αὐτόν.

39 s.  
Matth.  
24, 43 s.

40 Apoc.  
16, 15.

42-46  
Matth.  
24, 45-51.

49 Πῦρ ἤλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθῃ. 50 Βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗτου τελεσθῆ. 51 Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχὶ λέγω ὑμῖν ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. 52 Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἐνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισὶν 53 Διαμερισθῆσονται, πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί, μήτηρ ἐπὶ θυγατέρα καὶ θυγάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα, πενθερὰ ἐπὶ τὴν νόμφην αὐτῆς καὶ νόμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς.

51-53  
Matth.  
10, 34 s.

54 Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις· Ὅταν ἴδῃτε νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε· Ὁμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως· 55 Καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται, καὶ γίνεται. 56 Ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε; 57 Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; 58 Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτὴς σε παραδῶ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ σε βάλῃ εἰς φυλακὴν. 59 Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῶς.

54-56  
Matth.  
16, 2 s.

58 s.  
Matth.  
5, 25 s.

### CAPUT XIII.

*Agenda poenitentia. Parabola de ficu infructuosa. Mulier sabbato sanata. Comparatio regni caelorum cum grano sinapis et fermento. De angusta porta. Herodes vulpes; Hierosolyma prophetarum interfectorix evertenda.*

<sup>1</sup> Παρήσαν δὲ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων ὧν τὸ

αἷμα Πειλᾶτος ἔμιξεν μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν.  
 2 Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Δοκεῖτε ὅτι οἱ  
 Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς  
 Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθησαν;  
 3 Οὐχί, λέγω ὑμῖν· ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήσητε,  
 πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε. 4 Ἡ ἐκεῖνοι οἱ δέκα  
 καὶ ὀκτώ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ  
 καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι αὐτοὶ ὀφειλέται  
 ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατ-  
 οικοῦντας ἐν Ἱερουσαλὴμ; 5 Οὐχί, λέγω ὑμῖν·  
 ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήσητε, πάντες ὁμοίως ἀπο-  
 λείσθε. 6 Ἐλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολὴν·  
 Συκῆν εἶχέν τις πεφυτευμένην ἐν τῷ ἀμπελῶνι  
 αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ καὶ οὐχ  
 εὔρεν. 7 Εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν· Ἴδού  
 τρία ἔτη ἀφ' οὗ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ  
 συκῇ ταύτῃ καὶ οὐχ εὐρίσκω· ἔκκοφον αὐτήν·  
 ἵνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; 8 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς  
 λέγει αὐτῷ· Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος,  
 ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτήν καὶ βάλω κόπρια,  
 9 ἵνα μὲν ποτήσῃ καρπὸν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ  
 μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.

10 Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν  
 ἐν τοῖς σάββασιν. 11 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ πνεῦμα ἔχουσα  
 ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ, καὶ ἦν συνκύπτουσα  
 καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές. 12 Ἰδὼν  
 δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ·  
 Γύναι, ἀπολέλυσαι ἀπὸ τῆς ἀσθενείας σου, 13 Καὶ  
 ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀν-  
 ορθώθη, καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν. 14 Ἀποκριθεὶς δὲ  
 ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ  
 ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ· Ἐξ

ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. <sup>15</sup> Ἀπεκριθὴ δὲ αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν· Ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βουῖν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; <sup>16</sup> Ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδθησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; <sup>17</sup> Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατησχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

15 14, 5.  
Matth.  
12, 11.

<sup>18</sup> Ἐλεγεν οὖν· Τίτι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίτι ὁμοιώσω αὐτήν; <sup>19</sup> Ὅμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ἠῤῥησεν καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. <sup>20</sup> Καὶ πάλιν εἶπεν· Τίτι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; <sup>21</sup> Ὅμοία ἐστὶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐξυμώθη ὄλον.

18 s.  
Matth.  
13, 31 s.  
Marc. 4,  
30-32.

21 Matth.  
13, 33.

<sup>22</sup> Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱερουσαλήμ. <sup>23</sup> Εἶπεν δὲ τις αὐτῷ· Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· <sup>24</sup> Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν. <sup>25</sup> Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἕξω ἐστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν λέγοντες· Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν· Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

24  
Matth.  
7, 13 s.

25 ss.  
Matth.  
25, 10-12.

26 Τότε ἄρξεσθε λέγειν· Ἐφάγομεν ἐνώπιον σοῦ καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας.

27 Καὶ ἐρεῖ λέγων ὑμῖν· Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες ἐργάται

Matth. 7, 23; 25, 41.

28 s. Matth. 8, 11 s.

τῆς ἀδικίας. 28 Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὕψησθε Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.

29 Καὶ ἤξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 30 Καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.

30 Matth. 19, 30; 20, 16. Marc. 10, 31.

31 Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθάν τινες Φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ· Ἐξελθε καὶ πορεύου ἐν τεῦδεν, ὅτι Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι. 32 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες εἶπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ· Ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.

33 Πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλήμ. 34 Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπι-

34 s. Matth. 23, 37-39.

συνάξαι τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ὄρνις τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθέλησατε. 35 Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἴδητέ με ἕως ἥξει ὅτε εἴπητε· Ἐὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

27 Ps. 6, 9. 29 (Is. 49, 12. Ps. 106, 3.). 35 (Ps. 68, 26.) Ps. 117, 26.

## CAPUT XIV.

*Hydropicus sabbato sanatur. Legisperitorum et Pharisaeorum ambitio notatur. Parabola de invitatis ad coenam. Volenti Christum sequi omnibus renuntiandum et crucem tollendam esse. De turrim aedificaturo et rege bellum inchoaturo; sal putidum.*

<sup>1</sup> Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων σαββάτω φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν. <sup>2</sup> Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. <sup>3</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους λέγων· Εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν; <sup>4</sup> Οἱ δὲ ἠούχασαν. Καὶ ἐπιλαβόμενος ἴσαστο αὐτὸν καὶ ἀπέλυσεν. <sup>5</sup> Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· <sup>5</sup> <sup>13, 15.</sup> Τίνος ὕμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ πεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; <sup>6</sup> Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα. <sup>7</sup> Ἐλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς· <sup>8</sup> Ὅταν κληθῆς ὑπὸ τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῆς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμώτερός σου ἢ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, <sup>9</sup> Καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι· Δὸς τούτῳ τύπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετὰ αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. <sup>10</sup> Ἀλλ' ὅταν κληθῆς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σε, εἴπῃ σοι· Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι. <sup>11</sup> Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν <sup>11</sup> <sup>13, 14.</sup> ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. <sup>12</sup> Ἐλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκώτι αὐτόν· Ὅταν ποιῆς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου <sup>12</sup> <sup>Matth. 23, 12.</sup>

μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου  
 μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοὶ σε ἀντι-  
 καλέσωσιν καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα. <sup>13</sup> Ἄλλ'  
 ὅταν ποιῆς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους,  
 χωλοὺς, τυφλοὺς, <sup>14</sup> Καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ  
 ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ  
 σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων. <sup>15</sup> Ἀκούσας δέ  
 τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ· Μα-  
 κάριος ὅς φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.  
<sup>16</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ἄνθρωπός τις ἐποίησεν  
 δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλοὺς, <sup>17</sup> Καὶ ἀπ-  
 ἔστειλεν τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δεῖπνου  
 εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις ἔρχεσθαι, ὅτι ἤδη ἕτοιμά  
 ἔστιν πάντα. <sup>18</sup> Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες  
 παραιτεῖσθαι. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· Ἄγρὸν ἠγύ-  
 ρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν·  
 ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. <sup>19</sup> Καὶ ἕτερος  
 εἶπεν· Ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε καὶ πορεύομαι  
 δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.  
<sup>20</sup> Καὶ ἕτερος εἶπεν· Γυναῖκα ἔγημα καὶ διὰ τοῦτο  
 οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. <sup>21</sup> Καὶ παραγενόμενος ὁ δούλος  
 ἀπήγγειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς  
 ὁ οἰκοδεσπότης εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ· Ἐξελθε  
 ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως,  
 καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς καὶ  
 χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. <sup>22</sup> Καὶ εἶπεν ὁ δούλος·  
 Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν.  
<sup>23</sup> Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δούλον· Ἐξελθε  
 εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσ-  
 ελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ μου ὁ οἶκος. <sup>24</sup> Λέγω γάρ  
 ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλη-  
 μένων γεύσεται μου τοῦ δεῖπνου.

16 ss.  
 Matth.  
 22, 1 ss.  
 Apoc.  
 19, 9.

25 Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῶ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεῖς εἶπεν πρὸς αὐτούς· 26 Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μου μαθητὴς εἶναι. 27 Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητὴς. 28 Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει εἰς ἀπαρτισμόν; 29 Ἴνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίξιν αὐτῶ, 30 Λέγοντες· Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. 31 Ἡ τίς βασιλεὺς, πορευόμενος ἐτέρῳ βασιλεῖ συμβαλεῖν εἰς πόλεμον οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλευέται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ὑπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; 32 Εἰ δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόρρω ὄντος πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην. 33 Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσιν τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν οὐ δύναται μου εἶναι μαθητὴς. 34 Καλὸν τὸ ἄλας· ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἄλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; 35 Οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν εὐθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούετω.

26 a.  
Matth.  
10, 37 a.

27  
Matth.  
16, 24.  
Marc.  
8, 34.

34  
Matth.  
5, 13.  
Marc.  
9, 50.

## CAPUT XV.

*Parabola de ove et drachma perdita et reperta, deque filio perditto atque invento. Gaudium in caelo super peccatore poenitentiam agente.*

1 Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῶ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. 2 Καὶ διεγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες· Ὅτι οὗτος

1 a.  
Matth.  
9, 10 a.



ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.  
<sup>3</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην  
 λέγων· <sup>4</sup> Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν  
 πρόβατα καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ καταλείπει  
 τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ πορεύεται  
 ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὕρη αὐτό; <sup>5</sup> Καὶ εὕρων  
 ἐπιτίθῃσιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ χαίρων, <sup>6</sup> Καὶ  
 ἔλθων εἰς τὸν οἶκον συνακαλεῖ τοὺς φίλους καὶ  
 τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς· Συγχύρητέ μοι, ὅτι  
 εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. <sup>7</sup> Λέγω  
 ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ  
 ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα  
 δικαίοις οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν μετανοίας.  
<sup>8</sup> Ἡ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ  
 δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἄπει λύχνον καὶ σαροῖ τὴν  
 οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως ὅτου εὕρη; <sup>9</sup> Καὶ  
 εὗροῦσα συνακαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας,  
 λέγουσα· Συγχύρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν  
 ἣν ἀπόλεσα. <sup>10</sup> Οὕτως, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται  
 ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ  
 μετανοοῦντι.

<sup>11</sup> Εἶπεν δέ· Ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς.  
<sup>12</sup> Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί· Πάτερ,  
 δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. Καὶ διεῖλεν  
 αὐτοῖς τὸν βίον. <sup>13</sup> Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας  
 συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν  
 εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκεῖ διεσχόρπισεν τὴν  
 οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. <sup>14</sup> Δαπανήσαντος δὲ  
 αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὰ κατὰ τὴν χώραν  
 ἐκεῖνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. <sup>15</sup> Καὶ  
 πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας  
 ἐκεῖνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐ-  
 τοῦ βόσκειν χοίρους. <sup>16</sup> Καὶ ἐπεθύμει γεμίσει τὴν  
 κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ

χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῶ. <sup>17</sup> Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπεν· Πόσοι μισθιοὶ τοῦ πατρὸς μου περισεύουσιν ἄρτων· ἐγὼ δὲ λιμῶ ὧδε ἀπόλλυμαι.

<sup>18</sup> Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἔρω αὐτῶ· Πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιον σοῦ, <sup>19</sup> Οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. <sup>20</sup> Καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμῶν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

<sup>21</sup> Εἶπεν δὲ αὐτῶ ὁ υἱός· Πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιον σοῦ, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. <sup>22</sup> Εἶπεν δὲ ὁ πατήρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· Ταχὺ ἐξενέγκατε στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, <sup>23</sup> Καὶ ἐνέγκαντες τὸν μύσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν. <sup>24</sup> Ὅτι οὗτος ὁ υἱός <sup>24</sup>(Eph. μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν, ἦν ἀπολωλὼς καὶ <sup>2, 1. 5; 5, 14.</sup> εὐρέθη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. <sup>25</sup> Ἦν δὲ ὁ υἱός αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῶ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας καὶ χορῶν, <sup>26</sup> Καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παίδων ἐπυνθάνετο τί εἶη ταῦτα. <sup>27</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῶ ὅτι Ὁ ἀδελφός σου ἦκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μύσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγαίνοντα αὐτόν ἀπέλαβεν. <sup>28</sup> Ὁργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. Ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. <sup>29</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ· Ἴδού τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοὶ καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον

ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ. <sup>30</sup> Ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μῆσχον τὸν σιτευτόν. <sup>31</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν. <sup>32</sup> Εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν, ἀπολωλώς καὶ εὐρέθη.

## CAPUT XVI.

*De villico iniquitatis, et de eleemosyna facienda. Legem usque ad Ioannem esse neque quāquam de ea periturum. Matri-monii vinculum. De divite epulone et de Lazaro mendico.*

<sup>1</sup> Ἐλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Ἄνθρωπός τις ἦν πλοῖσις ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπέρχοντα αὐτοῦ. <sup>2</sup> Καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν. <sup>3</sup> Εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος· Τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι. <sup>4</sup> Ἐγὼν τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. <sup>5</sup> Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεοφειλετῶν τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἔλεγεν τῷ πρώτῳ· Πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; <sup>6</sup> Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐκατὸν βάτους ἐλαίου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Δέξαι σου τὸ γράμμα καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα. <sup>7</sup> Ἐπειτα ἑτέρῳ εἶπεν· Σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐκατὸν κόρους σίτου. Λέγει αὐτῷ· Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. <sup>8</sup> Καὶ ἐπήνεσεν

<sup>8</sup>  
(1Thess.  
5, 5. Eph.  
5, 9.)

30 (Prov. 29, 3.)

ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσίν. <sup>9</sup> Καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω· Ποιήσατε <sup>9</sup>Matth. 6, 20; 19, 21. ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. <sup>10</sup> Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστιν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. <sup>11</sup> Εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾶ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει; <sup>12</sup> Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς δώσει ὑμῖν; <sup>13</sup> Οὐδεὶς <sup>13</sup>Matth. 6, 24. οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνδρέζεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

<sup>14</sup> Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα οἱ Φαρισαῖοι, φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. <sup>15</sup> Καὶ <sup>15</sup>(18,9.) εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἐστὲ οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. <sup>16</sup> Ὁ νόμος καὶ οἱ <sup>16</sup>Matth. 11, 12 s. προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

<sup>17</sup> Εὐκοπώτερον δὲ ἐστὶν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν <sup>17</sup>Matth. 5, 18. γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.

<sup>18</sup> Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναικα αὐτοῦ καὶ γαμῶν <sup>18</sup>Matth. 5, 32; 19, 9. ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει. Marc.

<sup>19</sup> Ἄνθρωπος δὲ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδι- <sup>19</sup> 10, 11 s. 1 Cor. 7, 10. 11. δύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. <sup>20</sup> Πτωχὸς δὲ τις ἦν ὀνόματι

Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ εἰλω-  
 μένος <sup>21</sup> Καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιγίων  
 τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου·  
 ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἐπέλειχον τὰ ἔλκη  
 αὐτοῦ. <sup>22</sup> Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ  
 ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον  
 Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη.  
<sup>23</sup> Καὶ ἐν τῷ ἄδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ,  
 ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὄρᾳ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μα-  
 κρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. <sup>24</sup> Καὶ  
 αὐτὸς φωνήσας εἶπεν· Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με  
 καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ  
 δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν  
 μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. <sup>25</sup> Εἶπεν  
 δὲ Ἀβραάμ· Τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλυες τὰ  
 ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως  
 τὰ κακὰ· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι.  
<sup>26</sup> Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν  
 χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι  
 ἐνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν  
 πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. <sup>27</sup> Εἶπεν δέ· Ἐρωτῶ οὖν  
 σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ  
 πατρός μου· <sup>28</sup> Ἐγὼ γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως  
 διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν  
 εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. <sup>29</sup> Λέγει δὲ  
 αὐτῷ Ἀβραάμ· Ἐχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς προ-  
 φήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. <sup>30</sup> Ὁ δὲ εἶπεν·  
 Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν  
 πορευθῇ πρὸς αὐτοὺς, μετανοήσουσιν. <sup>31</sup> Εἶπεν  
 δὲ αὐτῷ· Εἰ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ  
 ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθῆ-  
 σονται.

24 (Ls. 66, 24.)

## CAPUT XVII.

*Cavenda offensio; placabilitas sectanda. Vis fidei; servi inutiles. Decem leprosi mundati. Regnum Dei intra homines esse et adventum Christi fore illustrem et inexpectato super-venturum.*

<sup>1</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Ἄνέν-<sup>1 Matth.</sup>  
δεκτόν ἐστιν τοῦ μὴ ἔλθειν τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δὲ<sup>18, 7.</sup>  
δι' οὗ ἔρχεται.<sup>2</sup> Λυσιτελεῖ αὐτῶ εἰ λίθος μυλικὸς<sup>Marc.</sup>  
περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἔρριπται<sup>9, 42.</sup>  
εἰς τὴν θύλασσαν, ἣ ἵνα σκανδαλίση ἓνα τῶν<sup>2 Matth.</sup>  
μικρῶν τούτων.<sup>3</sup> Προσέχετε ἑαυτοῖς· ἐὰν ἀμάρτη<sup>18, 6.</sup>  
ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῶ, καὶ ἐὰν μετα-<sup>Marc.</sup>  
νοήσῃ, ἄφες αὐτῶ.<sup>4</sup> Καὶ ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας<sup>9, 42.</sup>  
ἀμαρτήσῃ εἰς σὲ καὶ ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ<sup>3 s.</sup>  
πρὸς σε, λέγων· Μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῶ.<sup>Matth.</sup>  
<sup>5</sup> Καὶ εἶπαν οἱ ἀπόστολοι τῶ κυρίῳ· Πρόσθες<sup>18, 15.</sup>  
ἡμῖν πίστιν.<sup>6</sup> Εἶπεν δὲ ὁ κύριος· Εἰ ἔχετε πίστιν<sup>21 s.</sup>  
ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ<sup>5 (Marc.</sup>  
ταύτῃ· Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσῃ,<sup>9, 24.)</sup>  
καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.<sup>7</sup> Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δούλον<sup>6 Matth.</sup>  
ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι<sup>17, 20;</sup>  
ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ αὐτῶ· Εὐθέως παρελθὼν ἀνά-<sup>21, 21.</sup>  
πεσε·<sup>8</sup> Ἄλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῶ· Ἐτοίμασον τί δει-  
πνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω  
καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ;  
<sup>9</sup> Μὴ χάριν ἔχει τῶ δούλῳ ὅτι ἐποιήσεν τὰ δια-  
ταχθέντα; Οὐ δοκῶ.<sup>10</sup> Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν  
ποιήσῃτε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι  
Δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι πε-  
ποιήκαμεν.

<sup>11</sup> Καὶ ἐγένετο ἐν τῶ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς  
Ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου Σαμα-

<sup>3</sup> Lev. 19, 17. Eccli. 19, 13.

ρίας καὶ Γαλιλαίας. <sup>12</sup> Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ἕστησαν πόρρωθεν. <sup>13</sup> Καὶ αὐτοὶ ἤραν φωνὴν λέγοντες· Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. <sup>14</sup> Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. <sup>15</sup> Εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεφεν μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, <sup>16</sup> Καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρίτης. <sup>17</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; <sup>18</sup> Οὐχ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἄλλογενὴς οὗτος. <sup>19</sup> Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

<sup>20</sup> Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων· Πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ; ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν· Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, <sup>21</sup> Οὐδὲ ἐροῦσιν· Ἴδου ὧδε ἡ ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν. <sup>22</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς· Ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπίθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε. <sup>23</sup> Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν· Ἴδου ὧδε, ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθῃτε μηδὲ διώξητε. <sup>24</sup> Ὅσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. <sup>25</sup> Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. <sup>26</sup> Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. <sup>27</sup> Ἰσθίον,

<sup>23</sup>  
Matth.  
<sup>24, 23-26.</sup>  
Marc.  
<sup>13, 21.</sup>  
<sup>24</sup>  
Matth.  
<sup>24, 27.</sup>  
<sup>25</sup> 9, 22.  
<sup>26</sup>  
Matth.  
<sup>24, 37-39.</sup>

ἔπινον, ἐγάμουν, ἐγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσ-  
 ῥήθην Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλθεν ὁ κατα-  
 κλισμὸς καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. <sup>28</sup> Ὅμοίως καθὼς  
 ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λῶτ· ἦσθιον, ἔπινον,  
 ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠχοδόμουν· <sup>29</sup> Ἡ  
 δὲ ἡμέρα ἐξῆλθεν Λῶτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξεν  
 πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.  
<sup>30</sup> Κατὰ ταῦτα ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου  
 ἀποκαλύπτεται. <sup>31</sup> Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὡς ἔσται <sup>31</sup>Matth.  
 ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκευῆ αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, <sup>24, 17 s.</sup>  
 μὴ καταβάτω ἄραι αὐτό, καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ ὁμοίως  
 μὴ ἐπιστρεφάτω εἰς τὰ ὀπίσω. <sup>32</sup> Μνημονεύετε  
 τῆς γυναικὸς Λῶτ. <sup>33</sup> Ὅς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν <sup>33 9, 24.</sup>  
 αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὡς ἐὰν ἀπολέσῃ <sup>Matth.</sup>  
 αὐτήν, ζωογονήσει αὐτήν. <sup>10, 39;</sup>  
<sup>34</sup> Λέγω ὑμῖν· Ταύτη <sup>16, 25.</sup>  
 τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· εἰς παρα-  
 λημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. <sup>35</sup> Δύο <sup>Marc.</sup>  
 ἔσονται ἀλήθουςαι ἐπὶ τὸ αὐτό· ἡ μία παρα- <sup>8, 35.</sup>  
 λημφθήσεται καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται. <sup>36</sup> Δύο <sup>10, 12, 25.</sup>  
 ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἰς παραλημφθήσεται καὶ <sup>34 s.</sup>  
 ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. <sup>37</sup> Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν <sup>Matth.</sup>  
 αὐτῷ· Ποῦ, κύριε; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅπου τὸ <sup>24, 40 s.</sup>  
 σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί. <sup>37</sup>  
<sup>Matth.</sup>  
<sup>24, 28.</sup>

## CAPUT XVIII.

*Parabola de iudice iniquitatis et vidua importuna, de pharisaeo et publicano. Christus velat pueros a se repellit. Dives difficile salvabitur. Praemia eorum qui omnia propter regnum Dei relinquunt. Iesus praedicit passionem suam, caeco prope Iericho visum reddit.*

<sup>1</sup> Ἐλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ <sup>1</sup>Thess.  
 δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ἐνχαεῖν, <sup>5, 17.</sup>  
<sup>Col. 4, 2.</sup>  
<sup>Rom. 12,</sup>  
<sup>12.</sup>

<sup>28</sup> Gen. 18, 20 ss. <sup>29</sup> Gen. 19, 24 s. <sup>32</sup> Gen. 19, 26. <sup>12.</sup>  
<sup>87</sup> (Iob 39, 30. Hab. 1, 8.) — 1 Eccli. 18, 22.



<sup>2</sup> Λέγων· Κριτής τις ἦν ἐν τινι πόλει τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος.

<sup>3</sup> Χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα· Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου. <sup>4</sup> Καὶ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ χρόνον. Μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ·

<sup>5</sup>(11, 75.) φοβοῦμαι οὐδὲ ἄνθρωπον ἐντρέπομαι, <sup>5</sup> Διὰ γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με. <sup>6</sup> Εἶπεν δὲ ὁ κύριος· Ἀκούσατε τί ὁ κριτής τῆς ἀδικίας λέγει· <sup>7</sup> Ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμεῖ ἐπ' αὐτοῖς; <sup>8</sup> Λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. Πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὐρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

<sup>9</sup> Εἶπεν δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς πεποιδότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶν δίκαιοι καὶ ἐξουθενούντας τοὺς λοιπούς τὴν παραβολὴν ταύτην. <sup>10</sup> Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἰς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. <sup>11</sup> Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν προσήχετο· Ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμι ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἀδικοὶ, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. <sup>12</sup> Νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. <sup>13</sup> Καὶ ὁ τελώνης μακρὸθεν ἐστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάραι, ἀλλ' ἔτυπεν τὸ στῆθος αὐτοῦ, λέγων· Ὁ θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.

<sup>14</sup> Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παρ' ἐκείνον· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

14 14, 11.  
Matth.  
23, 12.

15 Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη ἵνα αὐτῶν ἅπτηται· ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμων αὐτοῖς. 16 Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσόμενος αὐτὰ εἶπεν· Ἄφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς με καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 17 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἂν μὴ δέξῃται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

15 s.  
Matth.  
19, 13 s  
Marc.  
10, 13 s.

18 Καὶ ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων λέγων· Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; 19 Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς ὁ θεός. 20 Τὰς ἐντολάς οἶδας· Μὴ μοιχεύσης, μὴ φονεύσης, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσης, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. 21 Ὁ δὲ εἶπεν· Ταῦτα πάντα ἐφυλάξιμην ἐκ νεότητός μου. 22 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἔτι ἔν σοι λείπει· πάντα ἕσα ἔχεις πώλησον καὶ διδώσας πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι. 23 Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα περίλυπος ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα. 24 Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον εἶπεν· Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται. 25 Εὐκοπώτερον γὰρ ἐστὶν κάμηλον διὰ τρήματος βελόνης εἰσελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. 26 Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες· Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; 27 Ὁ δὲ εἶπεν· Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ ἐστὶν παρὰ τῷ θεῷ.

17 Matth.  
18, 3.  
Marc.  
10, 15.

18-27  
Matth.  
19, 16-26.  
Marc. 10,  
17-27.

28 Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος· Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. 29 Ὁ δὲ εἶπεν

28-30  
Matth.  
19, 27-29.  
Marc. 10,  
28-30.

20 Ex. 20, 12-16. Deut. 5, 16 ss.

αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφῆκεν οὐκίαν ἢ γονεῖς ἢ ἀδελφοὺς ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, <sup>30</sup> ὅς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζῶν αἰώνιον. <sup>31</sup> Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἴδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου. <sup>32</sup> Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν καὶ ἐμπαιθήσεται καὶ ὑβρισθήσεται καὶ ἐμπυθθήσεται, <sup>33</sup> καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. <sup>34</sup> Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

31-34  
Matth.  
20, 17-19.  
Marc. 10,  
32-34.

35-43  
Matth.  
20, 29-34.  
Marc. 10,  
46-52.

<sup>35</sup> Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίσειν αὐτὸν εἰς Ἱε-  
ρουσάλημ, τυφλὸς τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσ-  
αἰτῶν. <sup>36</sup> Ἀκούσας δὲ ὕψους διαπορευομένου ἐπυ-  
θάνετο τί εἶη τοῦτο. <sup>37</sup> Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι  
Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. <sup>38</sup> Καὶ ἐβόησεν  
λέγων· Ἰησοῦ υἱὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με. <sup>39</sup> Καὶ οἱ  
προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιγήσῃ· αὐτὸς δὲ  
πολλῶ μᾶλλον ἔκραζεν· Ὑἱὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με.  
<sup>40</sup> Σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι  
πρὸς αὐτόν. ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐ-  
τόν <sup>41</sup> λέγων· Τί σοι θέλεις ποιῆσω; ὁ δὲ εἶπεν·  
Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. <sup>42</sup> Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν  
αὐτῷ· Ἀνάβλεψον, ἡ πίστις σου σέσωχέν σε.  
<sup>43</sup> Καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ  
δοξάζων τὸν θεόν καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν  
αἶνον τῷ θεῷ.

## CAPUT XIX.

*Iesus ad Zachaeum divertit. Parabola de regnum capessituro servis argentum committente. Pullo asinae adducto Iesus super eum intrat cum honore Hierosolymiam, refutat Pharisaeos, deplorat urbem; ementes et vendentes e templo eiicit.*

<sup>1</sup> Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱερειχώ. <sup>2</sup> Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ αὐτὸς πλούσιος. <sup>3</sup> Καὶ ἐζήτηε ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστίν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. <sup>4</sup> Καὶ προδραμῶν ἔμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν, ὅτι ἐκείνης ἡμελλεν διέρχεσθαι. <sup>5</sup> Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι. <sup>6</sup> Καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτόν χαίρων. <sup>7</sup> Καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον, λέγοντες ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθεν καταλύσαι. <sup>8</sup> Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον· Ἰδοὺ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς, καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. <sup>9</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστίν. <sup>10</sup> Ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

<sup>11</sup> Ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα προσθεὶς εἶπεν παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτόν εἶναι Ἱερουσαλήμ καὶ δοκεῖν αὐτοῦς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. <sup>12</sup> Εἶπεν οὖν· Ἄνθρω-

10  
Matth.  
18, 11.  
1 Tim.  
1, 15.

12 ss.  
Matth.  
25, 14-30.  
(Marc.  
13, 34.)

8 (Ex. 22, 1.)

πός τις εὐγενῆς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακράν,  
 λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι. <sup>13</sup> Κα-  
 λέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα  
 μνᾶς, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Πραγματεύσασθε ἐν  
 ᾧ ἔργομαι. <sup>14</sup> Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτόν,  
 καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες·  
 Οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς. <sup>15</sup> Καὶ  
 ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτόν λαβόντα τὴν  
 βασιλείαν, καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δού-  
 λους τούτους οἷς ἔδωκεν τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῶ  
 τίς τί διεπραγματεύσατο. <sup>16</sup> Παρεγένετο δὲ ὁ  
 πρῶτος, λέγων· Κύριε, ἡ μνᾶ σου δέκα προσ-  
 ηργάσατο μνᾶς. <sup>17</sup> Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Εὖγε, ἀγαθὲ  
 δοῦλε, ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν  
 ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων. <sup>18</sup> Καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος,  
 λέγων· Κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησεν πέντε μνᾶς.  
<sup>19</sup> Εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ· Καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε  
 πόλεων. <sup>20</sup> Καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν, λέγων· Κύριε,  
 ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ·  
<sup>21</sup> Ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ,  
 αἶρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.  
<sup>22</sup> Λέγει αὐτῷ· Ἐκ τοῦ στόματός σου χρινῶ σε,  
 πονηρὲ δοῦλε· ἤθεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς  
 εἶμι, αἶρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα·  
<sup>23</sup> Καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τρά-  
 πεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό;  
<sup>24</sup> Καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν· Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ  
 τὴν μνᾶν καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι.  
<sup>25</sup> Καὶ εἶπαν αὐτῷ· Κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς. <sup>26</sup> Λέγω  
 γὰρ ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ  
 τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.  
<sup>27</sup> Πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους τοὺς μὴ θελή-  
 σαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς ἀγάγετε ὧδε καὶ  
 κατασφάζετε ἔμπροσθέν μου.

26 8, 18.  
 Matth.  
 13, 12;  
 25, 29.  
 Marc.  
 4, 25.

28 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, 28-38  
 ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα. 29 Καὶ ἐγένετο ὡς  
 ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος  
 τὸ καλούμενον Ἐλαιῶν, ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθη-  
 τῶν αὐτοῦ 30 λέγων· Ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι  
 κώμην, ἐν ἣ ἐισπορευόμενοι εὐρήσετε πῶλον δε-  
 δεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκά-  
 θισεν· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. 31 Καὶ ἐάν τις  
 ὑμᾶς ἐρωτᾷ· Διατί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ·  
 Ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει. 32 Ἀπελθόντες  
 δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.  
 33 Λύοντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον εἶπαν οἱ κύριοι  
 αὐτοῦ πρὸς αὐτούς· Τί λύετε τὸν πῶλον; 34 Οἱ  
 δὲ εἶπαν· Ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει. 35 Καὶ 35 lo.  
 ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιρίψαντες 12, 14.  
 αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον ἐπεβίβασαν τὸν  
 Ἰησοῦν. 36 Πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώννυσον  
 τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. 37 Ἐγγίζοντος δὲ  
 αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν  
 ἐλαιῶν ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν  
 χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ  
 πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, 38 λέγοντες· Εὐλο- 38 13, 35.  
 γημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνό-  
 ματι Κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν  
 ὑψίστοις. 39 Καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ  
 ὄχλου εἶπαν πρὸς αὐτόν· Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον  
 τοῖς μαθηταῖς σου. 40 Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐ-  
 τοῖς· Λέγω ὑμῖν ὅτι ἐάν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ  
 λίθοι κεκραύξονται. 41 Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν  
 πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτήν, λέγων 42 Ὅτι εἰ ἔγνωσ  
 καὶ σὺ καίγε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ τὰ πρὸς  
 εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου.

<sup>43</sup> Ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ περιβαλοῦσιν  
οἱ ἐχθροὶ σου γάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσίν  
σε καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν, <sup>44</sup> Καὶ ἑδαφιοῦσίν  
σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν  
σοὶ λίθον ἐπὶ λίθον, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνωσ τὸν καιρὸν  
τῆς ἐπισκοπῆς σου. <sup>45</sup> Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν  
ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ  
ἀγοράζοντας, <sup>46</sup> Λέγων αὐτοῖς· Γέγραπται· Ὅτι  
ὁ οἶκος μου οἶκος προσευχῆς ἐστίν. Ὑμεῖς  
δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν. <sup>47</sup> Καὶ  
ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ  
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπο-  
λέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ, <sup>48</sup> Καὶ οὐχ εὑ-  
ρισκόν τὸ τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέ-  
ματο αὐτοῦ ἀκούων.

## CAPUT XX.

*Unde Iovannis baptismus? Parabola de vinitoribus filii occiso-  
ritatis. Lapis angularis. Quaestiones captiosae de censu sol-  
vendo et de resurrectione. Quomodo dicunt Christum filium  
esse David? Legisperitorum fastus et avaritia.*

<sup>1-8</sup>  
<sup>Matth.</sup>  
<sup>21, 42-47.</sup>  
<sup>Matth.</sup>  
<sup>21, 47-22.</sup>  
<sup>1</sup> Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν διδύσκοντος  
αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ ἐπαγγελιζομένου  
ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν  
τοῖς ποσειδῶσι. <sup>2</sup> Καὶ εἶπαν λέγοντες πρὸς αὐ-  
τὸν· Εἰπὸν ἡμῖν ἐν ποῖᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ  
τις ἐστὶν ὁ κύριός σου τῆς ἐξουσίας ταύτης; <sup>3</sup> Ἀπο-  
κριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἐρωτήσω ὑμᾶς  
κατὰ ἓνα λόγον, καὶ εἰπατέ μοι· <sup>4</sup> Το βίβλιασμα  
ἡκουσθῆναι ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; <sup>5</sup> Οἱ δὲ  
συσταλοῦντο πρὸς ἐαυτούς λέγοντες ὅτι· Ἐάν

εἶπωμεν· Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ· Διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; <sup>6</sup> Ἐὰν δὲ εἶπωμεν· Ἐξ ἀνθρώπων, ὁ λαὸς ἅπας καταλιθάσει ἡμᾶς· πεπεισμένος γὰρ ἐστὶν Ἰωάννην προφήτην εἶναι. <sup>7</sup> Καὶ ἀπεχρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. <sup>8</sup> Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

<sup>9</sup> Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν χρόνους ἰκανούς. <sup>10</sup> Καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν ἐξαπέστειλαν κενόν. <sup>11</sup> Καὶ προσέθετο ἕτερον πέμψαι δοῦλον· οἱ δὲ κάκεινον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες ἐξαπέστειλαν κενόν. <sup>12</sup> Καὶ προσέθετο τρίτον πέμψαι· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον. <sup>13</sup> Εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος· Τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἵσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται. <sup>14</sup> Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία. <sup>15</sup> Καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἀπέκτειναν. Τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; <sup>16</sup> Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. Ἀκούσαντες δὲ εἶπαν· Μὴ γένοιτο. <sup>17</sup> Ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς <sup>17</sup>Matth. εἶπεν· Τί οὖν ἐστὶν τὸ γεγραμμένον τοῦτο· Λίθον <sup>21, 42.</sup> ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗ <sup>Act. 4, 11.</sup> ἵνα ἐγενήθῃ εἰς κεφαλὴν γωνίας; <sup>Rom. 9, 33. 1 Petr. 2, 7.</sup> <sup>18</sup> Πᾶς <sup>18</sup> ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται· <sup>18</sup> (Matth. 21, 44.)

9-19 Is. 5, 1 ss. Jer. 2, 21. 10 ss. (2 Par. 36, 15 s.) 17 Ps. 117, 22. Is. 28, 16. 18 Is. 8, 15. (Dan. 2, 35.)



ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν. <sup>19</sup> Καὶ ἐζητοῦν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτούς εἶπεν τὴν παραβολὴν ταύτην.

<sup>20-26</sup> <sup>Matth.</sup> <sup>22, 15-22.</sup> <sup>Marc.</sup> <sup>12, 13-17.</sup> <sup>20</sup> Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους ὑποχρισμένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, ὥστε παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. <sup>21</sup> Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσχεις καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσχεις. <sup>22</sup> Ἐξεστὶν ἡμῖν Καίσαρι φόρον δοῦναι ἢ οὐ; <sup>23</sup> Κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν εἶπεν πρὸς αὐτούς· Τί με πειράζετε; <sup>24</sup> Δείξατέ μοι δηνάριον· τίνας ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; Ἀποκριθέντες δὲ εἶπαν· Καίσαρος. <sup>25</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἀπόδοτε τοίνυν τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. <sup>26</sup> Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ, καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.

<sup>27-38</sup> <sup>Matth.</sup> <sup>22, 23-32.</sup> <sup>Marc.</sup> <sup>12, 18-27.</sup> <sup>27</sup> Προσελθόντες δὲ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτόν <sup>28</sup> Λέγοντες· Διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τις ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεχνος ᾗ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. <sup>29</sup> Ἐπὶ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεχνος. <sup>30</sup> Καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεχνος. <sup>31</sup> Καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν, ὡσαύτως δὲ καὶ

28 Deut. 25, 5. (Gen. 38, 8.)

οὐκ ἐπέτα· οὐ κατέλιπον τέχνα καὶ ἀπέθανον.  
<sup>32</sup> Ὑστερον ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. <sup>33</sup> Ἐν τῇ οὖν  
 ἀναστάσει τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἐπέτα  
 ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. <sup>34</sup> Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·  
 Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν καὶ γαμίσκον-  
 ται, <sup>35</sup> οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου  
 τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε  
 γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται. <sup>36</sup> Οὐδὲ γὰρ ἀποθανεῖν  
 ἐτι δύνανται· ἰσάγγελοι γὰρ εἰσιν καὶ υἱοὶ εἰσιν  
 τοῦ θεοῦ· τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. <sup>37</sup> Ὅτι δὲ  
 ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ Μωϋσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ  
 τῆς βίας, ὡς λέγει Κύριον τὸν θεὸν Ἀβραάμ  
 καὶ θεὸν Ἰσαὰκ καὶ θεὸν Ἰακώβ. <sup>38</sup> Θεὸς δὲ οὐκ  
 ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ  
 ζῶσιν. <sup>39</sup> Ἀποκριθέντες δὲ τινες τῶν γραμματέων  
 εἶπαν· Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. <sup>40</sup> Οὐδέτι δὲ

ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.  
<sup>41</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Πῶς λέγουσιν τὸν  
 Χριστὸν υἱὸν Δαυεὶδ εἶναι; <sup>42</sup> Καὶ αὐτὸς Δαυεὶδ  
 λέγει ἐν βίβλῳ Ψαλμῶν· Εἶπεν ὁ κύριος τῷ  
 κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου <sup>43</sup> Ἔως  
 ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν  
 ποδῶν σου; <sup>44</sup> Δαυεὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ,  
 καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν;

<sup>45</sup> Ἀκούοντας δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ εἶπεν τοῖς  
 μαθηταῖς αὐτοῦ· <sup>46</sup> Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμμα-  
 τέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς καὶ  
 φιλοῦντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτο-  
 καθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας  
 ἐν τοῖς δεῖπνοις· <sup>47</sup> Οἱ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας  
 τῶν πτωχῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται·  
 οὗτοι λήμφονται περισσώτερον κρίμα.

40  
 Matth.  
 22, 46.  
 (Marc.  
 12, 34.)  
 41-44  
 Matth.  
 22, 41-45.  
 Marc.  
 12, 35-37.  
 42s. Act.  
 2, 34 s.

45-47  
 Matth.  
 23, 1. 6.  
 7. 14.  
 Marc.  
 12, 38-40.  
 46 11, 43.

## CAPUT XXI.

*Munusculum viduae. Templi et urbis Hierosolymae subversio, Iudaeorumque captivitas et dispersio; sors Apostolorum; signa iudicium praecessura; reditus Christi. Vigilandum et orandum.*

1-4  
Marc.  
12, 41-44.

<sup>1</sup> Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίου. <sup>2</sup> Εἶδεν δὲ καὶ τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ λεπτὰ δύο. <sup>3</sup> Καὶ εἶπεν· Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἢ πτωχὴ πλεῖον πάντων ἔβαλεν. <sup>4</sup> Ἄπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς πάντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλεν.

5-11  
Matth.  
24, 1-7.  
Marc.  
13, 1-8.  
6 19, 44.

<sup>5</sup> Καὶ τινῶν λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασιν κεκόσμηται, εἶπεν· <sup>6</sup> Ταῦτα ἂν θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφελθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται. <sup>7</sup> Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες· Διδύσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; <sup>8</sup> Ὁ δὲ εἶπεν· Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικεν· μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. <sup>9</sup> Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος. <sup>10</sup> Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, <sup>11</sup> Σεισμοὶ τε μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ λοιμοὶ καὶ λιμοὶ ἔσονται, φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται. <sup>12</sup> Πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν, παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακὰς,

12 ss.  
Matth.  
20, 17 ss.;  
24, 9.  
Marc. 13,  
9-13.

ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. <sup>13</sup> Ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον. <sup>14</sup> Θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι. <sup>15</sup> Ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ἣ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ ἀντειπεῖν πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. <sup>16</sup> Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν. <sup>17</sup> Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. <sup>18</sup> Καὶ θρῖξ ἔκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. <sup>19</sup> Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. <sup>20</sup> Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. <sup>21</sup> Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν. <sup>22</sup> Ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὐταὶ εἰσιν τοῦ πλησθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. <sup>23</sup> Οὐαὶ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ. <sup>24</sup> Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρης καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη, καὶ Ἱερουσαλήμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι οὗ πληρωθῶσιν καιροὶ ἐθνῶν. <sup>25</sup> Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ ἤχους θαλάσσης καὶ σάλου, <sup>26</sup> Ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοχίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ· αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. <sup>27</sup> Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου

14 12, 11.  
Matth.  
10, 19 s.

20 ss.  
Matth.  
24, 15 ss.  
Marc.  
13, 14 ss.

25 ss.  
Matth.  
24, 29 s.  
Marc.  
13, 24-26.

20 Dan. 9, 27.

22 (Deut. 32, 35.)

24 (Deut. 28, 64.)

25 Is. 13, 10. Ez. 32, 7. Joel 2, 10. 31; 3, 15.

26 (Is. 34, 4.)

27 Dan. 7, 13.

ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης  
 πολλῆς. <sup>28</sup> Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι ἀνα-  
 κύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι  
 ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν. <sup>29</sup> Καὶ εἶπεν παρα-  
 βολὴν αὐτοῖς· Ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ  
 δένδρα· <sup>30</sup> Ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ'  
 ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·  
<sup>31</sup> Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα,  
 γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.  
<sup>32</sup> Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ  
 αὕτη ἕως ἂν πάντα γένηται. <sup>33</sup> Ὁ οὐρανὸς καὶ  
 ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρ-  
 ελεύσονται, <sup>34</sup> Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε βαρη-  
 θῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ  
 καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς  
 αἰφνίδιος ἡ ἡμέρα ἐκείνη· <sup>35</sup> Ὡς παγὶς γὰρ ἐπ-  
 ελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πύσ-  
 ωπον πάσης τῆς γῆς. <sup>36</sup> Ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν  
 παντὶ καιρῷ θεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν  
 ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι  
 ἐμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.  
<sup>37</sup> Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδύσχων,  
 τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ἠυλίζετο εἰς τὸ ὕρος  
 τὸ καλούμενον Ἐλαιῶν. <sup>38</sup> Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρ-  
 θριζεν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

35 (Is. 24, 17.)

## CAPUT XXII.

*Factio Iudae proditoris. Coena paschalis; Eucharistiae institutio. Discipulorum contentio de principatu. Christus praedicat Petri negationem. Instans periculum. Iesu agonia, oratio et sudor sanguinis. Iesus capitur, a Petro negatur, a Iudaeis caeditur atque illuditur, Filium Dei se fatetur, damnatur coram synedrio.*

<sup>1</sup> ἤγγιζεν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγομένη πάσχα. <sup>2</sup> Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν. <sup>3</sup> Εἰσῆλθεν δὲ σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσχαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα. <sup>4</sup> Καὶ ἀπελθὼν συνελάλησεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτὸν παραδῶ αὐτοῖς. <sup>5</sup> Καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. <sup>6</sup> Καὶ ἐξωμολόγησεν, καὶ ἐξήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν ἄτερ ὄχλου αὐτοῖς.

<sup>7</sup> Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ἣ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα. <sup>8</sup> Καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπών· Πορευθέντες ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν. <sup>9</sup> Οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμεν; <sup>10</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἴδού εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν εἰς ἣν εἰσπορεύεται, <sup>11</sup> καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότη τῆς οἰκίας· Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος· Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; <sup>12</sup> Κάκεινος ὑμῖν δεῖξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἐτοιμάσατε. <sup>13</sup> Ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἴρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἠτοίμασαν τὸ πάσχα. <sup>14</sup> Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν, καὶ οἱ δώδεκα

1 s.  
Matth.  
26, 2 ss.  
Marc.  
14, 1 s.  
3-6  
Matth.  
26, 14-16.  
Marc.  
14, 10 s.  
3 Io. 13,  
2. 27.

7-13  
Matth.  
26, 17-19.  
Marc.  
14, 12-16.

14 ss.  
Matth.  
26, 20 ss.  
Marc.  
14, 17 ss.

43 Ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσίν σε καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν, 44 Καὶ ἐδαφιοῦσίν σε καὶ τὰ τέχνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθον, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνωσ τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου. 45 Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας, 46 Λέγων αὐτοῖς· Γέγραπται· Ὅτι ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς ἐστίν. Ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν. 47 Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ, 48 Καὶ οὐχ εἰσισκον τὸ τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

## CAPUT XX.

*Unde Ioannis baptisma? Parabola de vinitoribus filii occisoribus. Lapis angularis. Quaestiones captiosae de censu solvendo et de resurrectione. Quomodo dicunt Christum filium esse David? Legisperitorum fastus et avaritia.*

1-8  
Matth. 21, 23-27.  
Marc. 11, 27-33.  
1 Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν διδάσκωντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, 2 Καὶ εἶπαν λέγοντες πρὸς αὐτόν· Εἰπὸν ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην; 3 Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἐρωτήσω ὑμᾶς κάγω ἓνα λόγον, καὶ εἰπατέ μοι· 4 Τὸ βύπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων; 5 Οἱ δὲ συνελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες ὅτι Ἐὰν

εἶπωμεν· Ἐξ οὐρανοῦ, ἔρει· Διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; <sup>6</sup> Ἐὰν δὲ εἶπωμεν· Ἐξ ἀνθρώπων, ὁ λαὸς ἅπας καταλιθάσει ἡμᾶς· πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην εἶναι. <sup>7</sup> Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. <sup>8</sup> Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

<sup>9</sup> Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν χρόνους ἰκανοῦς. <sup>10</sup> Καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωροῦς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν ἐξαπέστειλαν κενόν. <sup>11</sup> Καὶ προσέθετο ἕτερον πέμψαι δοῦλον· οἱ δὲ κάκεινον δείραντες καὶ ἀτιμίσαντες ἐξαπέστειλαν κενόν. <sup>12</sup> Καὶ προσέθετο τρίτον πέμψαι· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον. <sup>13</sup> Εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος· Τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἵσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται. <sup>14</sup> Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία. <sup>15</sup> Καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἀπέκτειναν. Τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; <sup>16</sup> Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωροῦς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. Ἀκούσαντες δὲ εἶπαν· Μὴ γένοιτο. <sup>17</sup> Ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν· Τί οὖν ἐστὶν τὸ γεγραμμένον τοῦτο· Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; <sup>18</sup> Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται.

9-19  
Matth.  
21, 33-46.  
Marc.  
12, 1-12.

17 Matth.  
21, 42.  
Act. 4, 11.  
Rom. 9,  
33. 1 Petr.  
2, 7.  
18  
(Matth.  
21, 44.)

9-19 Is. 5, 1 ss. Jer. 2, 21. 10 ss. (2 Par. 36, 15 s.) 17 Ps.  
117, 22. Is. 28, 16. 18 Is. 8, 15. (Dan. 2, 35.)



ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λιχμήσει αὐτόν. <sup>19</sup> Καὶ ἐζητοῦν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ, τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς εἶπεν τὴν παραβολὴν ταύτην.

20-26

Matth.

22, 15-22.

Marc.

12, 13-17.

<sup>20</sup> Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐνκαθέτους ὑποχρinoμένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, ὥστε παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνου. <sup>21</sup> Καὶ ἐπιηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσχεις. <sup>22</sup> Ἐξεστὶν ἡμῖν Καίσαρι φέρον ἢ οὐ; <sup>23</sup> Κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν εἶπεν πρὸς αὐτούς· Τί με πειράζετε; <sup>24</sup> Δεῖξατέ μοι ὀρνέριον· τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; Ἀποκριθέντες δὲ εἶπαν· Καίσαρος. <sup>25</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἀπόδοτε τοίνυν τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. <sup>26</sup> Καὶ οὐχ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ, καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.

25 Rom.

13, 7.

27-34

Matth.

22, 23-32.

Marc.

12, 18-27.

<sup>27</sup> Προσελθόντες δὲ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπιηρώτησαν αὐτὸν <sup>28</sup> λέγοντες· Διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τις ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεχνος ᾗ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. <sup>29</sup> Ἐπτά οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεχνος. <sup>30</sup> Καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεχνος. <sup>31</sup> Καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν, ὡσαύτως δὲ καὶ

οἱ ἑπτὰ· οὐ κατέλιπον τέχνα καὶ ἀπέθανον.  
<sup>32</sup> Ὑστερον ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. <sup>33</sup> Ἐν τῇ οὖν  
 ἀναστάσει τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ  
 ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. <sup>34</sup> Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·  
 Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν καὶ γαμίσκον-  
 ται, <sup>35</sup> οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου  
 τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε  
 γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται. <sup>36</sup> Οὐδὲ γὰρ ἀποθανεῖν  
 ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γὰρ εἰσιν καὶ υἱοὶ εἰσιν  
 τοῦ θεοῦ· τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. <sup>37</sup> Ὅτι δὲ  
 ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ Μωϋσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ  
 τῆς βράτου, ὡς λέγει Κύριον τὸν θεὸν Ἀβραάμ  
 καὶ θεὸν Ἰσαὰκ καὶ θεὸν Ἰακώβ. <sup>38</sup> Θεὸς δὲ οὐχ  
 ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ  
 ζῶσιν. <sup>39</sup> Ἀποκριθέντες δὲ τινες τῶν γραμματέων  
 εἶπαν· Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. <sup>40</sup> Οὐδέτι δὲ

ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.  
<sup>41</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Πῶς λέγουσιν τὸν  
 Χριστὸν υἱὸν Δαυεὶδ εἶναι; <sup>42</sup> Καὶ αὐτὸς Δαυεὶδ  
 λέγει ἐν βίβλῳ Ψαλμῶν· Εἶπεν ὁ κύριος τῷ  
 κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου <sup>43</sup> Ἔως  
 ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν  
 ποδῶν σου; <sup>44</sup> Δαυεὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ,  
 καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν;

<sup>45</sup> Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ εἶπεν τοῖς  
 μθηταῖς αὐτοῦ· <sup>46</sup> Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμμα-  
 τέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς καὶ  
 φιλοῦντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτο-  
 καθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας  
 ἐν τοῖς δεῖπνοις· <sup>47</sup> Οἱ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας  
 τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται·  
 οὗτοι λήμφονται περισσότερον κρίμα.

40  
 Matth.  
 22, 46.  
 (Marc.  
 12, 34.)  
 41-44  
 Matth.  
 22, 41-45.  
 Marc.  
 12, 35-37.  
 42s. Act.  
 2, 34 s.

45-47  
 Matth.  
 23, 1. 6.  
 7. 14.  
 Marc.  
 12, 38-40.  
 46 11, 43.

37 Ex. 3, 6. 42 v. Ps. 109, 1.

## CAPUT XXI.

*Munusculum viduae. Templi et urbis Hierosolymae subversio, Iudaeorumque captivitas et dispersio; sors Apostolorum; signa iudicium praecessura; reditus Christi. Vigilandum et orandum.*

1-4  
Marc.  
12, 41-44.

<sup>1</sup> Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους. <sup>2</sup> Εἶδεν δὲ καὶ τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ λεπτὰ δύο. <sup>3</sup> Καὶ εἶπεν· Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἢ πτωγὴ πλεῖον πάντων ἔβαλεν. <sup>4</sup> Ἄπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς πάντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλεν.

5-11  
Matth.  
24, 1-7.  
Marc.  
13, 1-8.  
6 19, 44.

<sup>5</sup> Καὶ τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ ὅτι λίθοις χαλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπεν· <sup>6</sup> Ταῦτα ἂ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται. <sup>7</sup> Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες· Διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; <sup>8</sup> Ὁ δὲ εἶπεν· Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικεν· μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. <sup>9</sup> Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος. <sup>10</sup> Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, <sup>11</sup> Σεισμοὶ τε μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ λοιμοὶ καὶ λιμοὶ ἔσονται, φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται. <sup>12</sup> Πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπι-

12 ss.  
Matth.  
10, 17 ss.;  
24, 9.  
Marc. 13,  
9-13.

βαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν, παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακὰς,

ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἔνεκεν τοῦ  
 ὀνόματός μου. <sup>13</sup> Ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρ-  
 τύριον. <sup>14</sup> Θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ <sup>14 12, 11.</sup>  
 προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι. <sup>15</sup> Ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν <sup>Matth.</sup>  
 στόμα καὶ σοφίαν, ἣ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι <sup>10, 19 s.</sup>  
 ἢ ἀντειπεῖν πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. <sup>16</sup> Παρα-  
 δοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ  
 συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἔξ ὑμῶν.  
<sup>17</sup> Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ  
 ὄνομά μου. <sup>18</sup> Καὶ θρῖξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ  
 μὴ ἀπόληται. <sup>19</sup> Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε  
 τὰς ψυχὰς ὑμῶν. <sup>20</sup> Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην <sup>20 ss.</sup>  
 ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γνῶτε <sup>Matth.</sup>  
 ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. <sup>21</sup> Τότε οἱ ἐν τῇ <sup>24, 15 ss.</sup>  
 Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ <sup>Marc.</sup>  
 αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ <sup>13, 14 ss.</sup>  
 εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν. <sup>22</sup> Ὅτι ἡμέραι ἐκδική-  
 σεως αὐταί εἰσιν τοῦ πλησθῆναι πάντα τὰ γεγραμ-  
 μένα. <sup>23</sup> Οὐαὶ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχοῦσαις καὶ ταῖς  
 θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ  
 ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὄργη τῷ λαῷ  
 τούτῳ. <sup>24</sup> Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρης καὶ  
 αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη, καὶ Ἱερου-  
 σαλήμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι οὗ πληρω-  
 θῶσιν καιροὶ ἐθνῶν. <sup>25</sup> Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν <sup>25 ss.</sup>  
 ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἀστροῖς, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς <sup>Matth.</sup>  
 συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ ἤχους θαλάσσης καὶ <sup>24, 29 s.</sup>  
 σάλου, <sup>26</sup> Ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου <sup>Marc.</sup>  
 καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ· <sup>13, 24-26.</sup>  
 αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.  
<sup>27</sup> Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου

20 Dan. 9, 27. 22 (Deut. 32, 35.) 24 (Deut. 28, 64.)  
 25 Is. 13, 10. Ez. 32, 7. Joel 2, 10. 31; 3, 15. 26 (Is. 34, 4.)  
 27 Dan. 7, 13.

ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης  
 πολλῆς. <sup>28</sup> Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι ἀνα-  
 χύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι  
 ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν. <sup>29</sup> Καὶ εἶπεν παρα-  
 βολῆν αὐτοῖς· Ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ  
 δένδρα· <sup>30</sup> Ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ'  
 ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·  
<sup>31</sup> Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα,  
 γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.  
<sup>32</sup> Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ  
 αὕτη ἕως ἂν πάντα γένηται. <sup>33</sup> Ὁ οὐρανὸς καὶ  
 ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρ-  
 ελεύσονται, <sup>34</sup> Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε βαρη-  
 θῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ  
 καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς  
 αἰφνίδιος ἡ ἡμέρα ἐκείνη· <sup>35</sup> Ὡς παγὶς γὰρ ἐπ-  
 ελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρύσ-  
 ωπον πάσης τῆς γῆς. <sup>36</sup> Ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν  
 παντὶ καιρῷ θεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν  
 ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι  
 ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.  
<sup>37</sup> Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδύσων,  
 τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ἠυλίζετο εἰς τὸ ὄρος  
 τὸ καλούμενον Ἰλκαιοῦν. <sup>38</sup> Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρ-  
 θριζεν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

37 s.  
 Matth.  
 21, 17.  
 Io. 8, 1 s.

## CAPUT XXII.

*Pactio Iudae proditoris. Coena paschalis; Eucharistiae institutio. Discipulorum contentio de principatu. Christus praedicat Petri negationem. Instans periculum. Iesu agonia, oratio et sudor sanguinis. Iesus capitur, a Petro negatur, a Iudaeis caeditur atque illuditur, Filium Dei se fatetur, damnatur coram synedrio.*

<sup>1</sup> ἤγγιζεν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγομένη πάσχα. <sup>2</sup> Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν. <sup>3</sup> Εἰσῆλθεν δὲ σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα. <sup>4</sup> Καὶ ἀπελθὼν συνελήλυσεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτὸν παραδῶ αὐτοῖς. <sup>5</sup> Καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. <sup>6</sup> Καὶ ἐξωμολόγησεν, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν ἄτερ ὄχλου αὐτοῖς.

<sup>7</sup> Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ἣ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα. <sup>8</sup> Καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπὼν· Πορευθέντες ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν. <sup>9</sup> Οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμεν; <sup>10</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἴδού εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν εἰς ἣν εἰσπορεύεται, <sup>11</sup> καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας· Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος· Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; <sup>12</sup> Κάκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἐτοιμάσατε. <sup>13</sup> Ἀπελθόντες δὲ εὔρον καθὼς εἴρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἠτοίμασαν τὸ πάσχα. <sup>14</sup> Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν, καὶ οἱ δώδεκα

1 a.  
Matth.  
26, 2 ss.  
Marc.  
14, 1 a.  
3-6  
Matth.  
26, 14-16.  
Marc.  
14, 10 s.  
3 Io. 13,  
2. 27.

7-13  
Matth.  
26, 17-19.  
Marc.  
14, 12-16.

14 ss.  
Matth.  
26, 20 ss.  
Marc.  
14, 17 ss.

- ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. <sup>15</sup> Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν. <sup>16</sup> Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω αὐτὸ ἕως ὅτου πληρωθῆ ἔν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. <sup>17</sup> Καὶ δεξιόμενος ποτήριον εὐχαριστίας εἶπεν· Λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε εἰς ἑαυτούς. <sup>18</sup> Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πῖω ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ. <sup>19</sup> Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστίας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων· Τοῦτό ἐστὶν τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἑμὴν ἀνάμνησιν. <sup>20</sup> Ὁσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυννόμενον. <sup>21</sup> Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης. <sup>22</sup> Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ ὠρισμένον πορεύεται· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδεται. <sup>23</sup> Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτούς τὸ τίς ἄρα εἶη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν. <sup>24</sup> Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. <sup>25</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται· <sup>26</sup> Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν. <sup>27</sup> Τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; Ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμὶ ὡς ὁ διακονῶν. <sup>28</sup> Ὑμεῖς δὲ ἐστε οἱ διαμεμενηχότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου· <sup>29</sup> Καγὼ διατίθεμαι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ

πατήρ μου βασιλείαν, <sup>30</sup> ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθήσθε ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραήλ.

<sup>31</sup> Εἶπεν δὲ ὁ κύριος· Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς τοῦ σιναΐσαι ὡς τὸν σίτον.

<sup>32</sup> Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπη ἡ πίστις σου· καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήρισον τοὺς ἀδελφούς σου.

<sup>33</sup> Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, μετὰ σοῦ ἔτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

<sup>34</sup> Ὁ δὲ εἶπεν· Λέγω σοι, Πέτρε, οὐ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, ἕως τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.

<sup>35</sup> Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μὴ τινος ὑστερήσατε; Οἱ δὲ εἶπαν· Οὐδενός.

<sup>36</sup> Εἶπεν οὖν αὐτοῖς· Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.

<sup>37</sup> Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό· Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη· καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.

<sup>38</sup> Οἱ δὲ εἶπαν· Κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὡδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἰκανόν ἐστιν.

<sup>39</sup> Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταί.

<sup>40</sup> Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου εἶπεν αὐτοῖς· Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.

<sup>41</sup> Καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν, καὶ θεῖς τὰ γόνατα προσήυχετο

<sup>42</sup> λέγων· Πάτερ, εἰ βούλει παρένεγκε τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημα μου ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω.

<sup>43</sup> Ὁφθῆ δὲ αὐτῷ ἄγγελος·

<sup>30</sup>  
Matth.  
19, 28.

<sup>33</sup> s.  
Matth.  
26, 33-35.  
Marc.  
14, 29-31.  
Io. 13,  
36-38.

<sup>39</sup>  
Matth.  
26, 30.  
Marc.  
14, 26.  
Io. 18, 1.

<sup>40</sup> s.  
Matth.  
26, 36 s.  
Marc.  
14, 32 s.



ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. <sup>44</sup> Καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἔκτενέστερον προσήχετο. καὶ ἐγένετο ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντος ἐπὶ τὴν γῆν. <sup>45</sup> Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης, <sup>46</sup> Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τί καθεύδετε; ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.

<sup>47</sup> Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας εἰς τῶν δώδεκα προήρχετο αὐτούς, καὶ ἤγγισεν τῷ Ἰησοῦ φιλήσαι αὐτόν. <sup>48</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως; <sup>49</sup> Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτόν τὸ ἐσόμενον εἶπαν αὐτῷ· Κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρῃ; <sup>50</sup> Καὶ ἐπάταξεν εἰς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν. <sup>51</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἐὰτε ἕως τούτου. Καὶ ἀψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ ἴασατο αὐτόν. <sup>52</sup> Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτόν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγούς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους· Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων· <sup>53</sup> Καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

<sup>54</sup> Συλλαβόντες δὲ αὐτόν ἤγαγον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν. <sup>55</sup> Ἀψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς καὶ συναδισάντων ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν. <sup>56</sup> Ἰδοῦσα δὲ αὐτόν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπεν· Καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. <sup>57</sup> Ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτόν λέγων· Γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν. <sup>58</sup> Καὶ μετὰ βραχῶ

47-53  
Matth.  
26, 47-56.  
Marc.  
14, 43-52.  
Io. 18,  
1-12.

54 s.  
Matth.  
26, 57 s.  
Marc.  
14, 53 s.  
Io. 18,  
13 ss.  
56-62  
Matth.  
26, 69-75.  
Marc.  
14, 66-72.  
Io. 18,  
25-27.

ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη· Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ.  
 ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν· Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. <sup>59</sup> Καὶ <sup>59</sup> Io. 18, 26.  
 διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς ἄλλος τις διΰσχυρίζετο  
 λέγων· Ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν·  
 καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν. <sup>60</sup> Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος·  
 Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχοῆμα,  
 ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. <sup>61</sup> Καὶ <sup>61</sup> Matth. 26, 34.  
 στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ. καὶ <sup>Marc. 14, 30.</sup>  
 ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς <sup>Io. 13, 38.</sup>  
 εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι ἀ-  
 ρνήσῃ με τρίς. <sup>62</sup> Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν  
 πικρῶς.

<sup>63</sup> Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες αὐτὸν ἐνέ- <sup>63</sup> s.  
 παιζον αὐτῷ δέροντες, <sup>64</sup> Καὶ περικαλύφαντες <sup>Matth. 26, 67 s.</sup>  
 αὐτὸν ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον καὶ ἐπηρώτων <sup>Marc. 14, 65.</sup>  
 αὐτὸν λέγοντες· Προφήτευσον, τίς ἐστιν ὁ παίσας  
 σε; <sup>65</sup> Καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον  
 εἰς αὐτόν. <sup>66</sup> Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη <sup>66</sup>  
 τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμ- <sup>Matth. 27, 1.</sup>  
 ματεῖς, καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον <sup>Marc. 15, 1.</sup>  
 αὐτῶν, λέγοντες· Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὸν ἡμῖν. <sup>Io. 18, 28.</sup>  
<sup>67</sup> Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· Ἐὰν ὑμῖν εἶπω, οὐ μὴ πι- <sup>67</sup> ss.  
 στεύσητε. <sup>68</sup> Ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀπο- <sup>Matth. 26, 63 ss.</sup>  
 κριθῆτέ μοι ἢ ἀπολύσητε. <sup>69</sup> Ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ <sup>Marc. 14, 61 ss.</sup>  
 ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν <sup>69</sup> Act.  
 τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. <sup>70</sup> Εἶπαν δὲ πάντες· <sup>7, 55.</sup>  
 Σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς  
 ἔφη· Ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγὼ εἰμι. <sup>71</sup> Οἱ δὲ εἶπαν·  
 Τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκού-  
 σαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

69 Ps. 109, 1. (Dan. 7, 13 s.)

## CAPUT XXIII.

*Christus coram Pilato et Herode interrogatur; poscentibus Iudaeis damnatur; cruci affigitur; irridetur. Latro poenitens. Portenta et mors. Iosephus Arimathaeensis; sepultura.*

- 1 ss. <sup>1</sup> Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν ἤγαγον  
Matth. αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πειλᾶτον. <sup>2</sup> ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν  
27, 2. αὐτοῦ λέγοντες· Τοῦτον εὖραμεν διαστρέφοντα  
11-14. αὐτὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ κωλύοντα φόρους Καίσαρι  
Marc. τὸ εἶδος ἡμῶν καὶ κωλύοντα φόρους· Καίσαρι  
15, 1 ss. διδόναι, καὶ λέγοντα ἑαυτὸν Χριστὸν βασιλέα εἶναι.  
Io. 18, <sup>3</sup> Ὁ δὲ Πειλᾶτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων· Σὺ  
28 ss. εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς  
2 Matth. αὐτῷ ἔφη· Σὺ λέγεις. <sup>4</sup> Ὁ δὲ Πειλᾶτος εἶπεν  
22, 21. πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους· Οὐδὲν εὐ-  
Marc. ρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. <sup>5</sup> Οἱ δὲ  
12, 17. ἐπίσχυον λέγοντες ὅτι Ἀνασεῖει τὸν λαὸν διδάσ-  
3 Matth. κων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς  
27, 11. Γαλιλαίας ἕως ὧδε. <sup>6</sup> Πειλᾶτος δὲ ἀκούσας  
Marc. Γαλιλαίαν ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός  
15, 2. ἐστιν. <sup>7</sup> Καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρώ-  
Io. 18, 33. δου ἐστίν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρώδη, ὄντα  
καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.  
<sup>8</sup> Ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν·  
ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν διὰ τὸ  
ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἠλπίζεν τι σημεῖον  
ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον. <sup>9</sup> Ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν  
ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο  
αὐτῷ. <sup>10</sup> Εἰστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ  
γραμματεῖς εὐτόμως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. <sup>11</sup> Ἐξ-  
ουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύ-  
μασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα  
λαμπράν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πειλᾶτῳ. <sup>12</sup> Ἐγέ-  
νοντο δὲ φίλοι ὁ τε Ἡρώδης καὶ ὁ Πειλᾶτος ἐν  
αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προὔπῃρχον γὰρ  
ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς αὐτούς.

**13** Πειλᾶτος δὲ συναλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαόν <sup>14</sup> Εἶπεν πρὸς αὐτοὺς· Προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας οὐδὲν εὔρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ. <sup>15</sup> Ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης· ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶν πεπραγμένον αὐτῷ. <sup>16</sup> Παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. <sup>17</sup> Ἀνάγκη δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα. <sup>18</sup> Ἀνέκραξαν δὲ πανπληθεὶ λέγοντες· Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν. <sup>19</sup> Ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον βεβλημένος εἰς φυλαχὴν. <sup>20</sup> Πάλιν δὲ ὁ Πειλᾶτος προσεφώνησεν αὐτοῖς, θέλων ἀπολύσαι τὸν Ἰησοῦν. <sup>21</sup> Οἱ δὲ ἐπεφώνουν λέγοντες· Σταύρου, σταύρου αὐτόν. <sup>22</sup> Ὁ δὲ τρίτον εἶπεν πρὸς αὐτούς· Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὔρον ἐν αὐτῷ· παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. <sup>23</sup> Οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἰφωναὶ αὐτῶν. <sup>24</sup> Καὶ Πειλᾶτος ἐπέκρινεν γενέσθαι τὸ αἶτημα αὐτῶν. <sup>25</sup> Ἀπέλυσεν δὲ τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς φυλαχὴν, ὃν ἤτοῦντο, τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν τῷ θελήματι αὐτῶν.

**26** Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι Σίμωνά τινα Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ ἐπέδηξαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὕπισθεν τοῦ Ἰησοῦ. <sup>27</sup> Ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν, αἱ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. <sup>28</sup> Στραφεῖς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέχνα

<sup>14</sup> Io.  
<sup>18, 38;</sup>  
<sup>19, 4.</sup>

<sup>17</sup>Matth.

<sup>27, 15.</sup>

Marc.

<sup>15, 6.</sup>

Io. 18, 39.

<sup>18-25</sup>

Matth.

<sup>27, 16-26.</sup>

Marc.

<sup>15, 7-15.</sup>

Io. 18, 40;

<sup>19, 4 ss.</sup>

<sup>22</sup>

Matth.

<sup>27, 23.</sup>

Marc.

<sup>15, 12.</sup>

<sup>26</sup>

Matth.

<sup>27, 32.</sup>

Marc.

<sup>15, 21.</sup>

Io. 19, 17.

80 Aποc. 6, 16. ὁμῶν. <sup>29</sup> Ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦ-  
 σιν· Μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἱ οὐκ  
 ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἱ οὐκ ἐθῆλασαν. <sup>30</sup> Τότε  
 ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσιν· Πέσετε ἐφ'  
 ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς· Καλύψατε ἡμᾶς.  
<sup>31</sup> Ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλω ταῦτα ποιῶσιν, ἐν  
<sup>32</sup> τῷ ξηρῷ τί γένηται; <sup>32</sup> Ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι  
 δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι. <sup>33</sup> Καὶ ὅτε  
 ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον,  
<sup>33-38</sup> ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν καὶ τοὺς κακούργους, ὃν  
 μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. <sup>34</sup> Ὁ δὲ  
 Ἰησοῦς ἔλεγεν· Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδαςιν  
 τί ποιῶσιν. Διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ  
 ἔβαλον κλήρους.

<sup>35</sup> Καὶ εἰσθήκει ὁ λαὸς θεωρῶν, ἐξεμυκ-  
 τήριζον δὲ αὐτὸν οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς, λέ-  
 γοντες· Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτὸν, εἰ οὗτός  
 ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός. <sup>36</sup> Ἐνέπαι-  
 ζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι,  
 καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ <sup>37</sup> Καὶ λέγοντες·  
 Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σε-  
 αυτὸν. <sup>38</sup> Ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ'  
 αὐτῷ γράμμασιν Ἑλληνικοῖς καὶ Ῥωμαϊκοῖς καὶ  
 Ἑβραϊκοῖς· Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.  
<sup>39</sup> Εἰς δὲ τῶν χρεμασθέντων κακούργων ἐβλασ-  
 φήμει αὐτὸν, λέγων· Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, σῶσον  
 σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. <sup>40</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος  
 ἐπετίμα αὐτῷ λέγων· Οὐδὲ φοβῆ, σὺ τὸν θεόν,  
 ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ. <sup>41</sup> Καὶ ἡμεῖς μὲν  
 δικαίως, ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν·  
 οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξεν. <sup>42</sup> Καὶ ἔλεγεν  
 τῷ Ἰησοῦ· Μνήσθητί μου, κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν

30 Ls. 2, 19. Osee 10, 8.

34 (Ps. 21, 19.)

35 (Ps. 21, 8.)

τῆ βασιλείᾳ σου. <sup>43</sup> Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

<sup>44</sup> Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης, <sup>45</sup> Καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. <sup>46</sup> Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν. <sup>47</sup> Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατοντάρχης τὸ γενόμενον ἐδόξασεν τὸν θεὸν λέγων· Ὁντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. <sup>48</sup> Καὶ πάντες οἱ συναγαγενομένοι οἱ ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον. <sup>49</sup> Εἰστήκεισαν δὲ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἰ συνακολουθήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα. 44-49  
Matth.  
27, 45-56.  
Marc.  
15, 33-41.

<sup>50</sup> Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ, βουλευτῆς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος· <sup>51</sup> Οὗτος οὐκ ἦν συνακατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ἧς προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· <sup>52</sup> Οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ἤτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, <sup>53</sup> Καὶ καθελὼν ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος. <sup>54</sup> Καὶ ἡμέρᾳ ἦν παρασκευῆς, καὶ σάββατον ἐπέφωσεν. 50-54  
Matth.  
27, 57-60.  
Marc.  
15, 42-46.  
Io.  
19, 38-42.

<sup>55</sup> Κατακολουθήσασαι δὲ αἱ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ. 55  
Matth.  
27, 61.  
Marc.  
15, 47.

56 Ὑποστρέψασαι δὲ ἠτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα· καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν.

## CAPUT XXIV.

*Christi resurrectio ab angelis nuntiata et ipsius apparentia confirmata. Iesus redivivus aperit Scripturas duobus discipulis Emmaus proficiscentibus et ipsis undecim ceterisque, in medio eorum apparens, quibus ultima dat mandata, et benedicens in caelum ascendit.*

1 ss. 1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέως  
 Matth. ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα φέρουσαι ἃ ἠτοίμασαν ἀρώ-  
 28, 1 ss. ματα. 2 Εὖρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκλισμένον  
 Marc. ἀπὸ τοῦ μνημείου, 3 Καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὖρον  
 16, 1 ss. τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. 4 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ  
 Io. 20, 1 ss. διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες  
 δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθῆτι ἀστραπτούσῃ.  
 5 Ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὸ  
 6 s. πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, εἶπαν πρὸς αὐτάς· Τί ζητεῖτε  
 18, 32 s. τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; 6 Οὐκ ἔστιν ὧδε,  
 7 9, 22. ἀλλὰ ἠγέρθη· μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἔτι  
 Matth. ὦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, 7 Λέγων· Ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν  
 16, 21; τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων  
 17, 22. ἀμαρτωλῶν καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ  
 Marc. ἀναστῆναι. 8 Καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.  
 8, 31; 9 31. 9 Καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου ἀπήγγειλαν  
 ταῦτα πάντα τοῖς ἔνδεκα καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς.  
 10 Ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ  
 Μαρία ἡ Ἰακώβου καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἱ  
 ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. 11 Καὶ ἐφά-  
 νησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα  
 12 Io. ταῦτα, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς. 12 Ὁ δὲ Πέτρος  
 20, 6 ss. ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας

βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα, καὶ ἀπῆλθεν πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.

13 Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι <sup>13 ss. Marc. 16, 12 s.</sup>  
 ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους  
 ἐξήκοντα ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ἣ ὄνομα Ἐμμαούς.  
 14 Καὶ αὐτοὶ ὠμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων  
 τῶν συμβεβηκότων τούτων. 15 Καὶ ἐγένετο ἐν  
 τῷ ὀμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συνζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰη-  
 σοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. 16 Οἱ δὲ ὀφθαλ-  
 μοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν.  
 17 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὐδὲ  
 ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἔστε  
 σκυθῶροί; 18 Ἀποκριθεὶς δὲ εἷς, ᾧ ὄνομα Κλεό-  
 πας, εἶπεν πρὸς αὐτόν· Σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερου-  
 σαλήμ καὶ οὐκ ἔγνωσ τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς  
 ἡμέραις ταύταις; 19 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ποῖα; Οἱ  
 δὲ εἶπαν αὐτῷ· Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ,  
 ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ  
 λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ.  
 20 Ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ  
 ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν  
 αὐτόν. 21 Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτὸς ἔστιν ὁ  
 μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ· ἀλλὰ γε καὶ σὺν  
 πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον  
 ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. 22 Ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες  
 ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθριναὶ  
 ἐπὶ τὸ μνημεῖον, 23 Καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα  
 αὐτοῦ ἦλθον λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρα-  
 κέναι, οἱ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. 24 Καὶ ἀπῆλθόν  
 τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὔρον  
 οὕτως καθῶς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ  
 εἶδον. 25 Καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ὡ ἀνόητοι

25 ss. (Gen. 3, 15. Is. 50, 6; 53, 1 ss. etc.)



56. Ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα· καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν.

## CAPUT XXIV.

*Christi resurrectio ab angelis nuntiata et ipsius apparentia confirmata. Iesus redivivus aperit Scripturas duobus discipulis Emmaus proficiscentibus et ipsis undecim ceterisque, in medio eorum apparens, quibus ultima dat mandata, et benedicens in caelum ascendit.*

1 ss. 1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέως  
 Matth. ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώ-  
 28, 1 ss. ματα. 2 Εὖρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεχυλισμένον  
 Marc. ἀπὸ τοῦ μνημείου, 3 Καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὖρον  
 16, 1 ss. 10. 20, τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. 4 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ  
 1 ss. διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες  
 δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθῆτι ἀστραπτούσῃ.  
 5 Ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὸ  
 πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, εἶπαν πρὸς αὐτάς· Τί ζητεῖτε  
 6 s. τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; 6 Οὐκ ἔστιν ὧδε,  
 18, 32 s. ἀλλὰ ἠγέρθη· μνησθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἔτι  
 7 9, 22. ὦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, 7 Λέγων· Ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν  
 Matth. τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων  
 16, 21; ἀμαρτωλῶν καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ  
 17, 22. ἀναστῆναι. 8 Καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.  
 Marc. 8, 31; 9 31. 9 Καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου ἀπήγγειλαν  
 ταῦτα πάντα τοῖς ἔνδεκα καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς.  
 10 Ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ  
 Μαρία ἡ Ἰακώβου καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἱ  
 ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. 11 Καὶ ἐφά-  
 νησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα  
 12 10. ταῦτα, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς. 12 Ὁ δὲ Πέτρος  
 20, 6 ss. ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας

βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα, καὶ ἀπῆλθεν πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.

13 Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι 13 ss.  
Marc.  
16, 12 s.  
ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἐξήκοντα ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ἣ ὄνομα Ἐμμαούς.

14 Καὶ αὐτοὶ ὠμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων. 15 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συνζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. 16 Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν.

17 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὐς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἐστε σκυθῶροποι; 18 Ἀποκριθεὶς δὲ εἰς, ᾧ ὄνομα Κλεόπας, εἶπεν πρὸς αὐτόν· Σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσαλήμ καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;

19 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Πῶσα; Οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ.

20 Ὅπως τε παρέδωκαν αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. 21 Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ· ἀλλὰ γε καὶ σὺν πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο.

22 Ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθρῖναι ἐπὶ τὸ μνημεῖον, 23 Καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθον λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἱ λέγουσιν αὐτόν ζῆν. 24 Καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὔρον οὕτως καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.

25 Καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ὡ ἀνόητοι

25 ss. (Gen. 3, 15. Is. 50, 6; 53, 1 ss. etc.)

καὶ βραδεῖς τῆ καρδία τοῦ πιστεῦειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται. <sup>26</sup> Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; <sup>27</sup> Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωϋσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διερμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ αὐτοῦ. <sup>28</sup> Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κόμην οὐ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιήσατο πορρωτέρω πορεύεσθαι. <sup>29</sup> Καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες· Μείνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶν καὶ κέχλικεν ἤδη ἡ ἡμέρα. Καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μέναι σὺν αὐτοῖς. <sup>30</sup> Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἐπέδιδου αὐτοῖς. <sup>31</sup> Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. <sup>32</sup> Καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους· Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; <sup>33</sup> Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῆ ὥρα ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, <sup>34</sup> Λέγοντας ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως καὶ ὤφθη Σίμωνι. <sup>35</sup> Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

36 Marc.

16, 14.

Io. 20,

39 ss.

<sup>36</sup> Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων αὐτὸς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἰρήνη ὑμῖν· ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. <sup>37</sup> Πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν. <sup>38</sup> Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; <sup>39</sup> Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι ἐγὼ εἰμι αὐτός· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. <sup>40</sup> Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν

40 Io.

20, 20.

αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. <sup>41</sup> Ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς· Ἐχετε τι βρώσιμον ἐνθάδε; <sup>42</sup> Οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου, <sup>43</sup> Καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν. <sup>44</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Οὗτοι οἱ λόγοι, οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὧν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως καὶ Προφήταις καὶ Ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. <sup>45</sup> Τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς. <sup>46</sup> Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτι οὕτως γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν Χριστόν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, <sup>47</sup> Καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετανοιαὶ καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλήμ. <sup>48</sup> Ὑμεῖς δὲ ἐστε <sup>48 Act. 1, 8.</sup> μάρτυρες τούτων. <sup>49</sup> Καὶ γὰρ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσαιτε ἐν τῇ πόλει ἕως οὗ ἐνδύσηθε δύναμιν ἐξ ὕψους. <sup>49 Io. 14, 26.</sup>

<sup>50</sup> Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς. <sup>50 Act. 1, 12.</sup> <sup>51</sup> Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς διέστη ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. <sup>51 Marc. 16, 19. Act. 1, 9 ss.</sup> <sup>52</sup> Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, <sup>53</sup> Καὶ ἦσαν διαπαντός ἐν τῷ ἱερῷ αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν.



**ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ  
ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ.**



## CAPUT I.

*Christus Deus Homo. Testimonium Ioannis Baptistae. Primi Iesu discipuli.*

<sup>1</sup> Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς 1 x Io.  
 τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. <sup>2</sup> Οὗτος ἦν ἐν 1, 18.;  
 ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. <sup>3</sup> Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, 5, 20.  
 καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. <sup>4</sup> Ἐν (Apoc.  
 αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀν- 19, 13.)  
 θρώπων. <sup>5</sup> Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, Rom. 9,  
 καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. <sup>6</sup> Ἐγένετο ἄν- 5.(Hebr.  
 θρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ 1, 8.)  
 Ἰωάννης. <sup>7</sup> Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρ- 3 Col.  
 τυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν 1, 16.  
 δι' αὐτοῦ. <sup>8</sup> Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα Hebr.  
 μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. <sup>9</sup> Ἦν τὸ φῶς τὸ 1, 2.  
 ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον 5 3, 19.  
 εἰς τὸν κόσμον. <sup>10</sup> Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσ- 6 Matth.  
 μος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ 3, 1.  
 ἔγνω. <sup>11</sup> Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν Marc.  
 οὐ παρέλαβον. <sup>12</sup> Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν 1, 2.  
 αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πι- Luc. 3, 2.  
 στεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, <sup>13</sup> Ὅτι οὐκ ἐξ αἱμά- 9 3, 19;  
 των οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελή- 8, 12;  
 ματος ἀνδρὸς ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν. <sup>14</sup> Καὶ 9, 5;  
 ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, 12, 46.  
 καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονο- 10 Hebr.  
 γενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀλη- 11, 3.  
 θείας. <sup>15</sup> Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ χέ- 12 x Io.  
3, 1.

1 (Prov. 8, 30.)



κραγεν λέγων· Οὗτος ἦν ὃν εἶπον· Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. <sup>16</sup> Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος· <sup>17</sup> Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀληθῆς θεία διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. <sup>18</sup> Θεοῦ οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

<sup>19</sup> Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευεΐτας πρὸς αὐτὸν ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν· Σὺ τίς εἶ; <sup>20</sup> Καὶ ὠμολόγησεν καὶ οὐκ ἠρνήσατο· καὶ ὠμολόγησεν ὅτι Οὐκ εἰμι ἐγὼ ὁ Χριστός. <sup>21</sup> Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν· Τί οὖν; Ἠλείας εἶ σὺ; καὶ λέγει· Οὐκ εἰμι. Ὁ προφήτης εἶ σὺ; καὶ ἀπεκρίθη· Οὐ. <sup>22</sup> Εἶπαν οὖν αὐτῷ· Τίς εἶ; ἵνα ἀπόκρισιν δώμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; <sup>23</sup> Ἔφη· Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Εὐθύνατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης. <sup>24</sup> Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων. <sup>25</sup> Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν καὶ εἶπαν αὐτῷ· Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς οὐδὲ Ἠλείας οὐδὲ ὁ προφήτης; <sup>26</sup> Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων· Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. <sup>27</sup> Αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὐ ἐγὼ οὐκ εἰμι ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. <sup>28</sup> Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν Ἰωάννης βαπτίζων.

<sup>29</sup> Τῇ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ

23 Is. 40, 3.

αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. <sup>30</sup> Οὗτός ἐστιν <sup>30</sup> 1, 15.  
 περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον· Ὁπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς <sup>27</sup>  
 ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν.

<sup>31</sup> Καὶ γὰρ οὐκ ἤδειν αὐτόν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ  
 τῷ Ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν ὕδατι βαπτί-  
 ζων. <sup>32</sup> Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων ὅτι <sup>32</sup>

Τεδέαιμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περιστερὰν <sup>32</sup>  
 ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. <sup>33</sup> Καὶ γὰρ οὐκ <sup>Matth. 3, 16.</sup>  
 ἤδειν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πέμφσας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, <sup>Marc. 1, 10. Luc. 3, 22.</sup>  
 ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἐφ' ὃν ἂν ἵδῃς τὸ πνεῦμα  
 καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ  
 βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. <sup>34</sup> Καὶ γὰρ ἐώρακα, καὶ  
 μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

<sup>35</sup> Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἰστήκει ὁ Ἰωάννης  
 καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. <sup>36</sup> Καὶ ἐμβλέ- <sup>36</sup> 1, 29.  
 φσας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι λέγει· Ἴδε ὁ ἀμνὸς  
 τοῦ θεοῦ. <sup>37</sup> Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ  
 λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. <sup>38</sup> Στρα-  
 φεῖς δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολου-  
 θοῦντας λέγει αὐτοῖς· Τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπαν  
 αὐτῷ· Ῥαββεὶ (ὃ λέγεται μεθερμηνευόμενον Δι-  
 δάσκαλε), ποῦ μένεις; <sup>39</sup> Λέγει αὐτοῖς· Ἐρχεσθε  
 καὶ ἴδετε. Ἦλθαν καὶ εἶδαν ποῦ μένει, καὶ παρ'  
 αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ὥρα ἦν ὡς  
 δεκάτη. <sup>40</sup> Ἦν δὲ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος  
 Πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ  
 Ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ. <sup>41</sup> Εὕρισκει <sup>41</sup> 8.  
 οὗτος πρῶτον τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα καὶ <sup>Matth. 4, 18.</sup>  
 λέγει αὐτῷ· Εὕρηκαμεν τὸν Μεσσίαν (ὃ ἐστὶν  
 μεθερμηνευόμενον Χριστός). <sup>42</sup> Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν  
 πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς  
 εἶπεν· Σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ  
 Κηφᾶς (ὃ ἐρμηνεύεται Πέτρος).

36 (Ex. 12, 32.)

43  
Matth.  
16, 18.

43 Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ εὗρίσκει Φίλιππον. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀκολούθει μοι. 44 Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαιδά, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου. 45 Εὗρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ καὶ λέγει αὐτῷ· Ὁν ἔγραψεν Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφηταί, εὗρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ

46 7, 41.

Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ. 46 Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ· Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Ἔρχου καὶ ἴδε. 47 Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναήλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ· Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλείτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν. 48 Λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ· Πόθεν με γινώσκεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ

49 6, 68.  
Matth.  
14, 33;  
16, 16.  
Marc.  
8, 29.

τὴν συκῆν εἰδόν σε. 49 Ἀπεκρίθη αὐτῷ Ναθαναήλ καὶ λέγει· Ραββεῖ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. 50 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι εἶπόν σοι· Εἰδόν σε ὑποκίτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψη. 51 Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεφρότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

## CAPUT II.

*Iesus Canae aquam in vinum convertit, Ierosolymae mercatores de templo eicit; templum solutum triduo se dicit restitutum. Multi propter signa in eum credunt, quibus se ipse non credebatur.*

<sup>1</sup> Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ

45 Gen. 49, 10. Deut. 18, 18. Is. 40, 10; 45, 8. Ier. 23, 5. Ez. 34, 23; 37, 24. Dan. 9, 24. 25. 47 (Ps. 31, 2.) 51 (Gen. 28, 12.)

ἐκεῖ. <sup>2</sup> Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. <sup>3</sup> Καὶ ὑστερήσαντος οἴνου λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν· Οἶνον οὐκ ἔχουσιν. <sup>4</sup> Καὶ λέγει αὐτῇ, ὁ Ἰησοῦς· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὐπω ἤκει ἡ ὥρα μου. <sup>5</sup> Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις· Ὅ τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. <sup>6</sup> Ἦσαν δὲ ἐκεῖ λίθιναι ὑδρίαὶ 6 Marc. 7, 3.  
 ἕξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμόν τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνά μετρητάς δύο ἢ τρεῖς. <sup>7</sup> Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. <sup>8</sup> Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. καὶ ἤνεγκαν. <sup>9</sup> Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρικλίνος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγεννημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν, οἱ δὲ δούκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠγνιχότες τὸ ὕδωρ, φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρικλίνος <sup>10</sup> Καὶ λέγει αὐτῷ· Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησιν, καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν, τότε τὸν ἐλάσσων σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. <sup>11</sup> Ταύτην ἐποίησεν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἐφάνέρωσεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

<sup>12</sup> Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καφαρναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας. <sup>13</sup> Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς. <sup>14</sup> Καὶ εἶρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστεράς καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους. <sup>15</sup> Καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τὰ τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεεν τὸ κέρμα καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψεν. <sup>16</sup> Καὶ τοῖς τὰς περιστεράς πωλοῦσιν εἶπεν· Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν, καὶ μὴ

14 ss.  
 Matth.  
 21, 12 ss.  
 Marc. 11,  
 15 ss. Lc.  
 19, 45 s.

ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου.  
 17 Ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμ-  
 μένον ἐστίν· Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατα-  
 φάγεταιί με. 18 Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι  
 καὶ εἶπαν αὐτῷ· Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι  
 ταῦτα ποιεῖς; 19 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς·  
 Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις  
 ἐγερω αὐτόν. 20 Εἶπαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Τεσσαερά-  
 κοντα καὶ ἕξ ἔτεσιν οἰκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος,  
 καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; 21 Ἐκεῖνος  
 δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.  
 22 Ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ  
 μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν, καὶ ἐπίστευσαν  
 τῇ γραφῇ καὶ τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.

23 Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ  
 πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ  
 ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ  
 ἐποίει. 24 Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν  
 ἑαυτὸν αὐτοῖς διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας,  
 25 Καὶ ὅτι οὐ χρεῖαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ  
 περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν  
 ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

## CAPUT III.

*Nicodemus nocte a Iesu edoctus: de renascendo ex aqua et Spiritu; serpens aeneus; Christus ad salvandum mundum missus. Ioannes Baptista de se et incrementis Iesu disserit ac de fidei in eum necessitate ad salutem.*

1 Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικό-  
 2, 7, 50; δημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων. 2 Οὗτος  
 19, 39. ἦλθεν πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ῥαββεί,  
 οἶδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς

γὰρ δύναται ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν ἢ σὺ ποιεῖς, ἔὰν μὴ ᾗ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. <sup>3</sup> Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἔὰν μὴ τις γεννηθῆ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. <sup>4</sup> Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Νικόδημος· Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέροντων; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; <sup>5</sup> Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἔὰν μὴ τις γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. <sup>6</sup> Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστίν. <sup>7</sup> Μὴ θαυμάσης ὅτι εἶπόν σοι· Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. <sup>8</sup> Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶν πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος. <sup>9</sup> Ἀπεκρίθη Νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ· Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; <sup>10</sup> Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; <sup>11</sup> Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ὃ οἶδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑώρακαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. <sup>12</sup> Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἔὰν εἶπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεῦσετε; <sup>13</sup> Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. <sup>14</sup> Καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσεν τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὕψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, <sup>15</sup> ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. <sup>16</sup> Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσ-

<sup>13</sup> Eph. 4, 9<sup>s</sup>.

<sup>16</sup> 1 Io. 4, 9.

8 Ps. 134, 7. 13 Prov. 30, 4. 14 Num. 21, 8 s.

- μον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. <sup>17</sup> Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῆ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.
- <sup>18</sup> Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ.
- <sup>19</sup> Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ αὐτῶν πονηρὰ τὰ ἔργα. <sup>20</sup> Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῆ τὰ ἔργα αὐτοῦ· <sup>21</sup> Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῆ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν θεῷ ἐστὶν εἰργασμένα.
- <sup>22</sup> Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβεν μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν. <sup>23</sup> Ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνῶν ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ, καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. <sup>24</sup> Οὐπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης. <sup>25</sup> Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ. <sup>26</sup> Καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπον αὐτῷ· Ῥαββεὶ, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρησας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. <sup>27</sup> Ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν· Οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν, ἐὰν μὴ ᾗ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. <sup>28</sup> Αὐτοὶ ὁμῆς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον· Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου.

29 Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ ἐστηκώς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου· αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. 30 Ἐκεῖνον δεῖ ἀξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. 31 Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος 31 8, 23 ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς ἐστίν καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν. 32 Καὶ ὁ ἑώρακεν καὶ ἤκουσεν, τοῦτο μαρτυρεῖ· καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. 33 Ὁ λαβὼν 33 Rom. αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστίν. 34 Ὅν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα. 35 Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, 35 5, 20. καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. 36 Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ οὐκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

## CAPUT IV.

*Iesu cum muliere Samaritana colloquium: de aqua viva et adorando Deo in spiritu; Iesus Messias. Iesu cibus ut faciat voluntatem Patris, ut perficiat opus eius: de messe et metente ac seminante. Multi Samaritanorum credunt in eum; filium ministri regii absens sanat.*

1 Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἤκουσαν οἱ 1 3, 22. Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης 2 (καίτοιγε Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτισεν ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ), 3 Ἀφῆκεν τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθεν πάλιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 4 Ἐδεῖ δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρίας. 5 Ἐρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρίας λεγομένην

5 Gen. 33, 19; 48, 22. Ios. 24, 32.



Συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν Ἰακώβ  
 Ἰωσήφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. <sup>6</sup> Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγή τοῦ  
 Ἰακώβ. ὃ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ὁδοι-  
 πορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν  
 ὡς ἕκτη. <sup>7</sup> Ἔρχεται γυνή ἐκ τῆς Σαμαρίας ἀν-  
 τλήσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Δός μοι πεῖν.  
<sup>8</sup> Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν  
 πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσιν. <sup>9</sup> Λέγει οὖν αὐτῷ  
 ἡ γυνή ἡ Σαμαρίτις· Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢν παρ'  
 ἐμοῦ πεῖν αἰτεῖς γυναικὸς Σαμαρίτιδος οὔσης; οὐ  
 γὰρ συγγρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρίταις. <sup>10</sup> Ἀπ-  
 εκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· Εἰ ᾔδεις τὴν  
 δωρεάν τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι·  
 Δός μοι πεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν καὶ ἔδωκεν  
 ἄν σοι ὕδωρ ζῶν. <sup>11</sup> Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε,  
 οὔτε ἀντήλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶν βαθύ·  
<sup>12</sup> πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; <sup>12</sup> *Μή σὺ*  
*μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν*  
*ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἐπιεν καὶ οἱ*  
*υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;* <sup>13</sup> Ἀπεκρίθη  
 Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ  
<sup>14</sup> *7, 38.* ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· <sup>14</sup> Ὅς δ' ἂν πῖνῃ  
 ἐκ τοῦ ὕδατος οὐ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει  
 εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ ἐγὼ δώσω αὐτῷ  
 γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγή ὕδατος ἀλλομένου εἰς  
 ζῶν αἰώνιον. <sup>15</sup> Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή·  
 Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ  
 ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. <sup>16</sup> Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς·  
 Ὑπάγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου καὶ ἐλθέ ἐνθάδε.  
<sup>17</sup> Ἀπεκρίθη ἡ γυνή καὶ εἶπεν· Οὐκ ἔχω ἄνδρα.  
 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Καλῶς εἶπες ὅτι Ἄνδρα  
 οὐκ ἔχω· <sup>18</sup> Πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν  
 ὃν ἔχεις οὐκ ἐστὶν σου ἀνὴρ· τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκας·  
<sup>19</sup> Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, θεωρῶ ὅτι προ-

φήτης εἶ σύ. <sup>20</sup> Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὕρει  
τούτῳ προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν  
Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου προσκυνεῖν δεῖ.  
<sup>21</sup> Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Γύναι, πίστευέ μοι, ὅτι  
ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὕρει τούτῳ οὔτε ἐν  
Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρὶ. <sup>22</sup> Ὑμεῖς  
προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ  
οἶδαμεν, ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν.  
<sup>23</sup> Ἀλλὰ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀλη-  
θινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ ἐν  
πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους  
ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. <sup>24</sup> Πνεῦμα ὁ <sup>24a Cor.</sup>  
θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν ἐν πνεύματι <sup>3, 17.</sup>  
καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. <sup>25</sup> Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή·  
Οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται, ὁ λεγόμενος Χριστός·  
δταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα. <sup>26</sup> Λέγει  
αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι. <sup>27</sup> Καὶ ἐπὶ  
τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμαζον ὅτι  
μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπεν· Τί ζητεῖς  
ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; <sup>28</sup> Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν  
αὐτῆς ἡ γυνή καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει  
τοῖς ἀνθρώποις· <sup>29</sup> Δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέν  
μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;  
<sup>30</sup> Καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς  
αὐτόν. <sup>31</sup> Ἐν τῷ μεταξύ ἠρώτων αὐτόν οἱ μα-  
θηταὶ λέγοντες· Ραββεὶ, φάγε. <sup>32</sup> Ὁ δὲ εἶπεν  
αὐτοῖς· Ἐγὼ βρωσὶν ἔχω φαγεῖν ἣν ὑμεῖς οὐκ  
οἴδατε. <sup>33</sup> Ἐλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους·  
Μὴ τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; <sup>34</sup> Λέγει αὐτοῖς ὁ <sup>34 5, 30;</sup>  
Ἰησοῦς· Ἐμὸν βρωμά ἐστὶν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα <sup>17, 4.</sup>  
τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. <sup>35</sup>  
<sup>Matth.</sup>  
<sup>9, 37.</sup>  
<sup>Lc. 10, 2.</sup>

καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν· Ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσιν πρὸς θερισμὸν ἤδη. <sup>36</sup> Καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. <sup>37</sup> Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ἀληθινός· ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. <sup>38</sup> Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασιν, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. <sup>39</sup> Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαριτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης· Ὅτι εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. <sup>40</sup> Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαριῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. <sup>41</sup> Καὶ πολλῶν πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. <sup>42</sup> Τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι οὐδέτι διὰ τὴν σὴν λαλίαν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου.

<sup>43</sup> Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. <sup>44</sup> Αὐτὸς γὰρ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. <sup>45</sup> Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι, πάντα ἔωραχότες ἃ ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν. <sup>46</sup> Ἦλθεν οὖν πάλιν εἰς τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησεν τὸ ὕδωρ οἶνον. Καὶ ἦν τις βασιλικός, οὗ ὁ υἱὸς ἦσθένει ἐν Καφαρναούμ. <sup>47</sup> Οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἦκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθεν πρὸς αὐτόν, καὶ ἠρώτα

37 (Mich. 6, 15.)

αὐτὸν ἵνα καταβῆ καὶ λύσῃται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἤμελλεν γὰρ ἀποθνήσκειν. <sup>48</sup> Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν· Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδῃτε, οὐ μὴ πιστεύσητε. <sup>49</sup> Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βουσιλικός· Κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. <sup>50</sup> Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Πορεύου, ὁ υἱός σου ζῆ. ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. <sup>51</sup> Ἦδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος οἱ δοῦλοι ὑπῆντησαν αὐτῷ καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες ὅτι ὁ παῖς αὐτοῦ ζῆ. <sup>52</sup> Ἐπίθετο οὖν τὴν ὥραν παρ' αὐτῶν ἐν ἧ κομφύτερον ἔσχεν. καὶ εἶπον αὐτῷ ὅτι Ἐχθὲς ὥραν ἐβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. <sup>53</sup> Ἔγνω οὖν ὁ πατήρ ὅτι ἐκείνη τῇ ὥρᾳ ἐν ἧ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ υἱός σου ζῆ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτός καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. <sup>54</sup> Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

## CAPUT V.

*Aegrotus triginta et octo annorum ad piscinam sanatur. Christus omnia cum Patre operatur, mortuos vivificat et iudex omnium constitutus est. Huic et Ioannes Baptista et propria opera ac Pater, imo et Moyses ipse testimonium perhibent.*

<sup>1</sup> Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. <sup>2</sup> Ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθσαιδά, πέντε στοῦς ἔχουσα. <sup>3</sup> Ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. <sup>4</sup> Ἄγγελος γὰρ

1 Lev. 23, 5. Deut. 16, 1. 2 Nch. 3, 1.

Κυρίου κατὰ καιρὸν κατέβαινον ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ ἐτάρασσεν τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιῆς ἐγένετο, ᾧ ὀλίποτε κατείχεται νοσήματι. <sup>5</sup> Ἦν δὲ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ. <sup>6</sup> Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ· Θέλεις ὑγιῆς γενέσθαι; <sup>7</sup> Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν· Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. <sup>8</sup> Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγείρε ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει. <sup>9</sup> Καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιῆς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἤρην τὸν κράβαττον αὐτοῦ καὶ περιεπάτει. Ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. <sup>10</sup> Ἐλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ· Σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστίν σοι ἄραι τὸν κράβαττον. <sup>11</sup> Ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει. <sup>12</sup> Ἠρώτησαν οὖν αὐτόν· Τίς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπὼν σοι· Ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει; <sup>13</sup> Ὁ δὲ λαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστίν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. <sup>14</sup> Μετὰ ταῦτα εὕρισκει αὐτόν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἴδε ὑγιῆς γεγονός· μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν σοί τι γένηται. <sup>15</sup> Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλεν τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν ὁ ποιήσας αὐτόν ὑγιῆ. <sup>16</sup> Καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. <sup>17</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὰρ ἐργάζομαι.

18 Διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτείνειν, ὅτι οὐ μόνον ἔλυεν τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ. 19 Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μὴ τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιῶντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. 20 Ὁ γὰρ πατήρ 20 3, 35· φιλεῖ τὸν υἱὸν καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. 21 Ὅσπερ γὰρ ὁ πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὗς θέλει ζωοποιεῖ. 22 Οὐδὲ γὰρ ὁ πατήρ κρίνει 22 Act. οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ υἱῷ, 17, 31· 23 ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν 23 1 Io. πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα 2, 23· τὸν πέμφαντα αὐτόν. 24 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ 24 3, 18. τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμφαντί (8, 51·) με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. 25 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. 26 Ὅσπερ γὰρ ὁ πατήρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκεν καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. 27 Καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. 28 Μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ἣ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, 29 Καὶ ἐκπορεύ- 29 Matth. σονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν 25, 46. ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. 30 Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἑμαυτοῦ

29 (Dan. 12, 2.)

οὐδέν· καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ  
δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν  
ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. <sup>31</sup> Ἐὰν ἐγὼ  
μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ  
<sup>32</sup> ἔστιν ἀληθής· <sup>32</sup> Ἄλλος ἐστίν ὁ μαρτυρῶν περὶ  
<sup>33</sup> ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστίν ἡ μαρτυρία ἣν  
<sup>33</sup> μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. <sup>33</sup> Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς  
<sup>1, 19 33.</sup> Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ. <sup>34</sup> Ἐγὼ  
δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω,  
ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. <sup>35</sup> Ἐκεῖνος  
ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ  
ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ  
<sup>86 10, 25;</sup> αὐτοῦ. <sup>36</sup> Ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω  
<sup>14, 11.</sup> τοῦ Ἰωάννου· τὰ γὰρ ἔργα αἱ ἔδωκέν μοι ὁ πατήρ  
ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα αἱ ἐγὼ ποιῶ,  
μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκεν.  
<sup>37</sup> Καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκεν  
<sup>37</sup> περὶ ἐμοῦ· οὔτε φωνὴν αὐτοῦ πώποτε ἀκηκόατε,  
<sup>37</sup> οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἐώρακατε, <sup>38</sup> Καὶ τὸν λόγον  
αὐτοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ὑμῖν μένοντα, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν  
ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. <sup>39</sup> Ἐραυνᾶτε  
τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζῶν  
αἰώνιον ἔχειν· καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι  
περὶ ἐμοῦ. <sup>40</sup> Καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς με  
ἵνα ζῶν ἔχητε. <sup>41</sup> Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ  
λαμβάνω, <sup>42</sup> Ἀλλὰ ἔγνωκα ὑμᾶς ὅτι τὴν ἀγάπην  
τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. <sup>43</sup> Ἐγὼ ἐλγλυθᾶ  
ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου, καὶ οὐ λαμβάνετε  
<sup>44 12, 43.</sup> με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ,  
ἐκείνον λήμψεσθε. <sup>44</sup> Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πι-  
στεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες· καὶ  
τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε;

45 *Μὴ δοχεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπικατε.* 46 *Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν.* 47 *Εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν πιστεύσετε;*

## CAPUT VI.

*Quinque virorum millia quinque panibus et duobus piscibus satiati. Iesus super mare ambulat, de pane caelesti docet: Ipse est panis vitae; ipsius caro vere est cibus, sanguisque vere potus. Quo sermone multi ex discipulis eius offensi deserunt eum; Apostoli vero permanent, quorum tamen unum dicit esse diabolum.*

1 *Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας, τῆς Τιβεριάδος,* 2 *Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι ἐώρων τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων.* 3 *Ἀνῆλθεν δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.* 4 *Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων.* 5 *Ἐπάρας οὖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς Φίλιππον· Πόθεν ἀγοράσομεν ἄρτους ἵνα φάγωσιν οὗτοι;* 6 *Τοῦτο δὲ ἔλεγεν πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἐμελλεν ποιεῖν.* 7 *Ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος· Διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος βραχύ τι λάβῃ.* 8 *Λέγει αὐτῷ εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου.* 9 *Ἔστιν παιδάριον ἐν ᾧδε ὃς ἔχει πέντε ἄρτους χριθίνους καὶ δυο ὄψαρια·*

1-13  
Matth.  
14, 13-21.  
Marc. 6,  
32-44.  
Luc. 9,  
10-17.

46 Gen. 3, 15; 22, 18; 49, 10. Deut. 18, 15.

Novum Testamentum graece, ed. Brandscheid.



ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστὶν εἰς τοσοῦτους; <sup>10</sup> Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς· Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. ἀνέπεσαν οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι. <sup>11</sup> Ἐλαβεν οὖν τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκεν τοῖς ἀνακειμένοις, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον. <sup>12</sup> Ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μὴ τι ἀπόληται. <sup>13</sup> Συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων. <sup>14</sup> Ἐπερίσσευσεν τοῖς βεβρωκόσιν.

<sup>15</sup> 6, 3. <sup>14</sup> Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον· Ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον. <sup>15</sup> Ἰησοῦς οὖν γινούς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἀρπάζειν αὐτὸν ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησεν πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. <sup>16</sup> Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, <sup>17</sup> καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Καφαρναούμ· καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. <sup>18</sup> Ἦ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο. <sup>19</sup> Ἐλληλαχότες οὖν ὡς σταδίου εἴκοσι πέντε ἢ τριάκοντα θεωροῦσιν τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. <sup>20</sup> Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· Ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. <sup>21</sup> Ἦθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.

<sup>22</sup> Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἐστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης εἶδεν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν

14 Deut. 18, 15.

ἐκεῖ εἰ μὴ ἔν, καὶ ὅτι οὐ συνεισηλθεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοῖον ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον. <sup>23</sup> Ἀλλὰ δὲ ἦλθεν πλοῖα ἐκ Τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου. <sup>24</sup> Ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοιάρια καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναοὺμ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν. <sup>25</sup> Καὶ εὐρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης εἶπον αὐτῶ· Ῥαββεὶ, πότε ὧδε γέγονας; <sup>26</sup> Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἶδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. <sup>27</sup> Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρωσιν τὴν ἄπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρωσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατήρ ἐσφράγισεν ὁ θεός. <sup>28</sup> Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· Τί ποιῶμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; <sup>29</sup> Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. <sup>30</sup> Εἶπον οὖν αὐτῶ· Τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ; <sup>31</sup> Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς ἐστὶν γεγραμμένον· Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. <sup>32</sup> Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. <sup>33</sup> Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδούς τῷ κόσμῳ. <sup>34</sup> Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· Κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. <sup>35</sup> Εἶπεν

27 1, 32.  
Matth.  
3, 17;  
17, 5.

29 1 Io.  
3, 23.

31 Ex. 16, 14 s. Num. 11, 7. Ps. 77, 24. Sap. 16, 20.  
35 Eccli. 24, 29.

δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρὸς ἐμὲ οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε. <sup>36</sup> Ἄλλ' εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἐωράκατέ με καὶ οὐ πιστεύετε. <sup>37</sup> Πᾶν ὃ δίδωσίν μοι ὁ πατήρ πρὸς ἐμὲ ἤξει, καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω, <sup>38</sup> ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. <sup>39</sup> Τοῦτο δέ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέν μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. <sup>40</sup> Τοῦτο δέ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. <sup>41</sup> Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, <sup>42</sup> καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὐ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος· Ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα; <sup>43</sup> Ἀπεκρίθη οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων. <sup>44</sup> Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με ἐὰν μὴ ὁ πατήρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ αὐτόν, καὶ γὰρ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. <sup>45</sup> Ἔστιν γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις· Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ. πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται πρὸς με. <sup>46</sup> Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα ἐώρακέν τις, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἐώρακεν τὸν πατέρα. <sup>47</sup> Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. <sup>48</sup> Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. <sup>49</sup> Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα

<sup>42</sup>  
Matth.  
13, 55.  
Marc.  
6, 3.

<sup>44</sup> 6, 65.

<sup>46</sup> 1, 18.  
Matth.  
11, 27.

<sup>49</sup> 6, 31.

ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον· <sup>50</sup> Οὗτός ἐστιν ὁ  
 ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ  
 αὐτοῦ φάγη καὶ μὴ ἀποθάνῃ. <sup>51</sup> Ἐγὼ εἰμι ὁ  
 ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις  
 φάγη ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα·  
 καὶ ὁ ἄρτος δέ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστὶν  
 ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. <sup>52</sup> Ἐμάχοντο οὖν  
 πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· Πῶς δύναται  
 οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα αὐτοῦ φαγεῖν;  
<sup>53</sup> Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω  
 ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ  
 ἀνθρώπου καὶ πῖντε αὐτοῦ τὸ αἶμα, οὐκ ἔχετε  
 ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. <sup>54</sup> Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα  
 καὶ πίνων μου τὸ αἶμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ γὰρ  
 ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. <sup>55</sup> Ἡ γὰρ <sup>55 1Cor</sup>  
 σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶν βρωσίς, καὶ τὸ αἷμά μου <sup>11, 27.</sup>  
 ἀληθῶς ἐστὶν πόσις. <sup>56</sup> Ὁ τρώγων μου τὴν  
 σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα ἐν ἐμοὶ μένει  
 καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ. <sup>57</sup> Καθὼς ἀπέστειλέν με ὁ ζῶν  
 πατήρ καὶ γὰρ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με  
 καὶ κείνος ζήσεται δι' ἐμέ. <sup>58</sup> Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ <sup>58 6, 33.</sup>  
 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέ-  
 ρες ὑμῶν τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦ-  
 τον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. <sup>59</sup> Ταῦτα  
 εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν Καφαρναούμ.

<sup>60</sup> Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν  
 αὐτοῦ εἶπον· Σκληρὸς ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος, τίς  
 δύναται αὐτοῦ ἀκοῦειν; <sup>61</sup> Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν  
 ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσιν περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ  
 αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει;  
<sup>62</sup> Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἶόν τοῦ ἀνθρώπου  
 ἀναβαίνοντα οὐρου ἢν τὸ πρότερον; <sup>63</sup> Τὸ πνεῦμά <sup>63 2Cor.</sup>  
 ἐστὶν τὸ ζωοποιῶν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. <sup>3, 6.</sup>  
 τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστιν

καὶ ζωὴ ἐστίν. <sup>64</sup> Ἄλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινὲς οἱ οὐ πιστεύουσιν. Ἦιδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς τινὲς εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες καὶ τίς ἐστίν ὁ παραδώσων αὐτόν. <sup>65</sup> Καὶ ἔλεγεν· Διὰ τοῦτο εἶρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται ἔλθειν πρὸς με εἰ μὴ ἢ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρὸς μου. <sup>66</sup> Ἐκ τούτου πολλοὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. <sup>67</sup> Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα· Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; <sup>68</sup> Ἀπεκρίθη αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. <sup>69</sup> Καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. <sup>70</sup> Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην; καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν. <sup>71</sup> Ἐλεγεν δὲ τὸν Ἰούδαν Σίμωνος Ἰσκαριώτην· οὗτος γὰρ ἔμελλεν παραδιδόναι αὐτόν, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

## CAPUT VII.

*Iesu fratres increduli; eius quasi occulta profectio ad festum tabernaculorum. Iesus Dei legatus; dat aquam vivam credentibus in ipsum. Varia de ipso turbae iudicia. Synedrii insidiae. Huius ministri Iesum laudantes; Nicodemus eum defendit.*

1 5, 18. <sup>1</sup> Καὶ μετὰ ταῦτα περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτόν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. <sup>2</sup> Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία. <sup>3</sup> Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν καὶ ὑπαγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσιν τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς. <sup>4</sup> Οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι· εἰ

<sup>2</sup> Lev. 23, 34.

ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.  
 5 Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.  
 6 Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὐπω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἔτοιμος. 7 Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν 15, 18. ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἐστίν. 8 Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὐκ ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ ἐμὸς καιρὸς οὐπω πεπλήρωται. 9 Ταῦτα εἰπὼν αὐτὸς ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. 10 Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν, οὐ φανερῶς ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ. 11 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτησαν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ ἔλεγον· Ποῦ ἐστὶν ἐκεῖνος; 12 Καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τῷ ὄχλῳ. οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἀγαθὸς ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. 13 Οὐδεὶς μέντοι παρρη- 13 9, 22. σία ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.  
 14 Ἦδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσοῦσης ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκεν. 15 Καὶ ἐθαύμαζον οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες· Πῶς οὗτος γράμματα οἶδεν μὴ μεμαθηκώς; 16 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς 16 14, 24. ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Ἡ ἐμὴ διδασχὴ οὐκ ἐστὶν ἐμὴ ἀλλὰ τοῦ πέμφαντός με. 17 Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδασχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἢ ἐγὼ ἀπ' ἑμαυτοῦ λαλῶ. 18 Ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμφαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθής ἐστίν, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστίν. 19 Οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; τί 20 5, 18; 8, 48; 10, 20. με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; 20 Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ

εἶπεν· Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;  
 21 Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐν ἔργον  
 ἐποίησα καὶ πάντες θαυμάζετε. 22 Διὰ τοῦτο  
 Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν (οὐχ ὅτι  
 ἐκ τοῦ Μωϋσέως ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων),  
 καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον. 23 Εἰ  
 περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ ἵνα  
 μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωϋσέως, ἔμοι χολᾶτε ὅτι ὄλον  
 ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; 24 Μὴ  
 κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνετε.  
 25 Ἐλεγον οὖν τινὲς ἐκ τῶν Ἱεροσολυμειτῶν·  
 Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; 26 Καὶ  
 ἴδε παρρησία λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν.  
 μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός  
 ἐστίν ὁ Χριστός; 27 Ἀλλὰ τοῦτον οἶδαμεν πόθεν  
 ἐστίν· ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει  
 28 8, 14. πόθεν ἐστίν. 28 Ἐκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ δι-  
 δάσκων ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγων· Καμὲ οἶδατε καὶ  
 οἶδατε πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα,  
 ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ  
 οἶδατε. 29 Ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμί,  
 30 8, 20. κάκεῖνός με ἀπέστειλεν. 30 Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν  
 πιᾶσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτόν τὴν χεῖρα,  
 ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

31 Ἐκ τοῦ ὄχλου δὲ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς  
 αὐτόν, καὶ ἔλεγον· Ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ  
 πλείονα σημεῖα ποιήσει ὢν οὗτος ποιεῖ; 32 ἤκουσαν  
 οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ  
 ταῦτα· καὶ ἀπέστειλαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρι-  
 33 8. σαῖοι ὑπηρέτας ἵνα πιᾶσωσιν αὐτόν. 33 Εἶπεν  
 12, 35; οὖν ὁ Ἰησοῦς· Ἐτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμί,  
 13, 33. καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. 34 Ζητήσετε

με καὶ οὐχ εὐρήσετε, καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. <sup>35</sup> Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς· Ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι οὐχ εὐρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς Ἕλληνας; <sup>36</sup> Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπεν· Ζητήσατέ με καὶ οὐχ εὐρήσετε, καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

<sup>37</sup> Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἰστήκει ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔκραζεν λέγων· Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. <sup>38</sup> Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, <sup>38 Act. 2, 17.</sup> ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. <sup>39</sup> Τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὐπω γὰρ ἦν πνεῦμα δεδομένον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη. <sup>40</sup> Ἐκ τοῦ ὄχλου οὖν <sup>40 1, 21.</sup> ἀκούσαντες τῶν λόγων τούτων αὐτοῦ ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. <sup>41</sup> Ἄλλοι ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός. οἱ δὲ ἔλεγον· Μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται; <sup>42</sup> Οὐχὶ ἡ <sup>42 Matth. 2, 6.</sup> γραφή εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυεὶδ καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν Δαυεὶδ, ὁ Χριστὸς ἔρχεται; <sup>43</sup> Σχίσμα οὖν ἐγένετο ἐν τῷ ὄχλῳ δι' αὐτόν. <sup>44</sup> Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν <sup>44 7, 30</sup> πιάσαι αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας.

<sup>45</sup> Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι· Διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; <sup>46</sup> Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. <sup>47</sup> Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρι-

<sup>37</sup> Lev. 23, 36. <sup>38</sup> Is. 44, 3; 58, 11. Zach. 14, 8. Joel 2, 28. <sup>39</sup> Joel 3, 1. <sup>42</sup> Mich. 5, 2. Ps. 88, 4 a.



σαῖοι· *Μὴ* καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; <sup>48</sup> *Μὴ* τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων; <sup>49</sup> Ἀλλὰ ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων <sup>50</sup> 3, 2; τὸν νόμον ἐπικατάρτοί εἰσιν. <sup>50</sup> Λέγει Νικόδημος <sup>19, 39.</sup> πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν νυκτός, εἰς ὧν ἐξ αὐτῶν. <sup>51</sup> *Μὴ* ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον ἐὰν μὴ ἀκούσῃ πρῶτον παρ' αὐτοῦ καὶ γινῶ τί ποιεῖ; <sup>52</sup> Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῶ· *Μὴ* καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; ἐραύνησον καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγείρεται. <sup>53</sup> Καὶ ἐπορεύθησαν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

## CAPUT VIII.

*Adultera. Christus Pharisaeos confutat, Iudaeos docet ac redarguit: Christus lux mundi; vera libertas; Christus ex Deo processit et venit; Iudaei diaboli progenies; Christus Abrahamo prior.*

<sup>1</sup> Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν· <sup>2</sup> Ὁρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς. <sup>3</sup> Ἄγουσιν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι γυναῖκα ἐπὶ μοιχείᾳ κατελιημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ <sup>4</sup> Λέγουσιν αὐτῶ· Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατελιηπται ἐπαντοφώρῳ μοιχευομένη· <sup>5</sup> Ἐν δὲ τῷ νόμῳ Μωϋσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθάζειν· σὺ οὖν τί λέγεις; <sup>6</sup> Τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτόν, ἵνα ἔχωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας τῷ δακτύλῳ κατέγραφεν εἰς τὴν γῆν. <sup>7</sup> Ὡς δὲ ἐπέμμενον ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνέκυψεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος ἐπ' αὐτὴν τὸν λίθον βαλέτω. <sup>8</sup> Καὶ πάλιν κάτω κύψας

<sup>51</sup> Deut. 17, 8; 19, 15 ss. — <sup>5</sup> Lev. 20, 10. <sup>7</sup> Deut. 17, 7

ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. <sup>9</sup> Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐξ-  
 ἤρχοντο εἰς καθ' εἰς ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσ-  
 βυτέρων, καὶ κατελείφθη μόνος ὁ Ἰησοῦς καὶ ἡ  
 γυνὴ ἐν μέσῳ οὔσα. <sup>10</sup> Ἀνακύφας δὲ ὁ Ἰησοῦς  
 εἶπεν αὐτῇ· Γύναι, ποῦ εἰσὶν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί  
 σου; οὐδεὶς σε κατέκρινεν; <sup>11</sup> Ἡ δὲ εἶπεν· Οὐ-  
 δεὶς, κύριε. εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς· Οὐδὲ ἐγὼ σε  
 κατακρινῶ· πορεύου καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι  
 ἀμάρτανε.

<sup>12</sup> Πάλιν οὖν αὐτοῖς ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς λέγων· <sup>12</sup> 9, 5;  
 Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ <sup>12, 46.</sup>  
 οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ <sup>1 Io. 1, 5.</sup>  
 φῶς τῆς ζωῆς. <sup>13</sup> Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι·  
 Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου  
 οὐκ ἔστιν ἀληθής. <sup>14</sup> Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν  
 αὐτοῖς· Κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἀληθής  
 ἔστιν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ  
 ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι  
 ἢ ποῦ ὑπάγω. <sup>15</sup> Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, <sup>15</sup> 7, 24;  
 ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. <sup>16</sup> Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ, <sup>3, 17.</sup>  
 ἡ κρίσις ἣ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν, ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, <sup>16</sup> 16, 32.  
 ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. <sup>17</sup> Καὶ ἐν <sup>17</sup> Matth.  
 τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται ὅτι δύο ἀν-  
 θρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. <sup>18</sup> Ἐγὼ εἰμι <sup>18, 16.</sup>  
 ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ <sup>2 Cor.</sup>  
 ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. <sup>19</sup> Ἐλεγον οὖν αὐτῷ· <sup>19</sup> 14, 7-9.  
 Ποῦ ἐστὶν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὔτε  
 ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε,  
 καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἄν. <sup>20</sup> Ταῦτα τὰ <sup>20</sup> 7, 30.  
 ῥήματα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων  
 ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὐπω  
 ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

<sup>17</sup> Deut. 17, 6; 19, 15

217, 33s.

**21** Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετε με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. **22** Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Μῆτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς

23 3, 31.  
1 Io. 4, 5.

οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; **23** Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. **24** Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. **25** Ἔλεγον οὖν αὐτῶ· Σὺ τίς εἶ; εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Τὴν ἀρχὴν ὃ τι καὶ λαλῶ ὑμῖν.

28 3, 14;  
12, 32.

**26** Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν· ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστιν, καὶ γὰρ ἡκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λαλῶ εἰς τὸν κόσμον. **27** Οὐκ ἔγνωσαν

ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. **28** Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαντοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατήρ, ταῦτα λαλῶ. **29** Καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστίν· οὐκ ἀφῆκέν με μόνον, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῶ ποιῶ πάντοτε.

**30** Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. **31** Ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῶ Ἰουδαίους· Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταὶ μου ἐστέ, **32** καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς. **33** Ἀπεκρίθησαν αὐτῶ· Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε·

34 Rom.  
6, 15. 16.  
2 Petr.  
2, 19.

πῶς σὺ λέγεις ὅτι Ἐλεύθεροι γενήσεσθε; **34** Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας. **35** Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

36 Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε. 37 Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραὰμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. 38 Ἐγὼ ὃ ἐώρακα παρὰ τῷ πατρὶ μου λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ἂ ἐώρακατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν ποιεῖτε. 39 Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ· Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραὰμ ἐστίν. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ποιεῖτε. 40 Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. 41 Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπαν οὖν αὐτῷ· Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἓνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν. 42 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἤκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν. 43 Διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. 44 Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ· ὅταν λαλήσῃ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστίν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. 45 Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι. 46 Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ ἀλήθειαν λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι; 47 Ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. 48 Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ· Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρίτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις; 49 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ

39  
(Matth.  
3, 9.)

42 16,  
27<sup>s</sup>.

44 1 Io.  
3, 8.

46 (1 Io.  
3, 5.)

47 18, 37.  
1 Io. 4, 6.

48 7, 20.  
(Matth.  
10, 25.)

τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετε με. <sup>50</sup> Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ  
<sup>51</sup> 5, 24; <sup>11, 25.</sup> χρίνων. <sup>51</sup> Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἐάν τις τὸν  
ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ  
εἰς τὸν αἰῶνα. <sup>52</sup> Εἶπαν οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι·  
Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ  
ἀπέθανεν καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις· Ἐάν  
τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσῃται θανάτου  
<sup>53</sup> 4, <sup>12.</sup> εἰς τὸν αἰῶνα. <sup>53</sup> Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς  
ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν; καὶ οἱ προφῆται  
ἀπέθανον· τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; <sup>54</sup> Ἀπεκρίθη Ἰη-  
σοῦς· Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτὸν, ἡ δόξα μου  
οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με,  
ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστίν, <sup>55</sup> Καὶ οὐκ  
ἐγνώκατε αὐτόν· ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν  
εἶπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὁμοῖος ὑμῶν  
φεύστης· ἀλλὰ οἶδα αὐτόν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ  
τηρῶ. <sup>56</sup> Ἀβραὰμ ὁ πατήρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο  
ἵνα εἶδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδεν καὶ  
ἐχάρη. <sup>57</sup> Εἶπαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν·  
Πεντήχοντα ἔτη οὐπω ἔχεις καὶ Ἀβραὰμ ἐώρακας;  
<sup>58</sup> Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,  
<sup>59</sup> 10, 31. πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμι. <sup>59</sup> Ἦραν οὖν  
λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν· Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη  
καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῶ ἱεροῦ.

## CAPUT IX.

*Caecigenus sabbato sanatus. Pharisaeorum maligna de sanatione iudicia et machinationes. Sanati professio, qui extra synagogam eiectus, a Christo edoctus credit; Pharisaeorum caecitas.*

<sup>1</sup> Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. <sup>2</sup> Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· Ῥαββεί, τίς ἡμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ

γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῆ; <sup>3</sup> Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὐτε οὗτος ἤμαρτεν οὐτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῆ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ.  
<sup>4</sup> Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νῦξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. <sup>5</sup> Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾶ, <sup>5 8, 12; 12, 35-46.</sup> φῶς εἰμὶ τοῦ κόσμου. <sup>6</sup> Ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσεν ἡμαί καὶ ἐποίησεν πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισεν αὐτοῦ τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς,  
<sup>7</sup> καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὑπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ (ὃ ἐρμηνεύεται Ἀπεσταλμένος). Ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθεν βλέπων.  
<sup>8</sup> Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι προσαίτης ἦν, ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν; <sup>9</sup> Ἄλλοι ἔλεγον· Ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Οὐχί, ἀλλὰ ὁμοίος αὐτῷ ἐστίν. ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν· Ὅτι ἐγὼ εἰμι. <sup>10</sup> Ἐλεγον οὖν αὐτῷ· Πῶς ἠνεψύχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; <sup>11</sup> Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· Ὁ ἄνθρωπος ὁ λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησεν καὶ ἐπέχρισέν μου τοὺς ὀφθαλμούς καὶ εἶπέν μοι· Ὑπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ καὶ νίψαι. ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεφα.  
<sup>12</sup> Καὶ εἶπαν αὐτῷ· Ποῦ ἔστιν ἐκεῖνος; λέγει· Οὐκ οἶδα. <sup>13</sup> Ἀγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τὸν ποτε τυφλόν. <sup>14</sup> Ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνέψξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. <sup>15</sup> Πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Πηλὸν ἐπέθηκέν μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω. <sup>16</sup> Ἐλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές· Οὐχ ἔστιν οὗτος παρὰ θεοῦ ὁ

7 Neh. 3, 15.

ἄνθρωπος, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι δὲ  
 ἔλεγον· Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα  
 17 (Luc. σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς. 17 Λέ-  
 7, 16.) γουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν· Σὺ τί λέγεις περὶ  
 αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ  
 εἶπεν· Ὅτι προφήτης ἐστίν. 18 Οὐκ ἐπίστευσαν  
 οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ  
 ἀνέβλεψεν, ἕως οὗ ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ  
 τοῦ ἀναβλέψαντος· 19 Καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς λέ-  
 γοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε  
 ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει;  
 20 Ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπαν·  
 Οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν καὶ ὅτι  
 τυφλὸς ἐγεννήθη· 21 Πῶς δὲ νῦν βλέπει οὐκ  
 οἶδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς  
 22 7, 23; ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν· αὐτὸν ἐρωτήσατε· ἡλικίαν  
 12, 42. ἔχει, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει. 22 Ταῦτα εἶπον  
 οἱ γονεῖς αὐτοῦ ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους·  
 ἦδη γὰρ συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα ἐάν τις  
 αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἀποσυνάγωγος γένηται.  
 23 Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον· Ὅτι ἡλικίαν  
 ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. 24 Ἐφώνησαν οὖν ἐκ  
 δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλός, καὶ εἶπαν  
 αὐτῷ· Δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι ὁ  
 ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν. 25 Ἀπεκρίθη  
 οὖν ἐκεῖνος· Εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν οὐκ οἶδα· ἐν  
 οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω. 26 Εἶπον οὖν  
 αὐτῷ· Τί ἐποίησέν σοι; πῶς ἤνοιξέν σου τοὺς  
 ὀφθαλμούς; 27 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Εἶπον ὑμῖν ἦδη,  
 καὶ οὐκ ἤκούσατε; τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ  
 ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι; 28 Ἐλοιδό-  
 ρησαν αὐτὸν καὶ εἶπαν· Σὺ μαθητῆς εἶ ἐκεῖνου.  
 ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐσμὲν μαθηταί. 29 Ἡμεῖς  
 οἶδαμεν ὅτι Μωϋσεῖ λελάληχεν ὁ θεός, τοῦτον δὲ

οὐκ οἶδαμεν πόθεν ἐστίν. <sup>30</sup> Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἶδατε πόθεν ἐστίν, καὶ ἤνοιξέν μου τοὺς ὀφθαλμούς. <sup>31</sup> Οἶδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς ἦ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῆ, τούτου ἀκούει. <sup>32</sup> Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἤκούσθη ὅτι ἤνοιξέν τις ὀφθαλμούς τυφλοῦ γεγεννημένου. <sup>33</sup> Εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. <sup>34</sup> Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ· Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὄλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. <sup>35</sup> Ἦκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὐρῶν αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; <sup>36</sup> Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· Καὶ τίς ἐστιν, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; <sup>37</sup> Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Καὶ ἐώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. <sup>38</sup> Ὁ δὲ ἔφη· Πιστεύω, κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. <sup>39</sup> Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσιν καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. <sup>40</sup> Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες, καὶ εἶπαν αὐτῷ· Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμεν; <sup>41</sup> Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἶχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε· Ὅτι βλέπομεν· ἡ ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

31 (Prov. 15, 29; 28, 9.)



## CAPUT X.

*Christus pastor et ianua ovium; aliunde in ovile intrantes sunt fures et latrones; pastor bonus et mercenarius; habet et alias oves, non ex hoc ovili, quas adducet, et fiet unum ovile et unus pastor. Animam suam a seipso ponit pro ovibus suis, ut iterum sumat eam. Pater et Filius unum sunt: quod Iudaeis lapidare ipsum volentibus ostendit non esse blasphemiam.*

<sup>1</sup> Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλήν τῶν προβάτων ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶν καὶ ληστής. <sup>2</sup> Ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμὴν ἐστὶν τῶν προβάτων. <sup>3</sup> Τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα φωνεῖ κατ' ὄνομα καὶ ἐξάγει αὐτά. <sup>4</sup> Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῶ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἶδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ. <sup>5</sup> Ἄλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἶδασιν τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν. <sup>6</sup> Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς. <sup>7</sup> Εἶπεν οὖν αὐτοῖς πάλιν ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων. <sup>8</sup> Πάντες ὅσοι ἤλθον κλέπται εἰσὶν καὶ λησταί, ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. <sup>9</sup> Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται καὶ νομὴν εὐρήσει. <sup>10</sup> Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἤλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσιν καὶ περισσὸν ἔχωσιν. <sup>11</sup> Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν

11 Is. 40, 11. Ez. 34, 23; 37, 24.

αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων. <sup>12</sup> Ὁ μισθω-  
 τὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν, οὐ οὐκ ἔστιν τὰ  
 πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ  
 ἀφήσιν τὰ πρόβατα καὶ φεύγει, καὶ ὁ λύκος  
 ἀρπάξει αὐτὰ καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα. <sup>13</sup> Ὁ δὲ  
 μισθωτὸς φεύγει, ὅτι μισθωτὸς ἔστιν, καὶ οὐ  
 μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων. <sup>14</sup> Ἐγὼ εἰμι ὁ  
 ποιμὴν ὁ καλὸς, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γι-  
 νώσκουσί με τὰ ἐμὰ. <sup>15</sup> Καθὼς γινώσκει με ὁ <sup>15</sup>Matth.  
 πατὴρ καὶ γὼ γινώσκω τὸν πατέρα, καὶ τὴν ψυχὴν <sup>11, 27.</sup>  
 μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. <sup>16</sup> Καὶ ἄλλα <sup>Luc. 10,</sup>  
 πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐτῆς ταύτης. <sup>22.</sup>  
 κακεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκού-  
 σουσιν, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἰς ποιμὴν.  
<sup>17</sup> Διὰ τοῦτό με ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι  
 τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. <sup>18</sup> Οὐδεὶς  
 αἶρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν  
 ἀπ' ἐμαυτοῦ· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ  
 ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν· ταύτην τὴν  
 ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρὸς μου.

<sup>19</sup> Σχίσμα πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις <sup>19(7,43.)</sup>  
 διὰ τοὺς λόγους τούτους. <sup>20</sup> Ἐλεγον δὲ πολλοὶ <sup>20 7, 20.</sup>  
 ἐξ αὐτῶν· Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ  
 ἀκούετε; <sup>21</sup> Ἄλλοι ἔλεγον· Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ <sup>21(8,48.)</sup>  
 ἔστιν δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν <sup>9, 32.</sup>  
 ὀφθαλμοὺς ἀνοῖξαι;

<sup>22</sup> Ἐγένετο δὲ τὰ ἐνκαινία ἐν τοῖς Ἱερο-  
 σολόμοις, καὶ χειμῶν ἦν, <sup>23</sup> Καὶ περιεπάτει ὁ <sup>23 (Act.</sup>  
 Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶνος. <sup>3, 11.)</sup>  
<sup>24</sup> Ἐχύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγον  
 αὐτῷ· Ἔως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἶρεις; εἰ σὺ  
 εἶ ὁ Χριστὸς, εἰπέ ἡμῖν παρρησίᾳ. <sup>25</sup> Ἀπεκρίθη <sup>25 5, 36.</sup>

αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε·  
 τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς  
 26(8,47.) μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ· <sup>26</sup> Ἀλλὰ ὑμεῖς  
 οὐ πιστεύετε, ὅτι οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν προβάτων  
 27 10, τῶν ἐμῶν. <sup>27</sup> Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς  
 3<sup>s</sup> μου ἀκούουσιν, καὶ γὰρ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολου-  
 θοῦσίν μοι, <sup>28</sup> καὶ γὰρ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς,  
 καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἄρ-  
 πάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου. <sup>29</sup> Ὁ πατήρ  
 μου ὃ δέδωκέν μοι μεῖζον πάντων ἐστίν, καὶ  
 οὐδεὶς δύναται ἄρπάξαι ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς  
 31(8,59.) μου. <sup>30</sup> Ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἕν ἐσμεν. <sup>31</sup> Ἐβάστα-  
 σαν οὖν πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα λιθάσωσιν  
 αὐτόν. <sup>32</sup> Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πολλὰ  
 καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρὸς μου· διὰ  
 ποῖον αὐτῶν ἔργον ἐμὲ λιθάζετε; <sup>33</sup> Ἀπεκρίθησαν  
 αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν  
 σε ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος  
 ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. <sup>34</sup> Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ  
 Ἰησοῦς· Οὐκ ἔστιν γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ  
 ὑμῶν· Ὅτι Ἐγὼ εἶπα, θεοὶ ἐστε; <sup>35</sup> Εἰ  
 ἐκείνους εἶπεν θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ  
 ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή· <sup>36</sup> Ὁν  
 ὁ πατήρ ἡγάσεν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον,  
 ὑμεῖς λέγετε· Ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον· Υἱὸς  
 τοῦ θεοῦ εἰμί; <sup>37</sup> Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς  
 μου, μὴ πιστεύετε μοι· <sup>38</sup> Εἰ δὲ ποιῶ, κἄν ἐμοὶ  
 μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύετε, ἵνα γνῶτε  
 καὶ πιστεύσῃτε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατήρ καὶ γὰρ ἐν  
 39 7, 30. τῷ πατρὶ. <sup>39</sup> Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι· καὶ ἐξ-  
 ἤλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

40 Καὶ ἀπῆλθεν πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου  
 εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτί-

ζων, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. <sup>41</sup> Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν καὶ ἔλεγον· Ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν, πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν. <sup>42</sup> Καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν ἐκεῖ.

CAPUT XI.

*Lazarus quattuor diebus mortuus resuscitatur. Propter quod miraculum cum multi Iudaeorum in Christum crederent, pontifices et Pharisei de Iesu occidendo deliberant. Caiphas eius anni pontifex prophetat oportere Iesum mori, ne totus populus periret. Christus secedit in civitatem Ephrem.*

<sup>1</sup> Ἦν δέ τις ἀσθενῶν, Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, <sup>1 Luc. 10, 38.</sup>  
 ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. <sup>2</sup> Ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον <sup>2 12, 3. Matth. 26, 6 ss.</sup>  
 μύρω καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξίν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει. <sup>3</sup> Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι· <sup>Luc. 7, 36 ss.</sup>  
 Κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. <sup>4</sup> Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἀβτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστιν πρὸς θάνατον ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. <sup>5</sup> Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον. <sup>6</sup> Ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας· <sup>7</sup> Ἐπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς· Ἀγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. <sup>8</sup> Λέγουσιν αὐτῷ οἱ <sup>8 10, 31.</sup>  
 μαθηταί· Ραββεί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; <sup>9</sup> Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὐχὶ δώδεκα ὥραι εἰσιν τῆς ἡμέρας; εἴν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. <sup>10</sup> Ἐὰν δὲ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. <sup>11</sup> Ταῦτα εἶπεν, καὶ

μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν  
 κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.  
 12 Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Κύριε, εἰ κεκοί-  
 μηται, σωθήσεται. 13 Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ  
 τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ  
 τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει. 14 Τότε οὖν  
 εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ· Λάζαρος ἀπ-  
 ἔθανεν, 15 Καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε,  
 ὅτι οὐκ ἦμην ἐκεῖ· ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν.  
 16 Εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς  
 συναμαθηταῖς· Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν  
 μετ' αὐτοῦ. 17 Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὔρεν αὐτὸν  
 τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ.  
 18 Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς  
 ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. 19 Πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν  
 Ἰουδαίων ἐηλύθεισαν πρὸς τὴν Μάρθαν καὶ  
 Μαριάμ, ἵνα παραμυθῆσονται αὐτὰς περὶ τοῦ  
 ἀδελφοῦ αὐτῶν. 20 Ἡ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν  
 ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· Μαρία δὲ  
 21 ἐν τῷ οἴκῳ ἔκαθέζετο. 21 Εἶπεν οὖν ἡ Μάρθα  
 πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός  
 μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει. 22 Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι  
 ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι ὁ θεός.  
 23 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός  
 σου. 24 Λέγει αὐτῷ ἡ Μάρθα· Οἶδα ὅτι ἀναστή-  
 σεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.  
 25 Εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις  
 καὶ ἡ ζωὴ· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ καὶ ἀποθάνη  
 ζήσεται, 26 Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ  
 οὐ μὴ ἀποθάνη εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο·  
 27 Λέγει αὐτῷ· Ναί, κύριε, ἐγὼ πεπίστευχα ὅτι  
 σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ εἰς τὸν κόσμον  
 ἐρχόμενος. 28 Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθεν καὶ  
 ἐφώνησεν Μαριάμ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα,

21 11, 32.

24 5, 29.

Luc. 14,

14.

25 6, 40;

8, 51.

27 6, 69.

εἰποῦσα· Ὁ διδάσκαλος πάρεστιν καὶ φωνεῖ σε.  
 29 Ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ καὶ ἔρχεται  
 πρὸς αὐτόν· 30 Οὐπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς  
 τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἔτι ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπήν-  
 τησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα. 31 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ  
 ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι  
 αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρὶὰμ ὅτι ταχέως ἀνέστη  
 καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ λέγοντες· Ὅτι  
 ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. 32 Ἡ οὖν 32 11, 21.  
 Μαρὶὰμ ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν  
 ἔπεσεν αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ·  
 Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν μου ἀπέθανεν ὁ ἀδελ-  
 φός. 33 Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτήν κλαίουσαν  
 καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας,  
 ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν,  
 34 Καὶ εἶπεν· Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; λέγουσιν  
 αὐτῷ· Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. 35 Ἐδάκρυσεν ὁ  
 Ἰησοῦς. 36 Ἐλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Ἴδε πῶς  
 ἐφίλει αὐτόν. 37 Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· Οὐκ 37 9, 6.  
 ἐδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ  
 τυφλοῦ ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;  
 38 Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ  
 ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον· ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ  
 λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ. 39 Λέγει ὁ Ἰησοῦς·  
 Ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ  
 τετελευτηκότος Μάρθα· Κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρ-  
 ταῖος γάρ ἐστιν. 40 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ  
 εἰπὸν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς ὄψῃ τὴν ὄψαν τοῦ  
 θεοῦ; 41 Ἦραν οὖν τὸν λίθον· ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρην  
 τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπεν· Πάτερ, εὐχαριστῶ  
 σοι ὅτι ἤκουσάς μου. 42 Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτε  
 μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιστῶτα  
 εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σὺ με ἀπέστειλας.  
 43 Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασεν·

Λάζαρε, δεῦρο ἕξω. <sup>44</sup> Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας χειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

<sup>45</sup> Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. <sup>46</sup> Τινὲς δὲ ἐξ

αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἶπαν αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς. <sup>47</sup> Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ

ἔλεγον· Τί ποιούμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ; <sup>48</sup> Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ

Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. <sup>49</sup> Εἰς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς·

49 B.  
18, 14.

Ἔμεῖς οὐκ οἶδατε οὐδέν, <sup>50</sup> Οὐδὲ λογίζεσθε ὅτι συμφέρει ὑμῖν ἵνα εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. <sup>51</sup> Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου ἐπροφήτευσεν ὅτι ἐμελλεν Ἰησοῦς

52 10, 16.

ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, <sup>52</sup> Καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέχνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓν. <sup>53</sup> Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας ἐβουλευσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

<sup>54</sup> Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν, κακεῖ διέτριβεν μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

<sup>55</sup> Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυτούς. <sup>56</sup> Ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ

ἱερῶ ἑστηχότες· Τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; <sup>57</sup> Δεδώκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολὴν ἵνα ἐάν τις γνῶ ποῦ ἔστιν μνηύση, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

CAPUT XII.

*Christus a Maria ungitur. Lazari resuscitati fama. Triumphalis Iesu asello vecti Hierosolymae ingressio. De grano frumenti mortificando. Vox Patris audita de clarificando nomine suo. De eiciendo principe huius mundi, et praedicta Iudaeorum excaecatione. In Christo Pater et honoratur, et spernitur.*

<sup>1</sup> Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἑξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα <sup>11, 43.</sup> ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος ὁ τεθνηκώς ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν ὁ Ἰησοῦς. <sup>2</sup> Ἐποίησαν <sup>2 Luc. 10, 40.</sup> οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει, ὁ δὲ Λάζαρος εἰς ἦν ἐκ τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ. <sup>3</sup> Ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου ἠλείφεν τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐξέμαξεν ταῖς θριξίν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου. <sup>4</sup> Λέγει οὖν εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι· <sup>5</sup> Διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; <sup>6</sup> Εἶπεν δὲ τοῦτο οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτῃς ἦν καὶ τὸ γλωσσόχομον ἔχων τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν. <sup>7</sup> Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· Ἄφες αὐτήν· ἵνα εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τηρήσῃ αὐτό. <sup>8</sup> Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. <sup>9</sup> Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων <sup>9 11, 43.</sup> ὅτι ἐκεῖ ἐστίν, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν

3 ss.  
Matth.  
26, 6-12.  
Marc.  
14, 3-8.  
(Luc. 7,  
37 ss.)



10 (11, 53.) ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. <sup>10</sup> Ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν, <sup>11</sup> ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

<sup>12</sup> ss. <sup>12</sup> Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται Ἰησοῦς εἰς Ἱερουσόλυμα, <sup>13</sup> ἔλαβον τὰ βᾶτα τῶν φοινίκων καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἐκραύγαζον·

<sup>14</sup> ss. <sup>14</sup> Ὁσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.

<sup>15</sup> ss. <sup>15</sup> Εὐρῶν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ, καθὼς ἐστὶν γεγραμμένον· <sup>16</sup> Μὴ φοβοῦ, θυγάτηρ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. <sup>16</sup> Ταῦτα οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον, ἀλλ'

δτε ἐδοξάσθη Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ.

<sup>17</sup> ss. <sup>17</sup> Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ δτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. <sup>18</sup> Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. <sup>19</sup> Οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπαν πρὸς ἑαυτούς· Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν· ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

<sup>20</sup> Ἦσαν δὲ τινες Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ. <sup>21</sup> Οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες· Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. <sup>22</sup> Ἐρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ, καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ. <sup>23</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων·

Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. <sup>24</sup> Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσῶν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. <sup>25</sup> Ὁ φιλῶν τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. <sup>26</sup> Ἐὰν ἐμοὶ τις διακονῇ, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· ἐὰν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. <sup>27</sup> Νῦν ἡ φυγὴ μου τετάραχται, καὶ τί εἶπω; πᾶτερ, σῶσον με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. <sup>28</sup> Πάτερ, <sup>28 (17, 4<sup>s</sup>.)</sup> δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· Καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω. <sup>29</sup> Ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγεν βροντὴν γερονένοι· ἄλλοι ἔλεγον· Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. <sup>30</sup> Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. <sup>31</sup> Νῦν κρίσις <sup>31 16, 11.</sup> ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. <sup>32</sup> Καγὼ ἐὰν <sup>32 3, 14.</sup> ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντα ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν. <sup>33</sup> Τοῦτο δὲ ἔλεγεν σημαίνων ποίῳ θανάτῳ <sup>33 18, 32.</sup> ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. <sup>34</sup> Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος· Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ πῶς σὺ λέγεις ὅτι δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστὶν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; <sup>35</sup> Εἶπεν οὖν αὐτοῖς <sup>35 7, 33.</sup> ὁ Ἰησοῦς· Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς ἐν ὑμῖν ἐστίν. περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει. <sup>36</sup> Ἔως τὸ φῶς <sup>36 (Luc. 16, 8.)</sup>

34 Ps. 109, 4; 116, 2. Is. 40, 8. Ez. 37, 25. Dan. 7, 14.

10 (11, 53.) ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. 10 Ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν, 11 ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπήγον τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐπιστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

12 ss. 12 Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται Ἰησοῦς εἰς Ἱερουσόλυμα, 13 Ἐλαβον τὰ βατὰ τῶν φοινίκων καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἐκραύγαζον· Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.

14 Matth. 21, 7. Marc. 11, 7. Luc. 19, 35. 14 Εὐρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὄναριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτόν, καθὼς ἐστιν γεγραμμένον· 15 Μὴ φοβοῦ, θυγάτηρ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. 16 Ταῦτα οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ.

17 11, 43. 17 Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετὰ αὐτοῦ ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. 18 Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποιηθέναι τὸ σημεῖον. 19 Οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπαν πρὸς ἑαυτούς· Θεωρεῖτε ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖτε οὐδέν· ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

20 Ἦσαν δὲ τινες Ἑλλήνες ἐκ τῶν ἀναβαίνοντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ· οἱ οὖν οὐκ ἔβρισαν ὕδωρ ἐκ τῶν ἡλιθίων ἤλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδῆος ἑκ τῶν ἡρώτων αὐτὸν λέγοντες· Κύριε, ἰδεῖν. 22 Ἐρχεται Φίλιππος καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος εἰς τὸν Ἰησοῦν. 23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων· Ἦναι ἔρχεται ὁ ἰσραηλῆτις υἱὸς τοῦ ἀναβαίνοντος.

ἠήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-  
 θρώπου. <sup>24</sup> Ἀμήν ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ  
 κόκκος τοῦ σίτου πεσῶν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ,  
 οὐκ ἔσται ἰσχύς ἐν αὐτῷ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν  
 ἔξει. <sup>25</sup> Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει  
 αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ  
 αἴματι τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.  
 Ἐὰν ἐμοὶ τις διακονῇ, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω, καὶ  
 οὐ μὴ ἐμὴν εἰμι ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται.  
 Ἐὰν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ.  
 Ἔτι νῦν ἡ φυγὴ μου τετάραχται, καὶ τί εἶπω;  
 Πάτερ, σῶσον με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. ἀλλὰ  
 οὐκ ἔστιν ἡ ὥρα ταύτη. <sup>28</sup> Πάτερ, <sup>28</sup> (17,  
 4 s.)  
 ἔλασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ  
 οὐρανοῦ. Καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω. <sup>29</sup> Ὁ  
 ὄχλος ὁ ἐστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγεν βροντὴν  
 ἡκουσάντων· ἄλλοι ἔλεγον· Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν.  
<sup>30</sup> Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Οὐδὲ ἐμὲ ἡ  
 φωνὴ αὕτη γέγονεν ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. <sup>31</sup> Νῦν κρίσις <sup>31</sup> 16, 11.  
 ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσ-  
 μου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. <sup>32</sup> Καγὼ ἐὰν <sup>32</sup> 3, 14.  
 ἀποθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντα ἐλεύσω πρὸς ἐμαυτὸν.  
 Τοῦτο δὲ ἔλεγεν σημαίνων ποίῳ θανάτῳ <sup>33</sup> 18, 32.  
 ἑαυτοῦ ἀποθνήσκειν. <sup>34</sup> Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος·  
 Ἡμεῖς τί λέγεις; ἡμεῖς οὐκ ἐπίσταμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς  
 ἔμεινεν ἕως τοῦ νῦν, καὶ πῶς σὺ λέγεις ὅτι δεῖ  
 ἀποθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστὶν  
 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; <sup>35</sup> Εἶπεν οὖν αὐτοῖς <sup>35</sup> 7, 33.  
 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου  
 χρόνον χρόνον τὸ φῶς ἐν ὑμῖν  
 εἶναι, εἰς ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ  
 ἐκλείψῃ τὸ φῶς ἐξ ὑμῶν, ἵνα μὴ  
 λάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ  
 σκότεινᾳ οὐκ ἔσται ἐκ τῆς σκοτεινῆς  
 ποῦ ὑπάγει. <sup>36</sup> Ἔως τὸ φῶς <sup>36</sup> (Luc.  
 16, 8.)

25  
 Matth.  
 10, 39;  
 16, 25  
 Marc.  
 8, 35.  
 Luc. 9,  
 24; 17, 33

2. Is. 40, 8. Ez. 37, 25. Dan. 7, 14.

ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.

- 37 Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.
- 38 Rom. 10, 16. Ἰνα ὁ λόγος Ἡσαίου τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπεν· Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; 39 Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεῦειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαίας· 40 Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐπώρρωσεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσιν τῇ καρδίᾳ καὶ στραφῶσιν καὶ ἰάσομαι αὐτούς. 41 Ταῦτα εἶπεν Ἡσαίας ὅτε εἶδεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν περὶ αὐτοῦ. 42 Ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὠμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται. 43 Ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. 44 Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλὰ εἰς τὸν πέμψαντά με, 45 Καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. 46 Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνη. 47 Καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ φυλάξῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. 48 Ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρίνει αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 49 Ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ

οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατήρ αὐτός μοι ἐντολήν δέδωκεν τί εἶπω καὶ τί λαλήσω. <sup>50</sup> Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν. Ἄ οὖν ἐγὼ λαλῶ, καθὼς εἶρηκέν μοι ὁ πατήρ, οὕτως λαλῶ. 50 (6, 63.)

### CAPUT XIII.

*Iesus lavat pedes discipulorum, exhortans ut idem invicem faciant; proditorem suum Ioanni indicat; quo egresso dicit se clarificatum. Novum mandatum dilectionis. Petro prae-dicit trinam suam abnegationem.*

<sup>1</sup> Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰδὼς ὁ <sup>1</sup> Matth. Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῆ, ἐκ <sup>26, 2. 17. Marc.</sup> τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας <sup>14, 1. Lc. 22, 1.</sup> τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς. <sup>2</sup> Καὶ δείπνου γενομένου, τοῖς διαβύλου <sup>2 13, 27.</sup> ἤδη βεβληκότες εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παροῦσιν αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτου. <sup>3</sup> Εἰδὼς ὅτι <sup>3 3, 35.</sup> πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, <sup>4</sup> Ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου καὶ τίθησιν τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διέζωσεν ἑαυτόν. <sup>5</sup> Ἐἵτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμύσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος. <sup>6</sup> Ἐρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· Κύριε, σὺ μου νίπτεις τοὺς πόδας; <sup>7</sup> Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὁ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα. <sup>8</sup> Λέγει αὐτῷ Πέτρος· Οὐ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. <sup>9</sup> Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν. <sup>10</sup> Λέγει αὐτῷ <sup>10 15, 3.</sup> ὁ Ἰησοῦς· Ὁ λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν εἰ μὴ

- τοὺς πόδας νίφασθαι, ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς ὄλος·  
 11 6, 64. καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. <sup>11</sup> Ἦδει  
 γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν·  
 Οὐχὶ πάντες καθαροὶ ἐστε. <sup>12</sup> Ὅτε οὖν ἔνιψεν  
 τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,  
 ἀναπεσῶν πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· Γινώσχετε τί πε-  
 ποίηκα ὑμῖν; <sup>13</sup> Ὑμεῖς φωνεῖτέ με Ὁ διδάσκαλος  
 καὶ Ὁ κύριος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. <sup>14</sup> Εἰ  
 οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ ὁ  
 διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν  
 τοὺς πόδας. <sup>15</sup> Ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα  
 καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.  
 16 <sup>16</sup> Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων  
 τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ  
 πέμψαντος αὐτόν. <sup>17</sup> Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί  
 ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά. <sup>18</sup> Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν  
 18 (Act. 1, 16.) λέγω· ἐγὼ οἶδα τίνας ἐξελεξάμην· ἀλλ' ἵνα ἡ  
 γραφή πληρωθῇ· Ὁ τρώγων μου τὸν ἄρτον  
 ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ.  
 19 <sup>19</sup> Ἀπάρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν  
 20 γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι. <sup>20</sup> Ἀμὴν ἀμὴν  
 λέγω ὑμῖν· Ὁ λαμβάνων ἂν τινα πέμψω ἐμὲ  
 19 14, 29. λαμβάνει, ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν  
 πέμψαντά με.  
 21 <sup>21</sup> Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύ-  
 ματι καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπεν· Ἀμὴν ἀμὴν  
 λέγω ὑμῖν· Ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.  
 22 <sup>22</sup> Ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπο-  
 21 21. 22 21 55. ρούμενοι περὶ τίνος λέγει. <sup>23</sup> Ἦν δὲ ἀνακείμενος  
 εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ  
 Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. <sup>24</sup> Νεύει οὖν τούτῳ  
 Σίμων Πέτρος καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰπέ τίς ἐστιν

περὶ οὗ λέγει. <sup>25</sup> Ἐπιπεσὼν οὖν ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ  
 στῆθος τοῦ Ἰησοῦ λέγει αὐτῷ· Κύριε, τίς ἐστιν;  
<sup>26</sup> Ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς· Ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ  
 βάψας τὸ φωμίον ἐπιδώσω. Καὶ ἐμβάψας τὸ  
 φωμίον δίδωσιν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσακαριώτου. <sup>27</sup> Καὶ  
 μετὰ τὸ φωμίον, τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ  
 σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ ποιεῖς,  
 ποιήσον τάχιον. <sup>28</sup> Τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν  
 ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. <sup>29</sup> Τινὲς γὰρ  
 ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόχομον εἶχεν Ἰούδας, ὅτι  
 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀγόρασον ὧν χρεῖαν ἔχομεν  
 εἰς τὴν ἑορτήν, ἥ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῶ. <sup>30</sup> Λαβὼν  
 οὖν τὸ φωμίον ἐκεῖνος ἐξῆλθεν εὐθύς· ἦν δὲ νύξ.  
<sup>31</sup> Ὅτε οὖν ἐξῆλθεν, λέγει ὁ Ἰησοῦς· Νῦν ἐδοξάσθη  
 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ.  
<sup>32</sup> Εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει  
 αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθύς δοξάσει αὐτόν. <sup>33</sup> Τεχνία, <sup>337, 335-;</sup>  
 ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμί. Ζητήσετέ με, καὶ καθὼς <sup>8, 21 s.</sup>  
 εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ  
 δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. <sup>34</sup> Ἐντολὴν <sup>34</sup>  
 καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς <sup>15, 12, 17.</sup>  
 ἠγάπησα ὑμᾶς ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. <sup>Matth. 22, 39.</sup>  
<sup>35</sup> Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ  
 ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. <sup>36</sup> Λέγει  
 αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπ- <sup>37</sup>  
 εκριθῆ Ἰησοῦς· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαι <sup>Matth. 26, 35.</sup>  
 μοι νῦν ἀκολουθεῖσαι, ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον. <sup>Marc. 14, 29.</sup>  
<sup>37</sup> Λέγει αὐτῷ Πέτρος· Κύριε, διατί οὐ δύναμαι <sup>Luc. 22,</sup>  
 σοι ἀκολουθεῖσαι ἄρτι; τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ <sup>33-</sup>  
 θήσω. <sup>38</sup> Ἀπεκριθῆ αὐτῷ Ἰησοῦς· Τὴν ψυχὴν <sup>38</sup>  
 σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ <sup>Matth. 26, 34.</sup>  
 μὴ ἀλέκτωρ φωνήσῃ ξὺς οὐ ἀρνήσῃ με τρίς. <sup>Marc. 14, 30.</sup>  
<sup>Luc. 22,</sup>  
<sup>34-</sup>

34 Lev. 19, 18.



## CAPUT XIV.

*Mansiones caelestes; Christi abitus ad Patrem ac reditus. Se dicit esse viam et veritatem et vitam, et Patrem in se videri. Alius Paraclitus mittendus. Quis Iesum diligat; pax Christi.*

- 1 14, 27. <sup>1</sup> Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά· πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. <sup>2</sup> Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου μοναὶ πολλαὶ εἰσιν· εἰ δὲ μὴ, εἶπον ἄν ὑμῖν· ὅτι πορεύομαι ἐτοιμάσαι τόπον
- 3 14, 28; <sup>3</sup> ὑμῖν· Καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἐτοιμάσω τόπον  
12, 26; <sup>4</sup> ὑμῖν, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήμφομαι ὑμᾶς πρὸς  
17, 24. <sup>5</sup> ἔμμαντόν, ἵνα ὅπου εἰμι ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ᾗτε. <sup>6</sup> Καὶ  
4 13, 33. <sup>7</sup> ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε.  
36. <sup>8</sup> Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς· Κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι:
- 6 <sup>9</sup> Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν
- 7 8, 19. <sup>10</sup> πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. <sup>11</sup> Εἰ ἐγνώκετέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκετε ἄν· καὶ ἀπάρτι γινώσχετε αὐτὸν καὶ ἐωράκατε αὐτόν. <sup>12</sup> Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ
- 9 12, 45. <sup>13</sup> ἀρκεῖ ἡμῖν. <sup>14</sup> Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; ὁ ἐωραχὼς ἐμὲ ἐώραχεν τὸν πατέρα·
- 10 12, 49. <sup>15</sup> πῶς σὺ λέγεις· Δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; <sup>16</sup> Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί ἐστιν; τὰ ῥήματα δὲ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἔμμαντοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατήρ ἐν ἐμοί μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. <sup>17</sup> Πιστεύετε μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί· εἰ δὲ μὴ, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετε. <sup>18</sup> Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα δὲ ἐγὼ ποιῶ καλέϊνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει·

ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι· <sup>13</sup> Καὶ ὁ <sup>13 16, 23.</sup>  
 τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, <sup>Matth.</sup>  
 ἵνα δοξασθῇ ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ. <sup>7, 7;</sup> <sup>14</sup> Ἐάν τι <sup>21, 22.</sup>  
 αἰτήσητέ με ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω. <sup>Marc.</sup>  
<sup>15</sup> Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρή- <sup>15 15, 20.</sup>  
 σατε. <sup>16</sup> Καγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον <sup>16 15, 26.</sup>  
 παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς  
 τὸν αἰῶνα, <sup>17</sup> Τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος  
 οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ  
 γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσχετε αὐτό, ὅτι παρ'  
 ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. <sup>18</sup> Οὐκ ἀφήσω  
 ὑμᾶς ὄρφανούς, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. <sup>19</sup> Ἐτι <sup>19 16, 16.</sup>  
 μικρὸν, καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ· ὑμεῖς  
 δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.  
<sup>20</sup> Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὑμεῖς γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ  
 ἐν τῷ πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ καγὼ ἐν  
 ὑμῖν. <sup>21</sup> Ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς μου καὶ τηρῶν  
 αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν  
 με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καγὼ  
 ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν.  
<sup>22</sup> Λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσχαριώτης· Κύριε,  
 τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν  
 καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; <sup>23</sup> Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν  
 αὐτῷ· Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει,  
 καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν  
 ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. <sup>24</sup> Ὁ <sup>24 7, 16.</sup>  
 μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος  
 ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμὸς ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με  
 πατρὸς. <sup>25</sup> Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων·  
<sup>26</sup> Ὁ δὲ παράκλητος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ πέμψει <sup>26 15, 26;</sup>  
 ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει <sup>16, 13.</sup>  
 πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν.  
<sup>27</sup> Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι  
 ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι

ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δει-  
 28 14, 3; **λιάτω.** <sup>28</sup> Ἦκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· Ὑπάγω  
 10, 29. καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. εἰ ἠγαπήτέ με, ἐχάρητε  
 ἂν ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πατήρ  
 29 13, 19. μείζων μου ἐστίν. <sup>29</sup> Καὶ νῦν εἶρηκα ὑμῖν πρὶν  
 30 12, 31. γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε. <sup>30</sup> Οὐδέτι  
 πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ  
 κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν.  
 31 <sup>31</sup> Ἄλλ' ἵνα γινῶ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα,  
 26, 46. καὶ καθὼς ἐντολὴν ἔδωκέν μοι ὁ πατήρ, οὕτως  
 Marc. <sup>14, 42.</sup> ποιῶ. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.  
 Act. 2, 23.

## CAPUT XV.

*Christus vitis, Pater agricola, discipuli palmites. Praeceptum  
 dilectionis; summa dilectio. Apostoli amici electi; mundi odium  
 et culpa. Christus mittet Paraclitum a Patre, spiritum veritatis.*

<sup>1</sup> Ἐγὼ εἶμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ  
 μου ὁ γεωργός ἐστιν. <sup>2</sup> Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ  
 φέρον καρπὸν, αἶρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν  
 φέρον, καθαίρει αὐτὸ ἵνα καρπὸν πλείονα φέρῃ.  
 8 13, 10. <sup>3</sup> Ἦδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν  
 λελάληκα ὑμῖν. <sup>4</sup> Μείνατε ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν.  
 καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ'  
 ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνη ἐν τῇ ἀμπέλῳ· οὕτως οὐδὲ  
 ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. <sup>5</sup> Ἐγὼ εἶμι ἡ  
 ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ  
 καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν, ὅτι  
 χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. <sup>6</sup> Ἐὰν μὴ  
 τις μείνη ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα καὶ  
 ἐξηράνθη, καὶ συναγούσιν αὐτὸ καὶ εἰς τὸ πῦρ  
 7 14, 13. βάλλουσιν, καὶ καίεται. <sup>7</sup> Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ  
 καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνη, ὃ ἐὰν θέλητε  
 αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. <sup>8</sup> Ἐν τούτῳ

ἔδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε  
 καὶ γένησθε ἐμοὶ μαθηταί. <sup>9</sup> Καθὼς ἠγάπησέν  
 με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ ἠγάπησα ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ  
 ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. <sup>10</sup> Ἐὰν τὰς ἐντολὰς μου τηρήσητε, <sup>10 14, 15.</sup>  
 μενεΐτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς καὶ γὰρ τοῦ πατρὸς  
 μου τὰς ἐντολὰς τετήρηκα καὶ μένω αὐτοῦ ἐν  
 τῇ ἀγάπῃ. <sup>11</sup> Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἡ χαρὰ <sup>11 17, 13.</sup>  
 ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν ᾗ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ.  
<sup>12</sup> Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλή- <sup>12 13, 34.</sup>  
 λους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. <sup>13</sup> Μείζονα ταύτης <sup>Eph. 5, 2.</sup>  
 ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ <sup>1 Thess. 4, 9.</sup>  
 ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. <sup>14</sup> Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, <sup>13 1 Io: 3, 16.</sup>  
 ἐὰν ποιῆτε ἂ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. <sup>15</sup> Οὐκέτι <sup>14 8, 31</sup>  
 λέγω ὑμᾶς δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδεν τί  
 ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἶρηκα φίλους,  
 ὅτι πάντα ἂ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς μου ἐγνώ-  
 ρισα ὑμῖν. <sup>16</sup> Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' <sup>16 14, 13.</sup>  
 ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθνηκα ὑμᾶς ἵνα ὑμεῖς <sup>Matth. 28, 19.</sup>  
 ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν  
 μένη, ἵνα ὅ τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ  
 ὀνόματί μου, δῶ ὑμῖν. <sup>17</sup> Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, <sup>17 13, 34.</sup>  
 ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. <sup>18</sup> Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς <sup>1 Io. 3, 11;</sup>  
 μισεῖ, γινώσχετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. <sup>18 7, 7.</sup>  
<sup>19</sup> Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον  
 ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ  
 ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ  
 ὑμᾶς ὁ κόσμος. <sup>20</sup> Μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ <sup>20 13, 16.</sup>  
 ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ <sup>Matth. 10, 24;</sup>  
 κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώ-  
 ξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν  
 ὑμέτερον τηρήσουσιν. <sup>21</sup> Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιή- <sup>21 16, 3.</sup>  
 σουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἶδασιν  
 τὸν πέμψαντά με. <sup>22</sup> Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα <sup>22 9, 41.</sup>  
 αὐτοῖς, ἁμαρτιάν οὐκ εἶχσαν· νῦν δὲ πρόφασιν

οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. <sup>23</sup> Ὁ ἐμὲ  
 μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. <sup>24</sup> Εἰ τὰ ἔργα  
 μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἀ οὐδεὶς ἄλλος ἐποίησεν,  
 ἁμαρτίαν οὐκ εἶχσαν· νῦν δὲ καὶ ἐωράκασιν καὶ  
 μεμισήκασιν καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. <sup>25</sup> Ἄλλ'  
 ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν γεγραμ-  
<sup>26</sup> <sup>14, 16;</sup> μένος· Ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν. <sup>26</sup> Ὅταν δὲ  
<sup>16, 7<sup>a</sup>;</sup> <sup>Luc. 24,</sup> ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ  
<sup>49.</sup> πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς  
<sup>27</sup> <sup>Act.</sup> ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. <sup>27</sup> Καὶ  
<sup>5, 32.</sup> ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστέ.

## CAPUT XVI.

*Praedictae discipulis persecutiones. Mittendi Spiritus Sancti effectus. Similitudo de muliere pariente. A Patre petendum Christi nomine. Fuga discipulorum praenuntiata.*

<sup>1</sup> <sup>9, 22.</sup> Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε.  
<sup>2</sup> Ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται  
 ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν  
 προσφέρειν τῷ θεῷ. <sup>3</sup> Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ἵτι  
 οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. <sup>4</sup> Ἀλλὰ ταῦτα  
 λελάληκα ὑμῖν ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα αὐτῶν μνη-  
 μονεύητε, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ  
<sup>5</sup> <sup>13, 36;</sup> <sup>14, 4.</sup> ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. <sup>5</sup> Νῦν δὲ  
 ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ  
 ὑμῶν ἐρωτᾷ με· Ποῦ ὑπάγεις; <sup>6</sup> Ἄλλ' ὅτι ταῦτα  
 λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρ-  
 διάν. <sup>7</sup> Ἄλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν· συμ-  
 φέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω,  
 ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς. ἐὰν δὲ  
 πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. <sup>8</sup> Καὶ ἐλθὼν

ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως. <sup>9</sup> Περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ. <sup>10</sup> Περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα ὑπάγω καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με. <sup>11</sup> Περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ <sup>11 12, 31.</sup> ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. <sup>12</sup> Ἔτι πολλὰ <sup>12 (1 Cor. 3, 1.)</sup> ἔχω ὑμῖν λέγειν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. <sup>13</sup> Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, <sup>13 14, 26.</sup> ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ <sup>(1 Io. 2, 27.)</sup> λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἀκούσει λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. <sup>14</sup> Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήμφεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. <sup>15</sup> Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμὰ ἐστίν· <sup>15 17, 10.</sup> διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. <sup>16</sup> Μικρὸν, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ <sup>16 7, 33;</sup> με, καὶ πάλιν μικρὸν, καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι <sup>13, 33;</sup> <sup>14, 19.</sup> ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. <sup>17</sup> Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους· Τί ἐστίν τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν· Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, καὶ ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα; <sup>18</sup> Ἐλεγον οὖν· Τί ἐστίν τοῦτο, ὃ λέγει, τὸ μικρὸν; οὐκ οἶδαμεν τί λαλεῖ. <sup>19</sup> Ἐγὼ οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων ὅτι εἶπον· Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με. <sup>20</sup> Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι κλαύσετε καὶ θρογήσετε ὑμεῖς, ὃ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. <sup>21</sup> Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτη, λύπην ἔχει, ὅτι ἤλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν

κόσμον. <sup>22</sup> Καὶ ὑμεῖς οὖν νῦν μὲν λύπην ἔχετε·  
 πάλιν δὲ ὕψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ  
 καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς ἀρεῖ ἀφ'  
 ὑμῶν. <sup>23</sup> Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρω-  
 23 14, 13; 15, 16.  
 Matth. 7, 7; 21, 22.  
 Marc. 11, 24.  
 Lc. 11, 9.  
 Iac. 1, 5.  
 24 15, 11.  
 τήσετε οὐδέν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἂν τι αἰ-  
 τήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει  
 ὑμῖν. <sup>24</sup> Ἔως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδέν ἐν τῷ  
 ὀνόματί μου· αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ  
 ὑμῶν ᾗ πεπληρωμένη. <sup>25</sup> Ταῦτα ἐν παροιμίαις  
 λελάληκα ὑμῖν· ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παρ-  
 οιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ  
 πατρὸς ἀπαγγελῶ ὑμῖν. <sup>26</sup> Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ  
 ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε, καὶ οὐ λέγω ὑμῖν  
 ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν. <sup>27</sup> Αὐτὸς  
 γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε  
 καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον.  
 28 8, 42.  
 28 Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν  
 κόσμον· πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον καὶ πορεύομαι  
 πρὸς τὸν πατέρα. <sup>29</sup> Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ  
 αὐτοῦ· Ἴδε νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν  
 30 2, 25.  
 οὐδεμίαν λέγεις. <sup>30</sup> Νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα  
 καὶ οὐ χρεῖαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ  
 πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. <sup>31</sup> Ἀπεκρίθη  
 32  
 Matth. 26, 31-56.  
 Marc. 14, 27.  
 Io. 8, 16.  
 αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἄρτι πιστεύετε; <sup>32</sup> Ἰδοὺ ἔρχεται  
 ὥρα καὶ νῦν ἐλήλυθεν ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος  
 εἰς τὰ ἴδια καὶ ἐμὲ μόνον ἀφήτε· καὶ οὐκ εἰμὶ  
 μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστίν. <sup>33</sup> Ταῦτα  
 λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν  
 τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ  
 νενίκηκα τὸν κόσμον.

CAPUT XVII.

*Oratio Christi ad Patrem pro utriusque clarificatione, pro discipulis et iis qui per illos in ipsum essent credituri.*

1 Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὴν υἱόν, ἵνα ὁ υἱὸς σου δοξάσῃ σέ· <sup>2</sup> Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξ- <sup>2</sup> Matth. 28, 18. ουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, <sup>(11, 27.)</sup> δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. <sup>3</sup> Αὕτη δέ ἐστιν ἡ <sup>Io. 6, 39.</sup> αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσιν σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.

4 Ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα <sup>4 5, 36;</sup> ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· <sup>4, 34.</sup> 5 Καὶ νῦν δόξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, παρὰ σοί. 6 Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου· σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετήρηκαν. 7 Νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ εἰσίν.

8 Ὅτι τὰ ῥήματα ἃ ἔδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, <sup>8 17, 25.</sup> καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ <sup>(16, 30.)</sup> σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

9 Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἔρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου <sup>9 (14, 16.)</sup> ἔρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοὶ εἰσιν.

10 Καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστιν καὶ τὰ σὰ ἐμά, <sup>10 16, 15.</sup> καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. <sup>11 17, 22.</sup> 11 Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσίν, καγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὧσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς. <sup>12 18, 9;</sup> 12 Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν, ἐγὼ <sup>13, 18.</sup> ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὓς δέδωκάς



κόσμον. <sup>22</sup> Καὶ ὑμεῖς οὖν νῦν μὲν λύπην ἔχετε·  
 πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ  
 καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς ἀρεῖ ἀφ'  
<sup>23</sup> ὑμῶν. <sup>23</sup> Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρω-  
<sup>23</sup> <sup>14, 13;</sup> <sup>15, 16.</sup> <sup>Matth.</sup>  
<sup>7, 7;</sup> <sup>21, 22.</sup> <sup>Marc.</sup>  
<sup>11, 24.</sup> <sup>Lc. 11, 9.</sup> <sup>Iac. 1, 5.</sup>  
<sup>24</sup> ὑμῶν ἢ πεπληρωμένη. <sup>25</sup> Ταῦτα ἐν παροιμίαις  
<sup>24</sup> <sup>15, 11.</sup> λελάληκα ὑμῖν· ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παρ-  
 οιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ  
 πατρὸς ἀπαγγελῶ ὑμῖν. <sup>26</sup> Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ  
 ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε, καὶ οὐ λέγω ὑμῖν  
 ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν. <sup>27</sup> Αὐτὸς  
 γὰρ ὁ πατήρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε  
 καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον.  
<sup>28</sup> <sup>8, 42.</sup> Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν  
 κόσμον· πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον καὶ πορεύομαι  
 πρὸς τὸν πατέρα. <sup>29</sup> Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ  
 αὐτοῦ· Ἴδε νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν  
<sup>30</sup> <sup>2, 25.</sup> οὐδεμίαν λέγεις. <sup>30</sup> Νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα  
 καὶ οὐ χρεῖαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ  
 πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. <sup>31</sup> Ἀπεκρίθη  
<sup>32</sup> αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἄρτι πιστεύετε; <sup>32</sup> Ἴδού ἔρχεται  
<sup>32</sup> <sup>Matth.</sup>  
<sup>26, 31. 56.</sup> <sup>Marc.</sup>  
<sup>14, 27.</sup> <sup>Io. 8, 16.</sup>  
 ὥρα καὶ νῦν ἐλήλυθεν ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος  
 εἰς τὰ ἴδια καὶ ἐμὲ μόνον ἀφήτε· καὶ οὐκ εἰμὶ  
 μόνος, ὅτι ὁ πατήρ μετ' ἐμοῦ ἐστίν. <sup>33</sup> Ταῦτα  
 λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν  
 τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ  
 νενίκηκα τὸν κόσμον.

## CAPUT XVII.

*Oratio Christi ad Patrem pro utriusque clarificatione, pro discipulis et iis qui per illos in ipsum essent credituri.*

1 Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὴν υἱόν, ἵνα ὁ υἱός σου δοξάσῃ σέ· <sup>2</sup> Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξ- <sup>2</sup> Matth. 28, 18. ουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, <sup>(11, 27.)</sup> δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. <sup>3</sup> Αὕτη δέ ἐστιν ἡ <sup>Io. 6, 39.</sup> αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσιν σέ τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.

4 Ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα <sup>4 5, 36;</sup> ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· <sup>4, 34.</sup> 5 Καὶ νῦν δόξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, παρὰ σοί. <sup>6</sup> Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου· σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετήρηκαν. <sup>7</sup> Νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ εἰσίν.

8 Ὅτι τὰ ῥήματα ἃ ἔδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, <sup>8 17, 25.</sup> καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ <sup>(16, 30.)</sup> σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

9 Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου <sup>9(14, 16.)</sup> ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοὶ εἰσίν.

10 Καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἐστίν καὶ τὰ σὰ ἐμά, <sup>10 16, 15.</sup> καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. <sup>11</sup> Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν <sup>11 17, 22.</sup> τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσίν, καὶ γὰρ πρὸς σέ ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὧσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς. <sup>12</sup> Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν, ἐγὼ <sup>12 18, 9;</sup> ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὓς δέδωκάς <sup>13, 18.</sup>

- μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδείς ἐξ αὐτῶν ἀπόλετο εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ.
- 13 15, 11. <sup>13</sup> Νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν ἑαυτοῖς. <sup>14</sup> Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. <sup>15</sup> Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτούς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτούς ἐκ τοῦ πονηροῦ. <sup>16</sup> Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶν καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. <sup>17</sup> Ἁγιάσον αὐτούς ἐν τῇ ἀληθείᾳ· ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν. <sup>18</sup> Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, καὶ γὰρ ἀπέστειλα αὐτούς εἰς τὸν κόσμον. <sup>19</sup> Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτὸν, ἵνα ᾧσιν καὶ αὐτοὶ ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ. <sup>20</sup> Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, <sup>21</sup> ἵνα πάντες ἐν ᾧσιν, καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ καὶ γὰρ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. <sup>22</sup> Καὶ γὰρ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ᾧσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς ἐν ἔσμεν. <sup>23</sup> Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σύ ἐν ἐμοί, ἵνα ᾧσιν τετελειωμένοι εἰς ἓν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας καὶ ἡγάπησας αὐτούς καθὼς ἐμὲ ἡγάπησας. <sup>24</sup> Πάτερ, οὐς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καθεῖνοι ᾧσιν μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσιν τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν, ἣν δέδωκάς μοι ὅτι ἡγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου. <sup>25</sup> Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνω, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. <sup>26</sup> Καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἡγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ἢ καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς.

## CAPUT XVIII.

*Cohors et ministri Iudaeorum ad verbum Iesu in terram cadunt; vulneratur Malchus. Captio Iesu et cognitio apud pontificem. Ter a Petro negatur. Pilatus nullam invenit causam in Christo, cuius regnum non est de hoc mundo. Iudaei Barabbam dimitti volunt, non Iesum.*

<sup>1</sup> Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθεν σὺν τοῖς μαθη-  
 ταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τοῦ Κεδρών, <sup>1 ss. Matth. 26, 36 ss.</sup>  
 οὗ ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μα-  
 θηταὶ αὐτοῦ. <sup>Marc. 14, 32 ss.</sup> <sup>2</sup> Ἦιδει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς  
 αὐτὸν τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ Ἰησοῦς  
 ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. <sup>Luc. 22, 39 ss.</sup> <sup>3</sup> Ὁ οὖν Ἰούδας  
 λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ  
 Φαρισαίων ὑπηρέτας ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ  
 λαμπάδων καὶ ὄπλων. <sup>3 Matth. 26, 47. Marc. 14, 43. Lc. 22, 47.</sup> <sup>4</sup> Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ  
 ἐρχόμενα ἐπ' αὐτόν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς· Τίνα  
 ζητεῖτε; <sup>5</sup> Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Ἰησοῦν τὸν Ναζω-  
 ραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμι. εἰστήκει δὲ  
 καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν μετ' αὐτῶν. <sup>6</sup> Ὡς  
 οὖν εἶπεν αὐτοῖς· Ἐγὼ εἰμι, ἀπῆλθαν εἰς τὰ ὀπίσω  
 καὶ ἔπεσαν χαμαί. <sup>7</sup> Πάλιν οὖν ἐπηρώτησεν αὐ-  
 τοῦς· Τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον· Ἰησοῦν τὸν Να-  
 ζωραῖον. <sup>8</sup> Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Εἶπον ὑμῖν ὅτι  
 ἐγὼ εἰμι· εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἀφετε τούτους ὑπ-  
 άγειν. <sup>9</sup> Ἴνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν· Ὅτι οὓς <sup>9 17, 12.</sup>  
 δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.  
<sup>10</sup> Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν εἰλκυσεν <sup>10 s. Matth. 26, 51 ss.</sup>  
 αὐτὴν καὶ ἔπαισεν τὸν τοῦ ἀρχιερέως δούλον καὶ  
 ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν· ἦν δὲ ὄνομα <sup>Marc. 14, 47.</sup>  
 τῷ δούλῳ Μάλχος. <sup>11</sup> Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ <sup>Luc. 22, 50 s.</sup>  
 Πέτρῳ· Βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην. τὸ  
 ποτήριον ὃ δέδωκέν μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πίω αὐτό; <sup>11 Matth. 26, 42.</sup>

- 12Matth. 12 Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χλῖαρχος καὶ οἱ ὑπε-  
 26, 57. ηρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν καὶ  
 Marc. ἔδωκαν αὐτόν, 13 Καὶ ἀπήγαγον αὐτόν πρὸς Ἄνναν  
 14, 53. ἔδωκαν αὐτόν, 13 Καὶ ἀπήγαγον αὐτόν πρὸς Ἄνναν  
 Lc.22,54. πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερός τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν  
 13 Luc. ἄρχιερεὺς τοῦ ἑνιαυτοῦ ἐκείνου. 14 Ἦν δὲ Καϊάφας  
 3, 2. ὁ συμβουλεύσας τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἓνα  
 14 ἄνθρωπον ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. 15 Ἠκολούθει  
 11, 49 s. δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος καὶ ἄλλος μαθητής.  
 15Matth. ὁ δὲ μαθητής ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ  
 26, 58. καὶ συνεισηλθεν τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχ-  
 Marc. καὶ συνεισηλθεν τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχ-  
 14, 54. ιερέως, 16 Ὁ δὲ Πέτρος εἰστήκει πρὸς τῆ θύρα  
 Lc.22,54. ἔξω. ἔξῃλθεν οὖν ὁ μαθητής ὁ ἄλλος, ὃς ἦν  
 16Matth. γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπεν τῇ θυρωρῷ καὶ  
 26, 58. εἰσήγαγεν τὸν Πέτρον. 17 Λέγει οὖν τῷ Πέτρῳ  
 Marc. ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρός· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθη-  
 14, 54. τῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκεῖνος· Οὐχ  
 Lc.22,56. εἰμί. 18 Εἰστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται  
 ἀνδρακίαν πεποιηχότες, ὅτι ψῦχος ἦν, καὶ ἐθερμαί-  
 νοντο· ἦν δὲ καὶ ὁ Πέτρος μετ' αὐτῶν ἐστῶς  
 καὶ θερμαινόμενος. 19 Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν  
 τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ περὶ  
 20 τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. 20 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·  
 Matth. Ἐγὼ παρρησίᾳ λελάληκα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε  
 26, 55. ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντες  
 οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, κατ' ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα  
 οὐδέν. 21 Τί με ἐρωτᾷς; ἐρώτησον τοὺς ἀκηκόοντας  
 24 τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ.  
 Matth. 22 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος εἰς παρεστηκῶς τῶν  
 26, 57. ὑπηρετῶν ἔδωκεν ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ εἰπών· Οὕτως  
 Marc. ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ; 23 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·  
 14, 53. Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ·  
 Lc.22,54. εἰ δὲ καλῶς, τί με ἔδεις; 24 Ἀπέστειλεν οὖν αὐ-  
 25 ss. τὸν ὁ Ἄννας δεδεμένον πρὸς Καϊάφην τὸν ἀρχιερέα.  
 Matth. 25 Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἐστῶς καὶ θερμαινόμενος.  
 26, 69 ss. Luc. 22, 25  
 56 ss.

Εἶπον οὖν αὐτῷ· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἤρνήσατο ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· Οὐκ εἰμί.  
 26 Λέγει εἰς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενῆς ὢν οὗ ἀπέκοψεν Πέτρος τὸ ὠτίον· Οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; 27 Πάλιν οὖν ἤρνήσατο Πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

28 Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ πρωτὶ· καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσιν τὸ πάσχα. 29 Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πειλᾶτος ἔξω πρὸς αὐτοὺς καὶ εἶπεν· Τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; 30 Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ· Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοπούς, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. 31 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. 32 Ἴνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ, ὃν εἶπεν σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. 33 Εἰσῆλθεν οὖν πάλιν εἰς τὸ πραιτώριον ὁ Πειλᾶτος καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν καὶ εἶπεν αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; 34 Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Ἀπὸ σεαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι εἰπὸν σοι περὶ ἐμοῦ; 35 Ἀπεκρίθη ὁ Πειλᾶτος· Μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; 36 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. 37 Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πειλᾶτος· Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ· ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα

28 ss.  
 Matth.  
 27, 2 ss.  
 Marc.  
 15, 1 ss.  
 Luc. 23,  
 1 ss. Act.  
 10, 28;  
 11, 3.

32 12, 33.  
 Matth.  
 20, 19.

33  
 Matth.  
 27, 11.  
 Marc.  
 15, 2.  
 Lc. 23, 3.

37 (8, 40.  
 47.)

μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας  
 38 19, 4. ἀκούει μου τῆς φωνῆς. <sup>38</sup> Λέγει αὐτῷ ὁ Πειλᾶτος·  
 Τί ἐστὶν ἀλήθεια; Καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθεν  
 πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἐγὼ οὐδε-  
 39 8. μίαν εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. <sup>39</sup> Ἔστιν δὲ συνήθεια  
 Matth. ὑμῖν ἵνα ἕνα ἀπολύσω ὑμῖν ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε  
 27, 15 ss. οὖν ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;  
 Marc. 15, 6 ss. <sup>40</sup> Ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες λέγοντες· Μὴ τοῦ-  
 Luc. 23, 17 ss. τον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν. ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς ληστής.

## CAPUT XIX.

*Ecce homo; damnatio, crucifixio. Titulus et Iesu vestes. Mater et Ioannes. Mors. Percussio lateris. Sepultura.*

1 1 ss. <sup>1</sup> Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πειλᾶτος τὸν Ἰησοῦν καὶ  
 Matth. ἐμαστίγωσεν. <sup>2</sup> Καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέ-  
 27, 26 ss. φανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέδηξαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ,  
 Marc. 15, 16 ss. καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν, <sup>3</sup> Καὶ  
 ἤρχοντο πρὸς αὐτόν καὶ ἔλεγον· Χαῖρε ὁ βασι-  
 λέυς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ραπίσματα.  
 4 18, 38. <sup>4</sup> Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ὁ Πειλᾶτος ἔξω καὶ λέγει  
 αὐτοῖς· Ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτόν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι  
 οὐδεμίαν αἰτίαν εὐρίσκω ἐν αὐτῷ. <sup>5</sup> Ἐξῆλθεν  
 οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον  
 καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον· καὶ λέγει αὐτοῖς·  
 6 Matth. Ἴδοὺ ὁ ἄνθρωπος. <sup>6</sup> Ὅτε οὖν εἶδον αὐτόν οἱ  
 27, 23. ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν λέγοντες·  
 Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ  
 Πειλᾶτος· Λάβετε αὐτόν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε·  
 7 Matth. ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. <sup>7</sup> Ἀπεκρί-  
 26, 63 ss. θησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν,  
 καὶ κατὰ τὸν νόμον ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι υἱὸν

θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησεν. <sup>8</sup> Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πει-  
 λᾶτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη, <sup>9</sup> Καὶ <sup>9</sup> Matth.  
 εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν καὶ λέγει τῷ <sup>27, 14.</sup>  
 Ἰησοῦ· Πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ <sup>15, 5.</sup>  
 ἔδωκεν αὐτῷ. <sup>10</sup> Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πειλᾶτος·  
 Ἔμοι οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυ-  
 ρῶσαί σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαι σε; <sup>11</sup> Ἀπ-  
 εκρίθη Ἰησοῦς· Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ  
 οὐδεμίαν εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν· διὰ  
 τοῦτο ὁ παραδούς με σοὶ μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει.  
<sup>12</sup> Ἐκ τούτου ἐζήτηι ὁ Πειλᾶτος ἀπολύσαι αὐτόν·  
 οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐκραύγαζον λέγοντες· Ἐὰν τοῦτον  
 ἀπολύσης, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς ὁ  
 βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι. <sup>13</sup> Ὁ  
 οὖν Πειλᾶτος ἀκούσας τούτων τῶν λόγων ἤγαγεν  
 ἔξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ βήματος εἰς  
 τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον, Ἑβραϊστὶ δὲ Γαβ-  
 βαθᾶ. <sup>14</sup> Ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα ἦν  
 ὡς ἕκτη, καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις· Ἴδε ὁ βασιλεὺς  
 ὑμῶν. <sup>15</sup> Οἱ δὲ ἐκραύγαζον· Ἄρον ἄρον, σταύρωσον <sup>15</sup> (Luc.  
 αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· Τὸν βασιλέα <sup>23, 18.)</sup>  
 ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς· Οὐκ  
 ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα. <sup>16</sup> Τότε οὖν παρ-  
 ἔδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. Παρέλαβον δὲ  
 τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον. <sup>17</sup> Καὶ βαστάζων ἑαυτῷ <sup>17</sup> Matth.  
 τὸν σταυρὸν ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου <sup>27, 33.</sup>  
 τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ, <sup>18</sup> Ὅπου αὐτὸν <sup>15, 22.</sup>  
 ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν <sup>15, 22.</sup>  
 καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν. <sup>19</sup> Ἐγραφεν δὲ <sup>15, 22.</sup>  
 καὶ τίτλον ὁ Πειλᾶτος καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· <sup>15, 22.</sup>  
 ἦν δὲ γεγραμμένον· Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ βασι- <sup>15, 22.</sup>  
 λεὺς τῶν Ἰουδαίων. <sup>20</sup> Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον <sup>15, 22.</sup>  
 πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ <sup>15, 22.</sup>  
 τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ



ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστί, Ἑλληνιστί, Ῥωμαϊστί.  
 21 Ἐλεγον οὖν τῷ Πειλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων· Μὴ γράφει· Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπεν· Βασιλεὺς εἰμι τῶν Ἰουδαίων.  
 22 Ἀπεκρίθη ὁ Πειλᾶτος· Ὁ γέγραφα, γέγραφα.  
 23 Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἐκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτῶν ἄραφος, ἐκ τῶν ἀνωθεν ὑφαντὸς δι' ὄλου. 24 Εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους· Μὴ σχίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται· ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ ἣ λέγουσα· Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν.

25 Εἰσθήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνῆ.  
 26 Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ· Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου. 27 Εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ· Ἴδε ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια.

28 Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤδη πάντα τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή, λέγει· Διψῶ.

29 Σχεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν· οἱ δὲ πλησαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσώπῳ περιθέντες προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι. 30 Ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· Τετέλεσται, καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.

31 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν, ἵνα μὴ μείνη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ

24 Ps. 21, 19.

28 Ps. 68, 22.

31 Deut. 21, 23.

σαββάτω, (ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου) ἠρώτησαν τὸν Πειλᾶτον ἵνα κατεαῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν. <sup>32</sup> Ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συνσταυρωθέντος αὐτῶ. <sup>33</sup> Ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, <sup>34</sup> Ἄλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξεν, καὶ εὐθὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. <sup>35</sup> Καὶ ὁ <sup>35 21, 24.</sup> ἔωρακὼς μεμαρτύρηκεν, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία· κακῆϊνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα καὶ ὑμεῖς πιστεύσητε. <sup>36</sup> Ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ· Ὅστοῦν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ. <sup>37</sup> Καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει· Ὅφονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.

<sup>38</sup> Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πειλᾶτον <sup>38 ss.</sup> Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, <sup>Matth. 27, 57 ss</sup> κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα <sup>Marc. 15, 42 ss.</sup> ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πειλᾶτος. <sup>Luc. 23, 50 ss.</sup> ἦλθεν οὖν καὶ ἤρην τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. <sup>39</sup> Ἦλθεν δὲ καὶ Νικόδημος, ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν <sup>39 3, 2.</sup> Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν. <sup>40</sup> Ἐλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. <sup>41</sup> Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη. <sup>42</sup> Ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔδηξαν τὸν Ἰησοῦν.

## CAPUT XX.

*Christi resurrectio. Petrus et Ioannes. Duo angeli. Iesus et Maria. Discipulis clausis portis apparens dat Spiritum Sanctum, ut peccata remittant et retineant. Iterum Thomae cum reliquis discipulis apparens corpus suum praebet palpandum, beatos dicens qui in ipsum non visum crediderunt: multa Christi signa non sunt in hoc libro scripta.*

- 1 Matth. 28, 1 ss. Marc. 16, 1 ss. Luc. 24, 1 ss.
- 1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται πρῶτῃ σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημεῖου. 2 Τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημεῖου, καὶ οὐκ οἶδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. 3 Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητής, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. 4 Ἐτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ· καὶ ὁ ἄλλος μαθητής πρόεδραμεν τάχιον τοῦ Πέτρου, καὶ ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον. 5 Καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. 6 Ἐργεται οὖν Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα, 7 Καὶ τὸ σουδάριον, ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἓνα τόπον. 8 Τότε οὖν εἰσῆλθεν καὶ ὁ ἄλλος μαθητής ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδεν καὶ ἐπίστευσεν· 9 Οὐδέπω γὰρ ἤδεισαν τὴν γραφὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. 10 Ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. 11 Μαρία δὲ εἰστήκει πρὸς τῷ μνημείῳ ἔξω κλαίουσα. ὡς οὖν ἔκλαιεν, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον, 12 Καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς, καθεζομένους, ἓνα πρὸς τῇ κεφαλῇ καὶ ἓνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.
- 11 Matth. 28, 1. Marc. 16, 4. Lc. 24, 4.

<sup>13</sup> Λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι· Γύναι, τί κλαίεις; λέγει αὐτοῖς· Ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. <sup>14</sup> Ταῦτα εἰπούσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. <sup>15</sup> Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκείνη δοκούσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστίν, λέγει αὐτῷ· Κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν, καὶ γὰρ αὐτὸν ἀρῶ. <sup>16</sup> Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μαρία. στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ· Ραββουνί (ὃ λέγεται Διδάσκαλε). <sup>17</sup> Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μὴ μου ἄπτου· οὐπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου· πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς· Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν καὶ θεὸν μου καὶ θεὸν ὑμῶν. <sup>18</sup> Ἔρχεται Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς· Ὅτι ἐώρακα τὸν κύριον καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

<sup>19</sup> Οὕσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἰρήνη ὑμῖν. <sup>20</sup> Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῖς. ἔγάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον.

<sup>21</sup> Εἶπεν οὖν αὐτοῖς πάλιν· Εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς. <sup>22</sup> Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν καὶ λέγει αὐτοῖς· Λάβετε πνεῦμα ἅγιον· ἂν τινῶν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἂν τινῶν κρατῆτε, κεκράτηνται.

<sup>24</sup> Θωμᾶς δὲ εἰς ἓκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. <sup>25</sup> Ἐλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί· Ἐώρακαμεν

14-18  
Marc.  
16, 9 s.  
14(21,4.)

19 Marc.  
16, 14.  
Lc. 24, 36.  
1 Cor.  
15, 5.

20 Luc.  
24, 40.

21 17, 18.  
22(7,39.)

23  
Matth.  
16, 19;  
18, 18.

τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσίν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τόπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. <sup>26</sup> Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν. ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν· Εἰρήνη ὑμῖν. <sup>27</sup> Εἶτα λέγει τῷ Θωμᾶ· Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευρὰν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός. <sup>28</sup> Ἀπεκρίθη Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. <sup>29</sup> Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι ἐώρακάς με, πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

<sup>30</sup> Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἀ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. <sup>31</sup> Ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστός ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

29 (4, 48.  
1 Petr.  
1, 8.  
Hebr.  
11, 1.)

30<sup>21, 25.</sup>

31 (5, 24.  
1 Io. 5,  
13.)

## CAPUT XXI.

*Tertia Christi rediivni manifestatio ad lacum Tiberiados. Captura piscium. Petri amor in Christum eiusque confessio. Ter accipit Christi oves pascendas, et de futura passione sua admonetur, frustra de Ioannis morte curiose scrutatus. Non omnia Christi facta scripta sunt.*

<sup>1</sup> Μετὰ ταῦτα ἐφάνερωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβε-  
<sup>51</sup> ριάδος· ἐφάνερωσεν δὲ οὕτως. <sup>2</sup> Ἦσαν ἑμοῦ Σίμων Πέτρος καὶ Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος καὶ Ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ

δύο. <sup>3</sup> Λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος· Υπάγω ἀλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ· Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. καὶ ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν. <sup>4</sup> Πρωίας <sup>4(20,14)</sup> δὲ ἤδη γενομένης ἔστη Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν· οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. <sup>5</sup> Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Παιδιά, μή τι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Οὐ. <sup>6</sup> Λέγει αὐτοῖς· Βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὐρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἐλκύσαι ἴσχυον ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων. <sup>7</sup> Λέγει οὖν ὁ μαθητῆς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς <sup>7 13, 23; 19, 26; 20, 2.</sup> τῷ Πέτρῳ· Ὁ κύριός ἐστιν. Σίμων οὖν Πέτρος, ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο (ἦν γὰρ γυμνός) καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. <sup>8</sup> Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον (οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλὰ ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων) σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων. <sup>9</sup> Ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνδρακίαν κειμένην καὶ ὀψάριον ἐπιχειμένον καὶ ἄρτον. <sup>10</sup> Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπίασατε νῦν. <sup>11</sup> Ἀνέβη Σίμων Πέτρος καὶ εἴλκυσεν τὸ δίκτυον εἰς τὴν γῆν, μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πενήκοντα τριῶν· καὶ τοσοῦτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. <sup>12</sup> Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Δεῦτε ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν· Σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν. <sup>13</sup> Ἐρχεται ὁ Ἰησοῦς καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως. <sup>14</sup> Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. <sup>14 20, 19, 26.</sup>

<sup>15</sup> Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς· Σίμων Ἰωάννου, ἀγαπᾷς με πλεον τού-

των; λέγει αὐτῷ· Ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ· Βόσκει τὰ ἀρνία μου. <sup>16</sup> Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον· Σίμων Ἰωάννου, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ· Ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε.

<sup>17</sup> (16, 30.) Λέγει αὐτῷ· Ποίμαινε τὰ προβάτιά μου. <sup>17</sup> Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον· Σίμων Ἰωάννου, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον· Φιλεῖς με; καὶ εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ· Βόσκει τὰ πρόβατά μου. <sup>18</sup> Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σέαυτὸν καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει καὶ αἴσει ὅπου οὐ θέλεις.

<sup>19</sup> (12, 33; 13, 36.) Τοῦτο δὲ εἶπεν σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ· Ἀκολουθεῖ μοι. <sup>20</sup> Ἐπιστραφεὶς ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δεῖπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ καὶ εἶπεν· Κύριε, τίς ἐστὶν ὁ παραδιδούς σε; <sup>21</sup> Τοῦτον οὖν ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, οὗτος δὲ τίς; <sup>22</sup> Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; σύ μοι ἀκολουθεῖ. <sup>23</sup> Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει· καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ'· Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;

<sup>24</sup> (19, 35; 3 Io. 12.) Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ γράφας ταῦτα, καὶ οἶδαμεν ὅτι ἀληθῆς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. <sup>25</sup> Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἕνα, οὐδ' αὐτὸν οἴμαι τὸν κόσμον χωρήσειν τὰ γραφόμενα βιβλία.

# ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.





# ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

## CAPUT I.

*Iesu rediivivi praecepta, promissio Spiritus Sancti, et in caelum ascensus. Apostoli. Petro monente Iudae proditori sufficitur Mathias.*

<sup>1</sup> Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμενην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, <sup>2</sup> Ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου οὐς ἐξελέξατο ἀνελήμφθη. <sup>3</sup> Οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

1 Luc.  
1, 1 ss.

<sup>4</sup> Καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς ἣν ἠκούσατέ μου. <sup>5</sup> Ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. <sup>6</sup> Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες· Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ; <sup>7</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Οὐχ ὑμῶν ἐστὶν γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, <sup>8</sup> Ἀλλὰ λήμψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρίᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.

4 Luc.  
24, 49.  
Io. 14, 26;  
16, 7.  
5 Matth.  
3, 11 s.  
Marc.  
1, 7 s.  
Luc.  
3, 16 s.  
Io. 1, 26.

8 2, 2.  
Luc. 24,  
48.

9 Marc.  
16, 19.  
Luc. 24,  
51.

9 Καὶ ταῦτα εἰπὼν βλέπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. 10 Καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθήσεσι λευκαῖς, 11 Οἱ καὶ εἶπαν· Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἐστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναλημφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν.

13 Matth.  
10, 2-4.  
Marc.  
3, 16-19.  
Luc. 6,  
14-16.

12 Τότε ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου Ἐλαιῶνος, ὃ ἐστὶν ἐγγὺς Ἱερουσαλὴμ σαββάτου ἔχον ὁδόν. 13 Καὶ ὅτε εἰσῆλθον, εἰς τὸ ὑπερῶνον ἀνέβησαν οὗ ἦσαν καταμένοντες, ὃ τε Πέτρος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος καὶ Μαθθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου καὶ Σίμων ὁ ζηλωτῆς καὶ Ἰούδας Ἰακώβου. 14 Οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ σὺν γυναιξίν καὶ Μαρίας τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.

16 Io.  
13, 18.

15 Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς Πέτρος ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν εἶπεν (ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσι). 16 Ἄνδρες ἀδελφοί, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ἣν προεῖπεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος Δαυεὶδ περὶ Ἰούδα τοῦ γενομένου ὀδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσιν Ἰησοῦν. 17 Ὅτι κατηριθιμμένος ἦν ἐν ἡμῖν καὶ ἔλαχεν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης. 18 Οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνῆς γενόμενος ἐλάκησεν μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ. 19 Καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ, ὥστε

18 Matth.  
27, 5 ss.

κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ διαλέκτῳ αὐτῶν Ἀκελδαμάχ, τοῦτ' ἔστιν χωρίον αἵματος. <sup>20</sup> Γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ Ψαλμῶν· Γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ, καί· Τὴν ἐπισχοπὴν αὐτοῦ λαβέτω ἕτερος. <sup>21</sup> Δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ ᾧ εἰσῆλθεν καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος Ἰησοῦς, <sup>22</sup> Ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήμφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ σὺν ἡμῖν γενέσθαι ἓνα τούτων.

<sup>23</sup> Καὶ ἔστησαν δύο, Ἰωσήφ τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν, ὃς ἐπεκλήθη Ἰοῦτος, καὶ Μαθθίαν, <sup>24</sup> Καὶ προσευξάμενοι εἶπαν· Σὺ κύριε καρδιογνώστα πάντων, ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἓνα <sup>25</sup> Λαβεῖν τὸν τόπον τῆς διακονίας <sup>25 1, 17.</sup> ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἀφ' ἧς παρέβη Ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον. <sup>26</sup> Καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτοῖς, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Μαθθίαν, καὶ συνακατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἑνδεκα ἀποστόλων.

## CAPUT II.

*Effusio Spiritus Sancti. Linguarum donum. Petri oratio de vaticiniis Ioëlis et Davidis, qua compuncti sunt Iudæi, et audito Petri consilio circiter tria millia ad Christum converuntur. Credentium communio.*

<sup>1</sup> Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηχοστῆς ἦσαν πάντες ὁμοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό. <sup>2</sup> Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας καὶ ἐπλήρωσεν ὄλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι· <sup>3</sup> Καὶ ὥφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέν τε ἐφ'

<sup>20</sup> Ps. 68, 26; 108, 8. — 1 Deut. 16, 9 a.

4 1, 8; 10, 46; 11, 16; 19, 6. Matth. 3, 11. 5 Ἐνα ἕκαστον αὐτῶν, 4 Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου ἀποφθέγγεσθαι αὐτοῖς. 5 Ἦσαν δὲ ἐν Ἱερουσαλήμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. 6 Γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθεν τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἰς ἕκαστος τῆ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. 7 Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες· Οὐχὶ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι; 8 Καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῆ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ἧ ἐγεννήθημεν; 9 Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἐλαμεῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, 10 Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, 11 Κρῆτες καὶ Ἀραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ. 12 Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες· Τί θέλει τοῦτο εἶναι; 13 Ἄτεροι δὲ διαχλευάζοντες ἔλεγον ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσίν.

14 Σταθεὶς δὲ ὁ Πέτρος σὺν τοῖς ἔνδεκα ἐπῆρεν τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγγετο αὐτοῖς· Ἄνδρες Ἰουδαῖοι καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ πάντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. 15 Οὐ γὰρ ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε οὗτοι μεθύουσιν, ἔστιν γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας. 16 Ἀλλὰ τοῦτό ἐστιν τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ 17 Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἑσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ θεός, ἐκχεῶ

ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὀράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνυπνίοις ἐνυπνιασθήσονται.

<sup>18</sup> Καί γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐχχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύουσιν. <sup>19</sup> Καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ.

<sup>20</sup> Ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἔλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ.

<sup>21</sup> Καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται. <sup>22</sup> Ἄνδρες Ἰσραηλεῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀποδεδειγμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησεν δι' αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς αὐτοὶ οἴδατε,

<sup>23</sup> Τοῦτον τῇ ὀρισμαμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ ἔχδοτον διὰ χειρὸς ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλατε. <sup>24</sup> Ὅν ὁ θεὸς ἀνέστησεν λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ. <sup>25</sup> Δαυεὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν· Προορώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. <sup>26</sup> Διὰ τοῦτο ἠὲ φράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου, ἔτι δὲ καὶ ἡ σὰρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι. <sup>27</sup> Ὅτι οὐκ ἐνκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην, οὐδὲ δώσεις

<sup>21</sup> Rom. 10, 13. <sup>22</sup> 10, 38.

- τὸν θσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. <sup>28</sup> Ἐγνώ-  
 ρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με  
 εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου.  
<sup>29</sup> Ἄνδρες ἀδελφοί, ἔξδν εἰπεῖν μετὰ παρρησίας  
 πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυεῖδ, ὅτι καὶ  
 ἐτελεύτησεν καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνήμα αὐτοῦ ἔστιν  
 ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. <sup>30</sup> Προφῆτης  
 οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς ὅτι ὄραφ ὤμοσεν αὐτῷ  
 ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ καθίσει ἐπὶ  
<sup>31</sup> τὸν θρόνον αὐτοῦ, <sup>31</sup> Προϊδὼν ἐλάλησεν περὶ τῆς  
 ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅτι οὔτε ἐνκατελείφθη  
 εἰς ἄδου οὔτε ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδεν διαφθοράν.  
<sup>32</sup> Τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεός, οὐ πάντες  
 ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες. <sup>33</sup> Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ  
 ὑψωθείς τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος τοῦ  
 ἁγίου λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξέχεεν τοῦτο ὃ  
 ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. <sup>34</sup> Οὐ γὰρ Δαυεῖδ  
 ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς· λέγει δὲ αὐτός· Εἶπεν  
 ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν  
 μου, <sup>35</sup> Ἔως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑπο-  
 πόδιον τῶν ποδῶν σου. <sup>36</sup> Ἀσφαλῶς οὖν  
 γνωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὅτι καὶ κύριον αὐτὸν  
 καὶ Χριστὸν ἐποίησεν ὁ θεός, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν  
 ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.  
<sup>37</sup> Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τὴν καρδίαν,  
 εἰπόν τε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστό-  
 λους· Τί ποιήσωμεν, ἄνδρες ἀδελφοί; <sup>38</sup> Πέτρος  
 δὲ πρὸς αὐτούς· Μετανοήσατε, φησὶν, καὶ βαπτισ-  
 θήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ  
 εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν, καὶ λήμψεσθε  
 τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. <sup>39</sup> Ὑμῖν γάρ  
 ἔστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ

<sup>29</sup> 3 Reg. 2, 10.<sup>30</sup> Ps. 88, 4 s.; 131, 11.<sup>31</sup> Ps. 15, 10.<sup>34</sup> a. Ps. 109, 1.<sup>35</sup> Is. 57, 19. Joel 3, 5. (2, 32.)

πᾶσιν τοῖς εἰς μακράν, ὅσους ἂν προσκαλέσθαι Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. <sup>40</sup> Ἐτέροις τε λόγοις πλείοσιν <sup>40</sup> (Phil. 2, 15.) διεμαρτύρατο, καὶ παρεκάλει αὐτοὺς λέγων· Σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σχολιᾶς ταύτης. <sup>41</sup> Οἱ μὲν οὖν ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι. <sup>42</sup> Ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς.

<sup>43</sup> Ἐγένετο δὲ πάση ψυχῇ φόβος· πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο ἐν Ἱερουσαλὴμ, φόβος τε ἦν μέγας ἐπὶ πάντας. <sup>44</sup> Καὶ πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ <sup>44</sup> s. αὐτὸ καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά. <sup>45</sup> Καὶ τὰ κτήματα <sup>45</sup> 32 ss. καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασχον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσιν, καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν. <sup>46</sup> Καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελίμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, <sup>47</sup> Αἰνοῦντες <sup>47</sup> 5, 14. τὸν θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν ἐπὶ τὸ αὐτό.

## CAPUT III.

*Petrus cum Ioanne sanat mendicum natu claudum et cohortatur stupentem populum ad poenitentiam ac fidem Iesu Christi qui sit Messias a Moyse et prophetis ipsique Abrahae promissus.*

<sup>1</sup> Πέτρος δὲ καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην. <sup>2</sup> Καὶ τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ <sup>2</sup> (14, 8.) ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην Θραιάν τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς



τὸ ἱερόν. <sup>3</sup> Ὃς ἰδὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην μέλ-  
 λοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερόν ἠρώτα ἐλεημοσύνην  
 4 (13, 9; λαβεῖν. <sup>4</sup> Ἀτενίσας δὲ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ  
 14, 9-) Ἰωάννῃ εἶπεν· Βλέψον εἰς ἡμᾶς. <sup>5</sup> Ὁ δὲ ἐπέιχεν  
 6 (4, 10; αὐτοῖς προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν. <sup>6</sup> Εἶπεν  
 9, 34; δὲ Πέτρος· Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει  
 14, 10.) μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι· Ἐν τῷ ὀνόματι  
 Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ἔγειρε καὶ περι-  
 πάτει· <sup>7</sup> Καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς  
 ἤγειρεν αὐτόν· παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αἱ  
 βῆσεις αὐτοῦ καὶ τὰ σφυδρά, <sup>8</sup> Καὶ ἐξαλλόμενος  
 ἕστη, καὶ περιπάτει, καὶ εἰσῆλθεν σὺν αὐτοῖς  
 εἰς τὸ ἱερόν περιπατῶν καὶ ἄλλόμενος καὶ αἰνῶν  
 τὸν θεόν. <sup>9</sup> Καὶ εἶδεν πᾶς ὁ λαὸς αὐτὸν περι-  
 πατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν. <sup>10</sup> Ἐπεγίνωσκον  
 δὲ αὐτόν, ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην  
 καθήμενος ἐπὶ τῇ Ὠραία πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ  
 ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμ-  
 11 5, 12. βεβηκῶτι αὐτῷ. <sup>11</sup> Κρατοῦντος δὲ αὐτοῦ τὸν Πέ-  
 τρον καὶ τὸν Ἰωάννην, συνέδραμεν πᾶς ὁ λαὸς  
 πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ Σολο-  
 μῶντος ἔκθαμβοι.

<sup>12</sup> Ἰδὼν δὲ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν  
 λαόν· Ἄνδρες Ἰσραηλεῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ  
 τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ  
 13Matth. εὐσεβείᾳ πεποιηκόσιν τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; <sup>13</sup> Ὁ  
 22, 32. θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ,  
 Marc. ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ἐδόξασεν τὸν παῖδα  
 12, 26. Luc. αὐτοῦ Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς μὲν παρεδώκατε καὶ  
 20, 37. ἠρνήσασθε αὐτόν κατὰ πρόσωπον Πειλάτου, κρί-  
 14Matth. ναντος ἐκείνου ἀπολύειν. <sup>14</sup> Ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον  
 27, 20. Marc. καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ἤτήσασθε ἄνδρα φονέα  
 15, 11. Luc. 23. καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ἤτήσασθε ἄνδρα φονέα  
 18. Io. 18, 40.

8 (Is. 35, 6.) 13 Ex. 3, 6.

χαρισθῆναι ὑμῖν, <sup>15</sup> Τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς <sup>15 5, 31;</sup>  
 ἀπεκτείνετε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ <sup>4, 10.</sup>  
 ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν. <sup>16</sup> Καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ  
 ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον, ὃν θεωρεῖτε καὶ οἶδατε,  
 ἔστερέωσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι'  
 αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὀλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι  
 πάντων ὑμῶν. <sup>17</sup> Καὶ νῦν, ἀδελφοί, οἶδα ὅτι κατὰ  
 ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν.  
<sup>18</sup> Ὁ δὲ θεὸς ἂν προκατήγγειλεν διὰ στόματος  
 πάντων τῶν προφητῶν, παθεῖν τὸν Χριστὸν αὐτοῦ,  
 ἐπλήρωσεν οὕτως. <sup>19</sup> Μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπι-  
 στρέψατε εἰς τὸ ἐξαιλιφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας,  
<sup>20</sup> Ὅπως ἂν ἔλθωσιν καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσ-  
 ῶπου τοῦ κυρίου καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεχειρισ-  
 μένον ὑμῖν Ἰησοῦν Χριστόν, <sup>21</sup> Ὃν δεῖ οὐρανὸν <sup>21 (Luc. 1, 70.)</sup>  
 μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάν-  
 των ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος τῶν ἁγίων  
 ἀπ' αἰῶνος αὐτοῦ προφητῶν. <sup>22</sup> Μωϋσῆς μὲν  
 εἶπεν· Ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύ-  
 ριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν  
 ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα  
 ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. <sup>23</sup> Ἔσται δέ,  
 πᾶσα ψυχὴ ἣτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προ-  
 φήτου ἐκείνου, ἐξολεθρευθήσεται ἐκ  
 τοῦ λαοῦ. <sup>24</sup> Καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ  
 Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς, ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ  
 κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. <sup>25</sup> Ὑμεῖς ἐστέ <sup>25 Gal. 3, 8.</sup>  
 οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης ἧς διέθετο  
 ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς  
 Ἀβραάμ· Καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευ-  
 λογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς.

22 s. Deut. 18, 15. 18 s.  
12, 3; 22, 18.

23 (Gen. 17, 14.)

25 Gen.

26 Ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

#### CAPUT IV.

*Petrus et Ioannes capti et in custodia positi coram synedrio de claudii curatione examinantur: Qui docentes in solo Christo esse salutem et negantes fas esse, hominibus magis obedire quam Deo, dimittuntur cum interdicto. Apostoli orantes signa dati Spiritus Sancti accipiunt. Credentium multitudini omnia erant communia; sua quisque vendebat et pretium commune faciebat, sicut fecit Ioseph Barnabas Levites Cyprius.*

1 Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαόν, ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι, 2 Διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαόν καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ  
 3 5, 18. Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν, 3 Καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη. 4 Πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν χιλιάδες πέντε. 5 Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς ἐν Ἱερουσαλήμ. 6 Καὶ Ἄννας ὁ ἀρχιερεὺς καὶ Καϊάφας καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀλέξανδρος καὶ ὄσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ. 7 Καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ ἐπυνθάνοντο· Ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποθήσατε τοῦτο ὑμεῖς; 8 Τότε Πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι, 9 Εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος 10 103,6.15. ἐσώσεται, 10 Γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ

τοῦ Ναζωραίου, ἃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ἃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. <sup>11</sup> Οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ 11 Matth. 21, 42. Marc. 12, 10. Luc. 20, 17. Rom. 9, 33. 1 Petr. 2, 7. ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδόμων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας, <sup>12</sup> Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία· οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.

<sup>13</sup> Θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ Πέτρου παρρησίαν καὶ Ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσιν καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσχόν τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν.

<sup>14</sup> Τὸν τε ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἐστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν. <sup>15</sup> Κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν, συνέβαλλον πρὸς ἀλλήλους <sup>16</sup> Λέγοντες· Τί ποιήσωμεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονεν δι' αὐτῶν, πᾶσιν τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνεῖσθαι. <sup>17</sup> Ἄλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ 17 5, 28. 40. εἰς τὸν λαόν, ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων. <sup>18</sup> Καὶ καλέσαντες αὐτοὺς παρήγγειλαν τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. <sup>19</sup> Ὁ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀποκριθέντες 19 5, 29. εἶπον πρὸς αὐτούς· Εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνατε· <sup>20</sup> Οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἄ εἶδαμεν καὶ ἠκούσαμεν 20 (1 Io. 1, 1.) μὴ λαλεῖν. <sup>21</sup> Οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὐρίσκοντες τὸ πῶς κολάσονται αὐτούς, διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι. <sup>22</sup> Ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων

11 Ps. 117, 22. Is. 28, 16.

τεσσεράκοντα ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὃν γηγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως.

**23** Ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπαν. **24** Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἡμοθυμαδὸν ἤραν φωνὴν πρὸς τὸν θεὸν καὶ εἶπαν· Δέσποτα, σὺ ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, **25** Ὁ τοῦ πατρὸς ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου στόματος Δαυεὶδ παιδὸς σου εἰπὼν· Ἰνατὶ ἐφρῦαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; **26** Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. **27** Συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πειλᾶτος σὺν ἔθνεσιν καὶ λαοῖς Ἰσραὴλ, **28** Ποιῆσαι ὅσα ἡ χεὶρ σου καὶ ἡ βουλή σου προώρισεν γενέσθαι. **29** Καὶ τὰ νῦν, Κύριε, ἐπίδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου **30** Ἐν τῷ τῆν χεῖρά σου ἐκτείνειν σε εἰς ἴαριν καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδὸς σου Ἰησοῦ. **31** Καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παρρησίας.

**32** 2, 44.

(Gal. 3,

28, Ιο. 17,

21 s.)

**33** 3, 15;

1, 22;

2, 47.

**32** Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν καρδιά καὶ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἰς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. **33** Καὶ δυνάμει μεγάλη ἀπεδίδουν

τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. <sup>34</sup> Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ἦν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων. <sup>35</sup> Καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίκετο δὲ ἐκάστῳ καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν. <sup>36</sup> Ἰωσήφ δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ἀπὸ τῶν ἀποστόλων (ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον <sup>36</sup> (9, 27; 11, 22 — 15, 39. 1 Cor. 9, 6. Gal. 2, 1. 9. 13.) Ἰῶς παρακλήσεως), Λευεΐτης, Κύπριος τῷ γένει, <sup>37</sup> Ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκεν τὸ χρῆμα καὶ ἔθηκεν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

## CAPUT V.

*Ananiae et Saphirae propter fraudem in Spiritum Sanctum subita mors. Apostolorum maximeque Petri miracula. Capti ab angelo liberantur; iterum in iudicium vocati Gamalielis consilio caesi dimittuntur, gaudentes quod pro Christi nomine contumeliam passi essent, quem non cessant annuntiantes.*

<sup>1</sup> Ἄνθρωπος δὲ τις Ἀνανίας ὀνόματι σὺν Σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησεν κτῆμα, <sup>2</sup> Καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνειδυῖς καὶ τῆς γυναικὸς, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. <sup>3</sup> Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος· Ἀνανία, διατί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, φεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου; <sup>4</sup> Οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενον, καὶ πρᾶθὲν ἐν τῇ σῆ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχεν; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐχ ἐφύσω ἀνθρώποις ἀλλὰ τῷ θεῷ. <sup>5</sup> Ἀκούων δὲ ὁ Ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξεν. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας. <sup>6</sup> Ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν. <sup>7</sup> Ἐγένετο δὲ ὡς ὠρῶν

τριῶν διάστημα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ  
 γεγονός εἰσῆλθεν. <sup>8</sup> Ἀπεκρίθη δὲ πρὸς αὐτὴν Πέ-  
 τρος· Εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε;  
 ἡ δὲ εἶπεν· Ναί, τοσούτου. <sup>9</sup> Ὁ δὲ Πέτρος πρὸς  
 αὐτὴν· Τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα  
 Κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα  
 σου ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ ἐξοίσουσίν σε. <sup>10</sup> Ἐπεσεν  
 δὲ παραχρῆμα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἐξ-  
 ἔφυξεν· εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι εὔρον αὐτὴν  
 νεκράν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα  
 αὐτῆς. <sup>11</sup> Καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν  
 ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.  
<sup>12</sup> Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο  
 σημεῖα καὶ τέρατα πολλὰ ἐν τῷ λαῷ· καὶ ἦσαν  
 ὁμοθυμαδὸν πάντες ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶντος·  
<sup>13</sup> Τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς,  
 ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός. <sup>14</sup> Μᾶλλον δὲ  
 προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ πλήθη ἀνδρῶν  
 τε καὶ γυναικῶν, <sup>15</sup> Ὅστε καὶ εἰς τὰς πλατείας  
 ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τιθέναι ἐπὶ κλιναρίων  
 καὶ κραβάττων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἂν ἡ σκιά  
 ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. <sup>16</sup> Συνήρχετο δὲ καὶ τὸ  
 πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων Ἱερουσαλήμ, φέροντες  
 ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρ-  
 των, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες.  
<sup>17</sup> Ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν  
 αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων, ἐπλήσθη-  
 σαν ζήλου <sup>18</sup> Καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς  
 ἀποστόλους καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ.  
<sup>19</sup> Ἄγγελος δὲ Κυρίου διὰ νυκτὸς ἀνοίξας τὰς  
 θύρας τῆς φυλακῆς ἔξαγαγὼν τε αὐτοὺς εἶπεν·  
<sup>20</sup> Πορεύεσθε καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ  
 τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης.  
<sup>21</sup> Ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς

τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκον. Παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμοτήριον ἀχθῆναι αὐτούς. <sup>22</sup> Οἱ δὲ παραγενόμενοι ὑπηρέται οὐχ εὔρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ, ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν <sup>23</sup> λέγοντες ὅτι τὸ δεσμοτήριον εὔρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ καὶ τοὺς φύλακας ἐστῶτας ἐπὶ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ ἔσω οὐδένα εὔρομεν. <sup>24</sup> Ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο. <sup>25</sup> Παραγενόμενος δὲ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς· Ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὐς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἐστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν.

<sup>26</sup> Τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν, μὴ λιθασθῶσιν. <sup>27</sup> Ἀγαθόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς <sup>28</sup> λέγων· Παραγγελία παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ· καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν Ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. <sup>29</sup> Ἀποκριθεῖς δὲ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπαν· Πειδαρχεῖν δεῖ θεῶ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. <sup>30</sup> Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου· <sup>31</sup> τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὑψωσεν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ δοῦναι μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. <sup>32</sup> Καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ ἔδωκεν τοῖς πειδαρχοῦσιν αὐτῷ. <sup>33</sup> Οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. <sup>34</sup> Ἀναστὰς



δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ Φαρισαῖος ὀνόματι Γαμαλιήλ,  
 νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν  
 35 4, 16. ἔξω βραχὺ τοὺς ἀνθρώπους ποιῆσαι, <sup>35</sup> Εἶπέν τε  
 πρὸς αὐτούς· Ἄνδρες Ἰσραηλεῖται προσέχετε ἑαυ-  
 τοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις τί μέλλετε πράσ-  
 σειν. <sup>36</sup> Πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη  
 θευδᾶς, λέγων εἶναι τινα ἑαυτόν, ᾧ προσεκλίθη  
 ἀνδρῶν ἀριθμὸς ὡς τετρακοσίων· ὃς ἀνηρέθη,  
 καὶ πάντες ὅσοι ἐπέιθοντο αὐτῷ διελύθησαν καὶ  
 37 Luc. ἐγένοντο εἰς οὐδέν. <sup>37</sup> Μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας  
 2, 2. ὁ Γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ  
 ἀπέστησεν λαὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κάκεῖνος ἀπώλετο,  
 καὶ πάντες ὅσοι ἐπέιθοντο αὐτῷ διεσχορπίσθησαν.  
<sup>38</sup> Καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν  
 ἀνθρώπων τούτων καὶ ἄφετε αὐτούς· ὅτι ἐὰν ἧ  
 ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλή αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο,  
 καταλυθήσεται· <sup>39</sup> Εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστίν, οὐ δυνή-  
 σεσθε καταλῦσαι αὐτό, μήποτε καὶ θεομάχοι  
 40 4, 175. εὔρεθῆτε. <sup>40</sup> Ἐπέισθησαν δὲ αὐτῷ, καὶ προσ-  
 καλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, δείραντες παρήγγει-  
 λαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, καὶ  
 ἀπέλυσαν αὐτούς. <sup>41</sup> Οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαί-  
 ροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι κατηξιώ-  
 42 2, 46. θησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος ἀτιμασθῆναι, <sup>42</sup> Πᾶσάν  
 τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο  
 διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

## CAPUT VI.

*Septem diaconi electi. Stephanum virtute ac prodigiis clarum  
 nuntiantur Iudaei falsis testibus opprimere.*

<sup>1</sup> Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων  
 τῶν μαθητῶν ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν  
 πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ

διακονία τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν. <sup>2</sup> Προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν εἶπαν· Οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις. <sup>3</sup> Ἐπισκέψασθε οὖν, ἀδελφοί, ἀνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρομένους ἐπὶ πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης· <sup>4</sup> Ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν. <sup>5</sup> Καὶ ἤρρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον <sup>5</sup>8, 5 ss.; <sup>21</sup>, 8. παντὸς τοῦ πλῆθους, καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, ἀνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ Φίλιππον καὶ Πρόχορον καὶ Νικάνορα καὶ Τίμωνα καὶ Παρμενᾶν καὶ Νικόλαον προσήλυτον Ἀντιοχέα, <sup>6</sup> οὓς ἕστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων· καὶ προσ- <sup>6</sup> 8, 15. <sup>17</sup>; <sup>13</sup>, 3. ευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας. <sup>7</sup> Καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἤϋξανεν, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς <sup>7</sup> 2, 47; <sup>12</sup>, 24; <sup>19</sup>, 20. τῶν μαθητῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ σφόδρα· πολὺς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.

<sup>8</sup> Στέφανος δὲ πλήρης χάριτος καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ.

<sup>9</sup> Ἀνέστησαν δὲ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης Λιβερτίνων καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας καὶ Ἀσίας, συζητοῦντες τῷ Στεφάνῳ.

<sup>10</sup> Καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντι-  
στῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει.

<sup>11</sup> Τότε ὑπέβαλον ἀνδρας λέγοντας· Ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάβημα εἰς Μωϋσῆν καὶ τὸν θεόν.

<sup>12</sup> Συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον, <sup>13</sup> ἕστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας· Ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται λαλῶν ῥήματα κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ νόμου.

<sup>14</sup> Ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος· Ὅτι Ἰησοῦς ὁ

<sup>13</sup>Matth.  
26, 59.  
(Act. 21,  
28.)

<sup>14</sup>Matth.  
26, 61;  
27, 40.

Ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τύπον τοῦτον καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθνη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς. <sup>15</sup> Καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν πάντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.

## CAPUT VII.

*Stephani oratio de varia continuaque Dei gratia in populum contumacem et perfidum. Qui cum diceret, se Iesum a dextris Dei videre, interpellatus lapidatur, orans pro lapidantibus.*

<sup>1</sup> Εἶπεν δὲ ὁ ἀρχιερεύς· Εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει; <sup>2</sup> Ὁ δὲ ἔφη· Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε. Ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρράν, <sup>3</sup> Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν ἣν ἄν σοι δείξω. <sup>4</sup> Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων κατώκησεν ἐν Χαρράν. κάκειθεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ μετόκησεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε. <sup>5</sup> Καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ οὐδὲ βῆμα ποδός, καὶ ἐπηγγείλατο δοῦναι αὐτῷ εἰς κατάσχεσιν αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. <sup>6</sup> Ἐλάλησεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός· Ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροιχον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ καχώσουσιν ἔτη τετρακόσια. <sup>7</sup> Καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύσωσιν, κρινῶ ἐγώ, εἶπεν ὁ θεός, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται καὶ λατρεύσουσίν μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.

<sup>3</sup> Gen. 12, 1.  
15, 13 s.

<sup>4</sup> Gen. 12, 5.

<sup>5</sup> Gen. 12, 7.

<sup>6</sup> s. Gen.

<sup>8</sup> Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς· καὶ οὕτως ἐγέννησεν τὸν Ἰσαὰκ καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, καὶ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ, καὶ Ἰακώβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας. <sup>9</sup> Καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν Ἰωσήφ ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ, <sup>10</sup> Καὶ ἐξείλατο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ' Αἴγυπτον καὶ ἐφ' ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ. <sup>11</sup> Ἦλθεν δὲ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον καὶ Χαναὰν καὶ θλίψις μεγάλη, καὶ οὐχ εὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. <sup>12</sup> Ἀκούσας δὲ Ἰακώβ ὄντα σιτία εἰς Αἴγυπτον ἐξαπέστειλεν τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον. <sup>13</sup> Καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη Ἰωσήφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ Φαραὼ τὸ γένος αὐτοῦ. <sup>14</sup> Ἀποστείλας δὲ Ἰωσήφ μετεκαλέσατο Ἰακώβ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ἐν ψυχαῖς ἐβδομήκοντα πέντε. <sup>15</sup> Καὶ κατέβη Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, <sup>16</sup> Καὶ μετετέθησαν εἰς Συχέμ καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ᾧ ὠνήσατο Ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν Ἐμμώρ τοῦ Συχέμ. <sup>17</sup> Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὠμολόγησεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ, ἠϋξήσεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, <sup>18</sup> Ἀκρι οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος ἐπ' Αἴγυπτον, ὃς οὐχ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ. <sup>19</sup> Οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν ἐκάκωσεν τοὺς πατέρας ἡμῶν τοῦ ποιεῖν ἕκθετα τὰ βρέφη

8 Gen. 17, 9 s.; 21, 2. 4. Gen. 25, 25. Gen. 29, 32; 35, 22.  
 9 Gen. 37, 28; 39, 2. 10 Gen. 41, 37. 40. 11 Gen. 41, 54.  
 12 Gen. 42, 1 s. 13 Gen. 45, 3 s. 14 Gen. 45, 9; 46, 27. Deut.  
 10, 22. 15 Gen. 46, 5; 49, 32. 16 Gen. 23, 16; 33, 19; 49, 30;  
 50, 5. 13. Jos. 24, 32. 17 s. Gen. 24, 7. Ex. 1, 7 s. 19 Ex. 1, 10.

20 ss.  
Hebr.  
11, 23.

αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. <sup>20</sup> Ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωϋσῆς, καὶ ἦν ἀστείος τῷ θεῷ· ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς. <sup>21</sup> Ἐκτεθέντος δὲ αὐτοῦ ἀνείλατο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ καὶ ἀνεθρέφατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. <sup>22</sup> Καὶ ἐπαιδεύθη Μωϋσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων· ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτοῦ. <sup>23</sup> Ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετῆς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ τοὺς υἱούς Ἰσραὴλ. <sup>24</sup> Καὶ ἰδὼν τινα ἀδικούμενον ἡμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ πατάξας τὸν Αἰγύπτιον. <sup>25</sup> Ἐνόμιζεν δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφούς ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν σωτηρίαν αὐτοῖς· οἱ δὲ οὐ συνῆκαν. <sup>26</sup> Τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην εἰπών· Ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε· ἵνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; <sup>27</sup> Ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον ἀπάσαστο αὐτὸν εἰπών· Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμῶν; <sup>28</sup> Μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες ἐχθρὸς τὸν Αἰγύπτιον; <sup>29</sup> Ἐφυγεν δὲ Μωϋσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῆ Μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱούς δύο. <sup>30</sup> Καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἄγγελος ἐν πυρὶ φλογὸς βάτου. <sup>31</sup> Ὁ δὲ Μωϋσῆς ἰδὼν ἐθαύμασεν τὸ ὄραμα· προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι ἐγένετο φωνὴ Κυρίου πρὸς αὐτόν· <sup>32</sup> Ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ. Ἐντρομος δὲ γενόμενος Μωϋσῆς οὐκ ἐτόλμα

32  
Matth.  
22, 32.  
Luc. 20,  
37.

20 ss. Ex. 2, 2 ss. 24 Ex. 2, 11 s. 26 Ex. 2, 13. 27 s. Ex. 9, 14. 30-34 Ex. 3, 2 ss. 32 Ex. 3, 6.

κατανοῆσαι. <sup>33</sup> Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ κύριος· Λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐφ' ᾧ ἔστηκας γῆ ἁγία ἐστίν. <sup>34</sup> Ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς· καὶ νῦν δεῦρο ἀποστείλω σε εἰς Αἴγυπτον. <sup>35</sup> Τοῦτον τὸν Μωϋσῆν, ὃν ἠρνήσαντο εἰπόντες· <sup>35</sup> 7, 27. Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν; τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέσταλκεν σὺν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βύτῳ. <sup>36</sup> Οὗτος ἐξήγαγεν αὐτοὺς ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῆ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσῃ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἕτη τεσσαεράκοντα. <sup>37</sup> Οὗτός ἐστιν <sup>37</sup> 3, 22. ὁ Μωϋσῆς ὁ εἶπας τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει ὁ θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε. <sup>38</sup> Οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὕρει Σινᾶ καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν, <sup>39</sup> ὧι οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλὰ ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον, <sup>40</sup> Εἰπόντες τῷ Ἀαρῶν· Ποίησον ἡμῖν θεοὺς οἱ προπορεύονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωϋσῆς οὗτος, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἶδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. <sup>41</sup> Καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. <sup>42</sup> Ἐστρεφεν δὲ ὁ θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ

<sup>33</sup> Ex. 3, 5.    <sup>34</sup> Ex. 3, 9 s.    <sup>36</sup> Ex. 7 ss.    <sup>37</sup> Deut. 18, 15.  
<sup>38</sup> Ex. 19, 3.    <sup>40</sup> Ex. 32, 1.    <sup>41</sup> Ex. 32, 6.    <sup>42</sup> Jer. 19, 13.  
<sup>42</sup> s. Am. 5, 25 ss.

τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν· Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσ-  
 ηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσεράκοντα ἐν τῇ  
 ἐρήμῳ, οἶκος Ἰσραὴλ; <sup>43</sup> Καὶ ἀνελάβετε  
 τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ καὶ τὸ ἄστρον  
 τοῦ θεοῦ ὑμῶν Ῥεμφάν, τοὺς τύπους  
 οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς· καὶ  
 μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος.

<sup>44</sup> Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν ἐν τοῖς πατράσιν  
 ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν  
 τῷ Μωϋσῇ ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν

<sup>45</sup> Hebr.  
 8, 9.

ἔωράκει· <sup>45</sup> Ἦν καὶ εἰσῆγαγον διαδεξάμενοι οἱ  
 πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν  
 ἐθνῶν, ὧν ἐξῴσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν  
 πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμερῶν Δαυεὶδ, <sup>46</sup> Ὅς  
 εὔρεν χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ ἤτήσατο εὔρεῖν  
 σκηνῶμα τῷ θεῷ Ἰακώβ. <sup>47</sup> Σολομῶν δὲ ὤκο-

<sup>48</sup> 17, 24.

δόμησεν αὐτῷ οἶκον. <sup>48</sup> Ἄλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν  
 χειροποιήτοις κατοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει·

<sup>49</sup> Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑπο-  
 πόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκο-  
 δομήσετέ μοι, λέγει Κύριος, ἢ τίς τό-  
 πος τῆς καταπαύσεώς μου; <sup>50</sup> Οὐχὶ ἡ  
 χεὶρ μου ἐποίησεν ταῦτα πάντα; <sup>51</sup> Σκληρο-  
 τράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι καρδίαις καὶ τοῖς

ὠσίν, ὑμεῖς αἰὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε,  
 ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. <sup>52</sup> Τίνα τῶν  
 προφητῶν οὐχ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ

ἀπέχτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύ-  
 σεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδύται καὶ φο-  
 νεῖς ἐγένεσθε· <sup>53</sup> Οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς  
 διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐχ ἐφυλάξατε.

<sup>53</sup> Gal.  
 3, 19.  
 Hebr.  
 2, 2.

<sup>44</sup> Ex. 25, 40. <sup>45</sup> Ios. 3, 14. <sup>46</sup> 1 Reg. 16, 13. Ps. 131, 5.  
<sup>47</sup> 3 Reg. 6, 1. 1 Par. 17, 12. <sup>49</sup> a. Is. 66, 1 s.

54 Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρ-  
 διαῖς αὐτῶν καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν.  
 55 Ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας  
 εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδεν δόξαν θεοῦ καὶ Ἰησοῦν  
 ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ, 56 Καὶ εἶπεν· Ἴδού 56  
 θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς διηνοιγμένους καὶ τὸν υἱὸν 56  
 τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ θεοῦ. 57 Κρά- 56  
 ξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, 56  
 καὶ ὤρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐχβαλόντες 56  
 ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν. 58 Καὶ οἱ μάρτυρες 56  
 ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεα- 56  
 νίου καλουμένου Σαύλου. 59 Καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν 59 Luc.  
 Στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα· Κύριε 23, 46.  
 Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. 60 Θεὶς δὲ τὰ γόνατα 60 Luc.  
 ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ· Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς 23, 34.  
 ταύτην τὴν ἁμαρτίαν. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη.  
 Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ.

## CAPUT VIII.

*Saulus devastat Ecclesiam: in persecutione disperguntur omnes  
 praeter Apostolos. Philippus plurimos in Samaria convertit.  
 Missi ab Apostolis Petrus et Ioannes credentibus Samaritanis  
 oratione ac manuum impositione Spiritum Sanctum impetrant.  
 Simon magus pecunia volens dationem Spiritus Sancti emere,  
 dure a Petro corripitur. Philippus ab angelo ad Aethiopem  
 Candaces missus credentem baptizat et a Spiritu raptus evan-  
 gelizat ab Azoto usque ad Caesaream civitatibus cunctis.*

1 Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς 1 14, 6.  
 μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις·  
 πάντες δὲ διεσπάρθησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰου-  
 δαίας καὶ Σαμαρίας πλὴν τῶν ἀποστόλων. 2 Συν-  
 εκόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς καὶ 8 9, 1 ss.;  
 ἐποίησαν κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ. 3 Σαῦλος δὲ 22, 4;  
 ἐλυμαίνεται τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς οἴκους εἰς- 26, 9 s.  
 Gal. 1, 13.



πορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρ-  
εδίδου εἰς φυλακὴν.

4 Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διήλθον εὐαγγελι-  
5 6, 5. ζόμενοι τὸν λόγον. 5 Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς  
πόλιν τῆς Σαμαρίας ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν Χρι-  
στόν. 6 Προσεῖχον δὲ οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις  
ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἀκούειν αὐ-  
7 5, 16; 16, 18. τοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. 7 Πολλοὶ  
γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα  
φωνῇ μεγάλη ἐξήρχοντο· πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι  
καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν. 8 Καὶ ἐγένετο χαρὰ  
μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.

9 13, 6. 9 Ἄνῆρ δὲ τις ὀνόματι Σίμων προὔπηρχεν  
(19, 19.) ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς  
Σαμαρίας, λέγων εἶναι τινα ἑαυτὸν μέγαν. 10 Ὅτι  
προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέ-  
γοντες· Οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ καλου-  
μένη μεγάλη. 11 Προσεῖχον δὲ αὐτῷ διὰ τὸ ἰκανῶ  
χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέσαι αὐτούς. 12 Ὅτε  
δὲ ἐπίστευσαν τῷ Φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ περὶ  
τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ  
Χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες.  
13 Ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσεν, καὶ βαπ-  
τισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ· θεωρῶν  
τε σημεῖα καὶ δυνάμεις μεγάλας γινομένας ἐξίστατο.  
14 Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι  
ὅτι δέδεκται ἡ Σαμαρία τὸν λόγον τοῦ θεοῦ,  
ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς Πέτρον καὶ Ἰωάννην.  
15 Οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν  
ὅπως λάβωσιν πνεῦμα ἅγιον. 16 Οὐδέπω γὰρ ἦν  
ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός, μόνον δὲ βεβαπτισ-  
μένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ  
17 6, 6; 13, 3. 17 Τότε ἐπετίθεισαν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς, καὶ  
ἐλάβανον πνεῦμα ἅγιον. 18 Ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων

ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων  
 δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς  
 χρήματα, <sup>19</sup> Λέγων· Δύτε κάμοι τὴν ἐξουσίαν  
 ταύτην, ἵνα ᾧ ἂν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας λαμβάνη  
 πνεῦμα ἅγιον. <sup>20</sup> Πέτρος δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν· <sup>20</sup>  
 Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἶη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι <sup>(Matth.</sup>  
 τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων <sup>10, 8.)</sup>  
 κτᾶσθαι. <sup>21</sup> Οὐκ ἔστιν σοι μερίς οὐδὲ κλῆρος ἐν <sup>21</sup> (Col.  
 τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν <sup>1, 12.)</sup>  
 εὐθεῖα ἐναντι τοῦ θεοῦ. <sup>22</sup> Μετανόησον οὖν ἀπὸ <sup>22</sup>  
 τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ εἰ <sup>(2 Tim.</sup>  
 ἄρα ἀφεθήσεται σοὶ ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου. <sup>2, 25.)</sup>  
<sup>23</sup> Εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας  
 ὄρω σε ὄντα. <sup>24</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν·  
 Δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως  
 μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμέ ὧν εἰρήκατε.

<sup>25</sup> Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυρούμενοι καὶ λαλήσαντες  
 τὸν λόγον τοῦ κυρίου ὑπέστρεφον εἰς Ἱεροσόλυμα,  
 πολλὰς τε κόμας τῶν Σαμαριτῶν εὐηγγελίζοντο.  
<sup>26</sup> Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐλάλησεν πρὸς Φίλιππον  
 λέγων· Ἀνάστηθι καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν  
 ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἱερου-  
 σαλήμ εἰς Γάζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος. <sup>27</sup> Καὶ  
 ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ Αἰθίοψ εὐνοῦχος  
 δυνάστης Κανδάκης τῆς βασιλείσης Αἰθίοπων, ὃς  
 ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ἐληλύθει προσ-  
 κυνήσων εἰς Ἱερουσαλήμ, <sup>28</sup> Ἦν τε ὑποστρέφων  
 καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἄρματος αὐτοῦ, καὶ ἀν-  
 εγίνωσκεν τὸν προφήτην Ἡσαΐαν. <sup>29</sup> Εἶπεν δὲ τὸ  
 πνεῦμα τῷ Φιλίππῳ· Πρόσελθε καὶ κολλήθητι τῷ  
 ἄρματι τούτῳ. <sup>30</sup> Προσδραμὼν δὲ ὁ Φίλιππος  
 ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος Ἡσαΐαν τὸν προ-

23 (Is. 58; 6.)

26 Zeph. 2, 4.

27 (Zeph. 3, 10.)

φήτην, καὶ εἶπεν· Ἄραγε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;  
 31 Ὁ δὲ εἶπεν· Πῶς γὰρ ἂν δυναίμην ἐὰν μὴ τις  
 ὀδηγήσῃ με; παρεκάλεσέν τε τὸν Φίλιππον ἀνα-  
 βάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. 32 Ἡ δὲ περιοχὴ τῆς  
 γραφῆς ἦν ἀνεγίνωσκεν ἦν αὐτῆ· Ὡς πρόβατον  
 ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον  
 τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ  
 ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. 33 Ἐν τῇ ταπει-  
 νώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν γενεὰν  
 αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; ὅτι αἵρεται ἀπὸ  
 τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. 34 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ  
 εὐνοῦχος τῷ Φιλίππῳ εἶπεν· Δέομαί σου, περὶ  
 τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο; περὶ ἑαυτοῦ ἢ  
 περὶ ἑτέρου τινός; 35 Ἀνοιξας δὲ ὁ Φίλιππος  
 τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς  
 36 (10, 47.) ταύτης εὐηγγελίσαστο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν. 36 Ὡς δὲ  
 ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδόν, ἦλθον ἐπὶ τι ὕδωρ,  
 καὶ φησιν ὁ εὐνοῦχος· Ἴδού ὕδωρ· τί κωλύει με  
 37 βαπτισθῆναι; 37 Εἶπε δὲ ὁ Φίλιππος· Εἰ πιστεύεις  
 ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἔξεστιν. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε·  
 38 Πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν Ἰησοῦν  
 38 Χριστόν. 38 Καὶ ἐκέλευσεν στήναι τὸ ἄρμα, καὶ  
 39 κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὃ τε Φίλιππος  
 καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. 39 Ὅτε δὲ  
 ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα Κυρίου ἤρπασεν  
 τὸν Φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐ-  
 νοῦχος· ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων.  
 40 Φίλιππος δὲ εὐρέθη εἰς Ἀζωτον, καὶ διερχόμενος  
 εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πύσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν  
 αὐτὸν εἰς Καισαρίαν.

## CAPUT IX.

*Saulus divina voce convertitur et Damasci ab Anania baptizatur. Insidiantibus Iudaeis fugit Hierosolymam indeque Tarsum. Petrus Lyddae Aeneam sanat, Ioppes Tabitham in vitam revocat.*

<sup>1</sup> Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐνπνέων ἀπειλῆς καὶ φόβου 1 Gal. 1, 13.  
 εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου, προσελθὼν τῷ 1 ss.  
 ἀρχιερεῖ <sup>2</sup> Ἡτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς 22, 3 ss.; 26, 10 ss.  
 Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγὰς, ὅπως ἐάν τινας 3 22, 6.  
 εὕρη τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, 1 Cor. 15, 8.  
 δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλήμ. <sup>3</sup> Ἐν δὲ τῷ 2 Cor. 12, 2.  
 πορεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίξειν τῇ Δαμασκῷ,  
 καὶ ἐξαίφνης περιήστραφεν αὐτὸν φῶς ἐκ τοῦ  
 οὐρανοῦ, <sup>4</sup> Καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσεν φωνὴν  
 λέγουσαν αὐτῷ· Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις;  
<sup>5</sup> Εἶπεν δέ· Τίς εἶ, κύριε; ὁ δέ· Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς, 5 (5, 39.)  
 ὃν σὺ διώκεις· σκληρὸν σοι πρὸς κέντρα λακτίζεις.  
<sup>6</sup> Τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε· Κύριε, τί με θέλεις  
 ποιῆσαι; καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν· Ἀνάστηθι καὶ  
 εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεται σοι ὅ τι  
 σε δεῖ ποιεῖν. <sup>7</sup> Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες  
 αὐτῷ εἰστήκεισαν ἐνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς,  
 μηδένα δὲ θεωροῦντες. <sup>8</sup> Ἠγέρθη δὲ Σαῦλος ἀπὸ  
 τῆς γῆς· ἀνεφγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ  
 οὐδὲν ἔβλεπεν· χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσ-  
 ἤγαγον εἰς Δαμασκόν. <sup>9</sup> Καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ  
 βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν. <sup>10</sup> Ἦν δέ τις  
 μαθητῆς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπεν  
 πρὸς αὐτόν ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου· Ἀνανία. ὁ δὲ  
 εἶπεν· Ἰδοὺ ἐγώ, κύριε. <sup>11</sup> Ὁ δὲ κύριος πρὸς 11 21, 39.  
 αὐτόν· Ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν  
 καλουμένην εὐθεΐαν καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα  
 Σαῦλον ὀνόματι Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται,

12 (10, 3; 16, 9.) <sup>12</sup> Καὶ εἶδεν ἄνδρα Ἀνανίαν ὀνόματι εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χειρας ὅπως ἀναβλέψη. <sup>13</sup> Ἀπεκρίθη δὲ Ἀνανίας· Κύριε, ἤκουσα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ τοῖς ἁγίοις σου ἐποίησεν ἐν Ἱερουσαλῆμ. <sup>14</sup> Καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. <sup>15</sup> Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος· Πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς ἐστίν μοι οὗτος τοῦ βασιτάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν τε καὶ βασιλέων υἱῶν τε Ἰσραήλ. <sup>16</sup> Ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. <sup>17</sup> Ἀπῆλθεν δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χειρας εἶπεν· Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέν με, Ἰησοῦς ὁ ὀφθεῖς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ἧ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῆς πνεύματος ἁγίου. <sup>18</sup> Καὶ εὐθέως ἀπέπεσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡς λεπίδες, ἀνέβλεψέν τε, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη. <sup>19</sup> Καὶ λαβὼν τροφήν ἐνίσχυσεν. Ἐγένετο δὲ μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς, <sup>20</sup> Καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσεν τὸν Ἰησοῦν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. <sup>21</sup> Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἱερουσαλῆμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει, ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς; <sup>22</sup> Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ συνέχυνεν τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός.

<sup>23</sup> Ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ Ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν. <sup>24</sup> Ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. παρειτηροῦντο δὲ καὶ τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ὅπως αὐτὸν ἀν-

<sup>23</sup> 88.  
<sup>2</sup> Cor.  
 11, 32 s.

έλωσιν. <sup>25</sup> Λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτὸς διὰ τοῦ τείχους καθήκαν αὐτὸν χαλάσαντες ἐν σφυρίδι.

<sup>26</sup> Παραγενόμενος δὲ εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπέει- <sup>26 Gal.</sup>  
ραζεν κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφο- <sup>1, 18 s.</sup>  
βοῦντο αὐτόν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶν μαθητῆς.

<sup>27</sup> Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν ἤγαγεν πρὸς <sup>27 4, 36.</sup>  
τοὺς ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ἐν

τῇ ὁδῷ εἶδεν τὸν κύριον καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν Δαμασκῷ ἐπαρρησιάσατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ.

<sup>28</sup> Καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος εἰς Ἱερουσαλήμ, παρρησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου.

<sup>29</sup> Ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς· οἱ δὲ ἐπεχείρουν ἀνελεῖν αὐτόν. <sup>30</sup> Ἐπιγρόντες <sup>30 11, 25.</sup>

δὲ οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς Καισαρίαν, καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς Ταρόν.

<sup>31</sup> Ἡ μὲν οὖν ἐκκλησία καθ' ὅλης τῆς Ἰου- <sup>31 (1 Cor.</sup>  
δαίας καὶ Γαλιλαίας καὶ Σαμαρίας εἶχεν εἰρήνην, <sup>3, 10.</sup>  
οἰκοδομουμένη καὶ πορευομένη τῷ φόβῳ τοῦ <sup>Eph. 2,</sup>  
κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος <sup>20.)</sup>  
ἐπληθύνετο.

<sup>32</sup> Ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας Λύδδα.

<sup>33</sup> Εὗρεν δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπὸν τινα ὀνόματι Αἰνέαν ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κρῶβῆτος, ὃς ἦν παραλελυμένος.

<sup>34</sup> Καὶ <sup>34 3, 6.</sup>  
εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος· Αἰνέα, ἰᾶταί σε Ἰησοῦς ὁ Χριστός· ἀνάστηθι καὶ στρώσον σεαυτῷ. καὶ εὐθέως ἀνέστη.

<sup>35</sup> Καὶ εἶδαν αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες Λύδδα καὶ τὸν Σαρῶνα, οἵτινες ἐπ-

έστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον.

<sup>36</sup> Ἐν Ἰόππῃ δὲ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Ταβιδά, ἣ διερμηνευομένη λέγεται Δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἔργων ἀγαθῶν καὶ ἐλεημοσυῶν ὧν ἐποίει. <sup>37</sup> Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις

ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν· λούσαντες δὲ ἔθη-  
 καν αὐτὴν ἐν ὑπερφῶφ. <sup>38</sup> Ἐγγὺς δὲ οὔσης Λύδδας  
 τῇ Ἰόππῃ οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι Πέτρος ἐστὶν  
 ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς αὐτὸν  
 παρακαλοῦντες· Μὴ ὀκνήσης διελθεῖν ἕως ἡμῶν.  
<sup>39</sup> Ἀναστὰς δὲ Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς· ὃν παρα-  
 γενόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερφῶν, καὶ παρ-  
 ἔστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι καὶ ἐπι-  
 δεικνύμεναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια, ὅσα ἐποίει μετ'  
 αὐτῶν οὔσα ἡ Δορκάς. <sup>40</sup> Ἐχβαλὼν δὲ ἔξω πάντας  
 ὁ Πέτρος καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο, καὶ ἐπι-  
 στρέψας πρὸς τὸ σῶμα εἶπεν· Ταβιδιά, ἀνάστηθι.  
 ἡ δὲ ἤνοιξεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα  
 τὸν Πέτρον ἀνεκάθισεν. <sup>41</sup> Δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα  
 ἀνέστησεν αὐτήν· φωνήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ  
 τὰς χήρας παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν. <sup>42</sup> Γνωστὸν  
 δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης, καὶ ἐπίστευσαν  
<sup>43</sup> πολλοὶ ἐπὶ τὸν κύριον. <sup>43</sup> Ἐγένετο δὲ αὐτὸν  
 ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι ἐν Ἰόππῃ παρά τινι Σίμωνι  
 βυρσεῖ.

## CAPUT X.

*Cornelius centurio iussu Angelī Petrum visione animalium  
 admonitum accessit Caesaream. Qui ipsos gentiles, super quos  
 cum verbum eius de Christo audientes Spiritus Sanctus de-  
 scendisset, baptizari iubet.*

<sup>1</sup> Ἄνθρωπος δὲ τις ἐν Καισαρίᾳ ὀνόματι Κορνήλιος,  
 ἑκατοντάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς,  
<sup>2</sup> εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν σὺν παντὶ  
 τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ  
<sup>3</sup> καὶ θεόμενος τοῦ θεοῦ διαπαντός, <sup>3</sup> εἶδεν ἐν  
<sup>10, 30<sup>ss.</sup></sup> ὄραματι φανερώς ὡσεὶ περὶ ὄραν ἐνάτην τῆς  
 (3, 1.) ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν  
<sup>4</sup> καὶ εἰπόντα αὐτῷ· Κορνήλιε. <sup>4</sup> Ὁ δὲ ὑπεισάκουσας

αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος εἶπεν· Τί ἐστίν, κύριε; εἶπεν δὲ αὐτῷ· Αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ. <sup>5</sup> Καὶ νῦν πέμψον ἄνδρας εἰς <sup>5 11, 13. 10. 1, 43.</sup> Ἰόππην καὶ μετάπεμψαι Σίμωνά τινα δς ἐπικαλεῖται Πέτρος· <sup>6</sup> Οὗτος ξενίζεται παρά τινι Σίμωνι βυρ- <sup>6 9, 43. (11, 14; 9, 6; 2, 37.)</sup> σεῖ, ᾧ ἐστὶν οἰκία παρά θάλασσαν. <sup>7</sup> Ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν αὐτῷ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ, <sup>8</sup> Καὶ ἐξηγησάμενος ἅπαντα αὐτοῖς ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἰόππην.

<sup>9</sup> Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι περὶ ὥραν ἕκτην. <sup>10</sup> Ἐγένετο δὲ <sup>10 ss. 11, 5 ss.</sup> πρὸς πεινός καὶ ἤθελεν γεύσασθαι. παρασκευαζόντων δὲ αὐτῶν ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις, <sup>11</sup> Καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεφγμένον καὶ καταβαῖνον σκευῶς τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς, <sup>12</sup> Ἐν ᾧ ὑπῆρχεν πάντα τὰ τετράποδα καὶ ἔρπετὰ τῆς γῆς καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. <sup>13</sup> Καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν· Ἄναστάς, Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. <sup>14</sup> Ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν· Μηδαμῶς, κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν καὶ ἀκάθαρτον. <sup>15</sup> Καὶ φωνὴ <sup>15: Tim. 4, 4 5. Tit. 1, 15. Rom. 14, 14. Matth. 15, 11. Marc. 7, 2. 15. 17 10, 28. 34 s.; 11, 11 ss.</sup> πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν· Ἄ ὁ θεὸς ἐκαθάρισεν σὺ μὴ κοίνου. <sup>16</sup> Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς· καὶ εὐθὺς ἀνελήμφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν.

<sup>17</sup> Ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ Πέτρος τί ἂν εἶη τὸ δράμα ὃ εἶδεν, ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ὑπὸ τοῦ Κορνηλίου διερωτήσαντες τὴν

14 Lev. 11, 7; 13, 23.



οικίαν τοῦ Σίμωνος ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα.  
 18 Καὶ φωνήσαντες ἐπυθάνοντο εἰ Σίμων ὁ ἐπι-  
 19 (8,29-) καλούμενος Πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται. 19 Τοῦ δὲ  
 Πέτρου διενθυμούμενου περὶ τοῦ ὁράματος εἶπεν  
 τὸ πνεῦμα αὐτῷ· Ἴδού ἄνδρες τρεῖς ζητοῦσίν σε·  
 20 Ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς  
 μηδὲν διακρινόμενος, ὅτι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς.  
 21 Καταβὰς δὲ Πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας εἶπεν·  
 Ἴδού ἐγὼ εἰμι ὃν ζητεῖτε· τίς ἡ αἰτία δι' ἣν  
 22 10, 3 55. πάρεστε; 22 Οἱ δὲ εἶπαν· Κορνήλιος ἑκατοντάρχης,  
 ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν θεόν, μαρτυρού-  
 μενός τε ὑπὸ ὄλου τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων,  
 ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμψασθαί  
 σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ  
 23 9, 42. σοῦ. 23 Εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτούς ἐξένισεν. Τῇ  
 δὲ ἐπαύριον ἀναστὰς ἐξῆλθεν σὺν αὐτοῖς, καὶ τινες  
 τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ Ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ.  
 24 Τῇ δὲ ἐπαύριον εἰσῆλθεν εἰς τὴν Καισαρίαν·  
 ὁ δὲ Κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτούς, συνκαλεσά-  
 μενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους  
 φίλους. 25 Ὡς δὲ ἐγένετο τοῦ εἰσελθεῖν τὸν  
 Πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ Κορνήλιος πεσὼν ἐπὶ  
 26 14, 15. τοὺς πόδας προσεκύνησεν. 26 Ὁ δὲ Πέτρος ἤγειρεν  
 αὐτόν, λέγων· Ἀνάστηθι· καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός  
 εἰμι. 27 Καὶ συνομιλῶν αὐτῷ εἰσῆλθεν, καὶ εὐρίσκει  
 28 11, 3. συνεληλυθότας πολλούς· 28 Ἐφη τε πρὸς αὐτούς·  
 Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ  
 κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ· κάμοι ἔδειξεν  
 ὁ θεὸς μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄν-  
 θρωπον. 29 Διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον μετα-  
 πεμφθεῖς. πυνθάνομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμ-  
 30 88. φασθέ με; 30 Καὶ ὁ Κορνήλιος ἔφη· Ἀπὸ τετάρτης  
 10, 3 55. ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην τὴν ἐνάτην  
 προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ

ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, <sup>31</sup> Καὶ φησίν· Κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχὴ καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

<sup>32</sup> Πέμφον οὖν εἰς Ἰόππην καὶ μετακάλεσαι Σίμωνα ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος· οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν. <sup>33</sup> Ἐξαυτῆς οὖν ἔπεμψα πρὸς σε, σύ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ κυρίου.

<sup>34</sup> Ἀνοίξας δὲ Πέτρος τὸ στόμα εἶπεν· Ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστιν προσωπολήμπτης ὁ θεός, <sup>35</sup> Ἄλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεχτὸς αὐτῷ ἐστίν. <sup>36</sup> Τὸν λόγον ἀπέστειλεν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ (οὗτός ἐστιν πάντων κύριος.) <sup>37</sup> Ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος γὰρ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας μετὰ τὸ βάπτισμα ἃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης, <sup>38</sup> Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέθ· ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ. <sup>39</sup> Καὶ ἡμεῖς μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὃν καὶ ἀνεΐλαν κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. <sup>40</sup> Τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρεν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι, <sup>41</sup> Οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσιν τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἡμῖν οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. <sup>42</sup> Καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρῶσαι τῷ

<sup>32</sup> 11,  
<sup>33</sup> 8.

<sup>34</sup> Rom. 2, 11.  
Gal. 2, 6.  
Eph. 6, 9.  
Col. 3, 25.  
1 Petr. 1, 17.

<sup>37</sup> Matth. 4, 17.  
Luc. 4, 14; 23, 5.

<sup>39</sup> 2, 22.  
<sup>32</sup>; 3, 15;  
5, 30.

<sup>41</sup> Luc. 24, 42 s.  
10. 21, 13.

<sup>42</sup> 17, 31.

<sup>34</sup> Deut. 10, 17. <sup>2</sup> Par. 19, 7. Iob 34, 19. Sap. 6, 8. Eccli. 35, 15. <sup>36</sup> Is. 52, 7. <sup>39</sup> (Deut. 21, 22 s.)

λαῶ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὠρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτῆς ζώντων καὶ νεκρῶν.

43 3, 24. 43 Τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἄφρασι ἀμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν.

44 Ἐτι λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα ἐπέπεσεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον. 45 Καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθαν τῷ Πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος 46 2, 4. ἐκκέχυται. 46 Ἦκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν. τότε ἀπεκρίθη 47 8, 36. Πέτρος· 47 Μήτι τὸ ὕδωρ δύναται κωλύσαι τις τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον ὡς καὶ ἡμεῖς; 48 Προσέταξέν τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.

## CAPUT XI.

*Petrus Ierosolymae visionem animalium remque cum Cornelio gestam exponit. Barnabas et Saulus Antiochiaez, ubi Christiani primum dicti discipuli. Fame ab Agabo praedicta Barnabas et Saulus ad eleemosynen fratribus ferendam Ierosolymam mittuntur.*

1 Ἦκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. 2 Ὅτε δὲ ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτόν οἱ ἐκ περιτομῆς, 3 λέγοντες· Ὅτι εἰσῆλθες πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας καὶ συνέφαγες αὐτοῖς. 4 Ἀρξάμενος δὲ Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς λέγων· 5 Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππη προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἑσπέρῃ ὄραμα, καταβαῖνον σκευῆς τι

ὡς ὀδόνην μεγάλην τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρι ἐμοῦ. <sup>6</sup> Εἰς ἣν ἀτενίσας κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἔρπετά καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. <sup>7</sup> ἤκουσα δὲ καὶ φωνῆς λεγούσης μοι· Ἀναστάς, Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. <sup>8</sup> Εἶπον δέ· Μηδαμῶς, κύριε· ὅτι κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. <sup>9</sup> Ἀπεκρίθη δὲ φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· Ἄ ὁ θεὸς ἐκαθάρισεν σὺ μὴ κοίνου. <sup>10</sup> Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς· καὶ ἀνεσπάσθη πάλιν ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. <sup>11</sup> Καὶ ἰδοὺ ἐξ αὐτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ἣ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Καισαρίας πρὸς με. <sup>12</sup> Εἶπεν δὲ τὸ πνεῦμά <sup>1210, 19s.</sup> μοι συνελθεῖν αὐτοῖς μηδὲν διακρίναντα. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἕξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός. <sup>13</sup> Ἀπήγγειλεν <sup>13 s. 10,</sup> δὲ ἡμῖν πῶς εἶδεν τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ <sup>5 s. 32.</sup> σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ· Ἀπόστειλον εἰς Ἰόππην καὶ μετάπεμφαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, <sup>14</sup> ὅς λαλήσει ῥήματα πρὸς σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ <sup>14 (16,</sup> καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου. <sup>30 s.)</sup> <sup>15</sup> Ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν ἐπέπεσεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς ὡσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. <sup>16</sup> Ἐμνήσθη δὲ <sup>16 1, 5;</sup> τοῦ ῥήματος τοῦ κυρίου, ὡς ἔλεγεν· Ἰωάννης μὲν <sup>19, 4;</sup> ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύ- <sup>Matth.</sup> ματι ἁγίῳ. <sup>3, 11;</sup> <sup>Marc.</sup> <sup>1, 8.</sup> <sup>17</sup> Εἰ οὖν τὴν ἴσιν δωρεὰν ἔδωκεν <sup>Lc. 3, 16.</sup> αὐτοῖς ὁ θεὸς ὡς καὶ ἡμῖν, πιστεύουσασι ἐπὶ τὸν <sup>Io. 1, 26.</sup> κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἐγὼ τίς ἤμην δυνατὸς <sup>17 15, 8s.;</sup> κωλύσαι τὸν θεόν; <sup>10, 47.</sup> <sup>18</sup> Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἠσύχασαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν, λέγοντες· Ἄρα καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωὴν. <sup>19 8, 1. 4.</sup> <sup>19</sup> Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως <sup>(15, 3;</sup> τῆς γενομένης ἐπὶ Στεφάνῳ διῆλθον ἕως Φοινίκης <sup>13, 1. 4;</sup> <sup>6, 5.)</sup>

καὶ Κύπρου καὶ Ἀντιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον εἰ μὴ μόνον Ἰουδαίοις. <sup>20</sup> Ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι, οἵτινες ἐλθόντες εἰς Ἀντιόχειαν ἐλάλουν καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον Ἰησοῦν. <sup>21</sup> Καὶ ἦν χεὶρ Κυρίου μετ' αὐτῶν, πολὺς τε ἀριθμὸς ὁ πιστεύσας ἐπέστρεφεν ἐπὶ τὸν κύριον. <sup>22</sup> ἤκουσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρνάβαν ἕως Ἀντιοχείας. <sup>23</sup> Ὃς παραγενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐχάρη, καὶ παρεχάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ. <sup>24</sup> Ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετέθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ κυρίῳ. <sup>25</sup> Ἐξῆλθεν δὲ εἰς Ταρσὸν ἀναζητῆσαι Σαῦλον, καὶ εὐρῶν ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἀντιόχειαν. <sup>26</sup> Ἐγένετο δὲ αὐτοῖς ἐνιαυτὸν ὄλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανόν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς.

<sup>27</sup> Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατήλθον ἀπὸ Ἱεροσολύμων προφῆται εἰς Ἀντιόχειαν. <sup>28</sup> Ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι Ἀγαβὸς ἐσήμαινεν διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν μεγάλην μέλλειν ἔσσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ἣτις ἐγένετο ἐπὶ Κλαυδίου. <sup>29</sup> Τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς εὐπορεῖτό τις, ὤρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς. <sup>30</sup> Ὁ καὶ ἐποίησαν ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς Βαρνάβα καὶ Σαύλου.

## CAPUT XII.

*Herodes Agrippa Iacobum occidit et Petrum in vincula con-  
iicit. Petrus liberatus ab Angelo pulsat fores domus Mariae.  
Herodes a vermibus consumptus perit.*

<sup>1</sup> Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαι τινὰς τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. <sup>2</sup> Ἀνεῖλεν δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρη. 2 1, 13.  
(Luc. 5,  
10; 8, 51;  
9, 28. 54  
Marc.  
1, 29;  
10, 35-41;  
13, 3;  
14, 33.)

<sup>3</sup> Ἰδὼν δὲ ὅτι ἀρεστόν ἐστιν τοῖς Ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον· ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων. <sup>4</sup> Ὄν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακὴν, παραδοὺς τέσσαρσιν τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. <sup>5</sup> Ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενωσ γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ. <sup>6</sup> Ὅτε δὲ ἤμελλεν προάγειν αὐτὸν ὁ Ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἀλύσειν δυσίν, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακὴν.

<sup>7</sup> Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου ἤγειρεν αὐτόν, λέγων· Ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέπεσαν αὐτοῦ αἱ ἀλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. <sup>8</sup> Εἶπεν δὲ ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν· Ζῶσαι καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησεν δὲ οὕτως. καὶ λέγει αὐτῷ· Περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου καὶ ἀκολούθει μοι. <sup>9</sup> Καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ἤδει ὅτι ἀληθὲς ἐστὶν τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὄραμα βλέπειν. <sup>10</sup> Δι- 7 5, 19;  
27, 23.  
10 16, 26.  
ελθόντες δὲ πρῶτην φυλακὴν καὶ δευτέραν ἦλθαν ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἣτις αὐτομάτῃ ἠνοιγή αὐτοῖς· καὶ ἐξ-

ελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη  
 ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ. <sup>11</sup> Καὶ ὁ Πέτρος ἐν ἑαυτῷ  
 γενόμενος εἶπεν· Νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέ-  
 στειλεν Κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐξείλατό  
 με ἐκ χειρὸς Ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας  
<sup>12</sup> 13, 5. τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. <sup>12</sup> Συνιδῶν τε ἦλθεν ἐπὶ  
<sup>13; 15, 37.</sup> τὴν οἰκίαν τῆς Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπι-  
 καλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμέ-  
 νοι καὶ προσευχόμενοι. <sup>13</sup> Κρούσαντος δὲ αὐτοῦ  
 τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος προσηλθεν παιδίσκη  
 ὑπακοῦσαι, ὀνόματι Ῥύδη. <sup>14</sup> Καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν  
 φωνὴν τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξεν  
 τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἐστάναι  
 τὸν Πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος. <sup>15</sup> Οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν  
 εἶπαν· Μαίνη. ἡ δὲ διίσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ  
 δὲ ἔλεγον· Ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστίν. <sup>16</sup> Ὁ δὲ  
 Πέτρος ἐπέμενε κρούων· ἀνοίξαντες δὲ εἶδαν  
 αὐτὸν καὶ ἐξέστησαν. <sup>17</sup> Κατασεισας δὲ αὐτοῖς  
 τῇ χειρὶ σιγᾶν διηγήσατο πῶς ὁ κύριος αὐτὸν  
 ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς, εἶπέν τε· Ἀπαγγείλατε  
 Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν  
 ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον. <sup>18</sup> Γενομένης δὲ  
 ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις,  
 τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο. <sup>19</sup> Ἡρώδης δὲ ἐπι-  
 ζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὐρῶν, ἀνακρίνας τοὺς  
 φύλακας ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι· καὶ κατελθὼν ἀπὸ  
 τῆς Ἰουδαίας εἰς Καισαρίαν διέτριβεν.

<sup>20</sup> Ἦν δὲ θυμομαχῶν Τυρίοις καὶ Σιδωνίοις·  
 ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πεί-  
 σαντες Βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως  
 ἠτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν  
 χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς. <sup>21</sup> Ταχτῇ δὲ ἡμέρᾳ  
 ὁ Ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικήν, κα-  
 θίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς.

<sup>22</sup> Ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει· Θεοῦ φωνὴ καὶ οὐκ ἀνθρώπου. <sup>23</sup> Παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος Κυρίου ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκεν τὴν δόξαν τῷ θεῷ· καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν. <sup>24</sup> Ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ἤξανε καὶ ἐπληθύνετο. <sup>25</sup> Βαρνάβας δὲ καὶ Σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ Ἱερουσαλήμ, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συνπαραλαβόντες Ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα Μάρκον.

24 6, 7;  
19, 20.  
25 11,  
29 s.; 12,  
12; 13, 5;  
15, 37.

## CAPUT XIII.

*Saulus et Barnabas Spiritus Sancti iussu segregantur et ad exteros mittuntur. In insula Cypro excaecato Bariesu mago Sergius Paulus proconsul credit. Antiochiae Pisidiae Paulus et Barnabas a Iudaeis blasphemantibus ad Gentes convertuntur.*

<sup>1</sup> Ἦσαν δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὔσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὃ τε Βαρνάβας καὶ Συμεὼν ὁ καλούμενος Νίγερ, καὶ Λούκιος ὁ Κυρηναῖος, Μανασὴν τε Ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύτροφος καὶ Σαῦλος. <sup>2</sup> Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ καὶ νηστευόντων εἶπεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. <sup>3</sup> Τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν. <sup>4</sup> Αὐτοὶ μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου κατήλθον εἰς Σελευκίαν, ἐκεῖθεν τε ἀπέπλευσαν εἰς Κύπρον. <sup>5</sup> Καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων· εἶχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην.

1 11, 27;  
15, 32.  
Luc. 3, 1.  
2 10, 19;  
15, 28;  
9, 15;  
14, 26.  
Rom. 10,  
15.

3 6, 6;  
14, 23.

5 12, 12.

<sup>6</sup> Διελθόντες δὲ δλην τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου εὔρον ἄνδρα τινὰ μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα Βαριησοῦ, <sup>7</sup> ὅς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ. οὗτος προσ-

6 8, 9;  
19, 19.



καλεσάμενος Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον, ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. <sup>8</sup> Ἀντίστατο δὲ αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος (οὕτως γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ), ζητῶν διαστρέφαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. <sup>9</sup> Σαῦλος δέ, ὁ καὶ Παῦλος, πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου ἀτενίσας εἰς αὐτὸν <sup>10</sup> εἶπεν· Ὁ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πείσης ραδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου τὰς εὐθείας; <sup>11</sup> Καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ Κυρίου ἐπὶ σέ, καὶ ἔση τυφλός, μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμά τε ἔπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος, καὶ περιώγων ἐζήτει χειραγωγούς. <sup>12</sup> Τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονός ἐπίστευσεν, ἐκπλησσομένης ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου.

<sup>13</sup> (14, 25; 27, 5-15, 38.) <sup>13</sup> Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ Παῦλον ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας· Ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν ὑπέστρεψεν εἰς Ἱερουσόλυμα. <sup>14</sup> Αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῆ ἡμέρα τῶν σαββάτων ἐκάθισαν. <sup>15</sup> Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς λέγοντες· Ἄνδρες ἀδελφοί, εἴ τις ἐστὶν ἐν ὑμῖν λόγος παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε. <sup>16</sup> Ἀναστάς δὲ Παῦλος καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ εἶπεν· Ἄνδρες Ἰσραηλεῖται καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεόν, ἀκούσατε. <sup>17</sup> Ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῆ Αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν

αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς, <sup>18</sup> Καὶ ὡς τεσσερακονταέτη <sup>18 7, 36.</sup>  
 χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, <sup>19</sup> Καὶ  
 καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῆ Χαναὰν κατεκληρονόμη-  
 σεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν, <sup>20</sup> Ὡς ἔτεσιν τετρα-  
 κοσίοις καὶ πεντήκοντα. καὶ μετὰ ταῦτα ἔδωκεν  
 κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου. <sup>21</sup> Κάκειθεν  
 ἤτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν  
 Σαοὺλ υἱὸν Κεῖς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμείν, ἔτη  
 τεσσεράκοντα. <sup>22</sup> Καὶ μεταστήσας αὐτὸν ἤγειρεν  
 αὐτοῖς τὸν Δαυεῖδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπεν μαρ-  
 τυρήσας· Εὐρον Δαυεῖδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί,  
 ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει  
 πάντα τὰ θελήματά μου. <sup>23</sup> Τούτου ὁ θεὸς  
 ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγαγεν τῷ  
 Ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰησοῦν, <sup>24</sup> Προκηρύξαντος Ἰωάννου  
 πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετα-  
 νοίας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ. <sup>25</sup> Ὡς δὲ ἐπλήρου  
 Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγεν· Τίνα με ὑπονοεῖτε  
 εἶναι, οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ  
 οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι.  
<sup>26</sup> Ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραὰμ καὶ οἱ ἐν  
 ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς  
 σωτηρίας ταύτης ἐξαπεστάλη. <sup>27</sup> Οἱ γὰρ κατοι-  
 κοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν  
 τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν  
 τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας κρίναντες  
 ἐπλήρωσαν, <sup>28</sup> Καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὐ-  
 ρόντες ἤτήσαντο Πειλᾶτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν.  
<sup>29</sup> Ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμ-  
 μένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνη-  
 μεῖον. <sup>30</sup> Ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν·

<sup>24</sup> Matth. 3, 1.  
 Marc. 1, 4.  
 Luc. 3, 3.  
<sup>25</sup> Matth. 3, 11.  
 Marc. 1, 7.  
 Lc. 3, 15.  
 Io. 1, 20.  
 26 8.  
<sup>28</sup> Matth. 27, 20-23.  
 Marc. 15, 13.  
 Luc. 23, 21. 23.  
 Io. 19, 15.  
<sup>29</sup> Luc. 23, 53.  
<sup>30</sup> Matth. 28. Marc. 16. Luc. 24. Io. 20.

18 Ex. 16, 3. Deut. 1, 31. 19 Deut. 7, 1. Ios. 14, 2.  
 20 Iud. 2, 16; 3, 9. 21 1 Reg. 8, 5; 9, 16; 10, 1. 21. 22 1 Reg. 13, 14; 16, 1. 13. Ps. 88, 21. (Is. 44, 28.) 23 Is. 11, 1.

31 <sup>1, 3;</sup> <sup>10, 40<sup>s</sup>.</sup> Ὅς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβαῦσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλήμ, οἵτινες νῦν εἰσὶν μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. <sup>32</sup> Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας <sup>33</sup> ἑπαγγελίαν γενομένην, <sup>33</sup> Ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκ-  
<sup>1, 5.</sup> πεπλήρωκεν τοῖς τέχνοις ἡμῶν ἀναστήσας Ἰησοῦν, ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ γέγραπται τῷ δευτέρῳ· Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. <sup>34</sup> Ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἴρηκεν· Ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ δόσια Δαυεὶδ τὰ πιστά. <sup>35</sup> Διότι καὶ ἐν ἐτέρῳ λέγει· Οὐ δώσεις τὸν δσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. <sup>36</sup> Δαυεὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐχοιμήθη καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ καὶ εἶδεν διαφθοράν. <sup>37</sup> Ὅν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδεν διαφθοράν. <sup>38</sup> Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν νόμῳ Μωϋσέως <sup>39</sup> δικαιοθῆναι, <sup>39</sup> Ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαι-  
<sup>8, 3.</sup> οὔται. <sup>40</sup> Βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις· <sup>41</sup> Ἴδετε, οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ ἀφανίσθητε· ὅτι ἔργον ἐργάζομαι ἐγὼ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.

<sup>42</sup> Ἐξιόντων δὲ αὐτῶν παρεκάλουν εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα ταῦτα. <sup>43</sup> Λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων

<sup>33</sup> Ps. 2, 7.      <sup>34</sup> Is. 55, 3.      <sup>35</sup> Ps. 15, 10.      <sup>36</sup> 3 Reg. 2, 10.      <sup>41</sup> Hab. 1, 5.

προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβῃ· οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς ἔπειθον αὐτοὺς προσμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. <sup>44</sup> Τῷ δὲ ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. <sup>45</sup> Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις βλασφημοῦντες. <sup>46</sup> Παρρησιασόμενοι τε ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπαν· Ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν καὶ οὐκ ἀξιους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. <sup>47</sup> Οὕτως γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος· Τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἑσχάτου τῆς γῆς. <sup>48</sup> Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. <sup>49</sup> Διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. <sup>50</sup> Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας τὰς εὐσχήμονας καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν. <sup>51</sup> Οἱ δὲ ἐκτιναζόμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ἐπ' αὐτοὺς ἦλθον εἰς Ἰκόνιον. <sup>52</sup> Οἱ τε μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

<sup>46</sup> Matth. 10, 6; 21, 43.

<sup>47</sup> Luc. 2, 32.

<sup>48</sup>(Rom. 8, 29.)

<sup>51</sup> Matth. 10, 14. Marc. 6, 11. Luc. 9, 5; 10, 10 8.

<sup>47</sup> Is. 49, 6.

## CAPUT XIV.

*Multis Iudaeorum et Graecorum Iconii ad Christum conversis Paulus et Barnabas, tumultu a Iudaeis concitato, Lystram fugiunt. Ibi claudo natu sanato pene pro diis habentur. Sed Iudaei supervenientes concitata turba Paulum lapidant ac pro mortuo relinquunt. Qui resurgens et Barnabas confecto itinere revertentes, discipulos ubique exhortantes ac presbyteros ordinantes Antiochiam redeunt.*

<sup>1</sup> Ἐγένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ, κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ λαλῆσαι οὕτως ὥστε πιστεῦσαι Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος. <sup>2</sup> Οἱ δὲ ἀπειθήσαντες Ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ  
 8 5, 12. τῶν ἀδελφῶν. <sup>3</sup> Ἰκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, δίδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. <sup>4</sup> Ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις. <sup>5</sup> Ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς, <sup>6</sup> Συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας Λύστραν καὶ Δέρβην καὶ τὴν περιχώρον, <sup>7</sup> Κάκεϊ εὐαγγελιζόμενοι ἦσαν.  
 8 3, 2. <sup>8</sup> Καὶ τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, ὃς οὐδέποτε περιεπάτησεν. <sup>9</sup> Οὗτος ἤκουσεν τοῦ Παύλου λαλοῦντος· ὃς ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἰδὼν  
 10 3, 8. ὅτι ἔχει πίστιν τοῦ σωθῆναι, <sup>10</sup> Εἶπεν μεγάλη φωνῇ· Ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός. καὶ  
 11 28, 6. ἤλατο, καὶ περιεπάτει. <sup>11</sup> Οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες δὲ ἐποίησεν Παῦλος, ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν Λυκα-

ονιστὶ λέγοντες· Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς· <sup>12</sup> Ἐχάλουν τε τὸν Βαρνάβαν Δία, τὸν δὲ Παῦλον Ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου. <sup>13</sup> Ὁ τε ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελεν θύειν. <sup>14</sup> Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀποστολοὶ Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐξεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κρίζοντες <sup>15</sup> Καὶ λέγοντες· Ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμὲν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ θεὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· <sup>16</sup> Ὃς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἶασεν πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν <sup>17</sup> Καίτοιγε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθουργῶν οὐρανόθεν, διδοὺς ὑετοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν. <sup>18</sup> Καὶ ταῦτα λέγοντες μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς. <sup>19</sup> Ἐπῆλθαν δὲ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου Ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νομίζοντες αὐτὸν τεθνηκέναι. <sup>20</sup> Κυκλωσάντων δὲ τῶν μαθητῶν αὐτόν, ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθεν σὺν τῷ Βαρνάβῃ εἰς Δέρβην. <sup>21</sup> Ἐδαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Λύστραν καὶ εἰς Ἰκόνιον καὶ εἰς Ἀντιόχειαν, <sup>22</sup> Ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν; παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν

15 4, 24.  
 Apoc.  
 14, 7.  
 15 88.  
 17, 24 55.

19 a Cor.  
 11, 25.  
 2 Tim.  
 3, 11.

22 (Luc.  
 14, 27.)

23 Tit. 1, 5. θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ  
 θεοῦ. <sup>23</sup> Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς κατ' ἐκκλη-  
 σίαν πρεσβυτέρους, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν  
 παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ, εἰς ὃν πεπιστεύ-  
 24 s. κεισαν. <sup>24</sup> Καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν ἦλθον  
 13, 13 s.; 27, 5. εἰς τὴν Παμφυλίαν, <sup>25</sup> Καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ  
 τὸν λόγον τοῦ κυρίου κατέβησαν εἰς Ἀτταλίαν.  
 26 11, 20; 13, 1 s. <sup>26</sup> Κάκειθεν ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν  
 27 1 Cor. 16, 9. παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον  
 ὃ ἐπλήρωσαν. <sup>27</sup> Παραγενόμενοι δὲ καὶ συν-  
 αγαρόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν  
 ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξεν τοῖς ἔθνεσιν  
 θύραν πίστεως. <sup>28</sup> Διέτριβον δὲ χρόνον οὐκ  
 ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

## CAPUT XV.

*Antiochiae per Iudaeos oritur seditio de fratrum ex Gentibus  
 circumcisione. De qua quaestione Paulus et Barnabas ad  
 Apostolos referunt, qui suadentibus Petro et Iacobo communi  
 decreto statuunt, Gentes non ligari lege Moysi. Pauli cum  
 Sila secundum iter apostolicum ad exteros.*

1 Gal. 2, 12; 5, 2 s. <sup>1</sup> Καὶ τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας  
 ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφούς· Ὅτι ἐὰν μὴ περιτμη-  
 θῆτε τῷ ἔθει τῷ Μωϋσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι.  
 2 Gal. 2, 1. <sup>2</sup> Γενομένης οὖν στάσεως καὶ ζητήσεως οὐκ ὀλίγης  
 τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβῳ πρὸς αὐτούς, ἔταξαν  
 ἀναβαίνειν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν καὶ τινὰς ἄλλους  
 ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους  
 εἰς Ἱερουσαλήμ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. <sup>3</sup> Οἱ  
 μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας δι-  
 ἤρχοντο τὴν Φοινίκην καὶ Σαμαρίαν, ἐκδιηγούμενοι  
 τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν  
 4 14, 27; 21, 19. μεγάλην πᾶσιν τοῖς ἀδελφοῖς. <sup>4</sup> Παραγενόμενοι

δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα παρεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησεν μετ' αὐτῶν.  
 5 Ἐξανέστησαν δὲ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως τῶν Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες· Ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον Μωϋσέως.

6 Συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. 7 Πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης ἀναστὰς Πέτρος εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι. 8 Καὶ ὁ καρδιο-<sup>8 10, 45; 11, 15.</sup> γνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς καὶ ἡμῖν, 9 Καὶ οὐδὲν διέκρινεν μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθάρισας τὰς καρδίας αὐτῶν. 10 Νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι; 11 Ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον κάκεῖνοι. 12 Ἐσίγησεν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουον Βαρνάβαν καὶ Παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσιν δι' αὐτῶν. 13 Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς ἀπεκρίθη Ἰάκωβος λέγων· Ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. 14 Συμεὼν ἐξηγή-<sup>14 2Petr. 1, 1.</sup> σατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέφατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. 15 Καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται· 16 Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ



ἀνοιχοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυεὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσχαμμένα αὐτῆς ἀνοιχοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν,  
 17 (Iac. 17) Ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι  
 2, 7.) τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα. 18 Γνωστὸν ἀπ' αἰῶνος τῷ κυρίῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ. 19 Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν,  
 20 Ἄλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν  
 1 Thess. 4, 3. ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας καὶ  
 21 13, 15. τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος. 21 Μωϋσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει, ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος.

22 Τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρνάβᾳ, Ἰούδαν τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς,  
 23 Γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν· Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν  
 24 Gal. 1, 7. χαίρειν. 24 Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξεληθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, οἷς οὐ διεστείλαμεθα· 25 Ἐδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδόν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ Παύλῳ, 26 Ἄνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 27 Ἀπεστάλαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ

20 Gen. 9, 4.

Σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. <sup>28</sup> Ἐδοξεν γὰρ πνεύματι τῶ ἀγίῳ καὶ ἡμῖν, <sup>28</sup> 5, 32. μηδὲν πλεόν ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βῆρος πλὴν τούτων τῶν ἐπάναγχεσ· <sup>29</sup> Ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ <sup>29</sup> 15, 20; αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατη- <sup>21, 25.</sup> ροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε. Ἐρρωσθε. <sup>30</sup> Οἱ <sup>1 Cor. 8, 1 ss.</sup> μὲν οὖν ἀπολυθέντες κατῆλθον εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν. <sup>31</sup> Ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει. <sup>32</sup> Ἰούδας τε καὶ Σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἐπεστήριξαν. <sup>33</sup> Ποίησαντες δὲ χρόνον ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας αὐτούς. <sup>34</sup> Ἐδοξεν δὲ τῶ Σίλα ἐπιμεῖναι αὐτοῦ· μόνος δὲ Ἰούδας ἐπορεύθη. <sup>35</sup> Παῦλος δὲ καὶ Βαρνάβας διέτριβον ἐν Ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἐτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου.

<sup>36</sup> Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας εἶπεν πρὸς Βαρνάβαν Παῦλος· Ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψόμεθα τοὺς ἀδελφοὺς κατὰ πᾶσαν πόλιν ἐν αἷς κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσιν. <sup>37</sup> Βαρ- <sup>37</sup> 12, 12. νάβας δὲ ἐβούλετο συναρᾶσαι καὶ τὸν Ἰωάννην <sup>25.</sup> Col. 4, 10. τὸν καλούμενον Μάρκον· <sup>38</sup> Παῦλος δὲ ἤξίου, τὸν <sup>38</sup> 13, 13; ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας καὶ μὴ <sup>27, 5.</sup> συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συναρᾶσαι τοῦτον. <sup>39</sup> Ἐγένετο δὲ παροξυσμὸς, <sup>39</sup> (Gal. 2, 13.) ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τὸν τε Βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν Μάρκον ἐκπλεῦσαι εἰς Κύπρον. <sup>40</sup> Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος Σίλαν <sup>40</sup> (14, 26.) ἐξῆλθεν, παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν. <sup>41</sup> Διήρχετο δὲ τὴν Συρίαν καὶ Κιλικίαν <sup>41</sup> 18, 18. ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας. Gal. 1, 22.

## CAPUT XVI.

*Paulus Lystris assumit Timotheum, quem circumcidit. A Spiritu Sancto ab ingressu Asiae et Bithyniae prohibiti sed visione in Macedoniam invitati, Philippis a Lydia hospitio excipiuntur; sed eiecto spiritu pythone, Paulus et Silas virgis caesi in carcerem mittuntur, ubi terrae motu soluti et apertis foribus, custodem cum domo sua convertunt et baptizant, posteroque die a magistratibus honeste dimittuntur.*

- 1 14, 6. <sup>1</sup> Κατήντησεν δὲ εἰς Δέρβην καὶ Λύστραν καὶ, ἰδοὺ μαθητῆς τις ἦν ἐκεῖ ὀνόματι Τιμόθεος, υἱὸς γυναικὸς Ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ Ἕλλημος.
- <sup>2</sup> Ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστροις καὶ Ἰκονίῳ ἀδελφῶν. <sup>3</sup> Τοῦτον ἠθέλησεν ὁ Παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοῦς Ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ἤδεισαν γὰρ ἅπαντες ὅτι Ἕλλην ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὑπῆρχεν.
- 4 15, 20. <sup>4</sup> Ὃς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδοσαν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις. <sup>5</sup> Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστε ρεοῦντο τῇ πίστει καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν.
- 6 18, 23. <sup>6</sup> Διῆλθον δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ Γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ. <sup>7</sup> Ἐλθόντες δὲ κατὰ τὴν Μυσίαν ἐπέιραζον εἰς τὴν Βιθυνίαν πορευθῆναι, καὶ οὐκ εἶασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα Ἰησοῦ.
- 8 20, 5 s. <sup>8</sup> Παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν κατέβησαν εἰς Τρωάδα. <sup>9</sup> Καὶ δρᾶμα διὰ νυκτὸς τῷ Παύλῳ ὤφθη· ἀνὴρ Μακεδῶν τις ἦν ἐστὼς καὶ παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· Διαβάς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. <sup>10</sup> Ὃς δὲ τὸ ὄραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ θεὸς εὐαγγελίσασθαι

αυτούς. <sup>11</sup> Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ Τρωάδος εὐδυσδρομήσαμεν εἰς Σαροθράκην, τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰς Νέαν πόλιν. <sup>12</sup> Κἀκεῖθεν εἰς Φιλίππους, ἧτις ἐστὶν <sup>12 20, 6.</sup> πρώτη τῆς μερίδος Μακεδονίας πόλις, κολωνία. <sup>1 Thess. 2, 2.</sup> Ἦμεν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας <sup>Phil. 1, 1.</sup> τινάς.

<sup>13</sup> Τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν οὗ ἐνομιζέτο προσευχῆ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναίξιν. <sup>14</sup> Καὶ τις γυνὴ ὀνόματι Λυδία, πορφυροπωλὶς πόλεως Θυατείρων, σεβομένη τὸν θεόν, ἤκουεν· ἧς ὁ κύριος διήνοιξεν τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου. <sup>15</sup> Ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσεν λέγουσα· Εἰ κεχρίκατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μένετε. καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς.

<sup>16</sup> Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς τὴν <sup>16s. Luc 4, 33 ss.</sup> προσευχὴν, παιδίσκη τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνα ὑπαντήσαι ἡμῖν, ἧτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχεν τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη. <sup>17</sup> Αὕτη κατα- <sup>17 Matth. 8, 29. Marc. 5, 7. Luc. 8, 28.</sup> χολουθήσασα τῷ Παύλῳ καὶ ἡμῖν ἔκραζεν λέγουσα· Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ὑμῖν ὁδὸν σωτηρίας. <sup>18</sup> Τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. διαπονηθεῖς <sup>18 (5, 16; 8, 7. Marc. 16, 17.)</sup> δὲ ὁ Παῦλος καὶ ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι εἶπεν· Παραγγέλλω σοι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ.

<sup>19</sup> Ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν <sup>19 (19, 27.)</sup> ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἴλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, <sup>20</sup> καὶ προσαγαγόντες αὐτούς <sup>20 17, 6; 24, 5.</sup> τοῖς στρατηγοῖς εἶπαν· Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουν ἡμῶν τὴν πόλιν, Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες,

21 Καὶ καταγγέλλουσιν ἔθνη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν  
 21, 21. παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν Ῥωμαίοις οὖσιν. 22 Καὶ  
 22 2 Cor. συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν, καὶ οἱ στρα-  
 11, 25. τηγοὶ περιρήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐκέλευον  
 Phil. 1, 13. (30.) ῥαβδίσειν. 23 Πολλὰς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς  
 1 Thess. 2, 2. ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμο-  
 φύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς. 24 Ὃς παραγγε-  
 λίαν τοιαύτην λαβὼν ἔβαλεν αὐτούς εἰς τὴν ἐσω-  
 τέραν φυλακὴν καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο  
 εἰς τὸ ξύλον.

25 4, 31. 25 Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας  
 προσευχόμενοι ὕμνουσαν τὸν θεόν· ἐπηκροῶντο δὲ  
 αὐτῶν οἱ δέσμιοι. 26 Ἐφῶν δὲ σεισμὸς ἐγένετο  
 μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμο-  
 τηρίου· ἠνεψήθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι  
 πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. 27 Ἐξυπνος  
 δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἰδὼν ἀνεψηγμένας  
 τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν  
 ἤμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι  
 τοὺς δεσμίους. 28 Ἐφώνησεν δὲ ὁ Παῦλος φωνῇ  
 μεγάλη λέγων· Μηδὲν πράξης σεαυτῷ κακόν·  
 ἅπαντες γὰρ ἐσμεν ἐνθάδε. 29 Αἰτήσας δὲ φῶτα  
 εἰσεπήδησεν, καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσεν  
 30 2, 37. τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ, 30 Καὶ προαγαγὼν αὐτούς  
 Luc. 3, 10 ss. ἔξω ἔφη· Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ;  
 31 15, 11. 31 Οἱ δὲ εἶπαν· Πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν,  
 Io. 3, 16. καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. 32 Καὶ ἐλάλησαν  
 36; 20, 31. αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου σὺν πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ  
 οἰκίᾳ αὐτοῦ. 33 Καὶ παραλαβὼν αὐτούς ἐν ἐκείνῃ  
 τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν· καὶ  
 ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα.  
 34 Ἀναγαγὼν τε αὐτούς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παρ-  
 ἔθηκεν τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιόσατο πανοικεῖ πε-  
 πιστευῶς τῷ θεῷ.

35 Ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους λέγοντες· Ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. 36 Ἀπήγγειλεν δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν Παῦλον· Ὅτι ἀπέσταλκαν οἱ στρατηγοὶ ἵνα ἀπολυθῆτε· νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. 37 Ὁ δὲ Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς· Δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους Ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλαν εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐβάλλουσιν; Οὐ γάρ· ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν. 38 Ἀπήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδούχοι τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι Ῥωμαῖοί εἰσιν, 39 Καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαρόντες ἡρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. 40 Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν Λυδίαν, καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξῆλθαν.

CAPUT XVII.

*Paulus Thessalonicae multos conciliat Christo, sed concitata a Iudaeis seditione Beroeam mittitur, ubi eadem fere accidunt. Remanent ibi Silas et Timotheus; Paulus autem Athenis, habita in Areopago oratione, Dionysium Areopagitam aliosque convertit.*

1 Thess. 2, 15.  
Phil. 4, 16.  
2 Tim. 13, 14;  
18, 4.  
(Luc. 4, 16.)  
3 Luc. 24, 26 s.  
Act. 9, 22.  
4 14, 1;  
28, 24;  
15, 22;  
16, 19;  
18, 5.  
1 Petr. 5, 12.

1 Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων. 2 Κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτούς, καὶ ἐπὶ σύββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν, 3 Διανοοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. 4 Καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν καὶ προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλῳ, τῶν τε

σεβομένων καὶ Ἑλλήνων πλῆθος πολὺ, γυναικῶν  
 τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. <sup>5</sup> Ζηλώσαντες δὲ οἱ  
 Ἰουδαῖοι καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων ἄνδρας  
 τινὰς πονηροὺς καὶ ὀχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν  
 πόλιν· καὶ ἐπιστάντες τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος ἐζήτουν  
 6 16, 20. αὐτοὺς προαγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον. <sup>6</sup> Μὴ εὐρόντες  
 δὲ αὐτοὺς ἔσυρον Ἰάσονα καὶ τινὰς ἀδελφοὺς ἐπὶ  
 τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες· Ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην  
 7 Io. 19, 12, 15.  
 Lc. 23, 2. ἀναστατώσαντες οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεισιν, <sup>7</sup> Οὐδὲ  
 ὑποδέδεται Ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι  
 τῶν δογμάτων Καίσαρος πράσσουσιν, βασιλέα  
 ἕτερον λέγοντες εἶναι, Ἰησοῦν. <sup>8</sup> Ἐτάραξαν δὲ  
 τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα·  
<sup>9</sup> Καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ  
 τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς.

<sup>10</sup> Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ νυκτὸς ἐξέπεμφαν  
 τὸν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέροϊαν· οἵτινες  
 παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων  
 11 (Io. 5, 39.) ἀπήεσαν. <sup>11</sup> Οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν  
 Θεσσαλονίκη, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ  
 πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες  
 12 13, 50;  
 16, 13. τὰς γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως. <sup>12</sup> Πολλοὶ μὲν  
 οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν Ἑλληνίδων  
 γυναικῶν τῶν εὐσημῶνων καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι.  
<sup>13</sup> Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰου-  
 δαῖοι ὅτι καὶ ἐν τῇ Βεροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ  
 Παύλου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον κάκει σαλεύοντες  
 14 16, 1.  
 1 Cor. 4, 17. καὶ ταράσσοντες τοὺς ὄχλους. <sup>14</sup> Εὐθέως δὲ τότε  
 τὸν Παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι  
 ἕως ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ὑπέμειναν δὲ ὁ τε Σίλας  
 15 18, 5. καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκεῖ. <sup>15</sup> Οἱ δὲ καθιστάνοντες τὸν  
 Παῦλον ἤγαγον αὐτὸν ἕως Ἀθηνῶν, καὶ λαβόντες

έντολήν πρὸς τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσιν πρὸς αὐτόν, ἐξήεσαν.

16 Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ Παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντος κατείδωλον οὔσαν τὴν πόλιν. 16  
1 Thess.  
3, 1.

17 Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσιν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. 18 (1 Cor.  
4, 12.)

18 Τινὲς δὲ τῶν Ἐπικουρίων καὶ Στοϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ, καὶ τινες ἔλεγον· Τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δὲ Ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελίζετο αὐτοῖς. 19 Marc.  
1, 27.

19 Ἐπιλαβόμενοι τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἄρειον πάγον ἤγαγον, λέγοντες· Δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχὴ; 20 2, 12.

20 Ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν· βουλόμεθα οὖν γνῶναι τίνα θέλει ταῦτα εἶναι. 21 (Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον ἠδὲ καίρου ἢ λέγειν τι ἢ ἀκούειν τι καινότερον.)

22 Σταθεῖς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἄρειου πάγου ἔφη· Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισδαιμονεστεροῦς ὑμᾶς θεωρῶ. 22 (25,  
19.)

23 Διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο· Ἀγνώστῳ θεῷ. Ὁ οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτο ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

24 Ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχων κύριος οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, 24 14, 15;  
7, 48 s.  
10, 4, 24.

25 Οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρωπίνων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσιν ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα. 26 Ἐποίησέν τε ἐξ ἑνὸς πᾶν ἔθνος ἀν-

24 Gen. 1, 1. 25 Ps. 49, 8 ss. Is. 42, 5. 26 Gen. 1, 27. Deut. 32, 8



θρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς,  
 ὀρίσας προστεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας  
 27 Rom. τῆς κατοικίας αὐτῶν, 27 Ζητεῖν τὸν θεόν, εἰ ἄραγε  
 1, 19 s. φηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὗροιν, καίγε οὐ μακρὰν  
 ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα. 28 Ἐν αὐτῷ  
 γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, ὡς καὶ τινες  
 τῶν καθ' ὑμᾶς ποτητῶν εἰρήκασιν· Τοῦ γὰρ καὶ  
 γένος ἐσμέν. 29 Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ  
 οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν, χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ,  
 χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ  
 30 14, 16. θεῖον εἶναι ὁμοιον. 30 Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς  
 ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεὸς τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς  
 31 (2 Cor. 5, 10.) ἀνθρώποις πάντας πανταχοῦ μετανοεῖν, 31 Καθότι  
 ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἣ ἔσται κρίνειν τὴν οἰκου-  
 μένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὤρισεν, πίστιν  
 παρασχὼν πᾶσιν ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.  
 32 Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύ-  
 αζον, οἱ δὲ εἶπαν· Ἀκουσόμεθά σου περὶ τούτου  
 καὶ πάλιν. 33 Οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου  
 αὐτῶν. 34 Τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ  
 ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης  
 καὶ γυνὴ ὀνόματι Δύμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

## CAPUT XVIII.

*Pauli acta Corinthi. Aquila et Priscilla. Crispus archi-  
 synagogus et multi Corinthiorum baptizati. Post annum et  
 sex menses Paulus accusatur a Iudaeis apud Gallionem pro-  
 consulem; post alios dies multos venit Ephesum et Antiochiam,  
 unde proficiscens per Galatiam et Phrygiam discipulos con-  
 firmat. Apollo Alexandrinus primum Ephesi deinde Corinthi  
 fortiter Iudaeos convincit.*

2 Rom.  
 16, 3.  
 1 Cor.  
 16, 19.  
 2 Tim.  
 4, 19.

1 Μετὰ ταῦτα χωρισθεὶς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἦλθεν  
 εἰς Κόρινθον· 2 Καὶ εὗρών τινα Ἰουδαῖον ὀνόματι

27 Is. 55, 6. 29 Is. 46, 5. Ps. 113 b, 4. 31 Ps. 9, 9.

Ἀκύλαν, Ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ (διὰ τὸ διατεταχέναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῆς Ρώμης), προσῆλθεν αὐτοῖς. <sup>3</sup> Καὶ διὰ τὸ ἡμότεχνον εἶναι ἔμενον παρ' αὐτοῖς <sup>3 20, 34.</sup> καὶ ἤργάζετο· (ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τῇ τέχνῃ). <sup>4</sup> Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ, κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθ' ἐν τε Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας. <sup>5</sup> Ὡς <sup>5 17, 15; 18, 28.</sup> δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὁ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, συνείχετο τῷ λόγῳ ὁ Παῦλος, διαμαρτυρούμενος τοῖς Ἰουδαίοις εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. <sup>6</sup> Ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφη- <sup>6 20, 26.</sup> μούντων ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια εἶπεν πρὸς αὐτούς· Τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. <sup>7</sup> Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν εἰσῆλθεν εἰς οἰκίαν <sup>7 Col. 4, 11.</sup> τινὸς ὀνόματι Τίτου Ἰούστου σεβομένου τὸν θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. <sup>8</sup> Κρίσπος <sup>8 1 Cor. 1, 14.</sup> δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσεν τῷ κυρίῳ σὺν ὕλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο. <sup>9</sup> Εἶπεν <sup>9 16, 9; 23, 11.</sup> δὲ ὁ κύριος ἐν νυκτὶ δι' ὀράματος τῷ Παύλῳ· Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπήσης· <sup>10</sup> Διότι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ· καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεται σοι τοῦ κακῶσαι σε· διότι λαὸς ἐστίν μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. <sup>11</sup> Ἐκάθισεν δὲ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. <sup>12</sup> Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπάτου ὄντος τῆς Ἀχαΐας κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, <sup>13</sup> λέγοντες· Ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείδει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν. <sup>14</sup> Μέλλοντος δὲ τοῦ Παύλου <sup>14 25, 11.</sup>

ἀνοίγειν τὸ στόμα εἶπεν ὁ Γαλλίων πρὸς τοὺς  
 Ἰουδαίους· Εἰ μὲν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥαδιούργημα  
 πονηρὸν, ὧ Ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἀν ἠνεσχόμεν  
 ὑμῶν· <sup>15</sup> Εἰ δὲ ζητήματά ἐστιν περὶ λόγου καὶ ὀνο-  
<sup>Matth.</sup> <sup>27, 24.</sup> <sup>Io. 18, 31.</sup> μάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί· κριτῆς  
 ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. <sup>16</sup> Καὶ ἀπήλασεν αὐ-  
 τοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. <sup>17</sup> Ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες  
 Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν  
 τοῦ βήματος· καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίῳ ἔμελεν.  
<sup>18</sup> Ὁ δὲ Παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἰκανάς,  
 τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν Συρίαν,  
 καὶ σὺν αὐτῷ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας, κειράμενος  
 ἐν Κενχρεαῖς τὴν κεφαλὴν· εἶχεν γὰρ εὐχὴν.  
<sup>19</sup> Κατήντησεν δὲ εἰς Ἐφεσον, κάκεινους κατέλιπεν  
 αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν  
 διελέγετο τοῖς Ἰουδαίοις. <sup>20</sup> Ἐρωτῶντων δὲ αὐτῶν  
 ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι οὐκ ἐπένευσεν, <sup>21</sup> Ἀλλὰ  
 ἀποταξάμενος καὶ εἰπὼν· Πάλιν ἀνακάμφω πρὸς  
 ὑμᾶς τοῦ θεοῦ θέλοντος, ἀνήχθη ἀπὸ τῆς Ἐφέσου,  
<sup>22</sup> Καὶ κατελθὼν εἰς Καισαρίαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπα-  
 σάμενος τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς Ἀντιόχειαν·  
<sup>23</sup> Καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ ἐξῆλθεν, διερχόμενος  
 καθεξῆς τὴν Γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν, ἐπι-  
 στηρίζων πάντας τοὺς μαθητάς.  
<sup>24</sup> Ἰουδαῖος δὲ τις Ἀπολλῶς ὀνόματι, Ἀλεξ-  
<sup>3, 5.</sup> ἀνδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς  
<sup>25</sup> Ἐφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. <sup>25</sup> Οὗτος  
 ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων  
 τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ  
 περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα  
 Ἰωάννου. <sup>26</sup> Οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν  
 τῇ συναγωγῇ· ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ Πρίσκιλλα καὶ

Ἀκύλας προσελάβοντο αὐτὸν καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέδεντο τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ. <sup>27</sup> Βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὃς παραγενόμενος συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσιν διὰ τῆς χάριτος. <sup>28</sup> Εὐτόνως γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνύς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

CAPUT XIX.

*Pauli acta Ephesi. Discipuli Ioannis Baptistae in Iesu nomine baptizantur, et manuum Pauli impositione Spiritum Sanctum accipiunt. Paulus disputat in schola Tyranni, multa ab eo eduntur signa; exorcistae Iudaei; credentes actus suos confitentur, libri supersticiosi comburuntur; iter Hierosolymitanum suscipitur, Timotheus et Erastus in Macedoniam praemittuntur; seditio Demetrii adversus Paulum aegre sedatur.*

<sup>1</sup> Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλῶ εἶναι ἐν 1 18, 24.  
 Κορίνθῳ Παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη  
 ἐλθεῖν εἰς Ἐφεσον καὶ εὑρεῖν τινὰς μαθητάς·  
<sup>2</sup> Εἶπέν τε πρὸς αὐτούς· Εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε  
 πιστεύσαντες; οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν· Ἀλλ' οὐδ'  
 εἰ πνεῦμα ἅγιον ἔστιν ἠκούσαμεν. <sup>3</sup> Ὁ δὲ εἶπεν·  
 Εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπαν· Εἰς τὸ  
 Ἰωάννου βάπτισμα. <sup>4</sup> Εἶπεν δὲ Παῦλος· Ἰωάννης 4 1, 5;  
11, 16;  
13, 24.  
Matth.  
3, 11.  
Marc.  
1, 8.  
 ἐβάπτισεν βάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων εἰς  
 τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτόν ἵνα πιστεύσωσιν, τοῦτ'  
 ἔστιν εἰς τὸν Ἰησοῦν. <sup>5</sup> Ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτί-  
 σθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. <sup>6</sup> Καὶ ἐπιθέν-  
 τος αὐτοῖς τοῦ Παύλου χειρὰς ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ Lc. 3, 16.  
10, 1, 26.  
5 Matth.  
28, 19.  
6 2, 4;  
10, 46.  
8 14, 3;  
8, 12.  
 ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ ἐπροφή-  
 τευον. <sup>7</sup> Ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο.  
<sup>8</sup> Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν ἐπαρρη-  
 σιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος καὶ πείθων

- τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. <sup>9</sup> Ὡς δέ τινες ἐσκληρόνοντο καὶ ἠπειθουν καχολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστάς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισεν τοὺς μαθητάς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου τινός. <sup>10</sup> Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου, Ἰουδαίους <sup>11</sup> τε καὶ Ἑλλήνας. <sup>12</sup> Δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχοῦσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν Παύλου, <sup>13</sup> ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἀποφέρεισθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τὰ τε πνεύματὰ τὰ πονηρὰ ἐκπορεύεσθαι.
- <sup>13</sup> Luc. <sup>9, 49.</sup> <sup>(Matth. 7, 22.)</sup> <sup>13</sup> Ἐπεχείρησαν δέ τινες καὶ τῶν περιερχομένων Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, λέγοντες· Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν ὃν Παῦλος κηρύσσει. <sup>14</sup> Ἦσαν δέ τινες Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ υἱοὶ οἱ τοῦτο ποιοῦντες. <sup>15</sup> Ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν εἶπεν αὐτοῖς· Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι· ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ; <sup>16</sup> Καὶ ἐφαλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος, ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, κατακυριεύσας ἀμφοτέρων ἴσχυσεν κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκεῖνου. <sup>17</sup> Τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσιν τοῖς κατοικοῦσιν τὴν Ἐφεσον, καὶ ἐπέπεσεν φόβος ἐπὶ πάντας αὐτούς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. <sup>18</sup> Πολλοὶ τε τῶν πεπιστευκῶτων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. <sup>19</sup> Ἰκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων· καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν

καὶ εὖρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε. <sup>20</sup> Οὕτως <sup>20 6, 7;</sup>  
κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἤϊξανεν καὶ <sup>12, 24.</sup>  
ἴσχυεν.

<sup>21</sup> Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ Παῦλος <sup>21 1 Cor.</sup>  
ἐν τῷ πνεύματι, διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ <sup>16, 5;</sup>  
Ἀχαΐαν πορεύεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα, εἰπὼν· ὅτι <sup>(18, 21;)</sup>  
μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ δεῖ με καὶ Ῥώμην ἰδεῖν. <sup>20, 22;</sup>  
<sup>23, 11.</sup>

<sup>22</sup> Ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο τῶν <sup>23.</sup>  
διακονούντων αὐτῷ, Τιμόθεον καὶ Ἐραστον, αὐτὸς <sup>22 16, 1.</sup>  
ἐπέσχεν χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν. <sup>Rom. 16, 23.</sup>

<sup>23</sup> Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τά-  
ραχος οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ. <sup>24</sup> Δημήτριος  
γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀρ-  
γυροῦς Ἀρτέμιδος παρείχετο τοῖς τεχνίταις οὐκ  
ὀλίγην ἐργασίαν. <sup>25</sup> Οὗς συναθροίσας καὶ τοὺς  
περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας εἶπεν· Ἄνδρες, ἐπί-  
στυσθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία  
ἡμῖν ἐστίν, <sup>26</sup> Καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ὅτι οὐ <sup>26 17, 29.</sup>

μόνον Ἐφέσου ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς Ἀσίας ὁ  
Παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον  
λέγων· Ὅτι οὐκ εἰσὶν θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι.  
<sup>27</sup> Οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος  
εἰς ἀπελεγμὸν ἔλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης  
θεᾶς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθῆσεται,  
μέλλει τε καὶ καθαιρεῖσθαι τῆς μεγαλειότητος  
αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται.

<sup>28</sup> Ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ  
ἔκραζον λέγοντες· Μεγάλῃ ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων.

<sup>29</sup> Καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις τῆς συγχύσεως· ὤρμησάν <sup>29 Rom.</sup>  
τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες <sup>16, 23.</sup>  
<sup>Act. 27, 2.</sup>

Γάϊον καὶ Ἀρίσταρχον Μακεδόνας, συνεχδήμους  
Παύλου. <sup>30</sup> Τοῦ δὲ Παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν  
εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἶων αὐτὸν οἱ μαθηταί. <sup>31</sup> Τινὲς  
δὲ καὶ τῶν Ἀσιαρχῶν, ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμ-

φαντες πρὸς αὐτὸν παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. <sup>32</sup> Ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον· ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συνεχυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνος ἕνεκα συνεληλύθεισαν. <sup>33</sup> Ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου συνεβίβασαν Ἀλέξανδρον, προβάλοντων αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατασεισας τὴν χεῖρα ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. <sup>34</sup> Ἐπιγνόντες δὲ ὅτι Ἰουδαῖός ἐστιν, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων, ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων· Μεγάλῃ ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων. <sup>35</sup> Καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον φησὶν· Ἄνδρες Ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἀνθρώπων ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὔσαν τῆς μεγάλης Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ διοπετοῦς; <sup>36</sup> Ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν καὶ μηδὲν προπετὲς πρᾶσσειν. <sup>37</sup> Ἡγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσούλους οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν. <sup>38</sup> Εἰ μὲν οὖν Δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται ἔχουσι πρὸς τινα λόγον, ἀγοραῖοι ἄγονται καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν, ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλους. <sup>39</sup> Εἰ δέ τι περὶ ἐτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. <sup>40</sup> Καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στίσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος (περὶ οὗ δυνησόμεθα ἀποδοῦναι λόγον) τῆς συστροφῆς ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσεν τὴν ἐκκλησίαν.

## CAPUT XX.

*Paulus et comites in Macedonia et Graecia. Troade Eutychitam reddit. Mileti presbyteris Ephesinis valedicit.*

1 τ Tim.

3, 3.

<sup>1</sup> Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον προσκαλεσάμενος ὁ Παῦλος τοὺς μαθητάς καὶ παρακάλεσας, ἀσπασόμενος ἐξῆλθεν πορευθῆναι εἰς

Μακεδονίαν. <sup>2</sup> Διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ <sup>2</sup> 19, 21.  
 παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῶ, ἦλθεν εἰς τὴν  
 Ἑλλάδα. <sup>3</sup> Ποίησας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης <sup>3</sup> 15, 41.  
 αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων μέλλοντι ἀν-  
 άγεσθαι εἰς τὴν Συρίαν, ἐγένετο γνώμης τοῦ ὑπο-  
 στρέφειν διὰ Μακεδονίας. <sup>4</sup> Συνείπετο δὲ αὐτῷ <sup>4</sup> 19, 29;  
 Σώπατρος Πύρρου Βεροιαῖος, Θεσσαλονικέων δὲ <sup>27, 2,</sup>  
 Ἄρισταρχος καὶ Σέκουνδος, καὶ Γάιος Δερβαῖος <sup>Rom. 16,</sup>  
 καὶ Τιμόθεος. Ἀσιανοὶ δὲ Τυχικὸς καὶ Τρόφιμος. <sup>21, 23,</sup>  
<sup>Eph. 6,</sup>  
<sup>21. 2 Tim.</sup>  
<sup>4, 20,</sup>  
<sup>Act. 21,</sup>  
<sup>29,</sup>  
<sup>5</sup> Οὗτοι προελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν Τρωάδι. <sup>5</sup> 16, 8.  
<sup>6</sup> Ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν  
 ἀζύμων ἀπὸ Φιλίππων, καὶ ἦλθομεν πρὸς αὐτοὺς  
 εἰς τὴν Τρωάδα ἄχρι ἡμερῶν πέντε, οὗ διετρί- <sup>6</sup> 16, 12.  
 φαρμεν ἡμέρας ἑπτά.

<sup>7</sup> Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων συνηγμένων <sup>7, 42, 46.</sup>  
 ἡμῶν κλάσαι ἄρτον ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς,  
 μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέν τε τὸν  
 λόγον μέχρι μεσονυκτίου. <sup>8</sup> Ἦσαν δὲ λαμπάδες  
 ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερώῳ οὗ ἦμεν συνηγμένοι. <sup>9</sup> Καθ-  
 εζόμενος δὲ τις νεανίας ὀνόματι Εὐτυχος ἐπὶ  
 τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὑπνω βαθεῖ, δια-  
 λεγομένου τοῦ Παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς  
 ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω  
 καὶ ἤρθη νεκρός. <sup>10</sup> Καταβάς δὲ ὁ Παῦλος ἐπ-  
 ἔπεσεν αὐτῷ, καὶ συνπεριλαβὼν εἶπεν· Μὴ θυρο-  
 βεῖσθε· ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν. <sup>11</sup> Ἀνα-  
 βάς δὲ καὶ κλάσας τὸν ἄρτον καὶ γευσάμενος,  
 ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρι αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν.  
<sup>12</sup> Ἦγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν  
 οὐ μετρίως.

<sup>13</sup> Ἡμεῖς δὲ προσελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον  
 ἀνήχθημεν ἐπὶ τὴν Ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες  
 ἀναλαμβάνειν τὸν Παῦλον· οὕτως γὰρ διατεταγ-  
 μένος ἦν, μέλλων αὐτὸς πεζεύειν. <sup>14</sup> Ὡς δὲ συν-



- ἔβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν Ἰασσον, ἀναλαμβάνοντες αὐτὸν  
 15 <sup>2 Tim.</sup> ἤλθομεν εἰς Μιτυλήνην· <sup>15</sup> Κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαντες  
 4, 20. τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἀντικρὺς Χίου, τῇ δὲ  
 ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς Σάμον, τῇ δὲ ἐχομένην  
 16 18, 19. ἤλθομεν εἰς Μίλητον. <sup>16</sup> Κεχρίκει γὰρ ὁ Παῦλος  
 21; 19, 1. παραπλεῦσαι τὴν Ἐφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ  
 21. χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἔσπευδεν γάρ, εἰ  
 δυνατὸν εἶη αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς πεντηχοστῆς  
 γενέσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα.  
 17 Tit. 1, 17 Ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἐφεσον  
 5, 1 Petr. 5, 1. μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας.  
 18 19, 10. <sup>18</sup> Ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτόν, ὁμοῦ ὄντων  
 αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἐπίστασθε, ἀπὸ πρώτης  
 ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς μεθ'  
 19 20, 31. ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην, <sup>19</sup> Δουλεύων  
 τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ δα-  
 κρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς  
 ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων· <sup>20</sup> Ὡς οὐδὲν ὑπεστει-  
 λάμην τῶν συμφερόντων τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν  
 21 14, 1; καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους, <sup>21</sup> Δια-  
 3; 19; μαρτυρούμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσιν τὴν εἰς  
 8, 22. τὸν θεὸν μετάνοιαν καὶ πίστιν εἰς τὸν κύριον  
 22 18, 21; ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. <sup>22</sup> Καὶ νῦν ἰδοὺ δεδεμένος  
 19, 21. ἐγὼ τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλήμ, τὰ  
 23 9, 16; ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς, <sup>23</sup> Πλὴν ὅτι  
 21, 4. τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται  
 11. 33. μοι λέγον ὅτι δεσμὰ καὶ θλίψεις με μένουσιν.  
 24 21, 13. <sup>24</sup> Ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ἔχω οὐδὲ ποιῶμαι τὴν  
 Phil 2, ψυχὴν μου τιμίαν ἐμαυτῷ ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον  
 17. 2 Tim. 4, 6 s. μου καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου  
 2 Cor. 5, 20. Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος  
 τοῦ θεοῦ. <sup>25</sup> Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι  
 26 18, 6. διῆλθον κηρύσσω τὴν βασιλείαν. <sup>26</sup> Διότι μαρ-

τύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ὅτι καθαρὸς εἶμι ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων. <sup>27</sup> Οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ὑμῖν. <sup>28</sup> Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ <sup>28 1 Petr. 5, 2.</sup> τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἣν περιποιήσατο διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου. <sup>29</sup> Ἐγὼ οἶδα ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἀφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου. <sup>30</sup> Καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω ἑαυτῶν. <sup>31</sup> Διὸ γρηγορεῖτε, μνημο- <sup>31 19, 8. 10.</sup> νεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον. <sup>32</sup> Καὶ τὰ νῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς τῷ θεῷ καὶ τῷ <sup>32 (14, 3; 26, 18.)</sup> λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ οἰκοδομῆσαι καὶ δοῦναι τὴν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν. <sup>33</sup> Ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα. <sup>34</sup> Αὐτοὶ γινώσχετε ὅτι ταῖς <sup>34 18, 3. 1 Cor. 4, 12. 1 Thess. 2, 9. 2 Thess. 3, 7 ss.</sup> χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὖσιν μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐται. <sup>35</sup> Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτως κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπεν· Μακάριόν ἐστιν μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν. <sup>36</sup> Καὶ ταῦτα εἰπὼν, θεῖς <sup>36 (21, 5.)</sup> τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσήξατο. <sup>37</sup> Ἰκανὸς δὲ κλαυθμὸς ἐγένετο πάντων· καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ Παύλου κατεφίλουν αὐτόν, <sup>38</sup> Ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ <sup>38 20, 25.</sup> λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλλουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

## CAPUT XXI.

*Paulus Ierosolymam tendit. Philippus et filiae eius; Agabus praedicat afflictiones Paulo Ierosolymis futuras. Paulus Ierosolymae ex Iacobi consilio sanctificat se cum viris voto obstrictis. Tumultus plebis; Lysiae tribuni intercessio, a quo catenis alligatus Paulus ducitur in castra; impetrat tamen facultatem loquendi ad populum.*

1 Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέν-  
 τας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς  
 τὴν Κῶ, τῇ δὲ ἐξῆς εἰς τὴν Ῥόδον, καχεῖθεν εἰς  
 2 ἡ. Πάταρα. 2 Καὶ εὐρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς  
 11, 19; Φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν. 3 Ἀναφανέντες  
 27, 4. 12. δὲ τὴν Κύπρον καὶ καταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον,  
 ἐπλέομεν εἰς Συρίαν, καὶ κατήλθομεν εἰς Τύρον·  
 4 20, 23. ἔκεισε γὰρ τὸ πλοῖον ἦν ἀποφορτιζόμενον τὸν  
 γόμον. 4 Ἀνευρόντες δὲ τοὺς μαθητὰς ἐπεμεί-  
 ναμεν αὐτοῦ ἡμέρας ἑπτὰ· οἵτινες τῷ Παύλῳ  
 ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος μὴ ἀναβαίνειν εἰς Ἱερο-  
 5 (20, 36.) σόλυμα. 5 Ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς  
 ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα προπεμπόντων  
 ἡμᾶς πάντων σὺν γυναίξιν καὶ τέχνοις ἕως ἔξω  
 τῆς πόλεως, καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγια-  
 λὸν προσηυξάμεθα. 6 Καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους  
 ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν  
 εἰς τὰ ἴδια. 7 Ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες  
 ἀπὸ Τύρου κατηντήσαμεν εἰς Πτολεμαῖδα, καὶ  
 ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς ἐμείναμεν ἡμέραν  
 μίαν παρ' αὐτοῖς.  
 8 6, 5; 8 Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθόντες ἤλθομεν εἰς  
 12, 19; Καισαρίαν, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου  
 8, 53. 395. τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν  
 παρ' αὐτῷ. 9 Τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες τέσσαρες  
 10 11, 28. παρθένοι προφητεύουσαι. 10 Ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν  
 ἡμέρας πλείους, κατήλθεν τις ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας

προφήτης ὀνόματι Ἄγαθος· <sup>11</sup> Καὶ ἔλθων πρὸς <sup>11</sup>  
 ἡμᾶς καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ Παύλου, δῆσας <sup>20, 23 s.;</sup>  
 ἑαυτοῦ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας εἶπεν· Τάδε <sup>25, 21.</sup>  
 λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Τὸν ἄνδρα οὗ ἐστὶν  
 ἡ ζώνη αὕτη, οὕτως δῆσουσιν ἐν Ἱερουσαλήμ οἱ  
 Ἰουδαῖοι καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν.  
<sup>12</sup> Ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς  
 τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς  
 Ἱερουσαλήμ. <sup>13</sup> Τότε ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος καὶ <sup>13 20, 24.</sup>  
 εἶπεν· Τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνδρῦπτοντές <sup>(Rom. 8,</sup>  
 μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεδῆναι ἀλλὰ <sup>36.)</sup>  
 καὶ ἀποθανεῖν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐτοίμως ἔχω ὑπὲρ  
 τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. <sup>14</sup> Μὴ πειδομένου <sup>14 Luc.</sup>  
 δὲ αὐτοῦ ἠσυχάσαμεν εἰπόντες· Τοῦ κυρίου τὸ <sup>22, 42.</sup>  
 θέλημα γινέσθω. <sup>15</sup> Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας  
 ἐπισκευασόμενοι ἀνεβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα.  
<sup>16</sup> Συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ Καισαρίας  
 σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν Μνάσωνι  
 τινι Κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ.  
<sup>17</sup> Γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀσμέ-  
 νως ἀπεδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. <sup>18</sup> Τῇ δὲ ἐπι- <sup>18 12, 17</sup>  
 ούσῃ εἰσῆει ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωβον,  
 πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι. <sup>19</sup> Καὶ <sup>19</sup>  
 ἀσπασόμενος αὐτοὺς ἐξηγεῖτο καθ' ἐν ἑκαστον ὧν <sup>(20, 24.)</sup>  
 ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσιν διὰ τῆς διακονίας  
 αὐτοῦ. <sup>20</sup> Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδόξαζον τὸν θεόν,  
 εἰπὴν τε αὐτῷ· Θεωρεῖς, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες  
 εἰσὶν ἐν τοῖς Ἰουδαίοις τῶν πεπιστευκότων, καὶ  
 πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσιν. <sup>21</sup> Κατ- <sup>21 18, 13.</sup>  
 ηγήθησαν δὲ περὶ σοῦ ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις  
 ἀπὸ Μωϋσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη Ἰουδαίους, λέγων  
 μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα μηδὲ τοῖς ἔθνεσιν  
 περιπατεῖν. <sup>22</sup> Τί οὖν ἐστίν; πάντως δεῖ συν- <sup>22 (1 Cor.</sup>  
 ελθεῖν πλῆθος· ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας. <sup>14, 15.)</sup>

- 23 Τοῦτο οὖν ποιήσον ὃ σοι λέγομεν· εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν·
- 24 18, 18. 24 Τούτους παραλαβὼν ἀγνίσθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς ἵνα ξυρήσονται τὴν κεφαλὴν, καὶ γνώσονται πάντες ὅτι ὢν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς φυλάσσω
- 25 15, 20. 25 τὸν νόμον. 25 Περὶ δὲ τῶν πεπιστευχότων ἐθνῶν 29. ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν κρίναντες φυλάσσεσθαι αὐτοὺς τό τε εἰδωλόθυτον καὶ αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ πορνείαν. 26 Τότε ὁ Παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἀγνισθεὶς εἰσῆει εἰς τὸ ἱερόν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν ἢ προσφορῆ.
- 27 24, 18. 27 Ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβαλαν
- 28 24, 5; 19, 26. ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, 28 Κράζοντες· Ἄνδρες Ἰσραηλεῖται, βοηθεῖτε· οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχῇ διδάσκων, ἔτι τε καὶ Ἑλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερόν καὶ κεκοίνωκεν
- 29 20, 4. 29 Ἦσαν γὰρ προεωρα- 2 Tim. 4, 20. χότες Τρόφιμον τὸν Ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερόν εἰσήγαγεν ὁ Παῦλος. 30 Ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ· καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ Παύλου εἶλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι.
- 31 26, 21. 31 Ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπειρῆς ὅτι ὅλη συνχύννεται Ἱερουσαλήμ· 32 Ὡς ἐξαυτῆς παραλαβὼν στρατιώτας

καὶ ἑκατοντάρχας κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλιάρχον καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν Παῦλον. <sup>33</sup> Τότε ἐγγίσας ὁ χιλιάρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ ἐκέλευσεν δεθῆναι ἄλυσεσι δυοῖ, καὶ ἐπυνθάνετο τίς εἶη καὶ τί ἐστὶν πεπονηκώς. <sup>34</sup> Ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐπεφώνουν ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυναμένου δὲ αὐτοῦ γνῶναι τὸ ἀσφαλές διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν. <sup>35</sup> Ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου. <sup>36</sup> Ἥκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ κράζοντες. <sup>36 22, 22. Lc. 23, 18.</sup> Αἶρε αὐτόν. <sup>37</sup> Μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολήν ὁ Παῦλος λέγει τῷ χιλιάρχῳ· Εἰ ἔξεστίν μοι εἰπεῖν τι πρὸς σε; ὁ δὲ ἔφη· Ἑλληνιστὶ γινώσκεις; <sup>38</sup> Οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ὁ πρὸ <sup>38</sup> τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν <sup>(5, 36 s.)</sup> εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετραχισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων; <sup>39</sup> Εἶπεν δὲ ὁ Παῦλος· Ἐγὼ ἄνθρωπος <sup>39 22, 3.</sup> μὲν εἰμι Ἰουδαῖος, Ταρσεὺς τῆς Κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης· δέομαι δέ σου, ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν. <sup>40</sup> Ἐπιτρέψαντος δὲ <sup>40 12, 17</sup> αὐτοῦ ὁ Παῦλος ἐστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν κατέσεισεν τῇ χειρὶ τῷ λαῷ, πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης προσεφώνησεν τῇ Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ λέγων·

## CAPUT XXII.

*Pauli defensio: narratio conversionis et legationis suae ad Gentes. Iudaeorum tumultus; civitatis Romanae professione verbera ac torturam evadit. Sistitur synedrio.*

<sup>1</sup> Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νυνὶ ἀπολογίας. <sup>2</sup> Ἀκούσαντες δὲ δι τῇ Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς,

3 27, 39; μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν. καὶ φησιν· <sup>3</sup> Ἐγὼ  
 5, 34· εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς  
 Κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ,  
 παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιὴλ πεπαιδευμένος κατὰ  
 ἀκρίβειαν τοῦ πατρῶου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων  
 τοῦ θεοῦ καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστὲ σήμερον·  
 4 8, 3; <sup>4</sup> Ὅς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου,  
 26, 9 88· δεσμεύων καὶ παραδιδούς εἰς φυλακὰς ἀνδρας τε  
 5 9, 1 8· καὶ γυναῖκας, <sup>5</sup> Ὅς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ μοι  
 καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, παρ ὧν καὶ ἐπιστο-  
 λὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς ἀδελφούς εἰς Δαμασκὸν  
 ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας δεδεμέ-  
 6 88· νους εἰς Ἱερουσαλήμ ἵνα τιμωρηθῶσιν. <sup>6</sup> Ἐγένετο  
 9, 3 88; <sup>7</sup> δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ Δαμασκῷ περὶ  
 26, 12 88· μεσημβρίαν ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιεστράφη  
 1 Cor. <sup>7</sup> φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ· <sup>7</sup> Ἐπεσά τε εἰς τὸ ἔδαφος  
 15, 8· καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· Σαοὺλ Σαοὺλ,  
 τί με διώκεις; <sup>8</sup> Ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην· Τίς εἶ,  
 κύριε; εἶπέν τε πρὸς ἐμέ· Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὁ  
 Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. <sup>9</sup> Οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ  
 ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ  
 ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. <sup>10</sup> Εἶπον δέ· Τί  
 ποιήσω, κύριε; ὃ δὲ κύριος εἶπεν πρὸς με·  
 Ἀναστὰς πορεύου εἰς Δαμασκόν, κακεῖ σοι λαλη-  
 θήσεται περὶ πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι.  
 11 Ὅς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς  
 ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συνόντων μοι  
 12 88· ἦλθον εἰς Δαμασκόν. <sup>12</sup> Ἀνανίας δέ τις, ἀνὴρ  
 9, 17 88· εὐλαβὴς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ  
 πάντων τῶν κατοικούντων Ἰουδαίων, <sup>13</sup> Ἐλθὼν  
 πρὸς ἐμὲ καὶ ἐπιστὰς εἶπέν μοι· Σαοὺλ ἀδελφέ,  
 ἀνάβλεψον. καὶ γὰρ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς  
 αὐτόν. <sup>14</sup> Ὁ δὲ εἶπεν· Ὁ θεὸς τῶν πατέρων  
 ἡμῶν προεχειρίσατό σε γινῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ

καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. <sup>15</sup> Ὅτι ἔση μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους ὧν ἐώρακας καὶ ἤκουσας. <sup>16</sup> Καὶ νῦν τί μέλλεις; Ἀναστὰς βάπτισαι καὶ ἀπό- <sup>16 2, 38.</sup> λουσαι τὰς ἁμαρτίας σου ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

<sup>17</sup> Ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς Ἱερου- <sup>17 9, 26.</sup> σαλήμ καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει, <sup>18</sup> Καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι· Σπεῦσον καὶ ἐξελθε ἐν τάχει ἐξ Ἱερουσαλήμ, διότι οὐ παραδέξονται σου μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ. <sup>19</sup> Καὶ γὰρ εἶπον· Κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται ὅτι ἐγὼ <sup>19 8, 3.</sup> ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σέ· <sup>20</sup> Καὶ ὅτε ἐξεχύνετο <sup>20 7, 57<sup>a</sup>.</sup> τὸ αἷμα Στεφάνου τοῦ μάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνευδοκῶν καὶ φυλάισσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν. <sup>21</sup> Καὶ εἶπεν <sup>21 9, 15;</sup> πρὸς με· Πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξ- <sup>26, 17.</sup> αποστελῶ σε. <sup>Gal. 1, 16.</sup>

<sup>22</sup> Ἦκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, <sup>22 21, 36;</sup> καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λέγοντες· Αἴρε <sup>25, 24.</sup> ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον· οὐ γὰρ καθῆκον αὐτὸν ζῆν. <sup>23</sup> Κραυγαζόντων δὲ αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια καὶ κονιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα, <sup>24</sup> Ἐκέλευσεν ὁ χιλιάρχος εἰσάγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν, εἶπας μάλιστα ἀνετάξεσθαι αὐτόν, ἵνα ἐπιγνῶ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ. <sup>25</sup> Ὡς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμαῖσιν, εἶπεν πρὸς <sup>25 16, 37;</sup> τὸν ἐστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ Παῦλος· Εἰ ἀνθρωπον <sup>23, 27.</sup> Ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν; <sup>26</sup> Ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατοντάρχης προσελθὼν τῷ χιλιάρχῳ ἀπήγγειλεν λέγων· Τί μέλλεις ποιεῖν; ὁ γὰρ ἀνθρωπος οὗτος Ῥωμαῖός ἐστιν. <sup>27</sup> Προσελθὼν δὲ ὁ χιλιάρχος εἶπεν αὐτῷ· Λέγε μοι, σὺ Ῥωμαῖος



εἶ; ὁ δὲ ἔφη· *Ναί.* <sup>28</sup> Ἀπεκρίθη δὲ ὁ χιλιάρχος·  
 Ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐχ-  
 τησάμην. ὁ δὲ Παῦλος ἔφη· Ἐγὼ δὲ καὶ γεγέν-  
<sup>29 21, 33.</sup>νημαι. <sup>29</sup> Εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ  
 μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν· καὶ ὁ χιλιάρχος δὲ  
 ἐφοβήθη, ἐπιγνοὺς ὅτι Ῥωμαῖός ἐστιν καὶ ὅτι αὐτὸν  
 ἦν δεδεκώς.  
<sup>30 23, 28.</sup> **30** Τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ  
 ἀσφαλές, τὸ τί κατηγορεῖται ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων,  
 ἔλυσεν αὐτὸν καὶ ἐκέλευσεν συνελθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς  
 καὶ πᾶν τὸ συνέδριον, καὶ καταγαγὼν τὸν Παῦλον  
 ἔστησεν εἰς αὐτούς.

## CAPUT XXIII.

*Paulus increpat pontificem, qui ipsum percuti iusserat. Phari-  
 saeorum et Sadducaeorum dissidium. Paulus a Domino con-  
 fortatur; Iudaeorum coniurationi eripitur Caesaream deductus.*

*Lysiae ad Felicem epistola.*

<sup>1 28, 17;</sup> <sup>24, 16.</sup> <sup>1</sup> Ἀτενίσας δὲ τῷ συνεδρίῳ ὁ Παῦλος εἶπεν·  
 Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πίσση συνειδήσει ἀγαθῇ  
 πεπολίτευμαι τῷ θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας.  
<sup>2 24, 1.</sup> <sup>2</sup> Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας ἐπέταξεν τοῖς παρεστῶ-  
<sup>3 (Matth. 23, 27.)</sup>σιν αὐτῷ τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα. <sup>3</sup> Τότε ὁ Παῦλος  
 πρὸς αὐτὸν εἶπεν· Τύπτειν σὲ μέλλει ὁ θεός,  
 τοῖχε κεκονιαμένε· καὶ σὺ κἀθὼ κρίνων με κατὰ  
 τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι;  
<sup>4</sup> Οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπαν· Τὸν ἀρχιερέα τοῦ  
 θεοῦ λοιδορεῖς; <sup>5</sup> Ἐφη τε ὁ Παῦλος· Οὐκ ἤδειν,  
 ἀδελφοί, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεὺς. γέγραπται γάρ ὅτι  
<sup>6 26, 5;</sup> <sup>24, 21.</sup> Ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.  
<sup>(26, 23;</sup> <sup>17, 32.</sup> <sup>6</sup> Γνοὺς δὲ ὁ Παῦλος ὅτι τὸ ἐν μέρος ἐστὶν Σαδδου-  
 καίων, τὸ δὲ ἕτερον Φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ  
<sup>1 Cor. 15, 12.)</sup>  
<sup>Phil. 3, 5.</sup> <sup>3</sup> Lev. 19, 15. <sup>5</sup> Ex. 22, 28.

συνεδρίῳ· Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ Φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς Φαρισαίων· περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι. <sup>7</sup> Τοῦτο δὲ αὐτοῦ εἰπόντος ἐγένετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. <sup>8</sup> Σαδδουκαῖοι μὲν γάρ <sup>8</sup> Matth. λέγουσιν μὴ εἶναι ἀνάστασιν μήτε ἄγγελον μήτε <sup>22, 23-</sup> πνεῦμα, Φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσιν τὰ ἀμφότερα. <sup>12, 18,</sup> <sup>19, 21.</sup> <sup>L.c.20,27.</sup> <sup>9</sup> Ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη, καὶ ἀναστάντες τινὲς τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο λέγοντες· Οὐδὲν κακὸν εὐρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος; <sup>10</sup> Πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως φοβηθεὶς ὁ χιλιάρχος μὴ διασπασθῆ· ὁ Παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσεν τὸ στράτευμα καταβὰν ἄρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν.

<sup>11</sup> Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύριος <sup>11</sup> 18, 9; εἶπεν· Θάρσει· ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ <sup>19, 21.</sup> εἰς Ἱερουσαλήμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι.

<sup>12</sup> Γενομένης δὲ ἡμέρας ποιήσαντες τινὲς τῶν <sup>12</sup> 23, 21. Ἰουδαίων συστροφὴν ἀνεθεμάτισαν ἑαυτούς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνωσιν τὸν Παῦλον. <sup>13</sup> Ἦσαν δὲ πλείους τεσσαεράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν ποιησάμενοι· <sup>14</sup> Οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπαν· Ἀναδέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτούς μηδενὸς γεύσασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν Παῦλον. <sup>15</sup> Νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ <sup>15</sup> 23, 20, χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως καταγάγῃ αὐτὸν <sup>25, 3.</sup> εἰς ὑμᾶς ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσει αὐτὸν ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν. <sup>16</sup> Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου τὴν ἐνέδραν, παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολήν ἀπ-

ἤγγειλεν τῷ Παύλῳ. <sup>17</sup> Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Παῦλος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων ἔφη· Τὸν νεανίαν τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλιάρχον· ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ. <sup>18</sup> Ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγεν πρὸς τὸν χιλιάρχον καὶ φησίν· Ὁ δέσμιος Παῦλος προσκαλεσάμενός με ἠρώτησεν τοῦτον τὸν νεανίσκον ἀγαγεῖν πρὸς σέ, ἔχοντά τι λαλῆσαί σοι. <sup>19</sup> Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλιάρχος καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν ἐπυνθάνετο· Τί ἐστίν <sup>20</sup> 23, 15. ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαι μοι; <sup>20</sup> Εἶπεν δὲ ὅτι Οἱ Ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε ὅπως αὔριον τὸν Παῦλον καταγάγῃς εἰς τὸ συνέδριον ὡς μελλόντων τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. <sup>21</sup> 23, 12. Σὺ οὖν μὴ πεισθῆς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσιν γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσεράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν· καὶ νῦν εἰσὶν ἔτοιμοι προσδεγόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν. <sup>22</sup> Ὁ μὲν οὖν χιλιάρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίσκον, παραγγείλας μηδενὶ ἐκλαλῆσαι ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρὸς με. <sup>23</sup> 12, 19. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων εἶπεν· Ἐτοιμίσατε στρατιώτας διακοσίους ὅπως πορευθῶσιν ἕως Καισαρίας, καὶ ἰππεῖς ἑβδομήκοντα καὶ δεξιολάβους διακοσίους, ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός, <sup>24</sup> Κτήνη τε παραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν Παῦλον διασώσωσι πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα, <sup>25</sup> Γράψας ἐπιστολὴν περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον· <sup>26</sup> 24, 3. Κλαύδιος Λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλικι <sup>27</sup> 21, 30-33; 24, 7; 22, 25 ss. χαίρειν. <sup>27</sup> Τὸν ἄνδρα τοῦτον συλλημφθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν ἐπιστάς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλάμην, μαθὼν ὅτι <sup>28</sup> 22, 30. Ῥωμαῖός ἐστιν· <sup>28</sup> Βουλόμενός τε ἐπιγνῶναι τὴν <sup>29</sup> 25, 18 s. 25; 26, 31. αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν. <sup>29</sup> Ὃν εὔρον ἐγκαλούμενον

περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔχοντα ἔγκλημα. <sup>30</sup> Μηνυθείσης <sup>30 24, 8.</sup> δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα ἔσεσθαι ἐξ αὐτῶν, ἔπεμψα πρὸς σέ, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν αὐτοὺς ἐπὶ σοῦ. Ἔρρωσο.

<sup>31</sup> Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὸν Παῦλον ἤγαγον διὰ νυκτὸς εἰς τὴν Ἀντιπατρίδα. <sup>32</sup> Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἵππεῖς ἀπέρχεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν. <sup>33</sup> Οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν Καισαρίαν καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν Παῦλον αὐτῷ. <sup>34</sup> Ἀναγνοὺς δὲ καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχείας ἐστίν, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ Κιλικίας, <sup>35</sup> Διακούσομαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί <sup>35 24, 1.</sup> σου παραγένωνται· κελεύσας ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ Ἡρώδου φυλάσσεσθαι αὐτόν.

#### CAPUT XXIV.

*Adventus accusatorum; Tertullus Iudaeorum orator. Paulus negat crimina, confitetur tamen se Christianum; qui a Felice et Drusilla, uxore eius Iudaea, auditur de fide Christiana, et cum pecuniam non daret, biennio exacto successori Felicis Portio Festo vincetus relinquitur.*

<sup>1</sup> Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς <sup>1 23, 2.</sup> Ἀνανίας μετὰ πρεσβυτέρων τινῶν καὶ ῥήτορος Τερτύλλου τινός, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ Παύλου. <sup>2</sup> Κληθέντος δὲ αὐτοῦ ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ Τέρτυλλος λέγων· Πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ καὶ διορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, <sup>3</sup> Πάντῃ <sup>3 23, 26.</sup> τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε Φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας. <sup>4</sup> Ἴνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐνκόπτω, παρακαλῶ ἀκούσαί σε ἡμῶν συντόμως

τῇ σῆ ἐπιεικείᾳ. <sup>5</sup> Εὐρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον  
 λοιμὸν καὶ κινοῦντα στάσεις πᾶσιν τοῖς Ἰουδαίοις  
 τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς  
<sup>6</sup> 21, 28. τῶν Ναζωραίων αἰρέσεως, <sup>6</sup> Ὅς καὶ τὸ ἱερὸν  
 ἐπέειρασεν βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν καὶ  
 κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίναι.  
<sup>7</sup> 23, 27; <sup>7</sup> Παρελθὼν δὲ Λυσίας ὁ χιλιάρχος μετὰ πολλῆς  
<sup>21, 32</sup> βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπήγαγεν, <sup>8</sup> Κελεύσας  
<sup>8</sup> 23, 30. τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι ἐπὶ σέ· παρ'  
 οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων  
 ἐπιγνώναι ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ. <sup>9</sup> Συν-  
 ἐπέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι φάσκοντες ταῦτα  
 οὕτως ἔχειν.

<sup>10</sup> (26, 2.) <sup>10</sup> Ἄπεκρίθη τε ὁ Παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ  
 τοῦ ἡγεμόνος λέγειν· Ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε  
 κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐθύμως τὰ  
<sup>11</sup> 21, 15. περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι, <sup>11</sup> Δυναμένου σου ἐπι-  
<sup>18, 26, 27;</sup> γνῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσὶν μοι ἡμέραι δώδεκα  
<sup>22, 30;</sup> ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλήμ.  
<sup>23, 12, 32;</sup> <sup>24, 1.</sup> <sup>12</sup> Καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὐρόν με πρὸς τινα δια-  
 λεγόμενον ἢ ἐπίστασιν ποιῶντα ὄχλου, οὔτε ἐν  
 ταῖς συναγωγαῖς οὔτε κατὰ τὴν πόλιν, <sup>13</sup> Οὔτε  
<sup>14</sup> 24, 55. παραστῆσαι δύνανταί σοι περὶ ὧν νυνὶ κατηγο-  
 ροῦσίν μου. <sup>14</sup> Ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ  
 τὴν ὁδὸν ἦν λέγουσιν αἴρεσιν, οὕτως λατρεύω τῷ  
<sup>15</sup> 23, 6. καὶ τοῖς ἐν τοῖς προφήταις γεγραμμένοις, <sup>15</sup> Ἐλ-  
 πίδα ἔχων εἰς τὸν θεόν, ἦν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσ-  
 δέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι δικαίων τε  
 καὶ ἀδίκων. <sup>16</sup> Ἐν τούτῳ καὶ αὐτὸς ἀσκῶ ἀπρὸς-  
 κοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς  
<sup>17</sup> 11, 29. ἀνθρώπους διαπαντός. <sup>17</sup> Δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων  
<sup>Gal. 2, 10.</sup> ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου παρεγενόμην  
<sup>18</sup> 21, 265. καὶ προσφορὰς· <sup>18</sup> Ἐν αἷς εὐρόν με ἠγνισμένον

ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου οὐδὲ μετὰ θορύβου,  
 19 Τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι, οὓς ἔδει ἐπὶ  
 σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν, εἶ τι ἔχοιεν πρὸς  
 ἐμέ· 20 Ἡ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν τί εὔρον ἐν  
 ἐμοὶ ἀδίκημα στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου,  
 21 Ἡ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς ἧς ἐκέκραξα ἐν 21 23, 6.  
 αὐτοῖς ἐστώς· Ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ (26, 6;  
 κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν. 28, 20.)

22 Ἀνεβάλετο δὲ αὐτοὺς ὁ Φῆλιξ, ἀκριβέστερον 22 (9, 2.)  
 εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἶπας· Ὅταν Λυσίας ὁ 23, 26.  
 χιλιάρχος καταβῆ, διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς·  
 23 Διαταξάμενος τῷ ἑκατοντάρχη τηρεῖσθαι αὐτὸν 23 27, 3;  
 ἔχειν τε ἄνεσιν καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων 28, 16.  
 αὐτοῦ ὑπηρετεῖν αὐτῷ.

24 Μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ  
 Φῆλιξ σὺν Δρουσίλλῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ οὔσῃ Ἰου-  
 δαία μετεπέμψατο τὸν Παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ  
 περὶ τῆς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν πίστεως. 25 Δια- 25 Hebr.  
 λεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρα- 10, 27.  
 τείας καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος, ἔμφοβος  
 γενόμενος ὁ Φῆλιξ ἀπεκρίθη· Τὸ νῦν ἔγον πορεύου,  
 καιρὸν δὲ μεταλαβὼν μετακαλέσομαί σε· 26 Ἄμα  
 καὶ ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ  
 τοῦ Παύλου· διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μετα-  
 πεμπόμενος ὠμίλει αὐτῷ. 27 Διετίας δὲ πληρω- 27 25, 9.  
 θείσης ἔλαβεν διάδοχον ὁ Φῆλιξ Πόρχιον Φῆστον· 14.  
 θέλων τε χάριτα καταδέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις ὁ  
 Φῆλιξ κατέλιπε τὸν Παῦλον δεδεμένον.

## CAPUT XXV.

*Paulus coram Festo provocat ad Caesarem. Festus procurator Agrippam regem consulit, coram quo et uxore eius Bernice Paulus adducitur.*

- 1 23, 23. <sup>1</sup> Φῆστος οὖν ἐπιβάς τῇ ἐπαρχείᾳ μετὰ τρεῖς  
 2 25, 15; <sup>2</sup> ἡμέρας ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ Καισαρίας.  
 24, 1. τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Παύλου, καὶ παρεκάλουν  
 3 23, 15ss. αὐτόν, <sup>3</sup> Αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μετα-  
 4 24, 23. πέμφηται αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐνέδραν ποιῶντες  
 ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν. <sup>4</sup> Ὁ μὲν οὖν Φῆστος  
 ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον εἰς Καισαρίαν,  
 ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. <sup>5</sup> Οἱ  
 οὖν ἐν ὑμῖν, φησίν, δυνατοὶ συνκαταβάντες, εἴ  
 τί ἐστιν ἐν τῷ ἀνδρὶ ἄτοπον, κατηγορεῖτωσαν  
 6 12, 19. αὐτοῦ. <sup>6</sup> Διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας οὐ  
 (25, 17·  
 10, 19,  
 13.) πλείους ὀκτῶ ἢ δέκα, καταβάς εἰς Καισαρίαν,  
 7 25, 18; τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκέλευ-  
 24, 5 s. σεν τὸν Παῦλον ἀχθῆναι. <sup>7</sup> Παραγενομένου δὲ  
 αὐτοῦ περιέστησαν αὐτὸν οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων  
 καταβεβηκότες Ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιώ-  
 8 24, 12. ματα καταφέροντες, ἃ οὐκ ἴσχουν ἀποδείξαι,  
 (28, 17.) <sup>8</sup> Τοῦ Παύλου ἀπολογουμένου· Ὅτι οὔτε εἰς τὸν  
 νόμον τῶν Ἰουδαίων οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν οὔτε  
 9 24, 27. εἰς Καίσαρά τι ἤμαρτον. <sup>9</sup> Ὁ Φῆστος δὲ θέ-  
 λων τοῖς Ἰουδαίοις χάριν καταθέσθαι, ἀποκρι-  
 θείς τῷ Παύλῳ εἶπεν· Θέλεις εἰς Ἱεροσόλυμα  
 ἀναβάς ἐκεῖ περὶ τούτων κριθῆναι ἐπ' ἐμοῦ;  
<sup>10</sup> Εἶπεν δὲ ὁ Παῦλος· Ἐπὶ τοῦ βήματος Καί-  
 σαρος ἐστὼς εἰμι, οὐ με δεῖ κρίνεσθαι· Ἰου-  
 δαίους οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπι-  
 11 (18, 14; γινώσκεις. <sup>11</sup> Εἰ μὲν οὖν ἀδικῶ καὶ ἄξιον θανάτου  
 23, 9.) πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν· εἰ δὲ  
 28, 19.

οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγοροῦσίν μου, οὐδεὶς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι. Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι. <sup>12</sup> Τότε ὁ Φῆστος συνλαλήσας μετὰ <sup>12</sup> τοῦ συμβουλίου ἀπεκρίθη· Καίσαρα ἐπικέκλησαι, ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ. <sup>19, 21, 23, 11.</sup>

<sup>13</sup> Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ Βερνίκη κατήντησαν εἰς Καισαριαν ἀσπασόμενοι τὸν Φῆστον. <sup>14</sup> Ὡς δὲ πλείους ἡμέρας <sup>14</sup> διέτριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν Παῦλον λέγων· Ἄνθρωπός τις ἐστιν καταλειμμένος ὑπὸ Φήλικος δέσμιος, <sup>15</sup> Περὶ οὗ γενο- <sup>15</sup> μένου μου εἰς Ἱεροσόλυμα ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς <sup>25, 19, 24.</sup> καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ καταδίχῃν. <sup>16</sup> Πρὸς οὗς ἀπεκρίθη· Ὅτι <sup>16</sup> οὐκ ἔστιν ἔθος Ῥωμαίοις χαρίζεσθαι τινὰ ἀνθρωπον πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγοροὺς τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος. <sup>17</sup> Συνελθόντων οὖν αὐτῶν <sup>17</sup> ἐνθάδε ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησάμενος, τῇ ἐξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα. <sup>18</sup> Περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγοροι οὐδε- <sup>18</sup> μίαν αἰτίαν ἔφερον. ὧν ἐγὼ ὑπενόουν πονηρῶν. <sup>25, 7; 29; 26, 3.</sup> <sup>19</sup> Ζητήματα δὲ τινὰ περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτὸν καὶ περὶ τινος Ἰησοῦ τεθνηκότος, ἃν ἔφασκεν ὁ Παῦλος ζῆν. <sup>20</sup> Ἀπο- <sup>20</sup> ρούμενος δὲ ἐγὼ τὴν περὶ τούτων ζήτησιν ἔλεγον εἰ βούλοιο πορεύεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα κάκει κρίνεσθαι περὶ τούτων. <sup>21</sup> Τοῦ δὲ Παύλου ἐπι- <sup>21</sup> καλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ Σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν ἕως οὗ ἀναπέμψω αὐτὸν πρὸς Καίσαρα. <sup>22</sup> Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Φῆστον ἔφη· Ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. Αὔριον, φησίν, ἀκούσῃ αὐτοῦ.



23 Τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ Ἀγρίππα καὶ τῆς Βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σὺν τε χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσιν τοῖς κατ' ἐξοχὴν τῆς πόλεως, καὶ  
 24 25, 15; 22, 22. κελεύσαντος τοῦ Φῆστου ἤχθη ὁ Παῦλος. 24 Καὶ φησιν ὁ Φῆστος· Ἀγρίππα βασιλεῦ καὶ πάντες οἱ συναρμόνιοι ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον περὶ οὗ ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι ἐν τε Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, ἐπιβοῶντες μὴ  
 25 23, 9, 29; 25, 11; 26, 31. δεῖν αὐτὸν ζῆν μηκέτι. 25 Ἐγὼ δὲ κατελαβόμεν μὴδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι, αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν Σεβαστὸν ἔκρινα πέμπειν. 26 Περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράφαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω· διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ' ὑμῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομένης σχῶ τί γράψω. 27 Ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ πέμποντα δέσμιον μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι.

## CAPUT XXVI.

*Pauli coram Agrippa et Festo defensio. Agrippae propensio ad fidem, qui dicit Festo, potuisse Paulum dimitti, nisi Caesarem appellasset.*

1 Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη· Ἐπιτρέπεται σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν. τότε ὁ Παῦλος ἔκτεινας τὴν χεῖρα ἀπελογοεῖτο· 2 Περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ἤγημαι ἑμαυτὸν μακάριον ἐπὶ σοῦ μέλλων σήμερον  
 3 25, 19. ἀπολογεῖσθαι, 3 Μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ Ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων· διὸ δέομαι μακροθύμως ἀκοῦσαί μου. 4 Τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου ἐκ νεότητος τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν Ἱεροσολύμοις ἴσασι πάντες

Ἰουδαῖοι, <sup>5</sup> Προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλω <sup>5 22, 3; 23, 6; Phil. 3, 5.</sup>  
 σιν μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν <sup>6 13, 32ss.; 28, 20.</sup>  
 τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα Φαρισαῖος. <sup>6</sup> Καὶ <sup>7 24, 15.</sup>  
 νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐπαγγελίας  
 γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἕστηκα χρινόμενος,  
<sup>7</sup> Εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενεῖα νύκτα <sup>8 9, 3; 9, 1; 22, 4 ss.</sup>  
 καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι· περι  
 ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ.  
<sup>8</sup> Τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς  
 ἐγείρει; <sup>9</sup> Ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ <sup>10 8, 3; 10 8, 3; 22, 4.</sup>  
 ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία  
 πράξαι· <sup>10</sup> Ὅ καὶ ἐποίησα ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ  
 πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ ἐν φυλακαῖς κατέκλεισα,  
 τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβὼν, ἀν  
 αἰρουμένων τε αὐτῶν κατῆνεγκα ψῆφον. <sup>11</sup> Καὶ  
 κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν  
 αὐτοὺς ἠνάγκαζον βλασφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαι  
 νόμενος αὐτοῖς ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις.  
<sup>12</sup> Ἐν οἷς πορευόμενος εἰς τὴν Δαμασκὸν μετ' <sup>12 9, 2ss.; 22, 5 ss.</sup>  
 ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς τῶν ἀρχιερέων, <sup>13</sup> Ἡμέ  
 ρας μέσης κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρα  
 νόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμψαν  
 με φῶς καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους. <sup>14</sup> Πάν  
 των τε καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν ἤκουσα  
 φωνὴν λέγουσαν πρὸς με τῇ Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ·  
 Σαούλ, Σαούλ, τί με διώχεις; σκληρόν σοι πρὸς  
 κέντρα λακτίζειν. <sup>15</sup> Ἐγὼ δὲ εἶπα· Τίς εἶ, κύριε;  
 ὁ δὲ κύριος εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώ  
 χεις. <sup>16</sup> Ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας  
 σου· εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι, προχειρίσασθαι  
 σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα ὧν τε εἶδες ὧν τε  
 ὀφθῆσομαί σοι, <sup>17</sup> Ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ

- καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγὼ ἀποστέλλω σε.
- 18 (Eph. 1, 18; 2, 2.) 18 Ἀνοῖξαι ὀφθαλμούς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ κληρὸν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ.
- 19 (Gal. 1, 16.) 19 Ὅθεν, βασιλεῦ Ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθής τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ, 20 Ἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμασκῷ πρῶτον καὶ Ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν, ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πρᾶσσοντας. 21 Ἔνεκα τούτων με 21 Ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ὄντα ἐν τῷ ἱερῷ ἐπειρῶντο διαχειρίσασθαι. 22 24, 14. 22 Ἐπικουρίας οὖν τυγῶν τῆς ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἔστηκα μαρτυρούμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτός λέγων ὧν τε οἱ προφήται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι καὶ Μωϋσῆς, 23 Εἰ παθητὸς ὁ Χριστός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ τε λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσιν.
- 24 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ Φῆστος 24 μεγάλη τῇ φωνῇ φησὶν· Μαίνῃ, Παῦλε· τὰ πολλὰ σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει. 25 Ὁ δὲ Παῦλος· Οὐ μαίνομαι, φησὶν, κρῆτιστε Φῆστε, ἀλλὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι. 26 26 Ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεύς, πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ· λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθομαι οὐδέν· οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο. 27 Πιστεύεις, βασιλεῦ Ἀγρίππα, τοῖς προφήταις; οἶδα 28 11, 26. 28 Ὅτι πιστεύεις. 28 Ὁ δὲ Ἀγρίππας πρὸς τὸν Παῦλον· Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι. 29 Ὁ δὲ Παῦλος· Εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ, καὶ ἐν

ὀλίγῳ καὶ ἐν μεγάλῳ οὐ μόνον σὲ ἀλλὰ καὶ πάντας  
 τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον γενέσθαι τοιούτους  
 ὁποῖος καὶ γὰρ εἰμι, παρεχτὸς τῶν δεσμῶν τούτων.  
<sup>30</sup> Ἀνέστη τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμῶν ἢ τε Βερ-  
 νίκη καὶ οἱ συνκαθήμενοι αὐτοῖς, <sup>31</sup> Καὶ ἀναχωρή- <sup>31 23, 9.</sup>  
 σαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· Ὅτι οὐδὲν <sup>29;25,25.</sup>  
 θανάτου ἢ δεσμῶν ἄξιόν τι πρῶσσει ὁ ἄνθρωπος  
 οὗτος. <sup>32</sup> Ἀγρίππας δὲ τῷ Φῆστῳ ἔφη· Ἀπολε- <sup>32 25, 11;</sup>  
 λύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἰ μὴ ἐπεκέ- <sup>28, 19.</sup>  
 κλητο Καίσαρα.

CAPUT XXVII.

*Navigatio Pauli Romam versus. Tempestas; fortitudo Pauli,  
 cui de omnium salute revelatur; naufragio ad Melitam insulam  
 facto omnes incolumes evadunt.*

<sup>1</sup> Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν <sup>1 25,</sup>  
 Ἰταλίαν, παρεδίδουν τὸν τε Παῦλον καὶ τινὰς <sup>12. 21.</sup>  
 ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχη ὀνόματι Ἰουλίῳ  
 σπείρης Σεβαστῆς. <sup>2</sup> Ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ Ἀδρα- <sup>2 19, 29;</sup>  
 μυττηνῶ μέλλοντες πλεῖν εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν <sup>20, 4.</sup>  
 τόπους ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν Ἀριστάρχου <sup>2 Cor.</sup>  
 Μακεδόνος Θεσσαλονικέως. <sup>3</sup> Τῇ τε ἑτέρα κατ- <sup>11, 25.</sup>  
 ἤχθημεν εἰς Σιδῶνα· φιλανθρώπως τε ὁ Ἰούλιος <sup>Col. 4, 10.</sup>  
 τῷ Παύλῳ χρησάμενος ἐπέτρεψεν πρὸς τοὺς <sup>Philem.</sup>  
 φίλους πορευθέντι ἐπιμελείας τυχεῖν. <sup>4</sup> Κάχεϊθεν <sup>24.</sup>  
 ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κύπρον διὰ τὸ <sup>3 24, 23;</sup>  
 τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους, <sup>5</sup> Τὸ τε πέλαγος <sup>28, 16.</sup>  
 τὸ κατὰ τὴν Κιλικίαν καὶ Παμφυλίαν διαπλεύ-  
 σαντες κατήλθαμεν εἰς Λύστραν τῆς Λυκίας. <sup>5 6, 9;</sup>  
<sup>6</sup> Κάχεϊ εὐρών ὁ ἑκατοντάρχης πλοῖον Ἀλεξαν- <sup>15, 23;</sup>  
 δριονδὸν πλέον εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐνεβίβασεν ἡμᾶς <sup>13, 13;</sup>  
 εἰς αὐτό. <sup>7</sup> Ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες <sup>14, 24.</sup>  
 καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν Κνίδον, μὴ προσ-

εἰς τὸν ἄνεμον, ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κρήτην  
 κατὰ Σαλμώνην· <sup>8</sup> Μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν  
 ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον Καλοὺς λιμένας,  
<sup>9</sup> ὃ ἔγγυς ἦν πόλις Ἰαλοσσα. <sup>9</sup> Ἰκανοῦ δὲ χρόνου  
<sup>11, 25 s.</sup> διαγενομένου καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοῦς  
 διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρήγει  
 ὁ Παῦλος <sup>10</sup> λέγων αὐτοῖς· Ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι  
 μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ  
 φορτίου καὶ τοῦ πλοίου ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν  
 μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν. <sup>11</sup> Ὁ δὲ ἑκατοντάρχης  
<sup>12</sup> τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ μᾶλλον ἐπέειπε  
<sup>12 21, 2;</sup> ἢ τοῖς ὑπὸ Παύλου λεγομένοις. <sup>12</sup> Ἄνευθέτου δὲ  
<sup>15, 3;</sup> τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν, οἱ  
<sup>11, 19.</sup> πλείονες ἔθεντο βουλήν ἀναχθῆναι ἐκεῖθεν, εἰπὼς  
 δύναιντο καταστήσαντες εἰς Φοίνικα παραχειμάσαι,  
 λιμένα τῆς Κρήτης βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ  
 χῶρον. <sup>13</sup> Ὑποπνεύσαντος δὲ νότου δόξαντες τῆς  
 προθέσεως κεκρατηχέναι, ἄραντες Ἄσσον παρε-  
 λέγοντο τὴν Κρήτην. <sup>14</sup> Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλεν  
 κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς ὃ καλούμενος Εὐρ-  
 αχύλων. <sup>15</sup> Συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου καὶ μὴ  
 δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ ἐπιδόντες  
 ἐφερόμεθα. <sup>16</sup> Νησίον δέ τι ὑποδραμόντες καλού-  
 μενον Καῦδα ἰσχύσαμεν μόλις περικρατεῖς γενέσθαι  
 τῆς σκάφης, <sup>17</sup> Ἦν ἄραντες βοηθείαις ἐχρῶντο,  
 ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον· φοβούμενοί τε μὴ εἰς  
 τὴν Σύρτιν ἐκπέσωσιν, χαλάσαντες τὸ σκεῦος οὐ-  
 τως ἐφέροντο. <sup>18</sup> Σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν  
 τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο. <sup>19</sup> Καὶ τῇ τρίτῃ αὐτό-  
 χειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἔριψαν. <sup>20</sup> Μῆτε  
 δὲ ἡλίου μῆτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας  
 ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν

<sup>9</sup> Lev. 16, 29; 23, 27 ss.

<sup>15</sup> (Ps. 106, 25 ss.)

περηρηεῖτο ἐλπίς πᾶσα τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς. <sup>21</sup> Πολ- <sup>21, 27, 10.</sup>  
 λῆς τε αἰτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεῖς ὁ Παῦ-  
 λος ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν· Ἐδει μὲν, ὦ ἄνδρες,  
 πειδαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς Κρή-  
 τῆς κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν.  
<sup>22</sup> Καὶ τὰ νῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ  
 γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν πλὴν τοῦ  
 πλοίου. <sup>23</sup> Παρέστη γάρ μοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ τοῦ <sup>23 5, 19;</sup>  
 θεοῦ οὐ εἰμι ἐγώ, ὧ καὶ λατρεύω, ἄγγελος <sup>8, 26;</sup>  
<sup>24</sup> Λέγων· Μὴ φοβοῦ, Παῦλε· Καίσαρί σε δεῖ <sup>10, 3;</sup>  
 παραστῆναι, καὶ ἰδοὺ κεχάρισται σοι ὁ θεὸς πάντας <sup>12, 7, 23·</sup>  
 τοὺς πλείοντας μετὰ σοῦ. <sup>25</sup> Διὸ εὐθυμεῖτε, ἄνδρες· <sup>24 18, 9;</sup>  
 πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ ὅτι οὕτως ἔσται καθ' ὃν <sup>23, 11;</sup>  
 τρόπον λελάληται μοι. <sup>26</sup> Εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ <sup>9, 15·</sup>  
 ἡμᾶς ἐκπεσεῖν. <sup>27</sup> Ὡς δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ νυξί  
 ἐγένετο διαφορομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρία, κατὰ  
 μέσον τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν  
 τινὰ αὐτοῖς χώραν. <sup>28</sup> Καὶ βολίσαντες εὐρον ὄρ-  
 γυιάς εἴκοσι, βραχὺ δὲ διαστήσαντες καὶ πάλιν  
 βολίσαντες εὐρον ὄργυιάς δεκαπέντε· <sup>29</sup> Φοβούμενοι  
 δὲ μήπου κατὰ τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ  
 πρύμνης ρίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας ἤρχοντο  
 ἡμέραν γενέσθαι. <sup>30</sup> Τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων  
 φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου καὶ χαλυσίντων τὴν σκάφην  
 εἰς τὴν θάλασσαν προφάσει ὡς ἐκ πύρας ἀγκύρας  
 μελλόντων ἐκτείνειν, <sup>31</sup> Εἶπεν ὁ Παῦλος τῷ ἑκατοντ-  
 ἀρχῇ καὶ τοῖς στρατιώταις· Ἐὰν μὴ οὗτοι μείνω-  
 σιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε.  
<sup>32</sup> Τότε ἀπέκοψαν οἱ στρατιῶται τὰ σχοινία τῆς  
 σκάφης καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. <sup>33</sup> Ἄχρι δὲ <sup>33 27, 27.</sup>  
 οὐ ἡμέρα ἤμελλεν γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ Παῦλος  
 ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς λέγων· Τεσσαρεσκαί-

δεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες ἄσιτοι  
 διατελεῖτε, μηθὲν προσλαβόμενοι. <sup>34</sup> Διὸ παρα-  
 καλῶ ὑμᾶς μεταλαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς  
 τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐδενὸς γὰρ  
 ὑμῶν θρῖξ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀπολεῖται. <sup>35</sup> Εἶπας  
 δὲ ταῦτα καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαρίστησεν τῷ θεῷ  
 ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν.  
<sup>36</sup> Εὐθύμοι δὲ γενόμενοι πάντες καὶ αὐτοὶ προσ-  
 ελάβοντο τροφῆς. <sup>37</sup> Ἡμεθα δὲ αἱ πᾶσαι φυγαὶ  
 ἐν τῷ πλοίῳ διακίσειαι ἑβδομήκοντα ἕξ. <sup>38</sup> Κορεσ-  
 θέντες δὲ τροφῆς ἐκούφιζον τὸ πλοῖον ἐκβαλλό-  
 μενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν. <sup>39</sup> Ὅτε δὲ  
 ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον· κόλπον  
 δὲ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλόν, εἰς ὃν ἐβου-  
 λεύοντο εἰ δύναιντο ἐξῶσαι τὸ πλοῖον. <sup>40</sup> Καὶ τὰς  
 ἀγκύρας περιελόντες εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα  
 ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων· καὶ ἐπάραν-  
 τες τὸν ἀρτέμωννα τῇ πνεύσῃ κατεῖχον εἰς τὸν  
 αἰγιαλόν. <sup>41</sup> Περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον  
 ἐπέκειλαν τὴν ναῦν· καὶ ἡ μὲν πρῶρα ἐρείσασα  
 ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς  
 βίας τῶν κυμάτων. <sup>42</sup> Τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλή  
 ἐγένετο ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσιν, μὴ τις  
 ἐκκολυμβήσας διαφύγῃ. <sup>43</sup> Ὁ δὲ ἑκατοντάρχης,  
 βουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον ἐχώλυσεν αὐτοὺς  
 τοῦ βουλήματος, ἐκέλευσέν τε τοὺς δυναμένους  
 κολυμβᾶν ἀπορρίψαντας πρῶτους ἐπὶ τὴν γῆν  
 ἐξιέναι, <sup>44</sup> Καὶ τοὺς λοιποὺς οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν,  
 οὓς δὲ ἐπὶ τινῶν τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως  
 ἐγένετο πάντα διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

## CAPUT XXVIII.

*Naufragi apud Melitenses. Vipera a Paulo de manu excussa; aegroti ab eo sanati. Iter eius Italicum. Paulus in libera custodia per biennium praedicat regnum Dei et fidem in Iesum Christum omnibus qui ad eum ingrediebantur sine prohibitione.*

<sup>1</sup> Καὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωμεν ὅτι Μελίτη <sup>27, 26.</sup>  
ἢ νῆσος καλεῖται. <sup>2</sup> Οἱ τε βάρβαροι παρεῖχαν οὐ <sup>39.</sup>  
τὴν τοχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν· ἄφαντες γὰρ  
πυρὰν προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὑετὸν  
τὸν ἐφεστῶτα καὶ διὰ τὸ ψῦχος. <sup>3</sup> Συστρέφαντος  
δὲ τοῦ Παύλου φρυγάνων τι πλῆθος καὶ ἐπιθέντος  
ἐπὶ τὴν πυρὰν, ἔχιθνα ἀπὸ τῆς θέρμης ἐξελθοῦσα  
καθῆψεν τῆς χειρὸς αὐτοῦ. <sup>4</sup> Ὡς δὲ εἶδον οἱ <sup>4 (Luc. 13, 2.)</sup>  
βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς  
αὐτοῦ, πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον· Πάντως φονεύς  
ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς  
θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν. <sup>5</sup> Ὁ μὲν οὖν <sup>5 Marc. 16, 18.</sup>  
ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ ἔπαθεν οὐδὲν  
καχόν. <sup>6</sup> Οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμ-  
πρασθαι ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ  
δὲ αὐτῶν προσδοκῶντων καὶ θεωρούντων μηδὲν  
ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον  
αὐτὸν εἶναι θεόν.

<sup>7</sup> Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχεν  
χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς  
ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως  
ἐξένισεν. <sup>8</sup> Ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ Ποπλίου <sup>8 Iac. 5, 14 s. Marc. 16, 18.</sup>  
πυρετοῖς καὶ δυσεντερίῳ συνεχόμενον καταχεῖσθαι·  
πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος,  
ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἴασατο αὐτόν. <sup>9</sup> Τούτου  
δὲ γενομένου, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἔχοντες

<sup>4</sup> (Deut. 32, 24. Iob 20, 16.)



ἀσθενείας προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο. <sup>10</sup> Οἱ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὰς χρείας.

<sup>11</sup> 27, 6. **11** Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμαχότι ἐν τῇ νήσῳ, Ἀλεξανδρινῶ, παρασήμῳ Διοσκούροις. <sup>12</sup> Καὶ καταχθέντες εἰς Συρακούσας ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς. <sup>13</sup> Ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς Ῥήγιον· καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς Ποτιόλους· <sup>14</sup> Οὐ εὐρόντες ἀδελφοὺς παρεκλήθημεν παρ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτὰ· καὶ οὕτως εἰς τὴν Ῥώμην ἤλθαμεν. <sup>15</sup> Κάκειθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἤλθαν εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρι Ἀππίου φόρου καὶ Τριῶν ταβερνῶν· οὓς ἰδὼν ὁ Παῦλος εὐχαριστήσας τῷ θεῷ ἔλαβε θάρσος.

<sup>16</sup> 24, 23; <sup>27</sup>, 3; <sup>28</sup>, 23-30. **16** Ὅτε δὲ εἰσῆλθομεν εἰς Ῥώμην, ἐπετρίπτη τῷ Παύλῳ μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ. <sup>17</sup> Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας <sup>17</sup> 23, 1; <sup>24</sup>, <sup>12</sup>; <sup>25</sup>, 8. τρεῖς συναλέσασθαι αὐτὸν τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων πρῶτους· συνελθόντων δὲ αὐτῶν ἔλεγεν πρὸς αὐτούς· Ἐγώ, ἄνδρες ἀδελφοί, οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρώοις, δέσμιος ἐξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας <sup>18</sup> 25, 25. τῶν Ῥωμαίων, <sup>18</sup> Οἵτινες ἀναχρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολύσαι διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου <sup>19</sup> 25, <sup>11</sup> 5. ὑπάρχειν ἐν ἐμοί· <sup>19</sup> Ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Καίσαρα, οὐχ <sup>20</sup> 26, 6s. ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορεῖν. <sup>20</sup> Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι· ἔνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἄλυσιν ταύτην περίκειμαι. <sup>21</sup> Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπαν· Ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις

τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἡ ἐλάλησέν τι περὶ σοῦ  
 πονηρόν. <sup>22</sup> Ἀξιούμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκούσαι ἃ <sup>22 24,</sup>  
 φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ τῆς αἰρέσεως ταύτης γνωσ- <sup>5. 14.</sup>  
 τόν ἐστιν ἡμῖν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται. <sup>23</sup> Ταξά-  
 μενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν ἤλθον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν  
 ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρούμενος  
 τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς περὶ  
 τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τε τοῦ νόμου Μωϋσέως καὶ τῶν  
 προφητῶν, ἀπὸ πρωτῆ ἕως ἐσπέρας. <sup>24</sup> Καὶ οἱ  
 μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστανον.  
<sup>25</sup> Ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο εἰ-  
 πόντος τοῦ Παύλου ῥῆμα ἔν· Ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα  
 τὸ ἅγιον ἐλάλησεν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου πρὸς  
 τοὺς πατέρας ἡμῶν <sup>26</sup> Λέγον· Πορεύθητι πρὸς <sup>26 s.</sup>  
 τὸν λαὸν τοῦτον καὶ εἰπόν· Ἀκοῆ ἀκού- <sup>Matth.</sup>  
 σετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες. <sup>13, 14 s.</sup>  
 βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε. <sup>27</sup> Ἐπαχύνθη <sup>Marc.</sup>  
 γὰρ ἡ καρδιά τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς <sup>4, 12.</sup>  
 ὤσιν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλ- <sup>Lc. 8, 10.</sup>  
 μοὺς αὐτῶν ἐκάμυσαν· μήποτε ἴδωσιν <sup>Io. 12, 40.</sup>  
 τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὤσιν ἀκούσωσιν <sup>Rom. 11,</sup>  
 καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν καὶ ἐπιστρέψω- <sup>8.</sup>  
 σιν, καὶ ἰάσομαι αὐτούς. <sup>28</sup> Γνωστὸν οὖν <sup>28 13,</sup>  
 ἔστω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τοῦτο τὸ <sup>38. 46.</sup>  
 σωτήριον τοῦ θεοῦ· αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. <sup>29</sup> Καὶ  
 ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι, πολλὴν  
 ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν.

<sup>30</sup> Ἐμείνεν δὲ διετίαν ὄλην ἐν ἰδίῳ μισθῷ- <sup>30 28, 16.</sup>  
 ματι· καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους  
 πρὸς αὐτόν, <sup>31</sup> Κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ  
 καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ  
 μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

26 s. Is. 6, 9 s. 28 Ps. 97, 3.



# ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΑΥΛΟΥ.



# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

## ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

### CAPUT I.

*De munere suo evangelico. Laus Romanae Ecclesiae et desiderium eam visendi. Et Gentes et Iudaei Dei irae obnoxii. Ethnici primum, ex creaturis Deum cognoscentes, quia non Deum sed creaturae imagines coluerunt, in abominanda, quae hic recensentur scelera inciderunt.*

<sup>1</sup> Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπό- 1 1 Cor.  
1, 1 etc.  
Act. 13, 2.  
στολος ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, <sup>2</sup> Ὁ προ-  
επηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς  
ἁγίαις, <sup>3</sup> Περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ 3 2 Tim.  
2, 8.  
σπέρματος Δαυεὶδ κατὰ σάρκα, <sup>4</sup> Τοῦ ὀρισθέντος  
υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιοσύνης ἐξ  
ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου  
ἡμῶν, <sup>5</sup> Δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν  
εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ  
τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, <sup>6</sup> Ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς 6 1 Cor.  
1, 2 s.  
1 Thess.  
1, 1 etc.  
κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>7</sup> Πᾶσιν τοῖς οὖσιν ἐν  
Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις. χάρις ὑμῖν  
καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου  
Ἰησοῦ Χριστοῦ.

<sup>8</sup> Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ 8 1 Cor.  
1, 4.  
1 Thess.  
1, 2.  
9 Phil.  
1, 8.  
Ἰησοῦ Χριστοῦ περὶ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις  
ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. <sup>9</sup> Μάρτυς

- γάρ μου ἐστὶν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματι μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνεΐαν ὑμῶν ποιούμεαι <sup>10</sup> Πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου δεόμενος, εἴπως ἤδη ποτὲ εὐδοωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἔλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. <sup>11</sup> Ἐπιποθῶ γάρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς, <sup>12</sup> Τοῦτο δὲ ἐστὶν συναπαρκτηθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε <sup>13</sup> καὶ ἐμοῦ. <sup>13</sup> Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἔλθεῖν πρὸς ὑμᾶς (καὶ ἐκωλύθη. ἄχρι τοῦ δεῦρο) ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. <sup>14</sup> Ἑλλησίν τε καὶ βαρβάρους, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί. <sup>15</sup> Οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον <sup>16</sup> καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. <sup>16</sup> Οὐ γάρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον· δύναμις γάρ θεοῦ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, <sup>17</sup> Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἑλλήνι. <sup>17</sup> Δικαιοσύνη γάρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται· Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. <sup>18</sup> Ἀποκαλύπτεται γάρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων. <sup>19</sup> Διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ θεὸς γὰρ αὐτοῖς ἐφανερώσεν. <sup>20</sup> Τὰ γὰρ ἄορατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασιν νοούμενα καθοραῖται, ἧ τε ἀίδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θεϊότης, <sup>21</sup> εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους. <sup>21</sup> Διότι γνόντες τὸν θεὸν οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ ὑψοποίησαν, ἀλλ' ἐματαυώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν.

καὶ ἐσχοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. <sup>22</sup> Φά- <sup>22</sup> 1 Cor.  
 σκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, <sup>23</sup> Καὶ ἥλλαξαν <sup>1, 20.</sup>  
 τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰ-  
 κόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ τετρα-  
 πύδων καὶ ἔρπετῶν. <sup>24</sup> Διὸ παρέδωκεν αὐτοὺς  
 ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς  
 ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν  
 αὐτοῖς. <sup>25</sup> Ὅτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ <sup>25</sup> 9, 5.  
 θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλά- <sup>2</sup> Cor.  
 τρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν <sup>11, 31.</sup>  
 εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. <sup>26</sup> Διὰ τοῦτο  
 παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας· αἷ  
 τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν  
 χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, <sup>27</sup> Ὁμοίως δὲ καὶ  
 οἱ ἄρσενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας  
 ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους,  
 ἄρσενες ἐν ἄρσεσιν τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζό-  
 μενοι καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης  
 αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. <sup>28</sup> Καὶ καθὼς  
 οὐκ ἔδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει,  
 παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν  
 τὰ μὴ κατῆχοντα, <sup>29</sup> Πεπληρωμένους πάση ἀδικίᾳ <sup>29</sup> ss.  
 πονηρίᾳ πορνείᾳ πλεονεξίᾳ κακίᾳ, μεστοὺς φθό- <sup>Gal. 5,</sup>  
 νου φόνου ἔριδος δόλου κακοηθείας, ψιθυριστάς, <sup>19 ss.</sup>  
<sup>30</sup> Καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, <sup>1</sup> Cor.  
 ἀλαζόνες, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, <sup>6, 9 ss.</sup>  
<sup>31</sup> Ἄσυνέτους, ἀσυνδέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, <sup>2</sup> Cor.  
 ἀνελεήμονας. <sup>32</sup> Ὅτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπι- <sup>12, 20.</sup>  
 γνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανά- <sup>Eph. 5,</sup>  
 του εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συν- <sup>3 ss.</sup>  
 ευδοκοῦσιν τοῖς πρᾶσσουσιν. <sup>2</sup> Tim.  
<sup>3, 2 ss.</sup>

<sup>22</sup> Jer. 10, 14.    <sup>23</sup> Ps. 105, 20.



## CAPUT II.

*Imminet iustum Dei iudicium. Iudaei frustra lege gloriantur et circumcisione, contraria legi operantes; contra Gentes ea quae legis sunt, naturaliter facientes, pro circumcisis habendae sunt illosque iudicaturae.*

- 1 *Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ*  
 14, 10. *κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν*  
 Matth. *κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πρῶσσεις ὁ κρίνων.*  
 7, 2. *2 Οἶδαμεν γὰρ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ ἐστὶν κατὰ*  
*ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πρῶσσοντας. 3 Λο-*  
*γίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα*  
*πρῶσσοντας καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ*  
 4 *κρίμα τοῦ θεοῦ; 4 Ἡ τοῦ πλοῦτου τῆς χρηστότητος*  
 2 Petr. *αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας κατα-*  
 3, 15. *φρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς*  
*μετάνοιάν σε ἄγει; 5 Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά*  
*σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῶ*  
 6 *ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως δικαιο-*  
 Matth. *κρισίας τοῦ θεοῦ, 6 Ὅς ἀποδώσει ἐκάστῳ*  
 16, 27. *κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. 7 Τοῖς μὲν καθ' ὑπο-*  
*μονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρ-*  
*σίαν ζητοῦσιν, ζῶν ἀιώνιον. 8 Τοῖς δὲ ἐξ ἐρι-*  
 9 *θείας καὶ ἀπειθοῦσιν τῇ ἀληθείᾳ, πειδομένοις δὲ*  
 1, 16. *τῇ ἀδικίᾳ, ὀργὴ καὶ θυμός. 9 Θλίψις καὶ στενο-*  
*χωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργα-*  
*ζομένου τὸ κακόν, Ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ Ἕλληνος·*  
 10 *Δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργα-*  
*ζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι·*  
 11 *Ὅθ' γάρ ἐστιν προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ.*  
 10, 34. *12 Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπο-*  
 Gal. 2, 6. *λοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου*  
 Eph. 6, 9. *Col. 3, 25.*  
 1 Petr. *1, 17.*  
 6 Ps. 61, 13. 11 Deut. 10, 17. 2 Par. 19, 7. Iob 34, 19.  
 Sap. 6, 8. Eccli. 35, 15.

κριθῆσονται· <sup>13</sup> Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ νόμου δίκαιοι <sup>13</sup> Matth.  
 παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ νόμου δικαιο- <sup>7, 21.</sup>  
 θῆσονται. <sup>14</sup> Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα <sup>Iac. 1, 22.</sup>  
 φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῶσιν, οὗτοι νόμον μὴ ἔχον-  
 τες ἑαυτοῖς εἰσὶν νόμος, <sup>15</sup> Ὅτινες ἐνδείκνυνται <sup>15</sup> Hebr.  
 τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις <sup>8, 10.</sup>  
 αὐτῶν, συναρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως <sup>Rom. 9, 1.</sup>  
 καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων  
 ἢ καὶ ἀπολογουμένων, <sup>16</sup> Ἐν ἡμέρᾳ δτε κρινεῖ ὁ <sup>16</sup> 16, 25.  
 θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ εὐαγγέ-  
 λιόν μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>17</sup> Εἰ δὲ σὺ Ἰου-  
 δαῖος ἐπονομάζῃ καὶ ἐπαναπαύῃ νόμῳ καὶ καυχᾶσαι  
 ἐν θεῷ <sup>18</sup> Καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα καὶ δοκιμά- <sup>18</sup> Phil.  
 ζεις τὰ διαφέροντα κατηγούμενος ἐκ τοῦ νόμου, <sup>1, 10.</sup>  
<sup>19</sup> Πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς <sup>19</sup> Matth.  
 τῶν ἐν σκότει, <sup>20</sup> Παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσ- <sup>15, 14.</sup>  
 καλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως  
 καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ· <sup>21</sup> Ὁ οὖν διδάσκων  
 ἕτερον σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ κλέπ-  
 τειν κλέπτεις; <sup>22</sup> Ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν μοιχεύεις;  
 ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἰδῶλα ἱεροσυλεῖς; <sup>23</sup> Ὅς ἐν  
 νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου  
 τὸν θεὸν ἀτιμάζεις; <sup>24</sup> Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ  
 θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνε-  
 σιν, καθὼς γέγραπται. <sup>25</sup> Περιτομὴ μὲν γὰρ <sup>25</sup> 1 Cor.  
 ὠφελεῖ ἐὰν νόμον πρῶσσης· ἐὰν δὲ παραβάτης <sup>7, 19.</sup>  
 νόμου ᾖς, ἡ περιτομὴ σου ἀκροβυστία γέγονεν.  
<sup>26</sup> Ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου  
 φυλάσση, οὐχ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν  
 λογισθῆσεται; <sup>27</sup> Καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκρο-  
 βυστία τὸν νόμον τελοῦσα σὲ τὸν διὰ γράμματος  
 καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου. <sup>28</sup> Οὐ γὰρ ὁ

ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομή· <sup>29</sup> Ἄλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι οὐ γράμματι, οὐ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

## CAPUT III.

*Valent Dei dicta Iudaeis concredita. Omnes pariter sontes Dei gratia servat fide habita Christo expiatori. Legem fides non destruit.*

<sup>1</sup> Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου; ἢ τίς ἡ <sup>2</sup> 9, 4. ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; <sup>2</sup> Πολὸν κατὰ πάντα τρύπον. πρῶτον μὲν γάρ ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια <sup>3</sup> 2 Tim. τοῦ θεοῦ. <sup>3</sup> Τί γὰρ εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ <sup>2, 13.</sup> ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσῃ; <sup>4</sup> 10, 3, 33. <sup>4</sup> Μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθάπερ γέγραπται· Ὅπως ἂν δικαιοθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου <sup>5</sup> 6, 19. καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. <sup>5</sup> Εἰ δὲ <sup>6</sup> Gal. 3, 15. ἡ ἀδικία ἡμῶν θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησιν, τί ἐροῦμεν; μὴ ἀδικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; (κατὰ ἄνθρωπον λέγω.) <sup>6</sup> Μὴ γένοιτο· ἐπεὶ πῶς κρίνει ὁ θεὸς τὸν κόσμον; <sup>7</sup> Εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ φέύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι καγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι; <sup>8</sup> 6, 1. <sup>8</sup> Καὶ μὴ (καθὼς βλασφημοῦμεθα καὶ καθὼς φασίν τινες ἡμᾶς λέγειν), ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ· ὣν τὸ κρίμα ἐνδικόν ἐστιν. <sup>9</sup> 11, 32. <sup>9</sup> Τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως· προητιασάμεθα <sup>10</sup> Gal. 3, 22. γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι, <sup>10</sup> καθὼς γέγραπται· Ὅτι οὐκ ἔστιν δίκαιος οὐδὲ εἷς, <sup>11</sup> οὐκ ἔστιν συνίων.

οὐκ ἔστιν ἐκζητῶν τὸν θεόν· <sup>12</sup> Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρεώθησαν· οὐκ ἔστιν ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός.  
<sup>13</sup> Τάφος ἀνεφγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν· ἰδὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν· <sup>14</sup> Ὡν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει· <sup>15</sup> Ὅξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐχέαι αἷμα· <sup>16</sup> Σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· <sup>17</sup> Καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν.  
<sup>18</sup> Οὐκ ἔστιν φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· <sup>19</sup> Οἶδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ· ἵνα πᾶν στόμα φραγῆ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ· <sup>20</sup> Διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιοθή- <sup>20 Gal.</sup>  
 σεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ <sup>2, 16.</sup>  
 νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας. <sup>Rom.7,7</sup>

<sup>21</sup> Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ <sup>21 1, 17.</sup>  
 πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ  
 τῶν προφητῶν, <sup>22</sup> Δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως <sup>22 10, 12</sup>  
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς  
 πιστεύοντας· οὐ γὰρ ἔστιν διαστολή· <sup>23</sup> Πάντες  
 γὰρ ἤμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ,  
<sup>24</sup> Δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς  
 ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, <sup>25</sup> Ὃν προ- <sup>25 1 10.</sup>  
 ἔθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ <sup>2, 2.</sup>  
 αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ  
 τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων  
<sup>26</sup> Ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς τὴν ἔνδειξιν τῆς  
 δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι  
 αὐτὸν δίκαιον καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ· <sup>27 2, 17.</sup>  
<sup>27</sup> Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη· διὰ τοῦ <sup>23; 4, 2.</sup>  
 ποίου <sup>1 Cor. 1,</sup>  
<sup>29. 31.</sup>  
<sup>Eph.2,9.</sup>

<sup>13</sup> Ps. 5, 11. Ps. 139, 4.  
 Prov. 1, 16. <sup>18</sup> Ps. 35, 2.

<sup>14</sup> Ps. 9, 7.  
<sup>20</sup> Ps. 142, 2.

<sup>15</sup> ss. Is. 59, 7 s.

νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως.  
 28 Gal. 2<sup>28</sup> Λογίζομεθα γὰρ δικαιοῦσθαι πίστει ἀνθρωπον  
 2, 16. χωρὶς ἔργων νόμου. 29 Ἡ Ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον:  
 29 Eph. 4, 6. οὐχί καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν, 30 Εἶπερ εἰς ὁ  
 30 Gal. 3, 8. θεός, ὃς δικαιοῦσει περιτομὴν ἐκ πίστεως καὶ ἀχρο-  
 31 6, 15; βυστίαν διὰ τῆς πίστεως. 31 Νόμον οὖν καταργου-  
 7, 7. 12. μεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον  
 ιστάνομεν.

## CAPUT IV.

*Ipse Abraham non ex Legis operibus sed ex fide iustus.  
 Gratia Dei erga Abraham nondum circumcisum.*

1 Τί οὖν ἐροῦμεν εὐρηχέναι Ἀβραὰμ τὸν προ-  
 2 3, 20. πάτορα ἡμῶν κατὰ σάρκα; 2 Εἰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐξ  
 27. ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς  
 3 Gal. 3, 6. Iac. 2, 23. θεόν· 3 Τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; Ἐπίστευσεν  
 4 11, 6. δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ  
 4 11, 6. εἰς δικαιοσύνην. 4 Τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ  
 μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν ἀλλὰ κατὰ ὀφεί-  
 5 3, 28. λημα· 5 Τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ  
 ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις  
 αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. 6 Καθάπερ καὶ Δαυεὶδ  
 λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ᾧ ὁ θεὸς  
 λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων· 7 Μακάριοι  
 ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι καὶ ὧν ἐπεκα-  
 λύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι· 8 Μακάριος ἀνὴρ  
 ᾧ οὐ μὴ λογίσῃται Κύριος ἁμαρτίαν.  
 9 4, 3. 9 Ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν ἢ  
 καὶ ἐπὶ τὴν ἀχροβυστίαν; λέγομεν γὰρ ὅτι ἐλο-  
 γίσθη τῷ Ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιο-  
 σύνην. 10 Πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι  
 ἢ ἐν ἀχροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ ἀλλ' ἐν ἀχρο-

29 Mal. 2, 10. — 3 Gen. 15, 6. 7 s. Ps. 31, 1 s.

βυστία. <sup>11</sup> Καὶ σημεῖον ἔλαβεν περιτομῆς, σφραγίδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστία, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς δικαιοσύνην, <sup>12</sup> Καὶ πατέρα περιτομῆς τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσιν τοῖς ἴχνεσιν τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστία πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ. <sup>13</sup> Οὐ γὰρ διὰ νόμου ἢ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραάμ ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. <sup>14</sup> Εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις καὶ καθήρηται ἡ ἐπαγγελία. <sup>15</sup> Ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται· οὐ γὰρ οὐκ ἔστιν νόμος, οὐδὲ παράβασις. <sup>16</sup> Διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὃς ἔστιν πατὴρ πάντων ἡμῶν, <sup>17</sup> (Καθὼς γέγραπται· Ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε,) κατέναντι οὐ ἐπίστευσεν θεοῦ τοῦ ζωοποιούντος τοὺς νεκροὺς καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα. <sup>18</sup> Ὅς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν κατὰ τὸ εἰρημένον· Οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου. <sup>19</sup> Καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει κατενόησεν τὸ ἑαυτοῦ σῶμα νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας. <sup>20</sup> Εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστία, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δούς δόξαν τῷ θεῷ, <sup>21</sup> Καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπήγγελται δυνατός ἐστιν καὶ ποιῆσαι. <sup>22</sup> Διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ

11 Gal. 3, 7 ss.

14 Gal. 3, 18.

16 Gal. 3, 9.

20 (Io. 9, 24.)

11 Gen. 17, 10, 11.

13 Gen. 22, 17 etc.

17 Gen. 17, 4.

18 Gen. 15, 5.

19 Gen. 17, 17.

22 Gen. 15, 6.

εἰς δικαιοσύνην. <sup>23</sup> Οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, <sup>24</sup> Ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, <sup>25</sup> Ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

## CAPUT V.

*Salus iustorum ex fide. Christus pro nobis et mortuus est et vivit. Ut per Adam mors, ita per Christum vita.*

<sup>1</sup> Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχωμεν πρὸς τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>2</sup> Δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ἣ ἐστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. <sup>3</sup> Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, <sup>4</sup> Ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, <sup>5</sup> Ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. <sup>6</sup> Εἰς τί γὰρ Χριστός, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν ἔτι κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανεν; <sup>7</sup> Μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. <sup>8</sup> Συνίστησιν δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεὸς ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν. <sup>9</sup> Πολλῶ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθῆσόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. <sup>10</sup> Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθη-

2 Eph.  
2, 18;  
3, 12.  
1 Petr.  
5, 12.  
3 Jac. 1, 3.

6 Hebr.  
9, 14.  
1 Petr.  
3, 18.

σόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. <sup>11</sup> Οὐ μόνον δέ, <sup>11</sup> 1 Cor. 1, 30 s. 2 Cor. 5, 18 s.  
 ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου  
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν  
 ἐλάβομεν.

<sup>12</sup> Διὰ τοῦτο ὡσπερ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ <sup>12</sup> 1 Cor. 15, 21.  
 ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, καὶ διὰ τῆς  
 ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀν-  
 θρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρ-  
 τον. <sup>13</sup> Ἐπι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ. <sup>13</sup> 4, 15.  
 ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου. <sup>14</sup> Ἀλλὰ <sup>14</sup> 1 Cor. 15, 45.  
 ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως  
 καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι  
 τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ, ὅς ἐστιν τύπος τοῦ μέλ-  
 λοντος. <sup>15</sup> Ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτως  
 καὶ τὸ χάρισμα· εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς παραπτώ-  
 ματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῶ μᾶλλον ἡ χάρις  
 τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἐνὸς  
 ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπε-  
 ρίσευσεν. <sup>16</sup> Καὶ οὐχ ὡς δι' ἐνὸς ἁμαρτήσαντος  
 τὸ δώρημα· τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἐνὸς εἰς κατά-  
 κριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων  
 εἰς δικαίωμα. <sup>17</sup> Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς παραπτώ-  
 ματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν διὰ τοῦ ἐνός, πολλῶ  
 μᾶλλον οἱ τὴν περισσεῖαν τῆς χάριτος καὶ τῆς  
 δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασι-  
 λεύσουσιν διὰ τοῦ ἐνός Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>18</sup> Ἄρα <sup>18</sup> 1 Cor. 15, 22.  
 οὐν ὡς δι' ἐνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώ-  
 πους εἰς κατάκριμα, οὕτως καὶ δι' ἐνός δικαίω-  
 ματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς.  
<sup>19</sup> Ὅσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνός ἀνθρώπου  
 ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτως καὶ  
 διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἐνός δίκαιοι κατασταθήσονται  
 οἱ πολλοί. <sup>20</sup> Νόμος δὲ παρεῖσθη διὰ τὴν πλεονάσθη <sup>20</sup> Gal. 3, 19.  
 τὸ παράπτωμα· οὐ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία,



ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις, <sup>21</sup> ἵνα ὡσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτως καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

## CAPUT VI.

*Baptismus est similitudo mortis ac resurrectionis Christi. Baptizatis ergo nobis in morte Christi et per Christum novam vitam sanctificationis nactis a peccato abstinendum; vindicatis in veram libertatem serviendum Deo.*

<sup>1</sup> Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμένωμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; <sup>2</sup> Μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ; <sup>3</sup> Ἡ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; <sup>4</sup> Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὡσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. <sup>5</sup> Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνυστάσεως ἐσόμεθα. <sup>6</sup> Τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. <sup>7</sup> Ὁ γὰρ ἀποθάνων δεικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. <sup>8</sup> Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συνζήσομεν αὐτῷ, <sup>9</sup> εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. <sup>10</sup> Ὁ γὰρ ἀπέθανεν, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ· ὃ δὲ ζῆ, ζῆ τῷ θεῷ. <sup>11</sup> Οὕτως καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. <sup>12</sup> Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι εἰς τὸ ὑπακούειν ταῖς

3 s. Gal.

3, 27.

4 Col.

2, 12. —

Eph. 4.

23. Hebr.

12, 1.

1 Petr.

2, 1; 4, 2.

5 Phil.

3, 10.

6 Eph.

4, 22.

8 2 Tim.

2, 11.

ἐπιθυμίαις αὐτοῦ, <sup>13</sup> Μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη <sup>13 6, 19.</sup>  
 ὑμῶν ὄπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε  
 ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντας καὶ τὰ  
 μέλη ὑμῶν ὄπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ. <sup>14</sup> Ἄμαρτία <sup>14 Gal.</sup>  
 γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γὰρ ἔστε ὑπὸ νόμον <sup>5, 18.</sup>  
 ἀλλὰ ὑπὸ χάριν.

<sup>15</sup> Τί οὖν; ἁμαρτήσωμεν, ὅτι οὐκ ἔσμεν ὑπὸ  
 νόμον ἀλλὰ ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. <sup>16</sup> Οὐκ οἶδατε <sup>16</sup>  
 ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, <sup>10, 8, 34.</sup>  
 δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἧτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον <sup>2 Petr.</sup>  
 ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην; <sup>2, 19.</sup> <sup>17</sup> Χάρις δὲ τῷ  
 θεῷ ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ  
 ἐκ καρδίας εἰς ἃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς.  
<sup>18</sup> Ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἔδου- <sup>18 1 Cor.</sup>  
 λώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. <sup>7, 22.</sup> <sup>19</sup> Ἀνθρώπινον λέγω διὰ <sup>19 6, 13.</sup>  
 τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν· ὥσπερ γὰρ  
 παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ  
 καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτως νῦν παρα-  
 στήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς  
 ἁγιασμόν. <sup>20</sup> Ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας,  
 ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. <sup>21</sup> Τίνα οὖν καρπὸν <sup>21 8, 6.</sup>  
 εἶχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ <sup>Phil. 3,</sup>  
 τέλος ἐκείνων θάνατος. <sup>19.</sup> <sup>22</sup> Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες <sup>22 1 Petr.</sup>  
 ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε <sup>1, 9.</sup>  
 τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν  
 αἰώνιον. <sup>23</sup> Τὰ γὰρ ὀφώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος·  
 τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ  
 Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

## CAPUT VII.

*Mortui peccato mortui sumus etiam litteris legis, ut serviamus Deo in novitate spiritus. Lege enim mortua Christo obstricti sumus. Lex sancta ex imbecillitate hominum mors facta. Caro rationi repugnans. Homo peccati servus liberatur gratia Dei per Dominum nostrum Iesum Christum.*

- <sup>1</sup> Ἡ ἀγνοεῖτε, ἀδελφοί (γινώσκουσιν γὰρ νόμον λαλῶ), ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῆ; <sup>2</sup> Ἡ γὰρ ὑπανδρος γυνῆ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήρηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός.
- <sup>3</sup> Ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρός μοιγαλὶς χρηματίζει ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιγαλίδα γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ.
- <sup>4</sup> Ὡστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερεθέντι,
- <sup>5</sup> ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ. <sup>5</sup> Ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ.
- <sup>6</sup> Νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.

- <sup>7</sup> Τί οὖν ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνω ἐἶ μὴ διὰ νόμου· τὴν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ἤδειν εἶ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν· Οὐκ ἐπιθυμήσεις.
- <sup>8</sup> Ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν· χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά.
- <sup>9</sup> Ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ·

<sup>7</sup> Ex. 20, 17. Deut. 5, 21.

ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν,  
 10 Ἐγὼ δὲ ἀπέθανον· καὶ εὐρέθη μοι ἡ ἐντολή  
 ἡ εἰς ζωὴν, αὕτη εἰς θάνατον. 11 Ἡ γὰρ ἁμαρτία  
 ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς, ἐξηπάτησέν  
 με καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν. 12 Ὅστε ὁ μὲν νόμος <sup>12 τ Tim.</sup>  
 ἄγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἀγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθὴ. <sup>1, 8.</sup>  
 13 Τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ ἐγένετο θάνατος; μὴ γέ-  
 νοιτο· ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία, ἵνα φανῇ ἁμαρτία, διὰ  
 τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον· ἵνα  
 γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία  
 διὰ τῆς ἐντολῆς. 14 Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος <sup>14 8, 3.</sup>  
 πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σάρκινός εἰμι, πεπρα-  
 μένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. 15 Ὁ γὰρ κατεργάζομαι <sup>15 7, 19.</sup>  
 οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω, ἀλλ'  
 ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. 16 Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο  
 ποιῶ, σύνφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός. 17 Νυνὶ δὲ <sup>17 7, 20.</sup>  
 οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν  
 ἐμοὶ ἁμαρτία. 18 Οἶδα γὰρ ὅτι οὐχ οἰκεῖ ἐν ἐμοί,  
 τοῦτ' ἔστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν. τὸ γὰρ  
 θέλειν παράκειται μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ  
 καλὸν οὐχ εὐρίσκω. 19 Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ  
 ἀγαθόν, ἀλλὰ ὃ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω.  
 20 Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κα-  
 τεργάζομαι αὐτὸ ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.  
 21 Εὐρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν  
 τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται. 22 Συν-  
 ἤδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω  
 ἄνθρωπον. 23 Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς <sup>23 Gal.</sup>  
 μέλεσίν μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς <sup>5, 17.</sup>  
 μου καὶ αἰγμάλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρ-  
 τίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσίν μου. 24 Ταλαίπωρος  
 ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ρύσεται ἐκ τοῦ σώματος

10 Lev. 18, 5. 14 (Ps. 50, 7. 3 Reg. 21, 20. 25. Deut. 32, 30.)  
 18 (Gen. 6, 5; 8, 21.)

26 1 Cor. τοῦ θανάτου τούτου; 25 Ἡ χάρις τοῦ θεοῦ διὰ  
 15, 57. Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς  
 ἐγὼ τῷ μὲν νοῖ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ  
 νόμῳ ἁμαρτίας.

## CAPUT VIII.

*Caro et lex peccati et mortis, Spiritus Christi liberans et vivi-  
 ficans. Filiis Dei omne malum leve. Creatura gemens. Spi-  
 ritus preces regens. Nihil nos separatur a charitate Christi.*

1 Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ  
 Ἰησοῦ· μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν. 2 Ὁ γὰρ  
 νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ  
 ἠλευθέρωσέν με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ  
 3 Phil. τοῦ θανάτου. 3 Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν  
 2, 7. ᾧ ἡσθένει διὰ τῆς σαρκός, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ  
 υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας καὶ  
 περὶ ἁμαρτίας κατέκρινεν τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ  
 σαρκί, 4 ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ  
 ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν ἀλλὰ  
 κατὰ πνεῦμα. 5 Οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες τὰ τῆς  
 σαρκὸς φρονοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα τὰ τοῦ  
 πνεύματος. 6 Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θά-  
 νατος, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ  
 εἰρήνη. 7 Διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἐχθρα  
 εἰς θεόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται·  
 οὐδὲ γὰρ δύναται. 8 Οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες θεῶ  
 9 1 Cor. ἀρέσαι οὐ δύνανται. 9 Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ  
 3, 16. ἀλλὰ ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν  
 ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος  
 οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. 10 Εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ  
 μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα  
 11 1 Cor. ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. 11 Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ  
 6, 14.  
 2 Cor. ἐγείραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ  
 4, 14. ἐγείρας Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει

καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοιχοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.

12 Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, ὀφειλέται ἐσμέν οὐ τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. 13 Εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.

14 Ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοι υἱοὶ 14 Gal. 5, 18. εἰσιν θεοῦ. 15 Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ ἐλάβετε πνεῦμα υἰοθεσίας, 15 2 Tim. 1, 7. — Gal. 4, 5s. ἐν ᾧ κράζομεν· Ἀββᾶ (ὁ πατήρ). 16 Αὐτὸ τὸ πνεῦμα συνμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμέν τέχνα θεοῦ. 17 Εἰ δὲ τέχνα, καὶ κληρονόμοι· 17 Gal. 4, 7. κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συνκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ, εἶπερ συνπάσχομεν ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.

18 Λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. 19 Ἡ γὰρ ἀποκαρδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἰῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται. 20 Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἐχοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα, ἐπ' ἐλπίδι. 21 Ὅτι καὶ αὕτη ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέχνων τοῦ θεοῦ. 22 Οἶδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συνστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. 23 Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν 23 2 Cor. 5, 2. ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες ἡμεῖς· καὶ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν υἰοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. 24 Τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν· ἐλπίς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί ἐλπίζει; 25 Εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα. 26 Ὁσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν· τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὼς δεῖ οὐχ οἶδαμεν, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ

πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. <sup>27</sup> Ὁ δὲ ἐραυνῶν τὰς καρδίας οἶδεν τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. <sup>28</sup> Οἶδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. <sup>29</sup> Ὅτι οὗς προέγνω, καὶ προώρισεν συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς. <sup>30</sup> Οὗς δὲ προώρισεν, τούτους καὶ ἐκάλεσεν· καὶ οὗς ἐκάλεσεν, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὗς δὲ ἐδικαίωσεν, τούτους καὶ ἐδόξασεν. <sup>31</sup> Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; <sup>32</sup> Ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐγὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται; <sup>33</sup> Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ δικαίων. <sup>34</sup> Τίς ὁ κατακρίνων; <sup>34</sup> <sup>1</sup> Petr. 3, 22. Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθεὶς, ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὅς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν. <sup>35</sup> Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; <sup>36</sup> <sup>2</sup> Cor. 4, 11. Καθὼς γέγραπται· Ὅτι ἔνεκεν σοῦ θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. <sup>37</sup> Ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. <sup>38</sup> Πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαί, οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε δυνάμεις, <sup>39</sup> οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

## CAPUT IX.

*De Israele dolor. Dei promissa stant. Vera proles Abrahae. Libera Dei gratia. Pharaos; figuli imago. Israelitae quasi ex operibus legis non ex fide iustitiam quaerentes, quia Christum reiecerunt, iustitiam non invenerunt; Gentes ex fide Christi iustificati.*

<sup>1</sup> Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, <sup>1</sup> 1 Tim. <sup>2</sup> 7.   
 συνμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ, <sup>2</sup> Ὅτι λύπη μοί ἐστιν μεγάλη καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. <sup>3</sup> Ἡυχόμεν γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, <sup>3</sup> Act. <sup>9</sup> 2. <sup>1</sup> Cor. <sup>15</sup> 9.   
<sup>4</sup> Ὅτινές εἰσιν Ἰσραηλεῖται, ὧν ἡ υἰοθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ διαθήκη καὶ ἡ νομοθεσία καὶ ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, <sup>5</sup> Ὡν οἱ πατέρες, <sup>5</sup> 1, 25.   
 καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὧν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

<sup>6</sup> Οὐχ οἷον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραήλ, οὗτοι Ἰσραήλ· <sup>7</sup> Heb. <sup>11</sup> 18.   
<sup>7</sup> Οὐδ' ὅτι εἰσὶν σπέρμα Ἀβραάμ, πάντες τέχνα, ἀλλ' Ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα· <sup>8</sup> Gal. <sup>4</sup> 28.   
<sup>8</sup> Τοῦτ' ἔστιν, οὐ τὰ τέχνα τῆς σαρκός, ταῦτα τέχνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέχνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα. <sup>9</sup> Ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος· Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι καὶ ἔσται τῇ Σάρρα υἱός. <sup>10</sup> Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ Ρεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα, Ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. <sup>11</sup> Μήπω γὰρ γεννηθέντων μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένη, <sup>12</sup> Οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος ἐρρέθη αὐτῇ· Ὅτι ὁ μείζων

<sup>7</sup> Gen. 21, 12.  
<sup>12</sup> Gen. 25, 23.

<sup>9</sup> Gen. 18, 10.

<sup>10</sup> Gen. 25, 21. 24.



δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι, <sup>13</sup> Καθὼς γέγραπται· Τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἡσαῦ ἐμίσησα.

<sup>14</sup> Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. <sup>15</sup> Τῷ Μωϋσεῖ γὰρ λέγει· Ἐλέησω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτειρώ. <sup>16</sup> Ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεῶντος θεοῦ. <sup>17</sup> Λέγει γὰρ ἡ γραφή τῷ Φαραώ· Ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῆ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῆ. <sup>18</sup> Ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει.

<sup>19</sup> Ἐρεῖς οὖν μοι· Τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκεν; <sup>20</sup> Ὁ ἄνθρωπε, μενοῦνγε σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι· Τί με ἐποίησας οὕτως; <sup>21</sup> Ἡ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦφυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; <sup>22</sup> Εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατόν αὐτοῦ ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν, <sup>23</sup> ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν. <sup>24</sup> Οὗς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς οὐ μόνον ἐξ Ἰουδαίων ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν, <sup>25</sup> Ὅς καὶ ἐν τῷ Ὄση λέγει· Καλέσω τὸν οὐ λαόν μου λαόν μου, καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην ἠγαπημένην. <sup>26</sup> Καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς· Οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος. <sup>27</sup> Ἡσαῦς

<sup>25</sup> 1 Petr. 2, 10.

<sup>13</sup> Mal. 1, 2 s. <sup>15</sup> Ex. 33, 19. <sup>17</sup> Ex. 9, 16. <sup>18</sup> Ex. 7, 3. <sup>20</sup> Sap. 15, 7. <sup>21</sup> Is. 45, 9; 29, 16. <sup>22</sup> Jer. 18, 6. <sup>25</sup> Osee 2, 23(25)<sup>b</sup>. <sup>26</sup> Osee 1, 10<sup>b</sup>. <sup>27</sup> s. Is. 10, 22 s.

δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ· Ἐὰν ἦ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν Ἰσραήλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. <sup>28</sup> Λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει Κύριος ἐπὶ τῆς γῆς. <sup>29</sup> Καὶ καθὼς προεῖρηκεν Ἡσαΐας· Εἰ μὴ Κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα ἂν ἐγενηθήμεν καὶ ὡς Γόμορρα ἂν ὠμοιώθημεν.

<sup>30</sup> Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην κατέλαβεν δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως· <sup>31</sup> Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασεν. <sup>32</sup> Διὰ τί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων· <sup>32 s.</sup> προσέκοψαν τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος, <sup>Rom. 10, 11. 1 Petr. 2, 7.</sup> <sup>33</sup> Καθὼς γέγραπται· Ἴδού τίθημι ἐν Σιών λίθον προσκόμματος καὶ πέτραν σκανδάλου, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ κατασχυνθήσεται.

## CAPUT X.

*Iudaei negantes Christo fidem iustitiam Dei ignorabant, suam quaerentes statuere. Finis enim legis Christus, cuius fide omnes servantur et Iudaei et Gentes. Verbum Christi autem Israel audivit et contradixit.*

<sup>1</sup> Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ ἡ δέησις πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν εἰς σωτηρίαν. <sup>2</sup> Μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. <sup>3</sup> Ἄγνοοῦντες <sup>3 Phil. 3, 9.</sup> γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην καὶ τὴν ἰδίαν ζητοῦντες στήσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετά-

29 Is. 1, 9.

32 s. Is. 8, 14; 28, 16.

γησαν. <sup>4</sup> Τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.

5 Gal.  
3, 12.

<sup>5</sup> Μωϋσῆς γὰρ γράφει ὅτι τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου ὁ ποιήσας ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτῇ. <sup>6</sup> Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτως λέγει· Μὴ εἶπης ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τοῦτ' ἔστιν Χριστὸν καταγαγεῖν. <sup>7</sup> Ἡ τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστιν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. <sup>8</sup> Ἀλλὰ τί λέγει; Ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν, ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τοῦτ' ἔστιν τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ἃ κηρύσσομεν. <sup>9</sup> Ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου Κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. <sup>10</sup> Καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.

11 9, 33.

12 3, 22.

<sup>11</sup> Λέγει γὰρ ἡ γραφή· Πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται. <sup>12</sup> Οὐ γὰρ ἐστὶν διαστολὴ Ἰουδαίου τε καὶ Ἑλλήνου· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. <sup>13</sup> Πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται.

13 Act  
2, 21.

<sup>14</sup> Πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσωσιν οὐ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσωσιν χωρὶς κηρύσσοντος; <sup>15</sup> Πῶς δὲ κηρύξωσιν ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσιν; καθὼς γέγραπται· Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων ἀγαθά.

16 Io. 12,

38.

<sup>16</sup> Ἄλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. Ἡσαΐας γὰρ λέγει· Κύριε, τίς ἐπίστευσεν

<sup>5</sup> Lev. 18, 5. Ez. 20, 11. <sup>6</sup> 88. Deut. 30, 11-14. <sup>11</sup> Is. 28, 16. <sup>13</sup> Joel 2, 32. <sup>15</sup> Is. 52, 7. Nah. 1, 15. <sup>16</sup> Is. 53, 1.

τῆ ἀκοῆ ἡμῶν; <sup>17</sup> Ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοή διὰ ῥήματος Χριστοῦ. <sup>18</sup> Ἀλλὰ λέγω· Μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦνγε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. <sup>19</sup> Ἀλλὰ λέγω· Μὴ Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω; πρῶτος Μωϋσῆς λέγει· Ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπ' ἔθνει ἀσυνέτω παροργιστῶ ὑμᾶς. <sup>20</sup> Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει· Εὐρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανῆς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν. <sup>21</sup> Πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει· Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

## CAPUT XI.

*Iudaeorum pars electi, pars reiecti. Incredulitas Iudaeorum salus Gentium exstitit, sed manet salus et ipsum Israel.*

<sup>1</sup> Λέγω οὖν· Μὴ ἀπόσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλείτης εἰμί, ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, φυλῆς Βενιαμείν. <sup>2</sup> Οὐκ ἀπόσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν Ἡλείᾳ τί λέγει ἡ γραφή· ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ; <sup>3</sup> Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, καὶ γὰρ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσιν τὴν ψυχὴν μου. <sup>4</sup> Ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; Κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἳτινες οὐκ ἔκαμψαν

<sup>18</sup> Ps. 18, 5. <sup>19</sup> Deut. 32, 21. <sup>20</sup> s. Is. 65, 1 s. — 1 s. Ps. 93, 14. <sup>3</sup> 3 Reg. 19, 10. <sup>4</sup> 3 Reg. 19, 18.

ρόνου τῇ Βάαλ. <sup>5</sup> Οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν  
<sup>8</sup> 4, 4. <sup>6</sup> καὶ ῥῆμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν. <sup>6</sup> Εἰ  
 Gal. 2, 6. δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων, ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκέτι  
 γίνεται χάρις.

<sup>7</sup> Τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ Ἰσραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπ-  
 ἔτυχεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώ-  
<sup>8</sup> 8 Matth. <sup>8</sup> ἤσαν, <sup>8</sup> Καθὼς γέγραπται· Ἔδωκεν αὐτοῖς  
<sup>13, 14.</sup> ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς  
 Io. 12, 40. τοῦ μὴ βλέπειν καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν,  
 Act. 28, <sup>9</sup> ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. <sup>9</sup> Καὶ Δαυεὶδ  
<sup>26.</sup> λέγει· Γεννηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς  
 παγίδα καὶ εἰς θήραν καὶ εἰς σκάνδαλον  
 καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς· <sup>10</sup> Σκότισ-  
 θήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ  
 βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαν-  
 τὸς σύνκαμψον.

<sup>11</sup> 11 Λέγω οὖν· Μὴ ἔπταισαν ἵνα πέσωσιν; μὴ  
 γένοιτο· ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία  
 τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλώσαι αὐτούς. <sup>12</sup> Εἰ  
 δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμος καὶ τὸ  
 ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ  
<sup>13</sup> 13, 16. <sup>13</sup> πλήρωμα αὐτῶν; <sup>13</sup> Ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν·  
 Gal. 2, 7. <sup>14</sup> ἐφ' ὅσον μὲν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν  
 Act. 22, <sup>14</sup> διακονίαν μου δοξάζω, <sup>14</sup> Εἴπως παραζηλώσω  
<sup>21.</sup> μου τὴν σάρκα καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν. <sup>15</sup> Εἰ  
<sup>14</sup> 9, 3. <sup>15</sup> γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ  
 I Cor. <sup>15</sup> πρόσλημψις εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; <sup>16</sup> Εἰ δὲ ἡ  
<sup>9, 22.</sup> ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία,  
 καὶ οἱ κλάδοι.

<sup>17</sup> 17 Εἰ δὲ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, οὐ  
 δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεντρισθῆς ἐν αὐτοῖς καὶ συν-

<sup>8</sup> Is. 29, 10. Deut. 29, 4. Is. 6, 9 s.

<sup>9</sup> s. Ps. 68, 23 s.

<sup>16</sup> Num. 15, 17 ss.

κοινωνὸς τῆς ρίζης καὶ τῆς πύκτου τῆς ἐλαίας ἐγένου, <sup>18</sup> Μὴ κατακαυθῶ τῶν κλάδων· εἰ δὲ κατα- <sup>18 (Io. 4, 22.)</sup> καυθᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ρίζαν βαστάξεις ἀλλὰ ἡ ρίζα σέ. <sup>19</sup> Ἐρεῖς οὖν· Ἐξεκλάσθησαν κλάδοι ἵνα ἐγὼ ἐνκεντρισθῶ. <sup>20</sup> Καλῶς· τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν, <sup>20 Hebr. 3, 19; 4, 2.</sup> σὺ δὲ τῇ πίστει ἔστηκας. μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. <sup>21</sup> Εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσεται. <sup>22</sup> Ἴδε <sup>22 Hebr. 3, 14; 10, 29.</sup> οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ· ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας ἀποτομίαν, ἐπὶ δὲ σὲ χρηστότητα θεοῦ, ἐὰν ἐπιμείνης τῇ χρηστότητι, ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκχοπήσῃ. <sup>23</sup> Κάκεινοι δέ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσιν τῇ <sup>23 14, 4.</sup> ἀπιστίᾳ, ἐνκεντρισθήσονται· δυνατὸς γὰρ ἐστὶν ὁ θεὸς πάλιν ἐνκεντρίσαι αὐτούς. <sup>24</sup> Εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου καὶ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πύσω μᾶλλον οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν ἐνκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ; <sup>25</sup> Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρως ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν ἄγρις οὐ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέληθ, <sup>26</sup> Καὶ οὕτως πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται· Ἦξει ἐκ Σιῶν ὁ ῥυόμενος καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ. <sup>27</sup> Καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. <sup>28</sup> Κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας. <sup>29</sup> Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλήσις τοῦ θεοῦ. <sup>30</sup> Ὅσπερ γὰρ καὶ ὑμεῖς ποτὲ ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, <sup>31</sup> Οὕτως καὶ οὗτοι νῦν ἠπειθήσαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσιν.

26 s. Is. 59, 20 s.; 27, 9.

27 Ier. 31, 33 s.

32 Gal. 3<sup>2</sup> Συνέκλεισεν γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπεί-  
3, 22. θειαν ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.

33 Ὁ βάρυτος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως  
θεοῦ· ὡς ἀνεξεραύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ  
34 1 Cor. ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. 34 Τίς γὰρ ἔγνω  
2, 16. νοῦν Κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ  
ἐγένετο; 35 ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ  
36 1 Cor. ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; 36 Ὅτι ἐξ αὐτοῦ  
8, 6. καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἢ  
Col. 1, 16. δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.  
Rom. 16, 27.

## CAPUT XII.

*Sancte vivendum gratiaeque donis recte utendum. Amori,  
modestiae, mansuetudini studendum.*

1 Phil. 1 Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκ-  
4, 18. τирμῶν τοῦ θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν  
θυσίαν ζῶσαν ἁγίαν, τῷ θεῷ εὐάρεστον, τὴν  
2 Eph. λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. 2 Καὶ μὴ συσσηματί-  
5, 10. 17. ζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῷ  
1 Thess. 4, 3. ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν  
ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ  
3 1 Cor. εὐάρεστον καὶ τέλειον. 3 Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος  
12, 11; 7. τῆς δοθείσης μοι παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερ-  
17. Eph. 4, 7. φρονεῖν παρ' ἢ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ  
σωφρονεῖν, ἐκύστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον  
48. 1 Cor. πίστεως. 4 Καθάπερ γὰρ ἐν ἐνὶ σώματι πολλὰ  
12, 12. 27. μέλη ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν  
Eph. 4, 25. ἔχει πρᾶξιν, 5 Ὅπως οἱ πολλοὶ ἐν σώματι ἐσμεν  
6 Eph. ἐν Χριστῷ, τὸ δὲ καθ' εἰς ἀλλήλων μέλη, 6 Ἔχον-  
4, 11. τες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν

34 Sap. 9, 13. Is. 40, 13. 35 Iob 41, 2. (Is. 40, 14.)

ἑμῖν διάφορα· εἴτε προφητείαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, <sup>7</sup> Εἴτε διακονίαν ἐν τῇ διακονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, <sup>8</sup> Εἴτε ὁ παρακαλῶν ἐν τῇ παρακλήσει, ὁ μεταδιδούς ἐν ἀπλότητι, ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ, ὁ ἐλεῶν ἐν ἰλαρότητι.

<sup>9</sup> Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρόν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ. <sup>10</sup> Τῇ φιλαδελφίᾳ <sup>10 Eph. 4, 3. 1 Petr. 1, 7. 2, 17. 11 14, 18; 16, 18. 12 Col. 4, 2. 14 Matth. 5, 44. 1 Cor. 1, 12.</sup> εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι, <sup>11</sup> Τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ κυρίῳ δουλεύοντες, <sup>12</sup> Τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, <sup>13</sup> Ταῖς χρεῖαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. <sup>14</sup> Εὐλογεῖτε <sup>14 Matth. 5, 44. 1 Cor. 1, 12.</sup> τοὺς διώκοντας ὑμᾶς· εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. <sup>15</sup> Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, κλαίειν μετὰ κλαιόντων. <sup>16</sup> Τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες, μὴ τὰ <sup>16. 15, 5.</sup> ὑψηλὰ φρονοῦντες ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς. <sup>17</sup> Μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. <sup>17 2 Cor. 8, 21.</sup> προνοοῦμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων. <sup>18</sup> Εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ <sup>18 Hebr. 12, 14. 19 Matth. 5, 39. Hebr. 10, 30.</sup> πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες. <sup>19</sup> Μὴ ἑαυτοὺς ἐχθικοῦντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ ὅτε τόπον τῇ ὀργῇ· γέγραπται γάρ· Ἐμοὶ ἐχθίχθεις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος. <sup>20</sup> Ἀλλὰ ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν· τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρωκας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. <sup>21</sup> Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

<sup>9</sup> Am. 5, 15. <sup>16</sup> Prov. 3, 7. <sup>17</sup> Prov. 3, 4. <sup>19</sup> Eccli. 28, 1-3. Deut. 32, 35. <sup>20</sup> Prov. 25, 21 s.



## CAPUT XIII.

*Magistratibus parendum, suum cuique tribuendum, dilectio proximi exercenda, Christi virtutes induendae.*

1 6, 4. 1 Πᾶσα φυγὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑπο-  
 1 Petr. 2, 13 ss. τασσέσθω· οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ,  
 αἱ δὲ οὖσαι ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. 2 Ὅτε  
 ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ  
 ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρίμα  
 λήμφονται. 3 Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶν φόβος  
 τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ ἀλλὰ τῷ κακῷ. θέλεις δὲ μὴ  
 φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ, καὶ  
 ἔξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς. 4 Θεοῦ γὰρ διάκονός  
 ἐστιν σοὶ εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῆς,  
 φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῆ τὴν μάχαιραν φορεῖ· θεοῦ  
 γὰρ διάκονός ἐστιν, ἐκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν  
 πράσσοντι. 5 Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον  
 διὰ τὴν ὀργὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνειδήσιν. 6 Διὰ  
 τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ  
 θεοῦ εἰσὶν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες.  
 7 Matth. 7 Ἀπόδοτε οὖν πᾶσιν τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόρον  
 22, 21. τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον  
 8 Matth. 8 τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν. 8 Μηδενὶ  
 22, 37 ss. μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν· ὁ  
 9 Matth. 9 γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκεν. 9 Τὸ  
 22, 39. γὰρ Οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέ-  
 Marc. 12, 31. ψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα  
 Gal. 5, 14. ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν  
 Iac. 2, 8. τῷ Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σε-  
 10 I Cor. 10 αὐτόν. 10 Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργά-  
 13, 4. ζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη. 11 Καὶ τοῦτο  
 11 εἰδότες τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα ἤδη ἡμᾶς ἐξ ὕπνου  
 1 Thess. 5, 6 ss. εἰδότες τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα ἤδη ἡμᾶς ἐξ ὕπνου  
 Eph. 5, 14.

9 Ex. 20, 13 ss. Lev. 19, 18.

ἐγερθῆναι· νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἢ σωτηρία ἢ  
 ὅτε ἐπιστεύσαμεν. <sup>12</sup> Ἡ νὺξ προέκοφεν, ἡ δὲ <sup>12</sup> Eph.  
 ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποδώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ <sup>5, 11.</sup>  
 σκότους, ἐνδυσώμεθα δὲ τὰ ὄπλα τοῦ φωτός.  
<sup>13</sup> Ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ <sup>13</sup> Luc.  
 κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ <sup>21, 34.</sup>  
 ἔριδι καὶ ζήλῳ· <sup>14</sup> Ἀλλὰ ἐνδύσασθε τὸν κύριον <sup>14</sup> Gal.  
 Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ <sup>3, 27;</sup>  
 ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας. <sup>5, 16.</sup>  
<sup>1</sup> Petr. <sup>2, 11.</sup>

## CAPUT XIV.

*Fide imbecilli sustinendi. Cavenda offensio in ciborum ac  
 dierum usu. Non temere iudicandum. Sequenda conscientia.*

<sup>1</sup> Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, <sup>1</sup> 15, 1. 7.  
 μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. <sup>2</sup> Ὡς μὲν πιστεύει  
 φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει.  
<sup>3</sup> Ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω· ὁ <sup>3</sup> 15, 7.  
 δὲ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρίνέτω· ὁ θεὸς  
 γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. <sup>4</sup> Σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων <sup>4</sup> 14, 10.  
 ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει· <sup>1</sup> Iac. 4, 12.  
 σταθήσεται δέ, δυνατεῖ γὰρ ὁ θεὸς στήσαι αὐτόν. <sup>11, 23.</sup>  
<sup>5</sup> Ὡς μὲν γὰρ κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ  
 κρίνει πᾶσαν ἡμέραν· ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῦ  
 πληροφορεῖσθω. <sup>6</sup> Ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν κυρίῳ  
 φρονεῖ· καὶ ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει, εὐχαριστεῖ  
 γὰρ τῷ θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων κυρίῳ οὐκ ἐσθίει,  
 καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ. <sup>7</sup> Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ  
 ζῆ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποδνήσκει· <sup>8</sup> Ἐάν τε γὰρ  
 ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν, ἐάν τε ἀποδνήσκωμεν, <sup>9</sup> 2 Cor.  
 τῷ κυρίῳ ἀποδνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν ἐάν <sup>5, 15.</sup>  
 τε ἀποδνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν. <sup>9</sup> Εἰς τοῦτο <sup>1</sup> Thess.  
 γὰρ Χριστὸς ἀπέθανεν καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν <sup>4, 14.</sup>  
 καὶ ζώντων κυριεύσῃ. <sup>10</sup> Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν <sup>10</sup> 14, 4.  
<sup>2</sup> Cor. <sup>5, 10.</sup>

- ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ. <sup>11</sup> Γέγραπται γάρ· Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ.
- <sup>12</sup> Ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ. <sup>13</sup> Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον. <sup>14</sup> Οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' αὐτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν.
- <sup>15</sup> Εἰ γὰρ διὰ βρώμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγύπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου ἐκείνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν.
- <sup>16</sup> Μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. <sup>17</sup> Οὗ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις· ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. <sup>18</sup> Ὁ γὰρ ἐν τούτῳ δουλεύων τῷ Χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις. <sup>19</sup> Ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. <sup>20</sup> Μὴ ἔνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρὰ, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ πρόσκομματος ἐσθίοντι. <sup>21</sup> Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα μηδὲ πιεῖν οἶνον μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ. <sup>22</sup> Σὺ πίστιν ἔχεις; κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει. <sup>23</sup> Ὁ δὲ διακρινόμενος ἐὰν φάγη κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν.

## CAPUT XV.

*Concordiæ studendum mutuique amoris officii. De epistolæ severitate. Paulus Romanos visurus. De collecta Hierosolymam perferenda ac periculo imminente.*

<sup>1</sup> Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθε-<sup>14, 1.</sup>  
νήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς  
ἀρέσκειν. <sup>2</sup> Ἐκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσχέτω  
εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν. <sup>3</sup> Καὶ γὰρ ὁ  
Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται·  
Οἱ ὄνειδισμοὶ τῶν ὄνειδιζόντων σε ἐπ-  
έπεσαν ἐπ' ἐμέ. <sup>4</sup> Ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς  
τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν ἐγράφη, ἵνα διὰ τῆς  
ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν  
ἐλπίδα ἔχωμεν. <sup>5</sup> Ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ <sup>5 1 Cor.</sup>  
τῆς παρακλήσεως δῶψ ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν <sup>1, 10.</sup>  
ἀλλήλοις κατὰ Ἰησοῦν Χριστόν, <sup>6</sup> ἵνα ὁμοθυμαδὸν  
ἐν ἐνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν καὶ πατέρα  
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>7</sup> Διὸ προσ-<sup>7 14, 1.</sup>  
λαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς προσ-  
ελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ. <sup>8</sup> Λέγω γὰρ  
Χριστὸν Ἰησοῦν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς  
ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπ-  
αγγελίας τῶν πατέρων, <sup>9</sup> τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους  
δοξάσαι τὸν θεόν, καθὼς γέγραπται· Διὰ τοῦτο  
ἔξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσιν, καὶ τῷ  
ὄνόματί σου ψαλῶ. <sup>10</sup> Καὶ πάλιν λέγει· Εὐ-  
φράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.  
<sup>11</sup> Καὶ πάλιν· Αἰνεῖτε πάντα τὰ ἔθνη τὸν  
κύριον, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ  
λαοί. <sup>12</sup> Καὶ πάλιν Ἡσαίας λέγει· Ἔσται ἡ <sup>12 Matth.</sup>  
ρίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρ- <sup>12, 21.</sup>

<sup>8</sup> Ps. 68, 10. <sup>9</sup> 2 Reg. 22, 50. Ps. 17, 50. <sup>10</sup> Deut. 32, 43.  
<sup>11</sup> Ps. 116, 1. <sup>12</sup> Is. 11, 10.

χειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιούσιν.  
<sup>13</sup> Ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χα-  
 ρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν  
 ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.

<sup>14</sup> Πέπεισμαι δέ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ  
 περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοὶ ἐστε ἀγαθωσύνης,  
 πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἀλλή-  
 λους νουθετεῖν. <sup>15</sup> Τολμηρότερον δὲ ἔγραφα ὑμῖν  
 ἀδελφοὶ ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς,  
 διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ  
<sup>16</sup> Εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Χριστοῦ Ἰησοῦ  
 εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ  
 θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐ-  
 πρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. <sup>17</sup> Ἐχω  
 οὖν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς τὸν θεόν.  
<sup>18</sup> Οὐ γὰρ τολμήσω τι λαλεῖν ὧν οὐ κατειργάσατο  
 Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ  
 ἔργῳ, <sup>19</sup> Ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν  
 δυνάμει πνεύματος ἁγίου· ὥστε με ἀπὸ Ἱερου-  
 σαλῆμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπλη-  
 ρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. <sup>20</sup> Οὕτως δὲ  
 φιλοτιμοῦμαι εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ἄνομιάσθη  
 Χριστός, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ,  
<sup>21</sup> Ἀλλὰ καθὼς γέγραπται· Οἷς οὐχ ἀνηγγέλη  
 περὶ αὐτοῦ, ὄφρονται, καὶ οἱ οὐχ ἀκη-  
 χόασιν συνήσουσιν.

<sup>22</sup> Διὸ καὶ ἐνεχοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν  
 πρὸς ὑμᾶς. <sup>23</sup> Νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν  
<sup>19, 21.</sup> τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλ-  
 θεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, <sup>24</sup> Ὡς ἂν  
 πορεύωμαι εἰς τὴν Σπανίαν· ἐλπίζω γὰρ διαπορευό-  
 μενος θεάσασθαι ὑμᾶς καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμ-

φθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ. <sup>25</sup> Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις. <sup>26</sup> Ἡυδόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀγαθὰ κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ. <sup>27</sup> Ἡυδόκησαν γάρ, καὶ ὀφειλέται εἰσὶν αὐτῶν· εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινωνήσαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσιν καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. <sup>28</sup> Τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς Σπανίαν. <sup>29</sup> Οἶδα δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐλογίας Χριστοῦ ἐλεύσομαι.

<sup>30</sup> Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαι μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν θεόν, <sup>31</sup> ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ ἡ δωροφορία μου ἣ ἐν Ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος τοῖς ἁγίοις γένηται, <sup>32</sup> ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν. <sup>33</sup> Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

## CAPUT XVI.

*Phoebe commendatur. Salutationes variae. Vitandi quidam dissensiones et offendicula praeter doctrinam facientes. Laudatio Dei.*

<sup>1</sup> Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὗσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κενχρεαῖς, <sup>2</sup> ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστήτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρεία πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ. <sup>3</sup> Ἀσπάσασθε Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν τοὺς συνεργοὺς μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, <sup>4</sup> οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέ-

25 Act.  
20, 16;  
21, 17.

26 1 Cor.  
16, 1.  
2 Cor.  
8, 9.

27 1 Cor.  
9, 11.

30 (Col.  
4, 12.)

3 Act.  
18, 2. 26.

- 5 1 Cor. 16, 19 15. ἤσαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ ἀλλὰ καὶ  
 πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν, <sup>5</sup> Καὶ τὴν κατ'  
 οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε Ἐπαινετὸν τὸν  
 ἀγαπητὸν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀσίας εἰς  
 Χριστόν. <sup>6</sup> Ἀσπάσασθε Μαριῆμ, ἣτις πολλὰ ἐκο-  
 πίασεν εἰς ὑμᾶς. <sup>7</sup> Ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ  
 Ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου καὶ συναιχμαλώτους  
 μου, οἳτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ  
 καὶ πρὸ ἐμοῦ γέγοναν ἐν Χριστῷ. <sup>8</sup> Ἀσπάσασθε  
 Ἀμπλίατον τὸν ἀγαπητὸν μου ἐν κυρίῳ. <sup>9</sup> Ἀσπά-  
 σασθε Οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν Χριστῷ  
 καὶ Στάχυν τὸν ἀγαπητὸν μου. <sup>10</sup> Ἀσπάσασθε  
 Ἀπελλῆν τὸν δούκον ἐν Χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς  
 ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου. <sup>11</sup> Ἀσπάσασθε Ἡρωδίωνα  
 τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρ-  
 κίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. <sup>12</sup> Ἀσπάσασθε Τρύ-  
 φαιναν καὶ Τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ.  
 ἀσπάσασθε Περσίδα τὴν ἀγαπητὴν, ἣτις πολλὰ  
 13(Marc. 15, 21.) ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ. <sup>13</sup> Ἀσπάσασθε Ροῦφον τὸν  
 ἐλεχτὸν ἐν κυρίῳ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ  
 ἐμοῦ. <sup>14</sup> Ἀσπάσασθε Ἀσύνκριτον, Φλέγοντα, Ἐρμῆν,  
 Πατρόβαν, Ἐρμᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς.  
<sup>15</sup> Ἀσπάσασθε Φιλόλογον καὶ Ἰουλίαν, Νηρέα καὶ  
 τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν  
 αὐτοῖς πάντας ἀγίους. <sup>16</sup> Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν  
 16 1 Cor. 16, 20. 2 Cor. 13, 12. 1 Thess. 5, 26. 1 Petr. 5, 14. φιλήματι ἀγίῳ. Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι  
 πᾶσαι τοῦ Χριστοῦ.  
<sup>17</sup> Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς  
 τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν  
 ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ'  
 18 Phil. 3, 19. αὐτῶν. <sup>18</sup> Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν Χριστῷ  
 οὐ δουλεύουσιν ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ  
 τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσιν τὰς  
 καρδίας τῶν ἀκύνων. <sup>19</sup> Ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς

πάντας ἀφίκετο· χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν, θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν. <sup>20</sup> Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συν-  
 τρίζει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν  
 τάχει. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ  
 μεθ' ὑμῶν.

<sup>21</sup> Ἀσπάζονται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου, <sup>21 Act. 16, 1</sup>  
 καὶ Λούκιος καὶ Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος οἱ συγγε-  
 νεῖς μου. <sup>22</sup> Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράφας  
 τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. <sup>23</sup> Ἀσπάζεται ὑμᾶς Γάϊος <sup>23 (1 Cor. 1, 14. 2 Tim. 4, 20.)</sup>  
 ὁ ξένος μου καὶ ὄλης τῆς ἐκκλησίας. ἀσπάζεται  
 ὑμᾶς Ἐραστός ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως καὶ Κούαρτος  
 ὁ ἀδελφός. <sup>24</sup> Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ  
 Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

<sup>25</sup> Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ <sup>25 Iud. 24s. Ep' 1. 3, 20 s.</sup>  
 εὐαγγέλιόν μου καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ,  
 κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσι-  
 γημένου, <sup>26</sup> Φανερωθέντος δὲ νῦν διὰ τε γραφῶν  
 προφητικῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ εἰς  
 ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος,  
<sup>27</sup> Μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ <sup>27 1 Tim. 1, 17. Rom. 11, 36 etc.</sup>  
 δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.



ἦσαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ ἀλλὰ καὶ  
 5 1 Cor. πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν, <sup>5</sup> Καὶ τὴν κατ'  
 16, 19 15. οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε Ἐπαινετὸν τὸν  
 ἀγαπητὸν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀσίας εἰς  
 Χριστόν. <sup>6</sup> Ἀσπάσασθε Μαριῆμ, ἣτις πολλὰ ἐκο-  
 πίασεν εἰς ὑμᾶς. <sup>7</sup> Ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ  
 Ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου καὶ συναιχμαλώτους  
 μου, οἵτινες εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἱ  
 καὶ πρὸ ἐμοῦ γέγοναν ἐν Χριστῷ. <sup>8</sup> Ἀσπάσασθε  
 Ἀμπλίaton τὸν ἀγαπητὸν μου ἐν κυρίῳ. <sup>9</sup> Ἀσπά-  
 σασθε Οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν Χριστῷ  
 καὶ Στάχυν τὸν ἀγαπητὸν μου. <sup>10</sup> Ἀσπάσασθε  
 Ἀπελλῆν τὸν δούκον ἐν Χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς  
 ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου. <sup>11</sup> Ἀσπάσασθε Ἡρωδίωνα  
 τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρ-  
 χίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. <sup>12</sup> Ἀσπάσασθε Τρύ-  
 φαιναν καὶ Τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ.  
 ἀσπάσασθε Περσίδα τὴν ἀγαπητὴν, ἣτις πολλὰ  
 13 (Marc. ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ. <sup>13</sup> Ἀσπάσασθε Ροῦφον τὸν  
 15, 21.) ἐκλεχτὸν ἐν κυρίῳ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ  
 ἐμοῦ. <sup>14</sup> Ἀσπάσασθε Ἀσύνκριτον, Φλέγοντα, Ἐρμῆν,  
 Πατρόβαν, Ἐρμᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς.  
<sup>15</sup> Ἀσπάσασθε Φιλόλογον καὶ Ἰουλίαν, Νηρέα καὶ  
 τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν  
 16 1 Cor. αὐτοῖς πάντας ἀγίους. <sup>16</sup> Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν  
 16, 20. φιλήματι ἀγίῳ. Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι  
 2 Cor. πᾶσαι τοῦ Χριστοῦ.  
 13, 12. <sup>17</sup> Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς  
 1 Thess. τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν  
 5, 26. ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ'  
 1 Petr. αὐτῶν. <sup>18</sup> Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν Χριστῷ  
 5, 14. οὐ δουλεύουσιν ἀλλὰ τῇ, ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ  
 18 Phil. τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσιν τὰς  
 3, 19. καρδίας τῶν ἀκάκων. <sup>19</sup> Ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς

πάντας ἀφίκετο· χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν, θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν. <sup>20</sup> Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

<sup>21</sup> Ἀσπάζονται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου, <sup>21 Act. 16, 1</sup> καὶ Λούκιος καὶ Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου. <sup>22</sup> Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. <sup>23</sup> Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Γάιος <sup>23 (1 Cor. 1, 14. 2 Tim. 4, 20.)</sup> ὁ ξένος μου καὶ ὕλης τῆς ἐκκλησίας. ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Ἐραστός ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός. <sup>24</sup> Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

<sup>25</sup> Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξει κατὰ τὸ <sup>25 Iud. 24<sup>s</sup>. Ep<sup>h</sup>. 3, 20 s.</sup> εὐαγγέλιόν μου καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσηγημένου, <sup>26</sup> Φανερωθέντος δὲ νῦν διὰ τε γραφῶν προφητικῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, <sup>27</sup> Μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ <sup>27 1 Tim. 1, 17. Rom. 11, 36 etc.</sup> δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

CAPUT I.

*Salutatio. Gratiarum actio pro donis quae Corinthiis per fidem data sunt. Factiones vitandae, Christo adhaerendum. Salus enim per Christum parata non nititur humana sapientia aut arte, et contemptibilia electa sunt, ne quis in se gloriatur.*

<sup>1</sup> Παῦλος κλητὸς ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ  
<sup>2</sup> διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφός,  
<sup>1</sup> <sup>2</sup> Τῆ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῆ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ,  
<sup>18, 17.</sup> ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν  
πᾶσιν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου  
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ τύπῳ αὐτῶν καὶ  
<sup>3</sup> ἡμῶν. <sup>3</sup> Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς  
<sup>1, 7</sup> ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

<sup>4</sup> Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν  
ἐπὶ τῆ χάριτι τοῦ θεοῦ τῆ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ  
<sup>5</sup> Ἰησοῦ, <sup>5</sup> ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν  
<sup>8, 7.</sup> παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει, <sup>6</sup> καθὼς τὸ μαρ-  
τύριον τοῦ Χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, <sup>7</sup> ὅστε  
ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπ-  
εκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν  
<sup>8</sup> Ἰησοῦ Χριστοῦ, <sup>8</sup> ὅς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως  
<sup>1</sup> <sup>5, 23</sup> τέλους ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν

Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>9</sup> Πιστὸς ὁ θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

<sup>10</sup> Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ <sup>10 Phil. 2, 2.</sup> ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ἦ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῦ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. <sup>11</sup> Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσίν. <sup>12</sup> Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος <sup>12 3, 4. Act. 18, 24.</sup> ὑμῶν λέγει· Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ. <sup>13</sup> Μεμέρισται ὁ Χριστός; μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν, ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε; <sup>14</sup> Ἐὐχαριστῶ τῷ <sup>14 Act. 18, 8. Rom. 16, 23.</sup> θεῷ ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα εἰ μὴ Κρίσπον καὶ Γάϊον. <sup>15</sup> Ἴνα μὴ τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβαπτίσθητε. <sup>16</sup> Ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στεφανᾶ <sup>16 16, 15.</sup> οἶκον· λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.

<sup>17</sup> Οὐ γὰρ ἀπέστειλὲν με Χριστὸς βαπτίζειν <sup>17 2, 1. 4. 13. 2 Pctr. 1, 16.</sup> ἀλλὰ εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ <sup>18 1, 23s. Rom. 1, 16. 2 Cor. 2, 15.</sup> κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. <sup>18</sup> Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστίν, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις θεοῦ ἐστίν. <sup>19</sup> Γέγραπται γάρ· Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. <sup>20</sup> Ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς; ποῦ συζητητῆς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου; <sup>21</sup> Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας. <sup>22</sup> Ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖα αἰτοῦσιν

19 Is. 29, 14.

20 Is. 33, 18; 44, 25.

23<sup>s. 1, 18.</sup> καὶ Ἑλλήνες σοφίαν ζητοῦσιν· <sup>23</sup> Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσιν δὲ μωρίαν, <sup>24</sup> Αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσιν, Χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν· <sup>25</sup> Ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. <sup>26</sup> Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς· <sup>27</sup> Ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφοὺς, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, <sup>28</sup> Καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ· <sup>29</sup> Ὅπως μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. <sup>30</sup> Ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός καὶ ἀπολύτρωσις, <sup>31</sup> Ἴνα καθὼς γέγραπται· Ὁ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχάσθω.

29 Eph.  
2, 9.

31 2 Cor.  
10, 17.

## CAPUT II.

*Christi doctrina verbis simplex, sed caelesti plena vi et spiritu, docetque Dei sapientiam mundo absconditam, quae solo Dei Spiritu cognosci et iudicari potest.*

1 1, 17. <sup>1</sup> Καγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ. <sup>2</sup> Οὐ γὰρ ἔκρινα εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. <sup>3</sup> Καγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῶ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς· <sup>4</sup> Καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς

3 Act.  
18, 1.  
4 2 Petr.  
1, 16.

80 Ier. 23, 5.

81 Ier. 9, 23, 24.

σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ  
 δυνάμεως· <sup>5</sup> ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ  
 ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ. <sup>6</sup> Σοφίαν δὲ <sup>5</sup>  
 λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος <sup>1 Thess</sup>  
 τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου <sup>1, 5.</sup>  
 τῶν καταργουμένων· <sup>7</sup> ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν <sup>7 Eph.</sup>  
 ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν <sup>3, 5. 9.</sup>  
 ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, <sup>8</sup> ἣν <sup>Rom. 16,</sup>  
 οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· <sup>25.</sup>  
 εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης  
 ἐσταύρωσαν. <sup>9</sup> ἀλλὰ καθὼς γέγραπται· Ἄ ὄφ-  
 θαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὐς οὐκ ἤκουσεν  
 καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοί-  
 μασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.  
<sup>10</sup> Ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος  
 αὐτοῦ· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐραυνᾷ, καὶ τὰ βάθη  
 τοῦ θεοῦ. <sup>11</sup> Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ <sup>11</sup>  
 ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν <sup>(Matth.</sup>  
 αὐτῷ; οὕτως καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς ἔγνωκεν εἰ <sup>11, 27.)</sup>  
 μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. <sup>12</sup> Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα  
 τοῦ κόσμου ἐλάβομεν ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ  
 θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα  
 ἡμῖν· <sup>13</sup> Ἄ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀν- <sup>13 1, 17,</sup>  
 ὄρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύ- <sup>2, 1. 4.</sup>  
 ματος, πνευματικοῖς πνευματικὰ συνκρίνοντες. <sup>2 Petr.</sup>  
<sup>14</sup> Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύ- <sup>1, 16.</sup>  
 ματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστίν, καὶ οὐ  
 δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. <sup>14 Io.</sup>  
<sup>15</sup> Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει πάντα, αὐτὸς δὲ <sup>14, 17.</sup>  
 ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. <sup>16</sup> Τίς γὰρ ἔγνω <sup>16 Rom.</sup>  
 νοῦν Κυρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς <sup>11, 34.</sup>  
 δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.

## CAPUT III.

*Corinthiorum imbecillitas dissidiis conspicua. Unus Christus fundamentum, Christiani templum Dei sanctum. Sapientia mundi vana; in hominibus non gloriandum.*

1 Hebr. <sup>1</sup> Καὶ γὰρ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην λαλῆσαι ὑμῖν  
 5, 12 5. ὡς πνευματικοῖς ἀλλ' ὡς σαρκίνοις, ὡς νηπίοις ἐν  
 1 Petr. 2, 2. Χριστῷ. <sup>2</sup> Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα· οὐπω  
 3 8. γὰρ ἐδύνασθε. Ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε· <sup>3</sup> Ἐτι  
 1, 11 55.; γὰρ σαρκικοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ  
 11, 18. ἔρις, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον περι-  
 Gal. 5, 20. πατεῖτε; <sup>4</sup> Ὅταν γὰρ λέγῃ τις· Ἐγὼ μὲν εἰμι  
 2 Cor. 12, 20. Παύλου, ἕτερος δέ· Ἐγὼ Ἀπολλῶ, οὐκ ἄνθρωποι  
 5 7, 17. ἐστε; <sup>5</sup> Τί οὖν ἐστὶν Ἀπολλῶς; τί δέ ἐστιν Παῦ-  
 Rom. 12, 3. λος; διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἐκάστῳ ὡς  
 ὁ κύριος ἔδωκεν. <sup>6</sup> Ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπό-  
 8 Matth. 16, 27. τισεν, ἀλλὰ ὁ θεὸς ἤρξανε· <sup>7</sup> Ὡστε οὔτε ὁ φυτεῦων  
 Rom. 2, 6. ἐστὶν τι οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός.  
 Gal. 6, 5. <sup>8</sup> Ὁ φυτεῦων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἐν εἰσιν, ἕκαστος  
 κόπον. <sup>9</sup> Θεοῦ γὰρ ἐσμεν συνεργοί· θεοῦ γεώρ-  
 ριον, θεοῦ οἰκοδομὴ ἐστε.

<sup>10</sup> Κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν  
 μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος  
 δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλέπετω, πῶς ἐποικο-  
 11 Eph. 2, 20. δομεῖ. <sup>11</sup> Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖ-  
 ναι παρά τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Χριστὸς Ἰησοῦς.  
<sup>12</sup> Εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον  
 χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον,  
 καλάμην, <sup>13</sup> Ἐκάστου τὸ ἔργον φανερόν γενήσεται·  
 ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται,  
 καὶ ἐκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστιν, τὸ πῦρ δοκι-

μάσει. <sup>14</sup> Εἴ τινας τὸ ἔργον μενεῖ δ' ἐποικοδόμησεν, μισθὸν λήμφεται. <sup>15</sup> Εἴ τινας τὸ ἔργον κατακαίσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. 15 Iud. 23.

<sup>16</sup> Οὐχ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστὲ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; <sup>17</sup> Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἁγίος ἐστίν, οἳτινές ἐστε ὑμεῖς. 16 Eph. 2, 21. 17 6, 19 2 Cor. 6, 16.

<sup>18</sup> Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. <sup>19</sup> Ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν. γέγραπται γάρ· Ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφούς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. <sup>20</sup> Καὶ πάλιν· Κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶν μάταιοι. <sup>21</sup> Ὡστε μηδεὶς καυχέσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστίν, <sup>22</sup> εἴτε Παῦλος εἴτε Ἀπολλῶς εἴτε Κηφᾶς, εἴτε κόσμος εἴτε ζωὴ εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα εἴτε μέλλοντα· πάντα ὑμῶν, <sup>23</sup> Ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ θεοῦ.

## CAPUT IV.

*Non temere iudicandum de Dei ministris; de acceptis donis non gloriandum quasi non acceptis. Paulus Corinthios in Christo per Evangelium generavit. Timotheus Pauli praecursor mox Corinthum venturi.*

<sup>1</sup> Οὕτως ἡμᾶς λογιέσθω ἄνθρωπος ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. <sup>2</sup> Ὡδε λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις 1 2 Cor. 6, 4. 1 Petr. 4, 10



- εὐρεθῆ. <sup>3</sup> Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ'  
 ὑμῶν ἀνακρινῶ ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ'  
 οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω. <sup>4</sup> Οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῶ  
 σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμα· ὁ δὲ  
<sup>5</sup> Rom. ἀνακρίνων με Κύριός ἐστιν. <sup>5</sup> Ὅστε μὴ πρὸ καιροῦ  
<sup>2, 16, 29.</sup> τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει  
 τὰ κρυπτά τοῦ σκότους καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς  
 τῶν καρδιῶν· καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἐκάστῳ  
 ἀπὸ τοῦ θεοῦ.
- <sup>6</sup> Rom. **6** Ταῦτα δέ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυ-  
<sup>12, 3.</sup> τὸν καὶ Ἀπολλῶ δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ  
 μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται, ἵνα μὴ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς  
<sup>7</sup> 1Io.3,27. φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. <sup>7</sup> Τίς γάρ σε δια-  
<sup>1ac.1,17.</sup> κρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες,  
<sup>8</sup> (Apoc. τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών; <sup>8</sup> Ἦδη κεκορεσμένοι  
<sup>3, 17.)</sup> ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε· χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε·  
 καὶ ὑφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν  
<sup>9</sup> Rom. συνβασιλεύσωμεν. <sup>9</sup> Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς  
<sup>8, 36.</sup> τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν, ὡς ἐπιθανα-  
<sup>(Hebr. 10, 33.)</sup> τίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ  
<sup>10</sup> 3, 18. ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. <sup>10</sup> Ἡμεῖς μωροὶ διὰ  
 Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς  
 ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἐνδοξοί, ἡμεῖς  
<sup>11</sup> 2 Cor. δὲ ἄτιμοι. <sup>11</sup> Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν  
<sup>11, 27 8.</sup> καὶ διψῶμεν καὶ γυμνιτεύομεν καὶ χολαφιζόμεθα  
<sup>12</sup> Act. καὶ ἀστατοῦμεν <sup>12</sup> Καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς  
<sup>20, 34</sup> ἰδίαις χερσίν· λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκό-  
<sup>1</sup> Thess. μενοι ἀνεχόμεθα, <sup>13</sup> Βλασφημούμενοι παρακαλοῦ-  
<sup>2, 9.</sup> μεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν,  
<sup>2</sup> Thess. <sup>3, 8.</sup> πάντων περίφημα ἕως ἄρτι. <sup>14</sup> Οὐκ ἐντρέπων  
<sup>1</sup> Thess. ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ  
<sup>2, 11.</sup> νουθετῶ. <sup>15</sup> Ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε  
<sup>15</sup> Gal. ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ  
<sup>4, 19.</sup> Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέν-

νησα. <sup>16</sup> Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε. <sup>16</sup> 11, 1.  
<sup>17</sup> Διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστιν Gal. 4, 12.  
 τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς 17 16, 10.  
 ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδοὺς μου τὰς ἐν Χριστῷ  
 Ἰησοῦ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδύσκω.  
<sup>18</sup> Ὅς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς ἐφυσιώ-  
 θησάν τινες. <sup>19</sup> Ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, 19 16, 7.  
 ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον lac. 4, 15.  
 τῶν πεφυσιωμένων ἀλλὰ τὴν δύναμιν. <sup>20</sup> Οὐ γὰρ  
 ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει.  
<sup>21</sup> Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν  
 ἀγάπῃ πνεύματί τε πρᾶυτητος;

## CAPUT V.

*Reprehenduntur Corinthii, quod tolerarent virum in incestu  
 publice viventem, quem Apostolus absens tradit satanae.*

<sup>1</sup> Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη  
 πορνεία ἣτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὥστε γυναῖκά  
 τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν. <sup>2</sup> Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι  
 ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἀρθῇ ἐκ  
 μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας; <sup>3</sup> Εἰγὼ 3 Col.  
 μὲν γὰρ ἀπὸν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύ- (2, 5.  
 ματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν τὸν οὕτως τοῦτο κατ- 10, 1.)  
 εργασάμενον, <sup>4</sup> Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν  
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ  
 πνεύματος σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ,  
<sup>5</sup> Παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον 5 1 Tim.  
 τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ 1, 20.  
 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>6</sup> Οὐ καλὸν τὸ 1 Cor.  
 καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἶδατε ὅτι μικρὰ ζύμη δλον 1, 8.  
 τὸ φύραμα ζυμοῖ; <sup>7</sup> Ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν 6 Gal.  
 ζύμην, ἵνα ᾗτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι. 5, 9.  
 (Matth. 16, 6 etc.) 7 Io. 19,  
 36.

1 Lev. 18, 7, 8; 20, 11. 7 Ex. 12, 15.

8 2 Cor. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. 8 Ὅστε  
 1, 12. ἑορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμῃ  
 κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εὐκρινείας  
 καὶ ἀληθείας.

9 Ἐγραφα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγ-  
 νουσθαι πόρνοις, 10 Οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ  
 κόσμου τούτου ἢ τοῖς πλεονέκταις καὶ ἄρπαξιν ἢ  
 εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ ὠφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου  
 11 ἐξελεθεῖν. 11 Νῦν δὲ ἔγραφα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυ-  
 2 Thess. σθαι ἐὰν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος ἢ  
 3, 6 s. 14. πλεονέκτης ἢ εἰδωλολάτρης ἢ λοιδορὸς ἢ μέθυσος  
 1 Cor. ἢ ἄρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν. 12 Τί γάρ  
 10, 14. μοι τοὺς ἔξω κρίνετε; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε;  
 1 Io. 5, 21. 13 Τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει. ἐξάρατε τὸν  
 Tit. 3, 10. πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.  
 2 Io. 10.

## CAPUT VI.

*Contra lites, imprimis coram exteris. Ipsorum corporum  
 sanctitas Christianis colenda.*

1 Matth. 1 Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν  
 5, 40. ἕτερον κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ  
 2 Matth. τῶν ἀγίων; 2 Ἡ οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἄγιοι τὸν κόσ-  
 19, 28. μόν κρινούσιν; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος,  
 Lc. 22, 30. ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων; 3 Οὐκ οἴδατε  
 Apoc. ὅτι ἀγγέλους κρινούμεν; μήτιγε βιωτικά; 4 Βιωτικά  
 2, 26 s.; ἢ ἐν κριτήριον εἶναι ἔχετε, τοὺς ἐξουθενημένους  
 20, 4. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε. 5 Πρὸς ἐντροπὴν  
 5 15, 34. ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔστι ἐν ὑμῖν οὐδεὶς σοφός,  
 ὃς δυνήσεται διακρίναι ἀνά μέσον τοῦ ἀδελφοῦ  
 αὐτοῦ; 6 Ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται.

καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων; <sup>7</sup> Ἦδη μὲν οὖν ὄλωσ<sup>7</sup> Matth.  
 ἤττημα ὑμῖν ἐστὶν ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. <sup>5, 39-  
 διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διατί οὐχὶ μᾶλλον <sup>Lc. 6, 29,  
 ἀποστερεῖσθε; <sup>8</sup> Ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστε- <sup>Rom. 12,  
 ρεῖτε, καὶ τοῦτο ἀδελφούς. <sup>9</sup> Ἦ οὐχ οἴδατε ὅτι <sup>17, 19,  
 ἄδικοι θεοῦ βασιλείαν οὐ κληρονομήσουσιν; Μὴ <sup>1 Thess.  
 πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι οὔτε <sup>4, 6;  
 μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἀρσενοκοῖται <sup>5, 15,  
<sup>10</sup> Οὔτε <sup>1 Petr.  
 κλέπται οὔτε πλεονέχται οὔτε μέθυσοι, οὐ λοιδοροί, <sup>3, 9-  
 οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσιν. <sup>9 Gal.  
<sup>11</sup> Καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ <sup>5, 19 ss.  
 ἡγιασθήτε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ <sup>Rom. 1,  
 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι <sup>29 ss.
 τοῦ θεοῦ ἡμῶν.</sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup>

<sup>12</sup> Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· <sup>12 10, 23-  
 πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι <sup>8, 11.  
 ὑπό τινος. <sup>13</sup> Τὰ βρώματα τῆς κοιλίας, καὶ ἡ κοιλία <sup>2 Cor.  
 τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα <sup>4, 14-  
 κατάργησει· τὸ δὲ σῶμα οὐ τῆς πορνείας ἀλλὰ τῷ <sup>15 12, 27.  
 κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι. <sup>14</sup> Ὁ δὲ θεὸς <sup>14 Rom.  
 καὶ τὸν κύριον ἡγείρεν καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ <sup>8, 11.  
 τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. <sup>15</sup> Οὐχ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα <sup>2 Cor.  
 ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστίν; ἄρα οὖν τὰ μέλη τοῦ <sup>4, 14-  
 Χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. <sup>16</sup> Ἦ <sup>15 12, 27.  
 οὐχ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῆς πόρνης ἐν σῶμά <sup>16 Matth.  
 ἐστίν; Ἔσονται γάρ, φησὶν, οἱ δύο εἰς σάρκα <sup>19, 5-  
 μίαν. <sup>17</sup> Ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνευμά <sup>Marc.  
 ἐστίν. <sup>18</sup> Φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα <sup>10, 8.  
 ἢ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐστίν· <sup>Eph. 5,  
 ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. <sup>31.  
<sup>19</sup> Ἦ οὐχ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν <sup>19 3, 16s.  
 ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, <sup>2 Cor.  
 6, 16.</sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup>

20 7, 23. καὶ οὐκ ἔστε ἐαυτῶν; 20 Ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς·  
 1 Petr. 1, 18. δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν.

## CAPUT VII.

*De matrimonio eiusque usu et indissolubili vinculo, innuptis commendatur caelibatus. Fidelis cum coniuge infideli. De vocatione, circumcissione, servis. Virginitas commendatur. Nupti et innupti; filia nubilis; uxor mortuo marito libera, ut cui velit in Domino nubat.*

1 Περὶ δὲ ὧν ἐγράφατέ μοι· Καλὸν ἀνθρώπων  
 γυναικὸς μὴ ἄπτεσθαι· 2 Διὰ δὲ τὰς πορνείας  
 3 1 Petr. 3, 7. ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἐκάστη  
 τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. 3 Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν  
 ὀφειλὴν ἀποδιδύτω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ  
 ἀνδρὶ. 4 Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξου-  
 σιάζει ἀλλὰ ὁ ἀνὴρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ  
 ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλὰ ἡ γυνή. 5 Μὴ  
 ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μῆτι ἂν ἐκ συμφώνου  
 πρὸς καιρὸν ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ· καὶ πάλιν  
 ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἦτε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς  
 διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν. 6 Τοῦτο δὲ λέγω κατὰ  
 συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγὴν. 7 Θέλω γὰρ πάντας  
 ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἑμαυτόν· ἀλλὰ ἕκαστος  
 ἴδιον ἔχει χάρισμα ἐκ θεοῦ, ὁ μὲν οὕτως, ὁ δὲ  
 οὕτως. 8 Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις·  
 9 1 Tim. 5, 14. Καλὸν αὐτοῖς εἶναι μείνωσιν ὡς καὶ ἐγώ. 9 Εἰ δὲ  
 οὐκ ἐγκρατεῦνται, γαμησάτωσαν· χρεῖττον γάρ  
 10 Matth. 5, 32; 19, 9. ἐστὶν γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. 10 Τοῖς δὲ γεγα-  
 Marc. 10, 9. μηκόσιν παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ ἀλλὰ ὁ κύριος,  
 11s. Luc. 16, 18. γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι· 11 Ἐὰν δὲ  
 καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλα-  
 γήτω· καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. 12 Τοῖς

δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ κύριος· Εἴ τις ἀδελφὸς  
 γυναικα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν  
 μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν· <sup>13</sup> Καὶ γυνή εἴτις  
 ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ οὗτος συνευδοκεῖ οἰκεῖν  
 μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω τὸν ἄνδρα· <sup>14</sup> Ἠγίασται <sup>14</sup>(Rom.  
 γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται <sup>11, 16.)</sup>  
 ἢ γυνή ἢ ἄπιστος ἐν τῷ ἀδελφῷ· ἐπεὶ ἄρα τὰ  
 τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστιν, νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν.  
<sup>15</sup> Εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω· οὐ <sup>15</sup> Eph.  
 δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφή ἐν τοῖς τοιού- <sup>2, 14, 17.</sup>  
 τοις· ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός· <sup>16</sup> Τί <sup>16</sup> 1Petr.  
 γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί <sup>3, 18.</sup>  
 οἶδας, ἄνερ, εἰ τὴν γυναικα σώσεις; <sup>17</sup> Εἰ μὴ <sup>17</sup> 3, 5.  
 ἐκάστω ὡς ἐμέρισεν ὁ κύριος, ἕκαστον ὡς κέκληκεν <sup>Rom. 12,</sup>  
 ὁ θεός, οὕτως περιπατεῖτω. καὶ οὕτως ἐν ταῖς <sup>3.</sup>  
 ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι· <sup>18</sup> Περιτετμημένος  
 τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστία κέκληται  
 τις; μὴ περιτεμνέσθω· <sup>19</sup> Ἡ περιτομή οὐδὲν ἐστιν, <sup>19</sup> Gal. 5,  
 καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδὲν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐν- <sup>6; 6, 15.</sup>  
 τολῶν θεοῦ· <sup>20</sup> Ἐκαστος ἐν τῇ κλήσει ἢ ἐκλήθη, ἐν <sup>20</sup> 7, 24.  
 ταύτῃ μενέτω· <sup>21</sup> Δοῦλος ἐκλήθη; μὴ σοι μελέτω, <sup>Eph. 4, 1.</sup>  
 ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον  
 χρῆσαι· <sup>22</sup> Ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος ἀπ- <sup>22</sup> Io. 8,  
 ἐλεύθερος κυρίου ἐστίν· ὁμοίως ὁ ἐλεύθερος κλη- <sup>36. Rom.</sup>  
 θεὶς δοῦλός ἐστιν Χριστοῦ· <sup>23</sup> Τιμῆς ἡγοράσθητε· <sup>6, 18.</sup>  
 μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων· <sup>24</sup> Ἐκαστος ἐν ᾧ <sup>Eph. 6, 6.</sup>  
 ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῶ· <sup>24</sup> 6, 20.  
<sup>25</sup> Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐχ <sup>Gal. 5, 1,</sup>  
 ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἡλεημένος ὑπὸ κυρίου <sup>1 Pctr.</sup>  
 πιστὸς εἶναι· <sup>26</sup> Νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν <sup>1, 18.</sup>  
 διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ <sup>24</sup> 7, 20.  
 τὸ οὕτως εἶναι· <sup>27</sup> Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζῆτει  
 λύσιν· λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζῆτει γυναικα.

- 28 Ἐὰν δὲ καὶ γαμήσης, οὐχ ἥμαρτες. καὶ ἐὰν γήμη ἢ παρθένος, οὐχ ἥμαρτεν. θλίψιν δὲ τῆ σαρκὶ ἔξουσιν οἱ τοιοῦτοι, ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι.
- 29 Τοῦτο δὲ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστίν· τὸ λοιπὸν ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ᾧσιν, 30 Καὶ οἱ κλαίοντες ὡς μὴ κλαίοντες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ
- 31 1 Io. 2, 17. οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες, 31 Καὶ οἱ χρώ-  
 2, 17. μενοι τὸν κόσμον ὡς μὴ καταχρώμενοι· παράγει  
 Apoc. 21, 1. γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. 32 Θέλω δὲ ὑμᾶς  
 32 7, 28. ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου,  
 33 (Eph. 5, 29.) πῶς ἀρέσῃ τῷ κυρίῳ· 33 Ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ  
 5, 29.) τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσῃ τῇ γυναικί, καὶ μεμέ-  
 34 1 Tim. 5, 5. ρισται. 34 Καὶ ἡ γυνὴ ἢ ἄγαμος καὶ ἡ παρθένος  
 5, 5. μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ἡ ἁγία τῷ σώματι  
 καὶ τῷ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ  
 35 7, 26. τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσῃ τῷ ἀνδρὶ. 35 Τοῦτο δὲ  
 28, 32; πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω· οὐχ ἵνα  
 14, 40. βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὐσχημον καὶ  
 Rom. 13, 13. εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως. 36 Εἰ δέ τις  
 13. ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν  
 ἢ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ἢ θέλει  
 37 15, 58. ποιεῖτω· οὐχ ἁμαρτάνει, γαμείτωσαν. 37 Ὅς δὲ  
 Col. 1, 23. ἔστηκεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἑδραῖος, μὴ ἔχων  
 ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελή-  
 ματος, καὶ τοῦτο κέρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ,  
 τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ. 38 Ὅστε  
 καὶ ὁ γαμίζων τὴν παρθένον ἑαυτοῦ καλῶς ποιεῖ,  
 39 Rom. 7, 2. καὶ ὁ μὴ γαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ. 39 Γυνὴ δέδετα  
 7, 2. νόμφ ἐφ' ὅσον χρόνον ζῆ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ  
 κοιμηθῆ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει  
 γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. 40 Μαχαριωτέρα δὲ  
 ἐστὶν ἐὰν οὕτως μείνη, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην·  
 δοκῶ δὲ κάγω πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

## CAPUT VIII.

*Idolothyta non edenda esse vel repugnante conscientia vel cum infirmorum offendiculo.*

<sup>1</sup> Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἶδαμεν ὅτι πάν- <sup>1</sup> 10, 25.  
 τες γινώσκουσιν ἔχουσι. ἢ γινώσκουσιν φυσιοῦ, ἢ δὲ ἀγάπη <sup>27</sup> 5.  
 οἰκοδομεῖ. <sup>2</sup> Εἰ δὲ τις δοκεῖ ἐγνωσκέναι τι, οὐδέπω <sup>2</sup> Gal.  
 ἔγνω καθὼς δεῖ γινώσκειν. <sup>3</sup> Εἰ δὲ τις ἀγαπᾷ τὸν <sup>6</sup> 3.  
 θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπὸ αὐτοῦ. <sup>4</sup> Περὶ τῆς <sup>3</sup> Gal.  
 βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων οἶδαμεν ὅτι οὐδὲν <sup>4</sup> 10, 20.  
 εἰδωλὸν ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς εἰ μὴ εἷς.  
<sup>5</sup> Καὶ γὰρ εἶπερ εἰσὶν λεγόμενοι θεοὶ εἴτε ἐν  
 οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ γῆς (ὡς περ εἰσὶν θεοὶ πολλοὶ  
 καὶ κύριοι πολλοί). <sup>6</sup> Ἄλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, <sup>6</sup> Rom.  
 ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἷς κύριος <sup>11, 36.</sup>  
 Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' <sup>Col. 1,</sup>  
 αὐτοῦ. <sup>7</sup> Ἄλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἢ γινώσκουσιν· τινὲς δὲ <sup>16 s. 10.</sup>  
 τῇ συνειδήσει ἕως ἄρτι τοῦ εἰδώλου ὡς εἰδωλό- <sup>1, 3. Eph.</sup>  
 θυτον ἐσθίουσιν, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενῆς <sup>2, 10.</sup>  
 οὕσα μολύνεται. <sup>8</sup> Βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησιν <sup>8</sup> (Rom.  
 τῷ θεῷ· οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν, <sup>14, 17.</sup>  
 οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα. <sup>9</sup> Βλέπετε <sup>9</sup> (7, 37.)  
 δὲ μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένη- <sup>Rom. 14,</sup>  
 ται τοῖς ἀσθενέσιν. <sup>10</sup> Ἐὰν γὰρ τις ἴδῃ σὲ τὸν <sup>13. 20.</sup>  
 ἔχοντα γινώσκουσιν ἐν εἰδωλίῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἢ <sup>Gal. 5, 13.</sup>  
 συνειδήσις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται <sup>10</sup> 10, 14.  
 εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; <sup>11</sup> Καὶ ἀπολείται <sup>21.</sup>  
 ὁ ἀσθενῶν ἐν τῇ σῆι γνώσει ὁ ἀδελφός, δι' ἣν <sup>11</sup> Rom.  
 Χριστὸς ἀπέθανεν. <sup>12</sup> Οὕτως δὲ ἁμαρτάνοντες <sup>14, 15.</sup>  
 εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συν-  
 εἶδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε.

6 Deut. 10, 17. Mal. 2, 10.



13 Rom. 13 Διώπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου,  
 14, 21. οὐ μὴ φάγω χρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν  
 ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

## CAPUT IX.

*Paulus de se suoque Apostolatu ac iure suo. Abstinet a mercede docendi debita, sequē omnibus accommodavit Evangelii causa: corpus suum domando in agone huius vitae coronam incorruptam laturus.*

1 9, 19; 15, 8. Act. 9, 3 ss.; 18, 9; 22, 6 ss.; 26, 12 ss. <sup>1</sup> Οὐκ εἰμι ἐλεύθερος: οὐκ εἰμι ἀπόστολος: οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα: οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυρίῳ; <sup>2</sup> Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμι ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμί· ἡ γὰρ σφραγίς μου τῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυρίῳ.  
 2 4, 15. 2 Cor. 3, 2. <sup>3</sup> Ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὐτῇ ἐστίν. <sup>4</sup> Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πεῖν:  
 4 Luc. 10, 7 s. <sup>5</sup> Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου, καὶ Κηφᾶς; <sup>6</sup> Ἡ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν μὴ ἐργάζεσθαι: <sup>7</sup> Τίς στρατεύεται ἰδίῳις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; τίς ποιμαίνει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; <sup>8</sup> Μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ, ἢ καὶ ὁ νόμος ταῦτα οὐ λέγει; <sup>9</sup> Ἐν γὰρ τῷ Μωϋσέως νόμῳ γέγραπται· Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. <sup>10</sup> Ἡ δὲ ἡμῶν πάντως λέγει: δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγγράφη, ὅτι ὀφείλει ἐπ' ἐλπίδι ὁ ἀροτριῶν ἀροτριῶν, καὶ ὁ ἀλοῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ μετέχειν. <sup>11</sup> Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ

θερίσομεν; <sup>12</sup> Εἰ ἄλλοι τῆς ὑμῶν ἐξουσίας μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν ἵνα μή τινα ἐνκοπήν δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. <sup>13</sup> Οὐκ οἶδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερά ἐργαζόμενοι τὰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν, οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ παρεδρεύοντες τῷ θυσιαστηρίῳ σύμμερίζονται; <sup>14</sup> Οὐ- <sup>14</sup>Matth. 10, 10. I.c. 10, 7.  
 τως καὶ ὁ κύριος διέταξεν τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν. <sup>15</sup> Ἐγὼ δὲ οὐ κέχρημαι οὐδενὶ τούτων. Οὐκ ἔγραφα δὲ ταῦτα ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ. <sup>16</sup> Ἐὰν γὰρ εὐαγγελίσωμαι, οὐκ ἔστιν μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ γάρ μοι ἔστιν ἐὰν μὴ εὐαγγελίσωμαι. <sup>17</sup> Εἰ γὰρ <sup>17</sup> 4, 1. (I.c. 17, 10.)  
 ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. <sup>18</sup> Τίς οὖν μου ἔστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον, εἰς τὸ μὴ καταχρησασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. <sup>19</sup> Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω. <sup>20</sup> Καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰου- <sup>20</sup> Act. 16, 3; 21, 26.  
 δαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω. <sup>21</sup> Τοῖς ἀνόμοις <sup>21</sup> Act. 11, 3. Gal. 2, 3.  
 ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεοῦ ἀλλ' ἔννομος Χριστοῦ, ἵνα κερδάνω τοὺς ἀνόμους. <sup>22</sup> Ἐγενόμην <sup>22</sup> Rom. 11, 14.  
 τοῖς ἀσθενέσιν ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσιν γέγονα πάντα, ἵνα πάντως τινας σώσω. <sup>23</sup> Πάντα δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συνκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.

<sup>24</sup> Οὐκ οἶδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βρα-

<sup>13</sup> Deut. 18, 1 ss. Num. 18, 8. 31.

25<sup>2</sup> Tim. βείον; οὕτως τρέχετε ἵνα καταλάβητε. 25 Πᾶς  
 4, 8. δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται, ἐκεῖνοι  
 Iac. 1, 12. μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς  
 δὲ ἀφθαρτον. 26 Ἐγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω ὡς  
 οὐκ ἀδήλως, οὕτως πυκτεύω ὡς οὐκ ἀέρα δέρων.  
 27 Ἄλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ,  
 μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

## CAPUT X.

*Ingratorum Iudaeorum in deserto interitus exemplo sit similibus eorum peccatis. De tentatione humana et Dei in tentationibus auxilio. Fugienda eorum mensa, qui idolothytis vescuntur.*

1 Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διήλθον, 2 Καὶ πάντες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ, 3 Καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, 4 Καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον (ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, ἣ πέτρα δὲ ἦν ὁ Χριστός). 5 Ἄλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός· κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

6 Ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κάκεῖνοι ἐπεθύμησαν. 7 Μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθὼς τινες αὐτῶν, ὥσπερ γέγραπται· Ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πεῖν, καὶ ἀνέστησαν

1 Ex. 13, 21; 14, 22. Num. 9, 21. 3 Ex. 16, 15. 4 Ex. 17, 6. Num. 20, 11. 5 Num. 14, 30; 26, 64. 65. 6 Num. 11, 4. Ps. 105, 14. 7 Ex. 32, 6.

παίζειν. <sup>8</sup> Μηδὲ πορνεύωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσαν μῦ ἡμέρα εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. <sup>9</sup> Μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστόν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐξεπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὕφρων ἀπώλοντο. <sup>10</sup> Μηδὲ γογγύζετε, καθὼς τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ. <sup>11</sup> Ταῦτα δὲ πάντα τυπικῶς συνέβαινε ἐκείνοις, <sup>11 Rom. 15, 4. Hebr. 9, 26.</sup> ἐγράφη δὲ πρὸς νοουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὗς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντηεν. <sup>12</sup> Ὡστε ὁ δοκῶν ἐστάναι βλεπέτω μὴ πέση. <sup>13</sup> Πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν <sup>13 1, 9.</sup> εἰ μὴ ἀνθρώπινος· πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενερχεῖν.

<sup>14</sup> Διόπερ, ἀγαπητοί μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς <sup>14 1 10. 5, 21.</sup> εἰδωλολατρείας. <sup>15</sup> Ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὁ φημι. <sup>16</sup> Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ <sup>16 11, 24 ss.</sup> εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐστίν; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστίν; <sup>17</sup> Ὅτι εἰς ἄρτος, ἐν <sup>17 12, 12. Rom. 12, 5.</sup> σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν, οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄρτου μετέχομεν. <sup>18</sup> Βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σίρκα· οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσίν; <sup>19</sup> Τί οὖν φημί; ὅτι εἰδωλό- <sup>19 8, 4.</sup> θυτόν τι ἐστίν; ἢ ὅτι εἰδωλόν τι ἐστίν; <sup>20</sup> Ἄλλ' ὅτι ἂ θύουσιν τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύουσιν, καὶ οὐ θεῷ· οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι. <sup>21</sup> Οὐ δύνασθε ποτήριον Κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων· οὐ δύνασθε τραπέζης Κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων. <sup>22</sup> Ἡ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι <sup>22 8, 6, 12.</sup> αὐτοῦ ἐσμέν;

<sup>8</sup> Num. 25, 1. <sup>9</sup> Num. 21, 5. <sup>6.</sup> <sup>10</sup> Num. 11, 1; 14, 1 s. <sup>37.</sup> <sup>18</sup> Lev. 7, 6. <sup>20</sup> Deut. 32, 17. <sup>22</sup> Deut. 32, 21.

- 23 Πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει·  
 24 Phil. πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. 24 Μηδεὶς  
 2, 4. τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου. 25 Πᾶν  
 τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε μηδὲν ἀνα-  
 κρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν. 26 Τοῦ κυρίου  
 27 Luc. γὰρ ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. 27 Εἴ τις  
 10, 7. καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων καὶ θέλετε πορεύεσθαι,  
 πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρί-  
 νοντες διὰ τὴν συνείδησιν. 28 Ἐὰν δέ τις ὑμῖν  
 εἶπῃ· Τοῦτο ἱερόθυτόν ἐστιν, μὴ ἐσθίετε δι'  
 ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα καὶ τὴν συνείδησιν. 29 Συν-  
 εἶδησιν δέ· λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀλλὰ τὴν τοῦ  
 ἑτέρου. ἵνατί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ  
 30 Tim. ἄλλης συνειδήσεως; 30 Εἰ ἐγὼ χάριτι μετέγω, τί  
 4, 4. Rom. βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ; 31 Εἴτε  
 14, 6. οὖν ἐσθίετε εἴτε πίνετε εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα  
 31 Col. εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. 32 Ἀπρόσκοποι γίνεσθε  
 3, 17. καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλησιν καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ  
 5, 16. θεοῦ. 33 Καθὼς καὶ γὰρ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ  
 32 Rom. ζητῶν τὸ ἑμαυτοῦ συμφέρον ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν,  
 14, 13. ἵνα σωθῶσιν.  
 33 9, 19.

## CAPUT XI.

*Viro orandum capite aperto, mulieri velato. De sacramenti  
 Eucharistiae a Christo institutione et de scelere ac poena  
 indigne ad illud accedentium.*

- 1 4, 16. 1 Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ.  
 22 Thess. 2 Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ ὅτι πάντα μου μέμνη-  
 2, 15. σθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις  
 3 Eph. κατέχετε. 3 Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι παντὸς  
 5, 23. ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστιν, κεφαλὴ δὲ

γυναικὸς ὁ ἀνὴρ, κεφαλὴ δὲ τοῦ Χριστοῦ ὁ θεός.

<sup>4</sup> Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

<sup>5</sup> Πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτω τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς· ἐν γὰρ ἐστὶν καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρηνμένῃ.

<sup>6</sup> Εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνή, καὶ κειράσθω· εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω.

<sup>7</sup> Ἄνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· ἡ γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστίν.

<sup>8</sup> Οὐ γὰρ ἐστὶν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός.

<sup>9</sup> Καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.

<sup>10</sup> Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους.

<sup>11</sup> Πλὴν οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρός οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικός ἐν κυρίῳ.

<sup>12</sup> Ὅσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός, οὕτως καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικός· τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ.

<sup>13</sup> Ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε· πρέπον ἐστὶν γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι;

<sup>14</sup> Οὐδὲ ἡ φύσις αὐτῆ διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾶ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστίν,

<sup>15</sup> γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾶ, δόξα αὐτῇ ἐστίν· ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ.

<sup>16</sup> Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνηκος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ.

<sup>17</sup> Τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖσσον ἀλλὰ εἰς τὸ ἥσσον συνέρχεσθε.

<sup>18</sup> Πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω.

<sup>19</sup> Δεῖ γὰρ καὶ αἰρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι,

6 (Deut. 21, 12.)

7 Gen. 1, 26.

9 Gen. 2, 18. 23.

17 II, 22.  
18 I, 115.;  
3, 3.  
19 Matth.  
10, 34;  
18, 7.  
1 Io. 2, 19.  
Lc. 2, 35.

ἵνα καὶ οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν.

<sup>20</sup> Συνεργομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ οὐκ ἔστιν κυριαχὸν δεῖπνον φαγεῖν. <sup>21</sup> Ἐκαστος γὰρ τὸ ἴδιον

δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὅς μὲν

<sup>22</sup> πεινᾷ, ὅς δὲ μεθύει. <sup>22</sup> Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ

θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ κατασιχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί εἶπω ὑμῖν; ἐπαινέσω ὑμᾶς; ἐν τούτῳ

οὐκ ἐπαινῶ. <sup>23</sup> Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ

κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς

ἐν τῇ νυκτὶ ἧ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον, <sup>24</sup> καὶ

εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ εἶπεν· Λάβετε, φάγετε·

τοῦτό μου ἐστὶν τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον·

τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. <sup>25</sup> Ὁσαύτως

καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· Τοῦτο

τὸ ποτήριον ἢ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ

αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὅσάκις ἐὰν πίνητε, εἰς τὴν

ἐμὴν ἀνάμνησιν. <sup>26</sup> Ὅσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν

ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον πίνητε, τὸν θάνατον

τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἔλθῃ. <sup>27</sup> Ὅστε

ὅς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον ἢ πίνη τὸ ποτήριον τοῦ

κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ

τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου. <sup>28</sup> Δοκιμαζέτω δὲ ἄν-

θρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω

καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω. <sup>29</sup> Ὁ γὰρ ἐσθίων

καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει,

μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου. <sup>30</sup> Διὰ τοῦτο

ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοι-

μῶνται ἱκανοί. <sup>31</sup> Εἰ δὲ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ

ἂν ἐκρινόμεθα. <sup>32</sup> Κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ κυρίου

παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

<sup>25</sup> Ex. 24, 8.

<sup>31</sup> Ps. 31, 5.

33 Ὡστε, ἀδελφοί μου, συνεργόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. 34 Εἴ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε. Τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω διατάξομαι.

## CAPUT XII.

*Varia eiusdem Spiritus Sancti in Ecclesia charismata, mutua invicem opera indigentia. Sunt quasi membra multa in uno corpore, Christo.*

1 Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. 2 Οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἰδῶλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. 3 Διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν λέγει· ἀνάθεμα Ἰησοῦς, καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν· κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἀγίῳ. 4 Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶν, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· 5 Καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσὶν, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος· 6 Καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. 7 Ἐκάστῳ δὲ δίδεται ἢ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. 8 Ὅτι μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδεται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, 9 Ἐτέρῳ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ ἐνὶ πνεύματι, 10 Ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρῳ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεῖα γλωσσῶν. 11 Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται.

12 Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐν ἔστιν καὶ μέλη ἔχει πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος πολλά ὄντα ἐν ἔστιν σῶμα· οὕτως καὶ ὁ Χριστός.



13 Gal.  
3, 28. Io.  
7, 37. 39.

13 Καὶ γὰρ ἐν ἐνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ πάντες ἐν πνεύμα ἐποτίσθημεν. 14 Καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἐν μέλος ἀλλὰ πολλά. 15 Ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς· Ὅτι οὐκ εἰμὶ χεῖρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; 16 Καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς· Ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; 17 Εἰ ὄλον τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὄλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὑσφρησις; 18 Νῦν δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἐν ἑκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι καθὼς ἠθέλησεν. 19 Εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἐν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; 20 Νῦν δὲ πολλά μὲν μέλη, ἐν δὲ σῶμα. 21 Οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ· Χρεῖαν σου οὐκ ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσίν· Χρεῖαν ὑμῶν οὐκ ἔχω. 22 Ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν ἀναγκαῖά ἐστιν, 23 Καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν, καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει. 24 Τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρεῖαν ἔχει· ἀλλὰ ὁ θεὸς συνεχέρασεν τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δόξιν τιμὴν, 25 Ἴνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσιν τὰ μέλη. 26 Καὶ εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συναπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συναίρει πάντα τὰ μέλη. 27 Ὑμεῖς δὲ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους.

27 12, 12;  
6, 15.  
Rom. 12,  
4 s.

28 12, 9s.  
Eph. 4,  
11.

28 Καὶ οὗς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήμψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν.

29 Μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται;  
 μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις; 30 Μὴ  
 πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες  
 γλώσσαις λαλοῦσιν; μὴ πάντες διερμηνεύουσιν;  
 31 Ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. Καὶ 31 14, 1.  
 ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.

## CAPUT XIII.

*Charitatis necessitas et praecellentia.*

1 Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ 1 Rom.  
 τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς 13, 8 ss.  
 ἡχῶν ἢ κίμβαλον ἀλαλάζον. 2 Καὶ ἐὰν ἔχω προ- 2 14, 3 ss.  
 φητεῖαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν Math.  
 τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε 17, 20.  
 ὄρη μεθιστάναι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἶμι.  
 3 Καὶ ἐὰν φωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ 3 Rom.  
 ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσομαι, ἀγά- 12, 20.  
 πην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. 1 Io. 3,  
 16 s.

4 Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη  
 οὐ ζηλοῖ, οὐ περπερεύεται, οὐ φυσωῦται, 5 Οὐκ 5 10, 24.  
 ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, Phil. 2, 4.  
 οὐ λογίζεται τὸ κακόν, 6 Οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ,  
 συνχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· 7 Πάντα στέγει, πάντα  
 πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.

8 Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει· εἴτε δὲ προ-  
 φητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλώσσαι, παύσον-  
 ται· εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται. 9 Ἐκ μέρους 9 13, 12.  
 γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν.  
 10 Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργη-  
 θήσεται. 11 Ὅτε ἤμην νήπιος, ἐλάλουν ὡς νήπιος,  
 ἐφρόνουν ὡς νήπιος, ἐλογιζόμην ὡς νήπιος· ὅτε

4 Prov. 10, 12.

12 8, 3. δὲ γέγονα ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. <sup>12</sup> Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. <sup>13</sup> Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

## CAPUT XIV.

*Donum linguarum prophetiae dono inferius. De donorum gratiae in conventibus sacris usu et abusu. Mulieri tacendum in ecclesia.*

1 <sup>12, 31;</sup> Διώχετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. <sup>2</sup> Ὁ γὰρ λαλῶν γλώσση οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ ἀλλὰ θεῶ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια. <sup>3</sup> Ὁ δὲ προφητεύων ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν. <sup>4</sup> Ὁ λαλῶν γλώσση ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ προφητεύων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. <sup>5</sup> <sup>514, 1. 13.</sup> Θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε· μείζων γὰρ ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ. <sup>6</sup> <sup>12, 8.</sup> Νῦν δέ, ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει ἢ ἐν γνώσει ἢ ἐν προφητείᾳ ἢ ἐν διδαχῇ; <sup>7</sup> Ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῶ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον ἢ τὸ κιθαριζόμενον; <sup>8</sup> Καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῶ, τίς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον; <sup>9</sup> Οὕτως καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ

5 Num. 11, 29.

8 (Num. 10, 9.)

εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες. <sup>10</sup> Τοσαῦτα εἰ τύχοι γένη φωνῶν εἰσὶν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν ἄφωνον. <sup>11</sup> Ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβαρος. <sup>12</sup> Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταὶ ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε ἵνα περισσεύητε. <sup>13</sup> Διὸ ὁ λαλῶν <sup>13 14, 5.</sup> γλώσση προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ. <sup>14</sup> Ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσση, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστιν. <sup>15</sup> Τί οὖν ἐστίν; <sup>15 Eph. 5, 19.</sup> προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοί· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοί. <sup>16</sup> Ἐπεὶ ἐὰν εὐλογῆς πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν <sup>16 14, 23.</sup> τόπον τοῦ ἰδιώτου πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῆ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδεν. <sup>17</sup> Σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. <sup>18</sup> Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσση λαλῶ. <sup>19</sup> Ἀλλὰ ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους τῷ νοί μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηγήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσση.

<sup>20</sup> Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, <sup>20 Eph. 4, 14. Matth. 18, 3.</sup> ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσίν τέλειοι γίνεσθε. <sup>21</sup> Ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, Ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χερίεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονται μου, λέγει Κύριος. <sup>22</sup> Ὅστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν οὐ τοῖς πιστεύουσιν ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις, ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. <sup>23</sup> Ἐὰν οὖν συνέλθῃ <sup>23 14, 16. Act. 2, 13.</sup> ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πάντες λαλῶσιν γλώσσαις, εἰσέλθωσιν δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ

ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε; <sup>24</sup> Ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων· <sup>25</sup> Τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτως πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ὄντως ὁ θεὸς ἐν ὑμῖν ἐστίν.

<sup>26</sup> Eph. <sup>4, 12.</sup> <sup>26</sup> Τί οὖν ἐστίν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἐρμηνείαν ἔχει· πάντα <sup>27</sup> 14, 5. πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. <sup>27</sup> Εἴτε γλῶσση τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνά <sup>28</sup> 14, 2. μέρος, καὶ εἰς διερμηνευέτω· <sup>28</sup> Ἐὰν δὲ μὴ ἦ διερμηνευτής, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ. <sup>29</sup> Προφήται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν· <sup>30</sup> Ἐὰν οὐδὲ ἄλλω ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω.

<sup>31</sup> Δύνασθε γὰρ καθ' ἓνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσιν καὶ πάντες παρακαλῶνται· <sup>32</sup> Καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτύσσεται· <sup>33</sup> Rom. <sup>15, 33.</sup> <sup>33</sup> Οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς ἀλλὰ εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων.

<sup>34</sup> 1 Tim. <sup>2, 11 s.</sup> <sup>34</sup> Αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτρέπεται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλὰ ὑποτύσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. <sup>35</sup> Εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπρωτεύωσαν· αἰσχρὸν γὰρ ἐστὶν γυναικὶ λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ. <sup>36</sup> Ἡ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήνησεν;

<sup>37</sup> Εἰ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικός, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι Κυρίου ἐστὶν ἐντολή. <sup>38</sup> Εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοεῖται.

<sup>25</sup> Zach. 8, 23. Is. 45, 14. (2 Par. 6, 18.)

<sup>34</sup> Gen. 3, 16.

39 Ὡστε, ἀδελφοί, ζηλοῦτε τὸ προφητεῖν, καὶ 39 14,  
τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε. 40 Πάντα δὲ 1 ss.  
εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω. 40 Col.  
2, 5.

## CAPUT XV.

*Christi resurrectio fundamentum nostrae fidei. De ordine ac modo resurrectionis mortuorum una cum diversa resuscitatorum gloria, non in anima solum, sed etiam in corpore. Mors in resurrectione absorpta.*

1 Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον 1 Gal. 1,  
ὃ εὐαγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ 11.  
καὶ ἐστήκατε, 2 Δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ  
εὐηγγελισάμην ὑμῖν εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῆ  
ἐπιστεύσατε. 3 Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, 3 11, 23.  
ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ 3 s. Luc.  
τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς, 4 Καὶ ὅτι 24, 26 s.  
ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ  
τὰς γραφάς, 5 Καὶ ὅτι ᾤφθη Κηφᾶ, εἶτα τοῖς 5 Luc.  
δώδεκα. 6 Ἐπειτα ᾤφθη ἐπάνω πενταχοσίοις ἀδελ- 24, 34-36.  
φοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείονες μένουσιν ἕως 10, 20, 19.  
ἄρτι, τινὲς δὲ ἐκοιμήθησαν. 7 Ἐπειτα ᾤφθη Ἰα-  
κώβῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν. 8 Ἐσχάτον 8 Act.  
δὲ πάντων ὡσπερὶ τῷ ἐκτρώματι ᾤφθη κάμοι. 9, 3 ss.  
9 Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς 9 Eph.  
οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα 3, 8. Act.  
τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ. 10 Χάριτι δὲ θεοῦ εἰμὶ 9, 1 ss.  
ὃ εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἢ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγε-  
νήθη, ἀλλὰ περισσύτερον αὐτῶν πάντων ἐχοπίασα,  
οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ σὺν ἐμοί.  
11 Εἴτε οὖν ἐγὼ εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτως κηρύσσομεν  
καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.

12 Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν τινες ἐν ὑμῖν ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; 13 Εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. 14 Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. 15 Εὐρισχόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρεν τὸν Χριστόν, ὃν οὐκ ἤγειρεν εἰπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. 16 Εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. 17 Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν. 18 Ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο. 19 Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐν Χριστῷ ἠλπικότες ἐσμέν μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. 20 Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων. 21 Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. 22 Ὅσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. 23 Ἐκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι· ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. 24 Εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδιδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν. 25 Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρις οὗ θῆ ἅπαντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. 26 Ἐσχάτος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. 27 Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτός τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. 28 Ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ

20 Col. 1, 18.  
 Apoc. 1, 5.  
 21 1. Rom. 5, 12 ss.

23 1 Thess. 4, 15 s.

25 Matth. 22, 44.  
 Hebr. 1, 13; 10, 13.  
 26 s. Eph. 1, 22. Hebr. 2, 8.

πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ἡ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.

29 Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτίζομενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ αὐτῶν; 30 Τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; 31 Καθ' ἡμέραν ἀπο- 31 Rom. 8, 36. θνήσκω νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἀδελφοί, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. 32 Εἰ 32 2 Cor. 1, 8. κατὰ ἄνθρωπον ἐθνηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. 33 Μὴ πλανᾶσθε· φθειρούσιν ἤδη χρηστὰ ὀμιλίαι 33 Eph. 5, 6. κακαί. 34 Ἐκνήφατε δικαίως καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· 34 Matth. 22, 29. ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινὲς ἔχουσιν· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λαλῶ. 1 Cor. 6, 5.

35 Ἀλλὰ ἐρεῖ τις· Πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; 36 Ἐφρων, σὺ δ' σπεῖ- 36 1o. 12, 24. ρεις, οὐ ζωοποιεῖται ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ· 37 Καὶ ὁ σπεῖρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπεῖρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον εἰ τύχοι σίτου ἢ τινος τῶν λοιπῶν. 38 Ὁ δὲ θεὸς δίδωσιν αὐτῷ σῶμα καθὼς ἠθέλησεν, καὶ ἐκάστῳ τῶν σπερμάτων ἴδιον σῶμα. 39 Οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτὴ σὰρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ χτηνῶν, ἄλλη δὲ σὰρξ πτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων. 40 Καὶ σώματα ἐπ- 40 Matth. 22, 30. ουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλὰ ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων. Act. 12, 7 etc. 41 Ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. 42 Οὕτως καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. 42 15, 36. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ. 50.

32 Sap. 2, 6. Is. 22, 13; 56, 12. 33 Sap. 4, 12. 35 Ez. 37, 3. 38 Gen. 1, 11.



- 43 Phil. 43 Σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· 44 Σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. Εἰ ἔστιν σῶμα ψυχικόν, ἔστιν καὶ πνευματικόν.
- 45 Rom. 45 Οὕτως καὶ γέγραπται· Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιούν. 46 Ἄλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. 47 Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ. 48 Οἶος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἶος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι· 49 Καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ. 50 Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομησαὶ οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ.

- 51 Ἴδου μυστήριον ὑμῖν λέγω· Πάντες μὲν κοιμηθησόμεθα, οὐ πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, 52 Ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίζει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἀφθαρτοὶ καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. 53 Δεῖ γάρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν· καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. 54 Ὅταν δὲ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος· Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος. 55 Ποῦ σου θάνατε τὸ νίκος; ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον; 56 Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος. 57 Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νίκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

45 Gen. 2, 7. 47 Gen. 2, 7. 48 Gen. 3, 19. 22. 54 a. Is. 25, 8. Osee 13, 14.

58 Ὡστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἐδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστιν κενὸς ἐν Κυρίῳ.

## CAPUT XVI.

*De stipe pro sanctis colligenda. Commendatio Timothei ac familiae Stephanae. Apollos. Salutationes.*

1 Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, 1 Rom. 15, 26.  
ὡπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. 2 Κατὰ μίαν σαββάτου ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῶν τιθέτω θησαυρίζων ὃ τι ἂν εὐδοῶται, ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω τότε λογία γίνωνται. 3 Ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἂν δοκιμάσητε δι' ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἱερουσαλήμ. 4 Ἐὰν δὲ ἄξιον ἦ τοῦ κάμει πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. 5 Act. 19, 21; 20, 2 s.  
6 Ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς ὅταν Μακεδονίαν διέλθω· Μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι. 6 Πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ ἢ καὶ παραχειμᾶσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἂν πορεύωμαι. 7 Οὐδέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρούσῳ ἰδεῖν· ἐλπίζω γὰρ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἂν ὁ κύριος ἐπιτρέψῃ. 8 Ἐπιμενῶ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηχοστῆς. 8 Act. 19, 8.  
9 Θύρα γάρ μοι ἀνέφγεν μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί. 9 2 Cor. 2, 12.

10 Ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφύβως γένηται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον Κυρίου ἐργάζεται ὡς καγώ. 10 4, 17. Act. 19, 22.  
11 Μὴ τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρὸς με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. 11 1 Tim. 4, 12.

12 Περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρ- 12 3, 5. Act. 19, 1.  
ἐκίλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν

ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ,  
ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ. <sup>13</sup> Γρηγορεῖτε, στή-  
χετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε.

<sup>14</sup> Πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.

<sup>15</sup> Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί· οἴδατε τὴν  
οἰκίαν Στεφανᾶ καὶ Φορτουνάτου καὶ Ἀγαϊκοῦ, ὅτι  
ἔστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς  
ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς. <sup>16</sup> Ἴνα καὶ ὑμεῖς ὑπο-  
τάσσησθε τοῖς τοιούτοις καὶ παντὶ τῷ συνεργῶντι  
καὶ κοπιῶντι. <sup>17</sup> Χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στε-  
φανᾶ καὶ Φορτουνάτου καὶ Ἀγαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμέ-  
τερον ὑστέρημα αὐτοὶ ἀνεπλήρωσαν. <sup>18</sup> Ἀνέπαυσαν  
γὰρ τὸ ἔμδον πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε  
οὖν τοὺς τοιούτους.

<sup>19</sup> Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας.  
ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ πολλὰ Ἀκύλας καὶ  
Πρίσκιλλα σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ.  
<sup>20</sup> Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. Ἀσπά-  
σασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

<sup>21</sup> Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. <sup>22</sup> Εἰ-  
τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἤτω  
ἀνάθεμα, μαρὰν ἀθά. <sup>23</sup> Ἡ χάρις τοῦ κυρίου  
<sup>24</sup> Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. <sup>24</sup> Ἡ ἀγάπη μου μετὰ  
πάντων ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἀμήν.

# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

CAPUT I.

*Ex quantis adversitatibus in Asia Deus Apostolum eripuerit. Manifestat cordis ac doctrinae suae sinceritatem; et quod prius ad eos non venerit, se non levem esse ostendit, sed firmam suae praedicationis veritatem.*

<sup>1</sup> Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελή- <sup>1s. 1Cor.</sup>  
ματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ <sup>1, 1ss. etc.</sup>  
τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ σὺν τοῖς ἁγίοις  
πᾶσιν τοῖς οὔσιν ἐν ὄλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ. <sup>2</sup> Χάρις ὑμῖν  
καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου  
Ἰησοῦ Χριστοῦ.

<sup>3</sup> Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου <sup>3 Eph. 1,</sup>  
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν <sup>3 Rom.</sup>  
καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, <sup>15, 5.</sup> <sup>4</sup> Ὁ παρακαλῶν <sup>1 Petr.</sup>  
ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι <sup>1, 3.</sup>  
ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς  
παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ  
θεοῦ, <sup>5</sup> Ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ <sup>5 Col.</sup>  
Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτως διὰ τοῦ Χριστοῦ περισ- <sup>1, 24.</sup>  
σεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. <sup>6</sup> Εἴτε δὲ θλι-  
βόμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτη-  
ρίας, εἴτε παρακαλούμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρα-

- κλήσεως καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν· καὶ ἡ ἐλπίς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν·
- 7 Phil. 7 Ἐιδότες ὅτι ὡς κοινωνοὶ ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτως καὶ τῆς παρακλήσεως. 8 Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρῆθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν. 9 Ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχῆκαμεν, ἵνα μὴ πεποιδότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ
- 10 2Tim. 4, 18. ἐγείροντι τοὺς νεκρούς· 10 Ὅς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ρύεται, εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ρύσεται, 11 Συμπουργούντων καὶ ὑμῶν
- 11 Rom. 15, 30. ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν. 12 Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστίν, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἀπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. 13 Οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε· ἐλπίζω δὲ ὅτι ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε, 14 Καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμέν καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
- 15 Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιδήσει ἐβουλόμην πρότερον ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἵνα δευτέραν χάριν σχῆτε,
- 16 1 Cor. 16, 5. Καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν. 17 Τοῦτο οὐκ ἐβουλόμην μήτι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην· ἢ ἃ βουλευομαι κατὰ σάρκα βουλευομαι, ἵνα ἢ
- 18 1 Cor. 1, 9. παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναι καὶ τὸ οὐ οὐ; 18 Πιστὸς δὲ ὁ

θεός ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἔστιν  
 ναὶ καὶ οὐ. <sup>19</sup> Ὁ τοῦ θεοῦ γὰρ υἱὸς Ἰησοῦς Χρι-  
 στός, ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ  
 Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ,  
 ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. <sup>20</sup> Ὅσαι γὰρ ἐπαγγελ-  
 ίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναί· διὸ καὶ δι' αὐτοῦ τὸ  
 ἀμὴν τῷ θεῷ πρὸς δύοσαν δι' ἡμῶν. <sup>21</sup> Ὁ δὲ <sup>21</sup> 1 Cor.  
 βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν καὶ χρίσας <sup>1, 8.</sup>  
 ἡμᾶς θεός, <sup>22</sup> Ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς <sup>22</sup> 5, 5.  
 τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις  
 ἡμῶν. <sup>23</sup> Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι  
 ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι  
 ἤλθον εἰς Κόρινθον. <sup>24</sup> Οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν  
 τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοὶ ἐσμεν τῆς χαρᾶς  
 ὑμῶν· τῇ γὰρ πίστει ἐστήκατε.

## CAPUT II.

*Se nondum venisse, ne maior esset causa tristitiæ. Fornicarium illum ut in gratiam recipiant, hortatur. Pauli itinera et successus.*

<sup>1</sup> Ἐκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν  
 λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν. <sup>2</sup> Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς,  
 καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με εἰ μὴ ὁ λυπούμενος  
 ἐξ ἐμοῦ; <sup>3</sup> Καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτὸ ἵνα μὴ <sup>3</sup> 12, 208.  
 ἐλθὼν λύπην ἔχω ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν, πε- <sup>Phil. 2,</sup>  
 ποιιδῶς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων <sup>27.</sup>  
 ὑμῶν ἐστίν. <sup>4</sup> Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συν- <sup>4</sup> 7, 8.  
 οχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρῶν,  
 οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε  
 ἣν ἔγω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.

<sup>5</sup> Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν,  
 ἀλλὰ ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς.

<sup>6</sup> Ἰκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὐτῆ ἡ ὑπὸ τῶν <sup>6</sup> 1 Cor.  
 πλειόνων, <sup>7</sup> Ὅστε τοῦναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσα- <sup>5, 3 ss.</sup>

- σθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρῃ  
 8 Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς  
 8 1 Cor. 16, 14. λύπη καταποῦν ὁ τοιοῦτος. 8 Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς  
 κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. 9 Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ  
 ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα  
 ὑπήκοοί ἐστε. 10 Ὡς δέ τι χαρίζεσθε, καὶ γὰρ  
 11 11, 3. ἐν προσώπῳ Χριστοῦ, 11 ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶ-  
 1 Petr. 5, 8. μεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα  
 ἀγνοοῦμεν.  
 12 Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέ-  
 12 Act. 16, 8. λιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεφγμένης ἐν  
 1 Cor. 16, 9. κυρίῳ, 13 Οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου  
 Col. 4, 3. τῷ μὴ εὔρεϊν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ ἀπο-  
 13 7, 5ss. ταξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν. 14 Τῷ  
 Tit. 1, 4. δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν  
 14 Col. 2, 15. τῷ Χριστῷ καὶ τὴν ὁσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ  
 15 1 Cor. 1, 18. φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ. 15 Ὅτι Χρι-  
 στοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις  
 καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, 16 Οἷς μὲν ὁσμὴ ἐκ  
 θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμὴ ἐκ ζωῆς εἰς  
 ζωὴν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἰκανός; 17 Οὐ γὰρ ἐσμὲν  
 ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ,  
 ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατ-  
 ἐναντι θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

## CAPUT III.

*Ipsi Corinthii commendatio Pauli. Littera et Spiritus. Velum  
 Mosis in Christo sublatum.*

- 1 5, 12. 1 Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; ἢ μὴ  
 χρῆζομεν ὡς τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς  
 2 1 Cor. 9, 2. ὑμᾶς ἢ ἐξ ὑμῶν; 2 Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστέ,  
 ἐνγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκο-  
 μένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων·

<sup>3</sup> Φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ δια-  
κονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐνγεγραμμένη οὐ μέλανι  
ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξίν λιθί-  
ναις, ἀλλ' ἐν πλαξίν καρδίαις σαρκίναϊς.

<sup>4</sup> Πεποιθήσιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ  
Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν· <sup>5</sup> Οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν <sup>5</sup> 2, 16.  
λογίσασθαί τι ἄφ' ἑαυτῶν ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ  
ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ, <sup>6</sup> Ὅς καὶ ἱκάνωσεν <sup>6</sup> 1 Cor.  
ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος <sup>15, 10;</sup>  
ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτέννει, τὸ <sup>11, 25;</sup>  
δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. <sup>7</sup> Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θα- <sup>Rom. 8, 2.</sup>  
νάτου, ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη λίθοις, ἐγε- <sup>10. 6, 63.</sup>  
νήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς  
υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως διὰ τὴν  
δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην·  
<sup>8</sup> Πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἢ διακονία τοῦ πνεύματος <sup>8 Gal.</sup>  
ἔσται ἐν δόξῃ; <sup>9</sup> Εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατα- <sup>3, 14.</sup>  
κρίσεως δόξα, πολλῶ μᾶλλον περισσεύει ἡ δια-  
κονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ. <sup>10</sup> Καὶ γὰρ οὐ  
δεδοξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει  
εἶνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. <sup>11</sup> Εἰ γὰρ τὸ  
καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῶ μᾶλλον τὸ μένον  
ἐν δόξῃ. <sup>12</sup> Ἐχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα πολλῇ  
παρρησίᾳ χρώμεθα, <sup>13</sup> Καὶ οὐ καθάπερ Μωϋσῆς <sup>13 s.</sup>  
ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, <sup>Rom. 11,</sup>  
πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ <sup>7. 25.</sup>  
τέλος τοῦ καταργουμένου· <sup>14</sup> Ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ  
νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον ἡμέρας  
τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς  
διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν  
Χριστῷ καταργεῖται· <sup>15</sup> Ἀλλ' ἕως σήμερον ἡνίκα  
ἂν ἀναγινώσκηται Μωϋσῆς κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρ-

3 Ex. 31, 18.

7 Ex. 34, 29 ss.

13 Ex. 34, 33.



διαν αὐτῶν κεῖται· <sup>16</sup> Ἦνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ  
πρὸς Κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα.

<sup>17</sup> Gal. 5, 1, 13. 10. 4, 24. Ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὐδὲ τὸ πνεῦμα  
Κυρίου, ἐλευθερία. <sup>18</sup> Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακακα-  
λυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτρι-  
ζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ  
δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου πνεύματος.

## CAPUT IV.

*Evangelium alteris apertum, alteris tectum. Calamitates omnes  
victae aeternae spe gloriae.*

<sup>1</sup> 3, 6. Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην,  
<sup>2</sup> 1 Cor. 4, 5. καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐγκακοῦμεν, <sup>2</sup> Ἀλλὰ ἀπει-  
πάμεθα τὰ χρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦν-  
τες ἐν πανουργίᾳ μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ  
θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστάντες  
ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων ἐνώπιον  
τοῦ θεοῦ. <sup>3</sup> Εἰ δὲ καὶ ἔστιν κεκαλυμμένον τὸ  
<sup>4</sup> Col. 1, 15. εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἔστιν κεκα-  
λυμμένον, <sup>4</sup> Ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου  
ἐτύφλωσεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ  
αὐγᾶσαι τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης  
τοῦ Χριστοῦ, ὃς ἔστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ. <sup>5</sup> Οὐ γὰρ  
ἑαυτοὺς κηρύσσομεν ἀλλὰ Ἰησοῦν Χριστὸν κύριον,  
ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν. <sup>6</sup> Ὅτι ὁ  
θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν  
ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως  
τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ.  
<sup>7</sup> 1 Cor. 2, 5. Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὄστρα-  
κίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἡ  
τοῦ θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν. <sup>8</sup> Ἐν παντὶ θλιβόμενοι  
ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι ἀλλ' οὐκ

ἐξαπορούμενοι, <sup>9</sup> Διωχόμενοι ἀλλ' οὐκ ἐγκατα-  
 λειπόμενοι, καταβαλλόμενοι ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι,  
<sup>10</sup> Πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι <sup>10 Rom.</sup>  
 περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ <sup>8, 11.</sup>  
 σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. <sup>11</sup> Αἰεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ <sup>11 Rom.</sup>  
 ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, <sup>8, 36.</sup>  
 ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ  
 σαρκὶ ἡμῶν. <sup>12</sup> Ὅστε ὁ θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται,  
 ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν. <sup>13</sup> Ἐχοντες δὲ τὸ αὐτὸ  
 πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Ἐπί-  
 στευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν,  
 διὸ καὶ λαλοῦμεν, <sup>14</sup> Εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν <sup>14 1 Cor.</sup>  
 κύριον Ἰησοῦν καὶ ἡμᾶς σὺν Ἰησοῦ ἐγερεῖ καὶ <sup>6, 14.</sup>  
 παρυστήσει σὺν ὑμῖν. <sup>15</sup> Τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς,  
 ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν  
 εὐχαριστίαν περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

<sup>16</sup> Διὸ οὐκ ἐγκαχοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω  
 ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἡμῶν  
 ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα. <sup>17</sup> Τὸ γὰρ παρ- <sup>17 Rom.</sup>  
 αυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν <sup>8, 18.</sup>  
 εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται  
 ἡμῖν, <sup>18</sup> Μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα ἀλλὰ  
 τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα,  
 τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια.

## CAPUT V.

*Vestis nova caelestis terrenae superinduenda. Desiderium vitae  
 aeternae. De expiatione et reconciliatione.*

<sup>1</sup> Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία  
 τοῦ σκῆνους καταλυθῇ, οἰκοδομῆν ἐκ θεοῦ ἔχομεν,  
 οἰκίαν ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

- 2 Rom. 2 Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον  
8, 23. ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες.
- 3 Apoc. 3 Εἶγε καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὐρεθησόμεθα.  
16, 15.
- 4 1 Cor. 4 Καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν  
15, 53. βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι ἀλλ'  
ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς  
5 1, 22. ζωῆς. 5 Ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ  
Eph. 1, 13 s. τοῦτο θεός, ὁ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύ-  
ματος. 6 Θαρροῦντες οὖν πάντοτε καὶ εἰδότες ὅτι  
ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ  
κυρίου. 7 (Διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ  
8 Phil. 8 εἰδούς) 8 θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοχοῦμεν μᾶλλον  
1, 23. ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς  
τὸν κύριον. 9 Δὴ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδη-  
μοῦντες εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι.
- 10 Rom. 10 Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμι-  
14, 10. προσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα χομίσῃται  
Eph. 6, 8. ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ᾧ ἐπραξεν.  
16, 5, 29. εἴτε ἀγαθὸν εἴτε καχόν.

11 Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου ἀνθρώ-  
πους πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερῶμεθα· ἐλπίζω  
δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι.

- 12 3, 1. 12 Οὐ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορ-  
μὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα  
ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους καὶ  
οὐχ ἐν καρδίᾳ. 13 Εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ·  
εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. 14 Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ  
Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰς  
ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν· ἄρα οἱ πάντες ἀπέ-  
θανον. 15 Καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν ἵνα οἱ  
ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐ-  
τῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. 16 Ὅτε ἡμεῖς  
ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἶδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ  
καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν

οὐκέτι γινώσκομεν. <sup>17</sup> Ὅστε εἴ τις ἐν Χριστῷ <sup>17 Gal.</sup>  
 καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν <sup>6, 15.</sup>  
 καινὰ τὰ πάντα. <sup>18</sup> Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ <sup>Αποκ.</sup>  
 καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Χριστοῦ καὶ δόντος <sup>21, 5.</sup>  
 ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς. <sup>19</sup> Ὅς ὅτι  
 θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ,  
 μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν,  
 καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς.  
<sup>20</sup> Ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν ὡς τοῦ θεοῦ <sup>20 Eph.</sup>  
 παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, <sup>6, 20.</sup>  
 καταλλάγητε τῷ θεῷ. <sup>21</sup> Τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν <sup>21 1Petr.</sup>  
 ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώ- <sup>2, 22 ss.</sup>  
 μεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

## CAPUT VI.

*Omni modo ministrantibus Deo tenenda gratia Dei. Christus  
 et Belial. Sancti Dei.*

<sup>1</sup> Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς  
 κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς. <sup>2</sup> Λέγει  
 γάρ· Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου καὶ ἐν  
 ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν  
 καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας.  
<sup>3</sup> Μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπὴν, ἵνα μὴ <sup>3 1 Cor.</sup>  
 μωμηθῇ ἡ διακονία, <sup>4</sup> Ἄλλ' ἐν παντὶ συνιστάντες <sup>10, 32.</sup>  
 ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν <sup>4 4, 2.</sup>  
 θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, <sup>5</sup> Ἐν <sup>1 Cor.</sup>  
 πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, <sup>4, 1.</sup>  
 ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, <sup>6</sup> Ἐν ἀγνότητι, ἐν <sup>5 11, 23 ss.</sup>  
 γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύ- <sup>6 Rom.</sup>  
 ματι ἀγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτου, <sup>7</sup> Ἐν λόγῳ ἀλη- <sup>7 1 Cor.</sup>  
 θείας, ἐν δυνάμει θεοῦ, διὰ τῶν ὄπλων τῆς δικαιο- <sup>2, 4.</sup>  
 σύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, <sup>8</sup> Διὰ δόξης <sup>2 Cor.</sup>  
<sup>10, 4.</sup>

καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας· ὡς  
 9 1 Cor. πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, <sup>9</sup> Ὡς ἀγνοοῦμενοι καὶ ἐπιγινω-  
 15, 31. σκόμενοι, ὡς ἀποδνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς  
 παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι, <sup>10</sup> Ὡς λυπού-  
 μενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ  
 πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατ-  
 ἔχοντες.

**11** Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέφηνε πρὸς ὑμᾶς, Κορίν-  
 θιοι, ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται· <sup>12</sup> Οὐ στενο-  
 χωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς  
 13 1 Cor. σπλάγχνοις ὑμῶν· <sup>13</sup> Τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν,  
 4, 14. ὡς τέχνους λέγω, πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.

**14** Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς  
 γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνης καὶ ἀνομίας; ἢ τίς κοινωνία  
 15 1 Cor. φωτὶ πρὸς σκότος; <sup>15</sup> Τίς δὲ συμφώνησις Χριστοῦ  
 10, 20. πρὸς Βελίαν; ἢ τίς μερίς πιστῶ μετὰ ἀπίστου;  
 16 1 Cor. <sup>16</sup> Τίς δὲ συνκατάθεσις ναῶ θεοῦ μετὰ εἰδώλων;  
 3, 16, 17; Ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστὲ ζῶντος, καθὼς εἶπεν  
 6, 19. Hebr. 8, ὁ θεός· Ὅτι ἐνοιχήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐν-  
 10. περιπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός,  
 καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός. <sup>17</sup> Διὸ ἐξέλ-  
 θατε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε,  
 λέγει Κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἄπτεσθε·  
 κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς, <sup>18</sup> Καὶ ἔσομαι  
 ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς  
 υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει Κύριος παντο-  
 κράτωρ.

9 Ps. 117, 17 s. 11 Ps. 118, 32. 16 Lev. 26, 12. 17 Is.  
 52, 11. Zeph. 3, 19 s. 18 Jer. 31, 9. 33. 2 Reg. 7, 14.

## CAPUT VII.

*Quantus sit amor Apostoli in Corinthios, quantumque gaudium Titi nuntio de Corinthiis acceperit. Tristitia salutaris ex priore reprehensione.*

<sup>1</sup> Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ. <sup>2</sup> Χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. <sup>3</sup> Οὐ πρὸς κατάχρισιν λέγω· προείρηκα γὰρ ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστὲ εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συνζῆν. <sup>4</sup> Πολλή μοι παρρησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι κώχησις ὑπὲρ ὑμῶν· πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πίσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν. <sup>5</sup> Καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς Μακεδονίαν οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἢ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι. <sup>6</sup> Ἄλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου. <sup>7</sup> Οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ἣ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι. <sup>8</sup> Ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι· εἰ καὶ μετεμελόμην, βλέπω γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστολή ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὦραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς. <sup>9</sup> Νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν· ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. <sup>10</sup> Ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐργάζεται· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται. <sup>11</sup> Ἴδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι πόσην κατειργάσατο ὑμῖν

σπουδὴν· ἀλλὰ ἀπολογία, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐχθίρησιν. ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἀγνοῦς εἶναι τῷ πράγματι. <sup>12</sup> Ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἔνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος οὐδὲ ἔνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' ἔνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. <sup>13</sup> Διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα. Ἐπὶ δὲ τῇ παρακλήσει ἡμῶν περισσοτέρως μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν. <sup>14</sup> Ὅτι εἶ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατησχύνθη· ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτως καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἢ ἐπὶ Τίτου ἀλήθεια ἐγενήθη. <sup>15</sup> Καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστὶν ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. <sup>16</sup> Χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν.

## CAPUT VIII.

*Macedonum exemplo commendat stipem pro sanctis colligendam. Item commendat Titum collectionis causa venturum cum duobus fratribus.*

<sup>1</sup> Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας· <sup>2</sup> Ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἢ περισσεῖα τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάρους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸ πλοῦτος τῆς ἀπλότητος αὐτῶν· <sup>3</sup> Ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, <sup>4</sup> καὶ παρὰ δύναμιν ἀνθαίρετοι, <sup>4</sup> Μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους. <sup>5</sup> Καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν <sup>5</sup> πρῶτον τῷ κυρίῳ καὶ ἡμῖν διὰ θελήματος θεοῦ,

<sup>6</sup> Εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς <sup>6 9, 5.</sup>  
 προενήρξατο οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ  
 τὴν χάριν ταύτην. <sup>7</sup> Ἄλλ' ὡσπερ ἐν παντὶ περισ- <sup>7 1 Cor.</sup>  
 σεύετε, πίστει καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ πίστῃ <sup>1, 5.</sup>  
 σπουδῇ καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ  
 ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε. <sup>8</sup> Οὐ κατ' ἐπι- <sup>8 1 Cor.</sup>  
 ταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐτέρων σπουδῆς καὶ <sup>7, 6.</sup>  
 τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων.  
<sup>9</sup> Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν  
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσεν πλούσιος  
 ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχεῖα πλουτήσητε.  
<sup>10</sup> Καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν  
 συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι ἀλλὰ καὶ  
 τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι. <sup>11</sup> Νυνὶ δὲ  
 καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ  
 προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτως καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ  
 τοῦ ἔχειν. <sup>12</sup> Εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ  
 ἐὰν ἔχη εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει. <sup>13</sup> Οὐ  
 γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις, ἀλλ' ἐξ  
 ἰσότητος. <sup>14</sup> Ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσ-  
 σευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων  
 περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως  
 γένηται ἰσότης, <sup>15</sup> Καθὼς γέγραπται· Ὁ τὸ πολὺ  
 οὐκ ἐπλεόνασεν, καὶ ὁ τὸ ὀλίγον οὐκ  
 ἠλαττόνησεν.

<sup>16</sup> Χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ δίδόντι τὴν αὐτὴν  
 σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου, <sup>17</sup> Ὅτι  
 τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ  
 ὑπάρχων ἀθαίρετος ἐξῆλθεν πρὸς ὑμᾶς. <sup>18</sup> Συν-  
 ἐπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν, οὗ ὁ  
 ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλη-  
 σιῶν. <sup>19</sup> Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεῖς



ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ἡμῶν ἐν τῇ χάριτι  
 ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν τοῦ  
 20 6, 3. κυρίου δόξαν καὶ προθυμίαν ἡμῶν, <sup>20</sup> Στελλόμενοι  
 τοῦτο, μὴ τις ἡμᾶς μωμήσῃται ἐν τῇ ἀδρότητι  
 21 Rom. ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν. <sup>21</sup> Προνοοῦ-  
 12, 17. μεν γὰρ καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον Κυρίου,  
 ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. <sup>22</sup> Συνεπέμ-  
 φαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκι-  
 μάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλαῖς σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ  
 δὲ πολὺ σπουδαιότερον πεποιδῆσει πολλῇ τῇ εἰς  
 ὑμᾶς. <sup>23</sup> Εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς  
 ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκ-  
 24 7, 14. κλησιῶν, δόξα Χριστοῦ. <sup>24</sup> Τὴν οὖν ἐνδειξίν τῆς  
 ἀγάπης ὑμῶν καὶ ἡμῶν καυχῆσεως ὑπὲρ ὑμῶν  
 εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

## CAPUT IX.

*Collectio prompte instituenda. De beneficentiae praemiis.*

1 8, 4. <sup>1</sup> Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς  
 2 8, 10. ἀγίους περισσὴν μοι ἐστὶν τὸ γράφειν ὑμῖν. <sup>2</sup> Οἶδα  
 γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι  
 Μακεδόσιν, ὅτι Ἀγαθα παρεσκευάσται ἀπὸ πέρυσι,  
 3 8, 18ss. καὶ ὁ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισεν τοὺς πλείονας. <sup>3</sup> Ἐπεμψα  
 δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ  
 ὑπὲρ ὑμῶν κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς  
 4 11, 17. ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ἦτε. <sup>4</sup> Μήπως ἐὰν ἔλ-  
 θωσιν σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες καὶ εὐρωσιν ὑμᾶς  
 ἀπαρασκευάστους, καταισχυρθῶμεν ἡμεῖς (ἵνα μὴ  
 5 8, 6. λέγωμεν ὑμεῖς) ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ. <sup>5</sup> Ἀναγ-  
 καῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφούς  
 ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς καὶ προκαταρτίσωσιν

<sup>21</sup> Prov. 3, 4.

τὴν προεπηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν ταύτην ἐτοίμην εἶναι οὕτως ὡς εὐλογίαν καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν.

6 Τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως φειδο- 6 Gal.  
 μένως καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις 6, 7 ss.  
 ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει. 7 Ἐκαστος καθὼς προ-  
 ἤρηται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης·  
 ἰλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός. 8 Δυνατεῖ 8 (1 Tim.  
 δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, 6, 6. Phil.  
 4, 11.)  
 ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες  
 περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, 9 Καθὼς  
 γέγραπται· Ἐσχόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πέν-  
 νησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν  
 αἰῶνα. 10 Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπεί-  
 ροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσει καὶ  
 πληθυνεῖ τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ ἀυξήσει τὰ γενή-  
 ματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν. 11 Ἐν παντὶ 11 8, 2.  
 πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἀπλότητα, ἣτις κατεργά-  
 ζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ. 12 Ὅτι ἡ 12 Phil.  
 διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶν 2, 30.  
 προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ  
 καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ,  
 13 Διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης δοξιά- 13 1 Cor.  
 ζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας 16, 1.  
 ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπλότητι 1 Tim.  
 τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας, 6, 12 s.  
 14 Καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν, ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ  
 τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν.  
 15 Χάρις τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ. 15 8, 16.

7 (Ex. 25, 2.) Prov. 22, 8. Eccli. 35, 11.

10 Is. 55, 10. Osee 10, 12.

9 Ps. 111, 9.

## CAPUT X.

*Apostoli potestas eadem praesentis et absentis. Vera gloria.*

1 Rom. <sup>12, 1.</sup> <sup>Matth.</sup> <sup>11, 29.</sup> <sup>1</sup> Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρκαλιῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραύτητος καὶ ἐπεικειίας τοῦ Χριστοῦ, ὅς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς. <sup>2</sup> Δέομαι δὲ τὸ μὴ παρῶν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει ἢ λογιζομαι τολμῆσαι ἐπὶ τινὰς τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας. <sup>3</sup> Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα. <sup>4</sup> Τὰ γὰρ ὄπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαίρουντες <sup>5</sup> Καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, <sup>6</sup> Καὶ ἐν ἐτοιμίῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. <sup>7</sup> Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε. εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἐφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ, οὕτως καὶ ἡμεῖς. <sup>8</sup> Ἐάν τε γὰρ περισσύτερίν τι καυχῆσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι. <sup>9</sup> Ἴνα μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν. <sup>10</sup> Ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησί, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενῆς καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος. <sup>11</sup> Τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἰοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ. <sup>12</sup> Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐνκρίναι ἢ συγκρίναι ἑαυτοὺς τισιν τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυ-

τοῖς οὐ συνιᾶσιν. <sup>13</sup> Ἡμεῖς δὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα <sup>13 Rom.</sup>  
 καυησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος, <sup>12, 3, Eph. 4, 7.</sup>  
 οὐ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου, ἐφικέσθαι ἄχρι  
 καὶ ὑμῶν. <sup>14</sup> Οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς  
 ὑμᾶς ὑπερεκτεινόμεν ἐαυτούς· ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν  
 ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. <sup>15</sup> Οὐκ  
 εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις,  
 ἐλπίδα δὲ ἔχοντες ἀξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν  
 ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς  
 περισσεΐαν, <sup>16</sup> Εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγε-  
 λίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἔτοιμα  
 καυχῆσασθαι. <sup>17</sup> Ὁ δὲ καυχώμενος ἐν Κυ- <sup>17 1 Cor.</sup>  
 ρίῳ καυχάσθω. <sup>18</sup> Οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστάνων, <sup>1, 31.</sup>  
 ἐκείνός ἐστιν δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

## CAPUT XI.

*De Pauli circa Corinthios studiis et non accepta mercede.  
 Adversus pseudoapostolos gloriatur virtutes et aerumnas.*

<sup>1</sup> Ὅφελον ἀνείχεσθέ μου μικρόν τι ἀφροσύνης·  
 ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου. <sup>2</sup> Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ <sup>2 Eph.</sup>  
 ζήλω· ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένον <sup>5, 26 s.</sup>  
 ἀγνήν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. <sup>3</sup> Φοβοῦμαι δὲ  
 μήπως ὡς ὁ ὄφις Εὐάν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ παν-  
 ουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτως φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν  
 ἀπὸ τῆς ἀπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν. <sup>4</sup> Εἰ μὲν <sup>4 Gal.</sup>  
 γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ <sup>1, 6 ss.</sup>  
 ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ  
 ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε,  
 καλῶς ἀνείχεσθε. <sup>5</sup> Λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερη- <sup>5 12, 11.</sup>  
 κέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων. <sup>6</sup> Εἰ δὲ καὶ ἰδιώ- <sup>6 1 Cor.</sup>  
 της τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει, ἀλλ' ἐν παντί <sup>2, 1 ss.</sup>

<sup>17</sup> 1er. 9, 23. — <sup>3</sup> Gen. 3, 4.

- 7 12, 13. φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. <sup>7</sup> Ἡ ἁμαρτίαν  
 1 Cor. 9. ἐποίησα ἑμαυτὸν ταπεινῶν ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε,  
 12. 18. Phil. 4. ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην  
 12. ὑμῖν; <sup>8</sup> Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα λαβὼν ὑψώνιον  
 8 1 Cor. 9. 7. πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν. <sup>9</sup> Καὶ παρὼν πρὸς  
 2 Cor. 12, 13. ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς οὐ κατενάρκησα οὐδενός· τὸ  
 9 Phil. γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ  
 4, 15. ἐλθόντες ἀπὸ Μακεδονίας· καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ  
 Act. 18, 5. ἑμαυτὸν ὑμῖν ἐτήρησα καὶ τηρήσω. <sup>10</sup> Ἔστιν ἀλή-  
 1 Thess. 2, 9. θεια Χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὐτῆ οὐ  
 10 1 Cor. 9, 15. φραγήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασιν τῆς Ἀχαΐας.  
 116, 1155. <sup>11</sup> Διατί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν.  
 12 <sup>12</sup> Ὁ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκχύσω τὴν ἀφορ-  
 μὴν τῶν θελούντων ἀφορμὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται  
 13 Phil. εὐρεθῶσιν καθὼς καὶ ἡμεῖς. <sup>13</sup> Οἱ γὰρ τοιοῦτοι  
 3, 2. ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι  
 εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. <sup>14</sup> Καὶ οὐ θαῦμα· αὐτὸς  
 γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον  
 φωτός. <sup>15</sup> Οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ  
 μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὡν  
 τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. <sup>16</sup> Πάλιν  
 λέγω, μὴ τίς με δόξη ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μήγε,  
 κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα καὶ γὰρ μικρὸν τι  
 17 (9, 4.) καυχῆσωμαι. <sup>17</sup> Ὁ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ Κύριον,  
 ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς  
 18 10, 13; καυχῆσεως. <sup>18</sup> Ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν  
 12, 9. σάρκα, καὶ γὰρ καυχῆσομαι. <sup>19</sup> Ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε  
 Phil. 3, 4 ss. τῶν ἀφρόνων φρόνιμοι ὄντες. <sup>20</sup> Ἀνέχεσθε γὰρ  
 εἴ τις ὑμᾶς κατιδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις  
 λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις εἰς πρόσωπον  
 ὑμᾶς δέρει. <sup>21</sup> Κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς  
 ἡσθενήσαμεν· ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ, (ἐν ἀφρο-  
 σύνῃ λέγω,) τολμῶ καὶ γὰρ. <sup>22</sup> Ἑβραῖοί εἰσιν, καὶ γὰρ·  
 Ἰσραηλεῖται εἰσιν, καὶ γὰρ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσιν,

καγώ· <sup>23</sup> Διάκονοι Χριστοῦ εἰσίν, (παραφρονῶν λαλῶ) ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις. <sup>24</sup> Ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσεράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, <sup>25</sup> Τρὶς <sup>25 Act. 16, 22; 14, 19; 27, 41.</sup> ἔραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, <sup>26</sup> Ὀδοιπορίαις <sup>26 6, 4ss. 2 Tim. 3, 11. Gal. 2, 4.</sup> πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις ληστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἔθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις, <sup>27</sup> Ἐν κόπῃ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῶ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν φύγει καὶ γυμνότητι. <sup>28</sup> Χωρὶς τῶν παρεκτός, ἢ ἐπίστασις μου ἢ καθ' ἡμέραν, ἢ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. <sup>29</sup> Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; <sup>30</sup> Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ <sup>30 12, 5.</sup> τῆς ἀσθενείας μου καυχῆσομαι. <sup>31</sup> Ὁ θεὸς καὶ <sup>31 Rom. 1, 25; 9, 5. Gal. 1, 20.</sup> πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὧν ἐδλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ φεύδομαι. <sup>32</sup> Ἐν Δαμασκῶ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως <sup>32 8. Act. 9, 24 s.</sup> ἐφρούρει τὴν πόλιν Δαμασκηῶν πιῦσαι με, <sup>33</sup> Καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐγαλάσθην διὰ τοῦ τείχους καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

## CAPUT XII.

*Visa Pauli caelestia. Sudes in carne. Pauli liberalitas in Corinthios. Brevis venturi cura.*

<sup>1</sup> Καυχᾶσθαι δεῖ, οὐ συμφέρον μὲν· ἐλεύ- <sup>1 11, 30.</sup> σομαι δὲ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις Κυρίου. <sup>2</sup> Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῶ πρὸ ἐτῶν δεκατεσ- <sup>2 Act. 9, 3.</sup> σάρων, εἴτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτός τοῦ

<sup>24</sup> Deut. 25, 3.

σώματος οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ἀρπαγέντα τὸν τοι-  
 3 11, 11. οὔτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. <sup>3</sup> Καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον  
 ἄνθρωπον, εἴτε ἐν σώματι εἴτε χωρὶς τοῦ σώμα-  
 τος οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, <sup>4</sup> Ὅτι ἤρπαγῃ εἰς  
 τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ  
 5 12, 98; οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. <sup>5</sup> Ὑπὲρ τοῦ τοιοῦτου  
 11, 30. καυχῆσομαι, ὑπὲρ δὲ ἑμαυτοῦ οὐ καυχῆσομαι εἰ  
 μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου. <sup>6</sup> Ἐὰν γὰρ θελήσω  
 καυχῆσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ  
 ἐρῶ· φείδομαι δέ, μή τις εἰς ἐμὲ λογίσσεται ὑπὲρ  
 ὃ βλέπει με ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. <sup>7</sup> Καὶ τῇ ὑπερ-  
 βολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη  
 μοι σκύλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατανᾶ, ἵνα με  
 χολαφίζῃ. <sup>8</sup> Ὑπὲρ τούτου τρεῖς τὸν κύριον παρε-  
 κάλεσα ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ. <sup>9</sup> Καὶ εἰρηκέν  
 μοι· Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις ἐν  
 ἀσθενείᾳ τελεῖται. Ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχῆσομαι  
 ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ  
 ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. <sup>10</sup> Διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθε-  
 νείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν  
 στενοχωρίαις, ὑπὲρ Χριστοῦ· ὅταν γὰρ ἀσθενῶ,  
 τότε δυνατός εἰμι.

11 12, 6; **11** Γέγονα ἄφρων· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. ἐγὼ  
 11, 5. γὰρ ὠφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ  
 ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδὲν  
 12 1 Cor. εἰμι. <sup>12</sup> Τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειρ-  
 9, 2. γάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ σημεῖοις τε καὶ  
 13 11, 8. τέρασιν καὶ δυνάμεσιν. <sup>13</sup> Τί γὰρ ἐστὶν ὃ ἠττή-  
 θητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς  
 ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν  
 14 13, 1; ἀδικίαν ταύτην. <sup>14</sup> Ἴδου τρίτον τοῦτο ἐτοίμως  
 1, 15; ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν·  
 11, 9 s. Phil. 4. οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν ἀλλὰ ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει  
 17. 1 Cor. 4, 15. τὰ τέχνα τοῖς γονεῦσιν θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γο-

νεῖς τοῖς τέχνοις. <sup>15</sup> Ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν ἴσσοι ἀγαπῶμαι. <sup>16</sup> Ἔστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς· ἀλλὰ ὑπ-  
 ἄρχων πανοῦργος δόλω ὑμᾶς ἔλαβον. <sup>17</sup> Μὴ τινα ὦν <sup>2</sup> <sup>16</sup> <sup>Thess.</sup>  
 ἀπέσταλχα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; <sup>3, 8.</sup>  
<sup>18</sup> Παρεκάλεσα Τίτον καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν· <sup>18</sup> <sup>7, 6;</sup>  
 μήτι ἐπλεονέκτησεν ἡμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύ- <sup>8, 6. 18.</sup>  
 ματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴγχεσιν;

<sup>19</sup> Πάλαι δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; <sup>19</sup> <sup>2, 17.</sup>  
 κατέναντι θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα,  
 ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. <sup>20</sup> Φοβοῦμαι <sup>20</sup> <sup>Gal.</sup>  
 γὰρ μήπως ἐλθὼν οὐχ οἴους θέλω εἶρω ἡμᾶς, <sup>5, 20.</sup>  
 καὶ εὐρεθῶ ὑμῖν οἶον οὐ θέλετε· μήπως ἔρεις, <sup>1</sup> <sup>Cor.</sup>  
 ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλαί, ψιθυρισμοί, <sup>3, 3.</sup> <sup>Rom.</sup>  
 φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι· <sup>21</sup> Μὴ πάλιν ἐλθόντος <sup>21</sup> <sup>13, 2.</sup>  
 μου ταπεινώσῃ με ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ <sup>1</sup> <sup>Cor.</sup>  
 πενήθῃσω πολλοὺς τῶν προσημαρτηκότων καὶ μὴ <sup>5, 1.</sup> <sup>Eph.</sup>  
 μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ <sup>4, 19.</sup>  
 ἀσελγείᾳ ἣ ἔπραξαν.

## CAPUT XIII.

*Brevi venturi Corinthum de disciplina severa hortatio. Conclusio.*

<sup>1</sup> Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπὶ στό- <sup>1</sup> <sup>12, 14</sup>  
 ματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθῆ- <sup>Matth.</sup>  
 σεται πᾶν ῥῆμα. <sup>2</sup> Προείρηκα καὶ προλέγω, <sup>18, 16.</sup>  
 ὡς παρὼν τὸ δεύτερον καὶ ἀπὼν νῦν, τοῖς προ- <sup>10. 8, 17.</sup>  
 ημαρτηκόσιν καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω <sup>Hebr. 10,</sup>  
 εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι· <sup>3</sup> Ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε <sup>28.</sup>  
 τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ  
 ἀσθενεῖ ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν; <sup>4</sup> Καὶ γὰρ εἰ ἐσταυ-  
 ρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῆ ἐκ δυνάμεως θεοῦ

<sup>1</sup> Deut. 19, 15.



καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζήσομεν  
 σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς. <sup>5</sup> Ἐαυτοὺς  
 πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμά-  
 ζετε· ἢ οὐκ ἐπιγινώσχετε ἑαυτοὺς ὅτι Χριστὸς  
 Ἰησοῦς ἐν ὑμῖν ἐστίν; εἰ μήτι ἀδόκιμοί ἐστε.  
<sup>6</sup> Ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμεν  
 ἀδόκιμοι. <sup>7</sup> Εὐχόμεθα δὲ πρὸς τὸν θεόν, μὴ ποιῆ-  
 σαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν, οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φα-  
 νῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ  
 ὡς ἀδόκιμοι ὤμεν. <sup>8</sup> Οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ  
 τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. <sup>9</sup> Χαίρομεν  
 γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ  
 ᾗτε· τοῦτο καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν.  
<sup>10</sup> <sup>10</sup> Διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ  
 ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἣν ὁ κύριος  
 ἔδωκέν μοι εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.  
<sup>11</sup> <sup>11</sup> Λοιπὸν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε,  
<sup>15, 33</sup> παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ  
 ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.  
<sup>12</sup> <sup>12</sup> Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἀγίῳ φιλήματι. Ἀσπά-  
<sup>16, 16etc.</sup> ζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες. <sup>13</sup> Ἡ χάρις τοῦ  
 κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ  
 ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων  
 ὑμῶν. Ἀμήν.

# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

## ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

### CAPUT I.

*Post gravem salutationem Galatarum carpit levitatem et Evangelii divinam veritatem urget. Pristina Pauli vita.*

<sup>1</sup> Παῦλος ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, <sup>2</sup> Καὶ <sup>2</sup> Act. οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς <sup>16, 6.</sup> Γαλατίας. <sup>3</sup> Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ <sup>3</sup> Rom. πατρὸς καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, <sup>4</sup> Τοῦ <sup>1, 7 etc.</sup> δόντος ἐαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως <sup>4, 2, 20.</sup> ἐξέλθῃται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, <sup>5</sup> Ὡς <sup>5</sup> Rom. ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. <sup>16, 27 etc.</sup>

<sup>6</sup> Θαυμάζω ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, <sup>7</sup> ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο· εἰ μή <sup>7</sup> 5, 10 τινές εἰσιν οἱ ταρασσόντες ὑμᾶς καὶ θέλοντες μεταστρέφαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. <sup>8</sup> Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. <sup>9</sup> Ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω· Ἐἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. <sup>10</sup> Ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω

ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ ἔτι  
 ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην.  
 11 **1 Cor.** 11 Γνωρίζω γὰρ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον  
 15, 1. τὸ εὐαγγελισθῆν ὑπ' ἐμοῦ ὅτι οὐκ ἔστιν κατὰ  
 12 **Eph.** ἀνθρώπου. 12 Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου  
 3, 3. παρέλαβον αὐτό, οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀπο-  
 13 **Act.** 8, 3; 9, 21. καλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. 13 Ἠκούσατε γὰρ τὴν  
 14 **Act.** 22, 3. ἐμὴν ἀναστροφὴν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι  
 κατ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ  
 καὶ ἐπόρθουν αὐτήν, 14 Καὶ προέκοπτον ἐν τῷ  
 Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει  
 μου, περισσοτέρως ζηλωτῆς ὑπάρχων τῶν πα-  
 τρικῶν μου παραδόσεων. 15 Ὅτε δὲ εὐδόκησεν  
 ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου καὶ κα-  
 λέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, 16 Ἀποκαλύψαι τὸν  
 υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν  
 τοῖς ἔθνεσιν· εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ  
 αἵματι, 17 Οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς  
 τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς  
 Ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς Δαμασκόν.  
 18 **Act.** 9, 26 ss. 18 Ἐπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα  
 ἰστορησαὶ Πέτρον, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέ-  
 ρας δεκαπέντε. 19 Ἔτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ  
 εἶδον εἰ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου.  
 20 Ἄ δὲ γράψω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὅτι  
 οὐ ψεύδομαι. 21 Ἐπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα  
 9, 30; 15, 41. τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας. 22 Ἥμην δὲ ἀγνο-  
 ούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἰου-  
 δαίας ταῖς ἐν Χριστῷ. 23 Μόνον δὲ ἀκούοντες  
 ἦσαν. Ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτὲ νῦν εὐαγγελίζεται  
 τὴν πίστιν ἣν ποτε ἐπόρθει. 24 Καὶ ἐδόξαζον ἐν  
 ἐμοί τὸν θεόν.

## CAPUT II.

*De Apostolorum conventu Hierosolymitano et Paulo a primis Apostolis in societatem recepto. Petrus Antiochiae palam a Paulo reprehensus. De lege et fide.*

1<sup>ο</sup> Ἐπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ Βαρνάβα, συναρραβῶν καὶ Τίτον. 2<sup>ο</sup> Ἀνέβην δὲ κατὰ ἀπολύφιν· καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσιν, μήπως εἰς κενὸν τρέχω ἢ ἔδραμον. 3<sup>ο</sup> Ἄλλ' οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοί, Ἕλλην ὢν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι. 4<sup>ο</sup> Διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσουσιν. 5<sup>ο</sup> Οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνη πρὸς ὑμᾶς. 6<sup>ο</sup> Ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναι τι, (ὅποιοί ποτε ἦσαν οὐδὲν μοι διαφέρει· πρόσωπον θεοῦ ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει) ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες οὐδὲν προσανέθεντο. 7<sup>ο</sup> Ἀλλὰ τὸναντίον ἰδόντες ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας καθὼς Πέτρος τῆς περιτομῆς 8<sup>ο</sup> (Ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς ἐνήργησεν καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη) 9<sup>ο</sup> Καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, Ἰάκωβος καὶ Κηφᾶς καὶ Ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ Βαρνάβα κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομὴν. 10<sup>ο</sup> Μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν, ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι.

11<sup>ο</sup> Ὅτε δὲ ἦλθεν Κηφᾶς εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῶ ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν.

6 Deut. 10, 17. Job 34, 19. Sap. 6, 8. Eccl. 35, 15.

12 Act. 12 *Πρὸ τοῦ γὰρ ἔλθεῖν τινὰς ἀπὸ Ἰακώβου μετὰ*  
 11, 3. *τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστειλλεν*  
*καὶ ἀφώριζεν ἑαυτὸν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περι-*  
*τομῆς. 13 Καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοι-*  
*ποὶ Ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ Βαρνάβας συναπήχθη*  
*αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει. 14 Ἀλλ' ὅτε εἶδον ὅτι οὐκ*  
*ὀρθοδοδοῦσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου,*  
*εἶπον τῷ Κηφᾷ ἔμπροσθεν πάντων· Εἰ σὺ Ἰου-*  
*δαῖος ὑπάρχων ἐθνικῶς καὶ οὐκ Ἰουδαϊκῶς ζῆς,*  
*πῶς τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις Ἰουδαίξειν; 15 Ἡμεῖς*  
*φύσει Ἰουδαῖοι καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί·*  
 16 3, 11. *Εἰδότες δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ*  
 Rom. 3, 20. *ἔργων νόμου ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ,*  
*καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα*  
*δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ καὶ οὐκ ἐξ*  
*ἔργων νόμου, διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιο-*  
*θήσεται πᾶσα σὰρξ. 17 Εἰ δὲ ζητοῦντες*  
*δικαιωθῆναι ἐν Χριστῷ εὐρέθημεν καὶ αὐτοὶ*  
*ἁμαρτωλοί, ἄρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ*  
*γένοιτο. 18 Εἰ γὰρ ἂ κατέλυσα ταῦτα πάλιν*  
*οἰκοδομῶ, παραβάτην ἑμαυτὸν συνιστάνω. 19 Ἐγὼ*  
 20 1, 4. *γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον ἵνα θεῷ ζήσω·*  
 Eph. 5, 2. *Χριστῷ συνεσταύρωμαι. 20 Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ,*  
 Tit. 2, 14. *ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί,*  
*ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπή-*  
*σαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ.*  
 21 *Οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ*  
*νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.*

## CAPUT III.

*Spiritus Sanctus ex fide in Christum datus. Abrahæ fides ac filii. Dei promissio, lex, Christus. Lex educator. Qui Christi sunt, et filii Abrahæ et heredes.*

<sup>1</sup> Ὁ ἀνόητοι Γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανεν τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι, οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος; <sup>2</sup> Τοῦτο <sup>2 Rom. 10, 17.</sup> μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν. Ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; <sup>3</sup> Οὕτως ἀνόητοί ἐστε; ἐναρξάμενοι πνεύματι νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε; <sup>4</sup> Τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ; εἶγε καὶ εἰκῆ. <sup>5</sup> Ὁ οὖν ἐπιγορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; <sup>6</sup> Καθὼς Ἀβραάμ ἐπίστευσεν <sup>6 Rom. 4, 3. Iac. 2, 23.</sup> τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. <sup>7</sup> Γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Ἀβραάμ. <sup>8</sup> Προῖδοῦσα δὲ ἡ γραφή <sup>8 Act. 3, 25.</sup> ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεός, προσηγγελίσατο τῷ Ἀβραάμ. Ὅτι ἐνευλογηθῆσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. <sup>9</sup> Ὅστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ. <sup>10</sup> Ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσίν, ὑπὸ κατάραν εἰσίν· γέγραπται γὰρ ὅτι Ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσιν τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ ποιῆσαι αὐτά. <sup>11</sup> Ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ <sup>11 Rom. 1, 17. Hebr. 10, 38.</sup> θεῷ δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. <sup>12</sup> Ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ζήσεται ἐν αὐτοῖς. <sup>13</sup> Χριστὸς <sup>12 Rom. 10, 5. 13 4, 5.</sup> ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γε- νόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα, ὅτι γέγραπται· Ἐπι-

6 Gen. 15, 6. 8 Gen. 12, 3. Eccli. 44, 20. 10 Deut. 27, 26.  
11 Hab. 2, 4. 12 Lev. 18, 5. 13 Deut. 27, 23.

κατάρματος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου·  
 14 Ἴνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται  
 ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύ-  
 ματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.

15 Rom. 3, 5 etc.  
 Hebr. 9, 17. **15** Ἀδελφοί (κατὰ ἄνθρωπον λέγω) ὅμως  
 ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ  
 ἢ ἐπιδιατάσσεται. **16** Τῷ δὲ Ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ  
 ἐπαγγελίαι καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει·  
 Καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ'  
 ἑνός· Καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστιν Χριστός.  
**17** Τοῦτο δὲ λέγω· διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ  
 τοῦ θεοῦ ὁ μετὰ τετρακόσια καὶ τριάκοντα ἔτη  
 γεγονώς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν  
 18 Rom. 4, 14. ἐπαγγελίαν. **18** Εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία,  
 οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ Ἀβραὰμ δι' ἐπα-  
 γγελίας κεχάριστα ὁ θεός.

19 Rom. 5, 20.  
 Hebr. 2, 2. Act. 7, 53.  
 20 1 Tim. 2, 5. **19** Τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων χάριν  
 προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται,  
 διαταγεῖς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. **20** Ὁ δὲ  
 μεσίτης ἑνός οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστίν.  
**21** Ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ θεοῦ;  
 μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος  
 ζωοποιῆσαι, ὄντως ἂν ἐκ νόμου ἦν ἡ δικαιοσύνη·  
**22** Ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑπὸ ἁμαρ-  
 23 Rom. 3, 9; 11, 32. τίαν ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ  
 23 1 Petr. 1, 5. δοθῇ τοῖς πιστεύουσιν. **23** Πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν  
 τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συνκλειόμενοι  
 εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. **24** Ὅστε  
 ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν,  
 ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν. **25** Ἐλθούσης δὲ τῆς  
 πίστεως οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν. **26** Πάντες

γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστέ διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. <sup>27</sup> Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, <sup>27</sup> Rom. 6, 3; 13, 14. Χριστὸν ἐνεδύσασθε. <sup>28</sup> Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἐστέ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. <sup>29</sup> Εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι. <sup>28</sup> s. 1 Cor. 12, 13. <sup>29</sup> Rom. Col. 3, 11. 29 Rom. 9, 7 s.

## CAPUT IV.

*Servi legis, Dei filii. Pristini amoris recordatio. Duo Abrahæ filii duo testamenta designantes.*

<sup>1</sup> Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νῆπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὧν, <sup>2</sup> Ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶν καὶ οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρὸς. <sup>3</sup> Οὕτως καὶ ἡμεῖς, ὅτε ἤμεν νῆπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἤμεν δεδουλωμένοι. <sup>4</sup> Ὅτε δὲ ἦλθεν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, <sup>5</sup> ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν. <sup>6</sup> Ὅτι δὲ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, κραζόν· Ἀββᾶ ὁ πατήρ. <sup>7</sup> Ὡστε οὐκέτι εἰ δοῦλος ἀλλὰ υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος διὰ θεοῦ. <sup>8</sup> Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν ἐδουλεύσατε τοῖς φύσει μὴ οὖσιν θεοῖς. <sup>9</sup> Νῦν δὲ γνόντες θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωγὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεῦν θέλετε; <sup>10</sup> Ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς. <sup>11</sup> Φοβοῦμαι ὑμᾶς μήπως εἰκῆ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς.



12 *Γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κατὰ ὡς ὑμεῖς· ἀδελφοὶ δέομαι ὑμῶν· οὐδέν με ἡδικήσατε.* 13 *Οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον,* 14 *καὶ τὸν πειρασμὸν ὑμῶν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλὰ ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν.* 15 *Ποῦ οὖν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν ὅτι εἰ δυνατὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορούσαντες ἐδώκατέ μοι.* 16 *Ὡστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεῶν ὑμῖν;* 17 *Ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκκληῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε.* 18 *Καλὸν δὲ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναι με πρὸς ἑμᾶς.* 19 *Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφωθῆ, Χριστὸς ἐν ὑμῖν.* 20 *Ἦθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.*

21 *Λέγετέ μοι, οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε;* 22 *Γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραάμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἓνα ἐκ τῆς παιδίσκης καὶ ἓνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας.* 23 *Ἄλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας διὰ τῆς ἐπαγγελίας.* 24 *Ἄτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα. αὐταὶ γὰρ εἰσιν δύο διαθήκαι· μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ εἰς δουλείαν γεννώσα, ἣτις ἐστὶν Ἄγαρ·* 25 *τὸ γὰρ Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συνστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἰερουσαλὴμ, δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς·* 26 *Ἡ δὲ ἄνω Ἰερουσαλὴμ ἐλευθέρη ἐστίν, ἣτις ἐστὶν μήτηρ ἡμῶν.* 27 *Γέγραπται γάρ· Εὐφράνθητι στεῖρα ἢ οὐ τίχτουςα· ῥῆξον καὶ βόησον ἢ οὐκ ὠδίνουσα· ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου*

19 1 Cor.  
4, 15.

23 Rom.  
9, 9.

26 Hebr.  
12, 22.  
Apoс. 3,  
12.

μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. <sup>28</sup> Ἡμεῖς <sup>28 Rom. 9, 7<sup>a</sup>.</sup>  
 δέ, ἀδελφοί, κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν.  
<sup>29</sup> Ἄλλ' ὡσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς  
 ἐδίωκεν τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν. <sup>30</sup> Ἄλλὰ  
 τί λέγει ἡ γραφή; Ἐκβαλε τὴν παιδίσκην  
 καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρο-  
 νομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ  
 υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας. <sup>31</sup> Διὸ, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμέν  
 παιδίσκη τέκνα ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας·

## CAPUT V.

*In Christo valet sola fides quae per charitatem operatur.  
 Libertate christiana quomodo utendum. Caro et spiritus sibi  
 invicem adversantes. Qui carnis opera agunt, regnum Dei  
 non consequentur; qui autem sunt Christi, carnem suam  
 crucifixerunt. Fructus spiritus, in quo et ambulandum.*

<sup>1</sup> Ἡ ἐλευθερία ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσεν·  
 στήχετε οὖν καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε.  
<sup>2</sup> Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν περιτέμνη- <sup>2 Act. 15, 1.</sup>  
 σθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. <sup>3</sup> Μαρτύρο- <sup>3 Iac. 2, 10.</sup>  
 μαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ ὅτι  
 ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι. <sup>4</sup> Κατηργή-  
 θητε ἀπὸ Χριστοῦ οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε·  
 τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. <sup>5</sup> Ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ  
 πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα. <sup>6</sup> Ἐν <sup>6 6, 15. 1 Cor. 7, 19.</sup>  
 γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε  
 ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη.  
<sup>7</sup> Ἐτρέχετε καλῶς· τίς ὑμᾶς ἐνέκοψεν τῇ ἀληθείᾳ <sup>7 3, 1.</sup>  
 μὴ πείθεσθαι; <sup>8</sup> Ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦν-  
 τος ὑμᾶς. <sup>9</sup> Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. <sup>9 1 Cor. 5, 6.</sup>  
<sup>10</sup> Ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ ὅτι οὐδὲν <sup>10 1, 7.</sup>

ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταρασσῶν ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα, ὅστις ἐὰν ᾖ. <sup>11</sup> Ἐγὼ δέ, ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. <sup>12</sup> Ὅφελον καὶ ἀποκόφονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.

<sup>13</sup> Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῆς σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις.

<sup>14</sup> Ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἐνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. <sup>15</sup> Εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.

<sup>16</sup> Λέγω δέ· Πνεύματι περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. <sup>17</sup> Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκὸς· ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκειται, ἵνα μὴ ἂν θέλητε ταῦτα ποιῆτε. <sup>18</sup> Εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον. <sup>19</sup> Φανερά δέ ἐστιν τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστιν πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, <sup>20</sup> Εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεΐαι, διχοστασίαι, αἰρέσεις, <sup>21</sup> Φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν καθὼς προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. <sup>22</sup> Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, <sup>23</sup> Πραῦτης, ἐγκράτεια· κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστιν νόμος. <sup>24</sup> Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασιν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. <sup>25</sup> Εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν. <sup>26</sup> Μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες.

14 Lev. 19, 18.

## CAPUT VI.

*Iuandus cum humilitate proximus: nec aliorum laudes curandae. Semper bonum operandum. A seductoribus cavendum. Paulus in solo Christo crucifixo gloriatur, in quo valet tantum nova creatura.*

<sup>1</sup> Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προλημφθῆ ἄνθρωπος ἐν <sup>1 Rom. 15, 1.</sup> τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραύτητος, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῆς. <sup>2</sup> Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσετε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. <sup>3</sup> Εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὦν, ἐαυτὸν φρεναπατῆ. <sup>4</sup> Τὸ δὲ ἔργον <sup>4 1 Cor. 11, 28.</sup> ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἔξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. <sup>5</sup> Ἐκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φαρτίον βαστάσει. <sup>5 1 Cor. 8, 8.</sup>

<sup>6</sup> Κοινωνεῖτω δὲ ὁ κατηγούμενος τὸν λόγον τῷ κατηγούντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. <sup>7</sup> Μὴ πλανῶσθε <sup>7 1 Iac. 1, 16 etc. 2 Cor. 9, 6.</sup> θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. ὁ γὰρ ἐὰν σπεῖρη ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. <sup>8</sup> Ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν, ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. <sup>9</sup> Τὸ δὲ καλὸν ποιῶντες <sup>9 2 Thess. 3, 13. 2 Cor. 4, 16.</sup> μὴ ἐνκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. <sup>10</sup> Ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.

<sup>11</sup> Ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρὶ. <sup>12</sup> Ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ μὴ διώκωνται. <sup>13</sup> Οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχῆσωνται. <sup>14</sup> Ἐμοὶ δὲ μὴ

γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου  
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἔμοι κόσμος ἐσταύρω-  
 15 5, 6. ται καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ. 15 Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ  
 1 Cor. οὔτε περιτομὴ τι ἐστὶν οὔτε ἀχροβυστία, ἀλλὰ  
 7, 19. καινὴ κτίσις. 16 Καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχή-  
 2 Cor. σουσιν, εἰρήνην ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν  
 5, 17. 16 Phil. Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. 17 Τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μη-  
 3, 16. δεῖς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ  
 18 ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. 18 Ἡ χάρις τοῦ  
 Philem. κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος  
 25 etc. ὑμῶν, ἀδελφοί. Ἀμήν.

# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

Η ΠΡΟΣ

## ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

### CAPUT I.

*Beneficia Dei in electos celebrat. Precatur ut perveniant ad intelligendam miram per Christum salutem ipsiusque Christi maiestatem, qui constitutus est caput super omnem Ecclesiam.*

**1** Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελή- <sup>1 s. Col.</sup>  
ματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ <sup>1, 1 ss.</sup>  
καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. **2** Χάρις ὑμῖν καὶ  
εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ  
Χριστοῦ.

**3** Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου <sup>3 2 Cor.</sup>  
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ <sup>1, 3.</sup>  
εὐλογία πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ, <sup>1 Petr.</sup>  
<sup>1, 3.</sup>

**4** Καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς <sup>4 Col.</sup>  
κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον <sup>1, 22.</sup>  
αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, **5** Προορίσας ἡμᾶς εἰς υἰοθεσίαν  
διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν  
τοῦ θελήματος αὐτοῦ, **6** Εἰς ἔπαινον δόξης τῆς  
χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ  
ἡγαπημένῳ, **7** Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ <sup>7 Col.</sup>  
τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμά- <sup>1, 14.</sup>  
των, κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς χάριτος αὐτοῦ, **8** Ἦς ἐπ-  
ερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει,

- 9 3, 3. Col. 1, 26. <sup>9</sup> Γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ <sup>10</sup> Εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ,
- 11 3, 11. <sup>11</sup> Ἐν ᾧ καὶ ἐκκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλήν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, <sup>12</sup> Εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ Χριστῷ. <sup>13</sup> Ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς, ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, <sup>14</sup> Ὅς ἐστιν ἄρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.
- 15 Col. 1, 9. <sup>15</sup> Διὰ τοῦτο καὶ γὰρ, ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, <sup>16</sup> Οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, μνεῖαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευγῶν μου, <sup>17</sup> Ἴνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δῶῃ ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, <sup>18</sup> Πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπίς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, <sup>19</sup> Καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, <sup>20</sup> Ἦν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ καθίσας ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις,
- 21 Col. 2, 10. <sup>21</sup> Ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνά-

μεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς δυνάματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. <sup>22</sup> Καὶ πάντα ὑπέταξεν <sup>22</sup> 1 Cor. ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκεν <sup>15, 27, Hebr. 2,</sup> κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, <sup>23</sup> Ἥτις ἐστὶν <sup>8.</sup> τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν <sup>23</sup> Col. 1, 18. πᾶσιν πληρουμένου.

## CAPUT II.

*Christus peccatorum salus. Ipsi Gentiles ad pacem Christi vocati.*

<sup>1</sup> Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν <sup>1</sup> Col. καὶ ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν, <sup>2</sup> Ἐν αἷς ποτὲ περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ <sup>2, 13.</sup> τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, <sup>2</sup> Col. <sup>3, 7. 6.</sup> Ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιῶντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί. <sup>4</sup> Ὁ δὲ θεός, πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἦν ἡγάπησεν ἡμᾶς, <sup>5</sup> Καὶ <sup>5</sup> Col. ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν συνεζωοποίησεν τῷ Χριστῷ, (χάριτί ἐστε σεσωσμένοι) <sup>2, 13.</sup> <sup>6</sup> Καὶ συνήγειρεν καὶ συνεχάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, <sup>7</sup> ἵνα ἐνδείξῃται ἐν τοῖς αἰῶσιν τοῖς ἐπερχομένοις τὸ ὑπερβάλλον πλοῦτος τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. <sup>8</sup> Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν· θεοῦ τὸ δῶρον, <sup>9</sup> Οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μὴ τις



- 10 Col. *καυχῆσθαι.* <sup>10</sup> Αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέν-  
<sup>1, 10.</sup> τες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς  
 προητοίμασεν ὁ θεὸς ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.
- 11 Rom. <sup>11</sup> Διὸ μνημονεύετε ὅτι ποτὲ ὑμεῖς τὰ ἔθνη  
<sup>2, 26.</sup> ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγο-  
 12 Rom. μένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου· <sup>12</sup> Ὅτι  
<sup>9, 4.</sup> ἦτε τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς Χριστοῦ, ἀπηλλοτριω-  
 Hebr. 11, <sup>13.</sup> μένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ξένοι τῶν  
 διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ  
 ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. <sup>13</sup> Νυνὶ δὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ  
 ὑμεῖς οἳ ποτε ὄντες μακρὰν ἐγενήθητε ἐγγὺς ἐν  
 τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. <sup>14</sup> Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ  
 εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἐν καὶ τὸ  
 μεσότοιγον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν  
 15 Col. τῇ σαρκὶ αὐτοῦ· <sup>15</sup> Τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν  
<sup>2, 14.</sup> δόγμασιν καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ  
 16 Col. εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, <sup>16</sup> Καὶ  
<sup>1, 20, 22.</sup> ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἐνὶ σώματι τῷ  
 θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν  
 αὐτῷ. <sup>17</sup> Καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσασατο εἰρήνην ὑμῖν  
 18 3, 12. τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς· <sup>18</sup> Ὅτι δι' αὐτοῦ  
 Rom. 5, 2. ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφοτέροι ἐν ἐνὶ πνεύ-  
 ματι πρὸς τὸν πατέρα. <sup>19</sup> Ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ  
 ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ ἐστὲ συνπολίται τῶν ἁγίων  
 καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, <sup>20</sup> Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ  
 τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος  
 21 4, 16. ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ, <sup>21</sup> Ἐν ᾧ πᾶσα  
<sup>1</sup> Cor. οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὖξει εἰς ναὸν ἅγιον  
<sup>3, 16.</sup> ἐν κυρίῳ, <sup>22</sup> Ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς  
 22 1 Petr. <sup>2, 5.</sup> κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

## CAPUT III.

*Mysterium de salute Gentium. Paulus Gentium Apostolus. Ii quorum in animis Christus habitat, ad plenum comprehendere possunt divina mysteria.*

<sup>1</sup> Τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ 1 4, 1.  
 Χριστοῦ Ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν, <sup>2</sup> Εἶγε  
 ἤκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ 3 1, 9.  
 τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, <sup>3</sup> Ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν Gal. 1, 12.  
 ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα 4 Col.  
 ἐν ὀλίγῳ, <sup>4</sup> Πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες 4, 3. Rom.  
 νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ 16, 25.  
 Χριστοῦ, <sup>5</sup> Ὅ ἐτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς 5 Col.  
 υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς 1, 26.  
 ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύ- 1 Cor.  
 ματι, <sup>6</sup> Εἶναι τὰ ἔθνη συνκληρονόμα καὶ σύν- 2, 7 ss.  
 σωμα καὶ συνμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν Χριστῷ (Eph. 2,  
 Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου, <sup>7</sup> Οὐ ἐγενήθη διάκονος 20; 4, 11.)  
 κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς 6 Gal.  
 δοθείσης μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως 3, 28 s.  
 αὐτοῦ. <sup>8</sup> Ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων 7 1, 19.  
 ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελί- Col. 1,  
 σασθαι τὸ ἀνεξιχνίαστον πλοῦτος τοῦ Χριστοῦ, <sup>9</sup> Καὶ 23. 25.  
 φωτίσαι πάντας, τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου 8 1 Cor.  
 τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ 15, 9 s.  
 τῷ τὰ πάντα κτίσαντι, <sup>10</sup> Ἴνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς Rom. 1, 5.  
 ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ Col. 1,  
 τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, 27 s.  
<sup>11</sup> Κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων ἣν ἐποίησεν ἐν Rom. 11,  
 τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, <sup>12</sup> Ἐν ᾧ ἔχο- 33.  
 μεν τὴν παρρησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποι- 9 1, 18.  
 θήσει διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ. Col. 1, 26.  
<sup>13</sup> Διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐνχαεῖν ἐν ταῖς θλίψεσίν 10 1, 21.  
 μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἧτις ἐστὶν δόξα ὑμῶν. <sup>14</sup> Τούτου Col. 1, 16.  
Rom. 11,  
11 1, 11.  
2 Tim.  
1, 9.  
12 2, 18.  
Rom. 5,  
2; 8, 15.  
1 Petr.  
3, 18.  
18 Gal.  
6. 9.  
14 (Act.  
20, 36.)

12 *Γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι καὶ γὰρ ὡς ὑμεῖς· ἀδελφοὶ δέομαι ὑμῶν· οὐδέν με ἠδικήσατε.* 13 *Οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον,* 14 *Καὶ τὸν πειρασμὸν ὑμῶν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλὰ ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν.* 15 *Ποῦ οὖν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν ὅτι εἰ δυνατὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορούσαντες ἐδώκατέ μοι.* 16 *Ὅστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθειῶν ὑμῖν;* 17 *Ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε.* 18 *Καλὸν δὲ ζηλοῦσθαι ἐν καλῶ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς.* 19 *Τεχνία μου, οὗς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφῶθῃ, Χριστὸς ἐν ὑμῖν.* 20 *Ἦθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.*

19 1 Cor.  
4, 15.

21 *Λέγετέ μοι, οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε;* 22 *Γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἓνα ἐκ τῆς παιδίσκης καὶ ἓνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας.* 23 *Ἄλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης κατὰ σῦρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας διὰ τῆς ἐπαγγελίας.* 24 *Ἄτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα. αὐταὶ γὰρ εἰσιν δύο διαθηκαί· μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ εἰς δουλείαν γεννώσα, ἣτις ἐστὶν Ἄραρ· 25 Τὸ γὰρ Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συνοτοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλήμ, δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς· 26 Ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλήμ ἐλευθέρη ἐστὶν, ἣτις ἐστὶν μήτηρ ἡμῶν. 27 Γέγραπται γάρ· Εὐφράνθητι στείρα ἢ οὐ τίχτουςα· ῥῆξον καὶ βόησον ἢ οὐκ ὠδίνουσα· ὅτι πολλὰ τὰ τέχνα τῆς ἐρήμου*

23 Rom.  
9, 9.

26 Hebr.  
12, 22.  
Apoс. 3,  
12.

μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. <sup>28</sup> Ἡμεῖς <sup>28 Rom. 9, 7<sup>a</sup></sup>  
 δέ, ἀδελφοί, κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν.  
<sup>29</sup> Ἄλλ' ὡσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς  
 ἐδίωκεν τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν. <sup>30</sup> Ἀλλὰ  
 τί λέγει ἡ γραφή; Ἐκβαλε τὴν παιδίσκην  
 καὶ τὸν υἴον αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρο-  
 νομήσει ὁ υἴος τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ  
 υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας. <sup>31</sup> Διὸ, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμέν  
 παιδίσκας τέκνα ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας·

## CAPUT V.

*In Christo valet sola fides quae per charitatem operatur.  
 Libertate christiana quomodo utendum. Caro et spiritus sibi  
 invicem adversantes. Qui carnis opera agunt, regnum Dei  
 non consequentur; qui autem sunt Christi, carnem suam  
 crucifixerunt. Fructus spiritus, in quo et ambulandum.*

<sup>1</sup> Ἡ ἐλευθερία ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσεν·  
 στήκετε οὖν καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε.  
<sup>2</sup> Ἰδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν περιτέμνη- <sup>2 Act. 15, 1.</sup>  
 σθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. <sup>3</sup> Μαρτύρο- <sup>3 Iac. 2, 10.</sup>  
 μαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ ὅτι  
 ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι. <sup>4</sup> Κατηργή-  
 θητε ἀπὸ Χριστοῦ οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε·  
 τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. <sup>5</sup> Ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ  
 πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα. <sup>6</sup> Ἐν <sup>6 6, 15. 1 Cor. 7, 19.</sup>  
 γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε  
 ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη.  
<sup>7</sup> Ἐτρέχετε καλῶς· τίς ὑμᾶς ἐνέκοψεν τῇ ἀληθείᾳ <sup>7 3, 1.</sup>  
 μὴ πείθεσθαι; <sup>8</sup> Ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦν-  
 τος ὑμᾶς. <sup>9</sup> Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. <sup>9 1 Cor. 5, 6.</sup>  
<sup>10</sup> Ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ ὅτι οὐδὲν <sup>10 1, 7.</sup>

ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταρασσῶν ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα, ὅστις ἐὰν ᾖ. <sup>11</sup> Ἐγὼ δέ, ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. <sup>12</sup> Ὅφελον καὶ ἀποκόβονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.

<sup>13</sup> Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῆς σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις.

<sup>14</sup> Ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἐνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. <sup>15</sup> Εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.

<sup>16</sup> Λέγω δέ· Πνεύματι περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. <sup>17</sup> Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκὸς· ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκειται, ἵνα μὴ ἂ ἂν θέλητε ταῦτα ποιῆτε. <sup>18</sup> Εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον. <sup>19</sup> Φανερά δέ ἐστὶν τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστιν πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, <sup>20</sup> Εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἰρέσεις, <sup>21</sup> Φθόνοι, φόνοι, μέδαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν καθὼς προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πρῶσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. <sup>22</sup> Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, <sup>23</sup> Πραῦτης, ἐγκράτεια· κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστιν νόμος. <sup>24</sup> Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασιν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. <sup>25</sup> Εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν. <sup>26</sup> Μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες.

14 Lev. 19, 18.

## CAPUT VI.

*Iuvandus cum humilitate proximus: nec aliorum laudes curandae. Semper bonum operandum. A seductoribus cavendum. Paulus in solo Christo crucifixo gloriatur, in quo valet tantum nova creatura.*

<sup>1</sup> Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προλημφθῆ, ἄνθρωπος ἐν 1 Rom. 15, 1.  
τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρ-  
τίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραύτητος, σκοπῶν  
σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῆς. <sup>2</sup> Ἀλλήλων τὰ  
βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσετε τὸν  
νόμον τοῦ Χριστοῦ. <sup>3</sup> Εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι,  
μηδὲν ὦν, ἑαυτὸν φρεναπατῆ. <sup>4</sup> Τὸ δὲ ἔργον 4 1 Cor. 11, 28.  
ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν  
μόνον τὸ καύχημα ἔξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον.

<sup>5</sup> Ἐκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φουρτίον βαστάσει. 5 1 Cor. 3, 8.

<sup>6</sup> Κοινωνεῖτω δὲ ὁ κατηγούμενος τὸν λόγον  
τῷ κατηγούντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. <sup>7</sup> Μὴ πλανᾷσθε· 7 1ac. 1, 16 etc. 2 Cor. 9, 6.  
θεὸς οὐ μυχτηρίζεται. ὃ γὰρ ἐὰν σπεῖρη ἄν-  
θρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. <sup>8</sup> Ὅτι ὁ σπείρων εἰς  
τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν,  
ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύματος  
θερίσει ζωὴν αἰώνιον. <sup>9</sup> Τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες 9 2 Thess. 3, 13. 2 Cor. 4, 16.  
μὴ ἐνκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ  
ἐκλυόμενοι. <sup>10</sup> Ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώ-  
μεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς  
τοὺς οἰκειοὺς τῆς πίστεως.

<sup>11</sup> Ἴδετε πηλίκους ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ  
ἐμῇ χειρὶ. <sup>12</sup> Ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν  
σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι,  
μόνον ἵνα τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ μὴ διώκωνται.  
<sup>13</sup> Οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσ-  
σουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι ἵνα ἐν  
τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχῆσωνται. <sup>14</sup> Ἐμοὶ δὲ μὴ

γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου  
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρω-  
 15 5, 6. ται καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ. 15 Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ  
 1 Cor. οὔτε περιτομὴ τι ἐστὶν οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ  
 7, 19. καινὴ κτίσις. 16 Καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχή-  
 2 Cor. σουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν  
 5, 17. 16 Phil. Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. 17 Τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μη-  
 3, 16. δεῖς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ  
 18 ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. 18 Ἡ χάρις τοῦ  
 Philem. κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος  
 25 etc. ὑμῶν, ἀδελφοί. Ἀμήν.

# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

Η ΠΡΟΣ

## ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

### CAPUT I.

*Beneficia Dei in electos celebrat. Precatur ut perveniant ad intelligendam miram per Christum salutem ipsiusque Christi maiestatem, qui constitutus est caput super omnem Ecclesiam.*

**1** Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελή- 1 s. Col.  
ματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ 1, 1 ss.  
καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. **2** Χάρις ὑμῖν καὶ  
εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ  
Χριστοῦ.

**3** Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου 3 2 Cor.  
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ 1, 3.  
εὐλογία πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ, 1 Petr.  
1, 3.

**4** Καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς 4 Col.  
κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον 1, 22.  
αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, **5** Προορίσας ἡμᾶς εἰς υἰοθεσίαν  
διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν  
τοῦ θελήματος αὐτοῦ, **6** Εἰς ἔπαινον δόξης τῆς  
χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ  
ἡγαπημένῳ, **7** Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ 7 Col.  
τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμά- 1, 14.  
των, κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς χάριτος αὐτοῦ, **8** Ἦς ἐπ-  
ερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει,



- 9 3, 3. <sup>9</sup> Γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος  
Col. 1, 26. αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν
- 10 Gal. αὐτῷ <sup>10</sup> Εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν και-  
4, 4. Col. ρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ,  
1, 16, 195. τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ,
- 11 3, 11. <sup>11</sup> Ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ  
πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν  
βουλήν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, <sup>12</sup> Εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς  
εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν  
τῷ Χριστῷ. <sup>13</sup> Ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς, ἀκούσαντες τὸν  
13 4, 30. <sup>13</sup> λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας  
2 Cor. ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ  
1, 22 etc. πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, <sup>14</sup> Ὅς ἐστιν  
ἄρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν  
τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.
- 15 Col. <sup>15</sup> Διὰ τοῦτο καὶ γὰρ, ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς  
1, 9 πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν  
16 εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, <sup>16</sup> Οὐ παύομαι εὐχαριστῶν  
1 Thess. ὑπὲρ ὑμῶν, μνησθῆναι ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν  
1, 2, Rom. προσευχῶν μου, <sup>17</sup> Ἴνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν  
1, 9 s. Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δῶῃ ὑμῖν  
πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει  
18 1 Petr. αὐτοῦ, <sup>18</sup> Πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς  
1, 13. καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ  
Col. 1, 27. ἐλπίς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς  
19 3, 7. δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, <sup>19</sup> Καὶ  
τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ  
εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν  
20 2, 6. τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, <sup>20</sup> Ἦν ἐνήργησεν  
ἐν τῷ Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ  
καθίσας ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανόις,  
21 Col. <sup>21</sup> Ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνά-  
2, 10.

μεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. <sup>22</sup> Καὶ πάντα ὑπέταξεν <sup>22</sup> 1 Cor. ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκεν <sup>15, 27</sup> Hebr. 2, κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, <sup>23</sup> Ἥτις ἐστὶν <sup>8</sup> τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν <sup>23</sup> Col. 1, 18. πᾶσιν πληρουμένου.

## CAPUT II.

*Christus peccatorum salus. Ipsi Gentiles ad pacem Christi vocati.*

<sup>1</sup> Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν <sup>1</sup> Col. καὶ ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν, <sup>2</sup> Ἐν αἷς ποτὲ περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ <sup>2, 13</sup> τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, <sup>2</sup> Col. <sup>3, 7. 6.</sup> Ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιῶντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί. <sup>4</sup> Ὁ δὲ θεός, πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, <sup>5</sup> Καὶ <sup>5</sup> Col. ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν συνεζωοποίησεν τῷ Χριστῷ, (χάριτί ἐστε σεσωσμένοι) <sup>2, 13</sup> <sup>6</sup> Καὶ συνήγειρεν καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, <sup>7</sup> Ἴνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσιν τοῖς ἐπερχομένοις τὸ ὑπερβάλλον πλοῦτος τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. <sup>8</sup> Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν· θεοῦ τὸ δῶρον, <sup>9</sup> Οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μὴ τις

- 10 Col. <sup>1, 10.</sup> **καυχῆσθαι.** <sup>10</sup> Αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοιμωσεν ὁ θεὸς ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.
- 11 Rom. <sup>2, 26.</sup> **Διὸ μνημονεύετε** ὅτι ποτὲ ὑμεῖς τὰ ἔθνη ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου. <sup>12</sup> Ὅτι ἦτε τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς Χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. <sup>13</sup> Νυνὶ δὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὑμεῖς οἳ ποτε ὄντες μακρὰν ἐγενήθητε ἐγγύς ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. <sup>14</sup> Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφοτέρα ἐν καὶ τὸ μεσότοιγον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ. <sup>15</sup> Τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασιν καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, <sup>16</sup> Καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἐνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ. <sup>17</sup> Καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσασατο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς. <sup>18</sup> Ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφοτέροι ἐν ἐνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα. <sup>19</sup> Ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ ἐστὲ συνπολίται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, <sup>20</sup> Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ, <sup>21</sup> Ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ, <sup>22</sup> Ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

13 Is. 57, 19.

17 Is. 57, 19.

20 Is. 28, 16.

## CAPUT III.

*Mysterium de salute Gentium. Paulus Gentium Apostolus. Ii quorum in animis Christus habitat, ad plenum comprehendere possunt divina mysteria.*

<sup>1</sup> Τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ 1 4, 1.  
 Χριστοῦ Ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν, <sup>2</sup> Εἴγε  
 ἤκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ 3 1, 9.  
 τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, <sup>3</sup> Ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν Gal. 1, 12.  
 ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα 4 Col.  
 ἐν ὀλίγῳ, <sup>4</sup> Πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες 4, 3. Rom.  
 νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ 16, 25.  
 Χριστοῦ, <sup>5</sup> Ὅ ἐτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς 5 Col.  
 υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς 1, 26.  
 ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύ- 1 Cor.  
 ματι, <sup>6</sup> Εἶναι τὰ ἔθνη συνκληρονόμα καὶ σύν- 2, 7 ss.  
 σωμα καὶ συνμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν Χριστῷ (Eph. 2,  
 Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου, <sup>7</sup> Οὐ ἐγενήθη διάκονος 20; 4, 11.)  
 κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς 6 Gal.  
 δοθείσης μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως 3, 28 s.  
 αὐτοῦ. <sup>8</sup> Ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων 7 1, 19.  
 ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελί- Col. 1,  
 σασθαι τὸ ἀνεξιχνίαστον πλοῦτος τοῦ Χριστοῦ, <sup>9</sup> Καὶ 23, 25.  
 φωτίσαι πάντας, τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου 8 1 Cor.  
 τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ 15, 9 s.  
 τῷ τὰ πάντα χτίσαντι, <sup>10</sup> Ἴνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς Rom. 1, 5.  
 ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ Col. 1,  
 τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, 27 s.  
<sup>11</sup> Κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων ἦν ἐποίησεν ἐν Rom. 11,  
 τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, <sup>12</sup> Ἐν ᾧ ἔχο- 33.  
 μεν τὴν παρρησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποι- 9 1, 18.  
 θήσει διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ. Col. 1, 26.  
<sup>13</sup> Διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐγκαεῖν ἐν ταῖς θλίψεσίν 10 1, 21.  
 μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἧτις ἐστὶν δόξα ὑμῶν. <sup>14</sup> Τούτου Col. 1, 16.  
Rom. 11,  
33.  
11 1, 11.  
2 Tim.  
1, 9.  
12 2, 18.  
Rom. 5,  
2; 8, 15.  
1 Petr.  
3, 18.  
18 Gal.  
6, 9.  
14 (Act.  
20, 36.)

χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα  
 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, <sup>15</sup> Ἐξ οὗ πᾶσα  
<sup>16</sup> 2, 7. πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, <sup>16</sup> Ἰνα  
 Col. 1, 11. δῶ ὑμῖν κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς δόξης αὐτοῦ δυνάμει  
<sup>2</sup> Cor. 4, 16. κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν  
<sup>17</sup> Io. 14, 23. ἔσω ἄνθρωπον, <sup>17</sup> Κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς  
 πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐρριζω-  
 μένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, <sup>18</sup> Ἰνα ἐξισχύσητε κατα-  
 λαβέσθαι σὺν πᾶσιν τοῖς ἁγίοις τί τὸ πλάτος καὶ  
<sup>19</sup> 1, 23. μῆκος καὶ ὕψος καὶ βάθος, <sup>19</sup> Γινῶναί τε τὴν  
 ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ,  
 ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ.  
<sup>20</sup> Rom. 16, 25 ss. <sup>20</sup> Τῶ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι  
 ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, κατὰ  
 τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, <sup>21</sup> Αὐτῶ  
 ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν Χριστῶ Ἰησοῦ εἰς  
 πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων· ἀμήν.

## CAPUT IV.

*Unitas servanda fidei in varietate munerum gratiae. Ecclesia  
 corpus Christi. Novus homo induendus integris moribus  
 conspicuus.*

<sup>1</sup> 3, 1. <sup>1</sup> Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυ-  
 Col. 1, 10. ρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε,  
<sup>1</sup> Cor. 7, 20. Phil. <sup>2</sup> Μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραύτητος,  
<sup>1</sup>, 27. <sup>2</sup> Col. 3, 12 ss. <sup>3</sup> μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ,  
<sup>3</sup> Rom. 12, 10. <sup>3</sup> Σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος  
<sup>5</sup> 1 Cor. 8, 6; 12, 5 s. <sup>4</sup> ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. <sup>4</sup> Ἐν σῶμα καὶ ἐν  
<sup>1</sup> Tim. 2, 5. <sup>5</sup> πνευμά, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς  
 κλήσεως ὑμῶν. <sup>5</sup> Εἷς κύριος, μία πίστις, ἐν βᾶ-  
 πτισμα· <sup>6</sup> Εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάν-

των καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν. <sup>7</sup> Ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ <sup>7 Rom.</sup>  
 ἡμῶν ἐδόθη χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς <sup>12, 3-</sup>  
 τοῦ Χριστοῦ. <sup>8</sup> Διὸ λέγει· Ἀναβάς εἰς ὕψος <sup>1 Cor.</sup>  
 ἤχημαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, ἔδωκεν δό- <sup>12, 11.</sup>  
 ματα τοῖς ἀνθρώποις. <sup>9</sup> Τὸ δὲ ἀνέβη τί <sup>2 Cor.</sup>  
 ἔστιν εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώ- <sup>10, 13.</sup>  
 τερα μέρη τῆς γῆς; <sup>10</sup> Ὁ καταβάς, αὐτός ἐστιν  
 καὶ ὁ ἀναβάς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα  
 πληρώσῃ τὰ πάντα. <sup>11</sup> Καὶ αὐτὸς ἔδωκεν τοὺς <sup>11 1 Cor.</sup>  
 μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγε- <sup>12, 28.</sup>  
 λιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, <sup>12</sup> Πρὸς  
 τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας,  
 εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, <sup>13</sup> Μέχρι  
 καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πί-  
 στεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ,  
 εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώ-  
 ματος τοῦ Χριστοῦ, <sup>14</sup> ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι,  
 κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ  
 τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν  
 πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης. <sup>15</sup> Ἀλη- <sup>15 1, 22;</sup>  
 θεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ <sup>5, 23-</sup>  
 πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ Χριστός, <sup>16</sup> Ἐξ οὗ πᾶν <sup>Col. 1, 18.</sup>  
 τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συνβιβαζόμενον <sup>16 Col.</sup>  
 διὰ πάσης ἀφῆς τῆς ἐπιχορηγίας κατ' ἐνέργειαν <sup>2, 19.</sup>  
 ἐν μέτρῳ ἐνὸς ἐκάστου μέλους τὴν αὐξήσιν τοῦ  
 σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.  
<sup>17</sup> Τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, <sup>17 Rom.</sup>  
 μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν καθὼς καὶ τὰ ἔθνη περι- <sup>1, 21.</sup>  
 πατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοῦς αὐτῶν, <sup>18</sup> Ἐσχοτισ- <sup>18 Col.</sup>  
 μένοι τῇ διανοίᾳ ὄντες, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς <sup>1, 21.</sup>  
 τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς,  
 διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, <sup>19</sup> Ὅτινες

- ἀπηληγῆτες ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἔργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. <sup>20</sup> Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστόν, <sup>21</sup> εἶγε αὐτὸν ἠκούσατε καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε καθὼς ἐστὶν
- <sup>22</sup> Col. <sup>3, 8.</sup> ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ. <sup>22</sup> Ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης,
- <sup>23</sup> Rom. <sup>6, 4.</sup> <sup>23</sup> Ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοῦς ὑμῶν
- <sup>24</sup> Col. <sup>3, 12.</sup> <sup>24</sup> Καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἁγιότητι τῆς ἀληθείας. <sup>25</sup> Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀληθεῖαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. <sup>26</sup> Ὁργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδύετω ἐπὶ τῷ παρορρισμῷ ὑμῶν, <sup>27</sup> Μηδὲ δίδοτε τύπον τῷ διαβόλῳ. <sup>28</sup> Ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιᾷτω ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶν τὸ ἀγαθόν, ἵνα ἔχη μεταδιδόναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι. <sup>29</sup> Πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλὰ εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσιν. <sup>30</sup> Καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ
- <sup>31</sup> Col. <sup>3, 8.</sup> ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. <sup>31</sup> Πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κρουγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. <sup>32</sup> Γινεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαγχοί, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρίσατο ὑμῖν.

25 Zach. 8, 16. 26 Ps. 4, 5.

## CAPUT V.

*Dilectione Deus imitandus et vitae integritati studendum. Fructus lucis. Prudenter ac pie versandum. Ad uxores et maritos. Mysterium matrimonii.*

<sup>1</sup> Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέχνα ἀγαπητά, <sup>2</sup> Καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς <sup>2</sup> Io. 13, 34; 15, 12. 11o. 4, 21. Gal. 2, 20. καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας. <sup>3</sup> Πορνεία δὲ <sup>3</sup> Col. 3, 5. καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, <sup>4</sup> Ἡ αἰσχρότης ἢ μωρολογία ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία. <sup>5</sup> Τοῦτο γὰρ ἴστε γινώσκοντες, <sup>5</sup> Gal. 5, 21. 1 Cor. 6, 9 s. ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, ὃ ἐστὶν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ. <sup>6</sup> Μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω <sup>6</sup> Matth. 24, 4. Marc. 13, 5. Lc. 21, 8. 2 Thess. 2, 3. Col. 3, 6. κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. <sup>7</sup> Μὴ οὖν γίνεσθε <sup>7</sup> 1 Thess. 5, 22. συμμέτοχοι αὐτῶν. <sup>8</sup> Ἦτε γὰρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ. ὡς τέχνα φωτὸς περιπατεῖτε. <sup>9</sup> Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ φωτὸς ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ <sup>8</sup> 1 Thess. 5, 5. καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ. <sup>10</sup> Δοκιμάζοντες τί <sup>9</sup> Gal. 5, 22. ἐστὶν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ. <sup>11</sup> Καὶ μὴ συνκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, <sup>10</sup> Rom. 12, 2. μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. <sup>12</sup> Τὰ γὰρ κρυφῆ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχρὸν ἐστὶν καὶ λέγειν. <sup>13</sup> Τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦνται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστίν. <sup>14</sup> Διὸ λέγει· Ἐγείρει ὁ καθεὺδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός.

<sup>2</sup> Ex. 29, 18 etc. <sup>14</sup> Is. 60, 1? 26, 19?



- 15 Col. 15 Βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ  
 4, 5. ὡς ἄσοφοι ἀλλ' ὡς σοφοί, 16 Ἐξαγοραζόμενοι  
 17 Rom. τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν. 17 Διὰ  
 12, 2. τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ  
 1 Thess. 4, 3. θέλημα τοῦ κυρίου. 18 Καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ,  
 19 B. Col. 19 Λαλοῦντες ἑαυτοῖς ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ  
 3, 16 s. ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν  
 ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ κυρίῳ, 20 Εὐχαριστοῦντες  
 πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν  
 Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, 21 Ὑποτασ-  
 σόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ.  
 22 Col. 22 Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑπο-  
 3, 18. τασέσθωσαν ὡς τῷ κυρίῳ, 23 Ὅτι ἀνὴρ ἐστὶν  
 1 Petr. 3, 1. κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ  
 23 1, 22. τῆς ἐκκλησίας, αὐτὸς σωτὴρ τοῦ σώματος. 24 Ἀλλὰ  
 1 Cor. 11, 3. ὡς ἡ ἐκκλησία ὑποτίσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτως  
 καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί.  
 25 Col. 25 Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν,  
 3, 19. καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν τὴν ἐκκλησίαν  
 1 Petr. 3, 7. καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, 26 Ἴνα αὐτὴν  
 ἀγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι,  
 27 2 Cor. 27 Ἴνα παραστήσῃ αὐτὸς ἑαυτῷ ἕνδοξον τὴν ἐκ-  
 11, 2. κλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπιλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν  
 Col. 1, 22. τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾗ ἁγία καὶ ἄμωμος. 28 Οὕτως  
 καὶ οἱ ἄνδρες ὀφείλουσιν ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν  
 γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν  
 ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ. 29 Οὐδεὶς γάρ  
 ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλὰ ἐτρέφει  
 καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς τὴν ἐκ-  
 κλησίαν, 30 Ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ.  
 ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ.

31 Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. 32 Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. 33 Πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἓνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν· ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

31 Matth. 19, 5. Marc. 10, 7. 1 Cor. 6, 16.

CAPUT VI.

*Liberis et parentibus. Servis et dominis. Armatura Dei contra spirituales inimicos; militia Christi. Tychicus. Votum.*

1 Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ· τοῦτο γάρ ἐστιν δίκαιον. 2 Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἧτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ. 3 Ἴνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔση μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. 4 Καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλὰ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου.

1 Col. 3, 20. 2 s. Matth. 15, 4. Marc. 7, 10. Col. 3, 20. 4 Col. 3, 21.

5 Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἀπλότῃ τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ, 6 Μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι Χριστοῦ, ποιῶντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ φυγῆς, 7 Μετ' εὐνοίας δουλεύοντες, ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐχ ἀνθρώποις, 8 Εἰδότες ὅτι ἕκαστος ὃ ἐὰν ποιῆσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομίσεται παρὰ κυρίου, εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος. 9 Καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀμιέντες τὴν ἀπει-

5 Col. 3, 22. Tit. 2, 9. 1 Petr. 2, 18. (2 Cor. 7, 15. Phil. 2, 12.) 6 s. Col. 3, 23 s. 9 Act. 10, 34. Rom. 2, 11. Col. 3, 25; 4, 1. 1 Petr. 1, 17.

31 Gen. 2, 24. — 2 s. Ex. 20, 12. Deut. 5, 16. Eccli. 3, 9. 9 Deut. 10, 17. 2 Par. 19, 7. Iob 34, 19. Sap. 6, 8. Eccli. 35, 15.

λήν, εἰδότες ὅτι καὶ αὐτῶν καὶ ὑμῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστιν παρ' αὐτῶν.

**10** Τὸ λοιπὸν ἀδελφοὶ ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. **11** Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στήναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου. **12** Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, ἐν τοῖς ἐπουρανόις. **13** Διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστήναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στήναι.

**14** Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφύν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, **15** Καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, **16** Ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαμβάνοντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνησθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεφυρωμένα σβέσαι.

**17** Καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος.

**18** ὃ ἐστὶν ῥῆμα θεοῦ, **18** Διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν

ἀγίων, **19** Καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου ἐν παρρησίᾳ, γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου, **20** Ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἀλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ παρρησιάσωμαι ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

14 Is. 59, 17; 11, 5.

15 Is. 52, 7.

17 Is. 59, 17; 49, 2.

21 Ἴνα δὲ καὶ ὑμεῖς εἰδῆτε τὰ κατ' ἐμέ, τί <sup>21s.Col.</sup> πράσσω, πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικός ὁ ἀγαπητός <sup>4, 7 s.</sup> ἀδελφός καὶ πιστός διάκονος ἐν κυρίῳ, <sup>22</sup> Ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.

23 Εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>24</sup> Ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσία. Ἀμήν.

# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

## Η ΠΡΟΣ

### ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

#### CAPUT I.

*Salutem Philippensium grate et amanter curat. Fructus vincu-  
lorum Pauli. Ecclesiae causa praestat vivere quam mori.  
Pro Christo patiendum.*

- 1 2 Cor. <sup>1</sup> Παῦλος καὶ Τιμόθεος δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ,  
1, 1 etc. πᾶσιν τοῖς ἀγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν  
Act. 16, 12 etc. Φιλίπποις σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις. <sup>2</sup> Χάρις  
2 Rom. ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου  
1, 7 etc. Ἰησοῦ Χριστοῦ.
38. Rom. <sup>3</sup> Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνεΐα  
1, 8. ὑμῶν <sup>4</sup> Πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάν-  
1 Thess. των ὑμῶν, μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος,  
1, 2 s. Eph. 1, 15 s. <sup>5</sup> Ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ  
5 1 Cor. πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν, <sup>6</sup> Πεποιθῶς αὐτὸ  
1, 9. 1 Io. τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν  
1, 3. 7. <sup>6</sup> 1 Cor. ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Χριστοῦ Ἰησοῦ. <sup>7</sup> Καθὼς  
1, 8. <sup>7</sup> 2 Tim. ἐστὶν δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων  
4, 8. ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἐν τε  
7 2 Cor. τοῖς δεσμοῖς μου καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει  
7, 3. τοῦ εὐαγγελίου συνκοινωνοῦς μου τῆς χάριτος πάν-  
8 Rom. 1, 9. 2 Cor. 5, 14. τας ὑμᾶς ὄντας. <sup>8</sup> Μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς,  
9 Eph. 1, 8. <sup>9</sup> Χριστοῦ. <sup>9</sup> Καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη

ὁμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύη ἐν ἐπι-  
 γνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, <sup>10</sup> Εἰς τὸ δοκιμάζειν <sup>10 Rom.</sup>  
 ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ <sup>2, 18;</sup>  
 ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, <sup>11</sup> Πεπληρωμένοι <sup>(Act. 24,</sup>  
 καρπὸν δικαιοσύνης τὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς <sup>16.)</sup>  
 δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ. <sup>11 Eph. 3,</sup>  
<sup>19; 5, 9.</sup>

<sup>12</sup> Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοί, ὅτι  
 τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου  
 ἐλήλυθεν, <sup>13</sup> Ὅστε τοὺς δεσμοὺς μου φανεροὺς <sup>13 4, 22.</sup>  
 ἐν Χριστῶ γενέσθαι ἐν ὄλῳ τῷ πραιτωρίῳ καὶ  
 τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, <sup>14</sup> Καὶ τοὺς πλείονας τῶν  
 ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ πεποιδότας τοῖς δεσμοῖς μου  
 περισσοτέρως τολμᾷν ἀφόβως τὸν λόγον τοῦ θεοῦ  
 λαλεῖν. <sup>15</sup> Τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν,  
 τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν κηρύσ-  
 σουσιν. <sup>16</sup> Οἱ μὲν ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπο-  
 λογίαν τοῦ εὐαγγελίου κείμεναι, <sup>17</sup> Οἱ δὲ ἐξ ἐρι-  
 θείας τὸν Χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἀγνώως,  
 οἴομενοι θλίψιν ἐγείρειν τοῖς δεσμοῖς μου. <sup>18</sup> Τί  
 γάρ; πλὴν ὅτι παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει εἴτε  
 ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται· καὶ ἐν τούτῳ  
 χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. <sup>19</sup> Οἶδα γὰρ ὅτι  
 τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ  
 τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος  
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, <sup>20</sup> Κατὰ τὴν ἀποκαταδοκίαν καὶ <sup>20 Rom.</sup>  
 ἐλπίδα μου ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν <sup>8, 19, 25;</sup>  
 πάσῃ παρρησίᾳ ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυν- <sup>5, 5.</sup>  
 θήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ <sup>2 Cor.</sup>  
 ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου. <sup>10, 8.</sup>  
<sup>1 Cor.</sup>  
<sup>6, 20.</sup>

<sup>21</sup> Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀπο- <sup>21 Col.</sup>  
 θανεῖν κέρδος. <sup>22</sup> Εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό <sup>3, 4. Gal.</sup>  
 μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἰρήσομαι οὐ γνωρίζω. <sup>2, 20.</sup>  
<sup>Rom. 14,</sup>  
<sup>7 s.</sup>

<sup>19</sup> Iob 13, 16.

23 <sup>2</sup>Cor. <sup>5, 8.</sup> <sup>2</sup>Tim. <sup>4, 6.</sup> 23 Συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι· πολλῶν μᾶλλον χρεῖσσον· 24 Τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. 25 Καὶ τοῦτο πεποιδῶς οἶδα, ὅτι μενῶ καὶ παραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν 26 <sup>2</sup>Cor. <sup>1, 14;</sup> <sup>5, 12.</sup> ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως, 26 ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς. 27 <sup>Eph.</sup> <sup>4, 1.</sup> <sup>Col. 1, 10.</sup> <sup>1</sup>Thess. <sup>2, 12.</sup> Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς εἴτε ἀπὼν ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἐνὶ πνεύματι μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου, 28 <sup>1</sup>Petr. <sup>3, 14.</sup> Καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἧτις ἐστὶν αὐτοῖς ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ· 29 Ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν, 30 Τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες οἷον εἶδετε ἐν ἐμοὶ καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

## CAPUT II.

*Diligendum exemplo Christi. Christi humilitas et gloria. Salus omni cura appetenda. Timothei et Ephraoditi laudēs.*

1 <sup>2</sup>Cor. <sup>2, 3, 16.</sup> Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τινα σπλάγγνα καὶ οἰκτιρμοί, 2 Πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύνψυχοι, τὸ ἐν φρονοῦντες, 3 Μηδὲν κατ' ἐριθείαν μηδὲ κατὰ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, 4 Μη τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι σκοποῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐτέρων ἕκαστοι. 5 Τοῦτο γὰρ φρονεῖτε ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,

6 Ὅς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμὸν  
 ἠγῆσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ. 7 Ἀλλὰ ἑαυτὸν ἐκένω- 7 Rom.  
 σεν μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀν- 8, 3.  
 θρώπων γενόμενος καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἀν-  
 θρωπος. 8 Ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος 8 Hebr.  
 μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. 9 Διὸ καὶ 2, 9.  
 ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερέψωσεν, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ  
 ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, 10 Ἴνα ἐν τῷ ὀνόματι 10 s.  
 Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπι- Rom. 14,  
 γειῶν καὶ καταχθονίων, 11 Καὶ πᾶσα γλῶσσα 11.  
 ἐξομολογήσῃται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς  
 δόξαν θεοῦ πατρὸς.

12 Ὡστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπ-  
 ηκούσατε, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ  
 νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου  
 καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε.  
 13 Θεὸς γὰρ ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν  
 καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. 14 Πάντα 14 1 Petr.  
 ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν. 15 Ἴνα 4, 9.  
 γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέχνα θεοῦ  
 ἄμωμα μέσον γενεᾶς σχολιαῆς καὶ διεστραμ-  
 μένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ,  
 16 Λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἑμοῖ εἰς 16 (Gal.  
 ἡμέραν Χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον οὐδὲ 2, 2.)  
 εἰς κενὸν ἐκοπίασα. 17 Ἀλλὰ εἰ καὶ σπένδυ- 17 2 Tim.  
 μαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως 4, 6.  
 ὑμῶν, χαίρω καὶ συχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. 18 Τὸ δὲ 18 3, 1;  
 αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συχαίρετέ μοι. 4, 4.

19 Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ Τιμόθεον ταχέως 19 Act.  
 πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κατὰ εὐφυγῶ γνοῦς τὰ περὶ 16, 1.  
 ὑμῶν. 20 Οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόφυγον, ὅστις γνη-  
 σίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει. 21 Οἱ πάντες γὰρ 21 1 Cor.  
 13, 5.



22 1 Tim. τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>22</sup> Τὴν  
<sup>1, 2.</sup> δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσχετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον  
 σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. <sup>23</sup> Τοῦτον  
 μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀφίδω τὰ περι  
 ἐμέ, ἐξαυτῆς. <sup>24</sup> Πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ ὅτι καὶ  
 αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς.

<sup>25</sup> Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην, Ἐπαφρόδιτον τὸν  
 ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν καὶ συστρατιώτην μου,  
 ὑμῶν δὲ ἀπόστολον καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας  
 μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, <sup>26</sup> Ἐπειδὴ ἐπιποθῶν  
 ἦν πάντας ὑμᾶς καὶ ἀθημονῶν, διότι ἠκούσατε  
 ὅτι ἠσθένησεν. <sup>27</sup> Καὶ γὰρ ἠσθένησεν παρα  
 πλήσιον θανάτῳ· ἀλλὰ ὁ θεὸς ἠλέησεν αὐτόν,  
 οὐχ αὐτὸν δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπη  
 ἐπὶ λύπην σχῶ. <sup>28</sup> Σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα  
 αὐτόν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν πάλιν χαρῆτε καὶ γὰρ  
 ἀλυπότερος ὢ. <sup>29</sup> Προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν  
<sup>30 1 Cor.</sup> <sup>16, 17.</sup> τίμους ἔχετε. <sup>30</sup> Ὅτι διὰ τὸ ἔργον Χριστοῦ μέχρι  
 θανάτου ἠγγισεν, παραβολευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα  
 ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρὸς με λει  
 τουργίας.

### CAPUT III.

*Contra iudaizantes Pauli adversarios. Severum Pauli studium  
 atque spes caelestis.*

<sup>1 2, 18;</sup> <sup>4, 4.</sup> <sup>1</sup> Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ.  
 τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν ἐμοὶ μὲν οὐχ ὀκνηρόν,  
 ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. <sup>2</sup> Βλέπετε τοὺς κύννας, βλέ  
 πετε τοὺς καχοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν.  
<sup>3</sup> Ἡμεῖς γὰρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι θεῶν  
 λατρεύοντες καὶ καυχώμενοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ  
 οὐχ ἐν σαρκὶ πεποιδῶτες, <sup>4</sup> Καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποι-

θήσιν καὶ ἐν σαρκί. Εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποι-  
 θέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον, <sup>5</sup> Περιτομῇ ὄκτα- 5 Rom.  
11, 1.  
Act. 23, 6.  
 ἡμερος, ἐκ γένους Ἰσραήλ, φυλῆς Βενιαμείν,  
 Ἐβραῖος ἐξ Ἐβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος,  
<sup>6</sup> Κατὰ ζῆλος διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιο- 6 Gal.  
1, 13 s.  
 σύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος.

<sup>7</sup> Ἀλλὰ ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἤγημαι  
 διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν. <sup>8</sup> Ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ  
 ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς  
 γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου, δι' ὃν  
 τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα ἵνα  
 Χριστὸν κερδήσω, <sup>9</sup> Καὶ εὐρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ 9 Rom.  
10, 3 ss.;  
3, 21 ss.  
Gal. 2, 16.  
 ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν  
 διὰ πίστεως Χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην  
 ἐπὶ τῇ πίστει, <sup>10</sup> Τοῦ γινῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύνα- 10 Gal.  
6, 17.  
 μιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν  
 παθημάτων αὐτοῦ, συνμορφούμενος τῷ θανάτῳ  
 αὐτοῦ, <sup>11</sup> Εἶπὼς καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν  
 τὴν ἐκ νεκρῶν.

<sup>12</sup> Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον ἢ ἤδη τετελείωμαι,  
 διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω ἐφ' ᾧ καὶ κατελήμ-  
 φθην ὑπὸ Χριστοῦ Ἰησοῦ. <sup>13</sup> Ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν  
 οὐ λογιζομαι κατεληφέναι· ἐν δὲ, τὰ μὲν ὀπίσω  
 ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτει-  
 νόμενος, <sup>14</sup> Κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον  
 τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.  
<sup>15</sup> Ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν· καὶ εἴ τι  
 ἐτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀπο-  
 καλύψει· <sup>16</sup> Πλὴν εἰς ἃ ἐφθάσαμεν, τὸ αὐτὸ φρο- 16 Gal.  
6, 16.  
17 4, 9.  
Gal. 4, 12.  
 νεῖν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι. <sup>17</sup> Συμμηταί  
 μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω  
 περιπατοῦντας καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς. <sup>18</sup> Πολλοὶ 18 Rom.  
16, 17.  
Gal. 6, 12.  
 γὰρ περιπατοῦσιν, οὗς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν  
 δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ

19<sup>2</sup> Petr. τοῦ Χριστοῦ, <sup>19</sup> Ὡν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἢ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες. <sup>20</sup> Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, <sup>21</sup> Ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξει αὐτῷ τὰ πάντα.

## CAPUT IV.

*Cohortationes. Philippensium munificentia laudatur. Vota et salutationes.*

<sup>1</sup> Ὡστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, <sup>1</sup> χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτως στήχετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί. <sup>2</sup> Εὐδοκίαν παρακαλῶ καὶ Συντυχὴν παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ. <sup>3</sup> Ναὶ ἐρωτῶ καὶ σέ, γνήσιε σύνζυγε, συνλαμβάνου αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. <sup>4</sup> Χαίrete ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίrete. <sup>5</sup> Τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις· ὁ κύριος ἐγγύς. <sup>6</sup> Μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθω πρὸς τὸν θεόν. <sup>7</sup> Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

<sup>8</sup> Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφρημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε. <sup>9</sup> Ἄ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ

ἤκούσατε καὶ εἶδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

10 Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν· ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἡχαιρεῖσθε δέ. 11 Οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐτάρκης εἶναι. 12 Οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσιν μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι. 13 Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυνα- 13 1 Tim. μούντι με. 14 Πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συνκοινωνή- 1, 12. σαντές μου τῇ θλίψει. 15 Οἶδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, 15 2 Cor. Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλ- 11, 9. 1 Cor. θον ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώ- 9, 15. νησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι, 16 Ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκη καὶ ἄπαξ καὶ δις εἰς τὴν χρεῖαν μοι ἐπέμψατε. 17 Οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλὰ ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. 18 Ἀπέχω δὲ πάντα 18 Rom. καὶ περισσεύω· πεπλήρωμαι δεξάμενος παρὰ Ἐπ- 12, 1. Eph. 5, 2. αφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὁσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ θεῷ. 19 Ὁ δὲ θεὸς μου πληρώσει πᾶσαν χρεῖαν ὑμῶν κατὰ τὸ πλοῦτος αὐτοῦ ἐν δόξῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 20 Τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

21 Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 21 Gal. Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοί ἀδελφοί. 22 Ἀσπά- 1, 2. ζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ 22 1, 13. τῆς Καίσαρος οἰκίας. 23 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ 23 Gal. Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. Ἀμήν. 6, 18.

# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

## ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

### CAPUT I.

*Laudat Colossenses cum Ephra ipsorum doctore, hortans ut proficiant. Christus Dei imago, per quem omnia creata sunt, caput est Ecclesiae, quo omnia pacificata sunt. Paulus Christi minister ad praedicandum mysterium a saeculis absconditum, nunc manifestatum.*

- 1 Eph. 1, 1 etc. <sup>1</sup> Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, <sup>2</sup> Τοῖς ἐν Κολοσσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν Χριστῶ Ἰησοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
- 3 Phil. 1, 3. <sup>3</sup> Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι, <sup>4</sup> Ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην ἣν ἔχετε εἰς πάντας τοὺς ἁγίους <sup>5</sup> Διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου <sup>6</sup> Τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἐστίν, καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἤκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ, <sup>7</sup> Καθὼς ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστιν πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ,
- 4ss.Eph. 1, 15 s. Philem. 5. 5 Eph. 1, 13. 2 Cor. 6, 7. 7 4, 12.

8 Ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύ-  
 ματι. 9 Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ' ἧς ἡμέρας 9 Eph.  
 ἤκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι 1, 8.  
 καὶ αἰτούμενοι ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ  
 θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευ-  
 ματικῇ, 10 Περιπατῆσαι ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν 10  
 ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες 1 Thess.  
 2, 12.  
 11 Καὶ αὐξανόμενοι τῇ ἐπίγνωσει τοῦ θεοῦ, ἐν Eph. 4, 1.  
 πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς  
 δόξης αὐτοῦ εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν  
 μετὰ χαρᾶς 12 Εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ πατρὶ τῷ  
 ἰκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν  
 ἀγίων ἐν τῷ φωτί, 13 Ὃς ἐρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς  
 ἐξουσίας τοῦ σκότους καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασι-  
 λείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, 14 Ἐν ᾧ ἔχομεν 14 Eph.  
 τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν. 1, 7.  
 15 Ὃς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτό- 15 2 Cor.  
 τοκος πάσης κτίσεως, 16 Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη 4, 4.  
 τὰ πάντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ 16 Io. 1, 3.  
 ὄρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες Eph. 1,  
 εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ 21.  
 εἰς αὐτὸν ἔκτισται. 17 Καὶ αὐτός ἐστιν πρὸ πάν-  
 των, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν. 18 Καὶ 18 Eph.  
 αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, 1, 22.  
 ὅς ἐστιν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα 1 Cor.  
 γένηται ἐν πᾶσιν αὐτός πρωτεύων. 19 Ὅτι ἐν αὐτῷ 15, 20.  
 εὐδόκησεν πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, 20 Καὶ δι' 19 s. 2, 9.  
 αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνο- Eph. 1,  
 ποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ 23; 2, 16.  
 ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 21 Καὶ ὑμᾶς 21 Eph.  
 ποτὲ ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ δια- 4, 18;  
 νοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, 22 Νυνὶ δὲ 2, 16.  
 ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ 22 Eph.  
 διὰ τοῦ θανάτου, παραστήσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ 5, 27;  
 1, 4.

ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ,  
 23 Eph. <sup>23</sup> Εἶγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ  
 3, 7. ἑδραῖοι, καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος  
 τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν  
 πάσῃ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην  
 ἐγὼ Παῦλος διάκονος.

24 Nῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασιν ὑπὲρ ὑμῶν,  
 καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων  
 τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος  
 25 ss. αὐτοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία, <sup>25</sup> ἧς ἐγενόμην ἐγὼ  
 Eph. 3, <sup>25</sup> διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖ-  
 2 ss. σάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.  
<sup>26</sup> Τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν  
 αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νῦν δὲ ἐφανερώθη  
 27 Eph. τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ, <sup>27</sup> οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι  
 1, 18. τί τὸ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου  
 ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὃ ἐστὶν Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπίς  
 τῆς δόξης, <sup>28</sup> ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν νουθετοῦν-  
 τες πάντα ἄνθρωπον καὶ διδάσκοντες πάντα ἄν-  
 θρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα  
 29 1 Tim. ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. <sup>29</sup> Εἰς ὃ καὶ  
 4, 10. κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ  
 τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

## CAPUT II.

*Caveant philosophorum et eorum qui Legem inducere volunt, fallacias, quoniam cum Christo sepulti iidem cum illo reviximus, ut iam a superstitione hominum et decretis Legis recedamus.*

1 4, 13. <sup>1</sup> Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω  
 ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικίᾳ καὶ ὄσοι οὐχ  
 2 1, 27. ἐώραξαν τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, <sup>2</sup> ἵνα παρα-  
 κληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντες ἐν  
 ἀγάπῃ καὶ εἰς πᾶν τὸ πλοῦτος τῆς πληροφορίας

τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ  
 θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ, <sup>3</sup> Ἐν ᾧ εἰσὶν  
 πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως  
 ἀπόκρυφοι. <sup>4</sup> Τοῦτο δὲ λέγω ἵνα μηδεὶς ὑμᾶς  
 παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. <sup>5</sup> Εἰ γὰρ καὶ τῆ <sup>5</sup> 1 Cor.  
 σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμί, <sup>5</sup> 3.  
 χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ στε-  
 ρέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑμῶν. <sup>6</sup> Ὡς οὖν  
 παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν  
 αὐτῷ περιπατεῖτε, <sup>7</sup> Ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδο-  
 μούμενοι ἐν αὐτῷ καὶ βεβαιούμενοι τῇ πίστει,  
 καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῷ ἐν  
 εὐχαριστίᾳ. <sup>8</sup> Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλα-  
 γωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης κατὰ  
 τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα  
 τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν. <sup>9</sup> Ὅτι ἐν αὐτῷ <sup>9</sup> 1, 19.  
 κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς,  
<sup>10</sup> Καὶ ἐστὲ ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ <sup>10</sup> Eph.  
 κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, <sup>11</sup> Ἐν ᾧ καὶ <sup>11</sup> 21.  
 περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπ-  
 εκδύσει τοῦ σώματος τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ  
 τοῦ Χριστοῦ, <sup>12</sup> Συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπ- <sup>12</sup> Rom.  
 τίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως <sup>6,4. Eph.</sup>  
 τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ <sup>1, 19 s.</sup>  
 τῶν νεκρῶν. <sup>13</sup> Καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς <sup>13</sup> Eph.  
 παραπτώμασιν καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκός <sup>2, 1. 5.</sup>  
 ὑμῶν, συνεζωοποίησεν σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος  
 ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα. <sup>14</sup> Ἐξαλείψας τὸ <sup>14</sup> Eph.  
 καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπ- <sup>2, 15.</sup>  
 εναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἤρκεν ἐκ τοῦ μέσου  
 προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ. <sup>15</sup> Ἀπεκδυσάμενος  
 τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρ-

<sup>3</sup> Is. 45, 3. Eccli. 1, 25.



ρησίᾳ θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. <sup>16</sup> Μὴ οὖν  
 τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει ἢ ἐν  
<sup>17</sup> Hebr. <sup>8, 5;</sup> <sup>10, 1.</sup> μέρει ἑορτῆς ἢ νομηνίας ἢ σαββάτων. <sup>17</sup> Ὁ ἔστιν  
<sup>18</sup> Matth. <sup>24, 4.</sup> σκιά τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.  
<sup>19</sup> Eph. <sup>4, 15 s.</sup> <sup>18</sup> Μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβεύετω θέλων ἐν ταπεινο-  
 φροσύνῃ καὶ θρησκειᾷ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἔορακεν  
 ἐμβατεύων, εἰκῆ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοῦς τῆς  
 σαρκὸς αὐτοῦ, <sup>19</sup> Καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ἐξ  
 οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων  
 ἐπιχορηγούμενον καὶ συνβιβαζόμενον αὖξει τὴν  
 αὖξιν τοῦ θεοῦ. <sup>20</sup> Εἰ ἀπεθάνετε σὺν Χριστῷ  
 ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν  
 κόσμῳ δογματίζεσθε. <sup>21</sup> Μὴ ἄφη μὴδὲ γεύση  
<sup>22</sup> Matth. <sup>15, 9.</sup> μὴδὲ θίγης. <sup>22</sup> Ὁ ἔστιν πάντα εἰς φθορὰν τῆ,  
 ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδα-  
 σκαλίας τῶν ἀνθρώπων. <sup>23</sup> Ἄτινά ἔστιν λόγον  
 μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκειᾷ καὶ ταπεινο-  
 φροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ, τινὶ  
 πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

## CAPUT III.

*Electis Dei caelestia sectanda novusque nova vita homo in-  
 duendus. Officia coniugum, liberorum, patrum, servorum,  
 dominorum.*

<sup>1</sup> Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω  
 ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ  
 καθήμενος. <sup>2</sup> Τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ  
 τῆς γῆς. <sup>3</sup> Ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν  
 κέχυται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. <sup>4</sup> Ὅταν  
 ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς  
 σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.

<sup>21</sup> Lev. 5, 2.    <sup>22</sup> Is. 29, 13. — <sup>1</sup> Ps. 109, 1.

**5** Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἣτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία. **6** Διὶ δὲ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, **7** Ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν τούτοις. **8** Νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργὴν, θυμὸν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. **9** Μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, **10** Καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, **11** Ὅπου οὐκ ἐν Ἑλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος καὶ ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσιν Χριστός.

**12** Ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ, ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλίγγα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραύτητα, μακροθυμίαν, **13** Ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἕντις πρὸς τινα ἔχη μομφήν· καθὼς καὶ ὁ κύριος ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτως καὶ ὑμεῖς. **14** Ἐπὶ πᾶσιν δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἧ ἐστὶν σύνδεσμος τῆς τελειότητος. **15** Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἐνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε. **16** Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, ψαλμοῖς, ὕμνοις καὶ ψάλλουσιν πνευματικαῖς, ἐν τῇ χάριτι ἄδοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ θεῷ. **17** Καὶ πᾶν ὃ τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ.

5 Eph. 5, 3.

6 Eph. 5, 6, Rom. 1, 18.

7 Gal. 1, 18.

8 Eph. 5, 19; Eph. 2, 3;

9 Rom. 8, 4, 31.

10 Rom. 6, 4, Eph. 4, 22 ss. Hebr.

11 12, 1. 1 Petr. 2, 1;

12 4, 2.

13 Gal. 3, 28.

14 12 ss. Eph. 4, 2 ss. 32.

15 Phil. 4, 7.

16 Eph. 5, 19 s.

17 1 Cor. 10, 31.

18 Eph. 5, 22. 18 Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν,  
 1 Petr. 3, 1. ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ. 19 Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς  
 19 Eph. 5, 25. γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. 20 Τὰ  
 1 Petr. 3, 7. τέχνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν κατὰ πάντα· τοῦτο  
 20 ss. γὰρ εὐάρεστόν ἐστιν ἐν κυρίῳ. 21 Οἱ πατέρες,  
 Eph. 6, 1. 4 s. μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέχνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν.  
 22 Eph. 6, 1. 4 s. 22 Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ  
 22 Eph. 6, 5. σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείᾳ, ὡς ἀνθρω-  
 Tit. 2, 9. πάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἀπλότῃ καρδίας, φοβούμενοι  
 1 Petr. 2, 18. τὸν κύριον. 23 Ὁ ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε  
 23 ss. ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, 24 Εἰδότες ὅτι  
 Eph. 6, 7 ss. ἀπὸ κυρίου ἀπολήμψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς  
 κληρονομίας· τῷ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε. 25 Ὁ  
 γὰρ ἀδικῶν κομίσεται ἢ ἠδίκησεν, καὶ οὐκ ἔστιν  
 προσωποληψία.

## CAPUT IV.

*Orationi instandum. Prudenter cum infidelibus conversandum. Tychicus et Onesimus a Paulo missi commendantur. Salutationes. Haec epistola et Laodicensium apud utramque Ecclesiam legatur.*

1 Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς  
 δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε  
 κύριον ἐν οὐρανῷ.

2 Luc. 18, 1. 2 Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες  
 1 Thess. 5, 17. ἐν αὐτῇ, ἐν εὐχαριστίᾳ. 3 Προσευχόμενοι ἅμα καὶ  
 3 Eph. 6, 19. περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου  
 2 Thess. 3, 1. λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, δι' ὃ καὶ δέδε-  
 5 Eph. 5, 15 s. μαι, 4 Ἴνα φανερώσω αὐτὸ ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

5 Eph. 5, 15 s. 5 Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν  
 6 Eph. 4, 29. καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. 6 Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε  
 ἐν χάριτι, ἅλατι ἡρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς  
 ἐνὶ ἐκίστῳ ἀποκρίνεσθαι.

7 s. Eph. 6, 21 s. 7 Τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικός,  
 ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σὺν

δουλος ἐν κυρίῳ, <sup>8</sup> Ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶ τὰ περὶ ὑμῶν καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, <sup>9</sup> Σὺν Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωρίσουσιν τὰ ὧδε.

<sup>9</sup> Philem.  
10.

<sup>10</sup> Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναϊχ-<sup>10</sup> Act.  
μάλωτός μου, καὶ Μάρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα, <sup>27, 2;</sup>  
περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολὰς· ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, <sup>15, 37.</sup>  
δέξασθε αὐτόν· <sup>11</sup> Καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰουῆστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς· οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία. <sup>12</sup> Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ <sup>12</sup> 1, 7.  
ὑμῶν, δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στήτε <sup>Philem.</sup>  
τέλειοι καὶ πεπληροφορημένοι ἐν παντὶ θελήματι <sup>23.</sup>  
τοῦ θεοῦ. <sup>13</sup> Μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει πολὺν <sup>13</sup> 2, 1.  
πόνον ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικίᾳ καὶ τῶν ἐν Ἰεραπόλει. <sup>14</sup> Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρός <sup>14</sup> 2 Tim.  
ὁ ἀγαπητός, καὶ Δημᾶς. <sup>15</sup> Ἀσπάσασθε τοὺς ἐν <sup>4, 11.</sup>  
Λαοδικίᾳ ἀδελφοὺς καὶ Νυμφᾶν καὶ τὴν κατ' <sup>Philem.</sup>  
οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν. <sup>16</sup> Καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ, <sup>24.</sup>  
παρ' ὑμῖν ἢ ἐπιστολῇ, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ <sup>15</sup> Rom.  
Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ Λαο- <sup>16, 5.</sup>  
δικίας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε. <sup>17</sup> Καὶ εἶπατε <sup>17</sup>  
'Ἀρχίππῳ· Βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν <sup>Philem.</sup>  
κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς. <sup>2.</sup>

<sup>18</sup> Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. μνημο- <sup>18</sup>  
νευέτέ μου τῶν δεσμών. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. Ἀμήν. <sup>2</sup> Thess.  
<sup>3, 17.</sup>

# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

CAPUT I.

*Thessalonicenses egregium fidei exemplar facti.*

- <sup>12</sup>Thess.  
<sup>1, 13, etc.</sup>  
Act. 17, 1.
- <sup>1</sup> Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη.
- <sup>2</sup> Col.  
<sup>1, 3.</sup>  
<sup>2</sup> Thess.  
<sup>1, 3 etc.</sup>
- <sup>2</sup> Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνησθῆναι ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν ἀδιαλείπτως, <sup>3</sup> Μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, <sup>4</sup> Εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν. <sup>5</sup> Ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἳ ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς. <sup>6</sup> Καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἀγίου, <sup>7</sup> Ὅστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπον πᾶσιν τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ. <sup>8</sup> Ἄφ' ὑμῶν γὰρ
- <sup>42</sup>Thess.  
<sup>2, 13.</sup>  
<sup>5</sup> 1 Cor.  
<sup>4, 20.</sup>  
<sup>62</sup>Thess.  
<sup>3, 7 ss.</sup>

ἐξήχθηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου οὐ μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ, ἀλλ' ἐν παντὶ τύπῳ ἢ πίστις ὑμῶν ἢ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελέλυθεν, ὥστε μὴ χρεῖαν ἔχειν ἡμᾶς λαλεῖν τι. <sup>9</sup> Αὐτοὶ γὰρ περὶ <sup>9 Act. 14, 15</sup> ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὅποιαν εἰσοδὸν ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, <sup>10</sup> Καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

## CAPUT II.

*Sincera et sancta Pauli institutio. Thessalonicensium fides constans in persecutionibus Gentilium. Visendi eos desiderium.*

<sup>1</sup> Αὐτοὶ γὰρ οἶδατε, ἀδελφοί, τὴν εἰσοδὸν ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν, <sup>2</sup> Ἀλλὰ <sup>2 Act. 16, 12 ss. 19.</sup> προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες, καθὼς οἶδατε, ἐν Φιλίπποις, ἐπαρρησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. <sup>3</sup> Ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας οὐδὲ ἐν δόλῳ, <sup>4</sup> Ἀλλὰ <sup>4 Gal. 1, 10.</sup> καθὼς δεδοκιμάσαμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσχοντες, ἀλλὰ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. <sup>5</sup> Οὕτε γὰρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας <sup>5 Phil. 1, 8.</sup> ἐγενήθημεν, καθὼς οἶδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, θεὸς μάρτυς, <sup>6</sup> Οὕτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων <sup>6 Io. 5, 41. 44.</sup> δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν οὔτε ἀπ' ἄλλων, <sup>7</sup> Δυναμένοι ἐν βάρει εἶναι ὡς Χριστοῦ ἀπίστολοι· ἀλλ' ἐγενήθημεν νήπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέχνα. <sup>8</sup> Οὕτως ὁμειρόμενοι ὑμῶν εὐδοχοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν

- 9 Act. *φυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν ἐγενήθητε.* <sup>9</sup> *Μνημο-*  
<sup>20, 34.</sup> *νεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν*  
<sup>1 Cor.</sup> *μόχθον· νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ*  
<sup>4, 12.</sup> *μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς*  
<sup>2 Thess.</sup> *τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ.* <sup>10</sup> *Ἦμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ*  
<sup>3, 8.</sup> *θεός, ὡς ὀσίως καὶ δικαίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς*  
*πιστεύουσιν ἐγενήθημεν,* <sup>11</sup> *Καθάπερ οἴδατε ὡς*  
*ἓνα ἕκαστον ὑμῶν ὡς πατὴρ τέχνα ἑαυτοῦ παρα-*  
<sup>12 Col.</sup> *καλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι,* <sup>12</sup> *Καὶ μαρτυ-*  
<sup>1, 10.</sup> *ρούμενοι εἰς τὸ περιπατεῖν ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ*  
<sup>Eph. 4, 1.</sup> *καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν.*
- 13 <sup>1, 2.</sup> **13** *Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ*  
*θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς*  
*παρ' ἡμῶν τοῦ θεοῦ ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώ-*  
*πων, ἀλλὰ καθὼς ἐστὶν ἀληθῶς λόγον θεοῦ, ὃς*  
<sup>14 Act.</sup> *καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν.* <sup>14</sup> *Ἦμεῖς*  
<sup>17, 5;</sup> *γάρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν*  
<sup>8, 1;</sup> *τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐν Χριστῷ*  
<sup>12, 1.</sup> *Ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν*  
*ιδίῶν συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰου-*  
<sup>15 Act.</sup> *δαιῶν,* <sup>15</sup> *Τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων Ἰη-*  
<sup>2, 22 s.;</sup> *σοῦν καὶ τοὺς προφῆτας, καὶ ἡμᾶς ἐχδιωξάντων,*  
<sup>3, 15;</sup> *καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις*  
<sup>7, 52.</sup> *ἐναντίων,* <sup>16</sup> *Κωλύοντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσιν λαλῆσαι*  
<sup>16 Act.</sup> *ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς*  
<sup>17, 13;</sup> *ἁμαρτίας πάντοτε· ἔφθασεν δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ*  
<sup>13, 45.</sup> *ὀργὴ εἰς τέλος.*  
<sup>Matth.</sup> *ὀργὴ εἰς τέλος.*  
<sup>23, 32 s.</sup>

**17** *Ἦμεῖς δέ, ἀδελφοί, ἀπορφανισθέντες ἀφ'*  
*ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώψω, οὐ καρδία,*  
*περισσότερως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν*  
*ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ.* **18** *Διότι ἠθελήσαμεν*  
*ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν Παῦλος, καὶ ἄπαξ καὶ*

16 (Gen. 15, 16.)

δείς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς. <sup>19</sup> Τίς γὰρ <sup>19</sup> Phil. ἡμῶν ἐλπὶς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχήσεως, ἢ οὐχί <sup>4, 1.</sup> <sup>1</sup> Thess. καὶ ὑμεῖς, ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ <sup>3, 13.</sup> Χριστοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ; <sup>20</sup> Ὑμεῖς γὰρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά.

## CAPUT III.

*Ne propter suas tribulationes a fide moverentur, Paulus misit Timotheum, quo reverso gaudet nuntiata Thessalonicensium fide ac dilectione. Votum.*

<sup>1</sup> Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοχήσαμεν κατα- <sup>1</sup> Act. λειφθῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι, <sup>2</sup> Καὶ ἐπέμφσαμεν <sup>17, 16</sup> Τιμόθεον, τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ διάκονον τοῦ <sup>2</sup> Rom. θεοῦ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι <sup>16, 21.</sup> ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑπὲρ τῆς πίστεως ὑμῶν, <sup>Act. 16, 1.</sup> <sup>3</sup> Τὸ μηδένα σαίνεισθαι ἐν ταῖς θλίψεσιν ταύταις· αὐτοὶ γὰρ οἶδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα. <sup>4</sup> Καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἤμεν, προελέγομεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἶδατε. <sup>5</sup> Διὰ τοῦτο καὶ γὰρ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μήπως ἐπέiraσεν ὑμᾶς ὁ πειράζων καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν.

<sup>6</sup> Ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' <sup>6</sup> Act. ὑμῶν καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ <sup>18, 5.</sup> τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνησίαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς, <sup>7</sup> Διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοί, ἀφ' ὑμῖν ἐπὶ πάσῃ τῇ ἀνάγκῃ καὶ θλίψει ἡμῶν διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως, <sup>8</sup> Ὅτι νῦν ζῶμεν ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ. <sup>9</sup> Τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ἢ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν



τοῦ θεοῦ ἡμῶν, <sup>10</sup> Νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπέρεκ-  
 περισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον  
 καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν:  
<sup>11</sup> Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος  
 ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν  
 πρὸς ὑμᾶς. <sup>12</sup> Ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ  
 περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας,  
 καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, <sup>13</sup> Εἰς τὸ στηρίξαι  
 ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἀγιοσύνῃ ἔμ-  
 προσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν ἐν τῇ παρ-  
 ουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάν-  
 των τῶν ἀγίων αὐτοῦ· ἀμήν.

## CAPUT IV.

*Castitati et mutuae dilectioni studendum. De mortuis ac  
 reditu Christi.*

<sup>1</sup> Λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ  
 παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, ἵνα καθὼς παρ-  
 ελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν  
 καὶ ἀρέσκειν θεῷ, καθὼς καὶ περιπατεῖτε ἵνα  
 περισσεύητε μᾶλλον. <sup>2</sup> Οἴδατε γάρ, τίνας παρ-  
 αγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.  
<sup>3</sup> Τοῦτο γάρ ἐστιν θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς  
 ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, <sup>4</sup> Εἰδέναι  
 ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ  
 καὶ τιμῇ, <sup>5</sup> Μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ  
 τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν, <sup>6</sup> Τὸ μὴ  
 ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεχτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν  
 ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι ἕχδικος Κύριος περὶ  
 πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν καὶ  
 διεμαρτυράμεθα. <sup>7</sup> Οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς

3 (5, 18.)

Rom. 12,

2. Eph.

5, 17.

5 Rom.

1, 24.

Eph. 2,

12.

ἐπὶ ἀκαθαρσία ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ. <sup>8</sup> Τοιγαροῦν ὁ 8 Luc.  
10, 16.  
ἀθετῶν οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν θεὸν τὸν  
καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς ὑμᾶς.

<sup>9</sup> Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρεῖαν ἔχετε 9 (5, 1.)  
10. 6, 45;  
13, 34;  
15, 12, 17-  
110. 2, 10;  
4, 12.  
γράφειν ὑμῖν· αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοὶ ἐστε  
εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. <sup>10</sup> Καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ  
εἰς πάντας τοὺς ἀδελφούς τοὺς ἐν ὄλη τῇ Μακε-  
δονίᾳ. Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισ-  
σεύειν μᾶλλον, <sup>11</sup> Καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν καὶ 11  
2 Thess.  
3, 12.  
Eph. 4,  
28.  
12 Col.  
4, 5.  
πράσσειν τὰ ἴδια καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς χερσὶν  
ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν, <sup>12</sup> Ἴνα περι-  
πατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω καὶ μηδενὸς  
χρεῖαν ἔχητε.

<sup>13</sup> Οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ 13 Eph.  
2, 12.  
τῶν κοιμωμένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε καθὼς καὶ οἱ  
λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. <sup>14</sup> Εἰ γὰρ πιστεύομεν 14 1 Cor.  
6, 14;  
15, 23.  
Rom. 8,  
11.  
15 s.  
1 Cor. 15,  
51 s. 23.  
ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως καὶ ὁ θεὸς  
τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ.  
<sup>15</sup> Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι  
ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρ-  
ουσίαν τοῦ κυρίου οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέν-  
τας· <sup>16</sup> Ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ  
ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ'  
οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται  
πρῶτον, <sup>17</sup> Ἐπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπό-  
μενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἄρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις  
εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτως  
πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα. <sup>18</sup> Ὡστε παρακαλεῖτε  
ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

## CAPUT V.

*Dies Domini subito ventura; hinc vigilandum est. Praesides colendi. Admonitiones variae. Vota.*

- 1 Matth. 24, 36. 1 Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρεῖαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι. 2 Αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἶδατε ὅτι ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται. 3 Ὅταν λέγωσιν· Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὡσπερ ἡ ὄδιν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. 4 Ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτῃς καταλάβῃ. 5 Πάντες γὰρ ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας· οὐκ ἐσμέν νυκτός οὐδὲ σκότους. 6 Ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. 7 Οἱ γὰρ καθεύδοντες νυκτός καθεύδουσιν, καὶ οἱ μεθύσκόμενοι νυκτός μεθύουσιν. 8 Ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, καὶ περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας. 9 Ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργήν, ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 10 Τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα, εἴτε γρηγορῶμεν εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν. 11 Διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους καὶ οἰκοδομεῖτε εἰς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε. 12 Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναί τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, 13 Καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν· εἰρηνεύετε ἐν αὐτοῖς. 14 Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παρα-

μυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοφύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθε-  
 νῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. <sup>15</sup> Ὁρᾶτε μὴ <sup>15 Rom</sup>  
 τις καχὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδοῦν, ἀλλὰ πάντοτε <sup>12, 17.</sup>  
 τὸ ἀγαθὸν διώκετε εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας. <sup>1 Petr.</sup>  
<sup>3, 9.</sup> <sup>16</sup> Πάντοτε χαίρετε, <sup>17</sup> Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, <sup>16 Phil.</sup>  
<sup>4, 4.</sup> <sup>18</sup> Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ <sup>17 Luc.</sup>  
 ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. <sup>19</sup> Τὸ πνεῦμα μὴ <sup>18, 1.</sup>  
 σβέννυτε, <sup>20</sup> Προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε· <sup>21</sup> Πάντα <sup>Col. 4, 2.</sup>  
 δὲ δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε. <sup>22</sup> Ἀπὸ παν-  
 τὸς εἰδούς πονηροῦ ἀπέχεσθε. <sup>23</sup> Αὐτὸς δὲ <sup>23 Hebr.</sup>  
 ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἀγιάσαι ὑμᾶς ὀλοτελεῖς, καὶ <sup>13, 20 s.</sup>  
 ὀλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ  
 σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν  
 Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθεῖη. <sup>24</sup> Πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, <sup>24 1 Cor.</sup>  
 ὅς καὶ ποιήσει. <sup>1, 9.</sup>  
<sup>25</sup> Ἀδελφοί, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. <sup>26</sup> Ἀσπά- <sup>2 Thess.</sup>  
 σασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἀγίῳ. <sup>3, 3.</sup>  
<sup>27</sup> Ὁρξίζω ὑμᾶς τὸν κύριον ἀναγνωσθῆναι τὴν <sup>25</sup>  
 ἐπιστολὴν πᾶσιν τοῖς ἀγίοις ἀδελφοῖς. <sup>28</sup> Ἡ χάρις <sup>2 Thess.</sup>  
 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. Ἀμήν. <sup>26 Rom.</sup>  
<sup>16, 16 etc.</sup> <sup>28 Phil.</sup>  
<sup>4, 23 etc.</sup>

15 Prov. 17, 13. 20, 22.

17 Eccli 18, 22.

22 Job 1, 1. 8.

# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

CAPUT I.

*Laudat fidem Thessalonicensium et patientiam in persecutionibus, propter quas illos gloriam, adversarios ultionem dicit in die Domini manere.*

<sup>1</sup> Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκ-  
<sup>1</sup> Thess. κλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ  
<sup>1, 1</sup> etc. κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ. <sup>2</sup> Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη  
ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.  
<sup>3</sup> <sup>2, 13</sup> <sup>1</sup> Thess. <sup>1, 2.</sup> Ἐὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε  
περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπερ-  
αυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη  
ἐνὸς ἐκίστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, <sup>4</sup> Ὅστε  
ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν ἐνκαυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλη-  
σίαις τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πί-  
στεως ἐν πᾶσιν τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλί-  
ψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, <sup>5</sup> Ἐνδειγμα τῆς δικαίας κρί-  
σεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιοθῆναι ὑμᾶς τῆς  
βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε. <sup>6</sup> Ἐἴπερ  
δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν  
<sup>7:Thess.</sup> ὑμᾶς θλίψιν <sup>3, 13.</sup> <sup>7</sup> Καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν  
μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου Ἰη-  
σοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ,

8 Ἐν πυρὶ φλογὸς διδόντος ἐκδίχσιν τοῖς μὴ εἰδόσιν θεὸν καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσιν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 9 Ὅτινες δίκην τίσουσιν ὄλεθρον αἰώνιον ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, 10 Ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσιν τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. 11 Εἰς ἃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ἡ θεὸς ἡμῶν καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει, 12 Ὅπως ἐνδοξασθῆ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

## CAPUT II.

*Christi adventum praecedet discessio et Antichristus. Perseverandum in traditionibus a Paulo acceptis. Pro eorum consolatione ac confirmatione orat.*

1 Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡμῶν 1:Thess 4, 16 s.  
ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν, 2 Εἰς τὸ μὴ ταχέως 2:Thess. 5, 2 s.  
σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοῦς μήτε θροεῖσθαι, Matth. 24, 6.  
μήτε διὰ πνεύματος μήτε διὰ λόγου μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου. 3 Μὴ τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μη- 3 Eph. 5, 6.  
δένα τρόπον· ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, 4 Ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπερ-

8 Is 66, 15      9 Is 2, 10, 19, 21      10 Is 2, 11, 17 etc.  
12 Is 24, 15; 66, 5.    Mal 1, 11. — 4 Dan. 11, 36. Ez. 28, 2.  
Is 14, 14.

αιρούμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ  
 σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ  
 καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶν θεός.  
 5 Act. 17, 1. Οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα  
 ἔλεγον ὑμῖν; 6 Καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ  
 ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. 7 Τὸ  
 γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας· μόνον  
 ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται. 8 Καὶ  
 τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος Ἰη-  
 σοῦς ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος  
 αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρ-  
 ουσίας αὐτοῦ. 9 Οὐ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν  
 τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ  
 10 2 Cor. 2, 15; 4, 3. τέρασιν ψεύδους 10 Καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ ἀδικίας  
 τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀλη-  
 11 Rom. 1, 24. 21. 1 Tim. 4, 1. θείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. 11 Καὶ  
 διὰ τοῦτο πέμπει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης  
 εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτούς τῷ ψεύδει. 12 Ἴνα χρι-  
 12 Rom. 1, 18. 32. θῶσιν πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ ἀλλ'  
 εὐδοκῆσαντες τῇ ἀδικίᾳ.

13 Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ  
 πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί ἡγαπημένοι ὑπὸ Κυ-  
 ρίου, ὅτι εἴλατο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπαρχὴν εἰς σωτη-  
 ρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας.  
 14 Εἰς ἃ καὶ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου  
 ἡμῶν εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν  
 Ἰησοῦ Χριστοῦ. 15 Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε,  
 καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε  
 διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. 16 Αὐτὸς δὲ  
 ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὁ θεὸς καὶ  
 πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς καὶ δούς παρά-  
 κλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι.

17 Παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας καὶ στηρίζαι  
ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ἀγαθῷ. 17  
1 Thess.  
3, 13.

## CAPUT III.

*Precandum pro Evangelio propagando et clarificando. De dissolutis ac desidibus cavendis. Qui non vult operari nec manducet. Nota genuinae epistolae.*

1 Τὸ λοιπὸν προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ ἡμῶν, 1 Thess.  
ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζεται καθὼς 5, 25.  
καὶ πρὸς ὑμᾶς, Eph. 6, 19. Col.  
2 Καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν 4, 3 etc.  
ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ πάντων  
ἡ πίστις. 3 Πιστὸς δὲ ἐστὶν ὁ κύριος, ὃς στηρίζει  
ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. 4 Gal.  
4 Πεποίθαμεν 5, 10.  
δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἂ παραγγέλλομεν, καὶ  
ποιεῖτε καὶ ποιήσετε. 5 Ὁ δὲ κύριος κατευθύναι  
ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ  
εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ.

6 Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, ἐν ὀνό- 6 Rom.  
ματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλεσθαι 16, 17.  
ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, 1 Cor.  
καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρελάβοσαν παρ' 5, 11.  
ἡμῶν. 7 Αὐτοὶ γὰρ οἶδατε πῶς δεῖ μιμεῖσθαι 7 Thess.  
ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, 1, 6.  
8 Οὐδὲ δωρεὰν 8 Act.  
ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ 20, 34.  
μόχθῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ 1 Cor.  
μὴ ἐπιβαρῆσαι τίνα ὑμῶν. 4, 12.  
9 Οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν 1 Thess.  
ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς 2, 9.  
τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. 9 1 Cor.  
10 Καὶ γὰρ ὅτε ἤμεν πρὸς 9, 4 ss.  
ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ Phil. 3,  
θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. 17.  
11 Ἀκούομεν  
γὰρ τινὰς περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν  
ἐργαζομένους ἀλλὰ περιεργαζομένους. 12 Τοῖς δὲ  
τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν ἐν  
κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι



- 13 Gal. τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. 13 Ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί,  
 6, 9. μὴ ἐνκακήσητε καλοποιοῦντες. 14 Εἰ δέ τις οὐχ  
 14 1 Cor. ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦ  
 5, 11. ἵνα ἐντραπῇ. 15 Καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἠγεῖσθε, ἀλλὰ  
 16  
 16 νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. 16 Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς  
 1 Thess. εἰρήνης δάψῃ ὑμῖν τὴν εἰρήνην διαπαντὸς ἐν παντὶ  
 5, 23 etc. τόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν.  
 17 Col. 17 Ὁ ἀσπασμὸς τῆ ἐμῆ χειρὶ Παύλου, ὃ ἐστίν  
 4, 18 etc. σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτως γράφω. 18 Ἡ  
 18  
 1 Thess. χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάν-  
 5, 28 etc. των ὑμῶν. Ἀμήν.

# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

ΤΙΜΟΘΕΟΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

CAPUT I.

*Evangelii simplicitas tuenda. Finis praecepti est charitas. Lex non est iusto sed iniustis posita. In Paulo primo voluit Christus omnem patientiam ostendere ad informationem eorum qui credituri sunt. Bona militia militanda.*

<sup>1</sup> Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ κατ' ἐπι- 1 Tit. 1, 1 etc.  
ταγὴν θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ 2 Act. 16, 1.  
τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, <sup>2</sup> Τιμοθέω γνησίῳ τέκνῳ ἐν  
πίστει. Χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς  
καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

<sup>3</sup> Καθὼς παρεχάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ, 3 Act. 20, 1.  
πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς 4 4, 7.  
τισὶν μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν, <sup>4</sup> Μηδὲ προσέχειν 2 Tim. 2, 23.  
μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητή- Tit. 1, 14;  
σεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκοδομίαν θεοῦ τῇ 3, 9.  
ἐν πίστει. <sup>5</sup> Τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν 5 Rom. 13, 9 s.  
ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς 1 Petr. 1, 22.  
καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου, <sup>6</sup> Ὡν τινὲς ἀστοχῆσαντες 2 Tim. 1, 5.  
ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, <sup>7</sup> θέλοντες εἶναι 6 (5, 15.)  
νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε αὐτὸ λέγουσιν 7 Rom. 2, 21.  
μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. <sup>8</sup> Οἶδαμεν δὲ 8 Rom. 7, 12, 14.  
ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται,

- 9 Εἰδὼς τοῦτο ὅτι δικαίῳ νόμῳ οὐ κείται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολόφαις καὶ μητρολόφαις, ἀνδροφόνοις, <sup>10</sup> Πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, φεύσαις, ἐπιώρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῆς ὑγιαίνουσης διδασκαλίας ἀντίκειται, <sup>11</sup> Κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθη ἐγώ. <sup>12</sup> Χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἠγήσατο θέμενος εἰς διακονίαν, <sup>13</sup> Τὸ πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν· ἀλλὰ ἤλεθήν, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ. <sup>14</sup> Ὑπερπελέονασέν δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. <sup>15</sup> Πιστὸς ὁ λόγος καὶ πίσσης ἀποδοχῆς ἄξιός, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. <sup>16</sup> Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἤλεθήν, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Χριστὸς Ἰησοῦς τὴν ἅπασαν μακροθυμίαν, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεῦειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. <sup>17</sup> Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ θεῷ, τιμῇ καὶ δόξῃ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. <sup>18</sup> Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι, τέχνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεῖῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν, <sup>19</sup> ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἣν τινες ἀπώσαμένοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν. <sup>20</sup> Ὃν ἔστιν Ὑμέναιος· καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσιν μὴ βλασφημεῖν.

## CAPUT II.

*Preces publicae. Deus omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire. Deus unus et unus mediator. Paulus doctor Gentium. Decor precantium. Mulier in ecclesia.*

<sup>1</sup> Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, <sup>2</sup> Ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἡρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. <sup>3</sup> Τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, <sup>4</sup> Ὃς πάντας ἀνθρώπους <sup>4 2 Petr. 3, 9. (2 Tim. 3, 7.)</sup> θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθεῖν. <sup>5</sup> Εἰς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, <sup>6</sup> Ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίους. <sup>7</sup> Εἰς ἧ ἐτέθη ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος (ἀλήθειαν λέγω, οὐ φεύδομαι) διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. <sup>8</sup> Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. <sup>9</sup> Ὡσαύτως καὶ γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, <sup>9 1 Petr. 3, 3 ss.</sup> μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς; μὴ ἐν πλέγμασιν ἢ χρυσῷ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, <sup>10</sup> Ἄλλ' ὃ πρέπει γυναῖξιν ἐπαγγελλομένας θεοσεβείαν, δι' ἔργων ἀγαθῶν.

<sup>11</sup> Ἰυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ. <sup>12</sup> Διδάσκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω, <sup>12 1 Cor. 14, 34.</sup> οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. <sup>13</sup> Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὐα. <sup>14</sup> Καὶ <sup>13 1 Cor. 11, 9.</sup> Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν

παραβάσει γέγονεν. <sup>15</sup> Σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἀγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

## CAPUT III.

*Quales esse debeant episcopi et diaconi ac diaconissae. Ecclesia columna et firmamentum veritatis. Mysterium pietatis.*

1 2, 15. <sup>1</sup> Πιστὸς ὁ λόγος· Εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται,  
 2 Tit. καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. <sup>2</sup> Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον  
 1, 6 ss. ἀνεπίλημπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον,  
 σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, <sup>3</sup> Μὴ  
 πάροινον, μὴ πλήκτην, ἀλλὰ ἐπεικῆ, ἄμαχον,  
 ἀφιλάργυρον, <sup>4</sup> Τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστά-  
 μενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πίστεως  
 5 5, 8. σεμνότητος· <sup>5</sup> Εἴ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προ-  
 στῆναι οὐκ οἶδεν, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται;  
<sup>6</sup> Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεῖς εἰς κρίμα ἐμ-  
 7 2 Tim. πέση τοῦ διαβόλου. <sup>7</sup> Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν  
 2, 26. καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὄνειδισμὸν  
 ἐμπέση καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.

<sup>8</sup> Διακόνους ὡσαύτως σεμνοὺς, μὴ διλόγους,  
 μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς,  
<sup>9</sup> Ἐχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρῇ  
 συνειδήσει. <sup>10</sup> Καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶ-  
 11 Tit. τον, εἶτα διακονεῖτωσαν ἀνεγκλήτοι ὄντες. <sup>11</sup> Γυναῖ-  
 2, 3. κας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλίους,  
 πιστάς ἐν πᾶσιν. <sup>12</sup> Διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς  
 ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων  
 οἴκων. <sup>13</sup> Οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες βαθμὸν  
 ἑαυτοῖς καλὸν περιποιῶνται καὶ πολλὴν παρρησίαν  
 ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

<sup>14</sup> Ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σὲ  
 τάχιον· <sup>15</sup> Ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῆς πῶς δεῖ

ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἣτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στυλὸς καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας.  
 16 Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· ὅς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήμφθη ἐν δόξῃ.

## CAPUT IV.

*Doctores falsae doctrinae, praecipue de nuptiis ac cibis venturi. Omnis creatura Dei bona est. Timotheo iuveni dantur praecepta.*

1 Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασιν πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, 2 Ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, 3 Κωλύοντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, 4 ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάλημψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν.  
 4 Ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητόν μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον· 5 Ἀγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. 6 Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς καλὸς ἔση διάκονος Χριστοῦ Ἰησοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ἣ παρηκολούθησας. 7 Τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραῶδεις μύθους παραιτοῦ· γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. 8 Ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. 9 Πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. 10 Εἰς τοῦτο γὰρ κοπιῶμεν καὶ οὐνειδίζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστὶν σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. 11 Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασθε.

12 Μηδεὶς σου τῆς νεότητος καταφρονεῖτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀνα-

1 ss.  
 2 Tim.  
 3, 1 ss.  
 1 2 Petr.  
 3, 3.  
 Iud. 18.  
 2 Tit.  
 1, 15.

6 2 Tim.  
 3, 10.

7 1, 4.  
 2 Tim.  
 2, 23.  
 Tit. 3, 9.

8 2 Tim.  
 1, 1.

9 1, 15.

10 Col.

1, 29.

11 Tit.

2, 15.

12 Tit.

2, 7.

στροφῆ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πίστει, ἐν ἀγνεΐᾳ. <sup>13</sup> Ὡς  
 ἔρχομαι, πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει,  
<sup>14</sup> τῇ διδασκαλίᾳ. <sup>14</sup> Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσ-  
<sup>5, 22.</sup> ματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐπι-  
<sup>2 Tim.</sup> <sup>1, 6.</sup> θέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. <sup>15</sup> Ταῦτα  
 μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ  
<sup>16 Act.</sup> ᾗ πᾶσιν. <sup>16</sup> Ἐπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ,  
<sup>20, 28.</sup> ἐπίμενε αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν  
<sup>1 Cor.</sup> <sup>9, 27-22.</sup> σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

## CAPUT V.

*De admonitionibus. De viduabus eligendis; de presbyteris;  
 de peccantibus.*

<sup>1</sup> Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει  
 ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, <sup>2</sup> Πρεσβυ-  
 τέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς ἐν πίσθι  
<sup>4 2, 3.</sup> ἀγνεΐᾳ. <sup>3</sup> Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας. <sup>4</sup> Εἰ  
 δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔχγονα ἔχει, μανθανέτωσαν  
 πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν καὶ ἀμοιβὰς ἀπο-  
 διδόναι τοῖς προγόνους· τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἀπόδεκτον  
 ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. <sup>5</sup> Ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ με-  
 μονωμένη ἤλπιεν ἐπὶ τὸν θεὸν καὶ προσμένει ταῖς  
 δεήσεσιν καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας·  
<sup>6</sup> Ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκεν. <sup>7</sup> Καὶ ταῦτα  
 παράγγελλε ἵνα ἀνεπίλημπτοι ᾦσιν. <sup>8</sup> Εἰ δέ τις  
 τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ,  
 τὴν πίστιν ἤρηται καὶ ἐστὶν ἀπίστου χείρων.  
<sup>9</sup> Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἐξ-  
<sup>9 B. 3, 2.</sup> <sup>7. 11.</sup> ἕχοντα γεγονυῖα, ἐνὸς ἀνδρὸς γυνή, <sup>10</sup> Ἐν ἔργοις  
<sup>lit. 1, 6.</sup> καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενο-  
 δόχησεν, εἰ ἀγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις

ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν.

<sup>11</sup> Νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσιν τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν,

<sup>12</sup> ἔχουσαι κρίμα ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν· <sup>13</sup> Ἀμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσιν περιερχόμεναι τὰς οἰκίας, οὐ μόνον δὲ ἀργαὶ ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περιέργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα.

<sup>14</sup> Βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν· <sup>15</sup> Ἦδη γάρ τινες ἐξετρέπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. <sup>16</sup> Εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκεῖτω αὐταῖς, καὶ μὴ βυρείσθω ἢ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρχέσῃ.

<sup>17</sup> Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς <sup>17</sup> τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ <sup>1</sup> Thess. 5, 12 s.

καὶ διδασκαλίᾳ. <sup>18</sup> Λέγει γὰρ ἡ γραφή· Βοῦν <sup>18</sup> 1 Cor. ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις, καί· Ἄξιός ἐ ἔργα <sup>9, 9, 14</sup> της τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. <sup>19</sup> Κατὰ πρεσβυτέρου <sup>Matth. 10, 10 etc</sup> κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο <sup>Lc. 10, 7.</sup> ἢ τριῶν μαρτύρων.

<sup>20</sup> Τοὺς ἀμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγγε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν. <sup>21</sup> Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ <sup>21</sup> 2 Tim. Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων ἵνα <sup>4, 1.</sup>

ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν. <sup>22</sup> Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπι- <sup>22</sup> 3, 10; τίθει, μηδὲ κοινώνει ἀμαρτίαις ἀλλοτρίαις· σεαυτὸν <sup>4, 14.</sup> ἀγνὸν τήρει. <sup>Act. 6, 6.</sup>

<sup>23</sup> Μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλὰ οἶνω ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. <sup>24</sup> Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἀμαρτίαι πρόδηλοί εἰσιν, προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶν δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν· <sup>25</sup> Ὡσαύτως καὶ τὰ ἔργα τὰ καλὰ πρόδηλά

ἐστίν, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύναται.

18 Deut. 25, 4; 24, 15.

19 Deut. 19, 15.



## CAPUT VI.

*De servis, de falsa doctrina et avaritia. Virtutes amplectendae et bonum certamen fidei certandum. Divites ad bene faciendum admonendi. Profanae vocum novitates et falsi nominis scientia devitanda.*

1 Tit. 2, 9<sup>s</sup>. 1 Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους  
Eph. 6, 5. δεσπότας πίσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ  
Col. 3, 22. τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημη-  
Tit. 2, 5. ται. 2 Οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας μὴ κατα-  
Iac. 2, 7. φρονεῖτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν· ἀλλὰ μᾶλλον δου-  
2 Philem. λεύετωσαν, ὅτι πιστοὶ εἰσιν καὶ ἀγαπητοί, οἱ τῆς  
16. εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. Ταῦτα δίδασθε καὶ  
1 Tim. 4, 11. παραχάλει.  
Tit. 2, 15.

3 1, 3. 3 Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρχεται  
Gal. 1, 6 ss. ὑγιαίνουσιν λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ  
2 Tim. 1, 13. Χριστοῦ καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, 4 Τε-  
Tit. 1, 13. τύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ  
2, 1. ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος,  
4 2 Tim. 2, 14. ἔρις, βλασφημῖαι, ὑπόνοιαι πονηραί, 5 Διαπαρα-  
5 2 Tim. 3, 8. τριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ  
ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν  
εἶναι τὴν εὐσέβειαν.

6 Ἔστιν δὲ πορισμὸς μέγας ἢ εὐσέβεια μετὰ  
αὐταρκειάς. 7 Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν  
κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα·  
8 Ἐχοντες δὲ διατροφάς καὶ σκεπάσματα, τούτοις  
ἀρκεσθῆσόμεθα. 9 Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμ-  
πίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου  
καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς,  
αἵτινες βυθίζουσιν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον  
καὶ ἀπώλειαν. 10 Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν καχῶν  
10 Luc. 12, 15. ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινὲς ὀρεγόμενοι ἀπεπλανή-

7 Iob 1, 21. Eccl. 5, 14.

8 Prov. 27, 26.

ἤσαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύνας πολλὰς.

**11** Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· **12** Ἄγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. **13** Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωογονοῦντος τὰ πάντα, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πειλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, **14** Τηρῆσαι σε τὴν ἐντολὴν ἄσπilon, ἀνεπίλημpton μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, **15** Ἦν καιροῖς ἰδίους δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, **16** Ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον· ἀμήν.

**17** Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου, ἀδηλότῃ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν, **18** Ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, **19** Ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς ὄντως ζωῆς. **20** Ὡ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους καινοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, **21** Ἦν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστοχῆσαν. Ἡ χάρις μετὰ σοῦ. Ἀμήν.

15 Deut. 10, 17. 2 Macc. 13, 4.

# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

ΤΙΜΟΘΕΟΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

CAPUT I.

*Laus et cohortatio Timothei. Paulus magister Gentium positus, vinculis suis non confusus. Onesiphori domus laudatur.*

18, 2 Cor.  
1, 13, etc.

<sup>1</sup> Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, <sup>2</sup> Τιμοθέω ἀγαπητῷ τέκνω· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

3 Act.  
24, 14, 16.  
Rom. 1, 9.

<sup>3</sup> Χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνησίαν ἐν ταῖς δεήσεσίν μου, νυκτὸς καὶ ἡμέρας <sup>4</sup> Ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σοῦ τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ <sup>5</sup> Ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἣτις ἐνώκησεν πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λαίῳδι καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίχῃ, πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί. <sup>6</sup> Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμνησῶ σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὃ ἐστὶν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. <sup>7</sup> Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ. <sup>8</sup> Μὴ οὖν ἐπαισχυνθῆς

6 1 Tim.  
4, 14.

7 Rom.  
8, 15.

τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συνακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ, <sup>9</sup> Τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγία, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰώνιων, <sup>10</sup> Φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωῆν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, <sup>11</sup> Εἰς ἣ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν. <sup>12</sup> Δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι· οἶδα γὰρ ὅτι πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστιν τὴν παραθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. <sup>13</sup> Ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαίνοντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. <sup>14</sup> Τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.

<sup>15</sup> Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστὶν Φύγελος καὶ Ἐρμογένης. <sup>16</sup> Δῶν ἔλεος ὁ κύριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξεν καὶ τὴν ἄλυσίν μου οὐκ ἐπαισχύνθη. <sup>17</sup> Ἀλλὰ γενόμενος ἐν Ῥώμῃ σπουδαίως ἐζήτησέν με καὶ εὔρεν. <sup>18</sup> Δῶν αὐτῷ ὁ κύριος εὔρεϊν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησεν, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

## CAPUT II.

*Corona militum Christi. Boni doctoris mores. Contra Hymnaeum aliosque vana docentes. De magna domo varia habente vasa.*

<sup>1</sup> Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, <sup>2</sup> Καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ

διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς  
 ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἐτέρους δι-  
 8 1, 8; δάξαι. 3 Συνακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης  
 4 5· Χριστοῦ Ἰησοῦ. 4 Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκε-  
 ται ταῖς τοῦ βίου πραγματαίαις, ἵνα τῷ στρατο-  
 λογήσαντι ἀρέσῃ. 5 Ἐὰν δὲ καὶ ἀδλῆ τις, οὐ στε-  
 φανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀδλήσῃ. 6 Τὸν κοπιῶντα  
 γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν.  
 7 Νόει ἃ λέγω· δώσει γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν  
 8 1 Cor. ἐν πᾶσιν. 8 Μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγε-  
 15, 12.  
 Rom. 1, μένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαυεὶδ, κατὰ τὸ  
 3 etc.  
 9 Act. εὐαγγελίων μου, 9 Ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν  
 28, 30 s. ὡς κακοῦργος· ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται.  
 10 Διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς,  
 11 1 Tim. σοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου. 11 Πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γάρ  
 4, 9.  
 Rom. 6, 8, συναπεθάνομεν, καὶ συνζήσομεν. 12 Εἰ ὑπομένομεν,  
 12 Matth. καὶ συνβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνησόμεθα, κάκεινος ἀρ-  
 10, 33.  
 Marc. νήσεται ἡμᾶς· 13 Εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς  
 8, 38.  
 Rom. 8, μένει, ἀρνήσασθαι γὰρ ἑαυτὸν οὐ δύναται.  
 17.  
 13 Rom. 14 Ταῦτα ὑπομίμησθε, διαμαρτυρούμενος ἐν-  
 3, 3- ὡπιον τοῦ κυρίου. μὴ λογομαχεῖν· ἐπ' οὐδὲν χρήσι-  
 14 (4, 1.) μον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. 15 Σπού-  
 16 Tit. δασον σεαυτὸν δύκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργί-  
 3, 9- την ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς  
 2 Tim. 3, 13. ἀληθείας. 16 Τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περι-  
 17 1 Tim. 1, 20. ἴστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκίψουσιν ἀσεβείας,  
 17 1 Tim. 1, 20. Καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομῆν ἔξει-  
 18 1 Tim. 6, 21. ὧν ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ Φιλητός, 18 Οἵτινες περι-  
 18 1 Tim. 6, 21. τὴν ἀλήθειαν ἠστόγησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν  
 ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσιν τὴν τινῶν πίστιν.  
 19 Ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἔστηκεν,

19 Num. 16, 5. (21. 26?) Lev. 24, 16.

ἔχων τὴν σφραγίδα ταύτην· Ἔγνω Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καί· Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυρίου. <sup>20</sup> Ἐν <sup>20</sup> 1 Cor. 3, 12. μεγάλη δὲ οἰκία οὐκ ἔστιν μόνον σκευὴ χρυσαῖ καὶ Rom. 9, ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν <sup>21</sup> εἰς τιμὴν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. <sup>21</sup> Ἐὰν οὖν τις ἐκ- <sup>21</sup> 2 Cor. 6, 17. καθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκευὸς εἰς τιμὴν, ἡγιασμένον καὶ εὐχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. <sup>22</sup> Τὰς δὲ νεωτερικὰς <sup>22</sup> 1 Tim. 6, 11; 4, ἐπιθυμίας φεῦγε, δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, <sup>12</sup>; 1, 5. ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. <sup>23</sup> Τὰς δὲ μωρὰς <sup>23</sup> 1 Tim. 1, 4; 4, 7. καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεν- <sup>1</sup>; 3, 9. νῶσιν μάχας. <sup>24</sup> Δουλον δὲ Κυρίου οὐ δεῖ μά- <sup>24</sup> Tit. 1, 7. 9. χεσθαι, ἀλλὰ ἡπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκαχον, <sup>25</sup> Ἐν πραύτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντι- διατιθεμένους, μήποτε δόψῃ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετά- νοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, <sup>26</sup> Καὶ ἀνανήψωσιν <sup>26</sup> 1 Tim. 3, 7. ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

## CAPUT III.

*Mali homines et seductores venturi, quibus resistendum virtutibus et tolerantia persecutionum exemplo Pauli. De Scripturae inspiratae utilitate.*

<sup>1</sup> Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις <sup>1</sup> 1 Tim. 4, 1. ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί· <sup>2</sup> Ἔσονται γὰρ οἱ ἄν- <sup>2</sup> 2 Petr. 3, 3. ἄνθρωποι φίλωτοι, φιλόργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερ- <sup>18</sup> Iud. 18. ἤφανοι, βλάβητοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, <sup>2 ss.</sup> ἀνόσιοι, <sup>3</sup> Ἀστοργοί, ἄσπονδοί, διάβολοί, ἀκρατεῖς, <sup>Rom. 1, 29 ss.</sup> ἀνήμεροί, ἀφιλόγαθοί, <sup>4</sup> Προδοῦται, προπετεῖς, τε- τυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, <sup>5</sup> ἔχον- τες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς

- ἡρνημένοι· καὶ τούτους ἀποτρέπου. <sup>6</sup> Ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οὐκίας καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις,
- 7 Tim. ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, <sup>7</sup> Πάντοτε μανθά-  
2, 4. νοντα καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν
- 8 Tim. θυνάμενα. <sup>8</sup> Ὁν τρόπον δὲ Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς  
6, 5. ἀντέστησαν Μωϋσεῖ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνδίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν,
- 9 Tim. ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν. <sup>9</sup> Ἀλλ' οὐ προκόφουσιν  
5, 24. ἐπὶ πλεῖον· ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο.
- 10 Tim. **10** Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ,  
4, 6. τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ,
- 11 Act. τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, <sup>11</sup> Τοῖς διωγμοῖς, τοῖς  
13, 50; παιθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκο-  
14, 2. νίῳ, ἐν Λύστροις· οἷους διωγμοὺς ὑπήνεγκα, καὶ
- 12 Matth. ἐκ πάντων με ἐρύσατο ὁ κύριος. <sup>12</sup> Καὶ πάντες  
16, 24. δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ  
10, 15, 19. διωχθήσονται. <sup>13</sup> Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γίητες προκόφουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.
- 14 2, 2; **14** Σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης,  
1, 13. εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, <sup>15</sup> Καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους  
Act. 16, 1. τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας τὰ θυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
- 16 Petr. <sup>16</sup> Πᾶσα γράφῃ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς  
1, 20. διδασκαλίαν, πρὸς ἐλεγμὸν, πρὸς ἐπανόρθωσιν,
- 17 Tim. πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, <sup>17</sup> Ἴνα ἄρτιος ᾖ  
6, 11. ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.

## CAPUT IV.

*Contra malos standum. Mortem proximam praesentens de sociis rebusque suis refert. Salutationes.*

<sup>1</sup> Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ Ἰησοῦ <sup>1</sup> Tim. Χριστοῦ τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς <sup>5, 21. Tit. 2, 13.</sup> κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. <sup>2</sup> Κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως, ἔλεξον, παρακάλεσον, ἐπιτίμησον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ. <sup>3</sup> Ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσιν διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, <sup>4</sup> Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοήν ἀποστρέφουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. <sup>5</sup> Σὺ δὲ νῆφε <sup>5 2, 3.</sup> ἐν πᾶσιν, κακοπάθησον, ἔργον ποιήσον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.

<sup>6</sup> Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς <sup>6 Phil. ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκεν. <sup>7</sup> Τὸν καλὸν ἀγῶνα <sup>2, 17. 7 1 Tim. 6, 12.</sup> ἠγωνίσαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν <sup>8</sup> τετήρηκα. <sup>8</sup> Λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν τοῖς ἠγαπηκόσιν τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. <sup>8 Iac. 1, 12.</sup></sup>

<sup>9</sup> Σπούδασον ἐλθεῖν πρὸς με ταχέως. <sup>10</sup> Δημῶς <sup>10 s. Col. 4, 14. 10.</sup> γάρ με ἐγκατέλιπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην, Κρήσσης εἰς Γαλατίαν, Τίτος εἰς Δαλματίαν. <sup>11</sup> Λουκάς ἐστὶν μόνος μετ' ἐμοῦ. Μάρκον ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σεαυτοῦ. ἔστιν γάρ μοι εὐχρηστος εἰς διακονίαν. <sup>12</sup> Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἐφεσον. <sup>13</sup> Τὸν φελόνην, ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε,



14 1 Tim. καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας. <sup>14</sup> Ἀλέξαν-  
 1, 20. δρος ὁ χαλκεὺς πολλὰ μοι κακὰ ἐνεδείξατο· ἀπο-  
 Act. 19, δώσει αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.  
 33. <sup>15</sup> Ὁν καὶ σὺ φυλάσσου· λίαν γὰρ ἀντέστη τοῖς  
 ἡμετέροις λόγοις.

<sup>16</sup> Ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογία οὐδεὶς μοι  
 παρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ  
 αὐτοῖς λογισθεῖη. <sup>17</sup> Ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη  
 καὶ ἐνεδυνάμωσέν με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα  
 πληροφορηθῇ καὶ ἀκούσωσιν πάντα τὰ ἔθνη· καὶ  
 18 3, 11. ἐρύσθην ἐκ στόματος λέοντος. <sup>18</sup> Ῥύσεταιί  
 με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει  
 εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα  
 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

<sup>19</sup> Ἀσπασαί Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν, καὶ τὸν  
 19 1, 16. Ὀνησιφόρου οἶκον. <sup>20</sup> Ἐραστός ἔμεινεν ἐν Κο-  
 Act. 18, 2 etc. ρίνθῳ, Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθε-  
 20 Rom. ροῦντα. <sup>21</sup> Σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν.  
 16, 23. <sup>21</sup> Ἀσπάζεται σε Εὐβουλος καὶ Πούδης καὶ Λίνος καὶ  
 Act. 21, 29. Κλαυδία καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες. <sup>22</sup> Ὁ κύριος Ἰη-  
 Philem. σοῦς Χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Ἡ χάρις  
 25. Phil. μεθ' ὑμῶν. Ἀμήν.  
 4, 23.

14 Ps. 27, 4. 17 Dan. 6, 20.

# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

## ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPUT I.

*Ad Titum dilectum filium. Tito Cretae agenda. Quales ordinandi presbyteri et episcopi. Quinam dure increpandi. Cretenses mendaces. Puris pura omnia.*

<sup>1</sup> Παῦλος δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ <sup>1 Rom.</sup>  
Χριστοῦ κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν <sup>1, 1 etc.</sup>  
ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν <sup>2</sup> Ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς <sup>2 s.</sup>  
αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρό- <sup>2 Tim.</sup>  
νων αἰώνων, <sup>3</sup> Ἐφανέρωσεν δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν <sup>1, 9 s.</sup>  
λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι, ὃ ἐπιστεύθη ἐγὼ <sup>3 1 Tim.</sup>  
κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, <sup>4</sup> Τίτῳ <sup>1, 11.</sup>  
γεννησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν· χάρις καὶ εὐ- <sup>4 1 Tim.</sup>  
φήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ <sup>1, 2.</sup>  
σωτῆρος ἡμῶν. <sup>2 Tim.</sup>  
<sup>1, 2 lo.</sup>  
<sup>3 etc.</sup>

<sup>5</sup> Τούτου χάριν ἀπέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα <sup>5 Act.</sup>  
τὰ λείποντά ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ <sup>14, 23.</sup>  
πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγὼ σοι διαταξάμην· <sup>2 Tim.</sup>  
<sup>6</sup> Εἴ <sup>2, 2.</sup>  
τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα <sup>6 ss.</sup>  
ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας ἢ ἀνυπό- <sup>1 Tim.</sup>  
τακτα. <sup>7</sup> Δεῖ γάρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, <sup>3, 2 ss.</sup>  
ὡς θεοῦ οἰκονόμον· μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ   
πάροικον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, <sup>8</sup> Ἄλλὰ   
φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὕσιον,

ἐγκρατῆ, <sup>9</sup> Ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαίνουσῃ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. <sup>10</sup> Ἐσὶν γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ τῆς περιτομῆς, <sup>11</sup> οὓς δεῖ ἐπιστομίξειν· οἵτινες ὄλους οἴκους ἀνατρέπουσιν, διδάσκοντες ἂ μὴ δεῖ αἰσχροῦ κέρδους χάριν. <sup>12</sup> Εἶπέν τις ἐξ αὐτῶν, ἴδιος αὐτῶν προφήτης· Κρητὲς αἰεὶ φεῦσαι, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. <sup>13</sup> Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθῆς· δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, <sup>14</sup> Μὴ προσέχοντες Ἰουδαίκοις μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν. <sup>15</sup> Πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμΐανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις. <sup>16</sup> Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

15 Rom.  
14, 14, 20.

16 2 Tim.  
3, 5, 17.

## CAPUT II.

*De senibus, anibus, iuvenibus, servis ac de modo docendi. Gratia Dei erudiens nos. Christus dedit semetipsum pro nobis.*

<sup>1</sup> Σὺ δὲ λίλει ἂ πρόπει τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ· <sup>2</sup> Πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνοὺς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ· <sup>3</sup> Πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖ, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, <sup>4</sup> Ἴνα σωφρονίζωσιν τὰς νέας φιλόδρους εἶναι, φιλοτέκνους, <sup>5</sup> Σώφρονας, ἀγνάς, οἰκουροὺς, ἀγαθάς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίῳ ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημηῆται. <sup>6</sup> Τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρα-

8 1 Tim.

2, 9;  
3, 11.

4 1 Tim.

5, 14.

5 1 Petr.

3, 1.

κάλει σωφρονεῖν· <sup>7</sup> Περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος <sup>7</sup> τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ <sup>7</sup> ἀφθορίαν, σεμνότητα, <sup>8</sup> Λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῆ, μηδὲν ἔχων λέγειν περὶ ἡμῶν φαῦλον. <sup>9</sup> Δούλους ἰδίους δεσπύταις <sup>9</sup> ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, <sup>10</sup> Μὴ νοσοφιζομένους, ἀλλὰ πᾶσαν πίστιν ἐνδεικνυμένους ἀγαθῆν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.

<sup>11</sup> Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ σωτήριος <sup>11</sup> πᾶσιν ἀνθρώποις, <sup>12</sup> Παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησόμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, <sup>13</sup> Προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, <sup>14</sup> Ὃς <sup>14</sup> ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἵνα λυτρώσῃται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας καὶ καθάρισις ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. <sup>15</sup> Ταῦτα λάλει καὶ παρακάλει καὶ ἔλεγε μετὰ <sup>15</sup> πάσης ἐπιταγῆς· μηδεὶς σου περιφρονεῖτω.

## CAPUT III.

*Regeneratos Christi quae decent. Stultae quaestiones et contentiones legis et haereticus homo vitandus. Mandata varia.*

<sup>1</sup> Ὑπομίμησθε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις <sup>1</sup> ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐτοίμους εἶναι, <sup>2</sup> Μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραύτητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους. <sup>3</sup> Ἡμεν γὰρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες

<sup>14</sup> Ez. 37, 23. Ex. 19, 5 etc.

- ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους.
- 4 2, 11. <sup>4</sup> Ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλάνθρωπία ἐπ-  
 5 2 Tim. εφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, <sup>5</sup> Οὐκ ἐξ ἔργων  
 1, 9. τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ  
 τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλι-  
 γενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, <sup>6</sup> Οὐ  
 ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ  
 τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, <sup>7</sup> Ἴνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου  
 χάριτι, κληρονόμοι γενηθῶμεν κατ' ἐλπίδα ζωῆς  
 8 1 Tim. αἰωνίου. <sup>8</sup> Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων  
 4, 9; βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσιν  
 2, 3. καλῶν ἔργων προϊστασθαι οἱ πεπιστευχότες θεῶ.  
 Ταῦτά ἐστιν καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις.
- 9 1 Tim. <sup>9</sup> Μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις  
 1, 4; 4, 7. καὶ μάχας νομικὰς περιύστασο· εἰσὶν γὰρ ἀνωφε-  
 2 Tim. λεῖς καὶ μάταιοι. <sup>10</sup> Αἰρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ  
 2, 23. μίαν καὶ δευτέραν νοθεσίαν παραιτοῦ, <sup>11</sup> Εἰδὼς  
 ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει, ὧν  
 αὐτοκατάχρητος.
- 12 2 Tim. <sup>12</sup> Ὅταν πέμψω Ἀρτεμῶν πρὸς σὲ ἢ Τυχικόν,  
 4, 9. σπούδασον ἐλθεῖν πρὸς με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ  
 13 Act. χέριχα παραχειμάσαι. <sup>13</sup> Ζητῶν τὸν νομικὸν καὶ  
 18, 24. Ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς  
 λείπη. <sup>14</sup> Μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν  
 ἔργων προϊστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα  
 15 μὴ ὦσιν ἄχαρτοι. <sup>15</sup> Ἀσπάζονται σε οἱ μετ' ἐμῶν  
 2 Thess. πάντες· ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει.  
 3, 18 etc. Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

## ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

*Philemoni, Appiae, Archippo. Laudat Philemonem et orat ut Onesimo servo fugitivo veniam det. Praenuntiat se rediturum.*

<sup>1</sup> Παῦλος δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ, καὶ Τιμόθεος <sup>19. Eph.</sup>  
δ ἀδελφός, Φιλήμονι τῶ ἀγαπητῶ καὶ συνεργῶ <sup>3, 1; 4, 1.</sup>  
ἡμῶν, <sup>2</sup> Καὶ Ἀπφία τῇ ἀδελφῇ, καὶ Ἀρχίππῳ τῶ <sup>2 Tim.</sup>  
συνστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκ- <sup>1, 8.</sup>  
κλησίᾳ. <sup>3</sup> Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς <sup>2 Col.</sup>  
ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>4, 17.</sup> <sup>3 Rom.</sup>  
<sup>1, 7 etc.</sup>

<sup>4</sup> Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε μνεῖαν <sup>4 Eph.</sup>  
σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, <sup>5</sup> Ἀκούων <sup>1, 15 s.</sup>  
σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς <sup>Rom. 1,</sup>  
τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, <sup>8 s.</sup>  
<sup>5 Col.</sup>  
<sup>1, 4. 9 ss.</sup>

<sup>6</sup> Ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργῆς γένη-  
ται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ὑμῖν εἰς  
Χριστὸν Ἰησοῦν. <sup>7</sup> Χαρὰν γὰρ πολλὴν ἔσχον καὶ <sup>7 2 Cor.</sup>  
παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα <sup>7, 4.</sup>  
τῶν ἁγίων ἀναπέπαιται διὰ σοῦ, ἀδελφέ. <sup>8</sup> Διὸ  
πολλὴν ἐν Χριστῷ παρρησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι  
τὸ ἀνῆκον, <sup>9</sup> Διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, <sup>9 1.</sup>  
τοιούτος ὢν ὡς Παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ  
δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>10</sup> Παρακαλῶ σε περὶ τοῦ <sup>10 1 Cor.</sup>  
ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς, Ὀνήσι- <sup>4, 15.</sup>  
μον, <sup>11</sup> Τὸν ποτέ σοι ἄγρηστον, νυνὶ δὲ καὶ σοὶ <sup>Col. 4, 9.</sup>  
καὶ ἐμοὶ εὐχρηστον, <sup>12</sup> Ὃν ἀνέπεμφά σοι· σὺ δὲ

αὐτόν, τοῦτ' ἔστιν τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλυβοῦ.

<sup>13</sup> Ὅν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ μοι διακονῇ ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου. <sup>14</sup> Χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾗ, ἀλλὰ κατὰ ἐκούσιον. <sup>15</sup> Τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὄραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς,

16 1 Tim.  
6, 2.

<sup>16</sup> Οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλὰ ὑπὲρ δοῦλον ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσω δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν κυρίῳ. <sup>17</sup> Εἰ οὖν με ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. <sup>18</sup> Εἰ δέ τι ἠδίκησέν σε ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοί ἐλλόγα. <sup>19</sup> Ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρὶ, ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοὶ ὅτι καὶ σεαυτὸν μοι προσοφείλεις.

2 Thess.  
3, 17.

<sup>20</sup> Ναί, ἀδελφέ, ἐγὼ σου δναίμην ἐν κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν Χριστῷ. <sup>21</sup> Πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω ποιήσεις.

<sup>22</sup> Ἄμα δὲ καὶ ἐτοίμαζέ μοι ξενίαν· ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.

23 Col.  
1, 7.

<sup>23</sup> Ἀσπάζεται σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, <sup>24</sup> Μάρκος, Ἀρίσταρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου. <sup>25</sup> Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. Ἀμήν.

24 Act.  
12, 12;

27, 2.  
2 Tim.

4, 10 s.

Col. 4, 14.  
25 Phil.  
4, 23 etc.

# ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ

## ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

### CAPUT I.

*Dei Filius, in quo novissime Deus nobis locutus est, summus omnium est, longe maior Angelis; per quos vetus testamentum datum est.*

<sup>1</sup> Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, <sup>2</sup> Ἐπὶ <sup>2 Rom. 8, 17.</sup> ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκεν κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ ἐποίησεν τοὺς αἰῶνας· <sup>3</sup> Ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς <sup>38, 1 etc.</sup> δόξης καὶ χαρακτῆρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμόν τῶν ἁμαρτιῶν ποιησάμενος ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς, <sup>4</sup> Τοσοῦτον κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων ὡς διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα.

<sup>5</sup> Τίτι γὰρ εἶπεν ποτε τῶν ἀγγέλων· Υἱός <sup>5 5, 5.</sup> μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν· Ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν; <sup>6</sup> Ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοχον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει· Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ

<sup>1</sup> Num. 12, 6 s.    <sup>3</sup> Ps. 109, 1.    Sap. 7, 26.    <sup>5</sup> Ps. 2, 7.  
<sup>2</sup> Reg. 7, 14.    <sup>6</sup> Ps. 96, 7.



πάντες ἄγγελοι θεοῦ. <sup>7</sup> Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει· Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα· <sup>8</sup> Πρὸς δὲ τὸν υἱόν· Ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἢ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. <sup>9</sup> Ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε ὁ θεός, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιᾶσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. <sup>10</sup> Καί· Σὺ κατ' ἀρχὰς κύριε τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί· <sup>11</sup> Αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, <sup>12</sup> Καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἀλλάξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγῆσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν. <sup>13</sup> Πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἶρηξέν ποτε· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; <sup>14</sup> Οὐχὶ πάντες εἰσὶν λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;

13 Matth.  
22, 44 etc.  
1 Cor.  
15, 25.

## CAPUT II.

*Dei Filio parendum magis quam legi per Angelos traditae.  
Christus homo factus fratrum causa passus est, ut credentibus  
in eum salutem ferret.*

<sup>1</sup> Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως προσέχειν ἡμῶς τοῖς ἀκουσθεῖσιν, μήποτε παραρνωῶμεν. <sup>2</sup> Εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παρύβασις καὶ παρακοή ἔλαβεν ἔνδικον

2 Gal.  
3, 19.  
Act. 7, 53.

7 Ps. 103, 4.  
13 Ps. 109, 1.

8 a. Ps. 44, 7 a.

10 a. Ps. 101, 26-28.

μισθαποδοσίαν· <sup>3</sup> Πῶς ἡμεῖς ἐκφρευξόμεθα τηλικαύ- <sup>3</sup> 12, 25.  
της ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἦτις ἀρχὴν λαβοῦσα  
λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς  
ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, <sup>4</sup> Συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ <sup>4</sup> Marc.  
σημείοις τε καὶ τέρασιν καὶ ποικίλαις δυνάμεσιν καὶ <sup>16, 20.</sup>  
πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν. <sup>Rom. 15,</sup>  
<sup>19.</sup>

<sup>5</sup> Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξεν τὴν οἰκουμένην  
τὴν μέλλουσαν, περὶ ἧς λαλοῦμεν. <sup>6</sup> Διεμαρτύ-  
ρατο δέ που τις λέγων· Τί ἐστὶν ἄνθρωπος  
ὅτι μιμνήσκη αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου  
ὅτι ἐπισκέπτη αὐτόν; <sup>7</sup> Ἠλάττωσας αὐ-  
τὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ  
τιμῇ ἐστεφανώσας αὐτόν· καὶ κατέστη-  
σας αὐτόν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου·

<sup>8</sup> Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν <sup>8</sup> Matth.  
αὐτοῦ. ἐν τῷ γὰρ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα <sup>28, 18.</sup>  
οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν δὲ οὕτω <sup>1</sup> Cor.  
ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα· <sup>15, 27.</sup>  
<sup>Eph. 1,</sup>  
<sup>22.</sup>

<sup>9</sup> Τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἡλαττω- <sup>9</sup> Phil.  
μένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ <sup>2, 8.</sup>  
θανάτου δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον,  
ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσῃται θανάτου.

<sup>10</sup> Ἐπρεπεν γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' <sup>10</sup> Rom.  
οὐ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, <sup>11, 36.</sup>  
τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παιθημάτων  
τελειῶσαι. <sup>11</sup> Ὁ τε γὰρ ἀγιάζων καὶ οἱ ἀγιαζό- <sup>11</sup> Matth.  
μενοι ἐξ ἑνὸς πάντες· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύ- <sup>12, 49;</sup>  
νεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, <sup>28, 10 etc.</sup> <sup>12</sup> Λέγων· Ἀπαγγε-  
λῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου,  
ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. <sup>13</sup> Καὶ  
πάλιν· Ἐγὼ ἔσομαι πεποιδῶς ἐπ' αὐτῷ.  
καὶ πάλιν· Ἴδού ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά ἃ μοι

<sup>6</sup> ss. Ps. 8, 5-7.  
22, 3. Is. 8, 17 a.

<sup>12</sup> Ps. 21, 23.

<sup>13</sup> Ps. 17, 3. 2 Reg.

14 1 Cor. ἔδωκεν ὁ θεός. 14 Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κε-  
 15, 26. 54. κοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκός, καὶ αὐτὸς παρα-  
 2 Tim. πλησίως μετέσχευ τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου  
 1, 10. καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου,  
 τοῦτ' ἔστιν τὸν διάβολον, 15 Καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους,  
 ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι  
 ἦσαν δουλείας. 16 Οὐ γὰρ δὴ που ἀγγέλων ἐπι-  
 λαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμ-  
 βάνεται. 17 Ὅθεν ὤφειλεν κατὰ πάντα τοῖς ἀδελ-  
 φοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς  
 ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἰλίσκεσθαι  
 τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. 18 Ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν  
 αὐτὸς πειρασθεῖς, δύνάται τοῖς πειραζομένοις  
 βοηθῆσαι.

## CAPUT III.

*Christus Mose maior. Moses non impune spreus, multo minus Christus.*

1 Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἀγιοὶ, κλήσεως ἐπουρανίου  
 μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα  
 τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν, 2 Πιστὸν ὄντα τῷ  
 ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ Μωϋσῆς ἐν ὄλω τῷ  
 οἴκῳ αὐτοῦ. 3 Πλείονος γὰρ οὗτος δόξης παρὰ  
 Μωϋσῆν ἠξίωται καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει  
 τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. 4 Πᾶς γὰρ οἶκος  
 κατασκευάζεται ὑπὸ τινός· ὁ δὲ πάντα κατασκευάσας  
 θεός. 5 Καὶ Μωϋσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὄλω τῷ  
 οἴκῳ αὐτοῦ ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον τῶν  
 6 10, 21; 3, 14. λαληθησομένων, 6 Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν  
 οἶκον αὐτοῦ· οὗ οἴκος ἐσμεν ἡμεῖς, ἐὰν τὴν  
 παρρησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος μέχρι  
 τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν.

7 Διό, καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Σή-<sup>788. 4, 7.</sup>  
 μερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε,  
 8 Μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς  
 ἐν τῷ παραπικρασμῷ κατὰ τὴν ἡμέραν  
 τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, 9 Οὐ ἐπ-  
 είρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν· ἐδοκίμα-  
 σάν με, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου 10 Τεσ-  
 σεράκοντα ἔτη· διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ  
 ταύτῃ καὶ εἶπον· Ἄει πλανῶνται τῇ καρ-  
 δία· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδοὺς  
 μου, 11 Ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου· Εἰ εἰς-<sup>11 4, 3.</sup>  
 ελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.  
 12 Βλέπετε, ἀδελφοί, μήποτε ἔσται ἐν τινι ὑμῶν  
 καρδία πονηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ  
 θεοῦ ζῶντος, 13 Ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ'<sup>13 3, 8.</sup>  
 ἐκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ Σήμερον καλεῖται,  
 ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς  
 ἁμαρτίας. 14 Μέτοχοι γὰρ τοῦ Χριστοῦ γεγόναμεν,<sup>14 3, 6.</sup>  
 ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τέλους  
 βεβαίαν κατέσχωμεν. 15 Ἐν τῷ λέγεσθαι· Σήμε-<sup>15 3, 7 s.</sup>  
 ρον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ  
 σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ  
 παραπικρασμῷ. 16 Τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρ-  
 επίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξεληθόντες ἐξ  
 Αἰγύπτου διὰ Μωϋσέως. 17 Τίσιν δὲ προσώχθι-<sup>17 3, 9 s.</sup>  
 σεν τεσσεράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτή-  
 σασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ;  
 18 Τίσιν δὲ ὤμοσεν μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς<sup>18 3, 11.</sup>  
 τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ εἰ μὴ τοῖς ἀπειθή-  
 σασιν; 19 Καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰς-<sup>19 4, 6.</sup>  
 ελθεῖν δι' ἀπιστίαν.

7 88. Ps. 94, 8-11.  
14, 29. 37.

8 Ex. 17, 7. Num. 14, 22 s.

17 Num.

## CAPUT IV.

*Requies promissa Iudaeis datur piis per Christum. De verbo Dei vivo et efficaci.*

1 3, 11. <sup>1</sup> Φοβηθῶμεν οὖν μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῆ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκεῖναι. <sup>2</sup> Καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους μὴ συν-  
 3 3, 11. κεκερασμένοι τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν. <sup>3</sup> Εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἶρηκεν· Ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου· Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου, καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων. <sup>4</sup> Εἶρηκεν γάρ που περὶ τῆς ἐβδόμης οὕτως· Καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. <sup>5</sup> Καὶ ἐν τούτῳ πάλιν· Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.  
 6 3, 19. <sup>6</sup> Ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινὰς εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι'  
 7 3, 7, 15. ἀπίθειαν, <sup>7</sup> Πάλιν τινὰ ὀρίζει ἡμέραν, Σήμερον, ἐν Δαυεὶδ λέγων μετὰ τοσοῦτον χρόνον, καθὼς προεῖρηται· Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν. <sup>8</sup> Εἰ γὰρ αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας. <sup>9</sup> Ἄρα  
 10 8, 4, 45. ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. <sup>10</sup> Ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός.

<sup>3</sup> Ps. 94, 11.  
Deut. 31, 7.

<sup>4</sup> Gen. 2, 2.

<sup>7</sup> Ps. 94, 8.

<sup>8</sup> Ios. 22, 4.

**11** Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. **12** Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργῆς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας. **13** Καὶ οὐκ ἔστιν κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνά καὶ τετραηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.

**14** Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν, διεληλυθότα **14** 3, 1; 8, 1. τοὺς οὐρανοὺς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. **15** Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα **15** 2, 178.; 5, 2. μὴ δυνάμενον συναπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. **16** Προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρ- **16** 10, 22. ρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεος καὶ χάριν εὐρωμεν εἰς εὐκαιρον βοήθειαν.

## CAPUT V.

*Christus pontifex in aeternum, sacerdos secundum ordinem Melchisedech, cum esset Dei Filius, didicit ex iis quae passus est, obedientiam. Tarditas lectorum taxatur.*

**1** Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, **2** Μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνο- **2** 4, 15. οῦσιν καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περιέχεται ἀσθένειαν. **3** Καὶ δι' αὐτὴν ὀφείλει, καθὼς περὶ **3** 7, 27. τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν περὶ ἁμαρτιῶν. **4** Καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθὼς περ

καὶ Ἀαρών. <sup>5</sup> Οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασεν γεννηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν· Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. <sup>6</sup> Καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν <sup>7</sup>Luc. 22, 42. 44. Matth. 27, 46 etc. Μελχισεδέχ. <sup>7</sup> Ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἰκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, <sup>8</sup> Καίπερ ὧν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθεν τὴν ὑπακοήν, <sup>9</sup> Καὶ τελειωθείς ἐγένετο πᾶσιν τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου, <sup>10</sup> Προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέχ.

<sup>11</sup> Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γερόνατε ταῖς ἀκοαῖς. <sup>12</sup> Καὶ γὰρ ὑφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν <sup>12</sup> ss. Gal. 4, 3. 1 Cor. 3, 2. χρόνον, πάλιν χρεῖαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γερόνατε χρεῖαν ἔχοντες γάλακτος, οὐ στερεᾶς τροφῆς. <sup>13</sup> Πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γάρ ἐστιν. <sup>14</sup> Τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

## CAPUT VI.

*Tarditate deposita ad perfecta nitendum. Defectio irreparabilis. Fides et patientia Abrahae.*

<sup>1</sup> Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ <sup>1</sup> 5, 12. 1 Cor. 3, 10. λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν

ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν, <sup>2</sup> Βαπτισμῶν δι-  
 दाχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν,  
 καὶ κρίματος αἰωνίου. <sup>3</sup> Καὶ τοῦτο ποιήσομεν, 3 Iac.  
4, 15.  
 ἕάνπερ ἐπιτρέπη ὁ θεός.

<sup>4</sup> Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας γε- 4 10, 26.  
Matth.  
12, 45.  
2 Petr.  
2, 10.  
 σαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μετ-  
 ὄχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου <sup>5</sup> Καὶ καλὸν  
 γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος  
 αἰῶνος, <sup>6</sup> Καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν  
 εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν  
 τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας. <sup>7</sup> Γῆ γὰρ ἡ  
 πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑετὸν  
 καὶ τίχτουσα βοτάνην εὐθετον ἐκείνοις δι' οὗς καὶ  
 γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ.  
<sup>8</sup> Ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀδόκι-  
 μος καὶ κατάραις ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν.

<sup>9</sup> Πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὰ  
 χρειᾶσσι καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτως  
 λαλοῦμεν. <sup>10</sup> Οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεός, ἐπιλαθέσθαι 10  
1 Thess.  
1, 3.  
 τοῦ ἔργου ὑμῶν καὶ τῆς ἀγάπης ἧς ἐνεδείξασθε  
 εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις καὶ  
 διακονοῦντες. <sup>11</sup> Ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν  
 τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληρο-  
 φορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους, <sup>12</sup> Ἴνα μὴ νωθροὶ  
 γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακρο-  
 θυμίας κληρονομοῦντων τὰς ἐπαγγελίας. <sup>13</sup> Τῷ γὰρ  
 Ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεός, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς  
 εἶχεν μείζονος ὁμοίαι, ὥμοσεν καθ' ἑαυτοῦ,  
<sup>14</sup> Λέγων· Εἰ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε,  
 καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε. <sup>15</sup> Καὶ οὕτως 15 10, 36.  
 μακροθυμήσας ἐπέτυχεν τῆς ἐπαγγελίας. <sup>16</sup> Ἀν-  
 θρωποι γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὁμνύουσιν, καὶ

8 Gen. 3, 17 s. Is. 5, 2. 4. 6. Osee 10, 8. 13 s. Gen. 22, 16 s.  
 16 Ex. 22, 11.



πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ  
 17 11, 9. ὄρκος· <sup>17</sup> Ἐν ᾧ περισσύτερον βουλούμενος ὁ θεὸς  
 ἐπιδειῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετά-  
 18 Tit. θετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὄρκον, <sup>18</sup> ἵνα  
<sup>1, 2.</sup> διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον  
 φεύσασθαι θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ  
 καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος,  
<sup>19</sup> Ἦν ὡς ἀγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε  
 καὶ βεβαίαν καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώ-  
 20 5, 6. τερον τοῦ καταπετάσματος, <sup>20</sup> ὅπου πρό-  
 δρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς, κατὰ τὴν  
 τάξιν Μελχισεδὲκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς  
 τὸν αἰῶνα.

## CAPUT VII.

*Melchisedech Abrahamo Levitisque maior, et Christus pontifex  
 noster in aeternum secundum ordinem Melchisedech sacerdotio  
 suo praecellenti Leviticum una cum lege evacuat.*

<sup>1</sup> Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδέκ, βασιλεὺς Σα-  
 λήμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ  
 συναντήσας Ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ  
 τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων καὶ εὐλογήσας  
 αὐτόν, <sup>2</sup> ὅτι καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν  
 Ἀβραάμ, πρῶτον μὲν ἐρμηνευόμενος βασιλεὺς  
 δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὃ  
 3 5, 6. ἐστὶν βασιλεὺς εἰρήνης, <sup>3</sup> Ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεα-  
 λόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος  
 ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει  
 4 7, 2. ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. <sup>4</sup> θεωρεῖτε δὲ πηλίκος  
 οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν  
 ἀχροθινίων ὁ πατριάρχης. <sup>5</sup> Καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν

<sup>19</sup> Lev. 16, 2. — 1 ss. Gen. 14, 18 ss.  
 Deut. 18, 3. Jos. 14, 4.

<sup>5</sup> Num. 18, 21 ss.

Λευεὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες ἐντολὴν ἔχουσι ἀποδεκατοῖν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τοῦτ' ἔστιν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὁσφύος Ἀβραάμ. <sup>6</sup> Ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν δεδεκάτωκεν Ἀβραάμ καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκεν. <sup>7</sup> Χωρὶς δὲ πίσσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. <sup>8</sup> Καὶ ὡδε μὲν δεκάτας ἀποδνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσι, ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος ὅτι ζῆ. <sup>9</sup> Καί, ὡς ἔπος εἰπεῖν, δι' Ἀβραάμ καὶ Λευεὶς ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται. <sup>10</sup> Ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὁσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ Μελχισεδέκ.

**11** Εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς Λευειτικῆς <sup>11</sup> 5, 6. ἱερωσύνης ἦν (ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῆς νενομοθέτηται), τίς ἔτι χρεια, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρῶν λέγεσθαι; <sup>12</sup> Μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. <sup>13</sup> Ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἐτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκεν τῷ θυσιαστηρίῳ. <sup>14</sup> Πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν περὶ ἱερέων οὐδὲν Μωϋσῆς ἐλάλησεν. <sup>15</sup> Καὶ περισσύτερον ἔτι <sup>15</sup> 5, 6. κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα Μελχισεδέκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, <sup>16</sup> ὅς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκίνης γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. <sup>17</sup> Μαρτυρεῖται γὰρ ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. <sup>18</sup> Ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγωγῆς ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές, <sup>19</sup> οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγῆ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ

θεῶ. <sup>20</sup> Καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὀρκωμοσίας (οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὀρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες, <sup>21</sup> ὁ δὲ μετὰ ὀρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν· Ὁμοσεν Κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα·) <sup>22</sup> Κατὰ τοσοῦτο κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔργος Ἰησοῦς. <sup>23</sup> Καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσιν γεγονότες ἱερεῖς διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν· <sup>24</sup> ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτόν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην. <sup>25</sup> Ὅθεν καὶ <sup>26</sup> σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν.

<sup>26</sup> Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὄσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κειχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος· <sup>27</sup> Ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ· τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας. <sup>28</sup> Ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὀρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

## CAPUT VIII.

*Caelestis pontifex noster, auctor novi cum Deo foederis  
veteris melioris.*

<sup>1</sup> Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις· Τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, <sup>2</sup> τῶν ἁγίων λειτουργὸς καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς,

<sup>21</sup> Ps. 109, 4. <sup>27</sup> Lev. 16, 6. — <sup>1</sup> Ps. 109, 1. <sup>2</sup> Num. 24, 6.

ἦν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. <sup>3</sup> Πᾶς <sup>3 5, 1.</sup>  
 γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ  
 θυσίας καθίσταται· ὄθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ  
 τοῦτον δ προσενέγκη. <sup>4</sup> Εἰ μὲν οὖν ἦν ἐπὶ γῆς,  
 οὐδ' ἂν ἦν ἱερεὺς, ὄντων τῶν προσφερόντων κατὰ  
 τὸν νόμον τὰ δῶρα, <sup>5</sup> Ὅτινες ὑποδείγματι καὶ <sup>5 10, 1.</sup>  
 σκιᾷ λατρεύουσιν τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχηρ- <sup>Act.7,44.</sup>  
 μάτισται Μωϋσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνὴν·  
 Ὅρα, γάρ φησιν, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν  
 τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει.  
<sup>6</sup> Νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τέτευχεν λειτουργίας, ὅσων <sup>6 7, 22.</sup>  
 καὶ κρείττονός ἐστιν διαθήκης μεσίτης, ἧτις ἐπὶ <sup>11.</sup>  
 κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται.

<sup>7</sup> Εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ  
 ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος. <sup>8</sup> Μεμφόμενος γὰρ  
 αὐτοὺς λέγει· Ἴδου ἡμέραι ἔρχονται, λέγει  
 Κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον  
 Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα διαθήκην  
 καινὴν, <sup>9</sup> Ὅυ κατὰ τὴν διαθήκην ἦν ἐποί-  
 ησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπι-  
 λαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγα-  
 γεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου· ὅτι αὐτοὶ  
 οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, καὶ γὰρ  
 ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει Κύριος. <sup>10</sup> Ὅτι <sup>10 10, 16.</sup>  
 αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ <sup>2 Cor. 6, 16.</sup>  
 Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, λέγει  
 Κύριος· Διδούς νόμους μου εἰς τὴν διά-  
 νοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν  
 ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς  
 θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν.  
<sup>11</sup> Καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πο-  
 λίτην αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν

<sup>5</sup> Ex. 25, 40.    <sup>8</sup> ss. Ier. 31, 31-34.

αὐτοῦ λέγων· Γνωῖθι τὸν κύριον· ὅτι πάντες εἰδήσουσιν με ἀπὸ μικροῦ ἕως  
 12 10, 17. μεγάλου αὐτῶν· <sup>12</sup> Ὅτι ἕλεως ἔσομαι ταῖς  
 ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐ-  
 13 8, 8. τῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. <sup>13</sup> Ἐν τῷ λέγειν  
 καινὴν πεπαλαίωκεν τὴν πρώτην· τὸ δὲ παλαιού-  
 μενον καὶ γηράσκον ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

## CAPUT IX.

*Sanctuarium vetus et caelum sanctuarium Christi. Imperfecta Mosaica et perfecta Christi expiatio, qui novi testamenti mediator est, ut repromissionem accipiant qui vocati sunt aeternae hereditatis.*

<sup>1</sup> Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη δικαιοῦματα λα-  
 τρείας, τό τε ἅγιον κοσμικόν. <sup>2</sup> Σκηνὴ γὰρ κατ-  
 εσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ἧ ἢ τε λυχνία καὶ ἡ τρά-  
 πεζα καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἧτις λέγεται  
 ὉΑγια. <sup>3</sup> Μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνῆ  
 ἡ λεγομένη ὉΑγια ἁγίων, <sup>4</sup> Χρυσοῦν ἔχουσα θυμια-  
 τήριον καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκα-  
 λυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ἧ στάμνος χρυσῆ  
 ἔχουσα τὸ μάννα καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστή-  
 σασα καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης, <sup>5</sup> Ὑπεράνω δὲ  
 αὐτῆς Χερουβεὶν δόξης κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστή-  
 ριον· περὶ ὧν οὐκ ἔστιν νῦν λέγειν κατὰ μέρος.  
<sup>6</sup> Τούτων δὲ οὕτως κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν  
 πρώτην σκηνὴν διαπαντὸς εἰσίσαισι οἱ ἱερεῖς τὰς  
 λατρείας ἐπιτελοῦντες, <sup>7</sup> Εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ  
 τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς, οὐ χωρὶς αἵμα-  
 τος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ  
 ἀγνοημάτων. <sup>8</sup> Τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος

<sup>2</sup> ss. Ex. 25 ss.; 26, 1; 36, 8; 40, 3 ss. <sup>4</sup> Lev. 16. Num. 17  
 3 Reg. 8, 9. 2 Par. 5, 10. <sup>5</sup> Ex. 10, 4. <sup>7</sup> Ex. 30, 10. Lev. 16, 2 ss.

τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδόν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχοῦσης στάσιν, <sup>9</sup> Ἦτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηχότα, <sup>9</sup> 10, 15.; καθ' ἣν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα, <sup>5, 1.</sup> <sup>10</sup> Μόνον ἐπὶ βρώμασιν καὶ πόμασιν καὶ διαφόροις <sup>10</sup> 1 Petr. βαπτισμοῖς, καὶ δικαιώματα σαρκὸς μέχρι καιροῦ <sup>3, 21.</sup> Col. 2, 16. διορθώσεως ἐπιχειμένα.

**11** Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν <sup>11</sup> 10, 1. μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειότερας σκηνῆς οὐ χειροποιήτου, τοῦτ' ἔστιν οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, <sup>12</sup> Οὐδὲ δι' αἵματος τράγων <sup>12</sup> 13, 20. καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν <sup>Act. 20, 28, Hebr.</sup> ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὐράμενος. <sup>10, 14.</sup> <sup>13</sup> Εἰ γὰρ τὸ αἶμα τράγων καὶ ταύρων καὶ σποδὸς δαμάλεως ραντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἀγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα. <sup>14</sup> Πόσῳ μᾶλλον <sup>14</sup> 7, 26. τὸ αἶμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου <sup>1 Petr.</sup> ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαρῶς <sup>1, 19.</sup> τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ <sup>Hebr. 10, 2, 22.</sup> λατρεύειν θεῷ ζῶντι. <sup>15</sup> Καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης <sup>1 Thess.</sup> καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου γενομένου εἰς <sup>1, 9.</sup> ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παρα- <sup>10, 1, 7.</sup> βάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι <sup>Apo.</sup> τῆς αἰωνίου κληρονομίας. <sup>16</sup> Ὅπου γὰρ διαθήκη, <sup>1, 5.</sup> θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου. <sup>17</sup> Δια- <sup>15 12, 24.</sup> θήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει <sup>1 Tim. 2, 5. Act.</sup> ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος. <sup>18</sup> Ὅθεν οὐδὲ ἡ πρώτη χωρὶς <sup>13, 39.</sup> αἵματος ἐνκεκαίνισται. <sup>17</sup> Δια- <sup>Rom. 4, 13. Gal</sup> θήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει <sup>3, 15.</sup> ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος. <sup>18</sup> Ὅθεν οὐδὲ ἡ πρώτη χωρὶς <sup>17 Gal.</sup> αἵματος ἐνκεκαίνισται. <sup>3, 15.</sup> <sup>19</sup> Λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ Μωϋσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἶμα τῶν μόσχων καὶ τῶν τράγων μετὰ

10 Lev. 11 etc. 18 Lev. 16, 3. 14 s. Num. 19, 9. 17.  
18 s. Ex. 24, 3 ss. 19 Lev. 14, 4. Num. 19, 6.

ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε  
 τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐράντισεν,<sup>20</sup> λέγων·  
 20 **Matth.** Τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης ἧς ἐνετεί-  
 26, 28. λατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. <sup>21</sup> Καὶ τὴν σκηνὴν  
 δὲ καὶ πάντα τὰ σκευῆ τῆς λειτουργίας τῷ αἵματι  
 ὁμοίως ἐράντισεν. <sup>22</sup> Καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα  
 καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεχυ-  
 σίας οὐ γίνεται ἄφεςις. <sup>23</sup> Ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν  
 ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς τούτοις καθα-  
 ρίζεσθαι, αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσιν θυσίαις  
 24 10, 1. παρὰ ταύτας. <sup>24</sup> Οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἁγία εἰσ-  
 ἦλθεν Χριστός, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς  
 αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ  
 τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. <sup>25</sup> Οὐδ' ἵνα πολλάκις προσ-  
 φέρη ἑαυτὸν, ὡς περ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ  
 26 1 Cor. ἁγία κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ. <sup>26</sup> Ἐπεὶ  
 10, 11. ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.  
 νυνὶ δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτη-  
 σιν ἁμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται.  
 27 2 Cor. <sup>27</sup> Καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ  
 5, 10. ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις. <sup>28</sup> Οὕτως καὶ ὁ  
 28 10, 12. Χριστός, ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀν-  
 Rom. 5, 9; 6, 10. 1 Petr. 3, 18. ενεργεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας  
 ὡς θύσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεχθουμένοις εἰς σωτηρίαν.

## CAPUT X.

*Lex dicitur unquam futurum bonorum. Piacula legis im-  
 peritatis et terrarum pœnitentiæ. Ceteri, cuius unquam hostia unquam  
 pœnitentiæ. Deinde, quæ sunt crimina. Constantis  
 ceteri et pœnitentiæ. Lex.*

1 2 Cor. 5, 10. 1 Petr. 3, 18. Ἐπεὶ γὰρ ἔχων ὁ κρίσις τῶν μελλόντων  
 28 10, 12. ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις. Οὕτως καὶ ὁ Χριστός, ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀν-  
 ενεργεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὡς θύσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεχθουμένοις εἰς σωτηρίαν.

20 Ex. 24, 8. 22 Lev. 17, 11. 23 Gen. 3, 24. Job 34, 17.  
 25 1 Cor. 10, 11.

κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις, ὡς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεχές, οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι. <sup>2</sup> Ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας ἅπαξ κεκαθαρισμένους; <sup>3</sup> Ἄλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν. <sup>4</sup> Ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. <sup>5</sup> Διὸ εισερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει· Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι. <sup>6</sup> Ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας. <sup>7</sup> Τότε εἶπον· Ἴδου ἤκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι, ὁ θεός, τὸ θέλημά σου. <sup>8</sup> Ἀνώτερον λέγων· Ὅτι θυσίας καὶ προσφορὰς καὶ ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας οὐδὲ εὐδόκησας, αἵτινες κατὰ νόμον προσφέρονται, <sup>9</sup> Τότε εἶρηκεν· Ἴδου ἤκω τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου· ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ. <sup>10</sup> Ἐν ᾧ <sup>10 Col. 1, 22. 1 Petr. 2, 24.</sup> θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμέν διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφάπαξ. <sup>11</sup> Καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς ἔστηκεν καθ' ἡμέραν λειτουργῶν καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας. <sup>12</sup> Οὗτος δὲ <sup>12 s. 1 Cor. 15, 25. Hebr. 1, 13; 12, 2 etc.</sup> οὗτος δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεχές ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, <sup>13</sup> τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ. <sup>14</sup> Μιᾶ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεχές τοὺς ἁγιαζομένους. <sup>15</sup> Μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μετὰ γὰρ τὸ εἰρηκεῖναι. <sup>16</sup> Αὕτη ἡ <sup>16 s. 8, 8. 10. 12.</sup>

<sup>3</sup> Lev. 16, 21.  
12 s. Ps. 109, 1. 2.

<sup>4</sup> Ps. 49, 13.  
16 s. Ier. 31, 33 s.

<sup>5</sup> ss. Ps. 39, 7-9.

<sup>7</sup> Ps. 39, 8.



διαθήκη ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, λέγει Κύριος· Διδούς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτοὺς·  
 17 Καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῆσομαι ἔτι.  
 18 Ὅπου δὲ ἄφεις τούτων, οὐκέτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας.

- 19 Eph. 3, 12. 2 Petr. 2, 11. 19 Ἐχοντες οὖν, ἀδελφοί, παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ, 20 Ἦν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τοῦτ' ἔστιν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ,  
 21 Καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ,  
 22 Προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορία πίστει, βεραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ, 23 Κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινη (πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος),  
 24 Καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων, 25 Μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπι-  
 26 6, 4 ss. 26 Ἐκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ  
 27 9, 27. 27 ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία, 27 Φοβερά δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους. 28 Ἀθετήσας τις νόμον  
 28 Matth. 18, 16. 10, 8, 17. 2 Cor. 13, 1. 28 Μωϋσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶν μάρτυσιν ἀποθνήσκει· 29 Πόσω δοκεῖτε χειρόνος ἀξιωθῆσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν

ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς  
 χάριτος ἐνυβρίσας; <sup>30</sup> Οἶδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα· <sup>30 Rom.</sup>  
 Ἐμοὶ ἐχδίχησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω· καὶ <sup>12, 19.</sup>  
 πάλιν· Κρινεῖ Κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ.  
<sup>31</sup> Φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.

<sup>32</sup> Ἀναμιμνήσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας,  
 ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε  
 παθημάτων, <sup>33</sup> Τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλί-  
 φεσιν θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως  
 ἀναστρεφομένων γενηθέντες. <sup>34</sup> Καὶ γὰρ τοῖς <sup>34 13, 3.</sup>  
 δεσμίοις συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἄρπαγὴν τῶν ὑπ-  
 αρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώ-  
 σχοντες ἔχειν ἑαυτοὺς κρείττονα ὑπαρξιν καὶ μέ-  
 νουσαν. <sup>35</sup> Μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παρρησίαν  
 ὑμῶν, ἣτις ἔχει μεγάλην μισθαποδοσίαν. <sup>36</sup> Ὑπο-  
 μονῆς γὰρ ἔχετε χρεῖαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ  
 ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν. <sup>37</sup> Ἐτι γὰρ <sup>37 s.</sup>  
 μικρὸν ὄσον ὄσον, ὃ ἐρχόμενος ἤξει καὶ <sup>Rom. 1,  
17. Gal.</sup>  
 οὐ χρονιεῖ· <sup>38</sup> Ὁ δὲ δίκαιός μου ἐκ πί-  
 στεως ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστείληται,  
 οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχὴ μου ἐν αὐτῷ. <sup>39</sup> Ἡμεῖς  
 δὲ οὐκ ἐσμέν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πί-  
 στεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

## CAPUT XI.

*Fidei ratio et exempla: Abel, Henoch, Noe, Abraham, Sara;  
 patriarchae, Ioseph, Moyses atque alii.*

<sup>1</sup> Ἔστιν δὲ πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις,  
 πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. <sup>2</sup> Ἐν ταύτῃ  
 γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι.

<sup>30</sup> Deut. 32, 35 s. Ps. 134, 14. <sup>37</sup> s. Is. 26, 20. Hab. 2, 3. 4.

3 Πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι. 4 Πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ παρὰ Κάιν προσήνεγκεν τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖ. 5 Πίστει Ἐνώχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ ἠύρίσκετο διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός· πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως μεμαρτύρηται εὐηρεστήχεναι τῷ θεῷ. 6 Χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστήσαι· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἔστιν, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. 7 Πίστει χρηματισθεὶς Νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσχεύασεν κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινεν τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος.

8 Πίστει ὁ καλούμενος Ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τόπον, ὃν ἤμελλεν λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθεν μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται. 9 Πίστει παρήκχησεν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ τῶν συνκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς. 10 Ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός. 11 Πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβεν, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας, ἐπεὶ πιστὸν ἠγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον. 12 Διὸ καὶ ἀφ' ἐνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεχρωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει

3 Gen. 1, 3. 4 Gen. 4, 4 ss. 5 Gen. 5, 24. Eccli. 44, 16.  
7 Gen. 6, 8 ss. 14. Eccli. 44, 17. 8 Gen. 12, 1 ss. 11 Gen. 17, 19.  
12 Gen. 15, 5; 22, 17.

καὶ ὡς ἡ ἄμμος ἢ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἢ ἀναρίθμητος. <sup>13</sup> Κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ ἀσπασάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. <sup>14</sup> Οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσιν. <sup>15</sup> Καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξέβησαν, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι. <sup>16</sup> Νῦν δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τοῦτ' ἔστιν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἠτοίμασεν γὰρ αὐτοῖς πόλιν. <sup>17</sup> Πίστει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος, <sup>18</sup> Πρὸς δὲ ἐλαλήθη· Ὅτι ἐν Ἰσαὰκ <sup>18 Rom. 9, 7.</sup> κληθήσεται ἡ σοὶ σπέρμα, <sup>19</sup> Λογισάμενος ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεός· ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐχομίσατο. <sup>20</sup> Πίστει καὶ περὶ μελλόντων εὐλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ καὶ τὸν Ἡσαῦ. <sup>21</sup> Πίστει Ἰακώβ ἀποθνήσκων ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσήφ εὐλόγησεν, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. <sup>22</sup> Πίστει Ἰωσήφ τελευτῶν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσεν, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο.

<sup>23</sup> Πίστει Μωϋσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως. <sup>24</sup> Πίστει Μωϋσῆς μέγας γενόμενος ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ, <sup>25</sup> Μάλ-

<sup>13</sup> Gen. 23, 4. Ps. 38, 13. <sup>16</sup> Ex. 3, 6. <sup>17</sup> Gen. 22, 1 ss. Eccl. 44, 21. <sup>18</sup> Gen. 21, 12. <sup>20</sup> Gen. 27, 27 s. 39. <sup>21</sup> Gen. 48, 15 ss.; 47, 31. <sup>22</sup> Gen. 50, 23 s. <sup>23</sup> ss. Ex. 2, 2 ss.; 1, 17. <sup>24</sup> Ex. 2, 11.

λον ἐλόμενος συνκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν, <sup>26</sup> Μείζονα πλοῦτον ἠγησάμενος τῶν Αἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὄνειδισμόν τοῦ Χριστοῦ· ἀπέβλεπεν γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν. <sup>27</sup> Πίστει κατέλειπεν Αἴγυπτον, μὴ φοβηθεῖς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησεν. <sup>28</sup> Πίστει πεποίηκεν τὸ πάσχα καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρευῶν τὰ πρωτότοκα θύῃ αὐτῶν. <sup>29</sup> Πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς γῆς, ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ Αἰγύπτιοι κατεπόθησαν. <sup>30</sup> Πίστει τὰ τεῖχη Ἰερειχῶ ἔπεσεν, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. <sup>31</sup> Πίστει Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπόλετο τοῖς ἀπειθήσασιν, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης.

81 Iac.  
2, 25.

<sup>32</sup> Καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείπει γὰρ με δηγούμενον ὁ χρόνος περὶ Γεδεών, Βαράχ, Σαμφών, Ἰεφθάε, Δαυεῖδ τε καὶ Σαμουήλ, καὶ τῶν προφητῶν, <sup>33</sup> Οἱ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, <sup>34</sup> Ἐσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρης, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων· <sup>35</sup> Ἐλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμpanίσθησαν, οὐ προσδεξίμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν. <sup>36</sup> Ἄλλοι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς· <sup>37</sup> Ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ

<sup>26</sup> Ps. 88, 39. 52. <sup>27</sup> Ex. 12, 41. <sup>28</sup> Ex. 12, 11 ss. 21. 28.  
<sup>29</sup> Ex. 14, 22 ss. <sup>30</sup> Jos. 6, 20. <sup>31</sup> Jos. 2, 1. 3; 6, 17. <sup>32</sup> Iud.  
6, 11; 4, 6; 13, 24; 11, 1 etc. <sup>33</sup> a. Dan. 6, 22 a.; 3, 25 ss.  
<sup>35</sup> a. 3 Reg. 17, 17 ss. 4 Reg. 4, 17 ss. 2 Macc. 6, 18 ss; 7, 2 ss.

μαχαίρης ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, <sup>38</sup> Ὃν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὕρεσιν καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὄπαις τῆς γῆς. <sup>39</sup> Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐχομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, <sup>40</sup> Τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι <sup>40 7, 19;</sup> προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν. <sup>8, 6.</sup>

## CAPUT XII.

*Christus patientiae dux et exemplum. Castigatione Dei paterna proficit pietas. Sinai et Zion. Novi foederis egregia dignitas.*

<sup>1</sup> Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περι- <sup>1 Rom.</sup>  
 κείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποδέμενοι <sup>6, 4. Eph.</sup>  
 πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπο- <sup>4, 22.</sup>  
 μονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, <sup>Col. 3, 8.</sup>  
<sup>2</sup> Ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ <sup>1 Petr.</sup>  
 τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ <sup>2, 1; 4, 2.</sup>  
 χαρᾶς ὑπέμεινεν σταυρόν, αἰσχύνῃς καταφρονήσας, <sup>2 3, 1;</sup>  
 ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κεκἀθικεν. <sup>8, 1 etc.</sup>  
<sup>3</sup> Ἀναλογίσασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα  
 ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς ἑαυτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα  
 μὴ κάμητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι.

<sup>4</sup> Οὕτω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς  
 τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι, <sup>5</sup> Καὶ ἐκλέλησθε <sup>5s. Apoc.</sup>  
 τῆς παρακλήσεως, ἣτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται. <sup>3, 19.</sup>  
 Ἰδέ μου, μὴ ὀλιγώρει παιδείας Κυρίου,  
 μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος.  
<sup>6</sup> Ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει, μα-  
 στιγοῖ δὲ πάντα υἷδν ὃν παραδέχεται.  
<sup>7</sup> Εἰς παιδείαν ὑπομένετε· ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσ-

<sup>2</sup> Ps. 109, 1.    <sup>5 s.</sup> Prov. 3, 11 s.

φέρεται ὁ θεός· τίς γὰρ υἱὸς ὄν οὐ παιδεύει πατέρα; <sup>8</sup> Εἰ δὲ χωρὶς ἔστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασιν πάντες, ἄρα νόθοι καὶ οὐχ υἱοὶ ἔστε.

<sup>9</sup> Εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἶχομεν παιδευτάς, καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ ζήσομεν; <sup>10</sup> Οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαίδευον, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἀγότητος αὐτοῦ.

<sup>11</sup> Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι ἀλλὰ λύπης, ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηλικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσιν δικαιοσύνης.

<sup>11</sup> 2 Cor.  
<sup>7, 10.</sup>  
Iac. 3, 18.

<sup>12</sup> Διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε, <sup>13</sup> Καὶ τροχιάς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ γωλὸν ἐτραπή, ἰαθῆ δὲ μᾶλλον.

<sup>14</sup> Rom.  
<sup>12, 18.</sup>

<sup>14</sup> Εἰρήνην διώχετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἀγιασμόν, οὐ χωρὶς οὐδεὶς ὄφεται τὸν κύριον, <sup>15</sup> Ἐπισκοποῦντες μὴ τις ὕστερων ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, μὴ τις ρίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλήῃ καὶ δι' αὐτῆς μιανθῶσιν οἱ πολλοί, <sup>16</sup> Μὴ τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἡσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτότγια αὐτοῦ· <sup>17</sup> ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομησαὶ τὴν εὐλογίαν ἀπεδοκιμάσθη· μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὔρεν, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν.

<sup>18</sup> Οὐ γὰρ προσεληλύθατε φηλαφωμένῳ ὄρει καὶ κεκαυμένῳ πυρί, καὶ γνόφῳ καὶ ζόφῳ καὶ θυέλλῃ, <sup>19</sup> Καὶ σάλπιγγος ἤχῳ καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρητή-

<sup>12</sup> s. Is. 35, 3. Prov. 4, 26. <sup>14</sup> Ps. 33, 15. <sup>15</sup> Deut. 29, 18.  
<sup>16</sup> Gen. 25, 31 ss. <sup>17</sup> Gen. 27, 30 ss. 38. <sup>18</sup> Ex. 19, 12; 20, 21.  
<sup>18</sup> s. Deut. 4, 11 s. <sup>19</sup> Ex. 19, 16. 19; 20, 19.

σαντο, μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον· <sup>20</sup> Οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον· Κἂν θηρίον θίγη τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται· <sup>21</sup> Καί, οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, Μωϋσῆς εἶπεν· Ἐκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος· <sup>22</sup> Ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιών ὄρει καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλήμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν, ἀγγέλων <sup>23</sup> Πανηγύρει, καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, καὶ κριτῇ θεῶ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, <sup>24</sup> Καὶ δια- <sup>24 9, 15.</sup> θήκης νέας μεσίτη Ἰησοῦ, καὶ αἵματι θαντισμοῦ κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ.

<sup>25</sup> Βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα· εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἐξέφυγον, ἐπὶ γῆς παραιτησάμενοι τὸν χρηματίζοντα, πολλῶ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι· <sup>26</sup> Οὐ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσεν τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται λέγων Ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείσω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν· <sup>27</sup> Τὸ δὲ ἔτι ἅπαξ δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνη τὰ μὴ σαλευόμενα· <sup>28</sup> Διὸ βασιλείαν ἀσύλευτον παραλαμβάνοντες ἔχομεν χάριν, δι' ἧς λατρεύομεν εὐαρέστως τῷ θεῷ, μετὰ εὐλαβείας καὶ αἰδοῦς· <sup>29</sup> Καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον.

## CAPUT XIII.

*Admonitiones variae. Christus unus et idem. Extranea doctrina cavenda. Piaculum Christi valet; deserenda Iudaeorum ara. Vota et salutationes.*

<sup>1</sup> Ἡ φιλαδελφία μενέτω. <sup>2</sup> Τῆς φιλοξενίας μὴ <sup>2 Rom.</sup> ἐπιλανθάνεσθε, διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενί- <sup>12, 13.</sup> <sup>1 Petr.</sup> <sup>4, 9.</sup>

<sup>20</sup> Ex. 19, 12 s. <sup>21</sup> Deut. 9, 19. <sup>26</sup> Agg. 2, 6 s. <sup>29</sup> Deut. 4, 24. — <sup>2</sup> Gen. 18, 3; 19, 1 s.



3 <sup>10, 34.</sup> *σαντες ἀγγέλους.* <sup>3</sup> Μιμνήσχεσθε τῶν δεσμιῶν ὡς συνδεδεμένοι, τῶν καχουχουμένων ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. <sup>4</sup> Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσιν, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· πόρνους γὰρ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός. <sup>5</sup> Ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκοῦμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἶρηκεν· Οὐ μὴ σε ἀνῶ οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω. <sup>6</sup> Ὅστε θαρροῦντας ἡμᾶς λέγειν· Κύριος ἐμοὶ βοηθός· οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσῃ μοι ἄνθρωπος. <sup>7</sup> Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τὴν πίστιν. <sup>8</sup> Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. <sup>9</sup> Διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ παραφέρεσθε· καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες. <sup>10</sup> Ἐχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. <sup>11</sup> Ὅν γὰρ εἰσφέρεται ζῶων τὸ αἷμα περὶ ἡμαρτίας εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. <sup>12</sup> Διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἀγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθεν. <sup>13</sup> Τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὄνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες. <sup>14</sup> Οὐ γὰρ ἔχομεν ὥδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. <sup>15</sup> Δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διαπαντός τῷ θεῷ, τοῦτ' ἔστιν καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. <sup>16</sup> Τῆς δὲ εὐποιίας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός.

12Matth.  
27,32etc.

<sup>5</sup> Jos. 1, 5. Deut. 31, 6. <sup>6</sup> Ps. 117, 6. <sup>11</sup> Lev. 16, 27.  
<sup>12</sup> Lev. 4, 12; 24, 14. <sup>14</sup> Mich. 2, 10. <sup>15</sup> Ps. 49, 14. 23. Osee 14, 3.

17 Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέι-  
 κετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν  
 ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς  
 τοῦτο ποιῶσιν, καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ  
 ὑμῖν τοῦτο. <sup>18</sup> Προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν· πεποί-  
 θαμεν γὰρ ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν ἐν πῦσιν  
 καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεισθαι. <sup>19</sup> Περισσοτέρως  
 δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατα-  
 σταθῶ ὑμῖν. <sup>20</sup> Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγα-  
 γῶν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβά-  
 των τὸν μέγαν, ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου,  
 τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, <sup>21</sup> Καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν  
 παντὶ ἀγαθῷ εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ,  
 ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ διὰ  
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν  
 αἰώνων· ἀμήν.

<sup>20</sup> s.  
<sup>1</sup> Thess.  
 5, 23.

<sup>21</sup>  
<sup>2</sup> Thess.  
 2, 17.  
 Rom. 16,  
 27 etc.

22 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε  
 τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως· καὶ γὰρ διὰ βραχέων  
 ἐπέστειλα ὑμῖν. <sup>23</sup> Γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν  
 Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ ἐὰν τάχιον ἔρχη-  
 ται ὄφομαι ὑμᾶς. <sup>24</sup> Ἀσπάσασθε πάντας τοὺς  
 ἡγουμένους ὑμῶν καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. Ἀσπά-  
 ζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. <sup>25</sup> Ἡ χάρις μετὰ  
 πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

<sup>25</sup> Eph.  
 6, 24 etc.

<sup>20</sup> Is. 63, 11. Jer. 32, (39) 40.



# ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΑΘΟΙΚΑΙ.



# ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ.

## CAPUT I.

*Utile temptari; sapientia a Deo cum confidentia postulanda. Opes pereunt. Homo delicti, Deus boni auctor. Simus veloces ad audiendum, tardi autem ad loquendum et ad iram; nec solum auditores verbi sed etiam factores. Lingua domanda. Quoniam sit vera et immaculata religio.*

<sup>1</sup> Ἰάκωβος θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ χαίρειν.

<sup>2</sup> Πῦσαν χαρὰν ἠγάσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, <sup>3</sup> Γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν. <sup>4</sup> Ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ᾖτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. <sup>5</sup> Εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἀπλῶς καὶ μὴ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ. <sup>6</sup> Αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος· ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικεν κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. <sup>7</sup> Μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅτι λήμψεται τι παρὰ τοῦ κυρίου. <sup>8</sup> Ἄνηρ δίφυχος ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. <sup>9</sup> Καυχᾶσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει

2 s.  
1 Petr.  
1, 6 s.  
Rom. 5.  
3 s.  
6 Matth.  
7, 7;  
21, 22.  
Marc.  
11, 24.  
Lc. 11, 9.  
Io. 14, 13;  
16, 23-24.

10 α. αὐτοῦ, <sup>10</sup> Ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ,  
 1 Petr. 1, 24. ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. <sup>11</sup> Ἀνέτειλεν  
 γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ κώσωνι, καὶ ἐξήρανεν τὸν  
 χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσεν,  
 καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο·  
 οὕτως καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ  
 μαρανθήσεται.

12 5, 11. <sup>12</sup> Μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν,  
 2 Tim. 4, 8. ὅτι δοκιμος γενόμενος λήμφεται τὸν στέφανον τῆς  
 ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

13 1 Cor. 10, 13. <sup>13</sup> Μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω ὅτι ἀπὸ θεοῦ  
 πειράζομαι· ὁ γὰρ θεὸς ἀπειραστός ἐστὶν κακῶν,  
 πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. <sup>14</sup> Ἐκαστος δὲ πειρά-  
 ζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελχόμενος καὶ

15 Rom. 6, 23. δελεαζόμενος. <sup>15</sup> Ἐἴτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα  
 τίχτει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα  
 ἀποκύει θάνατον. <sup>16</sup> Μὴ κλανῶσθε, ἀδελφοί μου  
 ἀγαπητοί. <sup>17</sup> Πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πῦν δώρημα  
 τέλειον ἄνωθὲν ἐστὶν καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς  
 τῶν φώτων, παρ' ᾧ οὐκ ἔστι παραλλαγή ἢ τροπῆς

18 Rom. 8, 23. ἀποσκίασμα. <sup>18</sup> Βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ  
 ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχὴν τινα τῶν  
 αὐτοῦ χτισμάτων. <sup>19</sup> Ἴστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί.  
 ἔστω δὲ πᾶς ἄνθρωπος ταχύς εἰς τὸ ἀκοῦσαι,  
 βραδύς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδύς εἰς ὀργὴν. <sup>20</sup> Ὅργῃ

21 1 Petr. 2, 1. γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην θεοῦ οὐκ ἐργάζεται. <sup>21</sup> Διὸ  
 ἀποθέμενοι πῦσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσεῖαν καχίας,  
 ἐν πραύτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον τὸν δυνά-  
 μενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

22 Matth. 7, 21, 24. <sup>22</sup> Γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ ἀχροαταὶ  
 μόνον, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς. <sup>23</sup> Ὅτι εἴ τις  
 ἀχροατῆς λόγου ἐστὶν καὶ οὐ ποιητῆς, οὗτος ἔοικεν

23  
 Matth. 7, 26.

10 Eccli. 14, 28. 10 α. Is. 40, 6 α. 12 Iob 5, 17. 19 Prov. 17, 27.

ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσώπτρῳ· <sup>24</sup> Κατενόησεν γὰρ ἑαυτὸν καὶ ἀπελήλυθεν, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. <sup>25</sup> Ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ παραμείνας, οὐκ ἀχροατῆς ἐπιλησμονῆς γενόμενος ἀλλὰ ποιητῆς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. <sup>26</sup> Εἰ δέ τις δοκεῖ θρησκός εἶναι, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἢ θρησκειά. <sup>27</sup> Θρησκειά καθαρά καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτῆ ἔστιν· ἐπισκέπτεσθαι ὄρφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

## CAPUT II.

*Pauperes divitiibus non postponendi. Lex tota explenda. Misericordiae operibus incumbendum. Fides enim sine operibus mortua est; ex operibus iustificatur homo, non ex fide tantum.*

<sup>1</sup> Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωπολημφίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης. <sup>2</sup> Ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι, <sup>3</sup> Καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν καὶ εἶπητε· Σὺ κάθου ὡδε καλῶς, καὶ τῷ πτωχῷ εἶπητε· Σὺ στῆθι ἐκεῖ ἢ κάθου ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου. <sup>4</sup> Οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν; <sup>5</sup> Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί· Οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο <sup>5</sup> 1 Cor <sup>1</sup>, <sup>27</sup> <sup>8</sup>. τοὺς πτωχοὺς τῷ κόσμῳ, πλουσίους ἐν πίστει καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς

1 Lev. 19, 15. Deut. 1, 17; 16, 19. Prov. 24, 23. Eccli. 42, 1.



ἀγαπῶσιν αὐτόν; <sup>6</sup> Ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλοῦσοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἔλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; <sup>7</sup> Οὐχ αὐτοὶ βλασφημοῦσιν τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς; <sup>8</sup> Εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφήν· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν, καλῶς ποιεῖτε. <sup>9</sup> Εἰ δὲ προσωπολημπτεῖτε, ἀμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται. <sup>10</sup> Ὅστις γὰρ ὄλον τὸν νόμον τηρήσῃ, πταίσῃ δὲ ἐν ἐνί, γέγονεν πάντων ἔνοχος. <sup>11</sup> Ὁ γὰρ εἰπὼν· Μὴ μοιχεύσης, εἶπεν καὶ· Μὴ φονεύσης· εἰ δὲ οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δέ, γέγονας παραβάτης νόμου. <sup>12</sup> Οὕτως λαλεῖτε καὶ οὕτως ποιεῖτε ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι. <sup>13</sup> Ἡ γὰρ κρίσις ἀνέλεος τῶ μὴ ποιήσαντι ἔλεος· κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως.

<sup>14</sup> Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν; <sup>15</sup> Ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυναικὶ ὑπέροχωσιν, καὶ λεπτόμενοι τῆς ἐσθμῆρου τροφῆς, <sup>16</sup> εἴπη δὲ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν· Ὑπάγετε ἐν εὐφρονίᾳ, θερμαίνεσθε καὶ χορταίνεσθε, μὴ ὡς οὗτοι δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος· τί τὸ ὄφελος; <sup>17</sup> Οὕτως καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἔργα, νεκρά ἐστίν καθ' ἑαυτήν. <sup>18</sup> Ἀλλ' ἐρεῖ τις· Σὺ πίστιν ἔχεις, κατ' ἔργα ἔχω· δεῖξίν μοι τὴν πίστιν σου χωρὶς τῶν ἔργων, κατ' ἔργα σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου. <sup>19</sup> Σὺ πιστεύεις ὅτι εἰς ἐστὶν ὁ θεὸς· καλῶς ποιεῖς· καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσιν, καὶ φοβούνται. <sup>20</sup> θέλεις δὲ γινῶναι ὡ ἀνθρώπου

§ Lev. 19, 18.

§ Lev. 19, 15.

|| Ex. 20, 13.

κενέ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν;  
<sup>21</sup> Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, <sup>21</sup> Hebr.  
 ἀνενέγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ <sup>11, 17.</sup>  
 θυσιαστήριον; <sup>22</sup> Βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργει  
 τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτε-  
 λειώθη; <sup>23</sup> Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή ἡ λέγουσα· Ἐπί- <sup>23</sup> Rom.  
 στευσεν δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη <sup>4, 3, 6.</sup> Gal.  
 αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη.  
<sup>24</sup> Ὅρατε ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ <sup>24</sup> Rom.  
 οὐκ ἐκ πίστεως μόνον; <sup>25</sup> Ὅμοίως δὲ καὶ Ραὰβ ἡ <sup>3, 28.</sup>  
 πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ὑποδεξαμένη τοὺς <sup>25</sup> Hebr.  
 ἀγγέλους καὶ ἐτέρα ἡδῶ ἐκβαλοῦσα; <sup>26</sup> Ὅσπερ γὰρ <sup>11, 31.</sup>  
 τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἐστίν, οὕτως  
 καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν.

## CAPUT III.

*Linguae difficillimum est recte gubernare, maximorum malo-  
 rum effectricem. Quatenam sit vera sapientia desursum  
 descendens.*

<sup>1</sup> Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, <sup>1</sup> Matth.  
 εἰδότες ὅτι μεῖζον κρίμα λημφόμεθα. <sup>2</sup> Πολλὰ <sup>23, 8.</sup>  
 γὰρ πταίομεν ἅπαντες· εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, <sup>18.</sup> (Rom.  
 οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ <sup>2, 19 ss.)</sup>  
 ὄλον τὸ σῶμα. <sup>2</sup> Rom.  
<sup>3, 23.</sup>

<sup>3</sup> Εἰ δὲ τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ  
 στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν,  
 καὶ ὄλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν. <sup>4</sup> Ἴδου καὶ  
 τὰ πλοῖα, τηλικαῦτα ὄντα καὶ ὑπὸ ἀνέμων σκληρῶν  
 ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου  
 ὅπου ἂν ἡ ὀρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται. <sup>5</sup> Οὕτως  
 καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστίν καὶ μεγάλα ἀρχεῖ.

<sup>21</sup> Gen. 22, 9. <sup>23</sup> Gen. 15, 6; 18, 17. <sup>25</sup> Ios. 2, 1. 4. 15; 6, 17.

ἰαθὸν ἤλιχον πῦρ ἤλίχην ὕλην ἀνάπτει· <sup>6</sup> Καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας. ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἑμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὄλον τὸ σῶμα καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης. <sup>7</sup> Πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῆ ἀνθρωπίνῃ· <sup>8</sup> Τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δαμάσαι δύναται ἀνθρώπων· ἀκατάστατον κακόν, μεστή ἰοῦ θανατηφόρου. <sup>9</sup> Ἐν αὐτῇ, εὐλογοῦμεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ, καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας· <sup>10</sup> Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρρα. οὐ χρῆ, ἀδελφοί μου, ταῦτα οὕτως γίνεσθαι. <sup>11</sup> Μῆτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης βρῦει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν; <sup>12</sup> Μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι ἢ ἄμπελος σῦκα; οὔτε ἄλυκον γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ.

<sup>13</sup> Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραύτητι σοφίας. <sup>14</sup> Εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ φεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. <sup>15</sup> Οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἀνωθεν κατερχομένη, ἀλλὰ ἐπίγειος, ψυχικὴ, δαιμονιώδης. <sup>16</sup> Ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα. <sup>17</sup> Ἡ δὲ ἀνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἄγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνικὴ, ἐπιεικὴς, εὐπειθὴς, μεστή ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος, ἀνυπόκριτος. <sup>18</sup> Καρπὸς δὲ δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιῶσιν εἰρήνην.

## CAPUT IV.

*Fugienda vana libido. Adversus obtreccionem et fiduciam sui.*

<sup>1</sup> Πόθεν πόλεμοι καὶ πόθεν μάχαι ἐν ὑμῖν; <sup>1</sup> 1 Petr. οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρα- <sup>2, 11.</sup> <sup>Rom.</sup> <sup>7, 23.</sup>   
 τευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; <sup>2</sup> Ἐπιθυμεῖτε,   
 καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύ-   
 νασθε ἐπιτυχεῖν· μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε, καὶ οὐκ   
 ἔχετε διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς· <sup>3</sup> Αἰτεῖτε, καὶ <sup>3</sup> Matth.   
 οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς <sup>7, 7.</sup>   
 ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε. <sup>4</sup> Μοιγαλίδες, οὐκ <sup>4</sup> Rom.   
 οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἐχθρὰ τοῦ θεοῦ <sup>8, 7.</sup>   
 ἐστίν; ὅς ἐάν οὖν βουληθῆ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου,   
 ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται. <sup>5</sup> Ἡ δοκεῖτε ὅτι <sup>5</sup> (Gal.   
 κενῶς ἡ γραφὴ λέγει· Πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ <sup>5, 17.)</sup>   
 πνεῦμα ὃ κατώκησεν ἐν ἡμῖν; <sup>6</sup> Μείζονα δὲ δίδ- <sup>6</sup> 1 Petr.   
 ῶσιν χάριν. διὸ λέγει· Ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις <sup>5, 5.</sup>   
 ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν   
 χάριν. <sup>7</sup> Ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ, ἀντίστητε δὲ <sup>7</sup> 1 Petr.   
 τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. <sup>8</sup> Ἐγγίσατε <sup>5, 6 ss.</sup>   
 τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρῖσατε χεῖρας,   
 ἁμαρτωλοί, καὶ ἀγνίσατε καρδίας, δίψυχοι. <sup>9</sup> Τα-   
 λαιπωρήσατε καὶ πενθήσατε καὶ κλαύσατε· ὁ γέλως   
 ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω καὶ ἡ χαρὰ εἰς   
 κατήφειαν. <sup>10</sup> Ταπεινώθητε ἐνώπιον Κυρίου, καὶ <sup>10</sup> 1 Petr.   
 ὑψώσει ὑμᾶς. <sup>5, 6.</sup>

<sup>11</sup> Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί. ὁ κατα-   
 λαλῶν ἀδελφοῦ ἢ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατα-   
 λαλεῖ νόμου καὶ κρίνει νόμον· εἰ δὲ νόμον κρίνεις,   
 οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου ἀλλὰ κριτὴς. <sup>12</sup> Εἰς ἐστὶν <sup>12</sup> Rom.   
 ὁ νομοθέτης καὶ κριτὴς, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ <sup>9, 1.</sup>   
 ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ, ὁ κρίνων τὸν πλησίον:

6 Prov. 3, 34.

8 Zach. 1, 3.

- 18 Rom. 13 Ἄγε νῦν οἱ λέγοντες· Σήμερον ἢ αὔριον  
 14, 4. πορευσόμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσομεν  
 ἐκεῖ ἐνιαυτὸν καὶ ἐμπορευσόμεθα καὶ κερδήσομεν·  
 14 Οἷτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον. ποία γὰρ  
 ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν ἡ πρὸς ὀλίγον φαι-  
 νομένη, ἔπειτα καὶ ἀφανιζομένη· 15 Ἀντὶ τοῦ λέγειν  
 ὑμᾶς· Ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ καὶ ζήσωμεν, καὶ  
 ποιήσομεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. 16 Νῦν δὲ καυχᾶσθε  
 ἐν ταῖς ἀλαζονίαις ὑμῶν· πᾶσα καύχησις τοιαύτη  
 17 Luc. 12, 47. πονηρὰ ἐστίν. 17 Εἰδότεί οὖν καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ  
 ποιῶντι, ἀμαρτία αὐτῶ ἐστίν.

## CAPUT V.

*Adversus divites pauperum oppressores. Cohortatio miserorum  
 ad patientiam. Non iurandum. De unctione aegrotorum.  
 Peccata invicem confitenda. Efficacia orationis iusti. Errantes  
 ad veritatem reducendi.*

1 Ἄγε νῦν οἱ πλοῦσοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες  
 ἐπὶ ταῖς τάλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις.  
 2 Ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπεν, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν  
 σιγῆβρωτα γέγονεν· 3 Ὁ χροσὸς ὑμῶν καὶ ὁ  
 ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἴδς αὐτῶν εἰς μαρτύριον  
 θυῖν ἐστὶ καὶ φύγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ·  
 ἐθῆσαυρίσατε ἐν ἐσχύταις ἡμέραις. 4 Ἰδοὺ ὁ  
 μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησύντων τὰς χῶρας  
 ὑμῶν ὁ ἀπεστρωμένος ἀφ' ὑμῶν, κράζει. καὶ  
 αἱ βοαὶ τῶν θερισίντων εἰς τὰ ὦτα Κυρίου  
 σαβαὼθ εἰσελήλυθαν. 5 Ἐτροπήσατε ἐπὶ τῆς γῆς  
 καὶ ἐσπαταλήσατε. ἐθρόψατε τὰς καρδίαις ὑμῶν  
 ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. 6 Κατεδικύσατε, ἐφρονείσατε  
 τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

3 (Ps. 22, 10.)  
 5 (Ier. 12, 3.)

4 (Lev. 19, 13. Gen. 4, 10. Is. 5, 9)

7 Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ ἕως λάβῃ πρόϊμον καὶ ὄψιμον. 8 Μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικεν. 9 Μὴ στεναίετε, ἀδελφοί, κατ' ἀλλήλων, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἰδοὺ ὁ κριτῆς πρὸ τῶν θυρῶν ἔστηκεν. 10 Ὑπόδειγμα λάβετε, ἀδελφοί, τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μακροθυμίας τοὺς προφῆτας, οἱ ἐλάλησαν ἐν τῷ ὀνόματι Κυρίου. 11 Ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομείναντας· τὴν ὑπομονὴν ἰὼβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος Κυρίου εἶδετε, ὅτι πολὺ σπλαγχνὸς ἐστὶν ὁ κύριος καὶ οἰκτίρμων.

12 Πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε, μήτε τὸν οὐρανὸν μήτε τὴν γῆν μήτε ἄλλον τινα ὄρκον· ἦτω δὲ ὑμῶν τὸ Ναὶ ναί, καὶ τὸ Οὐ οὐ, ἵνα μὴ ὑπὸ κρίσιν πέσητε.

13 Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω εὐθυμεῖ τις; φαλλέτω. 14 Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. 15 Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος· κἂν ἁμαρτίας ᾗ πεποιηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ. 16 Ἐξομολογεῖσθε οὖν ἀλλήλοις τὰς ἁμαρτίας, καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε· πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη. 17 Ἠλείας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθῆς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσήξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἑνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ.

7 (Deut. 11, 14.) 11 Iob 1, 21. 22. Ps. 102, 8. 17 a. 3 Reg. c. 17 et 18.

18 Καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ἔδωκεν  
 ὑετόν, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησεν τὸν καρπὸν αὐτῆς.

19<sup>Matth.</sup> 19 Ἀδελφοί μου, εἴάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῆ  
 18, 15. ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν,

20<sup>Petr.</sup> 20 Γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ  
 4, 8. πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ σώσει ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου.  
 καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

---

20 Prov. 10, 12.

# ΠΕΤΡΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΠΡΩΤΗ.

## CAPUT I.

*Salus nostra Christus. Adversa fidem probant. Prophetæ de  
nostra salute vaticinati. Redemptis care regeneratisque verbo  
Dei sancte vivendum.*

<sup>1</sup> Πέτρος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς  
παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Καπ-  
παδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυνίας, <sup>2</sup> Κατὰ πρόγνωσιν  
θεοῦ πατρός, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν  
καὶ ῥαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ· χάρις ὑμῖν  
καὶ εἰρήνη πληθυνθείη.

<sup>3</sup> Ἐὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου <sup>3</sup> 2 Cor.  
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος <sup>1, 3.</sup>  
ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι' ἀναστάσεως Eph. 1, 3.  
Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, <sup>4</sup> Εἰς κληρονομίαν Tit. 3,  
ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρη- 5. 7.  
μένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς, <sup>5</sup> Τοὺς ἐν δυνάμει 5 Rom.  
θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως εἰς σωτηρίαν 8, 18.  
ἐτοιμῆν ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ. <sup>6</sup> Ἐν 6 s. Iac.  
ᾧ ἀγαλλιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστίν, λυπη- 1, 2 s.  
θέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, <sup>7</sup> Ἴνα τὸ δοκίμιον  
ὑμῶν τῆς πίστεως πολυτιμότερον χρυσίου τοῦ  
ἀπολλυμένου, διὰ πυρός δὲ δοκιμαζομένου, εὐρεθῇ  
εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν καὶ τιμὴν ἐν ἀποκαλύψει



ἀγαπῶσιν αὐτόν; <sup>6</sup> Ὑμεῖς δὲ ἡτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἔλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; <sup>7</sup> Οὐχ αὐτοὶ βλασφημοῦσιν τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς; <sup>8</sup> Εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφήν· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, καλῶς ποιεῖτε· <sup>9</sup> Εἰ δὲ προσωπολημπτεῖτε, ἀμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται. <sup>10</sup> Ὅστις γὰρ ὄλον τὸν νόμον τηρήσῃ, πταίση δὲ ἐν ἐνί, γέγονεν πάντων ἔνοχος. <sup>11</sup> Ὁ γὰρ εἰπὼν· Μὴ μοιχεύσης, εἶπεν καί· Μὴ φονεύσης· εἰ δὲ οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δέ, γέγονας παραβάτης νόμου. <sup>12</sup> Οὕτως λαλεῖτε καὶ οὕτως ποιεῖτε ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι. <sup>13</sup> Ἡ γὰρ κρίσις ἀνέλεος τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος· κατακαυγᾶται ἔλεος κρίσεως.

<sup>14</sup> Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν; <sup>15</sup> Ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσιν, καὶ λειπόμενοι τῆς ἐφημέρου τροφῆς, <sup>16</sup> εἶπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν· Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος· τί τὸ ὄφελος; <sup>17</sup> Οὕτως καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἔργα, νεκρά ἐστίν καθ' ἑαυτήν. <sup>18</sup> Ἄλλ' ἐρεῖ τις· Σὺ πίστιν ἔχεις, καὶ γὰρ ἔργα ἔχω· δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου χωρὶς τῶν ἔργων, καὶ γὰρ δεῖξω σοὶ ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου. <sup>19</sup> Σὺ πιστεύεις ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ θεός· καλῶς ποιεῖς· καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσιν, καὶ φρίσσουν. <sup>20</sup> Θέλεις δὲ γνῶναι, ὦ ἄνθρωπε

8 Lev. 19, 18.

9 Lev. 19, 15.

11 Ex. 20, 13 ss.

κενέ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν; <sup>21</sup> Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, <sup>21</sup> Hebr. ἀνεπέγκασ Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ <sup>11, 17.</sup> θυσιαστήριον; <sup>22</sup> Βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη; <sup>23</sup> Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή ἡ λέγουσα· Ἐπί- <sup>23</sup> Rom. στευσεν δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη <sup>4, 3, Gal. 3, 6.</sup> αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη. <sup>24</sup> Ὅρατε ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ <sup>24</sup> Rom. οὐκ ἐκ πίστεως μόνον; <sup>25</sup> Ὁμοίως δὲ καὶ Ῥαὰβ ἡ <sup>3, 28, 25</sup> Hebr. πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ὑποδεξαμένη τοὺς <sup>11, 31.</sup> ἀγγέλους καὶ ἐτέρα ἡδῶ ἐκβαλοῦσα; <sup>26</sup> Ὅσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἐστίν, οὕτως καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν.

## CAPUT III.

*Linguae difficillimum est recte gubernare, maximorum malorum effectricem. Quanam sit vera sapientia desursum descendens.*

<sup>1</sup> Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, <sup>1</sup> Matth. εἰδότες ὅτι μεῖζον κρίμα λημφόμεθα. <sup>2</sup> Πολλὰ <sup>23, 8.</sup> γὰρ πταίωμεν ἅπαντες· εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, <sup>1s. (Rom. 2, 19 ss.)</sup> οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς χαλιναγωγεῖν καὶ <sup>2</sup> Rom. <sup>3, 23.</sup> ὄλον τὸ σῶμα.

<sup>3</sup> Εἰ δὲ τῶν ἵππων τοὺς χαλινούς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὄλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν. <sup>4</sup> Ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα, τηλικαῦτα ὄντα καὶ ὑπὸ ἀνέμων σκληρῶν ἐλαυνόμενα, μέταγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου ὄπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται. <sup>5</sup> Οὕτως καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστίν καὶ μέγαλα ἀρχεῖ.

<sup>21</sup> Gen. 22, 9. <sup>23</sup> Gen. 15, 6; 18, 17. <sup>25</sup> Ios. 2, 1. 4. 15; 6, 17.

ἰδρὸν ἠλίχον πῦρ ἠλίχην ὕλην ἀνάπτει· <sup>6</sup> Καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας. ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὄλον τὸ σῶμα καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης. <sup>7</sup> Πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ· <sup>8</sup> Τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δαμάσαι δύναται ἀνθρώπων· ἀκατάστατον κακόν, μεστή ἰοῦ θανατηφόρου. <sup>9</sup> Ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας· <sup>10</sup> Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρρα. οὐ γρή, ἀδελφοί μου, ταῦτα οὕτως γίνεσθαι. <sup>11</sup> Μῆτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρῦει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν; <sup>12</sup> Μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι ἢ ἄμπελος σῦκα; οὔτε ἄλυκὸν γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ.

**13** Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραύτητι σοφίας. <sup>14</sup> Εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε <sup>15</sup> καὶ φεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. <sup>15</sup> Οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλὰ ἐπίγειος, <sup>16</sup> ψυχικὴ, δαιμονιώδης. <sup>16</sup> Ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα. <sup>17</sup> Ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνικὴ, ἐπιεικὴς, εὐπειθής, μεστή ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος, ἀνυπόκριτος. <sup>18</sup> Καρπὸς δὲ δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

CAPUT IV.

*Fugienda vana libido. Adversus obtreccionem et fiduciam sui.*

<sup>1</sup> Πόθεν πόλεμοι καὶ πόθεν μάχαι ἐν ὑμῖν; <sup>1</sup> 1 Petr. οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρα- <sup>2, 11.</sup> <sup>Rom.</sup> <sup>7, 23.</sup>   
 τευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; <sup>2</sup> Ἐπιθυμεῖτε,   
 καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύ-   
 νασθε ἐπιτυχεῖν· μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε, καὶ οὐκ   
 ἔχετε διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς· <sup>3</sup> Αἰτεῖτε, καὶ <sup>3</sup> Matth.   
 οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς <sup>7, 7.</sup>   
 ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε. <sup>4</sup> Μοιχαλίδες, οὐκ <sup>4</sup> Rom.   
 οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἐχθρὰ τοῦ θεοῦ <sup>8, 7.</sup>   
 ἐστίν; ὅς ἐάν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου,   
 ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται. <sup>5</sup> Ἡ δοκεῖτε ὅτι <sup>5</sup> (Gal.   
 κενῶς ἡ γραφή λέγει· Πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ <sup>5, 17.)</sup>   
 πνεῦμα ὃ κατώκησεν ἐν ἡμῖν; <sup>6</sup> Μείζονα δὲ δι- <sup>6</sup> 1 Petr.   
 δωσιν χάριν. διὸ λέγει· Ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις <sup>5, 5.</sup>   
 ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν   
 χάριν. <sup>7</sup> Ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ, ἀντίστητε δὲ <sup>7</sup> 1 Petr.   
 τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. <sup>8</sup> Ἐγγίσατε <sup>5, 6 ss.</sup>   
 τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθάρισατε χεῖρας,   
 ἁμαρτωλοί, καὶ ἀγνίσατε καρδίας, δίψυχοι. <sup>9</sup> Τα-   
 λαιπωρήσατε καὶ πενθήσατε καὶ κλαύσατε· ὁ γέλως   
 ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω καὶ ἡ χαρὰ εἰς   
 κατήφειαν. <sup>10</sup> Ταπεινώθητε ἐνώπιον Κυρίου, καὶ <sup>10</sup> 1 Petr.   
 ὑψώσει ὑμᾶς. <sup>5, 6.</sup>

<sup>11</sup> Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί. ὁ κατα-   
 λαλῶν ἀδελφοῦ ἢ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατα-   
 λαλεῖ νόμου καὶ κρίνει νόμον· εἰ δὲ νόμον κρίνεις,   
 οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου ἀλλὰ κριτὴς. <sup>12</sup> Εἰς ἐστὶν <sup>12</sup> Rom.   
 ὁ νομοθέτης καὶ κριτὴς, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ <sup>2, 1.</sup>   
 ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ, ὁ κρίνων τὸν πλησίον;

6 Prov. 3, 34. 8 Zach. 1, 3.

- 13 Rom. 13 Ἄγε νῦν οἱ λέγοντες· Σήμερον ἢ αὔριον  
 14, 4. πορευσόμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποτήσομεν  
 ἐκεῖ ἐνιαυτὸν καὶ ἐμπορευσόμεθα καὶ κερδήσομεν·  
 14 Οἷτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον. ποῖα γὰρ  
 ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν ἡ πρὸς ὀλίγον φαι-  
 νομένη, ἔπειτα καὶ ἀφανιζομένη· 15 Ἀντὶ τοῦ λέγειν  
 ὑμᾶς· Ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ καὶ ζήσωμεν, καὶ  
 ποιήσομεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. 16 Νῦν δὲ καυχᾶσθε  
 ἐν ταῖς ἀλαξονίαις ὑμῶν· πᾶσα καύχησις τοιαύτη  
 17 Luc. 17 πονηρὰ ἐστίν. 17 Εἰδότε οὖν καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ  
 12, 47. ποιῶντι, ἀμαρτία αὐτῶ ἐστίν.

## CAPUT V.

*Adversus divites pauperum oppressores. Cohortatio miserorum  
 ad patientiam. Non iurandum. De unctione aegrotorum.  
 Peccata invicem confitenda. Efficacia orationis iusti. Errantes  
 ad veritatem reducendi.*

1 Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες  
 ἐπὶ ταῖς τάλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις.  
 2 Ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπεν, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν  
 σητύβρωτα γέγονεν· 3 Ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ  
 ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἴδς αὐτῶν εἰς μαρτύριον  
 ὑμῖν ἔσται καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ·  
 ἐθῆσαυρίσατε ἐν ἐσχύταις ἡμέραις. 4 Ἴδου ὁ  
 μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας  
 ὑμῶν ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν, κράζει, καὶ  
 αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα Κυρίου  
 σαβαὼθ εἰσελήλυθαν. 5 Ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς  
 καὶ ἐσπαταλήσατε, ἐθρέφατε τὰς καρδίας ὑμῶν  
 ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. 6 Κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε  
 τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

3 (Ps. 22, 10.)  
 5 (Jer. 18, 3.)

4 (Lev. 19, 13. Gen. 4, 10. Is. 5, 9.)

7 Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ ἕως λάβῃ πρόϊμον καὶ ὄψιμον. 8 Μακροθυμήσατε <sup>8rThess.</sup> καὶ ὑμεῖς, στηρίζατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ <sup>4, 15 ss. 2 Thess.</sup> παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικεν. <sup>2, 1 s.</sup> 9 Μὴ στενάζετε, ἀδελφοί, κατ' ἀλλήλων, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἰδοὺ ὁ κριτῆς πρὸ τῶν θυρῶν ἔστηκεν. 10 Ὑπόδειγμα λάβετε, ἀδελφοί, τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μακροθυμίας τοὺς προφήτας, οἱ ἐλάλησαν ἐν τῷ ὀνόματι Κυρίου. 11 Ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομείναντας· τὴν ὑπομονὴν Ἰωβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος Κυρίου εἶδετε, ὅτι πολὺσπλαγχνός ἐστιν ὁ κύριος καὶ οἰκτίρμων.

12 Πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε, <sup>12Matth.</sup> μήτε τὸν οὐρανὸν μήτε τὴν γῆν μήτε ἄλλον τινα <sup>5, 34 ss.; 23, 16.</sup> ὄρκον· ἦτω δὲ ὑμῶν τὸ Naί ναί, καὶ τὸ Οὐ οὐ, ἵνα μὴ ὑπὸ κρίσιν πέσητε.

13 Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω εὐθυμεῖ τις; φαλλέτω. 14 Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείφαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. 15 Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος· κἀν ἁμαρτίας ἢ πεποιηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ. 16 Ἐξομολογεῖσθε οὖν ἀλλήλοις <sup>16 Io. 9, 31.</sup> τὰς ἁμαρτίας, καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε· πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη. 17 <sup>17 Luc. 4, 25.</sup> Ηλείας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθῆς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσήύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἑνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ·

7 (Deut. 11, 14.) 11 Iob 1, 21. 22. Ps. 102, 8. 17 a. 3 Reg. c. 17 et 18.

18 καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ἔδωκεν  
ἰστίην. καὶ ἡ γῆ ἐβλύστησεν τὸν καρπὸν αὐτῆς.

19 Matti.

18. 19

19 Ἰδὲ ἀδελφοί μου, εἴάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῆ  
ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν,

20 Matti.

4. 8

20 Ἰννοσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ  
πλάνης ἰδίου αὐτοῦ σώσει ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου.  
καὶ καλύτερει πλεονεξῆς ἁμαρτιῶν.

20 Matti. 18. 19

# ΠΕΤΡΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΠΡΩΤΗ.

## CAPUT I.

*Salus nostra Christus. Adversa fidem probant. Prophetæ de nostra salute vaticinati. Redemptis care regeneratisque verbo Dei sancte vivendum.*

<sup>1</sup> Πέτρος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυνίας, <sup>2</sup> Κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρός, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὕπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθεῖη.

<sup>3</sup> Ἐὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου <sup>3</sup> <sup>2</sup> Cor. ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος <sup>1, 3.</sup> ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζωσαν δι' ἀναστάσεως <sup>Eph. 1, 3.</sup> Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, <sup>Tit. 3,</sup> <sup>5. 7.</sup> <sup>4</sup> Εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς, <sup>5</sup> Τοὺς ἐν δυνάμει <sup>5</sup> <sup>Rom.</sup> <sup>8,</sup> <sup>18.</sup> θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως εἰς σωτηρίαν ἐτοιμῆν ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ. <sup>6</sup> Ἐν <sup>6</sup> <sup>1.</sup> <sup>2</sup> <sup>1.</sup> ᾧ ἀγαλλιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστίν, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, <sup>7</sup> Ἴνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολυτιμότερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὔρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν καὶ τιμὴν ἐν ἀποκαλύψει



Ἰησοῦ Χριστοῦ, <sup>8</sup> Ὅν οὐχ ἰδόντες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὀρώντες, πιστεύοντες δέ, ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῳ, <sup>9</sup> Κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν. <sup>10</sup> Περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηραύνησαν προφηταὶ οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, <sup>11</sup> Ἐραυνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ, προμαρτυρούμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας· <sup>12</sup> Οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ δεικνύουσι αὐτά, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισσαμένων ὑμᾶς πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παραχέαι.

<sup>13</sup> Διὸ ἀναζωσόμενοι τὰς δοξὰς τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες τελειῶς ἐλπίζατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ.

<sup>14</sup> Ὡς τέχνα ὑπακοῆς, μὴ συζηματιζόμενοι ταῖς <sup>14 Rom. 12, 2.</sup> πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, <sup>15</sup> Ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἄγιον καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πίστει ἀναστροφῇ γενήθητε, <sup>16</sup> ἵνα γέγραπται· <sup>16 Matth. 5, 48.</sup> Ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. <sup>17</sup> Καὶ <sup>17 Rom. 2, 11.</sup> εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήμπτως <sup>Gal. 2, 6.</sup> κρίνοντα κατὰ τὸ ἐκύστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστρέψετε· <sup>18</sup> Ἐθότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαιίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατρο- <sup>19</sup> παραδότου, <sup>19</sup> Ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ, <sup>20</sup> Προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχά-

<sup>19</sup> 1 Cor. 6, 20; 7, 23.  
Hebr. 9, 14.  
1 Jo. 1, 7.  
Apo. 1, 5.

<sup>16</sup> Lev. 11, 44 2.; 19, 2; 20, 7. 26. <sup>17</sup> Deut. 10, 17. Ps. 88, 27.  
<sup>18</sup> Is. 52, 3.

του τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς, <sup>21</sup> Τοὺς δι' αὐτοῦ πιστοὺς εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν. <sup>22</sup> Τὰς φυγὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ, τῆς ἀληθείας εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενωῶς, <sup>23</sup> Ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σποραῶς φθαρτῆς ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου ζῶντος θεοῦ καὶ μένοντος· <sup>24</sup> Διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα <sup>24</sup> Iac. δόξα αὐτῆς ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ <sup>1, 10 s.</sup> χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσεν· <sup>25</sup> Τὸ δὲ ῥῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δὲ ἐστὶν τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

## CAPUT II.

*Lapides vivi. Gens Dei sancta. Vita pura Gentium causa. Parendum praepositis. Patiendum ad exemplum Christi.*

<sup>1</sup> Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα <sup>1</sup> Iac. δόλον καὶ ὑποκρίσεις καὶ φθόνους καὶ πύσας κατα- <sup>1, 21.</sup> <sup>Rom.</sup> <sup>6, 4.</sup> <sup>Eph. 4,</sup> <sup>22.</sup> <sup>Col.</sup> <sup>3, 8.</sup> <sup>Hebr.</sup> <sup>12, 1.</sup> <sup>5</sup> Eph. <sup>2, 22.</sup> <sup>Rom.</sup> <sup>12, 1.</sup> <sup>6</sup> Rom. <sup>9, 33.</sup> <sup>2</sup> Ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε εἰς σωτηρίαν, <sup>3</sup> Εἶπερ ἐγεύσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος. <sup>4</sup> Πρὸς ὃν προσερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῶ ἐκλεκτόν, ἔντιμον, <sup>5</sup> Καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες ἐποικοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικός, εἰς ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνεύχαι πνευματικὰς θυσίας εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>6</sup> Διότι περιέχει ἡ γραφή· Ἴδου τί- <sup>6</sup> Rom. <sup>9, 33.</sup> <sup>7</sup> θημι ἐν Σιών λίθον ἀχρογωνιαῖον ἐκλεκτόν ἔντιμον, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ

<sup>23</sup> Ier. 23, 36. <sup>24</sup> s. Is. 40, 6 ss. Eccli. 14, 18. — <sup>3</sup> Ps. 33, 9. <sup>4</sup> Ps. 117, 22. Is. 28, 16. <sup>6</sup> Is. 28, 16.

- 7 Matth. οὐ μὴ καταισχυνθῆ. <sup>7</sup> Ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς  
<sup>21, 42.</sup> πιστεύουσιν· ἀπειθοῦσιν δὲ λίθος ὃν ἀπεδο-  
 Act. 4, 11. κίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη
- 8 Rom. εἰς κεφαλὴν γωνίας, <sup>8</sup> Καὶ λίθος προσ-  
 9, 32 s. κόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου, οἱ προσ-  
 κόπτουσιν τῷ λόγῳ ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθη-  
 σαν. <sup>9</sup> Ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασίλειον  
 ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περι-  
 ποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε  
 τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν
- 10 Rom. αὐτοῦ φῶς· <sup>10</sup> Οἷ ποτε οὐ λαός, νῦν δὲ λαὸς  
 9, 25 s. θεοῦ, οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεη-  
 θέντες.
- 11 Jac. 4, <sup>11</sup> Ἀγαπητοί, παρακαλῶ ὡς παροίκους  
 1. Rom. καὶ παρεπιδήμους ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν  
 7, 23; ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς,  
 13, 14. <sup>12</sup> Τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες  
 Gal. 5, 16. <sup>12</sup> καλὴν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς καχοποιῶν,  
 3, 16. 2. ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύοντες δοξάσωσιν τὸν  
 θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς.
- 13 Rom. <sup>13</sup> Ὑποτάγητε οὖν πίσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ  
 13, 1 ss. τὸν κύριον· εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, <sup>14</sup> Εἴτε  
 ἡγεμόσιν ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς ἐκδίχσιν  
 καχοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν· <sup>15</sup> Ὅτι οὕτως  
 ἐστὶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν
- 16 Gal. τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν· <sup>16</sup> Ὡς  
 5, 13. ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς  
 καχίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς δοῦλοι θεοῦ.  
<sup>17</sup> Πάντας τιμῆσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν  
 θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε.
- 18 Eph. <sup>18</sup> Οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ  
 6, 5. Col. τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπι-  
 3, 22. Tit. 2, 9.

7 Ps. 117, 22. Is. 8, 14. 9 Ex. 19, 6. Is. 43, 20 s. 10 Osee  
 2, 24. 11 (Ps. 38, 13.) 12 Is. 10, 3. 17 Prov. 24, 21.

εικέσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς σχολιοῖς. <sup>19</sup> Τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως. <sup>20</sup> Ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῶ.

<sup>21</sup> Εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς <sup>21 3, 18;</sup> ἔπαθεν ὑπὲρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν <sup>4, 1.</sup> ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ. <sup>22</sup> Ὁς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. <sup>23</sup> Ὁς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπέλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως. <sup>24</sup> Ὁς τὰς <sup>24 1 Io.</sup> ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ <sup>3, 5. Col. 1, 22.</sup> σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν. οὐ τῷ μώλωπι ἰάθητε. <sup>25</sup> Ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

## CAPUT III.

*De uxorum et maritorum mutua conversatione. Commendantur virtutes dilectionis, temperantiae, patientiae. Christi passio et descensus ad inferos. Vis baptismi.*

<sup>1</sup> Ὁμοίως αἱ γυναῖκες, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίους <sup>1 Eph.</sup> ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσιν τῷ λόγῳ, <sup>5, 22. Col. 3, 18.</sup> διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται, <sup>2</sup> Ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἀγνῆν ἀναστροφήν ὑμῶν. <sup>3</sup> Ὡν ἔστω οὐχ ὁ ἕξωθεν <sup>3 1 Tim.</sup> ἐμπλοκῆς ἢ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱμα- <sup>2, 9.</sup> τίων κύσμος, <sup>4</sup> Ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄν- <sup>4 Eph.</sup> θρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ ἡσυχίου καὶ πραέως <sup>3, 16.</sup> πνεύματος, ὃ ἔστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελής.

<sup>5</sup> Οὕτως γάρ ποτε καὶ αἱ ἄγραι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι εἰς θεὸν ἐκόσμου ἐαυτάς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, <sup>6</sup> Ὡς Σάρρα ὑπήκουεν τῷ Ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα· ἧς ἐγενήθητε τέκνα ἀγαθοποιῶσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.

<sup>7</sup> <sup>1 Cor.</sup> <sup>7, 3.</sup> <sup>Eph.</sup> <sup>5,</sup> <sup>25.</sup> Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνώσιν ὡς ἠσθενεστερώ σκεύει τῷ γυναικείῳ, ἀπονέμοντες τιμὴν ὡς καὶ συνκληρονόμοις χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν.

<sup>8</sup> Τὸ δὲ τέλος πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, <sup>9</sup> <sup>Rom.</sup> <sup>12, 17.</sup> <sup>1 Thess.</sup> <sup>5, 15.</sup> φιλιῶδεςοι, εὐσπλαγχοι, ταπεινόφρονες. <sup>9</sup> Μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τὸναντίον δὲ ἐλόγοῦντες, ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε. <sup>10</sup> Ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ καὶ χεῖλη αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. <sup>11</sup> Ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιησάτω ἀγαθόν, ζητησάτω εἰρήνην καὶ διωξάτω αὐτήν. <sup>12</sup> Ὅτι ὁ εὐθαλῆς Κύριος ἐπὶ δικαίου καὶ ὅσα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν, πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά. <sup>13</sup> Καὶ τίς ὁ κακώων ὑμᾶς, εἰς τὸ ἀγαθὸν ζῆλωταὶ γένησθε. <sup>14</sup> Ἀλλ' εἰ καὶ πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μακίμως. Τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ τεραθῆτε. <sup>15</sup> Κύριον δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀγρίεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐτοίμα ἀεὶ κολοῦντες ἑαυτοὺς κατὰ τὸ αἰτεῖσθε ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος. <sup>16</sup> Ἀλλὰ μετὰ πραότητος καὶ φόβου ἀποκρίθητε ἔχοντες ἀγάπην, ἵνα ἐν ᾧ κατα

<sup>6</sup> Gen. 12, 12. Rom. 3, 25. <sup>9</sup> Rom. 17, 17. <sup>10</sup> Rom. 12, 17. <sup>11</sup> 1 Th. 5, 16. <sup>12</sup> 1 Th. 5, 15 & 16.

λαλεῖσθε καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν  
 τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστροφὴν. <sup>17</sup> Κρεῖττον <sup>17 2, 20.</sup>  
 γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ,  
 πάσχειν ἢ κακοποιοῦντας. <sup>18</sup> Ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπας <sup>18 2, 21;</sup>  
 περὶ ἁμαρτιῶν ἀπέθανεν, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, <sup>4, 1.</sup>  
 ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν <sup>Rom.</sup>  
 σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι. <sup>5, 6.</sup> <sup>19</sup> Ἐν ᾧ καὶ <sup>Hebr.</sup>  
 τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασιν πορευθεὶς ἐκήρυξεν, <sup>9, 28.</sup>  
<sup>20</sup> Ἀπειθήσασιν ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ <sup>1 Tim.</sup>  
 θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις Νῶε, κατασκευαζο- <sup>3, 16.</sup>  
 μένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγοι, τοῦτ' ἔστιν ὀκτώ <sup>19 Eph.</sup>  
 ψυχαί, διεσώθησαν δι' ὕδατος. <sup>4, 9-20</sup> <sup>21</sup> Ὁ καὶ ὑμᾶς <sup>Matth.</sup>  
 ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπό- <sup>24, 37 ss.</sup>  
 θεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα <sup>Luc. 17,</sup>  
 εἰς θεόν, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, <sup>22</sup> Ὅς <sup>22 Eph.</sup>  
 ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐ- <sup>1, 20.</sup>  
 ρανόν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν <sup>Hebr.</sup>  
 καὶ δυνάμεων. <sup>12, 2.</sup>

## CAPUT IV.

*Praeteritis peccatis devitatis Deo nova vita dicanda et fratribus.  
 Gaudendum calamitatum probatione, si propter Christum  
 pati oportet.*

<sup>1</sup> Χριστοῦ οὖν παθόντος σαρκί, καὶ ὑμεῖς τὴν <sup>1 3, 18;</sup>  
 αὐτὴν ἔννοιαν ὀπίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν σαρκί <sup>2, 21, 24.</sup>  
 πέπανται ἁμαρτίας, <sup>18. Rom.</sup> <sup>2</sup> Εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων <sup>6, 6 s.</sup>  
 ἐπιθυμίαις ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν <sup>2 Eph.</sup>  
 σαρκὶ βιώσαι χρόνον. <sup>4, 23.</sup> <sup>3</sup> Ἀρχετὸς γὰρ ὁ παρελη-  
 λυθὼς χρόνος τὸ βούλημα τῶν ἐθνῶν κατειρ-  
 γάσθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις,  
 οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλο-

<sup>20</sup> Gen. 7, 7. 13.      <sup>22</sup> Ps. 109, 1.

18 Καὶ πάλιν προσήξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ἔδωκεν  
 ὑετόν, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησεν τὸν καρπὸν αὐτῆς.

19<sup>Matth.</sup> 19 Ἀδελφοί μου, εἴάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῆ  
 18, 15. ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν,

20<sup>1Petr.</sup> 20 Γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ  
 4, 8. πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ σώσει ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου.  
 καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

---

20 Prov. 10, 12.

# ΠΕΤΡΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΠΡΩΤΗ.

## CAPUT I.

*Salus nostra Christus. Adversa fidem probant. Prophetæ de nostra salute vaticinati. Redemptis care regeneratisque verbo Dei sancte vivendum.*

<sup>1</sup> Πέτρος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυνίας, <sup>2</sup> Κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρός, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ραντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθεῖη.

<sup>3</sup> Ἐὐλόγητός ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου <sup>3</sup> <sup>2</sup> Cor. ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος <sup>1, 3.</sup> ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι' ἀναστάσεως <sup>Eph. 1, 3.</sup> Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, <sup>Tit. 3,</sup> <sup>5. 7.</sup> <sup>4</sup> Εἰς κληρονομίαν ἀφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς, <sup>5</sup> Τοὺς ἐν δυνάμει <sup>5</sup> <sup>Rom.</sup> θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως εἰς σωτηρίαν <sup>8,</sup> <sup>18.</sup> ἐτοιμίην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ. <sup>6</sup> Ἐν <sup>6</sup> <sup>s. Iac.</sup> ᾧ ἀγαλλιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστίν, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, <sup>1,</sup> <sup>2 s.</sup> <sup>7</sup> Ἴνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολυτιμότερον χρυσοῦ τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρός δὲ δοκιμαζομένου, εὐρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν καὶ τιμὴν ἐν ἀποκαλύψει



Ἰησοῦ Χριστοῦ, <sup>8</sup> Ὅν οὐκ ἰδόντες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δέ, ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῳ, <sup>9</sup> Κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν.  
<sup>10</sup> Περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηραύνησαν προφηταὶ οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, <sup>11</sup> Ἐραυνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ, προμαρτυρούμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας. <sup>12</sup> Οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ διηκόνουν αὐτά, ἀ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισσαμένων ὑμᾶς πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἀ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι.

<sup>13</sup> Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες τελείως ἐλπίζετε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ.

<sup>14</sup> Ὡς τέχνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς <sup>14 Rom. 12, 2.</sup> πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, <sup>15</sup> Ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πίσσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε, <sup>16</sup> Διότι γέγραπται·

<sup>16 Matth. 5, 48.</sup> Ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. <sup>17</sup> Καὶ

<sup>17 Rom. 2, 11. Gal. 2, 6.</sup> εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήμπτως χρίνοντα κατὰ τὸ ἐκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν

τῆς παροιχίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε. <sup>18</sup> Εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαιίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατρο-

<sup>19 I Cor. 6, 20; 7, 23. Hebr. 9, 14. I Io. 1, 7. Apos. 1, 5.</sup> παραδότου, <sup>19</sup> Ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ, <sup>20</sup> Προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχά-

16 Lev. 11, 44 s.; 19, 2; 20, 7. 26. 17 Deut. 10, 17. Ps. 88, 27.  
 18 Is. 52, 3.

του τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς, <sup>21</sup> Τοὺς δι' αὐτοῦ πιστοὺς εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν. <sup>22</sup> Τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ, τῆς ἀληθείας εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενωῶς, <sup>23</sup> Ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σποραῶς φθαρτῆς ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου ζῶντος θεοῦ καὶ μένοντος· <sup>24</sup> Διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα <sup>24</sup> Iac. δόξα αὐτῆς ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ <sup>1, 10 s.</sup> χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσεν· <sup>25</sup> Τὸ δὲ ῥῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δὲ ἐστὶν τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμῖς.

## CAPUT II.

*Lapides vivi. Gens Dei sancta. Vita pura Gentium causa. Parendum praepositis. Patiendum ad exemplum Christi.*

<sup>1</sup> Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα <sup>1</sup> Iac. δόλον καὶ ὑποκρίσεις καὶ φθόνους καὶ πάσας κατα- <sup>1, 21.</sup> <sup>Rom.</sup> <sup>6, 4.</sup> <sup>Eph. 4,</sup> <sup>22.</sup> <sup>Col.</sup> <sup>3, 8.</sup> <sup>Hebr.</sup> <sup>12, 1.</sup> <sup>5</sup> Eph. <sup>2, 22.</sup> <sup>Rom.</sup> <sup>12, 1.</sup> <sup>6</sup> Rom. <sup>9, 33.</sup> <sup>2</sup> Ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ ἀψήθητε εἰς σωτηρίαν, <sup>3</sup> Εἶπερ ἐγεύσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος. <sup>4</sup> Πρὸς ὃν προσερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῶ ἐκλεκτόν, ἔντιμον, <sup>5</sup> Καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες ἐποικοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικός, εἰς ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνεύχαι πνευματικὰς θυσίας εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>6</sup> Διότι περιέχει ἡ γραφή· Ἴδου τί- <sup>6</sup> Rom. <sup>9, 33.</sup> θημι ἐν Σιών λίθον ἀχρογωνιαῖον ἐκλεκτόν ἔντιμον, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ

<sup>23</sup> Ier. 23, 36. <sup>24</sup> s. Is. 40, 6 ss. Eccli. 14, 18. — <sup>3</sup> Ps. 33, 9. <sup>4</sup> Ps. 117, 22. Is. 28, 16. <sup>6</sup> Is. 28, 16.

7 Matth. 21, 42. Act. 4, 11. οὐ μὴ κατασχυρῶθῃ. <sup>7</sup> Ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστευούσιν· ἀπειθῶσιν δὲ λίθος ὃν ἀπεδο-

8 Rom 9, 32. κίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. <sup>8</sup> Καὶ λίθος προσ-

κλήματος καὶ πέτρα σκανδάλου, οἱ προσκλιπτοῦσιν τῷ λόγῳ ἀπειθῶντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθη-  
 9 ὡν. <sup>9</sup> Ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασίλειον ἱερατευμα, ἔθνος ἁγίου, λαὸς εἰς περι-

10 Rom 7, 45. αῖτισιν, ὡπὼς τὰς ἀρετὰς ἐξαγγεείλητε τῷ ἐκ σπύριτος ὑμῶν κλήσεως εἰς τὸ θαυμαστόν αὐτοῦ χάριτος. <sup>10</sup> Ὡς ποτε οὐ λαός, ὡν δὲ λαὸς θεοῦ, οἱ οὐκ ἠλεγμένοι, ὡν δὲ ἔλεη-  
 11 θέντες.

11 Luc 2, Rom 7, 23. Gal. 5, 22. **11** Ἀκατηγόνη, παροικίῳ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδημοῦς ἀπέχεσθαι τῶν σιροικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς φύλης.

12 Gal. 5, 22. **12** Τῶν ἀκαταστάτων ὁμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες κίβητος, ἕνα ἐν ᾧ καταλιγνύσθε ὁμῶς ὡς κριοποιῶν, ἐκ τῶν κλιῶν ἔργων ἐκκατεργάζεσθε θεοφίλους τὸν θεόν ἐν ἡμέρα ἐπισιτητῆς.

13 Rom 13, 10. **13** Ὑποτάγητε οὖν πρὸς κυριότητα, κρίσει διὰ τὸν κύριον· εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι. <sup>14</sup> Εἴτε ἡγεμόσι ὡς οἱ ἀπὸ κυριότητος εἰς ἐπίταξιν καὶ τιμῶν, ἕκαστος δὲ ἀγαπῶν τὸν κύριον. <sup>15</sup> Ὡς ὡπὼς ἐστὶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἀγαπῶντες αὐτὸν τῶν τῶν ἀρετῶν καὶ ἀκαταστάτων ἐπιθυμιῶν. <sup>16</sup> Ὡς εἰς ἀγάπην, καὶ ὡς εἰς ἐπιτάξιν ἔχοντες τῆς κτιῆς τῶν εἰς ἀγάπην, καὶ ὡς ἡμέρας θεοῦ.

17 **17** Πρώτος προσάγετε τὸν λόγον ὅτι ἀγαπᾶτε τὸν θεόν ἐκ καρτερίας, τὸν βασιλέα τιμᾶτε.

18 **18** Ὡς ἡμέρας ἐπιτάξιν αὐτοῦ ἐν κυριότητι ἔχοντες τῶν ἀρετῶν, καὶ ὡς εἰς ἐπιτάξιν καὶ ἐπι-

7 Ps. 117. 11. Is. 53. 9. Ex. 21, 2. Is. 45. 13. 8 Osce 2. 24. 11 Ps. 141. 3. 12 Is. 53. 2. 13 Rom. 13. 10.

εικέσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς σχολιοῖς. <sup>19</sup> Τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνειδήσιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως. <sup>20</sup> Ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιούντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῶ.

<sup>21</sup> Ἐἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς <sup>21 3, 18;</sup> ἔπαθεν ὑπὲρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν <sup>4, 1.</sup> ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ. <sup>22</sup> Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. <sup>23</sup> Ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδύρει, πάσχων οὐκ ἠπεῖλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως. <sup>24</sup> Ὃς τὰς <sup>24 1 Io.</sup> ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ <sup>3, 5.</sup> σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν. οὐ τῷ <sup>Col. 1, 22.</sup> μώλωπι ἰάθητε. <sup>25</sup> Ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

## CAPUT III.

*De uxorum et maritorum mutua conversatione. Commendantur virtutes dilectionis, temperantiae, patientiae. Christi passio et descensus ad inferos. Vis baptismi.*

<sup>1</sup> Ὁμοίως αἱ γυναῖκες, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις <sup>1 Eph.</sup> ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσιν τῷ λόγῳ, <sup>5, 22.</sup> <sup>Col. 3, 18.</sup> διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται, <sup>2</sup> Ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἀγνῆν ἀναστροφὴν ὑμῶν. <sup>3</sup> Ὃν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν <sup>3 1 Tim.</sup> ἐμπλοκῆς ἢ περιδέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱμα- <sup>2, 9.</sup> τίων κόσμος, <sup>4</sup> Ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄν- <sup>4 Eph.</sup>θρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ ἡσυχίου καὶ πραέως <sup>3, 16.</sup> πνεύματος, ὃ ἐστὶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελής.

<sup>22</sup> ss. Is. 53, 4 ss.<sup>24</sup> Is. 53, 5.<sup>25</sup> Is. 53, 6.

<sup>5</sup> Οὕτως γάρ ποτε καὶ αἱ ἄγραι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι εἰς θεὸν ἐκόσμου ἐαυτάς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, <sup>6</sup> Ὡς Σάρρα ὑπήκουεν τῷ Ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα· ἧς ἐγενήθητε τέκνα ἀγαθοποιῶσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.

<sup>7</sup> <sup>1</sup> Cor. Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνώσιν  
<sup>7, 3.</sup> Eph. <sup>5,</sup> ὡς ἀσθενεστέρω σκεύει τῷ γυναικείῳ, ἀπονέμοντες  
<sup>25.</sup> τιμὴν ὡς καὶ συνκληρονόμοις χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐγκύπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν.

<sup>8</sup> Τὸ δὲ τέλος πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς,  
<sup>9</sup> Rom. φιλάδελφοι, εὐσπλαγχνοὶ, ταπεινόφρονες, <sup>9</sup> <sup>Μη</sup>  
<sup>12, 17.</sup> ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἢ λοιδορίαν ἀντὶ  
<sup>1</sup> Thess. <sup>5,</sup> <sup>15.</sup> λοιδορίας, τὸναντίον δὲ εὐλογοῦντες, ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε. <sup>10</sup> Ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ καὶ χεῖλη αὐτοῦ τοῦ μὴ λα-  
<sup>11</sup> Hebr. <sup>12,</sup> <sup>14.</sup> λῆσαι δόλον. <sup>11</sup> Ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιησάτω ἀγαθόν, ζητησάτω εἰρήνην καὶ διωξάτω αὐτήν. <sup>12</sup> Ὅτι ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν, πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιῶντας κακά. <sup>13</sup> Καὶ τίς ὁ καώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ ζηλωταὶ γέννησθε; <sup>14</sup> Ἄλλ' εἰ καὶ <sup>14</sup> <sup>2,</sup> <sup>20.</sup> <sup>Ματθ.</sup> <sup>5,</sup> <sup>10.</sup> πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. Τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε. <sup>15</sup> Κύριον δὲ τὸν Χριστὸν ἀγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἔτοιμοι ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς  
<sup>16</sup> <sup>2,</sup> <sup>12.</sup> ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, <sup>16</sup> Ἀλλὰ μετὰ πραύτητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθὴν, ἵνα ἐν ᾧ κατα-

<sup>6</sup> Gen. 18, 12. Prov. 3, 25. <sup>9</sup> Prov. 17, 13. <sup>10</sup> ss. Ps. 33, 13-16. <sup>11</sup> Is. 1, 16. <sup>14</sup> s. Is. 8, 12 s.

λαλεῖσθε καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν  
 τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστροφῇ. <sup>17</sup> Κρεῖττον <sup>17 2, 20.</sup>  
 γὰρ ἀγαθοποιῶντας, εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ,  
 πάσχειν ἢ κακοποιῶντας. <sup>18</sup> Ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ <sup>18 2, 21;</sup>  
 περὶ ἁμαρτιῶν ἀπέθανεν, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, <sup>4, 1.</sup>  
 ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν <sup>Rom.</sup>  
 σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι. <sup>5, 6.</sup> <sup>19</sup> Ἐν ᾧ καὶ <sup>Hebr.</sup>  
 τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασιν πορευθεὶς ἐκήρυξεν, <sup>9, 28.</sup>  
<sup>20</sup> Ἀπειθήσασιν ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ <sup>1 Tim.</sup>  
 θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις Νῶε, κατασκευαζο- <sup>3, 16.</sup>  
 μένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγοι, τοῦτ' ἔστιν ὀκτὼ <sup>20</sup>  
 ψυχαί, διεσώθησαν δι' ὕδατος. <sup>21</sup> Ὁ καὶ ὑμᾶς <sup>Matth.</sup>  
 ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπό- <sup>24, 37 ss.</sup>  
 θεσις ρύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα <sup>Luc. 17,</sup>  
 εἰς θεόν, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, <sup>22</sup> Ὅς <sup>22 Eph.</sup>  
 ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐ- <sup>1, 20.</sup>  
 ρανόν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν <sup>Hebr.</sup>  
 καὶ δυνάμεων. <sup>12, 2.</sup>

## CAPUT IV.

*Praeteritis peccatis devitatis Deo nova vita dicanda et fratribus.  
 Gaudendum calamitatum probatione, si propter Christum  
 pati oportet.*

<sup>1</sup> Χριστοῦ οὖν παθόντος σαρκί, καὶ ὑμεῖς τὴν <sup>1 3, 18;</sup>  
 αὐτὴν ἔννοιαν ὀπίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν σαρκί <sup>2, 21. 24.</sup>  
 πέπανται ἁμαρτίας, <sup>2</sup> εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων <sup>1 s. Rom.</sup>  
 ἐπιθυμίαις ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν <sup>6, 6 s.</sup>  
 σαρκὶ βιώσαι χρόνον. <sup>3</sup> Ἀρχετὸς γὰρ ὁ παρελη- <sup>2 Eph.</sup>  
 λυθὼς χρόνος τὸ βούλημα τῶν ἐθνῶν κατειρ- <sup>4, 23.</sup>  
 γάσθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις,  
 οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλο-

<sup>20</sup> Gen. 7, 7. 13.    <sup>22</sup> Ps. 109, 1.

λατρείαις. <sup>4</sup> Ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες. <sup>5</sup> Οἱ ἀποδώσουσιν λόγον τῷ  
 6 3, 19. ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. <sup>6</sup> Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκί, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι.

<sup>7</sup> Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικεν. σωφρονήσατε  
 8 Iac. οὖν καὶ νήψατε εἰς προσευχάς. <sup>8</sup> Πρὸ πάντων  
 5, 20. δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἔκτενῆ ἔχοντες, ὅτι  
 9 Rom. ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν. <sup>9</sup> Φιλό-  
 12, 13. ξENOI εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμοῦ. <sup>10</sup> Ἐκαστος  
 Hebr. καθὼς ἔλαβεν χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ δια-  
 13, 2. φιλ. 2, 14. κονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος  
 10 Rom. θεοῦ. <sup>11</sup> Εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ· εἴ τις  
 12, 6. διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ἧς χορηγεῖ ὁ θεός· ἵνα  
 1 Cor. ἐν πᾶσιν δοξάζηται ὁ θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ,  
 4, 2. ᾧ ἔστιν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας  
 11 5, 11. τῶν αἰώνων· ἀμήν.  
 Col. 3, 17.

<sup>12</sup> Ἀγαπητοί, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει  
 πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένην, ὡς ξένου ὑμῖν  
 13 Rom. συμβαίνοντος. <sup>13</sup> Ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ  
 8, 17. Χριστοῦ παθήμασιν χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀπο-  
 2 Cor. 1, 7. καλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι.  
 14 3, 14. <sup>14</sup> Εἰ ὄνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μα-  
 Matth. 5, 10. χάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ δυνάμεως καὶ τὸ  
 τοῦ θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύεται.  
 15 2, 20. <sup>15</sup> Μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς ἢ κλέπτῃς  
 ἢ κακοποιὸς ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος. <sup>16</sup> Εἰ δὲ  
 ὡς Χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ τὸν  
 θεὸν ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ. <sup>17</sup> Ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ  
 ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ.

εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ; <sup>18</sup> Καὶ εἰ ὁ δίκαιος μύλις σῶζεται, ὁ ἀσεβῆς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; <sup>19</sup> Ὡστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ <sup>19 3, 17</sup> τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πιστῶ χριστῇ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἀγαθοποιίᾳ.

## CAPUT V.

*Presbyterorum ceterorumque officia. De humilitate invicem insinuanda. Diabolo resistendum. Vota et salutationes.*

<sup>1</sup> Πρεσβυτέρους οὖν τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ, ὁ συνπρεσβύτερος καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός. <sup>2</sup> Ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλ' <sup>2 Act. 20, 28. Tit. 1, 7. 11.</sup> ἐκουσίως κατὰ θεόν, μηδὲ αἰσχροκερδῶς ἀλλὰ προθύμως, <sup>3</sup> Μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κληρῶν, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου. <sup>4</sup> Καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.

<sup>5</sup> Ὅμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. <sup>5 Rom. 12, 10. Eph. 5, 21. Iac. 4, 6. 6 Iac. 4, 10.</sup> Πάντες δὲ ἀλλήλοις τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν χάριν. <sup>6</sup> Ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς, <sup>7</sup> Πᾶσαν <sup>7 Matth. 6, 25. Luc. 12, 22.</sup> τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρίψαντες ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. <sup>8</sup> Νήψατε, γρηγορήσατε· ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίῃ. <sup>9</sup> Ὡς <sup>9 Iac. 4, 7.</sup> ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν



παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι.

- 10 Hebr. 13, 21. 10 Ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας ἡμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας αὐτὸς καταρτίσει, στηρίξει, σθενώσει.
- 11 4, 11. 11 Αὐτῷ ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. 12 Διὰ Σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ, εἰς ἣν ἐστήκατε. 13 Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἢ ἐν Βαβυλῶνι συνεχλεκτή καὶ Μάρκος ὁ υἱός μου. 14 Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης. Εἰρήνη ὑμῖν πᾶσιν τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 13, 14. Ἀμήν.

# ΠΕΤΡΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

## CAPUT I.

*Augenda virtutis studia. Petrus brevi moriturus, testis transfigurationis Christi, quem et vox Patris et Prophetæ commendarunt.*

<sup>1</sup> Συμεὼν Πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῖς ἰσότημον ἡμῖν λαχοῦσιν πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>2</sup> Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθεῖσα ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ καὶ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. <sup>3</sup> Ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς ἰδίᾳ δόξῃ καὶ ἀρετῇ, <sup>4</sup> Δι' ὧν τὰ μέγιστα καὶ τίμια ἡμῖν ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. <sup>5</sup> Καὶ αὐτοὶ δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες ἐπιγορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετὴν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, <sup>6</sup> Ἐν δὲ τῇ γνῶσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατεῖᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν. <sup>7</sup> Ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην. <sup>8</sup> Ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου

- 7 Matth. 21, 42. Act. 4, 11. οὐ μὴ καταισχυνθῆ. 7 Ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπειθοῦσιν δὲ λίθος ὃν ἀπεδοχίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη
- 8 Rom. 9, 32 s. εἰς κεφαλὴν γωνίας, 8 Καὶ λίθος προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου, οἱ προσκόπτουσιν τῷ λόγῳ ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν. 9 Ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασιλείον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς·
- 10 Rom. 9, 25 s. 10 Οἷ ποτε οὐ λαός, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ, οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες.
- 11 Iac. 4, 1. Rom. 7, 23; 13, 14. Gal. 5, 16. 11 Ἀγαπητοί, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς,
- 12 12 Τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες καλὴν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύοντες δοξάσωσιν τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς.
- 13 Rom. 13, 1 ss. 13 Ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον· εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, 14 Εἴτε ἡγεμόσιν ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς ἐκδίκωσιν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν· 15 Ὅτι οὕτως ἐστὶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν
- 16 Gal. 5, 13. τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν· 16 Ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς καχίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς δοῦλοι θεοῦ.
- 17 Πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε.
- 18 Eph. 6, 5. Col. 3, 22. Tit. 2, 9. 18 Οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπι-

7 Ps. 117, 22. Is. 8, 14. 9 Ex. 19, 6. Is. 43, 20 s. 10 Osee 2, 24. 11 (Ps. 38, 13.) 12 Is. 10, 3. 17 Prov. 24, 21.

εικέσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς σχολιοῖς. <sup>19</sup> Τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως. <sup>20</sup> Ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῶ.

<sup>21</sup> Εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς <sup>21 3, 18;</sup> ἔπαθεν ὑπὲρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν <sup>4, 1.</sup> ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ. <sup>22</sup> Ὁς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. <sup>23</sup> Ὁς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδύρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως. <sup>24</sup> Ὁς τὰς <sup>24 1 Io.</sup> ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ <sup>3, 5. Col. 1, 22.</sup> σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν. οὐ τῷ μῶλωπι ἰάθητε. <sup>25</sup> Ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

## CAPUT III.

*De uxorum et maritorum mutua conversatione. Commendantur virtutes dilectionis, temperantiae, patientiae. Christi passio et descensus ad inferos. Vis baptismi.*

<sup>1</sup> Ὁμοίως αἱ γυναῖκες, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις <sup>1 Eph.</sup> ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσιν τῷ λόγῳ, <sup>5, 22. Col. 3, 18.</sup> διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται, <sup>2</sup> Ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἀγνὴν ἀναστροφήν ὑμῶν. <sup>3</sup> Ὡν ἔστω οὐχ ὁ ἕξωθεν <sup>3 1 Tim.</sup> ἐμπλοκῆς ἢ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱμα- <sup>2, 9.</sup> τίων κόσμος, <sup>4</sup> Ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄν- <sup>4 Eph.</sup>θρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ ἡσυχίου καὶ πραέως <sup>3, 16.</sup> πνεύματος, ὃ ἐστὶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελής.

22 ss. Is. 53, 4 ss.

24 Is. 53, 5.

25 Is. 53, 6.

<sup>5</sup> Ὁὕτως γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγαι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι εἰς θεὸν ἐκόσμου ἐαυτάς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, <sup>6</sup> Ὡς Σάρρα ὑπήκουεν τῷ Ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα· ἧς ἐγενήθητε τέκνα ἀγαθοποιούσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.

<sup>7</sup> **1 Cor.** <sup>7</sup> Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνώσιν ὡς ἀσθενεστέρω σκευεῖ τῷ γυναικείῳ, ἀπονέμοντες **Eph.** <sup>7, 3,</sup> <sup>5,</sup> <sup>25.</sup> τιμὴν ὡς καὶ συνκληρονόμοις χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐγκλίπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν.

<sup>8</sup> Τὸ δὲ τέλος πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, **9 Rom.** <sup>9</sup> φιλάδελφοι, εὐσπλαγχοὶ, ταπεινόφρονες, <sup>9</sup> **Mh** <sup>12, 17,</sup> <sup>1</sup> **Thess.** <sup>5, 15.</sup> ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τὸνναντίον δὲ εὐλογοῦντες, ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε. <sup>10</sup> Ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ καὶ χεῖλη αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. <sup>11</sup> Ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιησάτω ἀγαθόν, ζητησάτω εἰρήνην καὶ διωξάτω αὐτήν. <sup>12</sup> Ὅτι ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὧτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν, πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά. <sup>13</sup> Καὶ τίς ὁ κακίῶν ὑμᾶς, εἰάν τοῦ ἀγαθοῦ ζηλωταὶ γένησθε; <sup>14</sup> Ἄλλ' εἰ καὶ **14 2, 20.** **Matth.** <sup>5, 10.</sup> πύσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. Τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε. <sup>15</sup> Κύριον δὲ τὸν Χριστὸν ἀγίασατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἔτοιμοι αἰεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς **16 2, 12.** ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, <sup>16</sup> Ἀλλὰ μετὰ πραύτητος καὶ φόβου, συνειδήσιν ἔχοντες ἀγαθῆν, ἵνα ἐν ᾧ κατα-

<sup>6</sup> Gen. 18, 12. Prov. 3, 25. <sup>9</sup> Prov. 17, 13. <sup>10</sup> **Matth.** <sup>5, 10.</sup> <sup>11</sup> **Is.** <sup>1, 16.</sup> <sup>14</sup> **Is.** <sup>8, 12</sup> <sup>2.</sup>

λαλεῖσθε καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν  
 τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστροφὴν. <sup>17</sup> Κρεῖττον <sup>17 2, 20.</sup>  
 γὰρ ἀγαθοποιῶντας, εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ,  
 πάσχειν ἢ κακοποιῶντας. <sup>18</sup> Ὅτι καὶ Χριστὸς ἄπαξ <sup>18 2, 21;</sup>  
 περὶ ἁμαρτιῶν ἀπέθανεν, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, <sup>4, 1.  
Rom.</sup>  
 ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν <sup>5, 6.  
Hebr.</sup>  
 σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι. <sup>19</sup> Ἐν ᾧ καὶ <sup>9, 28.  
1 Tim.</sup>  
 τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασιν πορευθεὶς ἐκήρυξεν, <sup>3, 16.</sup>  
<sup>20</sup> Ἀπειθήσασιν ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ <sup>19 Eph.</sup>  
 θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις Νῶε, κατασκευαζο- <sup>4, 9-  
20</sup>  
 μένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγοι, τοῦτ' ἔστιν ὀκτῶ <sup>Matth.</sup>  
 ψυχαί, διεσώθησαν δι' ὕδατος. <sup>21</sup> Ὁ καὶ ὑμᾶς <sup>24, 37 ss.  
Luc. 17,  
26.</sup>  
 ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπό-  
 θεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα  
 εἰς θεόν, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, <sup>22</sup> Ὅς <sup>22 Eph.</sup>  
 ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐ- <sup>1, 20.  
Hebr.</sup>  
 ρανόν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν <sup>12, 2.</sup>  
 καὶ δυνάμεων.

## CAPUT IV.

*Præteritis peccatis devotatis Deo nova vita dicanda et fratribus.  
 Gaudendum calamitatum probatione, si propter Christum  
 pati oportet.*

<sup>1</sup> Χριστοῦ οὖν παθόντος σαρκί, καὶ ὑμεῖς τὴν <sup>1 3, 18;  
2, 21, 24.</sup>  
 αὐτὴν ἔννοιαν ὀπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν σαρκί <sup>18. Rom.</sup>  
 πέπαυται ἁμαρτίας, <sup>2</sup> Εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων <sup>6, 6 s.</sup>  
 ἐπιθυμίαις ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν <sup>2 Eph.</sup>  
 σαρκὶ βιῶσαι χρόνον. <sup>3</sup> Ἀρκετὸς γὰρ ὁ παρελη- <sup>4, 23.</sup>  
 λυθὼς χρόνος τὸ βούλημα τῶν ἐθνῶν κατειρ-  
 γάσθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις,  
 οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλο-

λατρείαις. <sup>4</sup> Ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες. <sup>5</sup> Οἱ ἀποδώσουσιν λόγον τῷ  
 6 3, 19. ἑτοίμως ἔχοντι κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς. <sup>6</sup> Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκί, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι.

<sup>7</sup> Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικεν. σωφρονήσατε  
 7 Iac. 5, 8. οὖν καὶ νήψατε εἰς προσευχάς. <sup>8</sup> Πρὸ πάντων  
 5, 20. δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἔκτενῆ ἔχοντες, ὅτι  
 9 Rom. ἀγάπη καλύπτει πλήθος ἁμαρτιῶν. <sup>9</sup> Φιλό-  
 12, 13. ξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμοῦ. <sup>10</sup> Ἐκαστος  
 Hebr. καθὼς ἔλαβεν χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ δια-  
 13, 2. κολουῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος  
 Phil. 2, 14. θεοῦ. <sup>11</sup> Εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ. εἴ τις  
 10 Rom. 12, 6. διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ἧς χορηγεῖ ὁ θεός. ἵνα  
 1 Cor. 4, 2. ἐν πᾶσιν δοξάζεται ὁ θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ,  
 11 5, 11. ᾧ ἔστιν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας  
 Col. 3, 17. τῶν αἰώνων. ἀμήν.

<sup>12</sup> Ἀγαπητοί, μὴ ξενίσεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει  
 πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένην, ὡς ξένου ὑμῖν  
 13 Rom. 8, 17. συμβαίνοντος. <sup>13</sup> Ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ  
 2 Cor. 1, 7. Χριστοῦ παθήμασιν χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀπο-  
 14 3, 14. καλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι.  
 Matth. 5, 10. <sup>14</sup> Εἰ ὀνειδίξεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μα-  
 15 2, 20. κάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ δυνάμεως καὶ τὸ  
 τοῦ θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύεται.  
<sup>15</sup> Μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς ἢ κλέπτῃς  
 ἢ καχοποιὸς ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος. <sup>16</sup> Εἴ δὲ  
 ὡς Χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ τὸν  
 θεὸν ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ. <sup>17</sup> Ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ  
 ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ.

εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ θεοῦ εὐαγγελίῳ; <sup>18</sup> Καὶ εἰ ὁ δίκαιος μύλις σώζεται, ὁ ἀσεβῆς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; <sup>19</sup> Ὅστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ <sup>19 3, 17</sup> τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πιστῶ χριστῇ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἀγαθοποιῆᾳ.

## CAPUT V.

*Presbyterorum ceterorumque officia. De humilitate invicem insinuanda. Diabolo resistendum. Vota et salutationes.*

<sup>1</sup> Πρεσβυτέρους οὖν τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ, ὁ συνπρεσβύτερος καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παιδημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός· <sup>2</sup> Ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλ' <sup>2 Act. 20, 28. Tit. 1, 7. 11.</sup> ἔκουσίως κατὰ θεόν, μηδὲ αἰσχροκερδῶς ἀλλὰ προθύμως, <sup>3</sup> Μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κληρῶν, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου· <sup>4</sup> Καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.

<sup>5</sup> Ὁμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. <sup>5 Rom. 12, 10. Eph. 5, 21. Iac. 4, 6. 6 Iac. 4, 10.</sup> Πάντες δὲ ἀλλήλοις τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτίσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν χάριν. <sup>6</sup> Ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς, <sup>7</sup> Πᾶσαν <sup>7 Matth. 6, 25. Luc. 12, 22.</sup> τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρίψαντες ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. <sup>8</sup> Νήψατε, γρηγορήσατε· ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίῃ· <sup>9</sup> Ὅτι <sup>9 Iac. 4, 7.</sup> ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν



παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι.

- 10 Hebr. 10 Ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας ἡμᾶς  
 13, 21. εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας αὐτὸς καταρτίσει, στηρίξει, σθενώσει. 11 Αὐτῷ ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. 12 Διὰ Σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ, εἰς ἣν ἐστήκατε. 13 Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς ἢ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ καὶ Μάρκος ὁ υἱός μου. 14 Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης. Εἰρήνη ὑμῖν πᾶσιν τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 13, 12. Ἀμήν.

# ΠΕΤΡΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

## CAPUT I.

*Augenda virtutis studia. Petrus brevi moriturus, testis transfigurationis Christi, quem et vox Patris et Prophetæ commendarunt.*

<sup>1</sup> Συμεὼν Πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος Ἰησοῦ <sup>1 Act. 15, 14.</sup>  
Χριστοῦ, τοῖς ἰσότημον ἡμῖν λαχοῦσιν πίστιν ἐν  
δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ  
Χριστοῦ. <sup>2</sup> Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθεῖη <sup>2 1 Petr. 1, 2.</sup>  
ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ καὶ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. <sup>Iud. 2.</sup>  
<sup>3</sup> Ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ  
πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης διὰ τῆς  
ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς ἰδίᾳ δόξῃ καὶ  
ἀρετῇ, <sup>4</sup> Δι' ὧν τὰ μέγιστα καὶ τίμια ἡμῖν  
ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε  
θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν τῷ  
κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. <sup>5</sup> Καὶ αὐτοὶ δὲ σπου-  
δὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ  
πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετὴν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν  
γνώσιν, <sup>6</sup> Ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ  
τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ  
τὴν εὐσέβειαν, <sup>7</sup> Ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελ-  
φίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην. <sup>8</sup> Ταῦτα  
γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς  
οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου

ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωσιν· <sup>9</sup> Ὡς γὰρ μὴ πάρεστιν ταῦτα, τυφλός ἐστιν, μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἀμαρτημάτων. <sup>10</sup> Διὸ μᾶλλον, ἀδελφοί, σπουδάσατε ἵνα διὰ τῶν καλῶν ἔργων βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλησιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθε· ταῦτα γὰρ ποιῶντες οὐ μὴ πταισῆτέ ποτε. <sup>11</sup> Οὕτως γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

- <sup>12</sup> **Iud. 5.** Διὸ μελλήσω ὑμᾶς ἀεὶ ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ εἰδότας καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ
- <sup>13</sup> **3, 1.** παρούσῃ ἀληθείᾳ. <sup>13</sup> Δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν
- <sup>14</sup> **10.** ὑπομνήσει, <sup>14</sup> Εἰδὼς ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις
- <sup>21, 19.</sup> τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδήλωσέν μοι. <sup>15</sup> Σπουδάσω δὲ καὶ ἐκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον
- <sup>16</sup> **1 Cor. 1, 17.** τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι. <sup>16</sup> Οὐ γὰρ σοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες
- <sup>17</sup> **Matth. 3, 17; 17, 5.** τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος. <sup>17</sup> Λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιαῦδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν ἐγὼ εὐ-
- <sup>9, 7.</sup> **Luc. 9, 35.** δόκησα. <sup>18</sup> Καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ. <sup>19</sup> Καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον, ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες ὡς λόγῳ φαίνοντι ἐν ἀχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. <sup>20</sup> Τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι πᾶσα
- <sup>3, 16.</sup> **20a Tim. 3, 16.** προφητεία γραφῆς ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται.

<sup>21</sup> Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφήτεια, ἀλλὰ ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι θεοῦ ἀνθρώποι.

## CAPUT II.

*Falsi doctores venturi. Exempla poenae quae manet effrenatos seductores.*

<sup>1</sup> Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, <sup>1 Matth. 24; 4. Iud. 4.</sup> ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἰρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν. <sup>2</sup> Καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, δι' οὗς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται. <sup>3</sup> Καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύονται· οἷς τὸ κρίμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει.

<sup>4</sup> Εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ <sup>4 Iud. 6.</sup> ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν χολαζομένους τηρεῖν. <sup>5</sup> Καὶ <sup>5 3, 6. 1 Petr. 3, 20.</sup> ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὄγδοον Νῶε δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξεν, κατακλυσμὸν κόσμου ἀσεβῶν ἐπάξας, <sup>6</sup> Καὶ πόλεις Σοδύμων καὶ Γομόρρας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, <sup>6 8. Iud. 7.</sup> ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς, <sup>7</sup> Καὶ δίκαιον Λὼτ καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελείᾳ ἀναστροφῆς ἐρρύσατο. <sup>8</sup> Βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ δίκαιος, ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν. <sup>9</sup> Οἶδεν Κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ρύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως χολαζομένους

2 Is. 52, 5.

4 Iob 4, 18.

5 Gen. 7 8.

6 8. Gen. 19, 25.

- 10 ss. τηρεῖν, <sup>10</sup> Μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπι-  
 Iud. 8 ss. θυμία μiasμοῦ πορευομένους καὶ κυριότητος κατα-  
 φρονούντας. Τολμηταί, αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέ-  
 μουσιν βλασφημοῦντες. <sup>11</sup> Ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ  
 δυνάμει μείζονες ὄντες, οὐ φέρουσιν κατ' αὐτῶν  
 13 Iud. παρά Κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν. <sup>12</sup> Οὗτοι δέ, ὡς  
 12. ἄλογα ζῶα γεγεννημένα φυσικὰ εἰς ἄλωσιν καὶ  
 φθορᾶ αὐτῶν καὶ φθορήσονται, <sup>13</sup> Κομιούμενοι  
 μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν ἠγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ  
 τρυφῆν, σπῖλοι καὶ μῶμοι ἐντροφῶντες ἐν ταῖς  
 ἀγάπαις αὐτῶν συνευωχούμενοι ὑμῖν, <sup>14</sup> Ὀφθαλ-  
 μούς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος καὶ ἀκαταπαύ-  
 15 s. στους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίχτους,  
 Iud. 11. ἐπλανήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βα-  
 λαὰμ τοῦ Βοσόρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν,  
<sup>16</sup> Ἐλεγεῖν δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομίας· ὑποζύγιον  
 ἄφωνον ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξάμενον ἐκώλυσεν  
 17 Iud. τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν. <sup>17</sup> Οὗτοί εἰσιν  
 12. 13. πηγαὶ ἄνυδροι καὶ ὀμίχλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνό-  
 18 Iud. μεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους τετήρηται. <sup>18</sup> Ὑπέρ-  
 16. οργκα γὰρ ματαιώτητος φθειρόμενοι, δελεάζουσιν  
 ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελγείαις τοὺς ὀλίγως  
 ἀποφεύγοντας, τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους,  
 19 Iο. <sup>19</sup> Ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δούλοι  
 8, 34. ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς· ᾧ γάρ τις ἤττηται, τούτῳ  
 Rom. 6, καὶ δεδούλωται. <sup>20</sup> Εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιᾶ-  
 16. 20. σματα τοῦ κόσμου ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν  
 20 1, 2; καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν  
 3, 18. ἐμπλακέντες ἤττωνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα  
 Hebr. 6, 4. Matth. 12, 45.

χείρονα τῶν πρώτων. <sup>21</sup> Κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωχέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ὑποστρέφαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς. <sup>22</sup> Συμβέβηκεν δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας· Κύων ἐπιστρέφας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καί· Ὑς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου.

## CAPUT III.

*Incendium mundi et instauratio; reditus Christi subitus. Novi caeli et nova terra. Pauli epistolae laudantur.*

<sup>1</sup> Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γράφω <sup>1 τ, 13.</sup> ἐπιστολήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν, <sup>2</sup> Μνησθῆναι τῶν προειρη- <sup>2Iud.17.</sup> μένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἀγίων προφητῶν καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντολῆς τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος. <sup>3</sup> Τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύ- <sup>3 τ, 20.</sup> σονται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐν ἐμπαιγμονῇ <sup>Iud. 18.</sup> ἐμπαίχται, κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας αὐτῶν πο- <sup>1 Tim.</sup> ρευόμενοι <sup>4</sup> Καὶ λέγοντες· Ποῦ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελ- <sup>4, 1.</sup> λία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες <sup>2 Tim.</sup> ἐχοιμήθησαν, πάντα οὕτως διαμένει ἀπ' ἀρχῆς <sup>3, 1.</sup> κτίσεως. <sup>5</sup> Δανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι καὶ γῆ ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ, <sup>6</sup> Δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο. <sup>7</sup> Οἱ <sup>7Iud. 15.</sup> δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ τῷ αὐτῷ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσίν, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. <sup>8</sup> Ἐν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς, ἀγαπητοί, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ Κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία. <sup>9</sup> Οὐ βραδύνει Κύριος τῆς <sup>9 1 Tim.</sup>

22 Prov. 26, 11. — 4 Ez. 12, 27. 6 Gen. 7, 21. 8 Ps. 89, 4.

ἐπαγγελίας, ὡς τινες βραδυτῆτα ἡγοῦνται, ἀλλὰ μακροθυμεῖ δι' ὑμᾶς, μὴ βουλόμενός τιςας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι.

10 <sup>10</sup> Ἦξει δὲ ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτῃς, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηθὺν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθῆσεται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαίσεται. <sup>11</sup> Τούτων οὖν πάντων λυμένων ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἀγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, <sup>12</sup> Προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθῶσονται καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τήκεται. <sup>13</sup> Καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ καινὴν γῆν κατὰ τὰ ἐπαγγέλματα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ.

<sup>14</sup> Διὸ, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὐρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ. <sup>15</sup> Καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν σωτηρίαν ἡγεῖσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, <sup>16</sup> Ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς, λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν αἷς ἐστὶν δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφάς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. <sup>17</sup> Ὑμεῖς οὖν, ἀγαπητοί, προκινώσκοντες φυλάσσεσθε ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ, <sup>18</sup> Ἀψξάνετε δὲ ἐν χάριτι καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος. Ἀμήν.

12 Is. 34, 4.

13 Is. 65, 17; 66, 22.

# ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

## ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ

### ΠΡΩΤΗ.

#### CAPUT I.

*Testimonium de Christo. Deus lux. Christi sanguis emundat nos ab omni peccato.*

<sup>1</sup> Ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἐωράκαμεν <sup>1 2, 13.</sup>  
 τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες  
 ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· <sup>2</sup> Καὶ <sup>2 Io. 1,</sup>  
 ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἐωράκαμεν καὶ μαρτυροῦμεν <sup>1. 2. 14.</sup>  
 καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον,  
 ἣτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν·  
<sup>3</sup> Ὁ ἐωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν καὶ  
 ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν·  
 καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ  
 μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. <sup>4</sup> Καὶ ταῦτα <sup>4 Io. 15,</sup>  
 γράφομεν ὑμῖν ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾗ πεπληρωμένη. <sup>11; 16, 24.</sup>  
<sup>5</sup> Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία, ἣν ἀκηκόαμεν <sup>5 2, 25;</sup>  
 ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς <sup>3, 11.</sup>  
 ἐστὶν καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. <sup>Io. 8, 12.</sup>  
<sup>6</sup> Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ,  
 καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα καὶ <sup>7 Eph.</sup>  
 οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν· <sup>5, 8.</sup>  
<sup>7</sup> Ἐὰν δὲ ἐν τῷ <sup>Hebr.</sup>  
 φωτὶ περιπατῶμεν ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί,  
 κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ  
 Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πύσης <sup>9, 14.</sup>  
<sup>1</sup> <sup>Petr.</sup>  
<sup>1</sup> <sup>19.</sup>  
<sup>Apoc.</sup>  
<sup>1, 5.</sup>



ἀμαρτίας. <sup>8</sup> Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἀμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. <sup>9</sup> Ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστιν καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἀμαρτίας καὶ καθαρῶσιν ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. <sup>10</sup> Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιούμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

## CAPUT II.

*Christus expiator et patronus noster. Mutuae dilectionis mandatum. Amor mundi. Antichristi. Mendacii summa. Unctio Spiritus Sancti docens veritatem.*

<sup>1</sup> <sup>1</sup> Τεχνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἀμάρτητε. καὶ ἐὰν τις ἀμάρτη, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον. <sup>2</sup> Καὶ αὐτὸς ἰλασμός ἐστιν περὶ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ <sup>3</sup> <sup>3</sup> οὗ τοῦ κόσμου. <sup>3</sup> Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτόν, ἐὰν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηρῶμεν. <sup>4</sup> <sup>4</sup> Ὁ λέγων ὅτι ἔγνωκα αὐτόν, καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστίν, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν. <sup>5</sup> Ὅς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τελεσιῶται. Ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμέν. <sup>6</sup> <sup>6</sup> Ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει, καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησεν, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν. <sup>7</sup> <sup>7</sup> Ἀγαπητοί, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ' ἐντολὴν παλαιάν, ἣν εἶχετε ἀπ' ἀρχῆς· ἡ ἐντολὴ ἣ παλαιά ἐστίν ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε. <sup>8</sup> <sup>8</sup> Πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὃ ἐστίν ἀληθές ἐν αὐτῷ καὶ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παρά-

γεται καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. <sup>9</sup> Ὁ <sup>9</sup> 4, 20.  
 λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ  
 μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι. <sup>10</sup> Ὁ ἀγαπῶν <sup>10</sup> 8, 3, 14,  
 τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει καὶ σκάν- <sup>10</sup> 10, 12, 35.  
 δαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. <sup>11</sup> Ὁ δὲ μισῶν τὸν  
 ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ  
 περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία  
 ἐτύφλωσεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.

<sup>12</sup> Γράφω ὑμῖν, τεχνία, ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν  
 αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. <sup>13</sup> Γράφω ὑμῖν, <sup>13</sup> 1, 1;  
 πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. γράφω <sup>5</sup>, 18.  
 ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν.  
<sup>14</sup> Ἐγραψα ὑμῖν, παιδία, ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα.  
 Ἐγραψα ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς.  
 Ἐγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροὶ ἐστε, καὶ ὁ  
 λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν  
 πονηρόν. <sup>15</sup> Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν <sup>15</sup> 1ac.  
 τῷ κόσμῳ. ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν <sup>4</sup>, 4.  
 ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ. <sup>16</sup> Ὅτι πᾶν τὸ ἐν  
 τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία  
 τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν  
 ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν. <sup>17</sup> Καὶ  
 ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ  
 ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

<sup>18</sup> Παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστίν, καὶ καθὼς <sup>18</sup> 2, 22;  
 ἠκούσατε ὅτι ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντί- <sup>4</sup>, <sup>3</sup>,  
 χριστοὶ πολλοὶ γεγόνασιν· ὅθεν γινώσκομεν ὅτι <sup>2</sup> 1o. 7.  
 ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. <sup>19</sup> Ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ <sup>1</sup> Petr.  
 ἦσαν ἐξ ἡμῶν· εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκει- <sup>4</sup>, 7.  
 σαν ἂν μεθ' ἡμῶν· ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι <sup>19</sup> 1 Cor.  
 οὐκ εἰσὶν πάντες ἐξ ἡμῶν. <sup>20</sup> Καὶ ὑμεῖς χρίσμα <sup>11</sup>, 19.  
 ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἶδατε πάντα. <sup>20</sup> 2, 27.  
<sup>21</sup> Οὐκ ἔγραψα ὑμῖν ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ'  
 ὅτι οἶδατε αὐτήν, καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀλη-

- 22 2, 18. θείας οὐκ ἔστιν. 22 Τίς ἐστὶν ὁ φεύστης εἰ μὴ  
 2 Petr. ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ Χριστός;  
 2, 1. οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πα-  
 23 2 Io. 9. τέρα καὶ τὸν υἱόν. 23 Πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν,  
 Io. 15, 23- οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱόν, καὶ  
 τὸν πατέρα ἔχει. 24 Ὑμεῖς ὃ ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς,  
 ἐν ὑμῖν μενέτω· ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνη ὃ ἀπ' ἀρχῆς  
 ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν τῷ πατρὶ  
 25 1, 5. μενεῖτε. 25 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία ἣν αὐτὸς  
 ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. 26 Ταῦτα  
 27 Io. ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανῶντων ὑμῶς. 27 Καὶ  
 14, 26. ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, μένει ἐν  
 ὑμῖν, καὶ οὐ χρειαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκη ὑμᾶς· ἀλλ'  
 ὡς τὸ αὐτοῦ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων,  
 καὶ ἀληθές ἐστιν καὶ οὐκ ἔστιν φεῦδος, καὶ καθὼς  
 28 4, 17. ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μένετε ἐν αὐτῷ. 28 Καὶ νῦν, τεχνία,  
 μένετε ἐν αὐτῷ, ἵνα ἐὰν φανερωθῇ, ἔχωμεν παρορ-  
 σίαν καὶ μὴ ἀσχυρθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ  
 29 3, 7-9. αὐτοῦ. 29 Ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστιν, γινώσχετε  
 ὅτι καὶ πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην ἐξ αὐτοῦ  
 γεγέννηται.

## CAPUT III.

*Dei filii spe beati, sceleris puri, amantes fratrum; mundo  
 inuisi. Amor proximi et Dei. Deus maior corde nostro.*

- 1 Io. 17, 1 ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ,  
 25. ἵνα τέχνα θεοῦ κληθῶμεν καὶ ἐσμέν. διὰ τοῦτο  
 ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν.  
 2 Col. 2 Ἀγαπητοί, νῦν τέχνα θεοῦ ἐσμέν, καὶ οὐπω ἐφα-  
 3, 4. νερώθη τί ἐσόμεθα. οἶδαμεν ὅτι ἐὰν φανερωθῇ,  
 ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ἰψόμεθα αὐτόν καθὼς  
 ἐστίν. 3 Καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ'  
 αὐτῷ, ἀρνίζει ἑαυτόν, καθὼς ἐκεῖνος ἀγνός ἐστιν.

4 Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν 4 5, 17  
 ποιεῖ, καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία. 5 Καὶ οἴδατε 5 1 Petr.  
 ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν 2, 22, 24.  
 ἄρῃ· καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. 6 Πᾶς ὁ 6 2, 3.  
 ἐν αὐτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει· πᾶς ὁ ἁμαρτάνων 3 1o. 11.  
 οὐχ ἐώρακεν αὐτὸν οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν. 7 Τεκνία,  
 μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην  
 δίκαιός ἐστιν, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν. 8 Ὁ 8 1o.  
 ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι 8, 44.  
 ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανε-  
 ρώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ  
 διαβόλου. 9 Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ 9 5, 1, 18.  
 ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ  
 μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ  
 γεγέννηται. 10 Ἐν τούτῳ φανερά ἐστὶν τὰ τέκνα 10 1o.  
 τοῦ θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου· πᾶς ὁ μὴ 8, 47.  
 ὢν δίκαιος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ  
 ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

11 Ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία, ἣν ἠκούσατε 11 1, 5.  
 ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. 12 Οὐ καθὼς 1o. 13, 34;  
 Κἂν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν καὶ ἔσφαξεν τὸν ἀδελφὸν 15, 12.  
 αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ  
 ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ  
 δίκαια. 13 Μὴ θαυμάζετε, ἀδελφοί, εἰ μισεῖ ὑμᾶς 13 1o.  
 ὁ κόσμος. 14 Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν 15, 18 s.  
 ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς 14 s.  
 ἀδελφούς· ὁ μὴ ἀγαπῶν μένει ἐν τῷ θανάτῳ. 2, 10 s.  
 15 Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος 15 Matth.  
 ἐστίν· καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ 5, 21 s.  
 ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν ἑαυτῷ μένουσαν. 16 Ἐν 16 1o.  
 τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ 15, 12 s.  
 ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκεν· καὶ ἡμεῖς ὀφείλο-

5 Is. 53, 9.

12 Gen. 4, 8.

14 s. Lev. 19, 17.

17 Luc. 3, 11. Iac. 2, 15. <sup>17</sup> ὅς μεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς θεῖναι, <sup>18</sup> ὅς δ' ἂν ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου καὶ θεωρῇ, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρεῖαν ἔχοντα καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ; <sup>18</sup> Τεχνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μὴδὲ τῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ.

<sup>19</sup> Ἐν τούτῳ γινώσχομεν ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν. <sup>20</sup> Ὅτι ἐὰν καταγινώσῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ <sup>21</sup> 2, 28. γινώσκει πάντα. <sup>21</sup> Ἀγαπητοί, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσῃ ἡμῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς <sup>22</sup> 5, 14. τὸν θεόν, <sup>22</sup> Καὶ ὁ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν παρ' <sup>Matth.</sup> αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηροῦμεν καὶ τὰ <sup>Io. 9, 31.</sup> ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. <sup>23</sup> Καὶ αὕτη <sup>23</sup> 3, 11. <sup>Io. 6, 29;</sup> ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύωμεν τῷ ὀνόματι <sup>17, 3;</sup> τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀγαπῶμεν ἀλ- <sup>13, 34;</sup> <sup>15, 12.</sup> λήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολὴν ἡμῖν. <sup>24</sup> Καὶ ὁ <sup>24</sup> 4, 13. <sup>Rom. 8,</sup> τηρῶν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ <sup>9, 2</sup> <sup>Cor.</sup> αὐτὸς ἐν αὐτῷ· καὶ ἐν τούτῳ γινώσχομεν ὅτι μένει <sup>1, 22.</sup> ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἡμῖν ἔδωκεν.

## CAPUT IV.

*Qui spiritus ex Deo sint, et qui non. Dei amor in nos amore fratrum imitandus. Perfecta charitas foras mittit timorem.*

<sup>1</sup> 2 Io. 7. <sup>2</sup> Petri. 2, 1. <sup>1</sup> Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν· ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον. <sup>2</sup> Ἐν τούτῳ γινώσχετε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ· πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν <sup>3</sup> 2, 22. σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, <sup>3</sup> Καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστίν· καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ

ἀκηχόατε ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη. <sup>4</sup> Ἕμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστέ, τεχνία, καὶ νενικήκατε αὐτούς, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ. <sup>5</sup> Αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσίν· <sup>5</sup>Io. 3, 31; διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσιν, καὶ ὁ κόσμος <sup>8, 47; 15, 19.</sup> αὐτῶν ἀκούει. <sup>6</sup> Ἕμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν. ὁ <sup>6</sup> Io. 8, γινώσκων τὸν θεὸν ἀκούει ἡμῶν· ὅς οὐκ ἔστιν <sup>47.</sup> ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης.

<sup>7</sup> Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη <sup>7</sup> 3, 11. ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστὶν, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται καὶ γινώσκει τὸν θεόν. <sup>8</sup> Ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν θεόν, ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστὶν. <sup>9</sup> Ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ <sup>9</sup> Rom. ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέ- <sup>5, 8. 10. 3, 16.</sup> σταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ. <sup>10</sup> Ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς <sup>10</sup> 2, 2. ἠγαπήσαμεν τὸν θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπέστειλεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἰλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. <sup>11</sup> Ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ <sup>11</sup> 3, 16. θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν. <sup>12</sup> Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται· ἐὰν <sup>12</sup> Io. 1, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει καὶ ἡ <sup>18. 1 Tim. 6, 16.</sup> ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. <sup>13</sup> Ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν.

<sup>14</sup> Καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι <sup>14</sup> 1, 1. ὁ πατὴρ ἀπέσταλκεν τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. <sup>15</sup> Ὅς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ <sup>15</sup> 4, 2; θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ. <sup>5, 1.</sup> <sup>16</sup> Καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν <sup>16</sup> Io. 6, ἀγάπην, ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. Ὁ θεὸς ἀγάπη <sup>69.</sup> ἐστὶν, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ θεῷ μένει

17 α, 28. καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ. <sup>17</sup> Ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παρρησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστιν, καὶ ἡμεῖς ἐσμέν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. <sup>18</sup> Φόβος οὐκ ἐστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βιάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει· ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. <sup>19</sup> Ἡμεῖς οὖν ἀγαπῶμεν τὸν θεόν, ὅτι ὁ θεὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς. <sup>20</sup> Ἐάν τις εἴπῃ ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν· ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἐώρακεν, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἐώρακεν, πῶς δύναται ἀγαπᾶν; <sup>21</sup> Καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

21 5, 1 5.  
Io. 13, 34;  
15, 12.  
Eph. 5, 2.

## CAPUT V.

*Fide et obsequio Deum diligi. De tribus Christo testimonium reddentibus, qui unum sunt. Fiducia precandi. Frater peccans non ad mortem. Christus verus Deus et vita aeterna.*

1 4, 15. <sup>1</sup> Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν ὁ Χριστός, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. <sup>2</sup> Ἐν τούτῳ γινώσκουμεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ ποιῶμεν. <sup>3</sup> Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηρῶμεν· καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν. <sup>4</sup> Ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον· καὶ αὕτη ἐστίν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν. <sup>5</sup> Τίς ἐστίν ὁ νικῶν τὸν κόσμον εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;

3 2, 5.  
2 Io. 6.  
Io. 14, 15.  
4 Io. 16, 33.  
5 4, 15.  
1 Cor. 15, 57.

<sup>6</sup> Οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος, Ἰησοῦς Χριστός· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν

τῷ ὕδατι καὶ τῷ αἵματι· καὶ τὸ πνεῦμά ἐστιν τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια. <sup>7</sup> Ὅτι τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατήρ, ὁ λόγος καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἓν εἰσι· <sup>8</sup> Καὶ τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῇ γῆ, τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα, καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἓν εἰσι. <sup>9</sup> Εἰ τὴν μαρτυρίαν <sup>9 Io. 5, 36.</sup> τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐστίν· ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ, ὅτι μεμαρτύρηκεν περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. <sup>10</sup> Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔχει τὴν <sup>10 Io. 3, 36.</sup> μαρτυρίαν τοῦ θεοῦ ἐν ἑαυτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τῷ υἱῷ ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. <sup>11</sup> Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, <sup>11 2, 25.</sup> ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστίν. <sup>12</sup> Ὁ ἔχων τὸν <sup>12 Io. 3, 36.</sup> υἱὸν ἔχει τὴν ζωὴν· ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.

<sup>13</sup> Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ζωὴν <sup>13 Io. 20, 31.</sup> ἔχετε αἰώνιον, οἱ πιστεύοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. <sup>14</sup> Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παρρησία ἣν <sup>14 3, 22.</sup> ἔχομεν πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν. <sup>15</sup> Καὶ ἐὰν οἴδαμεν <sup>Io. 14, 13; 16, 23.</sup> ὅτι ἀκούει ἡμῶν ὁ ἄν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ἠτήκαμεν ἀπ' αὐτοῦ.

<sup>16</sup> Ἐάν τις εἰδῆ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσιν μὴ πρὸς θάνατον. ἐστὶν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. <sup>17</sup> Πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστίν· καὶ ἐστὶν ἁμαρτία πρὸς θάνατον. <sup>18</sup> Οἴδα- <sup>18 3, 9.</sup> μεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ



<sup>19</sup> 4, 4. αὐτόν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἄπτεται αὐτοῦ. <sup>19</sup> Οἶδα-  
 μεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν, καὶ ὁ κόσμος ὄλος ἐν  
<sup>20</sup> Luc. τῷ πονηρῷ κεῖται. <sup>20</sup> Καὶ οἶδαμεν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ  
<sup>24, 45</sup> θεοῦ ἦκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν ἵνα γινώσκο-  
 μεν τὸν ἀληθινὸν θεόν, καὶ ἐσμέν ἐν τῷ ἀληθινῷ  
 ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ  
<sup>21</sup> 1 Cor. ἀληθινὸς θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος. <sup>21</sup> Τεκνία, φυ-  
<sup>10, 14</sup> λάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων.

---

# ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

## ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ

### ΔΕΥΤΕΡΑ.

*Laudatur Electa haec cum liberis. In charitate persistendum.  
Cavendi seductores. In doctrina Christi permanendum.  
Spes visendi.*

<sup>1</sup> Ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῆ κυρία καὶ τοῖς τέχνουσι αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν, <sup>2</sup> Διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. <sup>3</sup> Ἔσται μεθ' ὁμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη παρὰ θεοῦ πατρὸς καὶ παρὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ. 3 1 Tim. 1, 2. 2 Tim. 1, 2. Tit. 1, 4.

<sup>4</sup> Ἐχάρην λίαν, ὅτι εὗρηκα ἐκ τῶν τέχνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρὸς. <sup>5</sup> Καὶ νῦν ἐρωτῶ σε, κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν καινὴν γράφων σοι, ἀλλὰ ἣν εἶχαμεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. 4 3 Io. 3. 5 1 Io. 2, 7. Io. 13, 34; 15, 12.

<sup>6</sup> Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολή, καθὼς ἤκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε. 6 1 Io. 5, 3.

<sup>7</sup> Ὅτι πολλοὶ πλάνοι ἐξῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί· οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος. 7 1 Io. 2, 18 s.; 4, 1 s.

<sup>8</sup> Βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσητε τὴν εἰργασασθε, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβητε. <sup>9</sup> Πᾶς ὁ 9 1 Io. 2, 23.

παρουβαίνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ θεοῦ οὐκ ἔχει· ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει. <sup>10</sup> Εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρετε αὐτῷ μὴ λέγετε. <sup>11</sup> Ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ χαίρετε κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς.

12: 10.13.

110 1.4.

<sup>12</sup> Πολλὰ ἔγωγε ὑμῖν γράψεν, οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάριτος καὶ μέγαθος· ἐλίψω γὰρ γενέσθαι πρὸς ὑμᾶς καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν περιηρωμένη ᾖ. <sup>13</sup> Ἀσπάζεται σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐλεκτῆς.

# ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΤΡΙΤΗ.

*Gaii hospitalitas laudatur. Diotrophis calumniae et inhumanitas. Demetrio optimum perhibetur testimonium. Spes brevi illum visendi.*

<sup>1</sup> Ὁ πρεσβύτερος Γαίω τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ. 1 Act. 19, 29, 20, 4. Rom. 16, 23. 1 Cor. 1, 14.

<sup>2</sup> Ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὐχομαί σε εὐδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐδοοῦταί σου ἡ ψυχή. 3 2 Io. 4.

<sup>3</sup> Ἐγάρην λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν καὶ μυρτυροῦντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. <sup>4</sup> Μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χάριν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα.

<sup>5</sup> Ἀγαπητέ, πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοῦτο ξένους, <sup>6</sup> Ὅτι ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας, οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. <sup>7</sup> Ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος ἐξῆλθαν μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν. <sup>8</sup> Ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ὑπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ.

<sup>9</sup> Ἐγραψα ἂν τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν Διοτρεφῆς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς. <sup>10</sup> Διὰ τοῦτο, ἐὰν ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα, ἃ ποιεῖ λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς· καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει καὶ ἐκ

- 11 ι 1ο. τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει. 11 Ἀγαπητέ, μὴ μιμοῦ τὸ  
 3, 10. κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν· ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ  
 θεοῦ ἐστίν, ὁ καχοποιῶν οὐχ ἐώρακεν τὸν θεόν.
- 12 1ο. 12 Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων καὶ ὑπ'  
 11, 35; αὐτῆς τῆς ἀληθείας· καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν,  
 21, 24. καὶ οἶδας ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθῆς ἐστίν.
- 13 α. 13 Πολλὰ εἶχον γράψαι σοι, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ  
 1ο. 12. μέλανος καὶ καλύμου γράφειν σοι· 14 Ἐλπίζω δὲ  
 εὐθέως σε ἰδεῖν, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν.  
 15 Εἰρήνη σοι. ἀσπάζονται σε οἱ φίλοι· ἀσπάζου  
 τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

# ΙΟΥΔΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ.

*Adversus impios et effrenate libidinosos, quorum exempla poenae: Iudaei, angeli imperium detrectantes, Sodoma etc. Michael et Satan. Henochi et Apostolorum in eos praedicta. Consulendum deceptis. Deo gloria.*

<sup>1</sup> Ἰούδας Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγαπημένοις καὶ Ἰησοῦ Χριστῷ τετηρημένοις κλητοῖς. <sup>2</sup> Ἐλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη. <sup>3</sup> Ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς ἡμῶν σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράφαι ὑμῖν παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει. <sup>4</sup> Παρεισέδουσιν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν καὶ τὸν μόνον δεσπότην καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνούμενοι. <sup>2 2 Petr. 1, 2.</sup> <sup>4 2 Petr. 2, 1 ss.</sup>

<sup>5</sup> Ὑπομῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ἅπαξ πάντα, ὅτι Ἰησοῦς λαὸν ἐκ γῆς Αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν. <sup>6</sup> Ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας δεσμοῖς αἰδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν. <sup>7</sup> Ὡς Σόδομα καὶ Γόμορρα καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις, ἃς ἠὲ ἐπερὶ τὰς πόλεις αὐτὰς ἐπέπεσε ἡ κρίσις, ἡμεῖς ὑμᾶς ὑπομῆσαι. <sup>7 2 Petr. 2, 6.</sup>

- αὐτὰς πόλεις, τὸν ὅμοιον τρόπον τούτοις ἐκπορνεύσαι καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἐτέρας, πρόκεινται δείγμα, πυρὸς αἰωνίου δίχην ὑπέχουσαι.
- 8 <sup>2</sup> Petr. <sup>8</sup> Ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι σάρκα  
<sup>2, 10.</sup> μὲν μαιίνουσιν, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσιν, δούξας δὲ  
<sup>9</sup> <sup>2</sup> Petr. <sup>9</sup> βλασφημοῦσιν. <sup>9</sup> Ὁ δὲ Μιχαήλ ὁ ἀρχάγγελος.  
<sup>2, 11.</sup> ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ  
 Μωϋσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησεν κρίσιν ἐπενεγεῖν  
 βλασφημίας, ἀλλὰ εἶπεν· Ἐπιτιμήσαι σοι Κύ-  
<sup>10</sup> <sup>2</sup> Petr. <sup>10</sup> ριος. <sup>10</sup> Οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἶδασιν, βλασ-  
<sup>2, 12.</sup> φημοῦσιν, ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπί-  
<sup>11</sup> <sup>2</sup> Petr. <sup>11</sup> στανται, ἐν τούτοις φθείρονται. <sup>11</sup> Οὐαὶ αὐτοῖς,  
<sup>2, 15.</sup> ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ Κάιν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ  
 τοῦ Βαλαάμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ  
 τοῦ Κορὲ ἀπώλοντο.
- <sup>12</sup> <sup>2</sup> Petr. <sup>12</sup> Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐν ταῖς ἀγάπαις αὐτῶν σπιλά-  
<sup>2, 13-17.</sup> δες, συνευωχούμενοι ἀφύβως, ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι ἄνυδροι ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινά, ἄχαρπα, δις ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα, <sup>13</sup> Κύματα ἄγρια θαλάσσης ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται.
- <sup>14</sup> <sup>2</sup> Petr. <sup>14</sup> Ἐπροφήτευσεν δὲ καὶ τούτοις ἔβδομος ἀπὸ  
<sup>1, 7.</sup> Ἀδὰμ Ἐνώχ, λέγων· Ἴδοὺ ἦλθεν Κύριος ἐν ἀγίαις μυριάσιν αὐτοῦ, <sup>15</sup> Ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων καὶ ἐλέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς. <sup>16</sup> Οὗτοί εἰσιν γογγυσταί, μεμφίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν

<sup>9</sup> Dan. 12, 1. Deut. 34, 5. Zach. 3, 2. <sup>11</sup> Gen. 4, 8. Num. 22, 23; 16, 32. <sup>13</sup> Is. 57, 20. <sup>14</sup> Gen. 5, 18. <sup>14</sup> a. (Gen. 3, 9.) <sup>16</sup> Ps. 16, 10.

πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέροχά, θανμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. <sup>17</sup> Ὑμεῖς <sup>17<sup>2</sup> Petr.</sup> δέ, ἀγαπητοί, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προ- <sup>3, 2 s.</sup> <sup>1 Tim.</sup> ειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν <sup>4, 1.</sup> <sup>2 Tim.</sup> Ἰησοῦ Χριστοῦ, <sup>3, 1.</sup> <sup>18<sup>2</sup> Petr.</sup> Ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐπ' ἐσχάτου <sup>3, 3;</sup> χρόνου ἔσονται ἐμπαῖχται, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπι- <sup>2, 10.</sup> θυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν.

<sup>19</sup> Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες ἑαυτούς, ψυχικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. <sup>20</sup> Ὑμεῖς δέ, ἀγαπητοί, ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς τῇ ἀγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει ἐν πνεύματι ἀγίῳ προσευχόμενοι, <sup>21</sup> Ἐαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ζωὴν αἰώνιον. <sup>22</sup> Καὶ οὗς μὲν ἐλέγγχετε διακρινομένους· <sup>23</sup> Οὗς δὲ σώζετε ἐκ πυρὸς ἀρπάζοντες· οὗς δὲ ἐλεᾶτε ἐν φόβῳ, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα.

<sup>24</sup> Τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι ὑμᾶς ἀπταιστοὺς <sup>24 s.</sup> καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους <sup>Rom. 16,</sup> ἐν ἀγαλλιάσει, <sup>25</sup> Μόνῳ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν διὰ <sup>25 s.</sup> <sup>1 Tim.</sup> Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν δόξα, μεγαλω- <sup>1, 17.</sup> <sup>2 Petr.</sup> σύνη, κράτος καὶ ἐξουσία πρὸ παντὸς τοῦ αἰῶνος <sup>3, 18.</sup> καὶ νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

<sup>23</sup> Am. 4, 11. Zach. 3, 2. Is. 64, 6.





# ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ.

παραβαίνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ θεὸν οὐκ ἔχει· ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει. <sup>10</sup> Εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. <sup>11</sup> Ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ χαίρειν κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς.

<sup>12</sup> 3 Ιο. 13.

<sup>1</sup> 1ο. 1, 4.

<sup>12</sup> Πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος· ἐλπίζω γὰρ γενέσθαι πρὸς ὑμᾶς καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν πεπληρωμένη ᾖ. <sup>13</sup> Ἀσπάζεται σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς.

# ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΤΡΙΤΗ.

*Gaii hospitalitas laudatur. Diotrophis calumniae et inhumanitas. Demetrio optimum perhibetur testimonium. Spes brevi illum visendi.*

<sup>1</sup> Ὁ πρεσβύτερος Γαίῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ. 1 Act.  
19, 29,  
20, 4.  
Rom.  
16, 23.  
1 Cor.  
1, 14.

<sup>2</sup> Ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὐχομαί σε εὐδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐδοῦταί σου ἡ ψυχῇ. 3 2 Io. 4.

<sup>3</sup> Ἐγάρην λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν καὶ μαρτυροῦντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. <sup>4</sup> Μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χάριν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα.

<sup>5</sup> Ἀγαπητέ, πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοῦτο ξένους, <sup>6</sup> ὅτι ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας, οὗς καλῶς ποιήσεις προπέμφας ἀξίως τοῦ θεοῦ. <sup>7</sup> Ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος ἐξῆλθαν μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν. <sup>8</sup> Ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ὑπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ.

<sup>9</sup> Ἐγραψα ἂν τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεῶν αὐτῶν Διοτρεφῆς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς. <sup>10</sup> Διὰ τοῦτο, ἐὰν ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα, ἃ ποιεῖ λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς· καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει καὶ ἐκ

- 11 1 Ιο. τῆς ἐκκλησίας ἐχβάλλει. <sup>11</sup> Ἀγαπητέ, μὴ μιμοῦ τὸ  
 3, 10. κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν· ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ  
 θεοῦ ἐστίν, ὁ κακοποιῶν οὐχ ἐώρακεν τὸν θεόν.
- 12 Ιο. <sup>12</sup> Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων καὶ ὑπ'  
 19, 35; αὐτῆς τῆς ἀληθείας· καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν,  
 21, 24. καὶ οἶδας ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθῆς ἐστίν.
- 13 α. <sup>13</sup> Πολλὰ εἶχον γράψαι σοι, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ  
 2 Ιο. 12. μέλανος καὶ καλάμου γράφειν σοι· <sup>14</sup> Ἐλπίζω δὲ  
 εὐθέως σε ἰδεῖν, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν.  
<sup>15</sup> Εἰρήνη σοι. ἀσπάζονται σε οἱ φίλοι· ἀσπάζου  
 τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

# ΙΟΥΔΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ.

*Adversus impios et effrenate libidinosos, quorum exempla poenae: Iudaei, angeli imperium detrectantes, Sodoma etc. Michael et Satan. Henochi et Apostolorum in eos praedicta. Consulendum deceptis. Deo gloria.*

<sup>1</sup> Ἰούδας Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγαπημένοις καὶ Ἰησοῦ Χριστῷ τετηρημένοις κλητοῖς. <sup>2</sup> Ἐλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη. <sup>3</sup> Ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς ἡμῶν σωτηρίας, ἀνάγκη ἐσχον γράφαι ὑμῖν παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἀπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει. <sup>4</sup> Παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν καὶ τὸν μόνον δεσπότην καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνούμενοι.

<sup>5</sup> Ὑπομῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ἅπαξ πάντα, ὅτι Ἰησοῦς λαὸν ἐκ γῆς Αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν. <sup>6</sup> Ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας δεσμοῖς αἰδίοις ὑπὸ ζῶφον τετήρηχεν. <sup>7</sup> Ὡς Σόδομα καὶ Γόμορρα καὶ αἱ περὶ

- αὐτὰς πόλεις, τὸν ὁμοιον τρόπον τούτοις ἐκπο-  
νεύσασαι καὶ ἀπελθούσαι ὀπίσω σαρκὸς ἐτέρας,  
πρόκεινται δεῖγμα, πυρὸς αἰωνίου δίχην ὑπέχουσαι.
- 8 <sup>2</sup> Petr. <sup>8</sup> Ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι σάρκα  
<sup>2, 10.</sup> μὲν μαιίνουσιν, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσιν, δύξας δὲ  
9 <sup>2</sup> Petr. <sup>2, 11.</sup> βλασφημοῦσιν. <sup>9</sup> Ὁ δὲ Μιχαήλ ὁ ἀρχάγγελος,  
ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ  
Μωϋσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησεν κρίσιν ἐπενεργεῖν  
βλασφημίας, ἀλλὰ εἶπεν· Ἐπιτιμήσαι σοι Κύ-  
10 <sup>2</sup> Petr. <sup>2, 12.</sup> ριος. <sup>10</sup> Οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἶδασιν, βλασ-  
φημοῦσιν, ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπί-  
11 <sup>2</sup> Petr. <sup>2, 15.</sup> στανται, ἐν τούτοις φθείρονται. <sup>11</sup> Οὐαὶ αὐτοῖς,  
ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ Καὶν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ  
τοῦ Βαλαάμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ  
τοῦ Κορὲ ἀπώλοντο.
- 12 <sup>2</sup> Petr. <sup>2, 13-17.</sup> <sup>12</sup> Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐν ταῖς ἀγάπαις αὐτῶν σπιλά-  
δες, συνευωχούμενοι ἀφύβως, ἑαυτοὺς ποιμαί-  
νοντες, νεφέλαι ἀνυδροὶ ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμε-  
ναι, δένδρα φθινοπωρινά, ἄκαρπα, δις ἀποθανόντα,  
ἐχριζωθέντα, <sup>13</sup> Κύματα ἄγρια θαλάσσης ἐπαφρί-  
ζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται, οἷς  
ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται.
- 14 <sup>1</sup> Apoc. <sup>1, 7.</sup> <sup>14</sup> Ἐπροφήτευσεν δὲ καὶ τούτοις ἑβδομος ἀπὸ  
Ἄδὰμ Ἐνώχ, λέγων· Ἴδού ἦλθεν Κύριος ἐν  
ἀγίαις μυριάσιν αὐτοῦ, <sup>15</sup> Ποιῆσαι κρί-  
σιν κατὰ πάντων καὶ ἐλέγξαι πάντα  
τοὺς ἀσεβεῖς περὶ πάντων τῶν ἔργων  
ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ  
πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ'  
16 <sup>2</sup> Petr. <sup>2, 18.</sup> αὐτοῦ ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς. <sup>16</sup> Οὗτοί εἰσιν  
γογγυσταί, μεμφίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν

<sup>9</sup> Dan. 12, 1. Deut. 34, 5. Zach. 3, 2. <sup>11</sup> Gen. 4, 8.  
Num. 22, 23; 16, 32. <sup>13</sup> Is. 57, 20. <sup>14</sup> Gen. 5, 18. <sup>14</sup> a. (Gen.  
2, 9.) <sup>16</sup> Ps. 16, 10.

πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκά,  
 θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. <sup>17</sup> Ὑμεῖς <sup>17<sup>a</sup> Petr.</sup>  
 δέ, ἀγαπητοί, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προ- <sup>3, 2<sup>s</sup>.</sup>  
 ειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν <sup>1<sup>i</sup> Tim.</sup>  
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, <sup>18</sup> Ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐπ' ἐσχάτου <sup>4, 1.</sup>  
 χρόνου ἔσονται ἐμποῖχται, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπι- <sup>2 Tim.</sup>  
 θυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν. <sup>3, 1.</sup> <sup>18<sup>a</sup> Petr.</sup>  
<sup>3, 3i</sup>  
<sup>2, 10.</sup>

<sup>19</sup> Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες ἑαυτούς,  
 ψυχικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. <sup>20</sup> Ὑμεῖς δέ, ἀγα-  
 πητοί, ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς τῇ ἀγιωτάτῃ ὑμῶν  
 πίστει ἐν πνεύματι ἀγίῳ πρᾶσευχόμενοι, <sup>21</sup> Ἐαυ-  
 τοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ  
 ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ξωὴν  
 αἰώνιον. <sup>22</sup> Καὶ οὖς μὲν ἐλέγχετε διαχρινομένους·  
<sup>23</sup> Οὖς δὲ σώζετε ἐκ πυρὸς ἀρπάζοντες· οὖς δὲ  
 ἐλεᾶτε ἐν φόβῳ, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς  
 ἐσπιλωμένον χιτῶνα.

<sup>24</sup> Τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι ὑμᾶς ἀπταίστους <sup>24 s.</sup>  
 καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους <sup>Rom. 16,</sup>  
 ἐν ἀγαλλιάσει, <sup>25</sup> Μόνῳ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν διὰ <sup>25 ss.</sup>  
 Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν δόξα, μεγαλω- <sup>25<sup>i</sup> Tim.</sup>  
 σύνη, κράτος καὶ ἐξουσία πρὸ παντὸς τοῦ αἰῶνος <sup>1, 17.</sup>  
 καὶ νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. <sup>2 Petr.</sup>  
<sup>3, 18.</sup>

<sup>23</sup> Am. 4, 11. Zach. 3, 2. Is. 64, 6.





# ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ.



# ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ

## ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

### CAPUT I.

*Ioannes septem Ecclesiis dicit salutem. Patmi divinitus tactus iubetur scribere quae viderit, et quae sint et quae oporteat fieri post haec. Visio filii hominis cum septem candelabris et stellis.*

<sup>1</sup> Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ <sup>1 22, 6.</sup>  
ὁ θεός, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι  
ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου  
αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, <sup>2</sup> Ὃς ἐμαρτύρησεν <sup>2 1, 9;</sup>  
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ <sup>6, 9.</sup>  
Χριστοῦ, ὅσα εἶδεν. <sup>3</sup> Μακάριος ὁ ἀναγινώσκων <sup>3 22, 10.</sup>  
καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας καὶ  
τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα· ὁ γὰρ καιρὸς  
ἐγγύς.

<sup>4</sup> Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ  
Ἀσίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν  
καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων  
ἃ ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, <sup>5</sup> Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ <sup>5 1 Cor.</sup>  
Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος τῶν <sup>15, 20.</sup>  
νεκρῶν καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς· τῷ <sup>Col. 1, 18.</sup>  
ἀγαπῶντι ἡμᾶς καὶ λούσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρ- <sup>Hebr.</sup>  
τιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, <sup>9, 14.</sup> <sup>1 Petr.</sup>  
<sup>1, 19.</sup> <sup>1 Io. 1, 7.</sup> <sup>6 5, 10.</sup> Καὶ ἐποίησεν  
ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ· ἡ  
αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν

<sup>1</sup> Dan. 2, 28 s.    <sup>4</sup> Ex. 3, 14.    <sup>5</sup> Ps. 88, 28; 51, 4.    <sup>6</sup> Ex.  
19, 6.    Is. 61, 6.    Dan. 7, 22. 27.

7 Matth. αἰώνων· ἀμήν. <sup>7</sup> Ἴδὸν ἔρχεται μετὰ τῶν  
<sup>24, 30.</sup> νεφελῶν, καὶ ὕψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλ-  
 Iud. <sup>14.</sup> μὸς καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν, καὶ  
 κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς  
 8 <sup>1, 4;</sup> γῆς· ναί· ἀμήν. <sup>8</sup> Ἐγὼ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ.  
<sup>21, 6;</sup> ἀρχὴ καὶ τέλος, λέγει Κύριος ὁ θεός, ὁ ὢν καὶ  
<sup>22, 13.</sup> ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ.  
 9 <sup>22, 8.</sup> Ἐγὼ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συν-  
 2 Thess. κοινωνός ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ,  
<sup>3, 5.</sup> ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλου-  
 Apoc. <sup>1,</sup> μένῃ Πάτμῳ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τὴν  
<sup>2;</sup> <sup>6, 9.</sup> μαρτυρίαν Ἰησοῦ. <sup>10</sup> Ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ  
 10 <sup>4, 18.</sup> κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν  
 11 <sup>2, 1. 8.</sup> μεγάλην ὡς σάλπιγξος, <sup>11</sup> Λεγούσης· <sup>9</sup> Ὁ βλέπεις,  
<sup>12, 18;</sup> <sup>3;</sup> γράψον εἰς βιβλίον καὶ πέμψον ταῖς ἐπτὰ ἐκκλη-  
 1. <sup>7, 14.</sup> σίαις, εἰς Ἐφεσον καὶ εἰς Σμύρναν καὶ εἰς Πέργα-  
 μον καὶ εἰς Θυάτειρα καὶ εἰς Σάρδεις καὶ εἰς  
 Φιλαδελφίαν καὶ εἰς Λαοδικίαν. <sup>12</sup> Καὶ ἐπέστρεψα  
 βλέπειν τὴν φωνήν, ἣτις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ· καὶ  
 ἐπιστρέψας εἶδον ἐπτὰ λυχνίας χρυσαῖς, <sup>13</sup> Καὶ ἐν  
 μέσῳ τῶν ἐπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώ-  
 14 <sup>2, 18.</sup> που, ἐνδεδυμένον ποδήρη καὶ περιεζωσμέ-  
 νον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσοῦν. <sup>14</sup> Ἡ δὲ  
 κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡς  
 ἔριον λευκόν, ὡς χιών, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ  
 αὐτοῦ ὡς φλόξ πυρός, <sup>15</sup> Καὶ οἱ πόδες  
 αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ  
 πεπυρωμένῳ, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ  
 ὕδατων πολλῶν, <sup>16</sup> Καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ  
 αὐτοῦ ἀστέρας ἐπτὰ, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ

<sup>7</sup> Dan. 7, 13. Is. 3, 13; 40, 5. Zach. 12, 10 ss. (Gen. 12, 3 etc.)  
<sup>8</sup> Is. 41, 4; 44, 6; 48, 12. Am. 4, 13 etc. <sup>12</sup> Ex. 37, 23. Zach. 4, 2.  
<sup>13</sup> Dan. 7, 13; 10, 5. <sup>14</sup> Dan. 7, 9; 10, 6. <sup>15</sup> Dan. 10, 6. Ex.  
 1, 24. <sup>16</sup> Is. 49, 2. Iud. 5, 31.

ρομφαία δίστομος ὀξεία ἐκπορευομένη, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ. <sup>17</sup> Καὶ ὅτε εἶδον αὐτόν, ἔπεσα πρὸς τοὺς <sup>17 2, 8;</sup> πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός. καὶ ἔθηκεν τὴν δεξιάν <sup>22, 13.</sup> αὐτοῦ ἐπ' ἐμέ, λέγων· Μὴ φοβοῦ, ἐγὼ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος <sup>18</sup> Καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρὸς καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ ἔχω τὰς κλείς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ἅδου. <sup>19</sup> Γράφον οὖν ἃ εἶδες καὶ ἃ εἰσὶν καὶ ἃ μέλλει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα. <sup>20</sup> Τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων οὗς εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσαῖς· οἱ ἑπτὰ ἀστέρες ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσὶν, καὶ αἱ λυχνίαι αἱ ἑπτὰ ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσὶν.

## CAPUT II.

*Epistolae ad Ecclesias Ephesi, Smyrnae, Pergami et Thyatirae. Doctrina Nicolaitarum. Laus eam non admittentibus, minae non poenitentibus, vincenti praemium.*

<sup>1</sup> Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας γράφον· <sup>1Act.19s.</sup> Τύδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ <sup>Apoc. 1, 16. 13.</sup> δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν· <sup>2</sup> Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ <sup>2:Thess. 1,3. 1Io. 4, 1 ss. 2 Cor. 11, 13.</sup> τὸν κόπον καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνη βασιτάσαι κακούς, καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους καὶ οὐκ εἰσὶν, καὶ εὖρες αὐτοὺς ψευδεῖς· <sup>3</sup> Καὶ ὑπομονήν ἔχεις, καὶ ἐβάστασας διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἐκοπίασας. <sup>4</sup> Ἀλλὰ <sup>42,14.20.</sup> ἔχω κατὰ σοῦ ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκες. <sup>5</sup> Μνημόνευε οὖν πόθεν πέπτωκας, καὶ <sup>5 3, 3.</sup> μετανόησον καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ

<sup>17</sup> Ib. 41, 4; 44, 2. 6; 48, 12. Dan. 10, 9. 12. <sup>19</sup> Dan. 2, 29.

- τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς. <sup>6</sup> Ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν, ἃ καὶ γὰρ μισῶ. <sup>7</sup> Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὃ ἐστὶν ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ μου.
- <sup>8</sup> 1, 17 s. <sup>8</sup> Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, <sup>9</sup> 2 Cor. ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν· <sup>9</sup> Οὐιδά σου τὴν <sup>6, 10;</sup> <sup>8, 9.</sup> θλίψιν καὶ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ· καὶ τὴν βλασφημίαν ἐκ τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἑαυτούς, καὶ οὐκ εἰσὶν ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ.
- <sup>10</sup> 10 Iac. <sup>1, 12.</sup> <sup>10</sup> Μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πύσχειν. Ἰδοὺ μέλλει βάλλειν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῆτε· καὶ ἔξετε θλίψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον <sup>11</sup> 20, 6. τῆς ζωῆς. <sup>11</sup> Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· Ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῆ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου.
- <sup>12</sup> 1, 16. <sup>12</sup> Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν· <sup>13</sup> Οὐιδά ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ· καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου· καὶ οὐκ ἠρονήσω τὴν πίστιν μου, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς Ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου ὁ σατανᾶς κατοικεῖ. <sup>14</sup> Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα· ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδασχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκεν τῷ Βαλαάκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. <sup>15</sup> 2, 6. φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι· <sup>15</sup> Οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδασχὴν Νικολαϊτῶν ὁμοίως. <sup>16</sup> 2, 5; <sup>3, 3.</sup> <sup>16</sup> Μετανόησον· εἰ δὲ μὴ, ἐρχομαί σοι ταχύ, καὶ

<sup>6</sup> Ps. 138, 21 s.    <sup>7</sup> Gen. 2, 9; 3, 3. Ez. 31, 8.    <sup>8</sup> Is. 44, 6.  
<sup>10</sup> Dan. 1, 12. 14.    <sup>14</sup> Num. 24, 3; 25, 1 s.; 31, 16.

πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. <sup>17</sup> Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει <sup>17, 7 etc.</sup> ταῖς ἐκκλησίαις· Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ τοῦ μάννα <sup>10, 6, 31 s.</sup> τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, <sup>Hebr.</sup> καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, <sup>9, 4.</sup> οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων. <sup>Αποκ.</sup>

<sup>18</sup> Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν θουατείροις ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ.

<sup>19</sup> Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν διακονίαν καὶ τὴν ὑπομονὴν σου, καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. <sup>19, 2, etc.</sup> <sup>Hebr.</sup> <sup>6, 10.</sup> <sup>20</sup> Ἄλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὅτι ἀφεῖς τὴν <sup>20 2, 14.</sup> γυναῖκα Ἰεζάβελ, ἣ λέγουσα ἑαυτὴν προφητιν, καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς δούλους πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα. <sup>21</sup> Καὶ ἔδωκα αὐτῇ

χρόνον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. <sup>22</sup> Ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς εἰς θλίψιν <sup>22 17, 2;</sup> <sup>18, 9.</sup> μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. <sup>23</sup> Καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ, καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ ἐραυνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. <sup>24</sup> Ὑμῖν δὲ λέγω τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν θουατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσιν τὴν διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βιβλία τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν· Οὐ βάλλω ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βῆρος. <sup>25</sup> Πλὴν ὃ ἔχετε, κρατήσατε <sup>25 3, 11.</sup> ἄχρι οὗ ἂν ἤξω. <sup>26</sup> Καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξ-

17 Is. 62, 2. 18 Dan. 10, 6. 20 3 Reg. 16, 31. 4 Reg. 9, 22. 23 1 Reg. 16, 7. 4 Reg. 10, 7. 1er. 11, 20; 17, 10; 20, 12. Ps. 7, 10; 61, 13. 26 s. Ps. 2, 8 s.



27 12, 5. ουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, 27 Καὶ ποιμανεῖ  
 αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη  
 τὰ κεραμικὰ συντριβεται, ὡς καὶ ἐίληφα  
 28 22, 16. παρὰ τοῦ πατρός μου, 28 Καὶ δώσω αὐτῷ τὸν  
 29 2, 7 etc. ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. 29 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω  
 τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

## CAPUT III.

*Epistolae ad Ecclesias Sardis, Philadelphiae et Laodiciae. Ierusalem nova. Trepidus ad poenitentiam revocatur. Christus ad ostium stans et pulsans. Vincenti praemium.*

1 11, 4, 16; 2, 18, etc. 1 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας  
 γράφον· Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα  
 τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας· Οἶδά σου τὰ  
 ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῆς, καὶ νεκρὸς εἶ.  
 2 16, 15. 2 Γίνου γρηγορῶν, καὶ στήρισον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλον  
 ἀποθανεῖν· οὐ γὰρ εὐρηκά σου τὰ ἔργα πε-  
 3 1 Thess. 5, 2. 3 πληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μου. 3 Μνημόνευε  
 2 Petr. 3, 10. 4 οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει καὶ μετα-  
 24, 42 ss. 4 ἄλλὰ ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ  
 ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ περιπατήσουσιν  
 5 Matth. 10, 32. 5 μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. 5 Ὁ νικῶν,  
 10, 32. 6 οὕτως περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ  
 10, 32. 6 ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου  
 10, 32. 7 τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν-  
 10, 32. 7 ὄπιον τοῦ πατρός μου καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων  
 10, 32. 8 αὐτοῦ. 6 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα  
 λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

7 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφίᾳ ἐκκλη-  
 σίας γράφον· Τάδε λέγει ὁ ἄγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ

2 Ex. 34, 4. 16. 5 Ps. 68, 29. Ex. 32, 32 s. 7 Is. 22, 22. Job 12, 14.

ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ Δαυεῖδ, ὁ ἀνοίγων  
καὶ οὐδεὶς κλείσει, καὶ κλείων καὶ οὐδ-  
εὶς ἀνοίγει· <sup>8</sup> Οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέ- <sup>8-2, 2 etc.</sup>  
δωχα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεφγμένην, ἣν οὐδεὶς <sup>13</sup>  
δύναται κλεῖσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν,  
καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ  
ὄνομά μου. <sup>9</sup> Ἴδοὺ διδῶ ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ <sup>9 2, 9.</sup>  
σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι,  
καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ φεύδονται· ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς  
ἵνα ἤξουσιν καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν  
σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε. <sup>10</sup> Ὅτι  
ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγὼ σε  
τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλού-  
σης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι  
τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. <sup>11</sup> Ἐρχομαι ταχύ· <sup>11 22, 7;</sup>  
κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν <sup>2, 25.</sup>  
σου. <sup>12</sup> Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στυλὸν ἐν τῷ <sup>12 21, 2;</sup>  
ναῶ τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι, <sup>2, 17.</sup>  
καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου, καὶ <sup>Gal. 4, 26.</sup>  
τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου, τῆς καινῆς  
Ἰερουσαλὴμ, ἣ καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ  
τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. <sup>13</sup> Ὁ  
ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκ-  
κλησίαις.

<sup>14</sup> Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικίᾳ ἐκκλησίας <sup>14 19, 11.</sup>  
γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς <sup>Io. 14, 6.</sup>  
καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ· <sup>Col. 1, 15.</sup>  
<sup>15</sup> Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε  
ζεστός· ὕφελον ψυχρὸς ἢς ἢ ζεστός. <sup>16</sup> Οὕτως  
ὅτι χλιαρὸς εἶ καὶ οὔτε ψυχρὸς οὔτε ζεστός, μέλλω  
σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου. <sup>17</sup> Ὅτι λέγεις  
ὅτι πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα καὶ οὐδενός

<sup>9</sup> Is. 45, 14; 43, 4. <sup>12</sup> Is. 56, 5. Ez. 48, 35. Is. 62, 2.  
<sup>14</sup> Prov. 8, 22. <sup>17</sup> Osee 12, 9.

χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος  
καὶ ὁ ἐλεεινὸς καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός·  
18 Συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον  
πεπευρωμένον ἐκ πυρός ἵνα πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια  
λευκὰ ἵνα περιβάλῃ καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνῃ  
τῆς γυμνότητός σου, καὶ κολλύριον ἕγχρισαι τοὺς  
10 Hebr. 12, 9. ὀφθαλμούς σου ἵνα βλέπῃς. 19 Ἐγὼ ὄσους ἐὰν  
φιλῶ ἐλέγγω καὶ παιδεύω· ζήλευε οὖν καὶ μετα-  
νόησον. 20 Ἴδου ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω·  
ἐὰν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν  
θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν, καὶ δειπνήσω  
21 μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ. 21 Ὁ νικῶν,  
21 Matth. 19, 28. δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου.  
ὡς καὶ γὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρὸς  
22 μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. 22 Ὁ ἔχων οὖς ἀκού-  
2, 7 etc. σάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

## CAPUT IV.

*Aperitur theatrum caeleste. Dei thronus cum viginti quatuor  
senioribus et quatuor animalibus, assidue Deum glorificantibus.*

1 1, 10; 1 1, 19; 22, 0. 1 Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεωγμένη  
ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη, ἣν ἤκουσα  
ὡς σάλπιγγος λαλοῦσῃς μετ' ἐμοῦ, λέγων· Ἀνάστα  
ὦδε, καὶ δεῖξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.  
2 Καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι· καὶ ἰδοὺ  
θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου  
3 καθήμενος. 3 Καὶ ὁ καθήμενος ὅμοιος λίθῳ  
3 1, 11; 10, 1. ἰασπιδίῳ καὶ σαρδίῳ, καὶ ἵρις κυκλῶθεν τοῦ θρόνου  
4 ὅμοιος ὁράσει σμαραγδίνῳ. 4 Καὶ κυκλῶθεν τοῦ  
4 1, 10; 3, 4 2. θρόνου θρόνοι εἴκοσι τέσσαρες, καὶ ἐπὶ τῶν  
θρόνων εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι καθήμε-

19 Prov. 3, 12. 20 Cant. 5, 2. — 1 Ex. 19, 10. Dan 2, 30  
2 & 22, 1, 20 ss. 2 Is. 5, 2.

νους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ ἐπὶ  
 τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς. <sup>5</sup> Καὶ <sup>5</sup> 8, 5;  
 ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ <sup>11, 19;</sup>  
 καὶ βρονταί· καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι <sup>5, 6.</sup>  
 ἐνώπιον τοῦ θρόνου, ἃ εἰσιν τὰ ἑπτὰ πνεύματα  
 τοῦ θεοῦ. <sup>6</sup> Καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα <sup>6</sup> 15, 2.  
 θαλίνη ὁμοία χρυστάλλῳ· καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου  
 καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσερα ζῶα γέμοντα ὀφθαλ-  
 μῶν ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν. <sup>7</sup> Καὶ τὸ ζῶον τὸ  
 πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον  
 μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς  
 ἀνθρώπου, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῶ πετο-  
 μένῳ. <sup>8</sup> Καὶ τὰ τέσσερα ζῶα, ἐν καθ' ἐν αὐτῶν ἔχον <sup>8</sup> 1, 8.  
 ἀνὰ πτέρυγας ἕξ, κυκλόθεν καὶ ἔσωθεν γέμουσιν  
 ὀφθαλμῶν· καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ  
 νυκτός, λέγοντες· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος  
 ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ  
 ἐρχόμενος. <sup>9</sup> Καὶ ὅταν δώσουσιν τὰ ζῶα δόξαν <sup>9</sup> 21, 5;  
 καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ <sup>15, 7.</sup>  
 θρόνῳ, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,  
<sup>10</sup> Πεσοῦνται οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἐν-  
 ὠπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσ-  
 κυνήσουσιν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,  
 καὶ βαλοῦσιν τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ  
 θρόνου, λέγοντες· <sup>11</sup> Ἄξιος εἶ, ὁ κύριος καὶ ὁ θεὸς <sup>11</sup> 5, 12s.;  
 ἡμῶν, λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν <sup>10, 6.</sup>  
 δύναμιν· ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ  
 θέλημά σου ἦσαν καὶ ἐκτίσθησαν.

<sup>5</sup> Ez. 1, 13. Ex. 19, 16; 25, 37. Zach. 4, 2. <sup>6</sup> Ez. 1, 22;  
 5, 18. (Ex. 24, 18.) <sup>7</sup> Ez. 1, 10. <sup>8</sup> Is. 6, 2 s. Ez. 1, 18.  
 Is. 6, 3. Am. 3, 13 etc. Ex. 3, 14. <sup>9</sup> Is. 6, 1. Deut. 32, 40.

## CAPUT V.

*Liber septem sigillorum aperiendus traditur Agno. Agnus caelestibus canticis et ab omni creatura maxime celebratur.*

- <sup>1</sup> Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ὀπισθεν, κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτὰ. <sup>2</sup> Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ· Τίς ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ λύσαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ; <sup>3</sup> Καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲ ὑποκάτω τῆς γῆς ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό. <sup>4</sup> Καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολὺ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὐρέθῃ ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον οὔτε βλέπειν αὐτό. <sup>5</sup> Καὶ εἰς ἕκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι· Μὴ κλαῖε· ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ρίζα Δαυεὶδ, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ τὰς ἑπτὰ σφραγίδας αὐτοῦ.
- <sup>6</sup> Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἄρνιον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ, οἳ εἰσιν τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ, ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. <sup>7</sup> Καὶ ἦλθεν καὶ εἴληφεν ἕκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου.
- <sup>8</sup> Καὶ ὅτε ἔλαβεν τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ ἁρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάραν καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἱ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων. <sup>9</sup> Καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν, λέγοντες· Ἄξιός ἐστι λαβεῖν τὸ βιβλίον καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγύρασας

<sup>1</sup> Es. 2, 9 s. Is. 29, 11. <sup>5</sup> Gen. 49, 9 s. Is. 11, 1. 20.  
<sup>6</sup> Is. 53, 7. Zach. 4, 10. <sup>8</sup> Ps. 140, 2. <sup>9</sup> Ps. 143, 9.

τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς  
καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους, <sup>10</sup> Καὶ ἐποίησας <sup>10</sup> 1, 6.  
αὐτοὺς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλείαν καὶ ἱερεῖς, καὶ  
βασιλεύσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς. <sup>11</sup> Καὶ εἶδον, καὶ <sup>11</sup> 9, 16.  
ἤκουσα φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κύκλω τοῦ θρόνου  
καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἦν ὁ  
ἀριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυριάδων καὶ χιλιάδες  
χιλιάδων, <sup>12</sup> Λέγοντες φωνῇ μεγάλη· Ἄξιόν ἐστιν <sup>12</sup> 4, 11.  
τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν καὶ  
πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν καὶ τιμὴν καὶ δόξαν  
καὶ εὐλογίαν. <sup>13</sup> Καὶ πᾶν κτίσμα ὃ ἐν τῷ οὐρανῷ, <sup>13</sup> 5, 3;  
καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς <sup>4, 2 s.;</sup>  
<sup>7, 10.</sup>  
θαλάσσης ἃ ἐστίν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς· πάντα ἤκουσα  
λέγοντας· Τῷ καθήμενῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ  
ἀρνίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ  
κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. <sup>14</sup> Καὶ τὰ <sup>14</sup> 19, 4.  
τέσσερα ζῶα ἔλεγον· Ἀμήν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι  
ἔπεσαν καὶ προσεκύνησαν.

## CAPUT VI.

*Solvit Agnus sigilla priora sex. Significat primum victoriam Christi, ea quae sequuntur caedes et calamitates, sextum rerum omnium conversionem et futurum iudicium.*

<sup>1</sup> Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξεν τὸ ἀρνίον μίαν ἐκ <sup>1</sup> 5, 1 ss.  
τῶν ἐπτὰ σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν  
τεσσάρων ζώων λέγοντος ὡς φωνὴ βροντῆς  
Ἐρχου. <sup>2</sup> Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ  
ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων τύξον, καὶ ἐδόθη  
αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθεν νικῶν καὶ ἵνα νικήσῃ.  
<sup>3</sup> Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν δευτέραν,  
ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος· Ἐρχου.

<sup>10</sup> Ex. 19, 6. Is. 61, 6. Dan. 7, 22. 27. <sup>11</sup> Dan. 7, 10.  
<sup>12</sup> Is. 53, 7. <sup>13</sup> Is. 6, 1. — <sup>2</sup> ss. Zach. 1, 8 ss.; 6, 1 ss.

<sup>4</sup> Καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυρρός, καὶ τῷ καθήμενῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάζουσιν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη.

<sup>5</sup> Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν τρίτην, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος· Ἔρχου. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχον ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. <sup>6</sup> Καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγουσαν· Χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῶν δηναρίου, καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσης.

<sup>7</sup> Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου λέγοντος· Ἔρχου.

<sup>8</sup> Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ ὁ θάνατος, καὶ ὁ ἄδης ἠκολούθει μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς, ἀποκτεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς.

<sup>9</sup> Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν πέμπτην σφραγίδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν, ἣν εἶχον. <sup>10</sup> Καὶ ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες· Ἔως πότε, ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν

ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; <sup>11</sup> Καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐκάστῳ στολὴ λευκή, καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς ἵνα ἀναπαύσωνται ἕτι χρόνον μικρόν, ἕως πληρωθῶσιν καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτενεσθαι ὡς καὶ αὐτοί.

<sup>12</sup> Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν ἕκτην, καὶ σεισμός μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος

<sup>5</sup> 8. Ez. 4, 16; 5, 1. <sup>6</sup> Is. 3, 1. <sup>8</sup> Ez. 14, 21. Prov. 5, 5. Ier. 15, 2 s.  
<sup>10</sup> Ps. 78, 5. 10. Osee 4, 1. <sup>12</sup> Joel 2, 10; 3, 4. Ez. 32, 7 s.

ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ὅλη ἐγένετο ὡς αἷμα, <sup>13</sup> Καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς δρόνθους αὐτῆς ὑπὸ ἀνέμου μεγάλου σειομένη· <sup>14</sup> Καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον ἐλισσόμενον, καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν. <sup>15</sup> Καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ χιλιάρχοι καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἰσχυροὶ καὶ πᾶς δούλος καὶ ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὄρεων· <sup>16</sup> Καὶ λέγουσιν τοῖς ὄρεσιν καὶ ταῖς πέτραις· Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καυημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου, <sup>17</sup> Ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτῶν, καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

13 s.  
Matth.  
24, 29.

16 9, 6.  
Lc. 23, 30.  
Apoc.  
4, 2, 9;  
5, 1, 13.

## CAPUT VII.

*Eximuntur universa miserie centum quadraginta quattuor millia qui recensentur secundum tribus Israel. Innumeri pii iam defuncti ex omnibus gentibus, quorum describitur beatitas, in albis celebrantes Deum et Agnum.*

<sup>1</sup> Μετὰ τοῦτο εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἐστῶ- <sup>1 20, 8.</sup>  
τας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον. <sup>2</sup> Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγίδα θεοῦ ζῶντος· καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδύθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν

13 s. Is. 34, 4. 15 Is. 24, 21. Ier. 14, 3. Is. 2, 10. 19. 21.  
16 Is. 2, 19; 6, 1. Osee 10, 8. 17 Joel 3, 4. Zeph. 2, 3. Nah. 1, 6.  
Mal. 3, 2. — 1 Zach. 6, 5. Dan. 7, 2.



3 6, 6; γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, <sup>3</sup> Λέγων· Μὴ ἀδικήσητε  
<sup>9, 4;</sup>  
<sup>13, 16.</sup> τὴν γῆν μήτε τὴν θάλασσαν μήτε τὰ δένδρα,  
 ἄχρι σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν  
 4 14, 1. ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. <sup>4</sup> Καὶ ἤκουσα τὸν  
 ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων, ἑκατὸν τεσσεράκοντα  
 τέσσαρες χιλιάδες ἐσφραγισμένοι ἐκ πάσης φυλῆς  
 υἰῶν Ἰσραὴλ· <sup>5</sup> Ἐκ φυλῆς Ἰούδα δώδεκα χιλιάδες  
 ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς Ρουβὴν δώδεκα χιλιάδες,  
 ἐκ φυλῆς Γὰδ δώδεκα χιλιάδες, <sup>6</sup> Ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ  
 δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Νεφθαλεὶμ δώδεκα  
 χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Μανασσῆ δώδεκα χιλιάδες,  
<sup>7</sup> Ἐκ φυλῆς Συμεὼν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς  
 Λευεὶ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Ἰσάακ δώδεκα  
 χιλιάδες, <sup>8</sup> Ἐκ φυλῆς Ζαβουλὼν δώδεκα χιλιάδες,  
 ἐκ φυλῆς Ἰωσήφ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Βενια-  
 μεὶν δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.  
 9 5, 9. <sup>9</sup> Μετὰ ταῦτα εἶδον ὄχλον πολύν, ὃν ἀριθμῆ-  
 σαι αὐτὸν οὐδεὶς ἐδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ  
 φυλῶν καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν, ἐστῶτες ἐνώπιον  
 τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλη-  
 μένους στολὰς λευκὰς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν  
<sup>10</sup> 5, 13; αὐτῶν· <sup>10</sup> Καὶ κράζουσιν φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες·  
<sup>12, 10;</sup>  
<sup>19, 1.</sup> Ἡ σωτηρία τῷ θεῷ ἡμῶν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ  
<sup>11</sup> 5, 11; θρόνῳ καὶ τῷ ἀρνίῳ. <sup>11</sup> Καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι  
<sup>11, 16.</sup> εἰστήκεισαν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυτέ-  
 ρων καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσαν ἐνώπιον  
 τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνη-  
<sup>12</sup> 5, 12; σαν τῷ θεῷ, <sup>12</sup> Λέγοντες· Ἀμήν. ἡ εὐλογία καὶ  
<sup>4, 9.</sup> ἡ δόξα καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ τιμὴ  
 καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς  
<sup>13</sup> 7, 9. αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. <sup>13</sup> Καὶ ἀπεκρίθη εἰς  
 ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγων μοι· Οὗτοι οἱ περι-

<sup>3</sup> Ex. 9, 4. (Ex. 12, 23.)    <sup>5</sup> ss. Gen. 49, 8 ss.    <sup>9</sup> Dan. 5, 19.  
<sup>10</sup> Is. 6, 1.

βεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκὰς τίνες εἰσὶν καὶ πόθεν ἦλθον; <sup>14</sup> Καὶ εἶρηκα αὐτῷ· Κύριέ μου, σὺ οἶδας. καὶ εἶπέν μοι· Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου. <sup>15</sup> Διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ· καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου σκηνώσει ἐπ' αὐτούς. <sup>16</sup> Οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ πέση ἐπ' αὐτούς ὁ ἥλιος οὐδὲ πᾶν καῦμα, <sup>17</sup> Ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτούς καὶ ὁδηγήσει αὐτούς ἐπὶ ζωῆς πηγὰς ὑδάτων, καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

## CAPUT VIII.

*Sigillum septimum aperitur. Angeli septem cum septem tubis calamitatum, quorum quattuor canentes variae plagae adversus homines consequuntur.*

<sup>1</sup> Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν ἐβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμῶριον. <sup>2</sup> Καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους, οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστήκασιν, καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες. <sup>3</sup> Καὶ ἄλλος ἀγγελὸς ἦλθεν, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλὰ, ἵνα δώσει ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου. <sup>4</sup> Καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ

<sup>14</sup> Ex. 19, 10. 14. <sup>16</sup> Is. 49, 10. Ps. 120, 6. <sup>17</sup> Is. 49, 10; 25, 8. Ps. 22, 1 s. — <sup>2</sup> Tob. 12, 15. <sup>3</sup> s. Num. 16, 46. Ps. 140, 2. Num. 4, 11.

5 4 3 22. 23 **5** ἤκουσεν τὸν ἄγγελον ἐνώπιον τοῦ θρόνου. **6** Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος τὸν ἰδόντων, καὶ ἔπεσεν αὐτὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν βύβαλον, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένοντο βροταὶ καὶ ψυχαὶ καὶ ἄστροι καὶ σεισμοί.

**6** Καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οὗ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας ἤρξαντο ἐκποιεῖν ἡμᾶς. **7** Καὶ ὁ πρῶτος ἐσάλπισεν· καὶ ἐγένετο χάλασμα καὶ τὸ ὄμιον ἐν αἵματι καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκαύθη, καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκαύθη, καὶ τὰς ἡμέρας ἡμισυὸς κατεκαύθη.

**8** Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ὡς ὄμιον μέγα πύριον καίονμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα.

**9** Καὶ ἀπέθανον τὸ τρίτον τῶν κισσάτων τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς, καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεσθάρησαν.

10 9, 1. **10** Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καίονμενος ὡς λαμπάς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων. **11** Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται Ὁ Ἄψινθος· καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν.

12 6, 12. **12** Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἐπλήρη τὸ τρίτον τοῦ ἡμίου καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φάνη τὸ τρίτον αὐτῆς, καὶ ἡ νύξ ὁμοίως. **13** Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα

13 14, 6. ἐνός ἀετοῦ πετομένου ἐν μεσουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ· Οὐαὶ, οὐαὶ, οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν

5 Lev. 10, 1; 16, 12. Ex. 10, 2. 7 Ex. 9, 24. Is. 28, 2.  
8 Ier. 51, 25. Ex. 7, 20. 10 Is. 14, 12. Dan. 8, 10. 11 Ier. 9, 15. 12 Am. 8, 9.

ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σὺλπίζειν.

## CAPUT IX.

*Tubae quinta et sexta. Locustae ex abyssu, indicantes hostium copias cum rege Abaddon homines cruciaturas. Soluti angeli quattuor cum exercitu equestri tertiam partem hominum perdituro.*

<sup>1</sup> Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ εἶδον <sup>1 8, 10; 20, 1.</sup> ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκῶτα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεῖς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου.  
<sup>2</sup> Καὶ ἤνοιξεν τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου· καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου μεγάλης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἄηρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος. <sup>3</sup> Καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς. <sup>4</sup> Καὶ <sup>4 7, 2 s.</sup> ἐρρέθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν γλωρὸν οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες οὐκ ἔχουσιν τὴν σφραγίδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. <sup>5</sup> Καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτούς, ἀλλ' ἵνα βασανισθῶσονται μῆνας πέντε· καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν ὡς βασανισμὸς σκορπίου, ὅταν παίσῃ ἄνθρωπον. <sup>6</sup> Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις <sup>6 6, 16. Luc. 23, 30.</sup> ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον καὶ οὐ μὴ εὕρῃσουσιν αὐτόν, καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν καὶ φεύξεται ὁ θάνατος ἀπ' αὐτῶν. <sup>7</sup> Καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι ὅμοιοι χρυσοῦ, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα

<sup>2</sup> Ex. 19, 18. Joel 2, 10. <sup>3</sup> s. Ex. 10, 12. <sup>6</sup> Job 3, 21. Ier. 8, 3. Is. 2, 19. Osee 10, 8. <sup>7</sup> Sap. 16, 9. Joel 2, 4.

ἀνθρώπων. <sup>8</sup> Καὶ εἶχαν τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν, <sup>9</sup> Καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς, καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερυγῶν αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον. <sup>10</sup> Καὶ ἔχουσιν οὐράς ὁμοίας σκορπίοις, καὶ κέντρα ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε. <sup>11</sup> Ἐχουσιν ἐπ' αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ Ἰβραϊστὶ Ἀβαδδὼν, ἐν δὲ τῇ Ἑλληνικῇ <sup>12</sup> ὄνομα ἔχει Ἀπολλύων. <sup>12</sup> Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν· ἰδοὺ ἔρχονται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα.

<sup>13</sup> Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσύλπισεν· καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσαίρων κερμάτων τοῦ θυσια-  
<sup>14</sup> <sup>7, 1;</sup> <sup>16, 12.</sup> στηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, <sup>14</sup> Λέγοντα τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ, ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα·  
<sup>15</sup> <sup>20, 7;</sup> <sup>8, 7 ss.</sup> Δύσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ Εὐφράτῃ. <sup>15</sup> Καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἠτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτόν, ἵνα <sup>16</sup> <sup>7, 4;</sup> <sup>5, 11.</sup> ἀποκτείνωσιν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. <sup>16</sup> Καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἵππικοῦ δύο μυριάδες μυριάδων· ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. <sup>17</sup> Καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν, ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ καπνὸς καὶ θεῖον. <sup>18</sup> Ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. <sup>19</sup> Ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν

<sup>8</sup> Iocel 1, 6. <sup>9</sup> Iocel 2, 5. Ier. 47, 3. <sup>11</sup> Iob 28, 22. <sup>13</sup> Ex. 30, 2, 10. <sup>17</sup> Iocel 2, 3. Iob 41, 10.

ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστὶν καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεισιν, ἔχουσαι κεφαλὰς, καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσιν. <sup>20</sup> Καὶ <sup>20 16, 21. 21. 1 Cor. 10, 20 etc.</sup> οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὔτε μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσουσιν τὰ δαιμόνια καὶ τὰ εἰδῶλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χαλκᾶ καὶ τὰ λίθινα καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύνανται οὔτε ἀκούειν οὔτε περιπατεῖν, <sup>21</sup> Καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν οὔτε <sup>21 18, 23; 17, 2. 5.</sup> ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

## CAPUT X.

*Angelus cum libro aperto. Mysteriorum perfectio instat ad vocem septimi angeli. Ioannes devorat librum angeli, iterum prophetaturus.*

<sup>1</sup> Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν κατα- <sup>1 5, 2; 4, 3; 1, 15.</sup> βαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένον νεφέλην, καὶ ἡ ἴρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός, <sup>2</sup> Καὶ ἔχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ <sup>2 5, 1.</sup> βιβλαρίδιον ἠνεωγμένον· καὶ ἔδηκεν τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς, <sup>3</sup> Καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ, ὥσπερ λέων μυκᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς. <sup>4</sup> Καὶ ὅτε <sup>4 1, 11. 19; 22, 10.</sup> ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, ἔμελλον γράφειν· καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν· Σφράγισσον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, καὶ μὴ αὐτὰ

<sup>20</sup> Ps. 105, 37; 114, 4 ss.; 134, 15 etc. Dan. 5, 4. 23. <sup>21</sup> Is. 47, 9. 12. Mich. 5, 12. Ez. 43, 9 etc. — <sup>2</sup> Ez. 2, 9. <sup>3</sup> Am. 3, 8; 1, 2. Osce 11, 10. <sup>4</sup> Dan. 12, 4. 9; 8, 26.

6 14 7 γρόγγυς. <sup>5</sup> Καὶ ὁ ἄγγελος, ὃν εἶδον ἐστῶτα ἐπὶ  
 τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἔθρεν τὴν χειρὰ  
 6 14 7 αὐτοῦ τὴν δεξιάν εἰς τὸν οὐρανόν, <sup>6</sup> Καὶ  
 ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν  
 αἰῶνων, ὅς ἔκτισεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ  
 ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ,  
 7 16 14 καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ. Ὅτι  
 γρόγγυς οὐδέτις ἔσται. <sup>7</sup> Ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις  
 τῆς φωνῆς τοῦ ἐβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ  
 σαλπίζειν, καὶ ἐτελέσθῃ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς  
 εἰρηγγέμισεν τοὺς ἑαυτοῦ δοῦλους τοὺς προσήτας.  
<sup>8</sup> Καὶ ἡ φωνή, ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάντε  
 ἰαυθῶσαν μετ' ἐμοῦ καὶ λέγονσαν· Ὑπαγε, λάβε τὸ  
 βιβλίον τὸ ἠνεωγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ  
 ἐστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. <sup>9</sup> Καὶ  
 ἀπηλόθον πρὸς τὸν ἄγγελον, λέγων αὐτῷ δοῦναί μοι  
 τὸ βιβλίον, καὶ λέγει μοι· Λάβε καὶ κατέφαγε αὐτό,  
 καὶ πιρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί  
 σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι. <sup>10</sup> Καὶ ἔλαβον τὸ βιβλίον  
 ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό·  
 καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκόν· καὶ ὅτε  
 11 7, 9 ἔφαγον αὐτό, ἐπιπρόσθη ἡ κοιλία μου. <sup>11</sup> Καὶ λέγει  
 μοι· Δεῖ σε πάντε προσχητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς καὶ ἔθνε-  
 σιν καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεύουσιν πολλοῖς.

## CAPUT XI.

*Metiendum tempus. Duo testes necati a bestia reviviscunt  
 et caelum ascendunt. Tuba septima. Viginti quattuor seniores  
 Deo gratias agunt. Tempus Dei in caelo apertum.*

1 21, 15. <sup>1</sup> Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων·  
 Ἐγειρε καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ

5 s. Dan. 12, 7. Gen. 14, 22. 6 Deut. 32, 40. Ex. 20, 11.  
 Ps. 145, 6 etc. 7 Am. 3, 7. 8 ss. Ex. 2, 8 s.; 3, 1 ss. 11 Dan.  
 5, 19 — 1 Ex. 40, 3-47; 41, 13; 43, 13.

θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ.  
 2 Καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε <sup>2 21, 2; 13, 5.</sup>  
 ἔξω καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσης, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνε-  
 σιν, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἅγιαν πατήσουσιν μῆνας  
 τεσσαεράκοντα δύο. <sup>3</sup> Καὶ δώσω τοῖς δυσὶν μάρ- <sup>3 12, 6.</sup>  
 τυσὶν μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας δια-  
 κοσίας ἐξήκοντα, περιβεβλημένοι σάκκου. <sup>4</sup> Οὗτοί  
 εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐν-  
 ώπιον τοῦ κυρίου τῆς γῆς ἐστῶτες. <sup>5</sup> Καὶ <sup>5 Luc. 9, 54.</sup>  
 εἷ τις αὐτοὺς θέλει ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ  
 τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς  
 αὐτῶν· καὶ εἷ τις θελήσῃ αὐτοὺς ἀδικῆσαι, οὕτως  
 δεῖ αὐτὸν ἀποχτανθῆναι. <sup>6</sup> Οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν <sup>6 Luc. 4, 25. Apoc. 16, 3.</sup>  
 κλεῖσαι τὸν οὐρανόν, ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ τὰς ἡμέ-  
 ρας τῆς προφητείας αὐτῶν, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν  
 ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ  
 πατάξαι τὴν γῆν. ἐν πάσῃ πληγῇ ὁσάκις ἐὰν θελή-  
 σωσιν. <sup>7</sup> Καὶ ὅταν τελέσωσιν τὴν μαρτυρίαν αὐ- <sup>7 13, 1, 7; 17, 8.</sup>  
 τῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου  
 ποιήσει μετ' αὐτῶν πόλεμον, καὶ νικήσει αὐτούς,  
 καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς. <sup>8</sup> Καὶ τὸ πτώμα αὐτῶν  
 ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἣτις  
 καλεῖται πνευματικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος, ὅπου  
 καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. <sup>9</sup> Καὶ βλέπουσιν <sup>9 10, 11.</sup>  
 ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν  
 τὸ πτώμα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἡμισυ, καὶ τὰ  
 πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφίουσιν τεθῆναι εἰς μνήμα.  
<sup>10</sup> Καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ'  
 αὐτοῖς, καὶ εὐφραίνονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν  
 ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν  
 τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. <sup>11</sup> Καὶ μετὰ τὰς

4 Zach. 4, 3. 11. 14. 5 4 Reg. 1, 10. 6 3 Reg. 17, 1.  
 Ex. 7, 19 s. 7 Dan. 7, 3. 7. 21. 8 Is. 1, 9 s. 10 Esth.  
 9, 19. 22. 11 Ez. 37, 5. 10.





ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ σεισμὸς καὶ χάλαζα μεγάλη.

CAPUT XII.

*Mulier Messiam pariens et draco. Draco victus a Michaelē persequitur mulierem eiusque semen.*

<sup>1</sup> Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ· <sup>1</sup> <sup>15, 1.</sup> γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα· <sup>2</sup> Καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα κράζει ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν.  
<sup>3</sup> Καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ <sup>3</sup> <sup>13, 1.</sup> ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρός, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ διαδήματα, <sup>4</sup> Καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. καὶ ὁ δράκων ἔστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέκη, τὸ τέκνον αὐτῆς καταφάγη. <sup>5</sup> Καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄρρενα, <sup>5</sup> <sup>2, 27;</sup> ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν <sup>19, 15.</sup> ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ ἠρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ. <sup>6</sup> Καὶ <sup>6</sup> <sup>11, 3.</sup> ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέψωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐξήκοντα.

<sup>7</sup> Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ Μι- <sup>7</sup> <sup>Iud. 9.</sup> χαήλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, τοῦ πολεμῆσαι μετὰ τοῦ δράκοντος, καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησεν καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, <sup>8</sup> Καὶ οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ τύπος

<sup>2</sup> Mich. 4, 9 s. Is. 26, 17. <sup>3</sup> Ez. 29, 3. Dan. 7, 7. <sup>4</sup> Dan. 8, 10. Is. 14, 12 s. <sup>5</sup> Ps. 2, 9. <sup>6</sup> Dan. 12, 11. <sup>7</sup> Dan. 10, 21; 12, 1.



τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ ἔχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ. <sup>18</sup> Καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.

CAPUT XIII.

*Monstrum impietatis surgit de mari, Deum blasphemans sanctos debellans; monstrum alterum de terra, suadens cogensque prioris et imaginis eius cultum. Numerus monstri sexcenti sexaginta sex.*

<sup>1</sup> Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, <sup>1</sup> <sup>11, 7;</sup>  
 ἔχον κέρατα δέκα καὶ κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ ἐπὶ <sup>12, 3;</sup>  
 τῶν κερμάτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς <sup>17, 3.</sup>  
 κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας. <sup>2</sup> Καὶ τὸ  
 θηρίον, ὃ εἶδον, ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες  
 αὐτοῦ ὡς ἄρκου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα  
 λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν  
 αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἐξουσίαν μεγάλην.  
<sup>3</sup> Καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην <sup>3</sup> <sup>17, 8.</sup>  
 εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ  
 ἐθεραπεύθη. καὶ ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ  
 θηρίου, <sup>4</sup> Καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι, ὅτι <sup>4</sup> <sup>18, 18.</sup>  
 ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν  
 τῷ θηρίῳ, λέγοντες· Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, καὶ  
 τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; <sup>5</sup> Καὶ ἐδόθη <sup>5</sup> <sup>11, 2.</sup>  
 αὐτῷ στόμα λαλοῦν μέγала καὶ βλασφημίας,  
 καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσερά-  
 κοντα δύο. <sup>6</sup> Καὶ ἤνοιξεν τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς <sup>6</sup> <sup>16, 9;</sup>  
 βλασφημίας πρὸς τὸν θεόν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα <sup>21, 3.</sup>  
 αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐ-  
 ρανῷ σκηνοῦντας. <sup>7</sup> Καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι <sup>7</sup> <sup>11, 7;</sup>  
 πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ νικῆσαι αὐτούς, καὶ <sup>7, 9;</sup>  
<sup>14, 6.</sup>

<sup>1</sup> Dan. 7, 3. 7. 19 s.    <sup>2</sup> Dan. 7, 4 ss. Osee 13, 7 s.    <sup>4</sup> (Ex. 15, 11.)    <sup>5</sup> Dan. 7, 8. 11. 25.    <sup>7</sup> Dan. 7, 21.

ἀνθρώπων. <sup>8</sup> Καὶ εἶχαν τρίγας ὡς τρίγας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν, <sup>9</sup> Καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς, καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερυγῶν αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον. <sup>10</sup> Καὶ ἔχουσιν οὐράς ὁμοίας σκορπίοις, καὶ κέντρα ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε. <sup>11</sup> Ἔχουσιν ἐπ' αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ Ἑβραϊστὶ Ἀβαδδὼν, ἐν δὲ τῇ Ἑλληνικῇ <sup>12</sup> ὄνομα ἔχει Ἀπολλύων. <sup>12</sup> Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν· ἰδοὺ ἔρχονται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα.

<sup>13</sup> Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσαύρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, <sup>14</sup> Λέγοντα τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ, ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα· <sup>14</sup> <sup>7, 1;</sup> <sup>16, 12.</sup> Λύσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ Εὐφράτῃ. <sup>15</sup> Καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἠτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτόν, ἵνα <sup>16</sup> ἀποκτείνωσιν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. <sup>16</sup> Καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἵππικοῦ δύο μυριάδες μυριάδων· ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. <sup>17</sup> Καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν, ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ βακινθίνους καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ καπνὸς καὶ θεῖον. <sup>18</sup> Ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. <sup>19</sup> Ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν

<sup>8</sup> I Joel 1, 6. <sup>9</sup> I Joel 2, 5. Ier. 47, 3. <sup>11</sup> Iob 28, 22. <sup>13</sup> Ex. 30, 2. 10. <sup>17</sup> I Joel 2, 3. Iob 41, 10.

Ἰππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστὶν καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεισιν, ἔχουσαι κεφαλᾶς, καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσιν. <sup>20</sup> Καὶ <sup>20 16, 11.</sup> οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ οὐκ ἀπεκτάνθησαν <sup>21. 1 Cor. 10, 20 etc.</sup> ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὔτε μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσουσιν τὰ δαιμόνια καὶ τὰ εἰδῶλα τὰ χρυσοῦ καὶ τὰ ἀργυροῦ καὶ τὰ χαλκοῦ καὶ τὰ λίθινα καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύνανται οὔτε ἀκούειν οὔτε περιπατεῖν, <sup>21</sup> Καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν οὔτε <sup>21 18, 23;</sup> ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν οὔτε ἐκ τῆς πορνείας <sup>17, 2. 5.</sup> αὐτῶν οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

### CAPUT X.

*Angelus cum libro aperto. Mysteriorum perfectio instat ad vocem septimi angeli. Ioannes devorat librum angeli, iterum prophetaturus.*

<sup>1</sup> Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν κατα- <sup>1 5, 2;</sup> βαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένον νεφέλην, <sup>4, 3;</sup> καὶ ἡ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ πρῶσ- <sup>1, 15.</sup> ωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός, <sup>2</sup> Καὶ ἔχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ <sup>2 5, 1.</sup> βιβλαρίδιον ἠνεωγμένον· καὶ ἔδηκεν τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς, <sup>3</sup> Καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ, ὡσπερ λέων μυκᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς. <sup>4</sup> Καὶ ὅτε <sup>4 1, 11.</sup> ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, ἔμελλον γράφειν· καὶ <sup>19; 22, 10.</sup> ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν· Σφράγι- σον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, καὶ μὴ αὐτὰ

<sup>20</sup> Ps. 105, 37; 114, 4 ss.; 134, 15 etc. Dan. 5, 4. 23. <sup>21</sup> Is. 47, 9. 12. Mich. 5, 12. Ez. 43, 9 etc. — <sup>2</sup> Ez. 2, 9. <sup>3</sup> Am. 3, 8; 1, 2. Osee 11, 10. <sup>4</sup> Dan. 12, 4. 9; 8, 26.

ἤρθη· <sup>4</sup> Καὶ ὁ ἄγγελος, ὃν εἶδον ἐστῶτα ἐπὶ  
 τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἤρεν τὴν χεῖρα  
 ἡ 14 7 ἀπὸ τῆς δεξιᾶν εἰς τὸν οὐρανόν, <sup>6</sup> Καὶ  
 ἔφησεν ἐν τῇ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν  
 αἰώνων, ὃς ἔκτισεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ  
 7 11 11 καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ· Ὅτι  
 χρόνος οὐδέτις ἔσται, <sup>7</sup> Ἄλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις  
 τῆς φωνῆς τοῦ ἐκδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ  
 αὐτὸς εἰπεῖν, καὶ ἐτελέσθῃ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς  
 εἰρηρεύσασιν τὰς ψυχὰς τῶν δούλων τοῦ προφήτου.

<sup>8</sup> Καὶ ἡ φωνή, ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν  
 λαλοῦσαν μετ' ἐμοῦ καὶ λέγουσαν· Ὑπαγε, λῖβε τὸ  
 βιβλίον τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ  
 δεξιῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. <sup>9</sup> Καὶ  
 ἀνέβη πρὸς τὸν ἄγγελον, λέγων ὡτῶ ἠδύναμι καὶ  
 τὸ βιβλίον, καὶ ἔφη μοι· Λίβε καὶ κτεσικτεῖς αὐτὸ·  
 καὶ ἐκίμασέν σου τὴν καρδίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στήθει  
 σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι. <sup>10</sup> Καὶ ἔκλιτον τὸ βιβλίον  
 ἐκ τῆς καρδίας τοῦ ἀγγέλου, καὶ κτεσικτεῖτον αὐτὸ·  
 καὶ ἦν ἐν τῷ στήθει μου ὡς μέλι γλυκὺ· καὶ ἔτε-  
 11 11 11 λέξατον ἐμοί, ἐπεκρινέθη ἡ καρδία μου. <sup>11</sup> Καὶ ἔτε-  
 λεσεν μοι· Ἰδοὺ σε τὸν πρῶτον τρωστῆσά σου ἐπὶ αὐτῶν οἱ ἔθνη  
 σου καὶ ἡ πόλις καὶ κατακτεῖσιν τὴν πόλιν.

ΚΑΠ. ΧΙ.

Ἐκδοματὸν ἀγγέλου· ὃν εἶδον ἐστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης  
 καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· ἠρθη τὴν χεῖρα ἀπὸ τῆς δεξιᾶν εἰς τὸν οὐρανόν·  
 ἔφησεν ἐν τῇ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ὃς ἔκτισεν τὸν οὐρανόν  
 καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ· ὅτι χρόνος οὐδέτις ἔσται· ἀλλ' ἐν ταῖς  
 ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἐκδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ αὐτὸς εἰπεῖν, καὶ  
 ἐτελέσθῃ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς εἰρηρεύσασιν τὰς ψυχὰς τῶν δούλων  
 τοῦ προφήτου.

καὶ ἡ φωνή, ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν λαλοῦσαν μετ' ἐμοῦ καὶ λέγουσαν· Ὑπαγε, λῖβε τὸ βιβλίον τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεξιῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

καὶ ἀνέβη πρὸς τὸν ἄγγελον, λέγων ὡτῶ ἠδύναμι καὶ τὸ βιβλίον, καὶ ἔφη μοι· Λίβε καὶ κτεσικτεῖς αὐτὸ· καὶ ἐκίμασέν σου τὴν καρδίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στήθει σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι.

θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ.  
<sup>2</sup> Καὶ τὴν ἀλλήν τὴν ἕξωθεν τοῦ ναοῦ ἔχβαλε <sup>2</sup> 21, 2;  
 ἕξω καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσης, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνε- <sup>13, 5.</sup>  
 σιν, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσιν μῆνας  
 τεσσαράκοντα δύο. <sup>3</sup> Καὶ δώσω τοῖς δυσὶν μάρ- <sup>3</sup> 12, 6.  
 τυσὶν μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας δια-  
 κοσίας ἕξῃκοντα, περιβεβλημένοι σάκκους. <sup>4</sup> Οὗτοι  
 εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐν-  
 ὤπιον τοῦ κυρίου τῆς γῆς ἐστῶτες. <sup>5</sup> Καὶ <sup>5</sup> Luc.  
 εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ <sup>9, 54</sup>  
 τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς  
 αὐτῶν· καὶ εἴ τις θελήσῃ αὐτοὺς ἀδικῆσαι, οὕτως  
 δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. <sup>6</sup> Οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν <sup>6</sup> Luc.  
 κλεῖσαι τὸν οὐρανόν, ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ τὰς ἡμέ- <sup>4, 25.</sup>  
 ρας τῆς προφητείας αὐτῶν, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν <sup>ApoC.</sup>  
 ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ <sup>16, 3.</sup>  
 πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ ὅσάκις ἐὰν θελή-  
 σωσιν. <sup>7</sup> Καὶ ὅταν τελέσωσιν τὴν μαρτυρίαν αὐ- <sup>7</sup> 13, 1, 7;  
 τῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου <sup>17, 8.</sup>  
 ποιήσει μετ' αὐτῶν πόλεμον, καὶ νικήσει αὐτούς,  
 καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς. <sup>8</sup> Καὶ τὸ πτώμα αὐτῶν  
 ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἣτις  
 καλεῖται πνευματικῶς Σύδομα καὶ Αἴγυπτος, ὅπου  
 καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. <sup>9</sup> Καὶ βλέπουσιν <sup>9</sup> 10, 11.  
 ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν  
 τὸ πτώμα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἡμισυ, καὶ τὰ  
 πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφίουσιν τεθῆναι εἰς μνήμα.  
<sup>10</sup> Καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ'  
 αὐτοῖς, καὶ εὐφραίνονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν  
 ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφηταὶ ἐβασάνισαν  
 τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. <sup>11</sup> Καὶ μετὰ τὰς

<sup>4</sup> Zach. 4, 3. 11. 14.      <sup>5</sup> 4 Reg. 1, 10.      <sup>6</sup> 3 Reg. 17, 1.  
 Ex. 7, 19 s.      <sup>7</sup> Dan. 7, 3. 7. 21.      <sup>8</sup> Is. 1, 9 s.      <sup>10</sup> Esth.  
 9, 19. 22.      <sup>11</sup> Ex. 37, 5. 10.



τρεῖς ἡμέρας καὶ ἡμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ  
 εἰσῆλθεν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας  
 αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέπεσεν ἐπὶ τοὺς θεω-  
 ροῦντας αὐτούς. <sup>12</sup> Καὶ ἤκουσαν φωνὴν μεγάλην  
 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν αὐτοῖς· Ἀνάβητε ὧδε.  
 καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ  
<sup>13</sup> ἐθεώρησαν αὐτούς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. <sup>13</sup> Καὶ ἐν  
<sup>6, 12 etc.;</sup>  
<sup>16, 18.</sup> ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ  
 δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσεν, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν  
 τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ  
 οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ  
<sup>14</sup> 9, 12. θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. <sup>14</sup> Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν·  
 ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ.  
<sup>15</sup> 10, 7;  
<sup>12, 10.</sup> <sup>15</sup> Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ  
 ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ λέγοντες·  
 Ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου τοῦ κυρίου  
 ἡμῶν καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασι-  
 λεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.  
<sup>16</sup> 4, 4 etc. <sup>16</sup> Καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον  
 τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν,  
 ἔπεσαν ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ προσεκίνησαν  
<sup>17</sup> 4, 8. τῷ θεῷ, <sup>17</sup> Λέγοντες· Εὐχαριστοῦμέν σοι, κύριε  
 ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὅτι  
 εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην καὶ ἐβασί-  
<sup>18</sup> 10, 7;  
<sup>13, 16;</sup>  
<sup>19, 2.</sup> λευσας. <sup>18</sup> Καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν  
 ἡ ὀργή σου καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι  
 καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου, τοῖς προ-  
 φῆταις καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ  
 ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ  
<sup>19</sup> 8, 5;  
<sup>16, 18, 21.</sup> διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν. <sup>19</sup> Καὶ  
 ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ᾤφθη

<sup>15</sup> Ps. 2, 2. 6. Dan. 2, 44; 7, 27.

<sup>18</sup> Ps. 2, 1; 114, 13.

<sup>19</sup> Ex. 31, 7 etc.

ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ,  
καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ  
καὶ σεισμὸς καὶ χάλαζα μεγάλη.

## CAPUT XII.

*Mulier Messiam pariens et draco. Draco victus a Michaele  
persequitur mulierem eiusque semen.*

<sup>1</sup> Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ· <sup>1</sup> <sup>15, 1.</sup>  
γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑπο-  
κάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς  
αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα· <sup>2</sup> Καὶ ἐν γαστρὶ  
ἔχουσα κράζει ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεχεῖν.  
<sup>3</sup> Καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ <sup>3</sup> <sup>13, 1.</sup>  
ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρός, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ  
καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ  
διαδήματα, <sup>4</sup> Καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον  
τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς  
τὴν γῆν. καὶ ὁ δράκων ἔστηκεν ἐνώπιον τῆς  
γυναικὸς τῆς μελλούσης τεχεῖν, ἵνα ὅταν τέξη, τὸ  
τέκνον αὐτῆς καταφάγῃ. <sup>5</sup> Καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄρρυνα, <sup>5</sup> <sup>2, 27;</sup>  
ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν <sup>19, 15.</sup>  
ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ ἠρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς  
πρὸς τὸν θεὸν καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ. <sup>6</sup> Καὶ <sup>6</sup> <sup>11, 3.</sup>  
ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ  
τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφω-  
σιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα.

<sup>7</sup> Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ Μι- <sup>7</sup> <sup>Iud. 9.</sup>  
χαήλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, τοῦ πολεμῆσαι μετὰ  
τοῦ δράκοντος, καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησεν καὶ οἱ  
ἄγγελοι αὐτοῦ, <sup>8</sup> Καὶ οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ τύπος

<sup>2</sup> Mich. 4, 9 s. Is. 26, 17. <sup>3</sup> Ez. 29, 3. Dan. 7, 7. <sup>4</sup> Dan.  
8, 10. Is. 14, 12 s. <sup>5</sup> Ps. 2, 9. <sup>6</sup> Dan. 12, 11. <sup>7</sup> Dan. 10, 21; 12, 1.

- 9 <sup>20, 2.</sup> εὐρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ. <sup>9</sup> Καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφεις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος διάβολος καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι <sup>10</sup><sub>17, 15;</sub> αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν. <sup>10</sup> Καὶ ἤκουσα <sup>19, 1.</sup> φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαν· Ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἐβλήθη ὁ κατήγωρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας <sup>11</sup><sub>7, 14;</sub> καὶ νυκτός. <sup>11</sup> Καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ <sup>6, 9.</sup> αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι <sup>12</sup><sub>18, 20.</sub> θανάτου. <sup>12</sup> Διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε, οὐρανοὶ καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες· οὐαὶ τῇ γῆ καὶ τῇ θαλάσῃ, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.
- <sup>13</sup><sub>12, 4.</sub> <sup>13</sup> Καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξεν τὴν γυναῖκα ἣτις ἔτεκεν τὴν ἄρσена. <sup>14</sup> Καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπου τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἡμισυ καιροῦ ἀπὸ προσ- <sup>15</sup><sub>17, 15.</sub> ὤπου τοῦ ὄψεως. <sup>15</sup> Καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφεις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς ὕδωρ ὡς ποταμόν, ἵνα αὐτὴν ποταμοφόρητον ποιήσῃ. <sup>16</sup> Καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικὶ, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιεν τὸν ποταμόν, ὃν ἔβαλεν <sup>17</sup><sub>14, 12;</sub> ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. <sup>17</sup> Καὶ ὠργίσθη <sup>19, 10. ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ ἀπῆλθεν ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς.</sup>

<sup>9</sup> Gen. 3, 1. Zach. 3, 1 s. <sup>10</sup> Job 1, 7 ss.; 2, 2 ss. <sup>12</sup> Ps. 95, 11. <sup>14</sup> Ex. 19, 4. Is. 40, 31. Dan. 7, 25; 12, 7. <sup>17</sup> Gen. 3, 15.

τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ ἔχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ. <sup>18</sup> Καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.

CAPUT XIII.

*Monstrum impietatis surgit de mari, Deum blasphemans sanctos debellans; monstrum alterum de terra, suadens cogensque prioris et imaginis eius cultum. Numerus monstri sexcenti sexaginta sex.*

<sup>1</sup> Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, <sup>1</sup> <sup>11, 7;</sup> ἔχον κέρατα δέκα καὶ κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ ἐπὶ <sup>12, 3;</sup> <sup>17, 3.</sup> τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας. <sup>2</sup> Καὶ τὸ θηρίον, ὃ εἶδον, ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. <sup>3</sup> Καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην <sup>3</sup> <sup>17, 8.</sup> εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη. καὶ ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου, <sup>4</sup> Καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι, ὅτι <sup>4</sup> <sup>18, 18.</sup> ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, λέγοντες· Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, καὶ τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; <sup>5</sup> Καὶ ἐδόθη <sup>5</sup> <sup>11, 2.</sup> αὐτῷ στόμα λαλοῦν μέγала καὶ βλασφημίας, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσεράκοντα δύο. <sup>6</sup> Καὶ ἤνοιξεν τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς <sup>6</sup> <sup>16, 9;</sup> βλασφημίας πρὸς τὸν θεόν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα <sup>21, 3.</sup> αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. <sup>7</sup> Καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι <sup>7</sup> <sup>11, 7;</sup> πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ νικῆσαι αὐτούς, καὶ <sup>7, 9;</sup> <sup>14, 6.</sup>

<sup>1</sup> Dan. 7, 3. 7. 19 s.    <sup>2</sup> Dan. 7, 4 ss. Osee 13, 7 s.    <sup>4</sup> (Ex. 15, 11.)    <sup>5</sup> Dan. 7, 8. 11. 25.    <sup>7</sup> Dan. 7, 21.

ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ λαὸν  
 8 17, 8; καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος. <sup>8</sup> Καὶ προσκυνήσουσιν  
 20, 15; αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ  
 5, 12. γέγραπται τὸ ὄνομα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ  
 ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.  
 9 2,7 etc. <sup>9</sup> Εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω. <sup>10</sup> Εἴ τις εἰς  
 10 αἰχμαλωσίαν, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει·  
 Matth. εἴ τις ἐν μαχαίρῃ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρῃ  
 26, 52; ἀποκτανθῆναι. Ὡδέ ἐστὶν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις  
 Apoc. τῶν ἁγίων.  
 14, 12.

<sup>11</sup> Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς  
 γῆς, καὶ εἶχεν κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει  
 12 13, 7. ὡς δράκων. <sup>12</sup> Καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου  
 4. 3. θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ ποιεῖ τὴν  
 γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα προσκυνή-  
 σουσιν τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ  
 πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. <sup>13</sup> Καὶ ποιεῖ σημεῖα  
 μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατα-  
 βαίνειν εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων.  
 14 13, 3. <sup>14</sup> Καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ  
 τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ  
 θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ποιῆσαι  
 εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ἃ ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρης  
 15 14, 9. καὶ ἔζησεν. <sup>15</sup> Καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα  
 τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ  
 θηρίου, καὶ ποιήσῃ ἵνα ὅσοι ἐὰν μὴ προσκυνή-  
 σωσιν τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου ἀποκτανθῶσιν. <sup>16</sup> Καὶ  
 16 19, 18. ποιεῖ πάντας, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους,  
 20; 14, 9. 11. καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς  
 ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δῶσιν αὐτοῖς  
 χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ  
 17 15, 2. τὸ μέτωπον αὐτῶν, <sup>17</sup> Καὶ ἵνα μή τις δύνηται

8 Dan. 12, 1.

10 Jer. 15, 2. Gen. 9, 6.

15 Dan. 3, 5 a.

ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. <sup>18</sup> Ὡδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων νοῦν ψη- <sup>18 17, 9.</sup>  
φισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστίν· καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἕξ.

CAPUT XIV.

*Agnus surgit cum piis signatis. Tres angeli praecones. Evangelium aeternum ubique gentium praedicatum: Babylonis lapsus; calix irae Dei; cruciatus cultorum sectatorumque bestiae. Beati mortui pii. Angeli metentes et vindemiantes terram.*

<sup>1</sup> Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ τὸ ἀρνίον ἐστὸς ἐπὶ τὸ <sup>1 5, 6;</sup>  
ὄρος Σιών, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα <sup>7, 3<sup>a</sup>.</sup>  
τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ  
ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν  
μετώπων αὐτῶν. <sup>2</sup> Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ <sup>2 1, 15;</sup>  
οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν <sup>19, 6.</sup>  
βροντῆς μεγάλης, καὶ ἡ φωνή, ἣν ἤκουσα, ὡς  
κιθαρωδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν.  
<sup>3</sup> Καὶ ᾄδουσιν ὡς ψῆδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου <sup>3 5, 9.</sup>  
καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυ-  
τέρων· καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο μαθεῖν τὴν ψῆδὴν, εἰ  
μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, οἱ  
ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. <sup>4</sup> Οὗτοί εἰσιν οἱ μετὰ  
γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν· παρθένοι γάρ εἰσιν.  
οὗτοι οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγη.  
οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ  
τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ, <sup>5</sup> Καὶ ἐν τῷ στόματι αὐ-  
τῶν οὐχ ἐδρέθη ψεῦδος· ἄμωμοι γάρ εἰσιν.

<sup>6</sup> Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετόμενον ἐν <sup>6 8, 13.</sup>  
μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον, εὐ- <sup>1 Petr.</sup>

<sup>2</sup> Ez. 1, 24; 43, 2. <sup>3</sup> Ps. 32, 3; 95, 1. <sup>5</sup> Ps. 31, 2. Zeph. <sup>13, 7.</sup>  
<sup>3, 13.</sup> Mal. 2, 6.

γράφης. <sup>5</sup> Καὶ ὁ ἄγγελος, ὃν εἶδον ἐστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἤρρεν τὴν χειρὰ  
 6 14, 7. αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν, <sup>6</sup> Καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ,  
 7 8, 6 ss. καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ. Ὅτι χρόνος οὐκέτι ἔσται, <sup>7</sup> Ἄλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἐβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, καὶ ἐτελέσθῃ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς εὐηγγέλισεν τοὺς ἑαυτοῦ δούλους τοὺς προφῆτας.

<sup>8</sup> Καὶ ἡ φωνή, ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν λαλοῦσαν μετ' ἐμοῦ καὶ λέγουσαν· Ὑπαγε, λάβε τὸ βιβλίον τὸ ἠνεωγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἐστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. <sup>9</sup> Καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον, λέγων αὐτῷ δοῦναί μοι τὸ βιβλίον. καὶ λέγει μοι· Λάβε καὶ κατάφαγε αὐτό, καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὸν ὡς μέλι. <sup>10</sup> Καὶ ἔλαβον τὸ βιβλίον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό· καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκόν· καὶ ὅτε  
 11 7, 9. ἔφαγον αὐτό, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου. <sup>11</sup> Καὶ λέγει μοι· Δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς καὶ ἔθνεσιν καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσιν πολλοῖς.

## CAPUT XI.

*Metiendum templum. Duo testes necati a bestia reviviscunt et caelum ascendunt. Tuba septima. Viginti quattuor seniores Deo gratias agunt. Templum Dei in caelo apertum.*

1 21, 15. <sup>1</sup> Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων· Ἐγείρε καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ

<sup>5</sup> s. Dan. 12, 7. Gen. 14, 22. <sup>6</sup> Deut. 32, 40. Ex. 20, 11. Ps. 145, 6 etc. <sup>7</sup> Am. 3, 7. <sup>8</sup> ss. Ez. 2, 8 s.; 3, 1 ss. <sup>11</sup> Dan. 5, 19. — 1 Ez. 40, 3. 47; 41, 13; 43, 13.

θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ.  
 2 Καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἔχβαλε 2 21, 2;  
 ἔξω καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσης, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνε- 13, 5·  
 σιν, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσιν μῆνας  
 τεσσαεράκοντα δύο. 3 Καὶ δώσω τοῖς δυσὶν μάρ- 3 12, 6.  
 τυσὶν μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας δια-  
 κοσίας ἐξήκοντα, περιβεβλημένοι σάκκους. 4 Οὗτοί  
 εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνῖαι αἱ ἐν-  
 ώπιον τοῦ κυρίου τῆς γῆς ἐστῶτες. 5 Καὶ 5 Luc.  
 εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ 9, 54  
 τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς  
 αὐτῶν· καὶ εἴ τις θελήσῃ αὐτοὺς ἀδικῆσαι, οὕτως  
 δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. 6 Οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν 6 Luc.  
 κλεῖσαι τὸν οὐρανόν, ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ τὰς ἡμέ- 4, 25·  
 ρας τῆς προφητείας αὐτῶν, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν Apoc.  
 ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ 16, 3·  
 πατάξαι τὴν γῆν ἐν πύσῃ πληγῇ ὅσάκις ἐὰν θελή-  
 σωσιν. 7 Καὶ ὅταν τελέσωσιν τὴν μαρτυρίαν αὐ- 7 13, 1, 7;  
 τῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου 17, 8.  
 ποιήσει μετ' αὐτῶν πόλεμον, καὶ νικήσει αὐτούς,  
 καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς. 8 Καὶ τὸ πτώμα αὐτῶν  
 ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἣτις  
 καλεῖται πνευματικῶς Σύδομα καὶ Αἴγυπτος, ὅπου  
 καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. 9 Καὶ βλέπουσιν 9 10, 11.  
 ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν  
 τὸ πτώμα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἡμισυ, καὶ τὰ  
 πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφίουσιν τεθῆναι εἰς μνήμα.  
 10 Καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ'  
 αὐτοῖς, καὶ εὐφραίνονται, καὶ δῶρα πέμπουσιν  
 ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφητῆται ἐβασάνισαν  
 τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. 11 Καὶ μετὰ τὰς

4 Zach. 4, 3. 11. 14. 5 4 Reg. 1, 10. 6 3 Reg. 17, 1.  
 Ex. 7, 19 s. 7 Dan. 7, 3. 7. 21. 8 Is. 1, 9 s. 10 Esth.  
 9, 19. 22. 11 Ez. 37, 5. 10.



τρεῖς ἡμέρας καὶ ἡμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ  
 εἰσῆλθεν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας  
 αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέπεσεν ἐπὶ τοὺς θεω-  
 ροῦντας αὐτούς. <sup>12</sup> Καὶ ἤκουσαν φωνὴν μεγάλην  
 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν αὐτοῖς· Ἀνάβητε ὧδε.  
 καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ  
<sup>13</sup> ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. <sup>13</sup> Καὶ ἐν  
<sup>6, 12 etc.;</sup>  
<sup>16, 18.</sup> ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ  
 δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσεν, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν  
 τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτὰ, καὶ  
<sup>14</sup> οἱ λοιποὶ ἔμβροβοι ἐγένοντο καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ  
<sup>14 9, 12.</sup> θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. <sup>14</sup> Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν·  
 ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ.  
<sup>15</sup> <sup>10, 7;</sup>  
<sup>12, 10.</sup> <sup>15</sup> Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ  
 ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ λέγοντες·  
 Ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου τοῦ κυρίου  
 ἡμῶν καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασι-  
 λεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.  
<sup>164, 4 etc.</sup> <sup>16</sup> Καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον  
 τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν,  
 ἔπεσαν ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ προσεκύνησαν  
<sup>17</sup> <sup>4, 8.</sup> τῷ θεῷ, <sup>17</sup> Λέγοντες· Εὐχαριστοῦμέν σοι, κύριε  
 ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὅτι  
 εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην καὶ ἐβασί-  
<sup>18</sup> <sup>10, 7;</sup>  
<sup>13, 16;</sup>  
<sup>19, 2.</sup> λευσας. <sup>18</sup> Καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἤλθεν  
 ἡ ὀργή σου καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι  
 καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου, τοῖς προ-  
 φήταις καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ  
 ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μέγалоις, καὶ  
<sup>19</sup> <sup>8, 5;</sup>  
<sup>16, 18, 21.</sup> διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν. <sup>19</sup> Καὶ  
 ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη

<sup>15</sup> Ps. 2, 2. 6. Dan. 2, 44; 7, 27.  
<sup>19</sup> Ex. 31, 7 etc.

<sup>18</sup> Ps. 2, 1; 114, 13.

ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ σεισμὸς καὶ χάλαζα μεγάλη.

CAPUT XII.

*Mulier Messiam pariens et draco. Draco victus a Michaelae persequitur mulierem eiusque semen.*

<sup>1</sup> Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ· <sup>1</sup> <sup>15, 1.</sup> γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα· <sup>2</sup> Καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα κράζει ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν.  
<sup>3</sup> Καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ <sup>3</sup> <sup>13, 1.</sup> ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρός, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ διαδήματα, <sup>4</sup> Καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. καὶ ὁ δράκων ἔστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέξη, τὸ τέκνον αὐτῆς καταφάγη. <sup>5</sup> Καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄρρενα, <sup>5</sup> <sup>2, 27;</sup> ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν <sup>19, 15.</sup> ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ ἠρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ. <sup>6</sup> Καὶ <sup>6</sup> <sup>11, 3.</sup> ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τόπον ἠτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέψωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐξήκοντα.

<sup>7</sup> Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ <sup>7</sup> <sup>Iud. 9.</sup> Μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, τοῦ πολεμῆσαι μετὰ τοῦ δράκοντος, καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησεν καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, <sup>8</sup> Καὶ οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ τόπος

<sup>2</sup> Mich. 4, 9 s. Is. 26, 17. <sup>3</sup> Ez. 29, 3. Dan. 7, 7. <sup>4</sup> Dan. 8, 10. Is. 14, 12 s. <sup>5</sup> Ps. 2, 9. <sup>6</sup> Dan. 12, 11. <sup>7</sup> Dan. 10, 21; 12, 1.

- 9 20, 2. εὐρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ. <sup>9</sup> Καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος διάβολος καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὄλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι
- 10 11, 15; 19, 1. αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν. <sup>10</sup> Καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαν· Ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἐβλήθη ὁ κατήγωρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας
- 11 7, 14; 6, 9. καὶ νυκτός. <sup>11</sup> Καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν φυγὴν αὐτῶν ἄχρι
- 12 18, 20. θανάτου. <sup>12</sup> Διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε, οὐρανοὶ καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες· οὐαὶ τῇ γῆ καὶ τῇ θαλάσῃ, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.
- 13 12, 4. <sup>13</sup> Καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξεν τὴν γυναῖκα ἣτις ἔτεκεν τὸν ἄρσενά. <sup>14</sup> Καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπου τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ ἀπὸ προσ-
- 15 17, 15. ὤπου τοῦ ὄφεως. <sup>15</sup> Καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς ὕδωρ ὡς ποταμόν, ἵνα αὐτὴν ποταμοφόρητον ποιήσῃ. <sup>16</sup> Καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικὶ, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιεν τὸν ποταμόν, ὃν ἔβαλεν
- 17 14, 12; 19, 10. ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. <sup>17</sup> Καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ ἀπῆλθεν ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς.

<sup>9</sup> Gen. 3, 1. Zach. 3, 1 s. <sup>10</sup> Iob 1, 7 ss.; 2, 2 ss. <sup>12</sup> Ps. 95, 11. <sup>14</sup> Ex. 19, 4. Is. 40, 31. Dan. 7, 25; 12, 7. <sup>17</sup> Gen. 3, 15.

τῶν τηρούντων τὰς ἐντολάς τοῦ θεοῦ καὶ ἔχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ. <sup>18</sup> Καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.

CAPUT XIII.

*Monstrum impietatis surgit de mari, Deum blasphemans sanctos debellans; monstrum alterum de terra, suadens cogensque prioris et imaginis eius cultum. Numerus monstri sexcenti sexaginta sex.*

<sup>1</sup> Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, <sup>1</sup> <sup>11, 7;</sup>  
 ἔχον κέρατα δέκα καὶ κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ ἐπὶ <sup>12, 3;</sup>  
 τῶν κερμάτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς <sup>17, 3.</sup>  
 κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας. <sup>2</sup> Καὶ τὸ  
 θηρίον, ὃ εἶδον, ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες  
 αὐτοῦ ὡς ἄρκου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα  
 λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν  
 αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἐξουσίαν μεγάλην.  
<sup>3</sup> Καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην <sup>3</sup> <sup>17, 8.</sup>  
 εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ  
 ἐθεραπεύθη. καὶ ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ  
 θηρίου, <sup>4</sup> Καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι, ὅτι <sup>4</sup> <sup>18, 18.</sup>  
 ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν  
 τῷ θηρίῳ, λέγοντες· Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, καὶ  
 τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; <sup>5</sup> Καὶ ἐδόθη <sup>5</sup> <sup>11, 2.</sup>  
 αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίας,  
 καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσερά-  
 κοντα δύο. <sup>6</sup> Καὶ ἤνοιξεν τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς <sup>6</sup> <sup>16, 9;</sup>  
 βλασφημίας πρὸς τὸν θεόν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα <sup>21, 3.</sup>  
 αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐ-  
 ρανῷ σκηνοῦντας. <sup>7</sup> Καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι <sup>7</sup> <sup>11, 7;</sup>  
 πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ νικῆσαι αὐτούς, καὶ <sup>7, 9;</sup>  
<sup>14, 6.</sup>

<sup>1</sup> Dan. 7, 3. 7. 19 s.    <sup>2</sup> Dan. 7, 4 ss. Osee 13, 7 s.    <sup>4</sup> (Ex. 15, 11.)    <sup>5</sup> Dan. 7, 8. 11. 25.    <sup>7</sup> Dan. 7, 21.

ἑδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ λαὸν  
 8 17, 8; καὶ γλώσσαν καὶ ἔθνος. <sup>8</sup> Καὶ προσκυνήσουσιν  
 20, 15; αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ  
 5, 12. γέγραπται τὸ ὄνομα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ  
 ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.  
 9 2, 7 etc. <sup>9</sup> Εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω. <sup>10</sup> Εἴ τις εἰς  
 10 αἰχμαλωσίαν, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει·  
 Matth. εἴ τις ἐν μαχαίρῃ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρῃ  
 26, 52; ἀποκτανθῆναι. Ὡδέ ἐστὶν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις  
 Apoc. τῶν ἁγίων.  
 14, 12.

<sup>11</sup> Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς  
 γῆς, καὶ εἶχεν κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει  
 12 13, 7. ὡς δράκων. <sup>12</sup> Καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου  
 4. 3. θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ ποιεῖ τὴν  
 γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα προσκυνή-  
 σουσιν τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ  
 πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. <sup>13</sup> Καὶ ποιεῖ σημεῖα  
 μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατα-  
 βαίνειν εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων.  
 14 13, 3. <sup>14</sup> Καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ  
 τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ  
 θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ποιῆσαι  
 εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ἃ ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρης  
 15 14, 9. καὶ ἔζησεν. <sup>15</sup> Καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα  
 τῷ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ  
 θηρίου, καὶ ποιήσῃ ἵνα ὅσοι ἐὰν μὴ προσκυνή-  
 σωσιν τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου ἀποκτανθῶσιν. <sup>16</sup> Καὶ  
 16 19, 18. ποιεῖ πάντα, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους,  
 20; 14, 9. 11. καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς  
 ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δῶσιν αὐτοῖς  
 χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ  
 17 15, 2. τὸ μέτωπον αὐτῶν, <sup>17</sup> Καὶ ἵνα μή τις δύνῃται

ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. <sup>18</sup> Ὡδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων νοῦν ψη- <sup>18 17, 9.</sup>  
φισιάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστίν· καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἕξ.

CAPUT XIV.

*Agnus surgit cum piis signatis. Tres angeli praecones. Evangelium aeternum ubique gentium praedicatum: Babylonis lapsus; calix irae Dei; cruciatus cultorum sectatorumque bestiae. Beati mortui pii. Angeli metentes et vindemiantes terram.*

<sup>1</sup> Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ τὸ ἀρνίον ἐστὸς ἐπὶ τὸ <sup>1 5, 6;</sup>  
ὄρος Σιών, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσεράκοντα <sup>7, 3<sup>a</sup>.</sup>  
τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ  
ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν  
μετώπων αὐτῶν. <sup>2</sup> Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ <sup>2 1, 15;</sup>  
οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν <sup>19, 6.</sup>  
βροντῆς μεγάλης, καὶ ἡ φωνή, ἣν ἤκουσα, ὡς  
κιθαρῶδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν.  
<sup>3</sup> Καὶ ᾄδουσιν ὡς ψῆδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου <sup>3 5, 9.</sup>  
καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυ-  
τέρων· καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο μαθεῖν τὴν ψῆδὴν, εἰ  
μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσεράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, οἱ  
ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. <sup>4</sup> Οὗτοί εἰσιν οἱ μετὰ  
γυναικῶν οὐχ ἐμολύνθησαν· παρθένοι γάρ εἰσιν.  
οὗτοι οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγῃ.  
οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ  
τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ, <sup>5</sup> Καὶ ἐν τῷ στόματι αὐ-  
τῶν οὐχ εὐρέθη ψεῦδος· ἄμωμοι γάρ εἰσιν.

<sup>6</sup> Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετόμενον ἐν <sup>6 8, 13.</sup>  
μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον, εὐ- <sup>1 Petr.</sup>

<sup>2</sup> Ez. 1, 24; 43, 2.    <sup>3</sup> Ps. 32, 3; 95, 1.    <sup>5</sup> Ps. 31, 2. Zeph. <sup>13, 7.</sup>  
<sup>3, 13.</sup> Mal. 2, 6.

- αγγελίσαι ἐπὶ τοὺς καθήμενους ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ λαόν,
- 7 <sup>15, 4;</sup> <sup>10, 6.</sup> <sup>Act. 4, 24;</sup> <sup>14, 15.</sup> <sup>7</sup> Λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ· Φοβήθητε τὸν θεὸν αὐτοῦ, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ θάλασσαν καὶ πηγὰς ὑδάτων.
- 8 <sup>18, 25;</sup> <sup>17, 4<sup>8</sup>.</sup> <sup>8</sup> Καὶ ἄλλος δεύτερος ἄγγελος ἠκολούθησεν, λέγων· Ἐπεσεν, ἔπεσεν Βαβυλῶν ἡ μεγάλη, ἣ ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικεν πάντα τὰ ἔθνη.
- 9 <sup>13, 12.</sup> <sup>15 ss.</sup> <sup>9</sup> Καὶ ἄλλος ἄγγελος τρίτος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ· Εἶ τις προσκυνεῖ τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, <sup>10</sup> Καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ βασανισθήσεται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ ἐνώπιον ἀγγέλων ἁγίων καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου. <sup>11</sup> Καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀναβαίνει, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἶ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. <sup>12</sup> Ὅδε ἡ ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν, οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ τὴν πίστιν Ἰησοῦ. <sup>13</sup> Καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης· Γράψον· Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες. ἀπάρτι ναὶ λέγει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσονται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· τὰ γὰρ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν.
- 14 <sup>1, 13.</sup> <sup>14</sup> Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκή, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενον ὁμοιον υἱῷ ἀνθρώπου,

7 Deut. 32, 3. Ps. 145, 6. 8 Is. 21, 9. Dan. 4, 27. Jer. 51, 7 s. 10 Is. 51, 17. 21 ss. Jer. 25, 15. Ps. 74, 9. 11 Is. 34, 9 s. 14 Dan. 7, 13. Ez. 1, 26. Ps. 20, 4.

ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν  
καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὄξύ. <sup>15</sup> Καὶ ἄλλος <sup>15 Marc.</sup>  
ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κράζων ἐν φωνῇ <sup>4, 29.</sup>  
μεγάλῃ τῷ καθήμενῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης· Πέμψον  
τὸ δρέπανόν σου καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα  
θερίσαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. <sup>16</sup> Καὶ <sup>16 Matth.</sup>  
ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην τὸ δρέπανον <sup>13, 39 ss.</sup>  
αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ.

<sup>17</sup> Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ <sup>17 15, 5.</sup>  
τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὄξύ.

<sup>18</sup> Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, <sup>18 8, 3.</sup>  
ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ ἐφώνησεν φωνῇ  
μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὄξύ, λέγων·  
Πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὄξύ καὶ τρύγησον  
τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς, ὅτι ἤκμασαν  
αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. <sup>19</sup> Καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ <sup>19 19, 15.</sup>  
δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησεν τὴν  
ἀμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ  
θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὸν μέγαν. <sup>20</sup> Καὶ ἐπατήθη ἡ  
ληνὸς ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ  
τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων, ἀπὸ  
σταδίων χιλίων ἐξακοσίων.

## CAPUT XV.

*Victorum bestiae hymnus. Angeli septem cum septem phialis  
irae Dei.*

<sup>1</sup> Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα <sup>1 12, 1, 3;</sup>  
καὶ θαυμαστόν, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας πληγὰς <sup>17 1.</sup>  
ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς  
τοῦ θεοῦ. <sup>2</sup> Καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην με- <sup>2 4, 6;</sup>  
μιγμένην πυρί, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου καὶ <sup>12, 11;</sup>  
<sup>13, 15, 18;</sup>  
<sup>5, 8.</sup>

<sup>15</sup> I Joel 3, 13. <sup>18</sup> Jer. 2, 21. <sup>19</sup> I Joel 3, 18. Is. 63, 3.  
<sup>20</sup> Is. 63, 2. — I Lev. 26, 21.



ἐκ τῆς εἰκόνης αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ  
 ὀνόματος αὐτοῦ, ἐστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν  
 8 5, 9; ὕαλινην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ. <sup>3</sup> Καὶ ᾄδουσιν  
 16, 7. τὴν ᾠδὴν Μωϋσέως τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν  
 ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέγοντες· Μεγάλα καὶ θαυ-  
 μαστὰ τὰ ἔργα σου, κύριε ὁ θεὸς ὁ  
 παντοκράτωρ· δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ  
 ὁδοί σου, ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων· <sup>4</sup> Τίς  
 οὐ μὴ φοβηθῆ, κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά  
 σου; ὅτι μόνος ὁ ὁσιος· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη  
 ἤξουσιν καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν  
 σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.  
 5 11, 19. <sup>5</sup> Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς  
 6 19, 8; τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ, <sup>6</sup> Καὶ  
 1, 13. ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ  
 πληγὰς ἐκ τοῦ ναοῦ, ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρὸν  
 λαμπρὸν καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας  
 7 4, 6 ss. χρυσαῖς. <sup>7</sup> Καὶ ἐν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκεν  
 τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσαῖς, γεμούσας  
 τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας  
 τῶν αἰώνων. <sup>8</sup> Καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς  
 δόξης τοῦ θεοῦ καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ  
 οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναόν, ἄχρι τε-  
 λεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων.

## CAPUT XVI.

*Septem phialae irae Dei effunduntur, quo totidem in terris  
 plagae fiunt.*

1 15, 5 ss. <sup>1</sup> Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ,  
 λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις· Ὑπάγετε καὶ ἐχ-  
 χέατε τὰς ἑπτὰ φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς

<sup>3</sup> Ex. 15. Ps. 110, 2; 138, 14. Am. 4, 13 etc. Ps. 144, 17.  
 Deut. 32, 4. <sup>4</sup> Jer. 10, 7. Ps. 85, 9. <sup>6</sup> Ez. 9, 2. <sup>7</sup> Ez. 22, 31.  
 8 Ex. 40, 34 s. Is. 6, 4. Ez. 10, 4. — <sup>1</sup> Ez. 10, 2. Ex. 7 ss.

τὴν γῆν. <sup>2</sup> Καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος καὶ ἐξέχεεν <sup>2 13, 17, 15 s.; 14, 9.</sup> τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο ἔλκος κακὸν καὶ πονηρὸν ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυνούσας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ.

<sup>3</sup> Καὶ ὁ δεῦτερος ἄγγελος ἐξέχεεν τὴν φιάλην <sup>3 8, 8 s.</sup> αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα φυγὴ ζωῆς ἀπέθανεν, τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ.

<sup>4</sup> Καὶ ὁ τρίτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων· καὶ ἐγένετο αἷμα. <sup>5</sup> Καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν <sup>5 11, 6; 6, 10.</sup> ὑδάτων λέγοντος· Δίκαιος εἶ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὁ δσιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας· <sup>6</sup> Ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ <sup>6 18, 24.</sup> προφητῶν ἐξέχεαν, καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν· ἄξιοί εἰσιν. <sup>7</sup> Καὶ ἤκουσα τοῦ θυσιαστηρίου λέ- <sup>7 14, 18; 6, 9 s.; 19, 2; 15, 3.</sup> γοντος· Ναί, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀληθινὰ καὶ δίκαια αἱ κρίσεις σου.

<sup>8</sup> Καὶ ὁ τέταρτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ καιματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί. <sup>9</sup> Καὶ ἐκαιματίσθησαν οἱ <sup>9 13, 6; 9, 20 s.</sup> ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν.

<sup>10</sup> Καὶ ὁ πέμπτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ <sup>10 13, 2.</sup> ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου· καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσχοτωμένη, καὶ ἐμασῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου, <sup>11</sup> Καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν <sup>11 2, 21.</sup> θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἐλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν.

<sup>2</sup> Ex. 9, 9 s.    <sup>3</sup> Ex. 7, 17 s.    <sup>4</sup> Ex. 7, 19 s.    <sup>6</sup> Ps. 78, 2 s.  
<sup>7</sup> Am. 4, 13 etc.    Ps. 18, 10.    <sup>10</sup> Ex. 10, 22.    Is. 8, 22.

- 12 9, 14. **12** Καὶ ὁ ἕκτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν τὸν Εὐφράτην· καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἐτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου. **13** Καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὡς βιάτραχοι. **14** Εἰσὶν γὰρ πνεύματα δαιμονίων ποιοῦντα σημεῖα, ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. **15** Ἴδου ἔρχομαι ὡς κλέπτης· μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσιν τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. **16** Καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον Ἑβραϊστὶ Ἀρμαγεδῶν.
- 17 15, 5; 21, 6. **17** Καὶ ὁ ἕβδομος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἀέρα· καὶ ἐξῆλθεν φωνὴ μεγάλη ἐκ τοῦ ναοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα· Γέγονεν. **18** Καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί, καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικούτος σεισμὸς, οὕτω μέγας. **19** Καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσαν. καὶ Βαβυλῶν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. **20** Καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγεν, καὶ ὄρη οὐχ εὐρέθησαν. **21** Καὶ χύλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης, ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

**12** Is. 11, 15 s.; 44, 27; 51, 10. Ios. 3, 13. **13** Ex. 8, 6.  
**14** 3 Reg. 22, 21 s. **16** Zach. 12, 11; 14, 4. Joel 3, 17. **18** Dan.  
 12, 1. **19** Is. 30, 25; 51, 22. **21** Ex. 9, 18.

CAPUT XVII.

*Meretrix vehens bellua septem capitum et decem cornuum, ebria sanguine martyrum, nomine Babylon.*

<sup>1</sup> Καὶ ἦλθεν εἰς ἕκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν <sup>1</sup> 15, 1; ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησεν μετ' ἐμοῦ, <sup>21</sup>, 9. λέγων· Δεῦρο, δεῖξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνῆς τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν, <sup>2</sup> Μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ <sup>2</sup> 18, 9. ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς. <sup>3</sup> Καὶ ἀπήνεγκέν με εἰς <sup>3</sup> 21, 10; ἔρημον ἐν πνεύματι. καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην <sup>13</sup>, 1. ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα. <sup>4</sup> Καὶ ἡ <sup>4</sup> 18, 16. γυνὴ ἦν περιβεβλημένη πορφυροῦν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα ποτήριον χρυσοῦν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, γέμον βδελυγμάτων καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας αὐτῆς, <sup>5</sup> Καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς <sup>5</sup> 14, 8 etc. ὄνομα γεγραμμένον· Μυστήριον, Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. <sup>6</sup> Καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ <sup>6</sup> 18, 24. τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ. Καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα.

<sup>7</sup> Καὶ εἶπέν μοι ὁ ἄγγελος· Διατί ἐθαύμασας; ἐγὼ ἐρῶ σοι τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτήν, τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα κέρατα. <sup>8</sup> Τὸ θηρίον, <sup>8</sup> 13, 1. ὃ εἶδες, ἦν καὶ οὐκ ἔστιν, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν <sup>3</sup>. 12. 8. ἐκ τῆς ἀβύσσου καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν· καὶ

<sup>1</sup> Jer. 51, 13.      <sup>2</sup> Nah. 3, 4. Jer. 51, 7.      <sup>3</sup> Is. 21, 1.  
<sup>4</sup> Ez. 28, 13. Jer. 51, 7.      <sup>5</sup> Dan. 4, 27.      -

θανατῶσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ  
 γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς  
 ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέπόντων τὸ θηρίον, ὅτι  
 9<sup>13, 18. 1.</sup> ἦν καὶ οὐκ ἔστιν. καὶ πάρεστιν <sup>9</sup> Ὅδε ὁ νοῦς  
 ὁ ἔχων σοφίαν. αἱ ἐπτὰ κεφαλαὶ ἐπτὰ ὄρη εἰσίν,  
 ὅπου ἡ γυνὴ κἀθήται ἐπ' αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς  
 10<sup>6, 11;</sup> ἐπτὰ εἰσίν. <sup>10</sup> Οἱ πέντε ἔπεσαν, ὁ εἷς ἔστιν, ὁ  
<sup>20, 3.</sup> ἄλλος οὐπω ἦλθεν, καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν  
 δεῖ μείναι. <sup>11</sup> Καὶ τὸ θηρίον, ὃ ἦν καὶ οὐκ ἔστιν,  
 καὶ αὐτὸς ὕψυτός ἐστιν, καὶ ἐκ τῶν ἐπτὰ ἔστιν,  
 12<sup>13, 1.</sup> καὶ εἷς ἀπώλειαν ὑπάγει. <sup>12</sup> Καὶ τὰ δέκα κέρατα,  
 ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσίν, οἵτινες βασιλείαν  
 οὐπω ἔλαβον, ἀλλὰ ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν  
 ὥραν λαμβάνουσιν μετὰ τοῦ θηρίου. <sup>13</sup> Οὗτοι  
 μίαν γνώμην ἔχουσιν, καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν  
 14<sup>19,</sup> ἐξουσίαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ διδύουσιν. <sup>14</sup> Οὗτοι  
<sup>16 etc.</sup> μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσιν, καὶ τὸ ἀρνίον  
<sup>1 Tim.</sup> νικήσει αὐτούς, ὅτι κύριος κυρίων ἔστιν καὶ βασι-  
 6<sup>15.</sup> λεύς βασιλέων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κλητοὶ καὶ  
 ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί. <sup>15</sup> Καὶ λέγει μοι· Τὰ ὕδατα  
 ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κἀθήται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσίν  
 16<sup>18,</sup> καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι. <sup>16</sup> Καὶ τὰ δέκα κέρατα,  
<sup>16. 8.</sup> ἃ εἶδες, καὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσιν τὴν  
 πόρνην, καὶ ἡρημωμένην ποιήσουσιν αὐτήν καὶ  
 17<sup>10, 7.</sup> τὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρὶ. <sup>17</sup> Ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν  
 εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ  
 καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ, ἄχρι  
 18<sup>14, 8;</sup> τελεσθήσονται οἱ λόγοι τοῦ θεοῦ. <sup>18</sup> Καὶ ἡ γυνή,  
<sup>16, 19.</sup> ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασι-  
 λείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.

12 Dan. 7, 20. 24. 14 Deut. 10, 17. 2 Macc. 13, 4. 15 Is.  
 8, 7. Jer. 47, 2.

## CAPUT XVIII.

*Babylonis meretricis magna lapsus nuntiatur. Pii inde exire iubentur. Lugentes et lactantes de lapsu eius. Execratio angeli.*

<sup>1</sup> Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον κατα-<sup>1</sup> 10, 1;  
βαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην, <sup>20, 1.</sup>  
καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ. <sup>2</sup> Καὶ <sup>2</sup> 14, 8.  
ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ λέγων· Ἔπεσεν,  
ἔπεσεν Βαβυλῶν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο  
κατοικητήριον δαιμονίων καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύ-  
ματος ἀκαθάρτου καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκα-  
θάρτου καὶ μεμισημένου. <sup>3</sup> Ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ <sup>3</sup> 14, 8;  
θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πέπωκαν πάντα τὰ <sup>17, 2.</sup>  
ἔθνη, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευ-  
σαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ  
στρήνου αὐτῆς ἐπλούτησαν. <sup>4</sup> Καὶ ἤκουσα ἄλλην  
φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν· Ἐξέλθατε ἐξ  
αὐτῆς ὁ λαὸς μου, ἵνα μὴ συνκοινωνήσητε ταῖς  
ἀμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς ἵνα  
μὴ λάβητε. <sup>5</sup> Ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἀμαρτίαι  
ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ θεὸς τὰ  
ἀδικήματα αὐτῆς. <sup>6</sup> Ἀπόδοτε αὐτῇ ὡς καὶ αὐτὴ  
ἀπέδωκεν, καὶ διπλώσατε διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα  
αὐτῆς· ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασεν, κεράσατε αὐτῇ  
διπλοῦν. <sup>7</sup> Ὅσα ἐδύξασεν ἑαυτὴν καὶ ἐστρηνίασεν,  
τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος· ὅτι  
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει ὅτι Κάθημαι βασίλισσα,  
καὶ χήρα οὐκ εἰμί, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. <sup>8</sup> Διὰ <sup>8</sup> 17, 16.  
τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἤξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνα-  
τος καὶ πένθος καὶ λιμός, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθή-  
σεται· ὅτι ἰσχυρὸς Κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνας αὐτήν.

<sup>1</sup> Ez. 43, 2. <sup>2</sup> Is. 21, 9. Dan. 4, 27. Jer. 51, 8. Is. 34, 11 ss.;  
13, 21 s. Jer. 50, 39; 51, 37. <sup>3</sup> Jer. 25, 15; 51, 7. Nah. 3, 4.  
<sup>4</sup> Jer. 50, 8; 51, 6. 9. Is. 52, 11; 48, 20. <sup>5</sup> Jer. 51, 9. <sup>6</sup> s. Jer.  
50, 15. 29. Ps. 136, 8. <sup>7</sup> s. Is. 47, 7 ss. Zeph. 2, 15. <sup>8</sup> Jer. 50, 32. 34.

9 17, 2. 9 Καὶ κλαύσουσιν καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὴν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες καὶ στρηγιάσαντες, ὅταν βλέπωσιν τὸν καπνὸν τῆς  
 10 16, 19. πυρώσεως αὐτῆς, 10 Ἀπὸ μακρόθεν ἔστηχότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες· Οὐαί, οὐαί ἢ πόλις ἢ μεγάλη Βαβυλῶν, ἢ πόλις ἢ ἰσχυρά· ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου. 11 Καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσιν καὶ πενθοῦσιν ἐπ' αὐτὴν, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκέτι.  
 12 17, 4. 12 Γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθου τιμίου καὶ μαργαρίτου καὶ βυσσίνου καὶ πορφύρας καὶ σηρικιοῦ καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ μαρμάρου, 13 Καὶ κιννάμωμον καὶ θυμιάματα καὶ μύρον καὶ λίβανον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν καὶ σίτον, καὶ κτήνη καὶ πρόβατα, καὶ ἵππων καὶ ρεδῶν, καὶ σωμάτων καὶ ψυχᾶς ἀνθρώπων. 14 Καὶ ἡ ὥρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπώλετο ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκέτι αὐτὰ οὐ μὴ εὑρήσουσιν. 15 Οἱ ἔμποροι τούτων, οἱ πλουτήσαντες ἀπ' αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες,  
 16 17, 4; 18, 10, 19. 16 Λέγοντες· Οὐαί, οὐαί ἢ πόλις ἢ μεγάλη, ἢ περιβεβλημένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, 17 Ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ τόπον πλέων, καὶ ναῦται καὶ ὄσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν,

9 8. Ez. 26, 16; 27, 30.

11 Ez. 27, 36.

12 Ez. 27, 5 m.

13 Ez. 27, 13.

15 Ez. 27, 30. 35. Jer. 50, 13.

17 Ez. 27, 27.

18 Καὶ ἔκραξαν βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρῶ- 18 13, 4.  
σεως αὐτῆς, λέγοντες· Τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ;

19 Καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ 19 18,  
ἔκραξαν κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, λέγοντες· Οὐαί, 10. 16.  
οὐαί ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ἣ ἔπλούτησαν πάντες οἱ  
ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος  
αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. 20 Εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ 20 12, 12;  
οὐρανέ, καὶ οἱ ἅγιοι καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προ- 19, 2.  
φῆται, ὅτι ἔκριεν ὁ θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς.

21 Καὶ ἤρην εἰς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς 21 (5, 2.)  
μύλινον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν,  
λέγων· Οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ  
μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὐρεθῆ ἔτι. 22 Καὶ φωνῇ  
κιδαρφῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐλητῶν καὶ σαλ-  
πιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῆ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πᾶς τεχνίτης  
πάσης τέχνης οὐ μὴ εὐρεθῆ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνῇ  
μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῆ ἐν σοὶ ἔτι, 23 Καὶ φῶς  
λύχνου οὐ μὴ φανῆ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνῇ νυμφίου  
καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῆ ἐν σοὶ ἔτι· ὅτι οἱ  
ἔμποροὶ σου ἦσαν οἱ μεριστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν  
τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη.  
24 Καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν καὶ ἁγίων εὐρέθη 24 17, 6.  
καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

## CAPUT XIX.

*Hymnus caelestium de Deo iusto iudice. Agni nuptiae parantur.  
Christus cum suis vincit bestiam eiusque cultores. Epulum avium.*

1 Μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν μεγάλην ὄχλου 1 12, 10.  
πολλοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ λεγόντων· Ἀλληλοῦῖα· ἡ  
σωτηρία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ

18 Is. 34, 10. 19 Ez. 27, 30. 20 Is. 44, 23. Ps. 95, 11.  
21 Ier. 51, 63 s. Deut. 13, 16. 22 Ez. 26, 13. Is. 24, 8. Ier. 25, 10.  
23 Ier. 16, 9; 7, 34. Is. 23, 8; 47, 9. Nah. 3, 4. 24 Ez. 24, 7 s.  
1 Ps. 103, 35.



2 11 3 τῶν. 2 Ὡς ἄλλοι ποιεῖτε καὶ ὅτι καὶ ἐκ τούτων αὐτῶν.  
 4 11 1 ὅτι ἐπιδοκῆσαι τὰς ἐπιδοκῆσαι τὰς ἐπιδοκῆσαι. Ὡς ἐπιδοκῆσαι  
 11 11 1 τὰς τὰς ἐπιδοκῆσαι αὐτῶν καὶ ἐπιδοκῆσαι τὸ  
 3 11 1 ἄλλο τῶν ὁμοίων αὐτῶν ἐκ τούτων αὐτῶν. 3 Καὶ  
 3 11 1 ὁμοίως ἐπιδοκῆσαι ἀλλήλους καὶ ὁμοίως αὐτῶν.  
 4 11 1 ὁμοίως ἐπιδοκῆσαι αὐτῶν τῶν ὁμοίων. 4 Καὶ  
 4 11 1 ἐπιδοκῆσαι ὁμοίως ἐπιδοκῆσαι ὁμοίως ἐπιδοκῆσαι καὶ τὰ  
 11 11 1 ἐπιδοκῆσαι αὐτῶν καὶ ἐπιδοκῆσαι αὐτῶν τῶν ὁμοίων καὶ ἐπιδοκῆσαι  
 11 11 1 αὐτῶν ἐκ τῶν ὁμοίων. ἀλλήλους. ἀλλήλους.  
 5 11 1 Καὶ ὡς ἐκ τῶν ὁμοίων ἐπιδοκῆσαι. ἀλλήλους.  
 11 11 1 ἀλλήλους τῶν ὁμοίων καὶ τῶν ὁμοίων αὐτῶν.  
 11 11 1 καὶ ὁμοίως ἐπιδοκῆσαι αὐτῶν ὁμοίως καὶ ὁμοίως.  
 6 11 1 6 Καὶ τῶν ὁμοίων ὡς ὡς τῶν ὁμοίων καὶ  
 11 11 1 ὡς ὡς τῶν ὁμοίων καὶ ὡς ὡς τῶν ὁμοίων  
 11 11 1 ὁμοίων. ἀλλήλους. ἀλλήλους. ὅτι ἐπιδοκῆσαι  
 11 11 1 τῶν ὁμοίων ὁμοίως τῶν ὁμοίων. 7 ὁμοίως  
 11 11 1 καὶ ὁμοίως. καὶ ὁμοίως τὰ ὁμοίως αὐτῶν. ὅτι  
 11 11 1 τῶν ὁμοίων ὁμοίως τῶν ὁμοίων καὶ ὁμοίως αὐτῶν  
 8 11 1 8 Καὶ ἐπιδοκῆσαι αὐτῶν ὡς ἐπιδοκῆσαι  
 11 11 1 ἐπιδοκῆσαι αὐτῶν αὐτῶν αὐτῶν. τὸ τῶν ὁμοίων  
 9 11 1 9 καὶ αὐτῶν τῶν ὁμοίων αὐτῶν ἐπιδοκῆσαι. 9 καὶ αὐτῶν  
 11 11 1 τῶν ὁμοίων. ἀλλήλους ὁμοίως τὸ ὁμοίων τῶν  
 11 11 1 ὁμοίων καὶ αὐτῶν ὁμοίως καὶ αὐτῶν ὁμοίως  
 11 11 1 ὁμοίως αὐτῶν αὐτῶν αὐτῶν. 10 καὶ ἐπιδοκῆσαι  
 11 11 1 ἐπιδοκῆσαι τῶν ὁμοίων αὐτῶν ἐπιδοκῆσαι αὐτῶν  
 11 11 1 καὶ αὐτῶν ὁμοίως ὁμοίως ὁμοίως αὐτῶν καὶ  
 11 11 1 τῶν ὁμοίων αὐτῶν τῶν ὁμοίων τὰ ὁμοίως αὐτῶν  
 11 11 1 ὁμοίων τῶν ὁμοίων ἐπιδοκῆσαι. ὁμοίως αὐτῶν  
 11 11 1 ὁμοίων ἐπιδοκῆσαι τὸ ὁμοίως τῶν ὁμοίων.

11 11 1 11 Καὶ ἐπιδοκῆσαι τῶν ὁμοίων ὁμοίως αὐτῶν. καὶ  
 11 11 1 ὁμοίως ὁμοίως αὐτῶν. καὶ ὁμοίως αὐτῶν ἐκ αὐτῶν  
 11 11 1 ὁμοίων αὐτῶν καὶ αὐτῶν αὐτῶν καὶ ἐπιδοκῆσαι τῶν

2 1er 52. 25. Deut 32. 43. 3 13. 14. 11. 4 Ps 115. 13.  
 5 Ps 113. 1. 124. 1. 20. 124. 13. 6 Ez 1. 24. 7 Ps 117. 24.

κρίνει καὶ πολεμεῖ. <sup>12</sup> Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς <sup>12 12, 3</sup> φλόξ πυρός, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα <sup>2, 17</sup> πολλά, ἔχων ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός, <sup>13</sup> Καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον ῥεραντισμένον αἵματι, καὶ κέκληται τὸ ὄνομα αὐτοῦ· Ὁ Λόγος τοῦ θεοῦ. <sup>14</sup> Καὶ τὰ στρατεύματα <sup>14 19, 8;</sup> τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐφ' ἵπποις λευ- <sup>4, 4</sup> κοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καθαρόν. <sup>15</sup> Καὶ <sup>15 1, 16;</sup> ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία ὀξεῖα, <sup>2, 12;</sup> <sup>12, 5;</sup> ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη· καὶ αὐτὸς ποιμα- <sup>14, 19</sup> νεῖ αὐτούς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος, <sup>16</sup> Καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ <sup>16 17, 14.</sup> ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμ- <sup>1 Tim. 6, 15.</sup> μένον· Βασιλεὺς βασιλέων καὶ κύριος κυρίων.

<sup>17</sup> Καὶ εἶδον ἓνα ἄγγελον ἐστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσιν τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετομένοις ἐν μεσουρανήματι· Δεῦτε, συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ, <sup>18</sup> ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων καὶ σάρκας χιλιάρχων καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων ἐλευθέρων τε καὶ δούλων, καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων. <sup>19</sup> Καὶ εἶδον τὸ θηρίον καὶ τοὺς βασιλεῖς <sup>19 13, 1;</sup> τῆς γῆς καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα <sup>17, 12;</sup> <sup>16, 14.</sup> ποιῆσαι τὸν πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. <sup>20</sup> Καὶ <sup>20 16, 13;</sup> ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδο- <sup>20, 10.</sup> προφήτης ὃ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησεν τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ· ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ

<sup>13</sup> Is. 63, 1 ss.    <sup>15</sup> Ps. 2, 9. Is. 63, 3.    <sup>17</sup> Ez. 39, 4. 17.  
<sup>18</sup> Ez. 39, 18. 20. Is. 49, 26.    <sup>20</sup> Is. 30, 33. Dan. 7, 11.

πυρὸς τῆς καιομένης ἐν θείῳ. <sup>21</sup> Καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου τῆ ἐξελεύσεως ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

CAPUT XX.

*Draco ligatur et in abyssum mittitur ad mille annos, quibus animae sanctorum imprimis martyrum cum Christo regnabunt. Deinde excitatus a soluto diabolo innumerus exercitus Gog et Magog: bellum adversus civitatem dilectam gerens perdetur, et fiet iudicium extremum mortuorum omnium.*

<sup>1</sup> 18, 1; <sup>9, 1; 1, 18.</sup> <sup>1</sup> Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα τὴν κλεῖν τῆς ἀβύσσου καὶ ἄλυσιν <sup>2</sup> 12, 9. <sup>2</sup> μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. <sup>3</sup> Καὶ ἐκράτησεν τὸν δράκοντα, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὅς ἐστιν διάβολος <sup>3</sup> 17, 10. καὶ ὁ σατανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐτὸν γίλια ἔτη, <sup>3</sup> Καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἐκλείσεν καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανήσῃ ἔτι τὰ ἔθνη, ἄχρι τελεσθῆ τὰ γίλια ἔτη· καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον.

<sup>4</sup> 6, 9; <sup>11, 7; 13, 15; 22, 5.</sup> <sup>4</sup> Καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς· καὶ τὰς φυγὰς τῶν πεπελεχισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τὸ θηρίον οὐδὲ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν· καὶ ἔζησαν καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ γίλια ἔτη. <sup>5</sup> Οἱ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι τελεσθῆ τὰ γίλια ἔτη. αὕτη ἡ ἀνά- <sup>6</sup> 2, 11; <sup>1, 6; 5, 10.</sup> <sup>6</sup> σtauσις ἡ πρώτη. <sup>6</sup> Μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τούτων ὁ

<sup>2</sup> Is. 24, 22.  
<sup>6</sup> Is. 61, 6.

<sup>4</sup> Dan. 7, 9. 18. 22. 27.

<sup>5</sup> Is. 26, 14.

δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσιν μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη.

7 Καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, 8 Καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσιν γωνίαις τῆς γῆς, τὸν Γῶγ καὶ τὸν Μαγῶγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. 9 Καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν ἡγαπημένην. καὶ κατέβη πῦρ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγεν αὐτούς. 10 Καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

11 Καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκόν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτοῦ, οὗ ἀπὸ τοῦ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, καὶ τόπος οὐχ εὐρέθη αὐτοῖς. 12 Καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς ἐστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία ἠνοιχθήσαν· καὶ ἄλλο βιβλίον ἠνοιχθῆ, ὃ ἐστὶν τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. 13 Καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἄδης ἔδωκαν τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. 14 Καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἄδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. οὗτος ὁ θάνατος ὁ δεύτερός ἐστιν, ἡ λίμνη τοῦ πυρός.

7 Ez. 39, 2. 8 Is. 11, 12. Ez. 38, 20; 39, 1. 9 Ez. 38, 8. 12. Deut. 23, 14. Ez. 38, 22; 39, 6. 11 Dan. 7, 9. Is. 6, 1. (Dan. 2, 35.) 12 Dan. 7, 10. Ier. 17, 1. Mal. 3, 16. 13 Is. 26, 19.

15 3, 5; 15 Καὶ εἶ τις οὐχ εὔρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς  
 13, 8; γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.  
 17, 8;  
 21, 27;  
 22, 19.

## CAPUT XXI.

*Novum caelum, nova terra, nova Ierusalem. Novae urbis, sponsae Agni, splendor caelestis. Duodecim portae, totidem fundamenta muri, ac lumen caeleste.*

1 2 Petr. 1 Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν·  
 3, 13. ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθον,  
 2 3, 12. καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. 2 Καὶ τὴν πόλιν  
 Hebr. τὴν ἁγίαν Ἰερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν  
 12, 22; ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς  
 11, 10. 16. νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. 3 Καὶ  
 3 Hebr. ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ θρόνου λεγούσης·  
 8, 2; Ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ  
 9, 11. σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ  
 2 Cor. 6, 16. ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν  
 4 7, 17. ἔσται αὐτῶν θεός· 4 Καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς  
 πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν,  
 καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε  
 κραυγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα  
 5 4, 2 etc. ἀπῆλθεν. 5 Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ·  
 2 Cor. Ἰδοὺ καινὰ ποιῶ πάντα. καὶ λέγει μοι·  
 5, 17. Γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ  
 Apoc. 22, 6. εἰσιν. 6 Καὶ εἶπέν μοι· Γέγοναν. ἐγὼ εἶμι τὸ  
 6 19, 9; ἄλφα καὶ τὸ ᾧ, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ  
 22, 6; 16, 17; 22, 13 etc. 17. διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς  
 δωρεάν· 7 Ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα, καὶ ἔσο-  
 μαί αὐτῷ θεός, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός.  
 8 22, 15; 20, 10. 14. Τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις  
 καὶ φονεῦσιν καὶ πόρνοις καὶ φαρμακοῖς καὶ

1 Is. 65, 17; 66, 22.  
 65, 16 ss.

5 Is. 43, 19.

3 Ez. 37, 27.  
 7 Zach. 8, 8.

4 Is. 25, 8; 35, 10;

εἰδωλολάτραις καὶ πᾶσιν τοῖς ψευδέσιν, τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὃ ἐστὶν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος.

9 Καὶ ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν <sup>9 17, 1;</sup> <sup>15, 1, 6 s;</sup> <sup>19, 7.</sup> ἔχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησεν μετ' ἐμοῦ, λέγων· Δεῦρο, δεῖξω σοι τὴν νύμφην τὴν γυναῖκα τοῦ ἀρνίου. <sup>10 17, 3.</sup> <sup>Matth.</sup> <sup>27, 53.</sup> <sup>Apoc.</sup> <sup>3, 12.</sup> <sup>11 15, 8;</sup> <sup>4, 3.</sup> 10 Καὶ ἀπήνεγκέν με ἐν πνεύματι ἐπὶ ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν, καὶ ἔδειξέν μοι τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλήμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, <sup>11</sup> ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ· ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰάσπιδι χρυσταλλίζοντι. <sup>12</sup> ἔχουσα τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλόν, ἔχουσα πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἃ ἐστὶν τῶν δώδεκα φυλῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. <sup>13</sup> Ἀπὸ ἀνατολῆς πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς. <sup>14</sup> Καὶ τὸ <sup>14 Hebr.</sup> <sup>11, 10.</sup> <sup>Eph. 2,</sup> <sup>20.</sup> τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου. <sup>15</sup> Καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχεν <sup>15 11, 1.</sup> μέτρον κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς. <sup>16</sup> Καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς ὅσον καὶ τὸ πλάτος. καὶ ἐμέτρησεν τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίων δώδεκα χιλιάδων· τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστίν. <sup>17</sup> Καὶ ἐμέτρησεν τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσάρων πηγῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὃ ἐστὶν ἀγγέλου. <sup>18</sup> Καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ

10 Ez. 40, 2.

11 Is. 60, 1 s. Ez. 43, 2.

12 ss. Ez. 48, 31 ss.

15 Ez. 40, 3. 48.

16 Ez. 41, 21; 45, 2; 43, 16; 48, 16. 20.

18 Zach. 2, 5.

τείχους αὐτῆς ἰασπις, καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν ὁμοιον ὑάλῳ καθαρῷ. <sup>19</sup> Καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος ἰασπις, ὁ δεύτερος σάπφειρος, ὁ τρίτος χαλκηδών, ὁ τέταρτος σμάραγδος, <sup>20</sup> ὁ πέμπτος σαρδόνυξ, ὁ ἕκτος σάρδιον, ὁ ἕβδομος χρυσόλιθος, ὁ ὄγδοος βήρυλλος, ὁ ἕνατος τοπάζιον, ὁ δέκατος χρυσόπρασος, ὁ ἐνδέκατος ὑάκινθος, <sup>21</sup> ὁ δωδέκατος ἀμέθυστος. <sup>21</sup> Καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες δώδεκα μαργαρίται· ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἐνὸς μαργαρίτου· καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν ὡς ὕαλος διαυγής. <sup>22</sup> Καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστίν, καὶ τὸ ἄρνιον. <sup>23</sup> Καὶ ἡ πόλις οὐ χρειάν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἄρνιον. <sup>24</sup> Καὶ περιπατήσουσιν τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσιν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτήν. <sup>25</sup> Καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας· νύξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ. <sup>26</sup> Καὶ οἴσουσιν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτήν. <sup>27</sup> Καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν πᾶν κοινὸν καὶ ποιῶν βδέλυγμα καὶ φεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἁρνίου.

19 ss. Is. 54, 11 ss. Ex. 28, 17 ss. Ez. 28, 13. 22 Am. 3, 13 etc. 23 Is. 60, 19 s. 24 Is. 60, 3 ss.; 49, 23. Ps. 71, 10. 25 Is. 60, 11. Zach. 14, 7. 26 Is. 60, 5. 27 Is. 52, 1. Ez. 44, 9.

CAPUT XXII.

*Flumen arborque vitae. Beatitas aeterna. Ioannes testis fidus. Promissa et comminationes Dei. Verba fida et sancte tuenda. Christi reditus certus.*

<sup>1</sup> Καὶ ἔδειξέν μοι ποταμὸν ὕδατος ζωῆς, λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου. <sup>2</sup> Ἐν μέσῳ τῆς πλατείας <sup>2 2, 7.</sup> αὐτῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν ξύλον ζωῆς ποιῶν καρπὸς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕκαστον ἀποδίδουν τὸν καρπὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν. <sup>3</sup> Καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι· καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται, καὶ οἱ δούλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ, <sup>4</sup> Καὶ ὕφονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, <sup>4 7, 3.</sup> καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. <sup>5</sup> Καὶ <sup>5 21, 25.</sup> νύξ οὐκ ἔσται ἔτι, καὶ οὐκ ἔχουσιν χρεῖαν λύχνου καὶ <sup>23.</sup> φωτὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτιεῖ ἐπ' αὐτούς, καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

<sup>6</sup> Καὶ εἶπέν μοι· Οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ <sup>6 21, 5;</sup> ἀληθινοί, καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων τῶν <sup>1, 1.</sup> προφητῶν ἀπέστειλεν τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τύχει. <sup>7</sup> Καὶ <sup>7 3, 11;</sup> ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους <sup>1, 3.</sup> τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. <sup>8</sup> Κἀγὼ <sup>88, 19, 10.</sup> Ἰωάννης ὁ ἀκούων καὶ βλέπων ταῦτα. καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεφα, ἔπεσα προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα. <sup>9</sup> Καὶ λέγει μοι· Ὅρα μὴ· σύνδουλός σου εἰμὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου· τῷ θεῷ προσκύνησον. <sup>10</sup> Καὶ λέγει μοι· Μὴ σφραγίσῃς <sup>10 10, 4;</sup> τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. <sup>1, 3.</sup>

<sup>1</sup> Ez. 47, 1. Zach. 14, 8. <sup>2</sup> Ez. 47, 7. 12. Gen. 2, 9. <sup>3</sup> Zach. 14, 11. <sup>4</sup> Ps. 16, 15; 41, 3. <sup>5</sup> Dan. 7, 27. Is. 60, 20. <sup>10</sup> Dan. 12, 4.



2 15, 3; ἡμῶν, <sup>2</sup> Ὅτι ἀληθινὰ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ,  
 16, 7; ὅτι ἔχρινεν τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἣτις ἔφθειρεν  
 6, 10; τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησεν τὸ  
 18, 20. αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς. <sup>3</sup> Καὶ  
 3 18, δεῦτερον εἶρηκαν. Ἀλληλούϊα. καὶ ὁ χαπνὸς αὐτῆς  
 9. 18. ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. <sup>4</sup> Καὶ  
 4 5, 14; ἔπεσαν οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἴκοσι τέσσαρες καὶ τὰ  
 4, 4. τέσσερα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθη-  
 μένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ, λέγοντες· Ἀμήν· ἀλληλούϊα.  
<sup>5</sup> Καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθεν, λέγουσα·  
 Αἰνεῖτε τῷ θεῷ ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ,  
 καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτὸν οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι.  
 6 14, 2; <sup>6</sup> Καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ καὶ  
 11, 15. ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν  
 ἰσχυρῶν, λεγόντων· Ἀλληλούϊα, ὅτι ἐβασίλευσεν  
 κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ. <sup>7</sup> Χαίρωμεν  
 καὶ ἀγαλλιωμέν, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι  
 ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ  
 8 19, 14; ἠτοιμάσεν ἑαυτήν. <sup>8</sup> Καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περι-  
 15, 6. βάλῃται βύσσινον λαμπρὸν καθαρὸν. τὸ γὰρ βύσσι-  
 9 14, 13; νον τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστίν. <sup>9</sup> Καὶ λέγει  
 20, 6; μοι· Γράψον· Μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ  
 21, 5; γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι· καὶ λέγει μοι· Οὗτοι  
 22, 6. οἱ λόγοι ἀληθινοὶ τοῦ θεοῦ εἰσίν. <sup>10</sup> Καὶ ἔπεσα  
 Matth. 22, 2. ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ.  
 Lc. 14, 16. καὶ λέγει μοι· Ὅρα μὴ· σύνδουλός σου εἰμὶ καὶ  
 10 22, 8s.; τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν  
 12, 17. Ἰησοῦ· τῷ θεῷ προσκύνησον. ἡ γὰρ μαρτυρία  
 Ἰησοῦ ἐστὶν τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας.  
 11 6, 2. <sup>11</sup> Καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἠνεφγμένον, καὶ  
 ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν  
 καλούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινός, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ

<sup>2</sup> Jer. 51, 25. Deut. 32, 43.  
<sup>5</sup> Ps. 133, 1; 134, 1. 20; 114, 13.

<sup>8</sup> Is. 34, 10.  
<sup>6</sup> Ez. 1, 24.

<sup>4</sup> Ps. 105, 48.  
<sup>7</sup> Ps. 117, 24.

κρίνει καὶ πολεμεῖ. <sup>12</sup> Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς <sup>12</sup> 12, 3  
 φλόξ πυρός, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα <sup>2, 17</sup>  
 πολλά, ἔχων ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν  
 εἰ μὴ αὐτός, <sup>13</sup> Καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον  
 ῥεραντισμένον αἵματι, καὶ κέκληται τὸ ὄνομα αὐ-  
 τοῦ· Ὁ Λόγος τοῦ θεοῦ. <sup>14</sup> Καὶ τὰ στρατεύματα <sup>14</sup> 19, 8,  
 τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐφ' ἵπποις λευ- <sup>4, 4</sup>  
 κοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καθαρὸν. <sup>15</sup> Καὶ <sup>15</sup> 1, 16;  
 ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία ὀξεῖα, <sup>2, 12;</sup>  
 ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη· καὶ αὐτὸς ποιμα- <sup>12, 5;</sup>  
 νεῖ αὐτούς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ αὐτὸς <sup>14, 19</sup>  
 πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς  
 τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος, <sup>16</sup> Καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ <sup>16</sup> 17, 14.  
 ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμ- <sup>1 Tim.</sup>  
 μένον· Βασιλεὺς βασιλέων καὶ κύριος κυρίων. <sup>6, 15</sup>

<sup>17</sup> Καὶ εἶδον ἓνα ἄγγελον ἐστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ,  
 καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσιν τοῖς  
 ὀρνέοις τοῖς πετομένοις ἐν μεσουρανήματι· Δεῦτε,  
 συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ,  
<sup>18</sup> ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων καὶ σάρκας  
 χιλιάρχων καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων  
 καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων  
 ἐλευθέρων τε καὶ δούλων, καὶ μικρῶν καὶ με-  
 γάλων. <sup>19</sup> Καὶ εἶδον τὸ θηρίον καὶ τοὺς βασιλεῖς <sup>19</sup> 13, 1;  
 τῆς γῆς καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα <sup>17, 12;</sup>  
 ποιῆσαι τὸν πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ <sup>16, 14</sup>  
 ἵππου καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. <sup>20</sup> Καὶ <sup>20</sup> 16, 13;  
 ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδο- <sup>20, 10</sup>  
 προφήτης ὃ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ,  
 ἐν οἷς ἐπλάνησεν τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ  
 θηρίου καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ·  
 ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ

<sup>13</sup> Is. 63, 1 ss.    <sup>15</sup> Ps. 2, 9.    Is. 63, 3.    <sup>17</sup> Ez. 39, 4. 17.  
<sup>18</sup> Ez. 39, 18. 20.    Is. 49, 26.    <sup>20</sup> Is. 30, 33.    Dan. 7, 11.

πυρὸς τῆς καιομένης ἐν θείῳ. <sup>21</sup> Καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου τῆ ἐξελεύσουσῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρχῶν αὐτῶν.

## CAPUT XX.

*Draco ligatur et in abyssum mittitur ad mille annos, quibus animae sanctorum imprinis martyrum cum Christo regnabunt. Deinde excitatus a soluto diabolo innumerus exercitus Gog et Magog: bellum adversus civitatem dilectam gerens perdetur, et fiet iudicium extremum mortuorum omnium.*

<sup>1</sup> 18, 1; <sup>9, 1; 1, 18.</sup> <sup>1</sup> Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα τὴν κλεῖν τῆς ἄβύσσου καὶ ἄλυσιν <sup>2</sup> 12, 9. <sup>2</sup> μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. <sup>3</sup> Καὶ ἐκράτησεν τὸν δράκοντα, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὅς ἐστιν διάβολος <sup>3</sup> 17, 10. καὶ ὁ σατανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη, <sup>3</sup> Καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισεν καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανήσῃ ἔτι τὰ ἔθνη, ἄχρι τελεσθῆ τὰ χίλια ἔτη· καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον.

<sup>4</sup> 6, 9; <sup>11, 7; 13, 15; 22, 5.</sup> <sup>4</sup> Καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς· καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τὸ θηρίον οὐδὲ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν· καὶ ἔζησαν καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ χίλια ἔτη. <sup>5</sup> Οἱ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι τελεσθῆ τὰ χίλια ἔτη. αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη. <sup>6</sup> 2, 11; <sup>1, 6; 5, 10.</sup> <sup>6</sup> Μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τούτων ὁ

<sup>2</sup> Is. 24, 22.  
<sup>6</sup> Is. 61, 6.

<sup>4</sup> Dan. 7, 9. 18. 22. 27.

<sup>5</sup> Is. 26, 14.

δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσιν μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη.

7 Καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, 8 Καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσιν γωνίαις τῆς γῆς, τὸν Γῶγ καὶ τὸν Μαγῶγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. 9 Καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν ἡγαπημένην. καὶ κατέβη πῦρ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγεν αὐτούς. 10 Καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

11 Καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκόν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτοῦ, οὗ ἀπὸ τοῦ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, καὶ τόπος οὐχ εὐρέθη αὐτοῖς. 12 Καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς ἐστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία ἠνοιχθήσαν· καὶ ἄλλο βιβλίον ἠνοιχθή, ὃ ἐστὶν τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. 13 Καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἄδης ἔδωκαν τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. 14 Καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἄδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. οὗτος ὁ θάνατος ὁ δεύτερός ἐστιν, ἡ λίμνη τοῦ πυρός.

7 Ez. 39, 2. 8 Is. 11, 12. Ez. 38, 20; 39, 1. 9 Ez. 38, 8. 12. Deut. 23, 14. Ez. 38, 22; 39, 6. 11 Dan. 7, 9. Is. 6, 1. (Dan. 2, 35.) 12 Dan. 7, 10. Ier. 17, 1. Mal. 3, 16. 13 Is. 26, 19.

15 3, 5; 15 Καὶ εἶ τις οὐχ εὐρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς  
 13, 8; γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.  
 17, 8;  
 21, 27;  
 22, 19.

## CAPUT XXI.

*Novum caelum, nova terra, nova Ierusalem. Novae urbis, sponsae Agni, splendor caelestis. Duodecim portae, totidem fundamenta muri, ac lumen caeleste.*

1 2 Petr. 1 Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν·  
 3, 13. ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθον,  
 2 3, 12. καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. 2 Καὶ τὴν πόλιν  
 Hebr. τὴν ἁγίαν Ἰερουσαλήμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν  
 12, 22; ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς  
 11, 10. 16. νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. 3 Καὶ  
 3 Hebr. ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ θρόνου λεγούσης·  
 8, 2; Ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ  
 9, 11. σκηνώσεται μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ  
 6, 16. ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν  
 4 7, 17. ἔσται αὐτῶν θεός· 4 Καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς  
 πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν,  
 καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε  
 κραυγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα  
 5 4, 2 etc. ἀπῆλθεν. 5 Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ·  
 2 Cor. Ἰδοὺ καινὰ ποιῶ πάντα. καὶ λέγει μοι·  
 5, 17. Γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ  
 Apoc. εἰσιν. 6 Καὶ εἶπέν μοι· Γέγοναν. ἐγὼ εἰμι τὸ  
 22, 6; ἄλφα καὶ τὸ ὦ, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ  
 16, 17; 22, διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς  
 13 etc. 17. δωρεάν· 7 Ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα, καὶ ἔσο-  
 μαί αὐτῷ θεός, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός.  
 8 22, 15; 8 Τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις  
 20, 10, 14. καὶ φονεῦσιν καὶ πόρνοις καὶ φαρμακοῖς καὶ

1 Is. 65, 17; 66, 22.  
 65, 16 ss.

5 Is. 43, 19.

3 Ez. 37, 27.  
 7 Zach. 8, 8.

4 Is. 25, 8; 35, 10;

εἰδωλολάτραις καὶ πᾶσιν τοῖς ψευδέσιν, τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὃ ἐστὶν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος.

9 Καὶ ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν <sup>9 17, 1;</sup> ἔχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας τῶν ἑπτὰ <sup>15, 1, 6a; 19, 7.</sup> πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησεν μετ' ἐμοῦ, λέγων· Δεῦρο, δεῖξω σοι τὴν νύμφην τὴν γυναῖκα τοῦ ἀρνίου. <sup>10 17, 3.</sup> 10 Καὶ ἀπήνεγκέν με ἐν πνεύματι <sup>Matth. 27, 53.</sup> ἐπὶ ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν, καὶ ἔδειξέν μοι τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, <sup>Apoc. 3, 12.</sup> 11 Ἐχοῦσαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ· ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὁμοῖος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰάσπιδι χρυσταλλίζοντι. <sup>11 15, 8; 4, 3.</sup> 12 Ἐχοῦσα τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλόν, ἔχοῦσα πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἃ ἐστὶν τῶν δώδεκα φυλῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. <sup>14 Hebr. 11, 10.</sup> 13 Ἀπὸ ἀνατολῆς πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς. <sup>Eph. 2, 20.</sup> 14 Καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου. <sup>15 11, 1.</sup> 15 Καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχεν μέτρον κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς. 16 Καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς ὅσον καὶ τὸ πλάτος. καὶ ἐμέτρησεν τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίων δώδεκα χιλιάδων· τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστίν. 17 Καὶ ἐμέτρησεν τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσαίρων πηγῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὃ ἐστὶν ἀγγέλου. 18 Καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ

10 Ez. 40, 2.

11 Is. 60, 1 s. Ez. 43, 2.

12 ss. Ez. 48, 31 ss.

15 Ez. 40, 3. 48.

16 Ez. 41, 21; 45, 2; 43, 16; 48, 16. 20.

18 Zach. 2, 5.

τείχους αὐτῆς ἰασπις, καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν ὁμοιον ὑάλῳ καθαρῷ. <sup>19</sup> Καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος ἰασπις, ὁ δεύτερος σάκφειρος, ὁ τρίτος χαλκηδών, ὁ τέταρτος σμάραγδος, <sup>20</sup> ὁ πέμπτος σαρδόνυξ, ὁ ἕκτος σάρδιον, ὁ ἕβδομος χρυσόλιθος, ὁ ὄγδοος βήρυλλος, ὁ ἕνατος τοπάσιον, ὁ δέκατος χρυσόπρασος, ὁ ἐνδέκατος ὑάκινθος, <sup>21, 22, 12;</sup> ὁ δωδέκατος ἀμέθυστος. <sup>21</sup> Καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες δώδεκα μαργαρίται· ἀνὰ εἰς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου· καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν ὡς ὕαλος διαωγῆς. <sup>22</sup> Καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστίν, καὶ τὸ ἄρνιον. <sup>23</sup> Καὶ ἡ πόλις οὐ χρειάν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἄρνιον. <sup>24</sup> Καὶ περιπατήσουσιν τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσιν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτήν. <sup>25</sup> Καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας· νύξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ. <sup>26</sup> Καὶ οἴσουσιν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτήν. <sup>27</sup> Καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν πᾶν κοινὸν καὶ ποιῶν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἁρνίου.

19 ss. Is. 54, 11 ss. Ex. 28, 17 ss. Ez. 28, 13. 22 Am. 3, 13 etc. 23 Is. 60, 19 s. 24 Is. 60, 3 ss.; 49, 23. Ps. 71, 10. 25 Is. 60, 11. Zach. 14, 7. 26 Is. 60, 5. 27 Is. 52, 1. Ez. 44, 9.

## CAPUT XXII.

*Flumen arborque vitae. Beatitas aeterna. Ioannes testis fidus. Promissa et comminationes Dei. Verba fida et sancte tuenda. Christi reditus certus.*

<sup>1</sup> Καὶ ἔδειξέν μοι ποταμὸν ὕδατος ζωῆς, λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου. <sup>2</sup> Ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν ξύλον ζωῆς ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕκαστον ἀποδιδοῦν τὸν καρπὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν. <sup>3</sup> Καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι· καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται, καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ, <sup>4</sup> Καὶ ὕφονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. <sup>5</sup> Καὶ νύξ οὐκ ἔσται ἔτι, καὶ οὐκ ἔχουσιν χρεῖαν λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτιεῖ ἐπ' αὐτούς, καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

<sup>6</sup> Καὶ εἶπέν μοι· Οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί, καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων τῶν προφητῶν ἀπέστειλεν τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. <sup>7</sup> Καὶ ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ· μακίριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. <sup>8</sup> Καγὼ Ἰωάννης ὁ ἀκούων καὶ βλέπων ταῦτα, καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσα προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα.

<sup>9</sup> Καὶ λέγει μοι· Ὅρα μὴ· σύνδουλός σου εἰμὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου· τῷ θεῷ προσκύνησον. <sup>10</sup> Καὶ λέγει μοι· Μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου·

<sup>1</sup> Ez. 47, 1. Zach. 14, 8. <sup>2</sup> Ez. 47, 7. 12. Gen. 2, 9. <sup>3</sup> Zach. 14, 11. <sup>4</sup> Ps. 16, 15; 41, 3. <sup>5</sup> Dan. 7, 27. Is. 60, 20. <sup>10</sup> Dan. 12, 4.



ὁ καιρὸς γὰρ ἐγγύς ἐστιν. <sup>11</sup> Ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω  
 ἔτι, καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπανθήτω ἔτι· καὶ ὁ δίκαιος  
 δικαιοσύνην ποιησάτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω  
<sup>12</sup> ἔτι. <sup>12</sup> Ἴδού ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μισθός μου  
<sup>22, 7; 2, 23.</sup> μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἐκάστῳ ὡς τὸ ἔργον  
<sup>13, 8, 17; 21, 6.</sup> ἐστὶν αὐτοῦ. <sup>13</sup> Ἐγὼ τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ, ὁ πρῶ-  
<sup>14, 7, 14; 21, 12.</sup> τος καὶ ὁ ἔσχατος, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. <sup>14</sup> Μακάριοι  
 οἱ πλύνοντες τὰς στολὰς αὐτῶν, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία  
 αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσ-  
<sup>15, 21, 8. Phil. 3, 2. Matth. 7, 6. 1 Cor. 6, 9 s.</sup> ἔλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. <sup>15</sup> Ἐξω οἱ κύνες καὶ οἱ  
 φαρμακοὶ καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ φονεῖς καὶ οἱ εἰδωλο-  
 λάτραι καὶ πᾶς φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος.  
<sup>16, 1, 11; 3, 22; 5, 5; 2, 28.</sup> <sup>16</sup> Ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρ-  
<sup>17, 14, 13; 19, 10; 21, 9, 6. 10, 7, 37; 4, 14.</sup> τυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγὼ εἰμι ἡ  
<sup>18, 15, 1. 6 ss.</sup> ρίζα καὶ τὸ γένος Δαυεὶδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς καὶ ὁ  
<sup>19, 21, 10 etc.</sup> πρωϊνός. <sup>17</sup> Καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νόμφη λέγουσιν·  
 Ἐρχου. καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω· Ἐρχου. καὶ ὁ διψῶν  
<sup>18, 15, 1. 6 ss.</sup> ἐρχέσθω, ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.  
<sup>19, 21, 10 etc.</sup> <sup>18</sup> Μαρτυρῶ ἐγὼ παντὶ τῷ ἀκούοντι τοὺς λόγους  
 τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου· ἐάν τις ἐπιθῇ  
 ἐπ' αὐτά, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς  
 τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. <sup>19</sup> Καὶ ἐάν  
 τις ἀφέλῃ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προ-  
 φητείας ταύτης, ἀφελεῖ ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ  
 ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς  
 ἁγίας, τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.  
<sup>20, 22, 7. 17; 1, 7. 21 Hebr. 13, 25 etc.</sup> <sup>20</sup> Λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα· Ναὶ ἔρχομαι ταχύ.  
 Ἀμήν· ἔρχου, κύριε Ἰησοῦ. <sup>21</sup> Ἡ χάρις τοῦ κυρίου  
 Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

<sup>11</sup> Dan. 12, 10. <sup>12</sup> Ps. 61, 13. Is. 40, 10; 62, 11. <sup>13</sup> Is. 41, 4; 44, 6; 48, 12. <sup>16</sup> Is. 11, 1. <sup>17</sup> Is. 55, 1. <sup>18</sup> Deut. 4, 2. <sup>19</sup> Deut. 12, 32.

# TABULA CODICUM MANUSCRIPTORUM ET VERSIONUM NOVI TESTAMENTI <sup>1</sup>.

## I. Codices graeci.

### 1. *Evangeliorum uniciales.*

- Ⲙ Sinaiticus Petropol. saec. IV, Nov. Test. integrum continens.
- A Alexandrinus Londin. s. V, Nov. Test. a Matth. 25, 6 continens.
- B Vaticanus Rom. s. IV, Nov. Test. exc. Hebr. 9, 14 usque ad 13, 25, 1 et 2 Tim., Tit., Philem., Apoc. continens.
- C Ephraemi Syri Paris. rescr. s. V, fragmenta omnium Nov. Test. librorum continens.
- D Bezae Cantabrig., graeco-lat., s. VI, Evv. et Act. continens.
- E Basil. s. VIII, Evv.
- F Boreeli Rheno-Trai. s. IX, Evv.
- F<sup>a</sup> margo Octateuchi Coisl. s. VII.
- G Seidelii Lond. s. IX-X, Evv.
- H Seidelii Hamb. s. IX-X, Evv.
- I Petrop. rescr. s. V, VI, VII, Evv., Act., Epp. fragm.
- I<sup>b</sup> Lond. rescr. s. V, Ev. Io. fragm.
- K Cyprius Paris. s. IX, Evv.
- L Paris. s. VIII, Evv.
- M Camp. Paris. s. IX, Evv.
- N Lond., Vind., Vat., Patm. s. VI, Evv. fragm.
- O Mosqu. s. IX, Ev. Io. fragm.
- P Guelferb. rescr. s. VI, Evv. fragm.
- Q Guelferb. rescr. s. V, Evv. Luc. et Io. fragm.
- R Nitr. Lond. rescr. s. VI, Ev. Luc. fragm.
- S Vat. Rom. a. 949, Evv.

---

<sup>1</sup> Conf. post Tischendorfium (Ed. VII Prolegg. Nov. Test. graece mai.) v. Gebhardt, Nov. Test. graece. Adnott. crit.

- Ta Borg. Rom. s. v, Evv. Luc., Io. fragm.  
 Tb Petrop. s. VI, Ev. Io. fragm.  
 Tc Porfir. Petrop. s. VI, Ev. Matth. fragm.  
 U Nan. Venet. s. X, Evv.  
 V Mosqu. s. IX, Evv.  
 Wa Paris. s. VIII, Ev. Luc. fragm.  
 Wb Neap. resc. s. VIII, Evv. Matth., Marc., Luc. fragm.  
 Wc Sangall. s. IX, Evv. Marc., Luc. fragm.  
 Wd Cantabr. s. IX, Ev. Marc. fragm.  
 We Oxon. et Atho. s. IX, Ev. Io. fragm.  
 X Monac. s. IX-X, Evv. fragm.  
 Y Barb. Rom. s. VIII, Ev. Io. fragm.  
 Z Dublin. resc. s. VI, Ev. Matth. fragm.  
 Γ Oxon. Petrop. s. IX, Evv.  
 Δ Sangall. gr.-lat. s. IX, Evv.  
 Θ<sup>a</sup> Tischend. Lips. s. VII, Ev. Matth. fragm.  
 Θ<sup>b-d</sup> Petrop. s. VI et VIII, Evv. fragm.  
 Θ<sup>c-h</sup> Porfir. s. VI et IX, Evv. fragm.  
 Λ Oxon. s. IX, Evv. Luc., Io.  
 Ζ Zacynth. Lond. resc. s. VII, Ev. Luc. fragm.  
 Π Smyrn. Petrop. s. IX, Evv.  
 Σ Rossan. s. VI, Evv. Matth., Marc.  
 Φ Nobis est archetypus ille, unde codd. minusc. 13, 69,  
 124, 346 fluxerunt.

Codices litteris *minusculis* scripti numeris 1, 2, 3 etc. notantur. Ex magna eorum quibus evangelia continentur copia eminent:

- 1 Basil. s. X, Evv., Act., Epp.  
 13 Paris. s. XII, Evv. (vide Φ).  
 22 Colb. Paris. s. XI, Evv.  
 28 Colb. Paris. s. XI, Evv.  
 33 Colb. Paris. s. XI, Evv., Act., Epp.  
 69 Leicestr. s. XIV, Nov. Test. (vide Φ).  
 81 (2<sup>pe</sup> ap. Ti.) Petrop. s. IX, Evv.  
 102 (<sup>wscr</sup>) Cantabr. a. 1316, Nov. Test.  
 124 Vindob. s. XII, Evv. (vide Φ).  
 131 Vat. Rom. s. XI, Nov. Test.  
 157 Urbino-Vat. s. XII, Evv.  
 209 Venet. s. XI-XII, Nov. Test.  
 238 Mosqu. s. XI, Evv. Matth., Marc.  
 346 Mediol. s. XII, Evv. (vide Φ).

Evangelistaria sunt 17<sup>ev</sup>, 38<sup>ev</sup>, 48<sup>ev</sup> etc., Evv.<sup>11</sup>, i. e. undecim evangelistaria.

2. *Actuum Apostolorum unciales.*

≈ A B C D vide ad Evv.

E Laud. Oxon., gr.-lat., s. VI.

G Petrop. s. VII, fragm.

H Mutin. s. IX.

I vide ad Evv.

L Angel. Rom. s. IX, Act. Apost., Epp.

P Porfir. Petrop. rescr. s. IX, Act. Apost., Epp., Apoc.

*Minusculorum* praeter 13 (Evv. 33) et 31 (Evv. 69) laudandus 61 (antea Io.<sup>11</sup>, p<sup>scr</sup>) Tischend. Lond. a. 1044, optimae notae.

3. *Epistolarum catholicarum unciales.*

≈ A B C vide ad Evv.

K Mosqu. s. IX. Epp. cath. et Paul.

L vide ad Act. Apost.

P vide ad Act. Apost.

*Minusculi* paucis exceptis (ut 61) iidem sunt qui Actus Apost. continent.

4. *Epistolarum Pauli unciales.*

≈ A B C vide ad Evv.

D Clarom. Paris., gr.-lat., s. VI.

E Sangerm. Petrop. s. IX (codicis D apogr.).

F Augiensis Cantabr. s. IX (codicis G apogr.).

F<sup>a</sup> vide ad Evv.

G Borner, Dresd., gr.-lat., s. IX.

H Paris., Mosqu. al. s. VI, fragm.

I vide ad Evv.

K vide ad Epp. cath.

L vide ad Act. Apost.

M Hamb. Lond. s. IX, fragm.

N Petrop. s. IX, fragm.

O Petrop. s. VI, fragm.

Ob Mosqu. s. VI, fragm.

P vide ad Act. Apost.

Q Porfir. s. v, fragm. papyr.

Inter *minusculos* notatu digni praeter 17 (Evv. 33), 37 (Evv. 69), 27 (*k<sup>scr</sup>*, Evv. 102): Cantabr. a. 1316, 47 Oxon. s. XI-XII, 67 Vindob. s. XII (67\*\* significat correctiones).

### 5. *Apocalypseos unciales.*

æ A C vide ad Evv., P ad Act. Apost., Q (al. B) Basil. Vat. s. VIII.

*Minusculos* memoramus: 1 Reuchl. Mayhing. s. XII, 7 Lond. s. XI, 14 (Evv. 69), 38 Vat. s. XIII, 95 Parh. s. XII-XIII.

## II. Versiones.

1. *Latinae*: Italiae (It) codices (plerique s. v et vi) sunt: a Vercell., a<sub>2</sub> Cur., b Veron., c Colb. Par. s. XII, d (vide D), e Palat. Vind., f Brix., ff<sup>1</sup> Corb. Petrop. s. VIII, ff<sup>2</sup> Corb. Par., g<sup>1</sup> et g<sup>2</sup> Sangerm., h Clarom. Vat., i Vindob., j Saret., k Bob. Taur., l Rhed. Vratisl., n Sangall. s. VII et VIII, q Monac., r Dublin., s Ambros. Hi omnes evangelia vel evangeliorum fragmenta (exigua sunt a<sub>2</sub>, n, o, p, r, s) continent. Actuum Apost. sunt: d (vide D), e (vide E), g Holm. s. XIII, g<sub>2</sub> fragm. Mediol. s. X-XI, h fragm. Paris., s fragm. Vindob. Epistolarum Pauli sunt: d (e f), g (vide D E F G), gue fragm. Guelferb., r fragm. Monac., r<sub>2</sub> fragm. Monac., r<sub>3</sub> fragm. Gottvic. Ad Epp. cathol. spectant: ff Corb. Petrop. s. X (Ep. Iacobi), q fragm. Monac., s fragm. Vindob. Apocalypseos sunt: g Holm. s. XIII, h fragm. Paris. Ad plerosque Nov. Test. libros spectat: m, i. e. Speculum Augustini quod dicunt.

Vulgatae (Vulg.) codices antiquissimi (s. VI-VIII) sunt: am (Amiatinus) bodl demid em erl for fos fu (Fuldensis) gat harl ing mm mt pe prag reg rus (Rushw.) san taur tol cav; Vulg. Cl. significat editionem Clementis VIII auctoritate editam.

2. *Syriacae*<sup>1</sup> (syrr): syr<sup>a</sup> Syriaca vetus a Curetano edita, syr<sup>b</sup> Peschitto, syr<sup>c</sup> Charclensis (syr<sup>ct</sup> textum, syr<sup>cm</sup> marginem, syr<sup>c\*</sup> scripturam asterisco notatam significat),

<sup>1</sup> Cf. S. P. Tregelles apud Hornium, Introduction IV (ed. 11, 1863), 258 ss. 727 ss.

syr<sup>d</sup> Evangeliarium Hierosolymitanum, syr<sup>bodl</sup> epp. 2 Pe., 2 et 3 Io., Iud. e codice Bodleiano.

3. *Aegyptiacae*<sup>1</sup>: sah Sahidica vel Thebaica, basm Bas-murica, cop Memphitica (cop<sup>opt</sup> optimos huius versionis codices significat).

4. *Reliquae*<sup>2</sup>: aeth Aethiopica, arm Armenica, go Gothica Ulfilae.

*Patrum* nomina, cum pleraque explicatione non egeant, haec fere monenda sunt:

Cl et Cyr Clemens et Cyrillus Alexandrini sunt, Cl<sup>o</sup> Cl. Romanus, Cyr<sup>hi</sup> Cyrillus Hierosolymitanus, Ir<sup>i</sup> Irenaei interpres, Or<sup>i</sup> Origenis interpres, Mcion<sup>tert</sup> Marcion apud Tertullianum, Naas Naasseni in Philosophumenis, Tat<sup>diat</sup> Tatiani diatessaron (ex commentario Ephraemi).

---

<sup>1</sup> Cf. *J. B. Lightfoot* apud *Scrivenerum*, Introduction (ed. II, 1874) p. 319 ss.

<sup>2</sup> Cf. *Tregelles* apud *Hornium* l. c. p. 299-323; *Smith*, Dictionary s. v. Versions.

## TABULA LOCORUM

### IIAC ALTERA EDITIONE MUTATORUM, AUCTORITATIBUS INSTRUCTA.

*Praemonenda*: Signa codicum manuscript. vide supra p. 691 ss. (cf. librum meum inscriptum: Handbuch der Einleitung ins Neue Testament, Freiburg, Herder, 1893, p. 110 ss.).

Significatio reliquarum abbreviationum, quibus hic et in Adnotationibus criticis usus sum quaeque explicatione egent, haec est:

<p>add = addit, addunt.                      al = alii.                      Ask = Askew, editor biblicarum scripturarum.                      Aug = Augustinus, episcopus Hipponensis, † 430.                      Bas = Basilius, episcopus Caesarensis, † 379.                      Be = Beza, theologus reform. Genevensis, editor Novi Test. Graeci saec. xvi.                      Bed = Beda Venerabilis, episcopus Anglus, † 735.                      ben = editio codicis B Benedictina Romae 1869 s.                      c. = cum.                      Chrom = Chromatius, episcopus Aquileensis, † ca. 407.                      Chrys = Chrysostomus, episc. Constantinopol., † 407.                      Compl = Complutensis, id est Graecorum Bibliorum prima editio saec. xvi a Cardinali Ximenes comparata.                      cop, copt = versio Coptica sive Memphitica Aegypt.                      corr = libri correctorii ad Vulgatam versionem Clementinam anni 1592, alibi simpliciter: corrector.                      Crt = Cureton, a quo versio Curetonia, vetus Syriaca, nomen invenit.                      Cypr = Cyprianus, episcopus Carthaginiensis, † 258.</p>	<p>Ec sive ecl = Eusebii Eclogae.                      Elz = Elzeviri, bibliopolae Amstelodamenses, editores Novi Test. Graeci Stephaniani, quam Receptam vocaverunt.                      Epiph = Epiphanius, episcopus Cyprius, † 403.                      Er = Erasmus Roterodamensis, † 1536.                      Eus = Eusebius Pamphili, episcopus Caesarensis Syriacae, † 340.                      gat = cod. Evv. St. Gatenus Turonum.                      Gaud = Gaudentius, saec. iv.                      go, got = versio Gothica Ulfilae episcopi.                      Griesb = Griesbach.                      Hcl = versio Syriaca Thomae Heraclensis, sive Philoxeniana emendata.                      Hier = Hieronymus, presbyter doctissimus, † 420.                      Hil = Hilarius, episcopus Pictaviensis, † 366.                      Hipp = Hippolytus, episcopus Ponticus, fug. 220.                      Iren = Irenaeus, episcopus Lugdunensis, † ca. 202.                      La = Lachmann.                      Latt vel latt = Patres Ecclesiae et scriptores ecclesiastici latini.                      Lucif = Lucifer, episcopus Caralitanus, † ca. 370.</p>
---	--

lux = cod. Lectionarii Graeci Luxoviensis.	Primas = Primasius, episcopus Hadrumetinus, fugit 550.
Mcl = Eusebius contra Marcellinum (Epistola).	rel = reliqui.
Meth = Methodius, † 311.	sah = versio Aegyptiaca Sahidica, alias Thebaica (a sahid = regio occidentalis).
mu = multi.	Sch = Schaf, editor versionum Novi Test. orientalium.
om = omittit, omittunt.	ς = Rob. Stephanus (Nov. Test., ed. 1530 regia).
omn = omnes.	Tert = Tertullianus, presbyter Africanus, † ca. 230.
Or sive Orig = Origenes, presbyter Alexandrinus, 185-254.	Ti = Tischendorf.
Pesch, Pst = Peschitto sive simplex, versio Novi Testamenti Syriaca vetustissima.	Tr = Tregelles.
Petr Alex = Petrus Alexandrinus episcopus, † 311.	Usc = Uscan vel Oscan, episcopus Armeniacus, editor versionis Novi Test. Armeniacae proximae Vulgatae Latinae.
pl = plurimi.	vid = videtur.
pler = plerique.	W-H = Westcott-Hort.
pm = permulti.	Zohr = versio Novi Test. Armeniaca Zohrabi sumptibus monasterii Lazaristarum. Venetiis 1789.
Pr = Eusebii Praeparatio evangelica.	
pr = prima manus sive ipse scriptor textus.	
praem = praemittit, praemittunt.	

al, mu, pl plerumque ad codices minusculos refertur.

Cum partitio sacri textus in versus Stephaniana nostri aevi inventio sit neque ulla antiqua auctoritate fulta eaque iam a Beza et Elzeviris passim mutata, eius respectu dissensionem inter graecam latinamque lectionem conservari debere non putavi eamque ubi adhuc fuerat sustuli.

Ad notandam primam scripturam asterisco, ab ipsa prima manu profectam correcturam duplo asterisco, ad notandos primum et sequentes correctores litterulis a, b, c, d ad latus litterae codicis appositis utimur.

### *Evangelium Matthaei.*

- 2, 23: *Ναζαρεθ* Be La Ti Tr c. Bben CEKMUVΓΠ al plus 30 (Matth. 21, 11 et 8 D). It pler Vulg sah copt al... Δ1 *ναζαραθ*... *ναζαρετ* ς W-H c. 8 DLS etc.
- 3, 6: *Ιορδανη* sine *ποταμω* ς c. C<sup>3</sup> DEKLSUVΓΠ al pl It Vulg Hil 497 al... *ποταμω* 8 BC\* M Δ al plus 36 sah copt syrr omn arm aeth al.
- 4, 12: *Ακουσς δε ο Ιησους* ς Griesb La c. C\*\* (vid) E KLMPSUVΓΔ1 al pler It pler Vulg syrr omn arm Hil 620 Gaud... om *ο Ιησους* 8 BC\* 33 k am for copt aeth Orig 3, 502; 4, 161<sup>o</sup>. 398<sup>o</sup>. Eus h e 3, 24 (417) dem 458 Aug.
- 13: *Ναζαρεθ* 8\* DEKMUV al pm It pler Vulg copt sah Eus dem Orig Aug ter... *ναζαρετ* ς c. 8<sup>2</sup> LSU al



- pl Orig . . . *ναζαραθ* La c. CPΔ . . . *ναζαρα*  $\aleph^b$  B\* Z 33 k Orig.
- 5, 41: *ετι αλλα δυο* = et alia duo c. D a b c g<sup>1</sup> h k Vulg Chrom . . . alia duo ff<sup>1</sup> l am for syr Crt Iren 243 Aug . . . et duo arm . . . om *ετι αλλα*  $\aleph$  B L rel f syrr Pesch et Hcl copt got aeth Bas bapt Chrys txt et comm. Recte Vulg. Nam ut pallium plus est tunica, Salvator noster dicit non debere nos indulgentiae nostrae concessionem ad modum mensuramque iniuste a nobis requisiti restringere, sed eam supergredi. Ceterum cf. Adnot. crit. ad Matth. 1, 25.
- 45: *οτι ζ* c. BDZ d . . . *ος* Orig 1, 768 a b c Iren 224. 280, Cypr 209. 248. 260. 319, Hil 295, Lucif 122. Praevalident Origenis, Irenaei, Cypriani, Hilarii, Luciferi auctoritates.
- 6, 6: *εν τω χρυπτω* Griesb c. D 1. 13. 124. 282 It Vulg . . . *τω εν τ. χρ. ζ* c. BZ  $\aleph$ .
- 14: *ο ουρανιος* add *τα παραπτωματα υμων* L Vulg c ff<sup>1</sup> g<sup>1et2</sup> l copt syr hier arm Usc aeth Eus in ps 35<sup>1</sup> . . . om BD rel syrr Crt Pst et Hcl.
- 15: *τοις ανθρωποις*: non add *τα παραπτωματα αυτων*  $\aleph$  D I a c ff<sup>1</sup> g<sup>1</sup> h k l syr Pst . . . add *τα παρ. αυτ.* BL 33 rel (b) f syrr Crt et Hcl copt sah arm aeth got — *αφησει* add *υμων*  $\aleph$  D a b c f Vulg Cl.
- 16: *αμην λεγω υμιν* add *οτι ζ* c. L rel c ff<sup>1</sup> g<sup>1</sup> Vulg . . . om BD I a b f h m arm aeth.
- 22: *σου post οφθαλμος* 1<sup>o</sup> add BCZ Vulg a b c ff<sup>1</sup> g<sup>1et2</sup> h l aeth Orig Int 11. 100<sup>e</sup>. 164<sup>e</sup>, Hil 631<sup>e</sup> . . . om *σου*  $\aleph$  L T 1. 33 rel am f syrr Crt Pst et Hcl copt sah got arm Clem 294 Eus in ps 34<sup>b</sup> Orig Prov 92.
- 25: *φαγητε* Ti c.  $\aleph$  1. 4. 22 codd, quos sequitur Hieron, qui in epist. ad Damas. usum se testatur codicum graecorum emendata collatione, sed et veterum. a b ff<sup>1</sup> k l Vulg sax franc pers<sup>w</sup> syr Crt aeth al<sup>p</sup> Clem, qui non accurate inter Matth et Luc distinxit. Athan 280, qui accurate affert 25—30. Hil 631<sup>e</sup> . . . add *η τι πιητε* B 33 gat lux c f g<sup>1</sup> h m copt (sah) arm Orig 1, 711<sup>d</sup> (*μηδε τι πι.* Eus in ps 38<sup>d</sup>) — *και τι πι.* E rel syrr Pst et Hcl got.
- 7, 29: *και οι Φαρισαιοι* C 33 Vulg a (b) c (ff<sup>1</sup>) g<sup>1et(2)</sup> h l syrr Crt Pst et Hcl arm Usc Eus D E 27<sup>b</sup> Hil (640)

... om  $\aleph$ B rel f syr Hier sah copt got arm Zohr  
aeth Eus DE 444<sup>o</sup>.

- 8, 10: τοις απολ. αυτω C 33 Vulg It syrr Crt Pst et  
Hcl copt sah arm ... om αυτω  $\aleph$ B rel.
- 13: υπαγε, και Tr [και]  $\zeta$  c. CL rel Vulg off<sup>1</sup> syr  
Hol got arm aeth Orig iv. x. 271<sup>o</sup>. 278<sup>d</sup> ... om  
και  $\aleph$ B a b g<sup>1</sup>. <sup>2</sup> h k syrr Crt et Pst sah copt Iren 287.
- 15: αυτοις  $\zeta$   $\aleph^b$  LM  $\Delta$  1. 33 Vulg It syrr Crt et Pst  
impr cop aeth ... αυτω  $\aleph^c$  BCX (W tol) EFGKS  
UVI' syr Pst MS et Hcl got arm Orig 4, 278<sup>d</sup>.
- 25: οι μαθηται αυτου  $\zeta$  c. C\* (vid) Vulg Cl X. 1 syrr  
Pst et Hcl b g<sup>1</sup> got aeth ... οι μαθηται solum  
C<sup>2</sup>L  $\Delta$  EF (ap Wetst) KMSWV I'  $\Delta$  Eus in ps 619<sup>b</sup>  
(unc. incl.) arm ... om  $\aleph$ B 33 c spat am for harl  
emm a off<sup>1</sup> hl cop sah.
- σωσον add ημας  $\zeta$  c. LX 33 rel  $\nu$  Eus in ps 619<sup>b</sup>  
... om BC  $\aleph$  1.
- 27: οτι La c. C a b c ff<sup>1</sup> g<sup>1</sup> syr Pst copt sah aeth Hil 644  
... add και  $\aleph$ BL rel d f syr Hcl got arm am for.
- 28: Γερασσηνων La c. D (vid quia d) Orig 4, 40<sup>d</sup> b c d f  
ff<sup>1</sup> g<sup>1</sup> h l a (g ... soenorum) sah Hil 645<sup>a</sup> Vulg ...  
Γαδαρηνων BCM syr Pst et Hcl (text) (mg γερα-  
σηνων et γεργ.)  $\aleph^*$  Γαζαρηνων,  $\aleph^o$  γεργεσ.  $\Delta$  graec.  
γαραδηνων, lat Gerasenorum. Orig. 4, 141<sup>a</sup> dicit:  
εν ολιγοις Γαδαρηνων, ipse vult γεργεσωνων. Epiph  
γαδαρηνων (Haeres. 65, p. 650) ... Γεργεσηνων  
 $\zeta$  c (C in mg) (LX) (1) EKSUV copt got arm  
aeth.
- 29: Ιησου υιε  $\zeta$  c. C\* D (ut vid) X rel Vulg Cl a b c  
d f g<sup>1</sup> h syrr Pst et Hcl sah got arm aeth Eus DE  
133<sup>b</sup>. 861<sup>d</sup>? ... om  $\aleph$ BC\* L 1. 33 am for tol harl  
ff<sup>1</sup> k l m copt Orig 3, 503<sup>o</sup>, Eus DE 163<sup>d</sup>. 272<sup>d</sup> in  
ps 189<sup>o</sup>. 345<sup>b</sup> in Es 401<sup>b</sup>, Cypr 296.
- 9, 2: σοι αι αμαρτιαι σου  $\zeta$  c. LX rel Vulg a b c d f ff<sup>1</sup> g<sup>1</sup> h  
syrr Pst et Hcl copt sah arm got Iren 313 (2<sup>o</sup>)  
Orig Int 11, 363<sup>o</sup>, Hil 646<sup>b</sup> ... σοι αι αμαρτιαι D  
(gr.)  $\Delta^b$  for k Iren 313 (1<sup>o</sup>) Orig (3, 231<sup>o</sup>) 4, 452<sup>o</sup>  
Eus Ec Pr 229, Hil 456<sup>b</sup> ... σου αι αμαρτιαι BC  $\Delta^*$   
1. 33 aeth (M αι αμαρτ. σου) Orig 11, 126<sup>d</sup>.
- 5: σοι αι αμαρτιαι  $\zeta$  c.  $\Delta$  1. 33 SU for b d got ...  
tibi peccata tua Vulg a c ff<sup>1</sup> g<sup>1</sup> <sup>et</sup> <sup>2</sup> h l syrr Pst et

- Hcl copt sah arm aeth . . . σου αι αμαρτ. BCLX  
DEFGKMV.
- 9, 10: ιδου Ti c. & D Vulg a b c fff<sup>1</sup>g<sup>1</sup> sah copt aeth Hier  
. . . και ιδου (om syr Pst) ζ c. BC unc rel et  
minusc h k q syr Hcl got arm Eus DE 120<sup>o</sup>.
- 18: λεγων sine οτι Ti c. & D I. 13. 33. 124. 127. 262  
ut aliqui It pler am fu for sah copt Pst arm aeth  
Bas 2, 232, Hil 649<sup>b</sup>, Chrys . . . ζ La add οτι c.  
BCEFGKLSUXΓΔΠ al pler q got syr Hcl  
2 codd Bas.
- 10, 12: λεγοντες· ειρηνη τω οικω τουτω &<sup>\*</sup> et &<sup>od</sup> DL I  
Vulg Cl a b c fff<sup>1</sup>g<sup>1</sup>h arm aeth (dicite eis: pax  
vobis sah cod Ask) . . . om &<sup>b</sup> (vid) &<sup>oa</sup>BCPX  
33 rel am syrr Hcl et Pst copt.
- 14: χοινορτ. add ex La Ti c. & C 33. 157 al It pler Vulg  
(It Vulg: de) syr Pst arm . . . om ζ Tr c. BDP rel.
- 11, 2: δυο ζ c. C<sup>2</sup>L rel Vulg ff<sup>1</sup>g<sup>1</sup> Orig 3, (469<sup>b</sup>) syr  
Hcl mg, copt aeth: omissio «duo» habent «discipulos»  
a b c f h k syr Crt Hil 662<sup>d</sup> . . . δια &BC\*DPZ Δ  
33 syrr Pst et Hcl text got arm; cf. ad Matth 1, 25  
adnot. crit.
- 8: εισιν ζ La Tr c. &<sup>o</sup> rel . . . om Ti c. &<sup>\*</sup>B.
- 21: Βηθσαιδα, sic La Tr c. &<sup>o</sup>C(D) Orig 219<sup>a</sup>, —δάν  
ζ c. &<sup>\*</sup>B, —da a b c Hil 666 Vulg.
- 13, 14: επ αυτοις ζ c. DM Vulg Cl b fff<sup>1</sup>et<sup>2</sup>g<sup>1</sup>et<sup>2</sup>h syr  
Pst aeth Iren 266 . . . om επ: &BCLX Δ I. 33  
EFGKSUVΓ am harl\* syr Hcl arm.
- 34: ουκ ζ c. D rel It Vulg syrr Crt et Pst copt (vid)  
aeth Orig 3, 446<sup>b</sup> Orig Int 2, 202<sup>o</sup> Eus in  
ps 462<sup>d</sup>. 463<sup>o</sup> Tert de Res Carn c. 4 . . . ουδεν  
&BCΔMf syr Hcl arm Clem 803 Orig 3, 8.
- 48: και επι τον αιγ. La c. &<sup>b</sup>C I Vulg cff<sup>1</sup>g<sup>2</sup> Orig  
Int 3, 359<sup>o</sup> . . . επι τον αιγ. και: ζ c. &<sup>\*</sup>et<sup>o</sup>BDP  
rel b e fff<sup>2</sup>g<sup>1</sup>h syrr Crt Pst et Hcl copt arm aeth.
- 52: εν τη βασ. La c. DM It Vulg Iren 237 Hil 678  
. . . om εν BC I. 33 K c copt arm aeth Orig  
3, 459<sup>c</sup>. (458<sup>cb</sup>. 459<sup>b</sup>) . . . εις την βασ. ζ.
- 57: πατριδι, add αυτου ζ C (vid int) L rel Vulg b c  
fff<sup>2</sup>g<sup>1</sup>et<sup>2</sup>h, syrr Crt Pst et Hcl copt arm aeth  
Orig 3, 462<sup>b</sup>. 464 . . . τη ιδια πατριδι Z Orig  
3, 133<sup>a</sup> . . . om αυτου &B.

- 14, 12: το πτωμα add αυτου  $\aleph^*$  et ca vel eb DL(a)cdff<sup>1</sup>et 2  
g<sup>2</sup>h Vulg (non am san) syrr Crt et Pst aeth . . .  
om  $\aleph^*$ BC rel syr Hcl arm abg<sup>1</sup>k copt (a Tr  
non La).
- 15, 30: κωφους, τυφλους, χωλους, κυλλους: In collocandis  
his nominibus manifesto decidit omnium dissen-  
sionem testimonium Origenis, qui duobus locis,  
3, 507<sup>o</sup> et 509<sup>a</sup>, nostram habet collocationem, quam  
aperte etiam Hieronymus in constituenda Vulgata  
praetulit. Ponunt: 3214  $\varsigma$  c. P $\aleph$ XEGWV syrr  
Crt et Pst copt arm; 3421 B; 3124 CK; 1324  
L $\Delta$ M am fuld syr Hcl; 324 D; 3241 ab; 2341 c;  
al aliter.
- 17, 26: ο δε εφη  $\aleph$ , et (at c) ille dixit abc Vulg . . .  
ειποντος δε LaTrTi c. B Orig 3, 587<sup>a</sup> . . . λεγει  
αυτω D (add ο Πετρος  $\varsigma$  c. C) CD $\varsigma$  rel.
- 19, 24: των ουρανων La c. Z abc Vulg Orig 3, 680<sup>a</sup>  
Hil 704 . . . του θεου BD $\varsigma$ .
- 20, 7: μου, La [μου] CDZ al, om Bc $\varsigma$  Orig 3, 695<sup>d</sup>.  
702<sup>b</sup>.
- 21, 7: επεκαθι(ηL)σαν ( $\aleph^*$  εκαθισαν)  $\aleph^*$ LElz (non  $\varsigma$  3)  
g<sup>1</sup>et<sup>2</sup> Vulg copt επεκαθισεν BCX $\Delta$  33. 69 (η)  
NFMSUV syr Hcl sah arm Orig 4, 181<sup>c</sup>.  
187<sup>b</sup>. 188<sup>o</sup> . . . εκαθητο D, sedebat abcd. —  
επανω αυτον  $\aleph^*$  ( $\aleph^*$  επανω επ' αυτων) Dbcf  
ff<sup>1</sup>et<sup>2</sup> g<sup>1</sup>et<sup>2</sup> h syrr Pst et Hier. Vulg . . . αυτων  
BCN $\varsigma$  Orig.  
24: αποκριθεις La c. ZLabc, add δε  $\aleph$ BCD rel  $\varsigma$ .  
28: τις Cabc Orig 3, 786<sup>o</sup> Hil 726 . . . om  $\aleph$ BZ $\varsigma$   
Orig 3, 774<sup>d</sup>.  
32: ουδε La Tr c. Bab Vulg Hil 718 . . . ου  $\varsigma$  Orig  
3, 771<sup>c</sup>.
- 22, 10: αυτου Dabc rel exc. f Vulg Iren 279 . . . εκεινοι  
B $\varsigma$  . . . om arm Lucif 147.
- 23, 4: δεσμ. γαρ DK rel efh Vulg Cl Iren 241, Hil  
724<sup>1</sup>  $\varsigma$  . . . δε  $\aleph$ BL $\Delta$  I. 33 M am ff<sup>1</sup>et<sup>2</sup> g<sup>1</sup>et<sup>2</sup> C  
syr copt sah . . . om D<sup>2</sup>T arm.
- 24, 17: ο δε επι D 33 e (et) abc rel latt. Syrr Pst et  
Hcl (copt) aeth Iren 322 Cypr 268 Hil 434<sup>o</sup> . . .  
ο επι BZL rel  $\varsigma$  Orig 3, 255<sup>c</sup>.

- 25, 1: *και της νυμφης* DX\*1\*abc rel latt. Syrr Pst et Hcl\* arm Orig Int 3, 880<sup>f</sup> . . . om BCZL 33 rel copt sah (ap. Mut.) aeth. (Sponsa non in omnibus exemplaribus invenitur, nominatim non in cod Alexandrino. Syr Hcl mg.)
- 4: *αυτου* bis post *αγγελις* et post *λαμπαδων* ζbc . . . neutro loco Z . . . semel post *λαμπαδων* DL 1. 33 rel h (*εαυτων* κB) . . . post *αγγελις* CX rel (latt) syr Hcl copt aeth Vulg d.
- 26, 63: *εσωπα. και*, add *αποκριθεις* ζ ACN rel abc fff<sup>2</sup>h. Syrr Pst et Hcl sah arm . . . om Tr BZL 1. 33. 69. G Vulg ff<sup>1</sup>g<sup>1</sup>et<sup>2</sup>l copt aeth Orig 4, 386<sup>b</sup> Orig Int 3, 910<sup>e</sup>.
- 27, 42: *πιστευομεν* La c. Aabc, *πιστευσομεν* BDζ, *πιστευσομεν* κ . . . *αυτω* La c. ADabcζ, *επ' αυτον* κB.
- 47: *οτι* ABζO<sup>f</sup> . . . om κDLabc Vulg syr Pst arm aeth.
- 28, 14: *υπο* (a) La c. BDabcd . . . *επι* Aζ Orig 4, 386<sup>e</sup>.
- 18: *της γης* La Tr c. BD copt Eus in ps 328<sup>e</sup>. 616<sup>a</sup>. *της* om κζ rel Orig 1, 241<sup>d</sup>.
- 19: *πορευ. ουν*, La Tr [ουν] c. BΔ 1. 33 Vulg cef ff<sup>1</sup>.<sup>2</sup>g<sup>1</sup> syrr Pst et Hcl copt arm aeth Cypr 34. 110. 131. 395 . . . om A 69 EFGHKMSUV syr Pst Ms. Iren 208, Hipp c Noet 14 (16), Orig Eus DE 6<sup>a</sup>. 9<sup>e</sup>. 24<sup>e</sup>. 132<sup>e</sup>. 136<sup>e</sup>. 445<sup>a</sup> c. Mcl 3<sup>e</sup>. 159<sup>d</sup> in Es 425<sup>b</sup> in ps 328<sup>e</sup>. 364<sup>e</sup>. 461<sup>d</sup>. 636<sup>e</sup>. Lucif 17 . . . *ουν* Dabh Hil 42<sup>d</sup>. 177<sup>d</sup>. 787<sup>a</sup>.

*Evangelium Marci.*

- 1, 2: *εμπροσθεν σου* ζ AΔ rel Vulg A fff<sup>1</sup>.<sup>2</sup>g<sup>1</sup>.<sup>2</sup> syr Hcl copt W. got arm Orig 1, 385<sup>o</sup>; 3, 769<sup>o</sup>; 4, 125<sup>e</sup> Eus DE . . . om BDPLK abcl am fuld tol syr Pst syr Hier copt Sch aeth Iren 187 Orig 4, 15<sup>o</sup>. 126<sup>e</sup>.
- 9: *Ναζαρεθ* Tr c. (Elz) D 1. 69\* EFHKMUV Vulg c copt got: *ναζαρετ* ζ BLΔ 33. 69<sup>1</sup> SΓ abdf Orig 4, 150<sup>o</sup> . . . *ναζαρατ* AP.
- 10 fin.: *εις* La et Tr c. BDa, in eo b . . . *επ' αυτον* APcζ.
- 44: *μηδεν* La c. κADabc, add *μηδεν* Bζ.

- 2, 16: Δια τι κ D a b c rel Vulg . . . οτι B L 33 . . . τι οτι A C ζ rel.
- 6, 35: γινομενης κ D (γεινομενης per itacismum), fieret b c d Vulg.
- 7, 2: αρτους (sine τους) ζ c. A X rel κ. (αρτον c b c ff<sup>2</sup> l syr Pst) . . . τους αρτ. εμεμφαντο (vituperaverunt) ζ c F K M N S U 1. 33. 69 D (κατεγωνωσαν) Vulg a c f f g<sup>2</sup> l syr Pst et Hcl arm . . . anacoluthon hab.: κ A B C X Δ (spat. vac.) E G H V Γ copt got aeth.
- 8, 26: υπαγε εις τον οικον σου, D 69 Vulg a b f f g<sup>1</sup> l<sup>2</sup> l (arm) . . . om A B C rel c k νν.  
 — μηδε εις την κωμην εισελθης, A B C L 1. 33 (69) rel c syr Pst et Hcl (text) copt got arm aeth, et si (μηδε εαν 69) in vicum introieris Vulg (b) (f) f f g<sup>1</sup> l<sup>2</sup> l syr Hcl mg, om D c. k; cf. 11, 32: ειπωμεν = εαν ειπωμεν.  
 — μηδεν ειπης εις την κωμην D i (μηδε εν τη κωμη) 69, μηδε ειπης τινι εν τη κωμη A C X Δ (manu rec.) 33 rel syr Pst et Hcl rel got arm aeth (c h): nemini dixeris Vulg b f f g<sup>1</sup> l<sup>2</sup> l syr Hcl mg, nemini dicas a . . . om κ B L i\* copt.
- 28: ως ενα D Vulg a b c f f i l . . . ενα (solum) ζ A C X N rel h syr Pst et Hcl got arm . . . οτι εις κ B C L copt.
- 10, 14: και ante μη κ A C D L ζ La, a b c rel latt, syr Pst et Hcl, got arm aeth . . . om B rel.
- 14, 20: την χειρα La c. A a c, om B D P ζ.  
 25: γεννηματος La c. ζ et B D . . . γεννηματος A C.  
 43: κ. ευθυσ La et sqq c. K B C . . . κ. ευθεως A ζ . . . και D . . . om a c — itemque  
 45: ευθυσ, ubi pariter A ζ: ευθεως habet; ευθυσ B C.  
 53: και οι γραμματεις και οι πρεσβυτεροι (om οι bis D Orig) La c. A D ac Orig 4, 387<sup>b</sup> . . . οι πρεσβυτεροι και οι γραμματεις B P ζ.  
 68: συ τι λεγεις La c. κ B N . . . τι συ A ζ = τι D c, quem a.  
 72: ευθυσ La c. κ B, ευθεως D.
- 15, 14: εκραζον La (clamabant) c. A D a c, εκραζαν κ B N ζ . . . add λεγοντες κ c.

*Evangelium Lucae.*

- 1, 35: *ex σου* (a La uncinis includitur) La c. C a c Iren 216, Cyr 289, «et» ante «nascetur» Hil 138 Tert prax 26 . . . om A B D b c.  
76: *και συ* La c. A a b c c Iren 186 . . . *και συ δε* B C D d.
- 2, 2: *Κυρινου*] B a b c *Κυρεινου . . . Κηρινου* A, *Κυρημιου* n C D R rel d c.
- 5, 25: *εφ ω κατεχειτο* La c. B a b c Vulg c . . . *εφ ο* n A C.  
36: *σχισας* ante *επιβαλλει* om La c. c A C R X rel latt syr Hcl got arm aeth Iren 276. Contra: i. 33 syr Pst (post *ουδεις* copt) n B D L E.
- 8, 3: *δηκονουν αυτω* La c. A B a b c . . . *αυτοις* D c.  
42: *και εγενετο εν τω πορευεσθαι αυτον* La c. C D P, et factum est (contigit b c) dum iret (add Iesus b c, cum iter faceret d) a b c d . . . *εν δε τω υπαγειν* A B c.  
49: *απο* La c. A D I, «a» a b d, *παρα* B C P R E c rel, «ad» c f f Vulg Cl.  
— *μηχετι* B D, *μη* A P c, noli a b c.
- 9, 9: *Ειπεν δε Ηρωδης* La c. B D a b c, *και ειπεν* A c, et ait Vulg.
- 10, 34: *και επιβασας* La c. C D a b c, *επιβασας δε* A B c.
- 11, 14: *εχβληθεντος* La c. A C L X 33. 69 Vulg b fil copt MS . . . *εξεληγοντος* n B R Δ c I rel n. — *και εχβαλοντος αυτου* (ieicto eo D d, et cum eiecisset daemonium c, et cum eiceret a muto daem. b).  
34: *ολον το σωμα* (totum) La c. C a b c, *και ολον* A B c.
- 14, 17: *ερχεσθαι* n A D P R L Δ K, ut venirent Vulg (in fin. copt) — *ερχεσθε* B X 33 rel, venite a b c e f i (ad fin. ver. syr Pst).
- 19, 26: *γαρ* La et Tr (uncinis inclus) A D R c rel syrr Crt et Hcl got . . . om n B L a syr Pst copt aeth.
- 20, 5: *συνελογιζοντο* La c. n C D a c Vulg f f i syrr Crt et Pst . . . *συνελογισαντο* c A B Q R L rel e copt got (διελ.).

- 20, 14: *διελογισαντο* La c. AacKff Vulg . . . —ζοντο  
 ꝚBCDQRLς rel e syrr Crt Pst et Hcl copt.  
 19: *εζητουν* La c. CDcffi syrr Crt et Pst copt arm  
 . . . *εζητησαν* ABꝚRLς rel ae syr Hcl got.
- 22, 54. *ηγαγον* add *και εισηγαγον* ABRTL rel c syr  
 Hcl copt sah . . . om ꝚDIΓ Vulg abeffil syrr  
 Crt et Pst aeth Eus DE 292<sup>d</sup>.
- 24, 21: *αλλα γε και* (om APς) ABꝚPDς, sed etiam et  
 d = et (om a) nunc abc.  
 36: *εγω ειμι, μη φοβεισθε* La (uncinis inclus) c P c  
 Vulg, syrr Pst et Hcl copt W. arm (aeth) . . . om  
 ABDabc syr Crt copt MS sah.  
 44: *ουτοι οι λογοι* add *μου* ABDNLX 33 K copt  
 W et MS Hil 504<sup>e</sup> . . . om ꝚI'ΔΛabcς (La un-  
 cinis inclusit) syrr Pst et Hcl rel copt Sch Iren  
 206 Cyr 277.

*Evangelium Ioannis.*

- 1, 40: *ην* add *δε* La (uncinis inclus) AΔacef Vulg syrr  
 Pst et Hcl\* (aeth) . . . om BꝚCPL 33 rel for b  
 copt arm Orig 3, 443<sup>a</sup> ς.  
 41: *πρωτον* La Tr c. ABꝚX 1. 39 M Vulg acfl syrr  
 Pst et Hcl copt arm aeth . . . *πρωτος* Lς rel  
 (n 1. 33).  
 42: *εμβλεψας δε* La ς XΔ 33 SΔ bc syr Hol\* copt  
 (latt) et respiciens d, et cum vid c, et aspexit  
 syrr Crt et Pst (aeth) . . . om *δε* ABꝚL 1. 69  
 rel arm.
- 2, 16: *και μη ποιειτε* La (uncinis inclus *και*) AX 1. 69  
 Uabc Vulg Cl syrr Pst et Hcl arm aeth Orig Int  
 1, 84<sup>e</sup>; 3, 916<sup>a</sup> . . . om *και* BPL 33 rel cf am  
 copt Orig 4 ter.
- 4, 30: *και εξηλθον* La (uncinis inclus) c. CD b syrr Crt  
 Pst et Hcl aeth . . . *εξηλθον ουν* Ꝛς 169 Δ Vulg Cl  
 ef copt sah . . . om ABLΔ 33 rel am acg arm  
 Orig 4, 240<sup>d</sup>.
- 5, 2. *Βηθσαιδα* Bc Tert De bapt. 5 syr Hcl mg graec  
 copt (sah) . . . *βηθζαθα* Ꝛ, belzatha a; betzetha bf,  
*βηλζεθα* D; *βηθεσδα* AςCΠΔ rel 1. (69) arm.  
 4: *Κυριου* Aac, om Cbς, La hab. uncinis inclusum.



- 17, 11: και ante ημεις Tr c. BYMSU 69 Vulg fg syr  
Hcl arm, om και ς AB<sup>2</sup>κ CDLXΔ 1. 33 rel syr  
Pst copt sah got aeth.
- 20, 20: εδειξεν (—ξε B) ABD — add αυτοις abc ς —  
τας χειρας κ Dabc ς, praem και AB — αυτοι  
ABκ D = αυτου bc ς, om a.
- 21, 3: και ante εξηλθον La (uncinis includit) c. APbcfg  
Vulg syrr Pst et Hcl\* copt aeth . . . add ουν κ LXG  
. . . non hab. BCDAe rel ς syr Hcl text arm.  
— om ευθυσ post πλοιον La et Tr c. κ BC\*DLXΔ  
1. 33. 69 latt syr Pst copt sah arm aeth . . . add  
ευθυσ AC<sup>2</sup>P ς rel syr Hcl.
- 13: ερχεται κ BCDab, add ουν A ς, tunc c, om ουν  
La Tr Ti.

*Actus Apostolorum.*

- 1, 1: Ιησους praem ο A κ E 13. 31. 61 Orig 4, 6<sup>b</sup> —  
om ο La Tr c. BD (C n. 1).
- 7, 6: ελαλησεν δε αυτω κ H Vulg Cl syr Pst (Abrahamo)  
aeth — ουτος 13, ουτως ABCDE ς rel syr Hcl tol  
— add post θεος: προς αυτον Dd syr Pst Iren 197.  
— «ad eum ita» sah.
- 30: πυρι φλογος ACEe Vulg syr Pst, φλογι πυρος  
B κ DdH 13. 31. 61 syr Hcl copt sah arm aeth.
- 44: εν τοις πατρασιν ς E et pr D Vulg Cl corr am  
L al arm, om AB κ Ce et corr DH 13. 31. 61  
corr am fuld luxon — penes d.
- 8, 22: του θεου ς 31 HL Vulg syr Pst Iren 99, του  
Κυριου AB κ CDEe 13. 61 syr Hcl copt sah  
arm.
- 9, 34: ο χριστος ς A corr BEHL 31. 61, om B κ C 13.
- 10, 37: (αρξαιμενος) γαρ, La [γαρ] AD de Vulg Iren 196,  
om B κ CE ς Hil 1093<sup>d</sup>.
- 15, 11: Χριστου La c. CDd ς Vulg Cl Iren 199 syr Pst  
copt ed. arm, om AB κ Ee Vulg HL 61.
- 17, 4: των τε σεβομενων και Ελληνων, και La c. ADd  
13. 61 Vulg copt, om BEe ς κ HL 31 syrr Pst  
et Hcl sah arm aeth.

- 20, 18: *ομου οντων αυτων* La c. AD (*ομωσε* pr D, *ομοσε* corr D), simulque cum esset d, *ομοθυμαδον* E, unanim e, om B<sup>κ</sup>C<sup>ς</sup>HL 13. 31 syrr Pst et Hcl copt sah arm.
- 21, 21: *τους κατα τα εθνη Ιουδαιους* La c. ADE 13 Vulg copt, *τους κατα εθνη εισιν* pr D, qui in Gentibus sunt d, eorum qui per Gentes sunt e, add *παντας* B<sup>κ</sup>C et corr D HL 31 syrr Pst et Hcl sah arm aeth.
- 22, 12: *ευλαβης* La Tr c. B<sup>κ</sup>HL 13, *ευσεβης*  $\zeta$ E 31, om A Vulg.  
22: *καθηχον*  $\zeta$  et corr D, *fas e*, *fas est* Vulg, *καθηχεν* AB<sup>κ</sup>CD\*E 13. 31 HL.
- 23, 12: *τινες των Ιουδαιων συστροφην*  $\zeta$ H sah, *συστροφην* *τινες των Ιουδαιων* L 31 syrr Pst, collegerunt se quidam ex Iudaeis et Lucif 152 Vulg, *συστρ. οι Ιουδαιοι* AB<sup>κ</sup>CE 13. 61 syrr Hcl copt arm aeth.
- 27, 2: *μελλοντες*  $\zeta$ HL 31 Vulg, *μελλοντι* AB<sup>κ</sup> 13. 61 syrr Pst et Hcl copt arm aeth.  
8: *Αλασσα* La c. A syrr Hcl mg, *Λασσαια*  $\kappa$ , *Λαισσα*  $\nu^{\circ}$ , *Thalassa* Vulg aeth, *Λασσα* B 13. 31. 61 syrr Pst et Hcl text copt, *Λασσαια*  $\zeta$ HL arm.  
13: *Ασσον*, *ἄσσον*  $\zeta$ , *ἄσσον* La cet, de Asson fuld Vulg Cl, de Asso am, ex Asso copt aeth, «circa» syrr Pst et Hcl, add *προς την χωραν* arm mss.

*Epistola beati Pauli ad Romanos.*

- 6, 11: *τω κυριω ημων*  $\zeta$ <sup>κ</sup>CKLP 17. 27. 47 mg Vulg Cl.
- 9, 4: *η διαθηκη* La c. BDFG Vulg harl<sup>2</sup> aeth Cypr 287, *αι διαθηκαι*  $\kappa$ CKd fg  $\zeta$  am harl<sup>\*</sup> tol syrr Pst et Hcl copt got arm Hil 78 Orig Int 4, 610<sup>a</sup>. 611<sup>a</sup>. 634<sup>a</sup>. 639<sup>a</sup>.
- 15, 5: *Ιησουν Χριστον* Tr c. A<sup>κ</sup>C\*FP 37 Vulg syrr Pst et Hcl arm ed. aeth Orig Int 4, 673<sup>a</sup>, *Χριστον Ιησουν*  $\zeta$ B corr CDGL 17. 47 m copt arm codd got.
- 15, 24: *ελευσομαι προς υμας* est lectio  $\zeta$ , non recepta a La Tr Ti W-H.  
31: *δωροφορια* La c. BD\*FGf, *διαχονια* A<sup>κ</sup>CD<sup>b</sup> $\zeta$  17. 37. 47 PL Orig Int 4, administratio g, obsequii mei oblatio Vulg — *εν Ιερ.* BD\*FG, *εις*

*Ιερ.* A<sup>κ</sup>CD<sup>b</sup>ς 17. 37. 47 LP Orig Int 4 — *τοις αγιοις γενηται* AB<sup>κ</sup>C 37 P, *γενηται τοις αγιοις* DFG 17. 47 Lfg.

*Epistola beati Pauli ad Corinthios prima.*

- 8, 22 fine: *εστιν* om AB<sup>κ</sup>CD\*FG 17 P aeth, hab. *εστιν* ςD<sup>b</sup>L 37. 47 Vulg (enim vestra sunt) syrr Pst et Hcl copt arm Orig Int 4 bis, in Prov (Mai 43) Tert.
- 9, 7: *τις ποιμαινει* La c. BC<sup>2</sup> (vid) DFGfg Vulg syr Hcl sah got arm, praem η A<sup>κ</sup>C\*KLP 17. 37. 47 syr Pst copt (aeth).
- 14, 18: *γλωσση* La Tr c. A<sup>κ</sup>DFGfg 17 Vulg arm, *γλωσσαις* ςB 37. 47 KLP syrr Pst et Hcl copt aeth.
- 16, 15: *Στεφανα και Φορτουνατου και Αχαικου*, vide Adnot. crit. ad vers.
- 17: *αυτοι* La c. ADFGM Vulg syrr Pst et Hcl, *ουτοι* B<sup>κ</sup>C 17. 37. 47 KLP copt got arm aeth.

*Epistola beati Pauli ad Corinthios secunda.*

- 1, 6: *και σωτηριας* alterum hab. BDGfgς La Tr, om *και σωτηριας* 2° AC, ponunt tamen ante *της ενεργουμενης*, item om *και σωτ.* 2° κMP, contra hab. «et salute» pr fuld al.
- NB. Duplex sensus verborum *παρακαλεισθαι* et *παρακλησις* consolatio consolari et exhortari exhortatio videtur latine duabus enuntiationibus exprimi.
- 4, 5: *Ιησουν Χριστον κυριον* La c. A<sup>κ</sup>CDf Vulg syr Hcl got (aeth), *Χριστον Ιησουν κυριον* BςK-L 17. 37 syr Pst copt arm, *κυριον Ιησουν Χριστον* G.
- 7, 12: *ημων την υπερ υμων* ς (non ς 3) Elz 47 Vulg got arm Usc, *υμων την υπ. υμων* κD\*F, *ημων την υπ. ημων* Gfg, *υμων την υπ. ημων* BCD<sup>b</sup> 17. 37 KLPς3 syrr Pst et Hcl copt arm Zohr aeth.
- 12, 7: *κολαφιζη*, add *να μη υπεрайρωμαι* ςB<sup>κ</sup>° (37) 47 KL (P) syrr Pst et Hcl copt got arm (Orig 1, 258<sup>b</sup>; 3, 200<sup>d</sup> Cypr 232. 306 Hil 325), om A<sup>κ</sup>\* DFGfg 17 Vulg aeth Iren 295. Uncinis includit La, omisi c. Tr.

*Epistola beati Pauli ad Galatas.*

- 5, 19: εστιν, add μοιχεια n°D (FG)ςKL 37 syr Hcl got arm, μοιχει FGfg Orig 2, 632<sup>a</sup> Iren 305 Cyrp 209. 323. «In latinis codicibus adulterium quoque et impudicitia et homicidia in hoc catalogo vitiorum scripta referuntur, sed sciendum non plus quam quindecim carnis opera nominata.» Hieronymus 7, 510<sup>a</sup>. Omisi c. La Tr, om AB n°C 17. 47 P syr Pst copt aeth Vulg Clem 591 Tert De pud. 17.

*Epistola beati Pauli ad Ephesios.*

- 4, 27: μηδε AB n°DFG 17. 37. 47 KLP Clem 308, μητε ς, neque fg, μη Vulg Orig 2, 603<sup>b</sup> Cyrp 102 Clem 371.

*Epistola beati Pauli ad Philippenses.*

- 1, 23: πολλω μαλλον ς3 n°DFG 37 KLP Vulg syrr Pst et Hcl basmur. got arm aeth Orig 2, 820<sup>a</sup>, πολλω γαρ μαλλον AB n°C 17. 47 copt Orig 1, 73, bis Elz.  
2, 24: ταχεως ελευσομαι προς υμας A n°CP Vulg syr Pst copt, om προς υμας n°BD ς, ταχεως post ελευσομαι FGg.

*Epistola beati Pauli ad Colossenses.*

- 3, 11: δουλος και ελευθερος La c. ADFG Vulg syr Pst copt got aeth, om B n°C syr Hcl sah arm Clem.  
17: κυριου Ιησου Χριστου n°Vulg, Domini nostri Iesu Christi syr Pst copt sah aeth arab B, κυριου Ιησου B n°D ς 17. 37. 47 K am syr Hcl got arm Clem 194, Ιησου Χριστου ACD\*FGg, Christi Iesu f, om Iesu L, θεου ποιειτε Orig 1, 764 s.

*Epistola beati Pauli ad Thessalonicenses secunda.*

- 3, 16: τροπη La c. ADFGfg 17 Vulg got, τροπη B n°D<sup>a</sup> corr A ς 37. 47 KLP syrr Pst et Hcl copt (aeth), vid Hermas vis. 1, 1.

*Epistola beati Pauli ad Timotheum prima.*

- 1, 4: οικοδομην D\* Iren gr, οικοδομιαν ς Elz D<sup>a</sup> Vulg syrr Pst et Hcl mg got, aedificationem fg Vulg Iren 1, Hil 1070<sup>a</sup>, οικονομιαν ς3 A n°FG 17. 37. 47 KLP syr Hcl text copt arm (legem aeth).

- 6, 20: *καινοφωνιας* F G f g Vulg Hil 1251 Lucif 23, *vocum novitates falsae agnitionis* Iren 135 arm, *κενοφονιας* AD ζ syr Pst et Hcl copt aeth Clem 457 Hipp Orig 1, 454<sup>b</sup>.

*Epistola beati Pauli ad Hebraeos.*

- 2, 16: *ου γαρ δη που αγγελων επιλαμβανεται* La c. AB CDH Vulg ζ = *nusquam enim* etc. Vulg.

*Epistola beati Iacobi.*

- 1, 26. *ει δε* La c. C 13. 31 Vulg ff (syr Pst) copt, «*et*» aeth, om AB<sup>κ</sup> KLm syr Hcl arm.

*Epistola beati Petri prima.*

- 1, 22. *εκ καρδιας* La Tr c. AB<sup>κ</sup> Vulg aeth, *praem καθαρως* ζ<sup>κ</sup> C 13. 31 KL syr Pst et Hcl arm (ex corde puro et perfecto syr Pst, in corde sancto copt), add *αληθινης* κ<sup>ο</sup> aeth.
- 2, 6: *η γραφη* La c. C Vulg, *scriptura* aeth, *εν γραφη* AB<sup>κ</sup> 13 (*εν τη γραφη* ζ 31 KL) syr Pst et Hcl arm.
- 3, 3: *εμπλοκης η* La c. C Vulg Cyr 317 (*ornamenti aut auri*), *εμπλοκης τριχων και* AB ζ.
- 6: *υπηκουεν* La c. B 31 Vulg m syr Pst aeth (copt), *υπηκουσεν* A<sup>κ</sup> C ζ 13 Hcl arm.
- 5, 6: *επισκοπης* La c. A 13 Vulg m syr Hcl<sup>ο</sup> copt arm aeth, om B<sup>κ</sup> 31 KL syr Hcl text Orig 1, 489<sup>b</sup>.

*Epistola beati Petri secunda.*

- 1, 5: *Και αυτο δε* La c. A Vulg (*vos autem*) (copt), *et vos m, και αυτο τουτο δε* BC<sup>ο</sup> 31 KL (sah) (aeth), *και αυτο δε τουτο* κ C<sup>2</sup> 13 syr Bodl et Hcl arm.
- 10: *ινα δια των καλων εργαων . . . ποιεισθε* A<sup>κ</sup> Vulg c. La syr Bodl et Hcl copt sah arm aeth (*καλ. υμων εργ.* A c. La syr Bodl aeth, om Vulg cet.), om BC ζ 31 KL, *δι' αγαθων εργαων υμων* 13 — *ποιεισθαι* C ζ.
- 2, 4: *κολαζομενους τηρειν* La c. A<sup>κ</sup> C<sup>2</sup> Vulg am (*pr fuld cruciatos*) (syr Bodl et Hcl<sup>ο</sup>) copt 13 (*τη-*

ρεισθαι), τηρουμενους B (Mai) C\* 31 KL syr Hcl text arm, τετηρημενους ζ, et manent in cruciatu iudicii aeth.

- 2, 8: δικαιος La c. B Vulg, ο δικαιος AC ζ syr Hcl.  
 13: αγαπαις La Tr c. A (corr pr) B Vulg syr Bodl et Hcl mg (aeth) (sah), voluptatibus m, απαταις ζA\*NC 13. 31 KL syr Hcl text copt arm.

*Epistola beati Ioannis prima.*

- 2, 27: το αυτου Tr c. B (Alf.) NC Vulg syr Hcl sah arm (hic spiritus copt, spiritus eius aeth), το αυτο ζA 13. 31 KL, unctio quae est a Deo syr Pst.  
 3, 10: ο μη ων δικαιος La c. Orig 4, 323<sup>d</sup> Vulg Cypr 305 Lucif 138. 139 m syr Hcl mg sah, ο μη ποιων (add την AC 31 K) δικαιοσυνην ABNC ζ 13 L.  
 4, 19: ουν La c. A 13. 31 Vulg syr Pst, om B NK L syr Hcl copt sah arm, et nos quoque aeth. — αγαπωμεν, τον θεον NC 13 Vulg demid syrr Pst et Hcl copt arm, αυτον ζ 31 KL, invicem am, om AB (sah) fuld, nos invicem . . . et dominum aeth. ο θεος La c. A 13 Vulg, αυτος B NC 31 KL harl syrr Pst et Hcl copt sah arm aeth.  
 5, 15: απ' La Tr c. B NC 13, παρ' ζA 31.  
 16: ειδη La c. 13 Vulg Hil 538, ιδη AB NC, ιδη ζ 31 KL Clem 464 (per itacismum?).

*Epistola beati Iudae.*

- 3: κοινης ημων AB NC syrr Bodl et Hcl sah arm Lucif 28, . . . NC, υμων 31 Vulg (13 n. 1), om ζ KL copt aeth (vid Edit. Platt). (Sensus mutari non videtur.)

*Apocalypsis beati Ioannis.*

- 1, 5: λουσαντι ζ PQ 14. 91. 95 Vulg copt arm (Rieu) aeth, λυσαντι ANC 1. 6. 38 arm (Griesb) syr Primas — απο PQ ζ 6. 7. 14. 91. 95 Vulg Primas Compl, ex ANC 1. 38 Er.  
 5, 6: και ειδον (om A) και ιδου A ζ Vulg Er, vidi enim Iren 256, La και ειδον και, om NC 1. 6. 7. 14. 38 PQ 91. 95 copt arm aeth syr Hipp in Dan. (159 Lagarde) Primas.

- 7, 9: οχλον πολον (magnam Vulg Cypr 272) La c. A h  
Vulg Cypr 272. 310, και (add ιδου ς, om C)  
οχλος πολυς & C ς.
- 14, 7: και θαλασσαν La Tr c. A C ς Cypr 264. 312, mare  
h Vulg fuld, και την θαλασσαν & 7. 14. 38 Q 91  
Orig 4, 16<sup>b</sup> Compl, om την AC6P95 arm Er,  
θαλασσας 1, et mare am Primas.
- 17, 17: την γνωμην αυτου και δουναι La c. A Vulg Pri-  
mas; praem ante και δουναι: και ποτησαι μιαν  
γνωμην & 1 P 95 (add αυτων) copt (arm) aeth syr  
Er, ποτησαι την γνωμην αυτου και δουναι, quod  
placitum est illi: ut dent Vulg Compl, et esse in  
consensu et metu h (ad sensum).
- 22, 16 και ο πρωϊνος, και La c. A Vulg ς Er (ορθρινος),  
om & 7. 38 Q 91. 92 syr Compl.

## ADNOTATIONES CRITICAE,

MAXIME AD EOS GRAECAE LECTIONIS LOCOS,  
QUI A LATINA ADHUC QUODAMMODO DISCREPARE  
VIDENTUR.

*Praemonenda:* Signa codicum manuscript. vide supra p. 691 ss.  
(cf. librum meum inscriptum: Handbuch der Einleitung ins Neue  
Testament, Freiburg, Herder, 1893, p. 110 ss.). Explicationem reli-  
quarum abbreviationum invenies p. 696.

### *Evangelium Matthaei.*

1, 5: Boos 1. 33 cf Luc 3, 32 c. La Tr . . . Boes & B k  
sah copt . . . Booz ζ c. EKLMSUV Δ Π al pler.  
It pler Vulg.

6: ο βασιλευς c. CEKLMSUV Δ Π al pler It pler Vulg  
syr Hcl aeth . . . om & B rel.

NB. ωβηδ — ωβηδ; σολομων — σαλομων etc.  
diversae sunt eiusdem nominis hebraici pronuntia-  
tiones. Similes sunt αβιας et αβια, ασαφ et ασα,  
αμωσ et αμων; ita ut vel ipsius LXXae exempla  
inter se discrepent, cum LXX A Paralip 3, 32  
legat ωβηδ et αμωσ, LXX B autem ωβηδ et αμων,  
quae eadem etiam masoreticae textus formae sunt.  
Sed cum antiquissimam scripturam quaeramus, no-  
lumus quidquam mutare.

18: του δε Χριστου D (lat, graec hiat) a b c Vulg Iren  
191. 204 . . . χριστου Ιησου B Orig 3, 965<sup>d</sup> . . .  
Ιησου χριστου & CPZ ζ.

19: παραδειγματισαι & PL ζ, traducere a b c, praepalare  
d . . . δειγματισαι B & vel b Z 1.



- 1, 20: *Μαριαμ* κ CDPZς, *Μαριαν* BLI.  
 23: *ο θεος* κ BD<sup>1</sup> I. 33 rel... La om ο c. CX.  
 24: *διεγερθεις* ς c. C<sup>2</sup>DEKLMSUVΓΔΠ etc., *exurgens*  
 It Vulg... *εγερθεις* La c. κ BC<sup>2</sup>Z.  
 — *ο Ιωσηφ* La c. BCDLM rel, *Ιωσηφ* κ Z rel.  
 25 *τον υιον αυτης τον πρωτοτοxon* CDEKLMSUV  
 ΓΔΠ al pler fffg<sup>2</sup>q syrr Pst et Hcl arm aeth Athanas  
 749. 760 Pst 349 Epiph al Aug al. Hieron in Matth:  
 «Ex hoc loco quidam perversissime suspicantur, et  
 alios filios habuisse Mariam, dicentes primogenitum  
 non dici, nisi qui habeat et fratres»... om τον —  
*αυτης τον πρωτοτοxon* et habent υιον solum κ BZ  
 I. 33 a(vid)bcg<sup>1</sup>k sah (τον υι. αυτης) copt (τον  
 υιον) syr Crt Ambr bis al.

NB. Hieronymus, si ita in graecis, maxime in  
 Adamantii et Pierii exemplaribus invenisset, hoc  
 ex consuetudine sua certe dixisset. Ceterum sah  
 et copt υν verae lectionis vestigia conservasse  
 videntur.

- 2, 13: *φαινεται* κ CDEKLMSUVΓΔΠ etc... *εφανη*  
 B al — *κατ' οναρ τω Ιωσηφ* Dabcς, ante φαιν.  
 BC, post τω Ιωσ. Iren 184.  
 18: *ηθελεν* κ BCEKLMSUVΓΔΠ al fere omnes ς  
 ... *ηθελησεν* La c. DZ al, latini fere omnes: noluit  
 (ac Vulg Hil 613).  
 21: *ηλθεν* ς c. DEKLMSUVΓΔΠ al omn vid It Vulg  
 syrr omnes etc... *εισηλθεν* κ BC copt.  
 3, 2: *και λεγων* ς c. CDEKLMSUVΓΔΠ abc Vulg  
 ... om και La c. κ B g<sup>1</sup>q Hil 614 sah copt  
 aeth.  
 3: *Ησαιας* ς TrTi, *ησ.* La, latini Isaias per itacismum  
 neglecto spiritu, cf. Ierosolyma pro Hierosolyma.  
 6: add παντες post εβαπτ. C<sup>2</sup> 33, Hil 497, om rel.  
 7: *αυτου* post βαπτισμα ς c. κ<sup>b</sup>CDEKLMSUVΓΔΠ  
 etc. abc Vulg Hil 615 (35)... om αυτου Bκ<sup>\*</sup>  
 sah Orig 4, 124<sup>a</sup>. 126<sup>d</sup>. 131<sup>o</sup>.  
 11: *βαπτιζω υμας* ς c. CDEKLMSUVΓΔΠ al plur  
 abcd Hil 258... υμας βαπτιζω B I. 33 etc.  
 Cyr 279.  
 12: *αποδηκην* sine αυτου κ CD suppl KMSVΓΔ al  
 pl acdfq Vulg sah copt Iren Int 231, Hil 616

... αυτου add BELU al bff'g<sup>1</sup>m harl\* syrr Crt  
Pst et Hcl aeth.

3, 14: ο δε Ιωαννης ζ c. n<sup>b</sup>CD suppl PEKLSUVI'Δ  
al vidd omn a b c d g<sup>1</sup>q Vulg νν fere omn ... om  
Ιωαννης n<sup>\*</sup>B sah Eus ps 409<sup>b</sup>.

16: La c. B Hippol Theoph ηνεωχθησαν, P ζ rel ανεωχθ.  
— αυτω, La (αυτω), ζ c. n<sup>b</sup>CD suppl PEKLM  
SUVI'Δ al vid omn a b c d Vulg νν pler ... om  
αυτω n<sup>\*</sup>B Iren 184, Hil 507. 617 tol sah syr Crt —  
και ερχομενον ζ c. n<sup>\*</sup>CDPEKLSUVI'Δ al vid  
omn fff'1m Vulg for etc. Eus in ps 409 ... om  
και n<sup>\*</sup>B a b c g<sup>2</sup>h am tol copt Hil 507.

4, 4: ζησεται = vivit Hil 619 am Vulg Cl.

16: σκοτει ζ c. n<sup>\*</sup>CPEKLSUVI'Δ al omn Hipp  
fragm II, 25. 28, Orig 3, 712, Eus DE'438, σκοτια  
BD (σκοτεια) Orig 1, 683 (CΔ σκοτι), σκοτω  
Orig 91.

18: ο Ιησους ζ c. LΔE Vulg Cl a c h m arm, om n B C D  
(P vid) 1. 33 KMSUV b fff'1g<sup>1</sup>1 am for tol harl  
syrr Pst et Hcl copt aeth, add Dominus noster syr Crt.

18. 19: αλειεις B n<sup>\*</sup>C, αλειεις ζ c. D n<sup>b</sup>.

5, 15: και λαμπει BD ζ = ut luceat a b c d Vulg.

28: βλεπων BD ζ = βλεψας a b c Vulg Iren 242. 247:  
qui viderit; 5, 32: ο απολυων = qui dimiserit; ac-  
curatior apud romanos consecutio temporum quam  
apud graecos; cf. 5, 39: οστις σε ραπισει = si  
quis te percusserit; 5, 41: οστις αγγαρευσει = qui-  
cumque angariaverit.

44: και προσευχεσθε υπερ των διωκοντων υμας habet  
B n<sup>\*</sup> Orig 4, 324<sup>b</sup>. 329<sup>be</sup>. 351<sup>a</sup>, qui vos persequuntur  
Cypr 248. 260. 319 Lucif 122, επηρεαζοντων  
υμας Orig 1, 768<sup>c</sup>, επηρεαζοντων (calumniantibus  
a b d et add υμας [vobis c] c. ζ Hil 303) και διωκον-  
των υμας D a b c d ζ Hil.

45: πονηρους και αγαθους BD Z b ζ Iren 280. 325, per  
bonos et malos a c Iren 147 Cypr Hil Lucif.

46: εαν αγαπησητε ... εχετε, αγαπατε (diligitis) a b c  
Vulg ... habebitis Vulg: versio ad sensum.

6, 21: οπου εστιν ... εχει εσται = ubi est, ibi est Vulg;

6, 22: εαν η ... εσται = si fuerit, erit b Vulg

- (si est . . . est a c); 6, 23: *εαν η . . . εσται*, si fuerit b Vulg . . . erit B Vulg ζ Hil 520 (est a b c); cf. ad 5, 44.
- 6, 22: *σωματος* B ζ = add σου a b c Hil 322. 376. 520. 631 — *ουν* B ζ, enim b, om a c 520.
23. *το σκοτος* B c ζ, ipse tenebrae b, tenebrae ipsae Hil 376. 520, tenebrae tuae a.
- 24: *μαμωνα* B a b, *μαμωνα* c. ζ Iren 183.
- 7, 2. *αντιμετρηθησεται* ζ Vulg Cl c. ff<sup>1</sup>g<sup>1</sup>h<sup>1</sup> Lucif 122 al PP graeci ut Polycarp et latt (cf. Luc 6, 38). Sensus omissio *αντι* non mutatur.
- 4: *ερεις* potentialiter dictum = dicis.
- 6: *εν τοις ποσιν* usu senioris temporis = *τοις ποσιν*.
- 12: *ουτως* om L Vulg c ff<sup>1</sup>l syr Crt. Contra hab. a b fg<sup>1 et 2</sup>h syrr Pst et Hcl. *ουτως* praecedentem partem periodi recipiens videtur graecae orationi magis accommodatum quam latinae.
- 19: *εχκοπτεται και . . . βαλλεται*. Praesens pro futuro graecae orationi magis accommodatum videtur. Itaque iam habent «excidetur»: Iren 237 Cyrp 314, Lucif 123.
- 21: Circumlocutiones: «qui facit» pro *ο ποιων* et «qui est» pro *ο (εν τοις ουρ.)* videntur repetitionem praedicati necessariam fecisse, quare eam iam habent Italiae a b c.
- 8, 10: *ουδε* (ne quidem) simplici «non» reddidit iam b c ff<sup>1</sup>h got Hil 641<sup>o</sup>.
- 18: Hic hab. B *οχλον* solum, sed (*πολλους* κ<sup>o</sup>) *οχλους* κ CL rel cop rel, turbas multas Vulg . . . *πολλους* om B I cop.
- 26: *και λεγει αυτοις* add Vulg Cl cum maxima parte Italiae, syr Pst got, arm codd: Iesus.
- 30: *μακραν* hab. d; non longe Vulg a b c ff<sup>1</sup>g<sup>1</sup>h<sup>1</sup>l.
- 34: «rogabant» ad describendam situationem magis aptum quam «rogaverunt» (*παρεκαλεσαν*) habent etiam Italiae a b c
- 9, 5: *τι* add *γαρ* MSS fg<sup>1 et 2</sup>h rel . . . om *γαρ* KM U II al Vulg a b c ff<sup>1</sup>q al arm aeth. Videtur insertum *γαρ* graecae orationi magis accommodatum quam latinae.
15. *νυμφωνος: οι υιοι του νυμφωνος* sunt iidem υιοι του νυμφιου. Quare hic et Luc 5, 34 a Vulg et omnibus

- latt, sicut et a magna parte aliarum versionum per «filii sponsi» vertitur, quod explicatius esse videtur.
- 9, 18: Allocutio *κυριε* (Domine), quam hab. M Vulg Cl fff<sup>1</sup> h Hil 649<sup>b</sup>, videtur cum verbo «princeps» consentanea esse.
- 28: *κ\*<sup>a</sup> b* legunt: *οτι δυναμαι υμιν τουτο ποιησαι*. Item addunt «vobis» Vulg, It praeter b d arm . . . om *υμιν* (vobis) rel.
- 10, 5: *εις πολιν* — in civitates (civitatibus a b) Cypr 154, versio ad sensum.
- 13: *η οικια* = domus illa (add *εκεινη* M).
- 14: *εκεινης*: om D Vulg a c ff<sup>1</sup> g<sup>1</sup> <sup>et</sup> 2 h l. Contra f (post *οικιας* b).
- 17: *εις συνεδρια* — in conciliis. Hac hellenistica periodo linguae graecae particulae *εις* et *εν* saepe promiscue usurpabantur itaque vertebantur.
- 23: *αμην* add *γαρ* MSS rel am fuld syrr Pst et Hel got Orig 1, 295<sup>o</sup> . . . om DM Vulg Cl a b c fff<sup>1</sup> g<sup>1</sup> <sup>et</sup> 2 h copt arm aeth. Particula *γαρ* in graeca oratione saepius interponi solet.
- 25: *ο δουλος*: *τω δουλω* hab. L Vulg Cl b fff<sup>1</sup> g<sup>2</sup> . . . Contra am a c g<sup>1</sup> h Orig 4, 424<sup>b</sup>. Graeca lingua liberiores constructionem verborum sinit quam latina.
- 27: *εις το ους* = in aure a b c d Vulg Hil 179. 656. Cf. Adnot. ad 10, 17 item 10, 28.
- 28: *εν γεεννη* Orig 1, 296<sup>a</sup>; 2, 533<sup>b</sup>. 536<sup>o</sup>; 4, 321<sup>a</sup>, Hil 89 . . . *εις γεενναν* D a b c Vulg Iren 210 Cypr 93. 265. 310 Lucif 243.
- 30: *υμων δε και*: particulam *και*, quae partim colloca-tione verborum exprimitur, om etiam Orig 1, 296<sup>b</sup>.
- 42: Superlativus *ελαχιστων* (ex minimis) magis est ex usu latinorum quam graecorum. Itaque habent eum praeter D b c Vulg got etiam Hil 661 Cypr 303 . . . Contra *των μικρων* BCPZ rel.
- 11, 4: *ακουετε και βλεπετε* = audistis et vidistis. Latini accuratius consecutionem temporum observant quam graeci. Ceterum et Orig 3, 514<sup>o</sup>: *ειδετε και ηκουσατε*, qui idem hab *βλεπετε και ακουετε* 4, 110<sup>d</sup>.
- 5: La omnes particulas *και* uncis includit, quia non solum Vulg., sed etiam Orig 1, 110<sup>d</sup> et passim codd D Z c et Hil 663 eas omittunt. Ceterum latini asyndeton praeferunt.

- 11, 11: *αυτου εστιν* ἄBD (Z vid) rel b... *εστιν αυτου* C Vulg It pler.
- 19: *τεχνων*. Hieron dicit in loc. (7, 72): «In quibusdam Evangeliiis legitur: Iustificata est sapientia ab operibus eius. Sapientia quippe non quaerit vocis testimonium, sed operum.» Et sic habent *εργων* loco *τεχνων* ἄB cum verss syrr Pst et Hcl (text) copt arm aeth... Contra *τεχνων* rel Orig 4, 48<sup>d</sup>, Hil 665 It (b om) Vulg et in marg rec B.
- 12, 1: *τοις σαββασιν* ἄCDL rel... *σαββατοις* B... sabbatis ἄ<sup>2</sup>bc... sabbato Vulg Hil 667... *δια των σποριμων* ante sabbatum bc Hil.
- 6: *μειζον* ἄBD 1. 33 EGKMSUV ff<sup>1</sup> copt... *μειζων* ζ c. CLΔ rel Vulg abcdefg<sup>1 et 2</sup>h. — In vertendo praeferri poterat ea forma, quae maiorem reverentiam habebat. — Iren 237 habet: plus.
- 8: *εστιν* add *και* ζ Vulg f syrr Hcl. — *ο υιος του ανθρωπου και του σαββατου* 1. 33 Vulg... om *και* ἄBCDLΔGKMSUV abc ff<sup>1.2</sup>g<sup>1.2</sup>h syrr Crt et Pst copt arm aeth Orig 3, 643<sup>a</sup> Tert De car Chr 15. Haec lectio videtur esse simplicior, altera correctior.
- 10: *επηρωτησαν* ζ c. BD. Impf interrogabant, quod habet b Vulg, videtur ad rem accommodatum.
- 12: *ποσω ουν* = quanto magis.
- 14: *ελαβον*: De Impf habebant vide ad 12, 10. Sic abc Vulg.
- 22: *ωστε τον κωφον*: Perspicuitas orationis desiderabat post *ωστε* c. inf. repetitionem subiecti *τον κωφον*, quam latinum «ita ut» c. coniunct. non requirebat.
- 25: *ερημουται*: Praesens cum efficacitate pro futuro.
- 45: Vis adiectivi *πονηρα* cum gravitate postpositi non videbatur simplici positivo «malae» adaequate exprimi posse, sed superlativo «pessimae». Sic abc d Vulg Hil 674.
- 47: *σοι λαλησαι* ζCZ rel... *λαλησαι σοι* Dbcff<sup>2</sup>g<sup>1</sup>h syrr Pst et Hcl... te (tantum) Vulg l copt... te videre Orig Int 3, 635<sup>b</sup>, *σε ιδειν* Eus ad Steph 1, 223 (fortasse Luc spectat).
- 49: *αυτου* prius ζ c. BZc... om Dab Vulg Orig 3, 480<sup>e</sup>.
- 13, 4: *του ουρανου* add Orig 3, 760<sup>b</sup> b Vulg.

- 13, 14: *Ἡσαιου ἡ λεγουσα* = *dicens, dicentis* Vulg a b c d.  
Sensus idem.
- 21: *ἡ διωγμου*, latt: et persec. Sensus idem.
- 23: *ος δη* B c Orig 1, 308 syr Hcl (copt) . . . *τοτε*  
D a b c h . . . «et» Vulg fff<sup>1</sup>g<sup>1</sup>et<sup>2</sup>m syrr Hcl et Pst  
arm aeth . . . *ος δε Δ*.
- 28: *ο δε* = et a b c Vulg.  
— *ουν* c. B rel f syr Hcl aeth . . . om D Vulg a b c e  
ff<sup>1</sup>et<sup>2</sup>g<sup>1</sup>et<sup>2</sup>h syr Pst arm (syr Crt copt).
- 29: *αυτοις τον σιτον*, «et» sive «etiam» ante *τον σιτον*  
habent Vulg Clff<sup>1</sup>g<sup>2</sup> syrr Pst et Hcl copt aeth  
— *και τον σιτον συν αυτοις* D.
- 30: *αμφοτερα* ante *συναυξανεισθαι* (*crescere*) D a b c d  
Vulg.  
— *αυτα* 2<sup>o</sup> om D It pler Vulg arm . . . hab. fh.
- 32: *μικροτερον παντων* = *minimum omnibus* a b c Vulg.  
— *των λαχανων*, sc. *παντων*, quod vertit It et Vulg.
- 34: *παραβολης* B D c, ad sensum vertt. It Vulg para-  
bolis.
- 46: *ειχεν*, habuit It Vulg Cypr 239. 303.
- 47: *γενους* = «genere piscium» propter perspicuitatem  
It (Vulg) Hil 75.
- 52: *ο δε* c B rel syr Hcl (text) b c ff<sup>1</sup>g<sup>1</sup>h arm aeth . . .  
om D ff<sup>2</sup> Vulg syrr Crt et Pst copt.
- 14, 3: *Φιλιππου* om D Vulg a c e ff<sup>1</sup>g<sup>1</sup>h . . . Contra n B  
gat mm b ff<sup>2</sup>g<sup>2</sup>k Orig 470<sup>o</sup>.
- 7: fin. add perspicuitatis causa: ab eo It (hiat a)  
Vulg aeth.
- 9: *ορκους* = iuramentum a b Vulg.
- 12: *πτωμα* n B C D L 1. 33 syrr Crt et Pst copt . . .  
*σωμα* c. X rel syr Hcl, latt «corpus» pro utroque.
- 17: *οι δε λεγουσιν* = responderunt a b c Vulg.
- 18: *ειπεν* add *αυτοις* P Vulg.
- 21: *ωσει* B C P rel (*ως* D Π Δ 1. 33) non expresse  
vertitur nisi per df syr Hcl arm aeth, sed ex-  
primitur per ambitum verborum («numerus fuit  
virorum») vel omittitur a θ, ab It Vulg syrr Crt et  
Pst copt Orig 3, 478<sup>d</sup>.
- 23: *τους οχλους*, F a *τον οχλον*, dimissa turba a b c  
Vulg arm MSS.
- 26: om *οι μαθηται* 1 (vid), latt praeter df, Eus  
D E 92<sup>o</sup>.

- 14, 28: ἀποκρίθεις αὐτῷ = respondens a c Vulg.  
 29: περιεπατήσεν ἐπὶ τὰ ὕδατα = ambulabat super aquam  
 a b c d Vulg . . . Impf videtur rei accommodatum.  
 34: γεννησαρετ ς c. «BCT<sup>o</sup> 1. 33 S syr Hcl arm . . .  
 γενησαρετ f Orig 3, 487<sup>o</sup>. 502<sup>b</sup> . . . γενεσαρετ  
 Orig 3, 483<sup>o</sup>. 484<sup>b</sup> . . . γεννησαρεθ La c. P X E G  
 K M U V (copt) . . . γενησαρεθ L Δ F g<sup>2</sup> aeth . . .  
 γεννησαρ D pr a c ff<sup>1</sup> am syrr Crt et Pst Hil 684<sup>o</sup>  
 . . . γενησαρ (gēnesar) b c ff<sup>2</sup> g<sup>1</sup> Vulg.
- 15, 1: τῷ Ἰησοῦ, αὐτῷ L Orig 3, 487<sup>o</sup> . . . πρὸς αὐτὸν  
 D latt (exc. f) aeth Hil 684<sup>o</sup> . . . Contra rel codd  
 et υν f.  
 6: τὸν λόγον (verbum) B D a b e ff<sup>1 et 2</sup> syrr Crt Pst  
 et Hcl mg copt arm aeth Iren 238 Orig 3, 490<sup>a</sup>  
 Eus in Es 443<sup>o</sup> . . . τὴν ἐντολὴν (mandatum) Orig  
 3, 490<sup>b</sup> c f g<sup>1</sup> Vulg ς L X . . . τὸν νομὸν C θ rel  
 syr Hcl arm MSS Orig Int 3, 641<sup>d</sup>.  
 9: ἐντάλματα, et mandata latt exc. d.  
 10: τὸν ὄχλον, et convocatis ad se turbis a b c Vulg  
 . . . τῶν ὄχλων Δ.  
 12: τὸν λόγον, audito verbo hoc a c et b<sup>2</sup> Vulg Cl.  
 Particula τὸν demonstrativam habet vim.  
 14: τυφλοὶ εἰσὶν ὀδηγοὶ τυφλῶν = caeci sunt et duces  
 caecorum. «Et» videtur perspicuitatis causa inter-  
 positum esse.  
 22: λεγουσα, praem αὐτῷ ς L X rel ff<sup>1</sup> syr Hcl . . .  
 praem ὀπισθ αὐτοῦ D . . . om B C Z I (latt) syrr  
 Crt et Pst copt arm aeth Orig 3, 503<sup>o</sup> . . . add  
 ei c g<sup>1</sup> Vulg Cl.  
 31: καὶ χῶλους . . . καὶ τυφλοῦς. Graeci praeferunt  
 pōlysyndeton, latini asyndeton.  
 32: ἡμερὰι τρεῖς B C P, sc. εἰσὶν vel γεγωνασιν αὐτοῖς.  
 Praeferenda tamen lectio Origenis 3, 519<sup>b</sup>, quam  
 amplectitur Stephanus: ἡμερὰς.  
 33: ποθεν B P ς, add οὖν (ergo) D a b c ad sensum —  
 ἄρτοι τοσούτοι = panes tantos a b c. Utrumque  
 transiit in Vulg.  
 38: γυναικῶν καὶ παιδῶν B P ς . . . παιδ. καὶ γυναῖκ.  
 D a b c Vulg.  
 39: ἀπολυσας τοὺς ὄχλους = dimissa turba a b c Vulg.  
 — Μαγαδαν B D, magedan b c Vulg, magedam a,  
 μαγδαλαν C, Μαγδαλα ς.

- 16, 1: προσελθοντες: add ad eum a b c Hil 688 Vulg.  
 3: το μεν πρωσωπον = faciem ergo. — ου δυνασθε = non potestis scire c (cognoscere b, nosse a) a b c Vulg.  
 5: οι μαθηται = discipuli eius.  
 6: ο δε Ιησους = Qui.  
 9: των πενταχισχιων = in quinque millia hominum.  
 11: πως = quare — ad sensum.  
 15: λεγει αυτοις add ο Ιησους La (ο Ιησους) C 33 b c f g<sup>1</sup> Vulg arm Zohr . . . Contra κ B D a ff<sup>1 et 2</sup> g<sup>2</sup> am fuld syr copt arm codd aeth Orig Int 3, 521<sup>c</sup>. — Recte La. Videtur enim sensus subiectum requirere.  
 16: δε om a b c Vulg.  
 18: δε om a b c Vulg Cyr 37, 195.  
 19: δεδεμενον και εν b c (Vulg) Cyr, item λελυμενον και. Videtur sensus particulam requirere.  
 20: τοις μαθηταις: Articulus videtur apte per pronomen «eius» exprimi. — Notandum est quaedam apographa secundum Origenem 3, 532<sup>ad</sup> loco διεστειλατο habuisse lectionem επιτημησεν, quod d vertit per «comminatus est». Hanc lectionem praetulit La c. D et pr B.  
 — ο χριστος, praem Ιησους ζ c. C rel d f g<sup>2</sup> Vulg syr Hcl copt aeth . . . om κ\* B L Δ I syr Crt et Pst arm a b c ff<sup>1</sup> g<sup>1</sup> Orig 3, 533 (κ<sup>ca</sup> praem Ιησους); ο χριστος hebraeis et graecis satis esse potuit, latinis etc. non item. Post Χριστος ponit Ιησους D fuld c ff<sup>2</sup>.  
 21: απο των πρεσβυτερων και αρχιερων και γραμματεων, pon 1. 3. 2: Δ b c f ff<sup>2</sup> g<sup>1 et 2</sup> Vulg Cl am (non fuld) Hil 691 . . . sacerdotibus Iren 210.  
 22: ιλεως σοι B ζ Orig 3, 540<sup>a</sup>, ιλεος σοι pr D — varie vertitur: «propitius tibi» ab Hil 905, «absit a te» ab Hil 691 Vulg; utrumque fere b.  
 27: πραξιν = opera a b c.
- 17, 2: φως B ζ Orig 3, 559<sup>b</sup>. 563<sup>a</sup>. 565<sup>b</sup> . . . χιων (nix) D a b c Hil 199. 694. 1103. Porro pro φως afferuntur syr Pst et Hcl rel . . . pro χιων syr Crt arm MSS aeth et Vulg. Utraque lectio a s. Matthaeo originem habere potest.  
 7: και ειπεν = dixitque eis a b c Vulg.



- 17, 24: *ελθοντων δε αυτων* B  $\zeta$ , και *ελθοντων* D a b c Vulg: et cum venisset Iesus Hil 696. — *ειπαν*, add *αυτη* a b c (Vulg).
- 18, 17: και BD  $\zeta$  Cyr 89, 152 . . . om a b c Vulg (exc. fuld) Lucif 142.
- 18: *δεδεμενον εν Βαζ* . . . et in b c (om fuld) — *λελυμενον εν Βαζ* . . . et in b c.
- 26: *ουν Βζ* . . . δε D a b c Vulg Lucif 145.
- 28: *ει τι pro ο τι* non est rarum.
- 29: *ουν* (cf. vers 26) particula transitionis BD  $\zeta$  . . . et prociens a b c Vulg Lucif.
- 32: *εκεινην* om a b c Vulg Cyr 211 Lucif 145.
- 33: *εδει* B (Vulg)  $\zeta$  Orig 1, 254<sup>d</sup> — oportuit Lucif; *εδει ουν* D, ergo oportuit a b c (Vulg).
- 19, 13: *επετιμησαν αυτοις* = prohibebant eos a b c Hil 702, increpabant eos (eis) Vulg.
- 19: *τον πατερα* = patrem tuum, add *σου* a b Vulg  $\zeta$  — *την μητερα* add *σου* a b (Vulg).
- 25: *δυναται* BD Z  $\zeta$  Orig 3, 681<sup>a</sup> = poterit a b c Vulg.
- 20, 1: *γαρ* om b c Hil 707.
- 9: και *ελθοντες* Z  $\zeta$ , *ελθοντες δε* B, *ελθοντες ουν* D a b c Vulg.
- 10: *ελθοντες δε* Z a c. Vulg  $\zeta$ , και *ελθοντες* B C D, autem et a b c Vulg. — και *ελαβον* B Z  $\zeta$  . . . *ελαβον δε* D a b c Vulg.
- 11: *λαβοντες δε* = et accipientes a b c Vulg.
- 12: *τον καυσωνα* = aestus b c d Vulg.
- 14: *θελω δε*, add και a b c Vulg Orig 3, 705.
- 15: *εν τοις εμοις* = de rebus meis a c, om b Vulg.
- 17: *εν τη οδω και* D  $\zeta$ , και *εν τη οδω* B Z Orig 3, 709<sup>d</sup>; 4, 300<sup>d</sup>; in via seorsum et a c, secreto et Vulg Hil 708, et b (Vulg).
- 21: *σου εν* B C Z a, *εν* D b c Vulg  $\zeta$ .
- 23: και *εξ*  $\kappa$  C D Z  $\zeta$  Orig 3, 550<sup>o</sup>,  $\eta$  a b c Orig 3, 717<sup>a</sup> B L 1. 33 Vulg.
- *εξ*, ad a c, om b — *δουнай*, add *υμιν* a b c Vulg syr Crt.
- 31: Imperfecta «increpabat» (*επετιμησεν* a<sup>2</sup> b c) et «clamabant» (*εκραξαν* B D Z) apud a b c d Vulg  $\zeta$  videntur usui linguae latinae et rei narratae magis accommodata esse quam Perfecta.
- 21, 3: *ευθως δε ζ*, *ευθως δε*  $\kappa$  B Orig 4, 181<sup>b</sup> — και *ευθως* D a b c Vulg.

- 21**, 4: *τουτο δε* κ CDZ a b c Orig Hil 572; add *ολον* B ζ.  
 5: (*πραῦς*) *και* om D a b fuld.  
 9: *προαγ. αυτον* BCD Orig 481<sup>o</sup> . . . om b c ζ.  
 12: *κατεστρεψεν* BD ζ Orig 4, 187<sup>o</sup> . . . post *περι-  
 στερας* a b c Vulg.  
 20: *η συχη* B ζ Orig 3, 758<sup>a</sup> D . . . om a<sup>2</sup> b c Vulg.  
 24: *αποκριθεις δε*: Hic MSS paene omnes coniunctionem  
 praefereunt, ZL cum versionibus paene omnibus  
 asyndeton. Itaque La om *δε*.  
 26: *εχουσιν* = habent b, habebant a c f f<sup>1</sup> g<sup>2</sup> h Vulg 1  
 syr Crt et Pst arm codd — Contra b e f f<sup>2</sup> g<sup>1</sup> syr  
 Hcl arm Zoh.  
 31: *προαγουσιν*, praecedent b, erunt priores Hil 718.  
 46: *εις προφ.* B Orig 3, 788<sup>b</sup>. 789<sup>a</sup> . . . *ως* D a b c  
 Vulg ζ.
- 22**, 24: *τεχνα* . . . b c Vulg «filium» ad perspicuitatem sensus  
 pro «filios».  
 26: *ομοιως και*, polysyndeton praefereunt graeci, non latini.  
 31: *υμιν* a maxima parte Italae et Vulg cum *λεγοντος*  
 coniungitur, post *ρηθεν* ponunt B D c ζ h fuld for.  
 Sensus hac diversa collocatione mutationem non  
 patitur. Om *υμιν* Δ K 2 syr Crt et Hcl Iren 232.
- 23**, 14. *και προφασει* om ab Hil 89, *και* om b c (non ζ).  
 26: *και* ante *το εκτος*: *και* in comparationibus apud  
 graecos abundantius usurpari solet; hoc loco in  
 latino post «prius» (*πρωτον*) supervacaneum videtur.  
*και* om c.  
 27: *φαινονται* = parent hominibus.  
 29: *οτι οιοδ.* B D c ζ = qui aedif. a b Iren 727.  
 37: *ορνις*, latine Hil 118 Vulg specialiter: gallina.
- 24**, 6: *δε* B D ζ Orig 2, 788<sup>a</sup>, autem Cypr 269 a b c d,  
 Vulg autem (enim).  
 7: *λιμοι και λοιμοι* ζ . . . pestilentiae et fames c Vulg.  
 20: *μηδε* B D Z ζ Orig 1, 198, Cypr 269, vel a b c  
 Hil 731 Vulg.  
 28: et aquilae Iren 244, Hil 732.  
 31: *μετα σαλπιγγος*: add *και* D a b c Hil 577 — *φωνης  
 μεγαλης*.  
 37: *αι ημεραι* B D ζ Orig 3, 568<sup>ab</sup>, *εν ταις ημ.* a b c  
 — ad sensum.  
 45: *ο κυριος* B D a Hil 734<sup>b</sup>, add *αυτου* ζ b c — ad sensum.

- 25, 1: Accuratus Tr: της νυμφης DX\* I\* latt syrr Pst et Hcl\* arm Orig Int 3, 880<sup>d</sup>. Contra BCZL.
- 26: εσπειρα = semino. — Aoristus εσπειρα de consuesse, solendo seminare pro Praesenti σπειρω.
- 44: αυτω post αποκριθ. ζff<sup>2</sup>hl (post αυτοι) — ad sensum.
- 26, 9: εδυνατο = potuit a b c Vulg.
- 15: αυτοις post ειπεν D a b c Vulg ex praecedenti — ad sensum.
- 18: ο δε, at ille b c, at Iesus Vulg, Iesus autem a.
- 20: μετα των . . . μαθητων = cum discipulis suis.
- 22: λεγειν Orig 4, 436<sup>d</sup>, dicere (sine αυτω) a b c Vulg.
- 33: ει ABCD a b c . . . ει και (etiamsi, et si) ζ Orig 4, 412<sup>o</sup>. 437<sup>a</sup> Hil 742<sup>d</sup>.
- 61: οικοδομησαι, reaedificare b c — ad sensum.
- 62: τι = ad ea quae a b c Vulg — ad sensum.
- 64: της δυναμεως Hil 782. 1056, add Dei Hil 39. 40 — de sensu.
- 75: οτι AB ζ, om D b c — superfluum est.
- 27, 8: εχεινος add Haceldama, hoc est a b c d (Vulg) . . . om AB ζ.
- 21: απολυσω = dimittam a b c . . . dimitti Vulg. — Sensus idem.
- 24: εμι AB ζ . . . add εγω D, a b c Vulg: ego sum.
- 33: λεγομενος post κρανιου τοπος, quod superfluum videtur, om κ<sup>ca</sup> D a b c Vulg copt sah arm.
- 36: εχει Orig Int 3, 920<sup>o</sup>, om a b rel (praeter f) Vulg arm Eus DE 505<sup>o</sup> — ut videtur, eadem de causa.
- 40: λεγοντες, add ουα D ΔM a b c ff<sup>2</sup>g<sup>2</sup>hl syr Hcl (et mg gr) syr Hier arm Orig Int 3, 921<sup>o</sup>. 922<sup>a</sup> Eus DE 498<sup>o</sup>, in ps 82<sup>ab</sup> . . . Contra AB ζL rel am ff<sup>1</sup>g<sup>1</sup> syr Pst copt sah aeth Eus DE 477<sup>d</sup>, in ps 396<sup>b</sup>, Hil 749<sup>b</sup>.
- τον ναον = templum Dei . . . οικοδομων = illud reaedificas (abat, abas) a b c Hil — perspicuitatis causa.
- 28, 11: πορευομενων = quae cum abiissent — ad sensum.

*Evangelium Marci.*

- 1, 10: σχιζομενους = apertos — ad sensum  
 — καταβαινον εις αυτον = descendentem et manentem in ipso — ex sensu

- 1, 13: *τεσσεραx. ημερας*, add *και τεσσ. νυχτας* Vulg, *και νυχτ. τεσσ.* M, ut Matth. 4, 2.
- 16: *Σιμωνος* & B L M, *του Σιμ.* A Δ 1. 69 E<sup>2</sup>, *αυτου* ς D 33 G I' latt syr Pst aeth.
- 21: *εδιδασκεν*, add *αυτους* D a b (latt) syr Hcl\* got arm aeth (populum c) — ad sensum.
- 38: *εξεληλυθα* = *veni* — ad sensum.
- 44: *τω ιερει κατ' εξοχην* = *τω αρχιερει* = *principi sacerdotum*.
- 45: *κηρυσσειν πολλα* = *praedicare*.
- 2, 2: *μηκετι χωρειν* = *non caperet*.
- 15: *και* A B ς . . . *οι και* D Vulg b, *qui* a c. — Latt aptior constructio relativa.
- 17: *ου γαρ* C L c f f<sup>2</sup> g<sup>2</sup> Vulg copt ed . . . *ουx ηλθον* rel. — Ad sensum *γαρ*.
- 20: *εν εκειναις ταις ημεραις* ς c. E rel Vulg C l a b c e f copt — ex sensu.
- 23: *και εγενετο* add *παλιν* (iterum) D a f f<sup>1.2</sup> g<sup>1.2</sup> l (praem). 69, formula transitionis. — Factum est autem c. — *αυτον* = Dominum.
- 24: *και οι Φαρισ.* A B ς = *οι δε Φαρ.* D a b c e f Vulg.
- 26: *εξεστιν* A B D ς = *licebat* a b c d. — *και τοις* A B ς = *τοις* D, *eis* (his b) *qui* a b c d.
- 3, 2: *αυτον* post *θεραπευσει* A B ς . . . om D a b c.
- 6: *και εξελθοντες οι Φαρ.* A B P ς . . . *εξελθοντες δε οι Φαρ.* D b c.
- 10: *εθεραπευσεν* A B D P ς . . . *εθεραπευεν* K a b c e f f<sup>1</sup> g<sup>1.2</sup> Vulg syr Pst. Contra f f<sup>2</sup> syr Hcl.
- 15: *και εχειν εξουσιαν*, haberent a = *και εδωκεν αυτοις εξ.* D b c Vulg.
- 27: *αυτου* primum om D b c, ita Vulg.
- 4, 4: *τα πετεινα*, add *του ουρανου* D a ς — *perspicuitatis causa*.
- 10: *ηρωτων* = *interrogaverunt* — *secundum usum sermonis latini* — c d ς. — *συν τοις* om D a b c Vulg.
- 17: *η διωγμου, και διωγμοι* D Vulg c f f<sup>1.2</sup> g<sup>1</sup> l . . . Contra: rel a b νν Orig 1, 308<sup>o</sup>.
- 24: *μετρηθησεται* = *remetiatur* d c Cypr 211. 314 . . . *demensurabitur* b — ex sensu.
- 26: *βαλη* = *mittat* a b c, *iactet* d, *iaciat* (al iaciet) Vulg. — *επι της γης* = *super terram* c, *in terram* b Vulg.

- 4, 28: *αυτοματη* ABC, *οτι αυτοματη* D = *αυτοματη* (ultro) *γαρ* b c ζ Orig 3, 158.
- 29: *παραδω ο καρπος* = *produxerit fructus* — *ad sensum*.
- 37: *ηδη* om b c Vulg — *superfluum videtur*.
- 5, 2: *secundum αυτω* *supervacaneum videtur*.
- 13 *επιγοντο* = *suffocati sunt*. — Perf *secundum usum latinum* a b c d.
- 15: *τον εσχηχота τον λεγιωνα* om latt c. D, quia mera explicatio verbi *δαμονιζομενον*, ideoque *superfluum videtur*.
- 22: *εις, τις* D latt (exc b). Sensus non mutatur.
- 23: *τας χειρας*, 69 c. g<sup>1.2</sup> Vulg *χειρα* = *manum tuam*, nulla sensus mutatione.
- 30: *επιστραφεις εν τω οχλω ελεγεν* = *conversus ad turbam aiebat* (ait) Vulg a b c — *propter permutationem praeposs εν et εις illo tempore usitatam*.
- 42: (*ην*) *γαρ* ABC... *δε* D a b c Vulg — *nulla sensus differentia*.
- 6, 27: *επι* (in) *πινακι* C c Vulg... om ABD a b ζ — *quia, ut videtur, facile suppleri posset*.
- 31: *υμεις αυτοι κατ ιδιαν* = *seorsum* Vulg.
- 41: *εδιδου* = *dabat a, dedit* b c Vulg — *secundum usum sermonis latini*.
- 43: *κλασματων* sc. *τα λοιπα* = *reliquias fragmentorum* a Vulg. — *κλασματα* B.
- 45: *προαγειν* = *praecederent eum* — *ex sensu. προαγειν αυτον* D Orig 3, 482 s., et *praecedere se* a b, ut *praecederent eum* cd.
- 56: *εις αγρους* (villas) *η εις πολεις* D a b fff<sup>2</sup> g<sup>1</sup> Vulg, *inversum rel* — *utrumque verum*.  
— *εν ταις αγοραις* ABC = *εν ταις πλαταιαις* D b, *in foro et in plateis* a, om c.
- 8, 2: *ηδη* = *ecce iam* Vulg.
- 5: *επηρωτα* = *interrogabat a, interrogavit* b c d Vulg — *secundum usum sermonis latini*.
- 12: *αυτου* om DLMΓ Vulg b g<sup>2</sup> l.
- 23: *επιθεεις τας χειρας αυτω* = *impositis manibus suis*... *αυτου* habent A Δ K fl syr Pst copt got... Contra BCD *rel* a b c fff<sup>2</sup> g<sup>1</sup> i syr Hcl *rel* (om Δ).
- 26: in fine *εν τη κωμη* (in c) ut *superfluum* om Vulg *rel*.

- 10, 33:** et senioribus hab. c Vulg (om limb).  
**40:** dare add vobis c (Vulg).  
**42:** και προσκαλ. (convocans a) αυτους ο Ιησους BC Da, quos cum advocasset Iesus bcd, ο δε Ιησους προσκαλ. (vocans) αυτους A Vulg ζ.  
**43:** μεγας εν υμιν = maior — ad sensum.
- 11, 2:** εις αυτην = illuc.  
**3:** τι ποιειτε τουτο: quid facitis chl Vulg aeth.  
**23:** Vulg explicat δ per sequens δ εαν, id quod sensui respondet, itaque vertit.  
**26:** αφησει, add υμιν Da b c Cypr 211. 314 — perspicuitatis causa.  
**31:** και ABD ζ = οι δε a b c Vulg.  
**32:** εφοβουντο AB ζ = φοβουμεθα (φοβουμεν pr I) Da b c — sublato anacolutho.
- 12, 5:** πολλους = multos a, plures bcd Vulg.  
**7:** εκεινοι δε οι γεωργοι AB ζ, οι δε γεωργοι Da b Vulg, vinitores autem illi cum vidissent eum c.  
**8:** αυτον post εξεβαλον, quod necessarium non videtur, om Vulg ζ.  
**12:** την παραβολην = parabolam hanc.  
**14:** δουναι = dari. — Graeci activum, latini passivum praeferunt.  
 — δωμεν η μη δωμεν AB ζ, om Da b c. — Repetitio magis videtur, quam aliquid necessarium.  
**16:** οι δε ηνεγκαν, sc. αυτω.  
 — οι δε La uncinis inclusit, hab: BC c ζ, om AD a b.  
 — ειπαν BCD a c, ειπον ζ, λεγουσιν A b d — Praesens historicum pro Perf (Aor).  
**17:** αποδοτε AD ζ, post Καισαρος BC = reddite igitur a b c.  
**20:** ουν (i. e. igitur, sed a habet: autem) hab.: Da b c Vulg ζ.  
**21:** και ουδε αυτος, hic a d, iste Vulg.  
**29:** ημων ABD a b ζ Hil cod 1001 et 999; tuus c Cypr 199. 213. 264. Hil cod 830. 855. 999. — Κυριος ABD c ζ Hil 999. 1001; Deus Cypr ter. Hil 830. 855, om a b.  
**31:** και (La uncinis inclusit) A c ζ Cypr, δε post δευτερα D, om B b Hil.  
**32:** εις εστιν, ο (om ζ) θεος Da b c ζ — ex sententia.

12. 34: *και ο Ιησους ιδων* ABD<sub>2</sub>ac, videns autem Iesus b Hil 1000 — utraque particula transitionis.
- 36: *ειπεν* ABD<sub>2</sub>, dicit c Hil 1001, et post *αγαπη* a b. om d. — Praes. histor. de scripto.
- 40: *και* AB<sub>2</sub>, *και οφραων* Dabc.
13. 2: *ταυτας τας μεγαλας οικοδομιας* = has structuras magnas a, omnia haec (h. o. c) magna aedificia bc.
- 11: *αγωσιν*: *αγγισσιν* scd, adducent a — secundum consecutionem temporum latinam.
- 23: *υμεις δε*, vos ergo bd, vos autem Cypr 200, videte a, om c.
- 34: *ελαστω το εργον αυτου* = unicuique opus suum a, unicuique operis sui faciundi c, cuiusque operis d (sc. potestatem).
14. 12: *οι μαθ. αυτου* AB<sub>2</sub>, om αυτου Dac — superfluum videtur.  
— *να* ABa<sub>2</sub>, *σοι να* Dc — ex seq. *φαγγς* ad complendam orationem.
- 15: *ετοιμον* a La uncinis includitur: hab BDP<sub>2</sub>, om A — paratum cd, om a. — Videtur esse superfluum post *εστρωμενον*.
- 21: *ο, οτι ο* κBL copt sah — quod ut explicativum videntur c Vulg syr Pst et Hcl ffh aeth tradidisse per «Et» — om οτι ζACDP rel af arm.
- 25: *του γεννηματος* = hoc genimine.
- 29: *σκανδαλισθησονται* sc εν σοι = scandalizati fuerint in te.
- 31: *εαν* = et si ad, quod si c.
- 36: *και ελεγεν* = dicens c, dixit d — ex usu latino.
- 45: *Ραββει* BD Vulg, *ραββει ραββει* A<sub>2</sub> = *χαρις* (ave c, habe a) — *ραββει* ac et corr C.
- 50: *Και*, tunc discipuli eius c, relicto eo a, relinquentes eum c — sensus recte redditur.
- 51: *και νεανισκος τις* BCa, *και εις τις νεανισκος* AP<sub>2</sub>, *νεανισκος δε τις* Dc.  
— *συνηκολουθει* BC, *ηκολουθει* ac<sub>2</sub>, *ηκολουθησεν* AP.
- 53: *αρχιερεις* significat «sacerdotes», qui fuerant ante summi sacerdotes.
- 54: *και ο Πητρος*, Petrus autem c — particulae transitionis permutantur.
- 58: *οτι . . . οτι: οτι* secundum ut explicativum latine omittitur.

- 14, 59: ουδε ουτως A = non c Vulg.  
 61: του ευλογητου = Dei benedicti . . . add του θεου A.  
 62: ειπεν ABζ, ait illi c, αποκριθεις λεγει (dixit a d) αυτω Da d — καθημενων BDζ Orig 3, 715<sup>a</sup>, ante ex δεξιων Ac Orig 4, 387<sup>e</sup>, post δυναμεως a = της δυναμεως, sc. του θεου.  
 72: το ρημα ως AB — ο Da c, verbum quod d.  
 15, 7: οτινες A, qui a c d . . . πεποιηκεισαν ABDζ, fecerat a c d. — Si omnes vincti, et Barabbas ipse. — φονον post πεποιηκεισαν (fecerat) D c d.  
 29: τον ναον = templum Dei — οικοδομων = re-aedificas — ex sensu.  
 39: εξ εναντιας αυτου = ex adverso.  
 46: και ABζ = ο δε ιωσηφ D c Vulg.  
 16, 1: αλειψωσιν αυτον, sc. τον Ιησουν.  
 8: και, at illae c.

*Evangelium Lucae.*

- 1, 5: Ελισαβετ APdζ, ελισταβετ B semper, ελισταβεθ D c.  
 29: η δε ιδουσα Aζ, ipsa autem ut vidit a et add eum b, quae cum vidisset c fuld, quae cum audisset Vulg . . . η δε solum a B D d.  
 31: και ιδου = ecce.  
 52: απο θρονων ABDζ = de sede a b c.  
 54: ελεους, misericordiae a b, add suae c — ex sensu.  
 55: εις τον αιωνα ABDζ, εως αιωνος C et A in psalterio, in aeternum a Iren 185, in saecula b c.  
 68: τω λαφ αυτου = populo suo a Iren 186 Cyp 288, plebis suae b c — sensus idem.  
 2, 2: ηγεμονευοντος = a praeside a<sup>2</sup> b c — sensus idem.  
 18: περι των . . . προς αυτους = et de his, quae; «et», quod non habent a b c d, Vulgata tamen habet, videtur perspicuitati sermonis inservire.  
 21: και εληθη: και alterum ABζ, om Da b c. — Graeco sermoni connexionem arctiorem reddit.  
 22: αυτων AB, αυτου D, αυτης ζ, eius a b c.  
 — παραστησαι = ut sisterent (offerrent a) eum a b c.  
 35: δε (a La et Tr uncinis includitur): a D a ζ Orig 2, 622<sup>b</sup> et c, om B b Z. — Sensus non afficitur  
 36: μετα ανδρος = cum viro suo c — ex sensu.



- 2, 38: *Ιερουσαλημ* B b c Iren 187, *εν ιερουσαλημ* A D d c, *istrahel* a.  
 40: *επ'* (super) *αυτο* A B a c, *εν αυτω* D, cum eo b c d.  
 41: *κατ' ετος* = per omnes annos a b c, secundum tempus d.  
 46: *και ακουοντα* A B c = *ακουοντα* D a b c.
- 3, 1: *και τετρααρχουντος* A B c = tetrarcha autem (quaterducatus d) Galilaeae Herode a b c d.  
 2: *Dei* a b, Domini c d.  
 5: *ευθειας* (directa) B D a b c Orig 4, 127<sup>e</sup> . . . *ευθειαν* A c, directum Iren 184 (ex Matth?).  
 8: *εν εαυτοις* A B D c Orig 3, 145; 4, 128, *ο του* Orig 4, 272, om a b c.  
 9: *δε και* A B c c, *δε* D b, quid enim a.
- 4, 6: *ο διαβολος* om b Vulg.  
 10: *εντελειται* A, mandabit b, mandavit a c. — Futurum *εντελειται* ex usu aoristico imperfecti hebraico explicatur, quod etiam imperfecta praeterita significare potest.  
 19: *δεχτον* A B D c Hil 92, add et diem retributionis (redditionis b, redempt. a) a b c. Est Is. 61, 2, ubi post *δεχτον* legitur: *και ημεραν ανταποδοσεως*.  
 25: *δε* A B c, om D a b c.  
 27: *ναιμαν* A et corr D, *ναιμας* d et pr D, *naaman* b c, *neeman* B c Orig, *ineman* a.  
 33: *πνευμα*, om a b c d.  
 — *δαιμονιου ακαθαρτου* A B c Orig, *δαιμονιον ακαθαρτον* (om c) D a b c d.  
 38: *συναγωγης*, add *ο Ιησους* A.  
 40: *δυνοντος* A B Q a c, *δυσαντος δε* (*δυντος* Orig) του ηλ. D Orig 4, 171<sup>b</sup>, cum autem sol occidisset b c.  
 41: *δε και* A B D Q a c, autem b, etiam c.
- 5, 1: *γεννησαρετ* A B a b c, *γεννησαρεδ* D d, *γεννε* . . . . Q, *genesareth* c.  
 2: *απ' αυτων αποβαντες* = descenderant . et.  
 7: *ωστε βυθιζεσθαι αυτα* = ita ut pene mergerentur post *ωστε* add *παρατι* D (*ηδη* C\*) Vulg Cl ceg<sup>2</sup> syrr Pst et Hcl mg (copt vid) arm . . . non hab. am fuld for.  
 10: *ομοιως δε και*: *και* om a b c.  
 16: *εν ταις ερημοις* = in desertis a, in deserto c, in desertum b, in solitudinem Cypr 213.

- 5, 17: *ην διδασκων*, sc. *καθημενος* = *sedebat docens*.  
 25: *αρας* A B  $\zeta$  = *αρας την κλεινην* D b, *sustulit grabattum suum . . . et a, tollens grabattum d, sublato grabato c*.  
 35: *και* ante *οταν* (a La uncinis includitur) A B D a  $\zeta$ , om C b c.  
 36: *σχισει* (scindet) B C D a, *σχιζει* (rumpit b, con-scindit c) A b c  $\zeta$  — *συμφωνησει* (συνφ. D, conveniet a, add το C) A B C D a, *συμφωνει* b c  $\zeta$  — *sensus idem*.  
 6, 17: *παραλιου*, *maritima a et b*?, *maritimi c*.  
 26: *παντες* A B P Q a b c  $\zeta$  et post *ανθρωποι* Iren 202, om D — *sensus non mutatur*.  
 28: *υμας* primum A D P a b, *υμιν* B c Orig 772<sup>a</sup>, *υμιν και ζ*.  
 29: *τω τυπτοντι σε: εγω δε λεγω υμιν τω τυπτοντι σε* Orig I, 711<sup>a</sup>, *percutienti te a c, et (om d) qui te percusserit (percutit te) b d*.  
 33: *το αυτο* A B P  $\zeta$ , *τουτο* D a, *haec b c*.  
 35: *και* primum necessarium non videtur.  
 37: *και* A B P  $\zeta$ , om D a b c Cypr 313 — *necessarium non videtur*.  
 38: *καλον*, add *και* V Vulg Cl syr Pst got . . . om am (latt) syr Hcl rel Clem 954 Eus in ps. 55 Tert adv Man 4, 17.  
 39: *ειπεν* A B  $\zeta$  et P?, *ελεγεν* D a b c.  
 43: *καρπον σαπρον* A B  $\zeta$ , *καρπους σαπρους* D a b c Vulg.  
 45: *θησαυρου της καρδιας αυτου* alterum a La uncinis includitur; hab. enim A c  $\zeta$ , solum thesauro b, om B D a. — *αυτου* post *στομα* om C — *necessarium non videtur*.  
 7 4: *λεγοντες* κ B a b c  $\zeta$ , add *αυτω* A C\* Vulg.  
 19: *τινας* A B a  $\zeta$ , om D b c.  
 31: *ειπεν δε ο Κυριος ζ*, om a b c. — *Videntur autem haec verba perspicuitatem narrationis iuvare*.  
 37: *και επιγνουςα: και* (om ζ) *επιγνουςα* A B P  $\zeta$ , *γνουςα* D, ut cognovit b, cum novisset c, cognito eo a.  
 42: *τις ουν αυτων: αυτων* B, *αυτων ειπε* (ειπεν P, επι A) A P  $\zeta$ , om D a b c.  
 — *πλειον αγαπησει αυτον* (αυτ. αγ. A ζ) A B  $\zeta$ , *αυτον πλειον αγαπησει* (diligit d, dilexit b, amavit c) D a b c.

- 7, 45: *εισηλθον*, intravit b c, intravi a.
- 8, 10: *ο δε ειπεν* A B D  $\zeta$ , qui (quibus ipse b, ipse itaque c) dixit (add illis c) a b c.  
— *τα μυστηρια* A B D  $\zeta$ , mysterium a b c d.
- 13: *οι δε*, qui autem (vero c) a c, nam qui b.
- 24: *επιστατα, επιστατα* A B  $\zeta$ , *κυριε κυριε* D, magister a c, praeceptor b.  
— *επαυσαντο* A B D a b  $\zeta$ , cessavit c.
- 27: *εκ της πολεως*, de civitate b c, om a.  
— *δαιμονια* A B D  $\zeta$ , daemonium a b c.
- 33: *εξελθοντα δε*, cum exissent autem c, et cum exissent a, exierunt ergo b.
- 35: *του* (om B) *Ιησου* A B D P a c  $\zeta$ , eius b.
- 36: *πως εσωθη ο δαιμονισθεις* = quomodo sanus factus esset a legione.
- 49: *ερχεται τις παρα* C B P R L  $\zeta$  rel . . . *απο* A D I, «a» a b d . . . «ad» c f f Vulg Cl. Utrumque verum aliquid continet.  
— *τον διδασκαλον* A B D P  $\zeta$ , illum a c, aut ante «noli» aut om b.
- 50: *ακουσας* A B P  $\zeta$ , add *τον λογον* D, cum audisset . . . a, audito hoc verbo (sermone c) b c.  
— *απεκριθη αυτω* B et add *λεγων* A D P  $\zeta$ , dixit (ait b) patri puellae a b c.
- 52: *ου γαρ* B C D a c, *ουχ* A b  $\zeta$  Orig 1, 422<sup>d</sup>. — *απεθανεν*, add puella c.
- 9, 1: *τους δωδεκα*, add *μαθητας αυτου* B b  $\zeta$ , Apostolis a c, om A D.
- 4: *και εκειθεν εξερχεσθε*, exite a, proficiscimini b, ne proficiscamini c.
- 12: *τον οχλον* = turbam a b, turbas c d.
- 16: *εδιδου*, dabat a, dedit c, distribuit b. — *discipulis* a b, add suis c. — *τω οχλω* A B  $\zeta$ , *τοις οχλοις* D a c, ante turbas b.
- 19: *τις των αρχαιων* A B  $\zeta$ , unus de prioribus a b.
- 25: *απολεσας η ζημιωθεις* A B  $\zeta$ , perdat et detrimentum faciat b, *απολεσαι* (perdere) η *ζημιωθηναι* (damnum facere c, iactum pati d) D c d, perdere aut iacturam faciat a, perdere Cypr 273.
- 28: *και ιαχωβον και ιωαννην* D.
- 30: *οιτινες (οι C) ησαν* A B P  $\zeta$  Orig 3, 983<sup>d</sup>; 4, 447, — *ην* (erant b c) *δε* D a b c — sensus idem.

- 9, 39: *και σπαρρασει* (discarpit a, disrumpit d) *αυτον* (om D) ABD aς, et elidit (coll. c) et dissipat eum b c. — *απ' αυτου*: ab illo a c, om b.
- 44: *εις τα ωτα υμων*: in auribus vestris a b c.
- 53: *πορευομενον* ABD ς, tendens a, pergens c, euntis b.
- 56: *ο γαρ υιος* (quia filius b, filius a Cypr) a b c ς Cypr 98.
- 58: *και* om c.
- 61: *ειπεν δε και ετερος*: dixit autem et (ei c) alius a c, et ait alter b.
- 10, 11: *εις τους ποδας* (add *ημων* AC) ABCD a, in pedibus b c d, om ς.
- 23: *μαθητας* ABC a b ς, add suos c d — *κατ' ιδιαν* AB ς, om D a b c.
31. *εν* (om B) *τη οδω εκεινη* ABD ς, per viam illam a d, (per) eadem via b, illam viam c.
- 32: om *ελθων* D d, hab. AB ς.
- 42: *Μαρια δε* AP ς, *γαρ* B, om D a b c.
- 11, 8: at (Vulg et) ille si perseveraverit pulsans c.
- 13: *πνευμα αγιον* AB ς, *αγαθον δομα* (datum) D b c d Orig 1, 213<sup>c</sup>; 3, 650.
- 14: *εγενετο* (*εγενε* in lit. A) AB ς, om D b c d — sensus non mutatur.
- 17: *ειδως* B d ς, *ιδως* A, videns c, ut vidit b.
- 34: *του σωματος* AB ς, add *σου* D a b c — ex sensu. — *οταν* B D, si a c, cum b d — *η* (est) ante *ο οφθαλμος* D d, fuerit a, ante «simplex» c, ante «oculus» b — est a c, erit b. — *επαν* AB ς, *οταν* D, si a c, cum b d — fuerit a b c d, *εστιν* . . . *σκοτεινον εστιν* D d.
- 36: *ως οταν* AB ς = et sicut c Vulg. — *τη* (*εν τη* B) *αστραπη* AB ς = fulgoris c Vulg — sensus idem.
- 38: *ιδων εθαιμασεν οτι* AB ς, *ηρξατο διαχρεινομενος* (recogitans a, cogitare d) *εν εαυτω λεγειν* (dicens d) *δια τι* (quare d, quod a) D a d — coepit intra se reputans (secum disputans c) dicere quare b c Vulg. — Eadem sententia diverse exprimitur.
- 48: *μαρτυρειτε και συνευδοκειτε* AB ς; consentire (om *και*) c; *μη συνευδοκειν* (om *και*) (consentientes) D a b Lucif 133, quod consentitis Vulg. — Sensus cum et sine *και* manet idem.

- 11, 53: *περι πλειονων*, de pluribus a c, de multis (post «quærentes») b.  
 54: *ζητουντες* A C D a b c, *και ζητ.* Vulg ζ, om B.
- 12, 1: *εν οις επισυναχθεισων των μυριαδων του οχλου* A B ζ — *πολλων δε οχλων συνπεριεχοντων* (circumstantibus b c, adstantium d) *κυκλω* (ad eum c, om b) D b c, multa autem turba . . . tinen . . . um in . . . t a.  
 42: *καταστησει* A B D P Q ζ Orig 3, 189<sup>a</sup>; 4, 309<sup>b</sup> = constituit b c d, praeponit Iren. Praesens pro futuro.  
 43: *αυτου* om c Iren 263.  
 49: *και τι . . . ανηφθη: και ειθε δε εκαη* Orig 2, 117<sup>b</sup>, *ει ηδη ανηφθη* A B D ζ Orig 2, 610<sup>a</sup>, si iam accensus est Hil 258, si (nisi c) accendatur b c — sensus idem.  
 51: *αλλ' η* A B ζ, *αλλα* D, sed b c.  
 56: *της γης και του ουρανου* A B ζ, *του ουρανου και της γης* D b c.  
 58: dum enim vadis b c d, dum es Iren 104.
- 13, 4: *η* A B D ζ, sicut (add et a) a b c.  
 — *αυτοι* (ipsi) A B a b, et ipsi c, *ουτοι* ζ, om D.  
 6: *ελεγεν δε ταυτην* = dicebat autem et hanc — add «et» ex sensu.  
 10: *εν μια των συναγωγων*, om *μια* a. synagogarum b, in synagoga a, add eorum c.  
 34: *ουχ ηθελησατε* A B D a ζ, noluisti b c Iren 281 — sensus idem.
- 14, 10: *σοι* (fin.) A B ζ, om D a b c. — Post simul «tibi» iam non requiritur.  
 12: *σου* post *συγγενεις* om b c.  
 13: *χωλους* (add et a), *τυφλους*, caecos et claudos Cypr 304.  
 24: *γαρ*, enim a, autem b c.
- 15, 1: *παντες* A B D a ζ, om b c.  
 17: *εις εαυτον δε ελθων*: in se autem conversus a b, ipse autem reversus c. — *του πατρος μου* = in domo patris mei — ex sensu.  
 22: *εις τους ποδας* A B P ζ, add *αυτου* D, in pedibus (add eius a b) a b c.  
 27: *οτι* (primum) A B D P Q a b ζ, om c.  
 28: *παρεκαλει* (rogabat d) A B P d ζ = coepit rogare a b c, ηρξατο D.

- 15, 30: σου τον βιον ABP $\zeta$ , σου om a b c, substantiam b, add tuam c, omnem facultatem suam a, τω καταφαγοντι παντα D.
- 16, 10: εν πολλω: in multo a, in maius b c — εν ελαχιστω ABP $\alpha\zeta$ , ολιγω D, modico b c d.
- 11: μαμωνα: μαμονα pr D, mammona c — item caput 16, 13.
- 19: δε om D a.
- 21: και επιθυμων (cupebat a) ABDP $\alpha\zeta$ , cupiens b c. — απο της τραπεζης του πλουσιου: add et nemo illi dabat Vulg Cl — ex sensu.
- 23: και εν τω αδη επαρας ABD $\zeta$ , et in inferno elevans b, apud infernos et de inferno elevans a, in inferno elevans autem c.
- 24: και καταψυξη = ut refrigeret — quod idem valet.
- 25: ειπεν δε ABD $\zeta$ , add illi a, et dixit illi b c — σου prius ABD $\zeta$ , om a b c Cypr 323 Hil 396.
- 26: προς ημας διαπερωσιν AB $\zeta$ , ωδε διαπερασαι D, huc (hoc a) transmeare a b c.
- 17, 6: εχετε AB $\aleph$ LX $\Delta$  1. 33. 69, ειχετε La c. D $\zeta$ , haberetis c, habueritis a b.
- ελεγετε αν ABD $\zeta$ , diceretis b c, dicetis a.
- και υπηκουσεν αν (obaudisset ad, αν om A) AB D a d $\zeta$ , utique obaudisset b c.
- 8: αλλ' ουχι AB $\zeta$ , αλλα D b c Cypr 319, ερει AB D b c d $\zeta$ , dicit Cypr.
- 9: τω δουλω ABD a b c, add σκεινω Vulg  $\zeta$  Cypr.
- 11: και αυτος ABD a $\zeta$ , om b c.
- 15: ιαθη AB c $\zeta$ , εκαθαρισθη D b, sanus est a — idem valet.
- 19: πορευου, add οτι D a b c e f f arm, om i.
- 31: ημερα ABD $\zeta$ , hora a b c.
- 36: εσονται  $\zeta$ , om D a b c. — Non necessarium est.
- 37: και αποχρ. = et (om c) respondententes a c, resp. autem b.
- οπου = ubicumque fuerit a b c.
- 18, 1: αυτους AB Orig 3, 650<sup>a</sup>, om D $\zeta$  Orig 1, 213<sup>a</sup>.
- 3: δε ABDQ, add τις a b c  $\zeta$ .
- 4: επι χρονον (add τινα D) ABDQ $\zeta$ , per (add multum b c) tempus a b c, in aliquod temporis d.
- 20: μη μοιχευσης ABP $\zeta$ , ου μοιχευσεις D, secundo loco hab. a b c.

- 18, 27: ο δε ειπεν ABDF $\zeta$  = dixit autem illis a, ait (et ait c) illis Iesus bc.
- 19, 2: αυτος primum ABQ $\zeta$ , Da bc Vulg ουτος.
- 26: γαρ (uncinis inclus La et Tr) ADR $\zeta$  rel syrr Crt et Hcl got . . . om  $\alpha$ BLa syr Pst, copt aeth . . . autem Vulg bceffl Lucif 206.
- δοθησεται ABc $\zeta$  (add illi a), add και περισσευθησεται 69 Vulg Cl syr Crt aeth (cf. Matth 25, 29).
- 30: πωλον ABD $\zeta$  Orig 3, 744<sup>b</sup>; 4, 182<sup>b</sup>. 192<sup>d</sup> = pullum asinae c, asinam cum pullo a.
- 32: ειπεν αυτοις add εστωτα τον πωλον (stantem pullum Vulg, pullum stantem c, asinam stantem a) a c Vulg Orig 3, 745<sup>a</sup>.
- 39: απο του οχλου, de turba a c.
- 40: και αποκριθεις ειπεν αυτοις (om B Orig) AB $\zeta$  Orig 4, 182<sup>d</sup>, αποκρ. δε λεγει (dixit) αυτοις Dd = qui dixit eis a, quibus ipse dixit c.
- 20, 3: και ABQa $\zeta$ , ον (quod) Dd, om  $\zeta$ .
- 6: πεπεισμενος γαρ εστιν ABQ $\zeta$ , scit enim d, πεπεισμενοι γαρ εισιν D, certi sunt enim c, sciunt enim a.
- 9: και απεδημησεν, et ipse a, αυτος δε D.
- 16: ειπαν: dixerunt a, add illi c.
- 30: ελαβεν ο δευτερος AP $\zeta$ , ο δευτερος BD, sequens accepit ac — την γυναιχα (= eam ac) και ουτος (ille c, ipse a) απεθανεν ατεκνος APac $\zeta$ .
- 31: δε και AB $\zeta$ , autem et a, et d, et omnes c, om D — ου AB $\kappa$ , ουχ D, και ου acf Vulg syrr Crt Pst et Hcl got arm . . . Contra: effi copt aeth — τεχνα AB $\zeta$ , filios cd, τεκνον Da.
- 21, 16: και primum om c Vulg.
- 20: υπο στρατοπεδων ABDa $\zeta$  Orig 1, 400<sup>e</sup>; 2, 8<sup>e</sup>; 3, 184<sup>e</sup>. 642<sup>d</sup>. 711<sup>a</sup>, exercitu cd.
- 23: ουαι ταις BDac, ουαι δε ταις A Vulg  $\zeta$ .
- 30: cum produxerint (producant b, producunt c) bcd, cum floriant a — ηδη βλεποντες αφ' εαυτων γινωσκετε, οτι (διοτι A) ηδη εγγυς το θερος εστιν AB $\zeta$  — iam ex se fructum, scitis quia (quoniam iam b) prope est aestas bc, τον καρπον αυτων γεινωσεται (scitote) ηδη (iam) οτι εγγυς ηδη το θερος εστιν Dd, a se scitis in proximo esse aestatem a — sensus idem est.

- 22, 2: *ανελωσιν* (*αναλωσιν* A) *αυτον* AB $\zeta$ , interficerent illum a, eum interficerent bc, *απολεσωσιν* (perderent) *αυτον* Dd — *γαρ* ABa $\zeta$ , *δε* Dbc.
- 6: *αυτοις* ABCb, ante *ατερ* P $\zeta$ c, om Da — *necessarium non videtur.*
- 45: *τους μαθητας*  $\bar{A}$ BDQ, add *αυτου* abc $\zeta$ .
- 61: *ειπεν αυτω*: dixit illi a b, illi dixit c.
- 67: *πιστευσητε* ABD $\zeta$ , creditis ab et add mihi c.
- 70: *ο δε προς αυτους εφη* AB $\zeta$ , *ο δε ειπεν αυτοις* D, ait (dixit a) autem illis a b, quibus ait c.
- 23, 3: *αποκριθεις αυτω εφη* AB $\zeta$ , respondens ait (dixit c) bc, *απεκριθη αυτω λεγων* (om a) Da.
- 9: *απεκρινατο αυτω* (add *ουδεν* D) ABD $\zeta$ , respondebat illi a d, ei respondebat b, ei respondit quasi non audiens c.
- 12: *μετ' αλληλων* om Dacd.
- 22: *ευρον* ABPa $\zeta$ , *ευρισκω* Dbc.
- 25: *απελυσεν δε* AB $\bar{\kappa}$ DPa copt sah . . . add *αυτοις* bc $\zeta$  i. 69 syrr Crt Pst et Hcl arm aeth.
- 48: *τα γενομενα* BDP $\zeta$ Q, quae facta sunt c, ea (om b) quae fiebant a b, om A.
- 24, 11: *ηπιστουν* = non credebant (crediderunt).
- 18: *cleophas* (cleofas b) abc.
- 22: *εξ ημων* ABP $\zeta$ c, ex nostris a b, om D.
- 24: *ειδον* = invenerunt (viderunt).
- 26: *και* ABDPac $\zeta$  Iren 205. 262, et ita b.
- 29: *του μειναι συν αυτοις* ABP $\zeta$ , *μειναι μετ' αυτων* D, ut maneret cum illis c, ut cum eis maneret a, cum illis et mansit b.
- 32: *ως ελαλει* (—ησεν A) *ημιν* ABDP $\zeta$ , quomodo c, om ab Orig 3, 274<sup>b</sup>; 4, 11<sup>b</sup>. 177<sup>c</sup> — *εν*: add *ημιν* Orig 4, 11<sup>b</sup> cod. — *ως* secundum BD Orig 3, 274<sup>b</sup>; 4, 11<sup>b</sup>. 177<sup>c</sup> cum a b, *και ως* AP $\zeta$ , om c.
- 36: *αυτος εστη* B a b, *αυτος εσταθη* D, *αυτος ο Ιησους* (Dominus c) *εστη* Ac $\zeta$ , *αυτος εστη ο Ιησους* P.
- 39: *μου* alterum om c Hil 500. — *με* AB $\zeta$ , post videte c, om D a b Hil.
- 42: *και απο μελισσου κηριου* NX rel  $\zeta$ , piscis assi partem et favum a, partem piscis assam et de fabo b, partem piscis assi et porrexerunt ei et favum mellis c — *sensus idem.* — om ABDL (vid Orig 3, 477<sup>c</sup>), habent versiones fere omnes, Iust de res 9.



- 24, 43: *και λαβων ενωπιον αυτων (παντων A) εφαγεν* ABD $\zeta$ , et accipiens (om b) manducavit (—cans) coram illis (ipsis b) a b, accepit coram illis sumens reliquias dedit eis c — add ad fin.: *και τα επιλοιπα εδωκεν αυτοις* K (Vulg c l) (syrr Crt et Hcl) syr Hier copt W. arm aeth (*και λαβων* syrr Crt et Hcl\*, syr Hier). — Contra MSS ff syr Pst copt MS.
- 44: *ειπεν δε* AB $\zeta$ , dixit b, *και ειπεν* D ac — *προς αυτους*  $\kappa$ B $\zeta$ , *αυτοις* AD a $\zeta$ .
- 50: *εως* a rel... om D Vulg bcefffl — *προς*  $\kappa$ B C\*DLa... *εις* AC<sup>a</sup> rel  $\zeta$  Vulg bceffl.
- 52: *αυτον* AB $\zeta$ , om D a b c.

*Evangelium Ioannis.*

- 1, 18: *εκεινος* = ipse.
- 29: *βλεπει* ABCa, add *ο Ιωαννης* b c $\zeta$  Orig 4, 150<sup>a</sup> Cyr 293.  
— *ο αιρων* AB $\zeta$  Orig 4, 150<sup>a</sup>, qui auferet Iren 186, ecce (et ecce Cyr 291) qui tollit a b c Cyr — peccata Cyr.
- 31: *τω Ισραηλ* ABP c $\zeta$  Orig 4, 90<sup>a</sup>, istraheli b, in istrahel a.
- 38: *ακολουθουντας* ABP c $\zeta$  Orig 4, 90<sup>b</sup>, sequentes se a b.
- 39: *ωρα ην* ABCP, *ωρα δε ην* a c $\zeta$ , erat enim hora b.
- 45: *ναζαρετ* ABa, *ναζαρεθ* b c $\zeta$ .
- 50: *μειζω*: et maiora horum videbitis Iren 238.
- 2, 8: *και λεγει αυτοις*, add Iesus a b c.
- 15: *φραγελλιον*, quasi flagellum a b c, *ως φραγ.* Orig 4, 160<sup>a</sup>.
- 3, 2: *αυτον* AB b c $\zeta$ , *τον Ιησουν* a $\zeta$ .
- 3: *γεννηθη*: natus fuerit c, renatus fuerit a b.
- 4: *γεννηθηται* alterum: nasci c, renasci a b.
- 18: *πεπιστευκεν*: crediderit Cyr 278. 315, credidit (credit) Vulg.
- 25: *οιν* AB a c d $\zeta$ , autem b.
- 4, 2: *Ιησους αυτος* B a b $\zeta$ , *αυτος Ιησ.* AD, Iesus c.
- 9: *η γυνη*, mulier illa b.
- 25: *οταν* ABD $\zeta$  Orig 4, 8<sup>a</sup>. 23<sup>a</sup>. 236<sup>b</sup>. 237<sup>bd</sup>, dum a, cum ergo b c.

- 4, 28: τοις ανθρωποις, illis hominibus c.  
 29: ουτος A B C Orig 4, 238<sup>a</sup>. 239<sup>a</sup>. 241<sup>e</sup>. 279<sup>b</sup>,  
 εκεινος D, ille d, ipse b c, . . . e a.  
 32: ο δε ειπεν αυτοις: at ille (ille autem c) dixit eis b c,  
 ait illis a.  
 34: και A B D C Orig 3, 720<sup>b</sup>; 4 245<sup>d</sup>, Cypr 322, ut  
 a c, et ut b.  
 38: εις τον κοπον A B D b C Orig 4, 252<sup>b</sup>. 258<sup>c</sup>. 259<sup>a</sup>.  
 261<sup>a</sup>. 262<sup>e</sup>. 263<sup>a</sup>; in labore a, in labores c.  
 40: ηρωτων A B D b C Orig 4, 240<sup>d</sup>. 264<sup>ae</sup>, rogaverunt c  
 — μιναι παρ' αυτοις (προς αυτοις C) A B D C  
 Orig 4, 240<sup>d</sup>. 264<sup>ao</sup> = ut apud eos (ibi c) ma-  
 neret a<sup>2</sup> b c. — ινα μεινη παρ' αυτοις, non εν τη  
 πολει Orig 4, 240<sup>e</sup>; παρ' αυτοις, non εν αυτοις  
 Heracleon apud Orig 4, 265<sup>a</sup>.  
 41: επιστευσαν: add εις αυτον 69 A Vulg f syrr Crt  
 Pst et Hcl arm aeth, om Orig 4, 264<sup>e</sup>.  
 52: επιθετο A B D b C, interrogabat a c d.
- 5, 2: επι (εν A D κ<sup>aa</sup>) τη προβατικη (natatoria d) χολυμ-  
 βηθηρα A B C D c C, in inferiorem partem natatoria  
 (—riae b) piscina (—nae b) a b . . . προβατικη (—tica)  
 solum κ<sup>a</sup> Vulg, e aeth, ητις εστιν η προβατικη  
 Eus in Onomast.  
 4: (αγγελος) γαρ A C C, autem a b c f f L Vulg  
 arm ed. — εταρασσε(ν) A a b C, —ετο C c II G  
 I H M U V Λ<sup>a</sup> — ο ουν πρωτος εμβας A C C =  
 et quicumque (qui c) prior descendebat (disc. b,  
 descendisset c) in natatoria (piscinam c) a b c —  
 οιω δηποτουν La c. A, ω δηποτε C C, quacumque  
 b c, quaecumquae a.
- 8 ss.: κραβαττον (gr.) A C D a b d, κραββατον C.  
 28: αυτου A B D a b C Hil 212. 578, του υιου του  
 ανθρωπου Orig 2, 720<sup>e</sup> Iren 308.  
 45: ηλπικατε A B D C, ηλπισατε Orig 4, 360<sup>a</sup>, sperastis  
 b, speratis a c d Cypr 280.  
 46: εμοι A B D C Orig 4, 237<sup>a</sup>, et mihi a b c d Iren  
 238, Cypr 239, Hil 340.
- 6, 3: δε A B C, ουν D a b c.  
 4: εγγυς, proximum c, in proximo a b.  
 5. πολυς οχλος, multitudo maxima c, magna b, turbae  
 multae a d.  
 10: ειπεν, add δε A b C, ουν D c, om κ B a Orig 3, 510<sup>b</sup>.

- 6, 12: *να μη τι αποληται* ABDabc, add *εξ αυτων* D, et ante pereat b, om *τι* pereant c.  
 14: *οι* = illi abc.  
 15: *οτι μελλουσιν ερχεσθαι και αρπαζειν αυτον να ποιησωσιν* = quia venturi essent ut raperent et facerent c, rapturi ut fac. a, incipient venire et rapere ut b.  
 21: *ηθελον* ABDabc, voluerunt c.  
 23: *ηλθεν* = supervenerunt c, et cum supervenissent b.  
 24: *ενεβησαν* (add *και ζ*) *αυτοι εις τα πλοιαρια* (*πλοια* Aς) ABς, ascenderunt (add confestim in a) naves a c, *ελαβον εαυτοις πλοιαρια* D b.  
 41: *ο αρτος*: panis vivus Hil 425.  
 50: *να* BDTς Orig 4, 177<sup>b</sup>, add *εαν* abcd et corr D — *και* BDTdς Orig, om abc.  
 51: *δε* BTς Orig 1, 244<sup>de</sup>; 4, 177<sup>e</sup>, Cypr 209... om Dabc Orig 4, 363<sup>e</sup>.  
 63: *εστιν* prius BDTbς Orig 1, 243<sup>b</sup>, om ac.  
 68: *απεκριθη*, add *ουν* ς, respondens autem b, *ειπεν δε* D.
- 7, 3: *ουν* BDabc, autem c.  
 12: *οι μεν* BDTς, quidam, add enim bc, aliqui d. — *πλανα τον οχλον* BDTς Orig, populum abc.  
 33: *ουν*, add *αυτοις* Tς(c)g sah aeth, om BD rel.  
 52: *εραυνησον* B<sup>\*</sup>RIT<sup>κ</sup> (*ερευνησον* ςB<sup>2</sup>DL rel Orig 4, 299<sup>d</sup>), add *τας γραφας* ac et post *ιδε* D.
- 8, 16: *και εαν κρινω δε* (tamen) *εγω* BDTdς Orig 4, 282<sup>d</sup>. 299<sup>e</sup>, sed et si iudico ego (ego iudico a) ac, quodsi ego iudico b.  
 35: *ο* alterum Bcς, Hil 491, *ο δε* Da Cypr 207, nam d.  
 45: *οτι* Orig 4, 347<sup>b</sup> (bis) 348<sup>abc</sup>, om D, si Vulg Cl.  
 46: *ελεγγει* Bς Orig 4, 348<sup>cd</sup>. 349<sup>a</sup>, arguet abc.  
 49: *ατιμαζετε με* BDbς Orig 4, 558<sup>cd</sup>, me non honorificatis (—ratis c) ac, speratis me d, inhonoratis (—rastis) me Vulg.  
 56: *και* ABDabcς Orig 4, 321<sup>e</sup> Iren 148. 232. 235 Hil 843, om c.
- 9, 2: *αυτου λεγοντες* ABabcς, om D.  
 5: *οταν*: cum abc.  
 15: *και* post *αυτον* ABDς, om abc.

- 9, 16: *οτι* ABD $\zeta$ , quod sic a b, qui c.  
 17: *οτι*: quod a c, qui b.  
 22: *αυτον ομολογηση Χριστον* AB a b c  $\zeta$ , *ομολογηση αυτον χριστον ειναι* D, confessus fuisset christum eum esse d.  
 25: *απεκριθη* ABD $\zeta$ , dixit b c, ait a.  
 28: *ελαιδορησαν* Ab, *και ελ.* B, *οι δε ελ.* Da, *ελ. ουν* c  $\zeta$ .
- 10, 12: *αυτα* AB a c  $\zeta$  Lucif 189, om D b.  
 15: *υπερ των προβατων*: onibus a, add meis (*των*) b c.  
 16: *εις* ABD $\zeta$  Orig 4, 395<sup>d</sup>, et unus a b c Cypr 153. 196.  
 18: *εξουσιαν*: add autem a, add enim Hil 559.  
 25: *ειπον* AB a  $\zeta$ , *λαλω* D b c Vulg, dico d.  
 31: *παλιν* AB $\zeta$ , om D a b c Hil 931.
- 11, 3: *αι αδελφαι* = sorores eius.  
 4: *ειπεν*: ait illis a c.  
 27: *ερχομενος* = venisti b c Hil 910, ven. . . . . a.  
 30: *δε* AB $\zeta$ , *γαρ* D a b c.  
 44: *και* A a b c  $\zeta$  Iren 308, *και ευθυς* D, om B C Orig 4, 377<sup>a</sup>.  
 49: *τις* ABD $\zeta$  Orig 4, 384<sup>d</sup>, om a b c . . . *καιαφας* AB $\zeta$  Orig 3, 784<sup>o</sup>; 4, 384<sup>a</sup>, *καιφας* D d, *κηφας* pr D, nomine caiphaz a b, caiph. nom. c.  
 54: *εκειθεν* AB $\zeta$  Orig 4, 398<sup>o</sup>. 399<sup>d</sup>. 400<sup>d</sup>, om D a b c Orig 4, 397<sup>b</sup>.
- 12, 1: *εχ* (a) *νεκρων* ABD a  $\zeta$ , mortuum c, om b Vulg.  
 2: *εποιησαν ουν* (om Orig) AB b  $\zeta$  Orig 4, 407<sup>o</sup>, *και εποιησαν* D c et a.  
 7: *αφες* = sine b, dimitte c, dimittite a.  
 9: *και alterum* AB Q  $\zeta$ , om D a b c.  
 12: *τη επαυριον* (add *ουν* Orig 3, 748) ABD Q  $\zeta$  Orig 3, 748<sup>o</sup>; 4, 182<sup>o</sup>, altero die a c, autem b.  
 19: *ουκ ωφελειτε ουδεν* ABD Q b  $\zeta$ , nihil proficitis (prode facitis d) a d, proficimus c — *ο κοσμος* AB Q  $\zeta$ , *ο κοσμος ολος* D, universus (omnis b) mundus a b c.  
 25: *φυλαξει* ABD a  $\zeta$ , conservabit Cypr 164. 265, Lucif 242, *φυλασσει* b c Orig 1, 299<sup>o</sup>, inveniet Cypr 310.

- 12, 31: του κοσμου τουτου primum AB $\zeta$ , huius mundi a c, του κοσμου D b.
- 13, 6: αυτω B b Orig 4, 411<sup>o</sup>, add εκεινος AD $\zeta$ , add Petrus a c.
- 18: επηρην: levabit c (secundum usum indefinitum praeteriti hebraici et aoristi graeci).
- 23: δε ABD a c  $\zeta$ , ergo b, om Orig 4, 437<sup>o</sup>. 438<sup>o</sup>.
- 24: και λεγει (dixit b c, dicens a) αυτω· ειπε (interroga a c, om Orig 4, 438<sup>b</sup>) τις εστιν B C a b Orig 4, 437<sup>o</sup>. 438<sup>b</sup>. 440<sup>bc</sup>.
- 26: το ψωμιον: bucellam d, panem a b c.
- 27: τοτε AB $\zeta$  Orig 1, 441<sup>a</sup>; 4, 437<sup>d</sup>. 444, om D a b c Orig 2, 126<sup>o</sup>; 3, 581<sup>d</sup>; 4, 212<sup>a</sup>. 419<sup>d</sup>. 420<sup>o</sup>.
- 33: οτι AB a  $\zeta$  Orig 4, 451<sup>d</sup>. 454<sup>o</sup>, om D b c.
- 14, 9: ουχ εγνωχας με ABD Q  $\zeta$  Orig 1, 725<sup>o</sup>, me non cognovisti Iren 200; non cognovistis (nostis Hil) b c d Hil 939. 940. 941, non me cognovistis a. Post φιλιππε interpungunt Orig 1, 725<sup>o</sup>, Hil 940. ο εωραχως εμε (τον υιον Orig 4, 104. 315) εωραχεν (—χε D) ABD Q b c  $\zeta$  Orig 1, 725<sup>dde</sup>; 4, 104<sup>a</sup>. 256<sup>a</sup>. 287<sup>d</sup>. 315<sup>b</sup>. 450<sup>o</sup> Hil 939. 941<sup>o</sup>, me vidit vidit a Hil 781. 793. 794. 798. 918. 941<sup>o</sup>. 942. 944 etc. Lucif 25 (bis). 255, videt me videt Iren 200, add et a b c Iren Hil Lucif.
- 10: πιστευεις ABD Q a b  $\zeta$  Hil 520. 939, creditis c Hil 941. 942. 1002.
- 11: πιστευετε, praem ου U Vulg . . . Contra: Tert adv Prax 24, Hil saepe — μοι syrr Crt et Hcl Hil, om Vulg ffg syrr Pst et Hier, Tert adv Prax.
- 13: αιτησητε AD a  $\zeta$ , ab eo (illo c) petieritis b c, αιτητε B Q . . . add τον πατερα 33. Vulg Cl.
- 24: ο λογος AB $\zeta$ , et add ο εμος Da, sermonem b c — ον ακουετε ABD $\zeta$ , quem audistis b c, om a.
- 26: α (οσα Orig 3, 697<sup>b</sup>) ειπον AB $\zeta$  Orig, α αν ειπω D a b c.
- 15, 2: αφρει (tollet c) αυτο (add pater b c) ABD a b c  $\zeta$ , Hil 76: eradicabitur — καθαιρει αυτο (om a) AB a  $\zeta$ , καθαρει (mundavit b) αυτο D b c, emundabit pater meus Hil — καρπον πλειονα (plurimum b c) B a b c Hil, πλειονα καρπον AD $\zeta$ , fructum plus Vulg.

- 15, 8: *καρπον πολυν* (plurimum bc) ABabcς, *πολυν καρπον* D.  
 15: *λεγω* = dicam Iren 243 Lucif 124 — a ABadς Iren et corr D, *οσα* D, quaecumque bc.
- 16, 3: *ποιησουσιν* ABDabcς Cypr 90. 268. 310, *faciunt c* Lucif 79, add *υμειν* Dac.  
 9: *πιστευουσιν* ABDbcς, *crediderunt* ac.  
 11: *του κοσμου τουτου* ABDς Orig 3, 497<sup>d</sup>. 537<sup>a</sup> et add iam b, *huius mundi* ac.
- 17, 14: *καθως εγω ουκ ειμι* ABaς, om Dbc.  
 16: *εγω* ABbcς et a<sup>2</sup>, *καγω* Dc.  
 22: *καθως* ABDcς Hil 954, add et ab.  
 23: *εμε* ABcς, *συ* (et tu ab) Dab.
- 18, 26: *λεγει* ABabcς, add ei c.
- 19, 12: *ex τουτου* (inde) ABbcς, et ex hoc (inde c) ac.  
 14: *ωρα ην ως* ABac, quasi b, *δε ωσει* c.  
 20: *ελληνιστι* (et graece c) *ρωμαιστι* (et latine) Aabcς, *ρωμαιστι ελληνιστι* B.  
 25: *η του κλωπα* ABς, *cleope* b, *cleophe* c, *cleophaes* a.  
 28: *ηδη παντα* (π. η. ς) *τετελεσται* ABς, *omnia consummata sunt* bc Hil 224, *perfecta sunt omnia* a.  
 31: *εκεινου* ABab, *εκεινη* cς.  
 36: *συντριβησεται* ABς Orig 3, 472<sup>o</sup>, *συντριβησετε* Orig 4, 176<sup>o</sup>, *συντριφετε* Orig 2, 621<sup>o</sup>; 4, 176<sup>b</sup>, *confringetis* bc, *confringitis* a — *αυτου* ABς Orig 2, 621<sup>o</sup>, *απ'* (ex b) *αυτου* abc Orig 4, 176<sup>b</sup>, om Orig 3, 472<sup>o</sup>. 4, 176<sup>o</sup>.
- 20, 8: *ο αλλος* ABς, *alius* cd, *ille* b, om a.  
 11: *παρεκυψεν* ABς, *despexit* a, *prospexit* d, *inclinavit* se et *prospexit* bc.  
 17: *και θεον μου* ABDbcς Orig 4, 155<sup>o</sup>. 285<sup>o</sup>. 357<sup>o</sup>. 155<sup>d</sup>, et ad D. m. Hil 1086. 1088. 1090. 1091, *Deum meum* a, ad D. m. Hil 783. 1157, et (et ad c) *dominum meum* cd.  
 22: *και* ABdς, om Dbc Cypr 131. 155 — *τουτο* ABDbcς Cypr, *haec* c.  
 29: *με* ABCDbc Cypr 287 et add *θωμας*, om *με* a Hil 923.

- 21, 4: *πρωιας δε ηδη γενομενης (γεινομενης AC) AB DPbcς*, sed cum mane factum esset c — sciebant a, cognoverunt bc.
- 7: *σιμων ουν (et simon a) Πετρος ακουσας ABDI' abς*, cum audisset autem simon Petrus c.
- 12: *των μαθητων ABDς*, ex discipulis eius a, discumbentium c, discentium ante audebat b.
- 22: *εαν ABDς Orig 4, 438<sup>a</sup>*, sic bc.
- 23: *εαν ABDς Orig*, sic abc.
- *οτι sec. ABcς Origenes*, om Dab.
- 25: *τα γραφομενα βιβλια (add Αμην ς) ABCDς* Origenes, eos qui scribendi sunt libros amen c, eos (et a) libros qui scriberentur (scribantur a) ab.

*Actus Apostolorum.*

- 1, 13: *και Ιακωβος*, om και Dd Vulg.
- 15: *και εν ABNC Vulg (fuld demid) ς — εν δε DEe* et corr d, in Vulg (Cl am L<sup>1</sup> al).
- 16: *εδει ABNC Eeς Orig 4, 457<sup>ab</sup>* et corr D, *δει D\* d* Vulg Iren 193 copt arm (ms).
- 17: *οτι ABCDEe Vulg (quia) ς Iren 193*, qui d Vulg (pr LCl al).
- 20: *αυτου ABCDEe Vulg (L al) ς Iren 193 Hil 2 Eus dem. ev. in ps 698<sup>o</sup>* et corr d, eorum (vide ps 70) Vulg et pr d aeth ed. Rom. syr Hcl (mg).
- 2, 1: *την ημεραν ABCDEς, τας ημερας Vulg de syr* Pst arm aeth.
- 3, 12: *ευσεβεια = potestate. Sensus redditur.*
- 16: *θεωρειτε = vidistis. Praes. histor.*
- 4, 6: *αρχιερατικου = pontificali d, sacerdotali e Vulg.*
- 10: *ονοματι ABDdς Iren 194 Cypr 291*, add *του κυριου E Vulg*, om am.
- 12: *εν ανθρ. ABEeς*, om Dd Vulg Iren 194 Cypr 292. Sensus idem.
- 20: *ημεις = nos e Lucif 199*, d habet vos; nos corr L. Necessarium non videtur.

<sup>1</sup> L est codex Limburgensis Vulgatae a Lachmanno collatus.

- 4, 21: *παντες εδοξαζον τον θεον* = omnes clarificabant id quod factum fuerat — *επι τω γεγονοτι* = in eo quod acciderat. Sensus non mutatur.
- 5, 2: *και της γυναικος* ABDE $\zeta$ , et muliere e, om et d Vulg. Necessarium non videtur.
- 3: *επληρωσεν* = tentavit. Sensus redditur.
- 8: *ειπε μοι* = dic mihi, mulier (mulier om L al).
- 15: *ωστε κατα* (add *τας ζ*) *πλατειας ζ* et pr D 31 Vulg syrr Pst et Hcl copt sah (Lucif 201) — *και εις* AB $\aleph$  et corr D 13 (*εις arm*), *και εν ταις πλατειαις E* — *εις τας πλατειας AB* et corr D.
- ad fin.: *αυτων AB ζ*, add *και ρουσθωσιν απο πασης ασθενειας ης ειχον Ee*, add *απηλλασσοντο γαρ απο πασης ασθενειας ως ειχεν εκαστος αυτων D*, add et liberabantur ab omnem valetudinem quem habebant unus quisque eorum d, add et liberabantur ab infirmitate sua Lucif 201 (am L al), add et liberarentur ab infirmitatibus suis Vulg Cl.
- 23: E Vulg om *οτι* post *λεγοντες* et ponunt c. ζ et Lucif 201 *μεν* post *το*: eodem fere cum effectu.
- 32: *τοις πειθαρχουσιν* = omnibus obedientibus.
- 38: *και τα νυν* = et nunc itaque Vulg.
- 41: *ονοματος*, add *αυτου ζ* aeth Orig 1, 276<sup>c</sup>. 421<sup>b</sup>, add *του κυριου Ιησου Ee* syr Hcl, add *Ιησου 13* Vulg Cl am, add *του χριστου* fuld tol 31 Eus in Luc 165 — om AB $\aleph$ CDH syr Pst copt sah arm Lucif 201. «Iesu» perspicuitatis causa additum videtur.
- 42: *τε* ABCE $\zeta$  Iren 195, *δε* Dde Vulg copt sah Lucif — *κατ' οικον* = circa domos e Vulg, domi d Lucif.
- 6, 7: *θεου* AB $\aleph$ C 13. 31 H am L $\zeta$  syr Pst copt sah arm, *κυριου* DEde Vulg Cl fuld syr Hcl Orig Int 9, 131<sup>c</sup>.
- 12: *τε* = itaque — explicative:
- 7, 5: *και επηγγ.* ABCEe $\zeta$  fuld copt, *αλλ'* Dd Vulg Cl am L al sah Iren 197.
- 7: *ειπεν ο θεος ζ*DEe (Vulg) syrr Pst et Hcl copt sah arm aeth (Iren), dicit Dominus d Iren 197 Vulg, *ο θεος ειπεν* AB $\aleph$ C.
- 31: *εγενετο φωνη Κυριου* AB $\aleph$ 61 am fuld syr Hcl copt arm, et *προς αυτον ζ*C (E)H 13. 31 cod Bed



- (Vulg Cl) (syr Pst) sah, add *ex του ουρανου λεγουσα* E e cod Bed (om *Κυριος*), *ο κυριος ειπεν αυτω λεγων* D d aeth, add *dicens* arm.
- 7, 44: *διεταξατο ο λαλων (ο om D) = qui loquebatur d, (illis Deus) loquens* Vulg e — explicative.
- 60: *φωνη μεγαλη*, add *λεγων* D Vulg Cl L al — explicative.
- 8, 4: *τον λογον* ABCD dς, add *του θεου* E e Vulg Cl am L al syr Pst aeth.
- 9: *προυπηρχεν, προυπαρχων* D, *qui ante erat (fuerat Vulg) in civitate Iren 99 Vulg, iam pridem erat in ipsa civitate d, ante fuerant in civitate e — και εξιστων, και om pr D Vulg, seducens Vulg Iren, mentem auferens d, suadens e, ωστε αποκλαναν* Orig 3, 151<sup>a</sup>.
- 12: *περι της βασιλειας του θεου και του ονοματος Ιησου Χριστου = de regno Dei et (fuld Vulg Cl al «in») nomine Iesu Christi.*
- 13: *ο δε Σιμων* ABCDE eς, *Simon quoque (ὁ τε Σιμ.) d, tunc Simon (τοτε Σιμ.) Vulg.*
- 39: *επορευετο γαρ = ibat autem (enim) Vulg.*
- 9, 6: *και λαληθησεται = et ibi dicetur Vulg.*
- 9: *και ην = et erat ibi Vulg Cl.*
- 21: *εληλυθει* ABNC eς, *εληλυθεν* E 31. 61 Vulg HL (13 —θη).
- 29: *ελαλει τε και συνεζητει προς τους Ελληνιστας = loquebatur quoque Gentibus et disputabat cum Graecis Vulg, cum Gentibus et cum Graecis aeth. — Ελληνας* A syr Hcl copt (ut vid), *Graecos e.*
- 32: *κατελθειν και προς = ut deveniret ad Vulg.*
- 34: *σε*, add *ο κυριος* A Vulg Cl L al arm aeth — *χριστος, praem ο ςA corr BEHL 31. 61, om BNC 13.*
- 39: *μετ' αυτων ουσα* ABCEς, *cum esset cum eis e, = illis Vulg.*
- 10, 6: *ad fin. add ουτος λαλησει σοι τι σε δει ποιειν ς* Vulg (praeter L am) 31 marg. manu rec. aeth, *etiam copt habet similem sententiam. — Cod D hiat, rel om, etiam d.*
- 11: *καθιεμενον, add ex του ουρανου* Vulg Orig 3, 256<sup>a</sup> (1, 216<sup>a</sup>. 249<sup>a</sup>), *επι της γης = in terram e Vulg, de caelo in terram Hil 750.*

- 10, 28: *κάμοι* = sed mihi — ad sensum.
- 33: *ενωπιον του θεου, ενωπιον σου* pr D d Vulg syr Pst sah arm Usc aeth.
- 39: *ον και, om και ς 13* fuld Vulg Cl («et» habent L am tol demid) syr Pst (ut vid) copt sah (aeth) Iren 196.
- 48: *Ιησου (του Β) Χριστου* A B E e, *του κυριου Ιησου Χριστου* D d Vulg (om Domini E), *του Κυριου ς H L*.
- 11, 3: *οτι* = quare — ad sensum.
- 25: *εξηλθεν δε εις Ταρσον*, add *ο Βαρναβας* E e ς Vulg Cl — perspicuitatis causa.
- 26: *εγενετο δε . . . συναχθηναι* (add ibi Vulg Cl) . . . *χρηματισαι τε*, ita ut cognominarentur Vulg — explicative.
- 12, 4: *ον και* = quem cum Vulg.
- 6: *τη νυκτι εκεινη* = in (om fuld, hab. am) ipsa nocte Vulg, illa nocte Lucif 135.
- 19: *διετριβεν* B D E d e ς, *διετριψεν* A, ibique mansit Lucif 136, ibi commoratus est Vulg copt sah.
- 20 fine: *αυτων την χωραν (τας χωρας αυτων D)* = regiones eorum Vulg Lucif 136 — *απο (εξ D e) της βασιλικης*, de regia Lucif, de regno d, ab illo Vulg.
- 13, 1: *διδασκαλοι, ο τε Βαρναβας* = doctores, in quibus Barnabas Vulg, *εν οις D*, in quo d, add *ην και* corr D.
- 7: *επεζητησεν* A B E ς, *και (om corr) εζητησεν* D d, requirebat e, quaerebat Lucif 209, desiderabat Vulg.
- 17: *τουτου* A C D E d e ς, om B, Vulg: plebis Israel.
- 22: *ω και ειπεν μαρτυρησας* = cui (et) testimonium perhibens dixit.
- 27: *(οι αρχοντες) αυτων* A B C E e ς, *αυτης* D d Vulg.
- 28: *ευροντες*, add *εν αυτω* D Vulg syr Hcl\* copt sah aeth.
- 30: *εκ νεκρων*, add *tertia die* Vulg Cl L al.
- 31: *επι ημερας πλειους* = per (e) dies multos Vulg — *νυν* A C, *αχρι νυν* D d Vulg, om B E e ς H L.
- 37: *ηγειρεν* = suscitavit a mortuis Vulg Cl.
- 42: *εις το μεταξυ (μεταξυ A, εξης D) σαββατον* = (in) sequenti sabbato de Vulg.
- 48: *εχαιρον* A B C D E ς, *gavisae (—si) sunt* de Vulg.

- 14, 6: *την περιχωρον* ABCζ = *universam in circuitu regionem* Vulg, add *ολην* DE, *circum totam regionem* d, *circatoria tota e*.
- 14: *τον οχλον* = *turbam* e, *turbas* d Vulg.
- 19: *απο Αντ. . . . ιουδαιοι* = *quidam ab Ant. . . . Iudaei* Vulg.
- 15, 2: *και ζητησεως* ABκCDHLd 31. 61, *συζητησεως* ζ, om Ee Vulg copt — *και τινας αλλους εξ αυτων* = *et quidam alii ex illis fuld, alii ex aliis (ceteri)* Vulg.
- 4: *αγγελειλαν τε* ABCDEζ, *τε ζ* pr D, *autem e*, om d, = *annuntiantes* Vulg.
- 8: *αυτοις δους* ABκ 13. 61, *δους αυτοις* Ee Vulg sah, *αυτοις δους αυτοις* Cζ Iren 199, *αυτοις δους επ' αυτοις* Dd.
- 32: *τε* ABκCEdHL 13. 31. 61, *δε* Deζ Vulg syr Hcl copt (syr Pst sah arm aeth) Elz.
- 34: *επορευθη* = *abiit*, add *Ierusalem (ad sensum)* Vulg Cl.
- 35: *μετα και ετερων πολλων* = *cum aliis pluribus* Vulg.
- 41: *τας εκκλησιας* ABCEeζ, add *παραδιδους (add autem d) τας εντολας (mandatum d) των πρεσβυτερων* Dd, *praeciens custodire praecepta Apostolorum et seniorum fuld al* Vulg Cl, om L al.
- 16, 14: *ηκοιεν* ABdζ et corr D, *ηκουσεν* pr DL 13 Vulg.
- 21: *ειθη α* ABCDEζ et corr D, *mores quot e, sectam quam* Lucif 224, *morem quem* Vulg.
- 17, 6: *οι την οικουμενην αναστατωσαντες* = *hi qui urbem (orbem fuld) concitant e* Vulg, *inquietaverunt* d.
- 18, 3: *ησαν γαρ* = *erant autem (om fuld al)*.
- 4: *επειθεν τε Ιουδαιιους* (autem e) ABEeζ, *διελεγετο και εντιθεις* (interponens) *το ονομα του κυριου Ιησου και* (om corr D) *επιθεν δε* (om d) *ου μονον* (solos) *Ιουδαιιους αλλα* Dd, (per omne sabbatum) *interponens nomen Domini Iesu (suadebatque Iudaeis et Graecis)* Vulg Cl syr Hcl mg, om am tol.
- 18: *εξεπλει* ABEζ, *εξεπλευσεν* e et corr E, *επλευσεν* Dd Vulg.
- 26: *τε* = *ergo e* Vulg, *adque d*, om corr D, *hab. ABEeζ*.

- 18, 27: *δια της χαριτος*, om D al. syr Hcl Vulg Basil. Seleuc. teste Griesb.
- 20, 24: *ουδενος* = nihil horum d Vulg (ad sensum) — *την ψυχην μου* DEς Vulg Lucif 226, om μου ABCe et corr D — *τιμιαν* = caram d, caram esse Lucif, pretiosiore e Vulg — *εμαυτω* AB CDEς, *εμαυτου* pr D, me in ipso e Vulg (quam me Vulg), mihi d Lucif — *ως* ABς, quam d Lucif 226, *ωστε* E, ut e, dummodo Vulg.
- 26: *διοτι* ABκE, *διο* C et corr DHL 13. 31 — *μαρτυρομαι υμιν* Lucif 227, testificor igitur vobis Iren 201, contestor vos Vulg — ad sensum.
- 33: *η χρυσ.* ACEeς, *χρυσου* B, *και χρυσ.* D Vulg Cl m — ad sequ. *αυτοι* add δες et aliquot verss., interponit «sicut» (ipsi scitis) Vulg Cl.
- 35: *των λογων* m, *τον λογον* L Vulg sah arm aeth.
- 21, 29: *ενομιζον* ABCEς, *ενομισαν* D de Vulg.
- 22, 3: *του θεου*, legis Vulg, traditionum paternarum mearum syr Hcl.
- 20: *και αυτος* ABEς, ego d(e) Vulg.
- 22: *καθηκεν* ABκCDE 13. 31 HL, *καθηκον*ς et corr D Vulg, fas e.
- 23, 24 fine: add (Timuit enim ne forte raperent eum Iudaei et occiderent, et ipse postea calumniam sustineret tamquam accepturus pecuniam) Vulg Cl syr Hcl\* arm Usc (sed in ms Arm nullo); *εφοβηθη γαρ μηποτε αρπασαντες αυτον οι Ιουδαιοι αποκτενωσι και αυτος μεταξυ εγκλημα εχη ως αργυριον ειληφως* 137.
- 25: *περιεχουσαν*ς AHL 31, *εχουσαν* BκEe 13. 61, continentem haec Vulg.
- 24, 14: *τω πατρω θεω* = Patri (et) Deo meo Vulg.
- 17: *προσφορας* = oblationes et vota Vulg.
- 21: *περι μιας ταυτης* = de una hac solummodo Vulg.
- 25, 10: *και συ καλλιον* = tu melius Vulg (*και* in comparationibus apud Graecos abundat).
- 18: *ων εγω υπενουουν πονηρων* = de quibus ego suspicabar malum Vulg, vide Handbuch der Einleitung ins Neue Testament p. 161\*.
- 20: *την περι τουτων ζητ.* = de huiusmodi quaest. Vulg.
- 23: *και κελευσ.*, *και abundans* om Vulg.

- 25, 24: εν τε . . . και ενθαδε om e Vulg Cl — ενετωχοι μοι = interpellavit me petens (petentes) Vulg.
- 26, 1: απελογειτο, απελογησατο 13, coepit rationem reddere Vulg.  
 7: εν εκτενεια ACE, ex tenecitate e, om Vulg.  
 22: ουν ABEζ, quoque e, autem Vulg.  
 26: πειθομαι, ου A κ<sup>c</sup>, ουδε E\*\*<sup>c</sup>, ουδεν E\*, nihil e, ουθεν (ουδεν ζHL) ου B κ\* ζHL Vulg.  
 29: παντας τους ακουοντας μου = omnes qui audiunt Vulg.
- 27, 1: ημας, τους περι τον Παυλον 31, eum Vulg; praecipit de eo Festus, ut mitteretur syr Pst, iudicavit praeses mittere eum syr Hcl mg — παρεδιδουν, —δου A demid syr Pst — και τινας ετερους δεσμωντας, et vinctos alios cum eo syr Pst, cum et caeteris vinctis syr Hcl mg, cum reliquis custodiis Vulg — ετερους post δεσμωντας L.  
 2: εις τους κατα την Ασian τοπους = circa Asiae loca Vulg.  
 17: φοβουμενοι τε, τε om Vulg perspicuitatis causa.  
 18: εκβολην εποιουντο = iactum fecerunt (comprehendens singulos actus iaciendi) Vulg.  
 20: λοιπον περιηρειτο = iam ablata erat Vulg.  
 28: και παλιν βολισαντες, ut superfluum om Vulg.  
 33: αχρι δε ου = et cum Vulg.  
 34: verba τουτο γαρ υπαρχει ut superflua om Vulg.  
 43: εκωλυσεν αυτους του βουληματος = prohibuit fieri — απορριψαντας = emittere se et evadere Vulg.
- 28, 6: η καταπιπτειν αφνω νεκρον = et subito casurum et mori Vulg.  
 7: εν δε τοις περι τον τοπον εκεινον = in locis autem illis Vulg.  
 15: τα περι ημων ut supervacaneum om Vulg.  
 29: Versum habent ζHL 31 Vulg Cl syr Hcl\* arm Usc (e d, non mss) aeth ed. Rom.; non hab. AB κ E 13. 61 am (fuld hiat) syrr Pst et Hcl text copt arm Zohr aeth Platt.

*Epistola beati Pauli ad Romanos.*

- 1, 3: του γενομενου, add ei Iren 205 f Vulg.  
 12: τουτο δε εστιν BCD G ζ Clem 644, τουτ' εστιν A d fg Orig Int 4, 469\* Vulg.

- 1**, 17: ζῆσεται ABCDGζ = vivit fg Vulg Iren 205 (ex indefinita futuri hebraici significatione).  
 18: τὴν ἀληθειαν, add τοῦ θεοῦ Vulg Cl fuld arm Usc Hipp, om am arm Zohr Iren 205 Orig 1, 471<sup>o</sup>. 472<sup>o</sup>.
- 2**, 12: καὶ ante ἀπολονται ABDGff<sup>o</sup>g Vulg (fuld) ζ, om f Vulg Cypr 327 Hil 440.  
 18: τὸ θελημα = voluntatem, add eius Vulg (L al, Dei fuld, om pr fuld) perspicuitatis causa.  
 19: πεποιθας τε ABDζ.  
 25: μὲν γὰρ = quidem f Vulg.
- 3**, 3: τινες = quidam illorum f Vulg; exciderunt a fide quidam illorum (eorum) Cypr 83. 120. 123. 202.  
 4: γινεσθω ABDζ, εστο G, sit g, est fg Vulg Cypr 83. 120. 123. 202, Concil. Carthag. (Cypr 335).  
 27: καυχῆσις ABCDGffg Vulg ζ, add σου G fg Vulg (perspicuitatis causa).
- 4**, 5: εἰς δικαιοσυνην, add secundum propositum gratiae Dei Vulg, om Vulg L am Orig Int 4, 520<sup>a</sup>. 522<sup>d</sup>. 523<sup>o</sup> (additio explicativa), hab. et arm Usc.  
 16: ἵνα κατὰ χάριν εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν, ut secundum gratiam («ut» L) firma sit promissio Vulg.  
 20: εἰς δε (om Gg) τὴν ἐπαγγελίαν ABCDGgζ = in repromissione etiam (autem etiam f) Vulg.  
 23: αὐτῷ, add εἰς δικαιοσυνην D rec. Vulg Orig Int (fides in iustitiam) syr Pst.
- 5**, 2: ἐπ' ἐλπίδι τῆς δοξῆς τοῦ θεοῦ, filiorum Dei Vulg — explicative.  
 8: ἐν ἁμαρτωλῶν ὀντων ἡμῶν, add secundum tempus Iren 207 Vulg Cl.  
 16: ἁμαρτησαντος AB<sup>o</sup>Cζ am harl\* syr Hcl copt arm Orig 4, 364<sup>d</sup>, ἁμαρτηματος DFGfg Vulg Cl fuld\* syr Pst aeth Orig Int 4, 534<sup>o</sup>, <sup>o</sup>\* non liquet (ἁμαρτητος).  
 17: καὶ τῆς ὄψεως τῆς δικαιοσύνης, add «et» ante «iustitiae» Vulg syr Pst et Hcl Iren 207.
- 6**, 4: οὐν ABCDGgζ, γὰρ fg Vulg Orig 3, 686<sup>b</sup> (1, 439<sup>a</sup>; 4, 197<sup>o</sup>).  
 11 fine: Ἰησοῦ ABCDGfg Vulg Hil 48, 310. 335; add τῷ κυρίῳ ἡμῶν <sup>o</sup>Cζ Vulg Cl KLP 17. 37. 47 mg.

- 7, 6: *αποθανοντες* AB<sup>κ</sup>CKLP<sup>ς</sup> 3, 17. 37. 47 am\*  
 syrr Pst et Hcl copt got arm aeth Tert De res.  
 carn. 13, *του θανατου* DFGfg Vulg (morientes  
 pr L) corr am, *αποθανοντος* ζ Elz Orig Int 4,  
 576<sup>d</sup>. 579<sup>α</sup>.
- 15: *ο θελω* = quod volo, add bonum, *ο μισω* =  
 quod odi, add malum fuld al Vulg Cl — ex-  
 plicative.
- 8, 13: *του σωματος* AB<sup>κ</sup>C<sup>ς</sup> syrr Pst et Hcl copt sah  
 aeth Clem 545 Orig 1, 616<sup>α</sup>. 721<sup>b</sup>. 732<sup>b</sup>; 3, 360<sup>α</sup>.  
 591<sup>b</sup>, *της σαρκος* DFGfg Vulg Orig 2, 26<sup>b</sup>;  
 3, 170<sup>b</sup> Iren 304 Cyr 259.
- 16: *αυτο το πνευμα* = ipse enim Spiritus Vulg.  
 28 fine: *ουσιν* ABCDGf Vulg ζ Orig 2, 569<sup>d</sup> (1, 264 s.)  
 Lucif 116, add sancti g Vulg (om fuld).
- 32: *χαριζεται* Orig 1, 16<sup>ο</sup>, donavit f Vulg (donabit  
 Vindob).
- 35: *τις*, add *ουν* FGfg Vulg (ergo om LV) arm m  
 Orig Int 4, 607<sup>α</sup>.
- 38: *ουτε δυναμεις* ante *ενεστωτα* ζKL17 Vulg Cl syr  
 Pst got, *ουτε αρχαι ουτε εξουσαι* hab. C, *ουτε*  
*εξουσια ουτε αρχαι* D, neque potestates Hil 291,  
 om Hil 183, *αρχαι* = principatus g Vulg, initia f  
 — *ουτε δυναμεις* post *ουτε μελλοντα* ABCD  
 Orig 316<sup>ο</sup> Hil 291, virtus fg, fortitudo Vulg Cl  
 (virtus fuld al).
- 9, 7: *ουδ' οτι εισιν* ABDGf<sup>ς</sup>, neque hi sunt g, *ου γαρ*  
*οσοι* Orig 3, 2<sup>b</sup>, neque qui sunt Vulg Cl Vindob al.
- 20: *ω ανθρωπε μενουγγε* (γε om B) AB<sup>κ</sup>\* 37. 47  
 Orig 1, 132, *μενουγγε ω* (om 1, 114) <sup>ο</sup> corr D  
 KLP17 Orig 1, 114. 135 bis syrr Pst et Hcl  
 copt got (arm), *ω ανθρωπε* tantum D\*FGfg  
 Vulg aeth Orig Int 2, 146<sup>44</sup>. 299<sup>b</sup>; 4, 614<sup>α</sup>. 615<sup>b</sup>.  
 Meth ap. Epiph 64, 28 (Zahn 77).
- 32: *προσεχοσαν*, add *γαρ* ζ<sup>ο</sup>D<sup>ο</sup>KLP 17. 37. 47 mg  
 syrr Pst et Hcl arm Vulg Cl, om AB<sup>κ</sup>\*D\*FG  
 am tol copt got (aeth) Orig Int 4 bis.
- 10, 8: *λεγει* ABC<sup>ς</sup>, *λεγει η γραφη* Df Vulg Orig Hil,  
*η γραφη λεγει* Gg — *σου το ρημα εστιν* (om  
 Orig 3, 243<sup>d</sup>; 4, 294<sup>ο</sup>) ABC<sup>ς</sup> Orig 3, 243<sup>d</sup>; 4, 44<sup>b</sup>.  
 69<sup>α</sup>. 294<sup>ο</sup>, *σου* (om f Vulg) *εστιν το ρημα* DGFg  
 Vulg, est verbum meum Hil 1079.

- 10, 16: *υπηκουσαν* ABCDG Vulg (L am oboedierunt) ζ, *obediunt* fg Vulg (Cl) Hil 872.
- 11, 5: *γεγονεν* ABCDGfζ Orig 3, 151<sup>d</sup>, *salvae factae sunt* g Vulg Cl (*salvae om L am*) — *sensus idem*.  
7: *επιζητει* ABCDζ, *επεζητει* Gfg Vulg — *ad sensum*.  
13: *δοξαζω* ABCDζ, *δοξασω* Gfg Vulg — *ad sensum*.
- 12, 8: *ειτε* ABζ, *om DGfg* Vulg.
- 13, 9: *ου κλεψεις*, *add ου ψευδομαρτυρησεις* ζ<sup>n</sup> 37 (P) Vulg Cl syr Hcl copt (Wetstein), *arm aeth* Orig Int 4, *om rel*.
- 14, 2: *εσθιτω* D\*FG Vulg *arm* Orig Int 2, 210<sup>b</sup>; 4, 531<sup>o</sup>. 659<sup>b</sup>, *rel εσθιει*.  
10: *και* ABCDGgζ, *om f* Vulg.  
16: *υμων* AB<sup>n</sup>Cζ syr Hcl, *ημων* DGfg Vulg *m* syr Pst got Clem Orig Int 4.
- 15, 2: *ημων* ABCDfζ Orig Int 4, 671<sup>o</sup>, *υμων* GPg Vulg 37 *m* Orig Int 4, 671<sup>a</sup>. 672<sup>b</sup>.  
9: *εν εθνεσιν*, *add Κυριε* <sup>n</sup> 17 Vulg Cl syr Hcl copt got, *om Orig* Int 4 bis.  
13: *εν τη ελπιδι*, *εν δυναμει*: *interponit «et»* Vulg (L am al) — *explicative*.  
14: *δυναμενοι και αλληλους* AB<sup>n</sup>Cζ, *ita ut possitis alterutrum = δυναμενοι αλληλους* D<sup>b</sup>f Vulg copt (*δυν. και αλλους* al), *αλληλους δυν.* D\*FG.  
18: *τολμησω* A<sup>n</sup>\*CD syr Hcl copt, *τολμω* B<sup>n</sup> Vulg *m* syr Pst *arm aeth* Orig Int 4, 676<sup>d</sup>. 677<sup>a</sup> — *sensus idem*.  
— *κατειργασατο* AB<sup>n</sup>CP 17. 37. 47, *κατηργ.* DF GL (*Aoristus graec. de solendo*) = *efficit* Vulg f — *εργω* (*ad sensum*) = *factis* f Vulg.  
19: *και κυκλω* = *per circuitum* Vulg.  
22: *προς υμας*, *add απο πολλων αιτων ωσανον* FG (*ωσανον* G\* *om corr*), *add et prohibitus sum usque adhuc* Vulg Cl L (Vulg), *add postea πορευομαι* (*om corr*) *του ελθειν υμας* G (non F).  
24: *ελπιζω γαρ* ABCD syr Hcl copt, *om γαρ* FGfg Vulg syr Pst *arm aeth* Orig Int 4 bis.  
25: *δε* ABCDGgζ, *igitur* fg Vulg.  
29: *ευλογιας*, *add του ευαγγελιου του Χριστου* ζ<sup>n</sup> L 17. 37. 47 Vulg Cl syr Pst et Hcl *arm codd.*,



*Χριστου* tantum AB<sup>κ\*</sup> CDFGP am fuld harl copt arm aeth Clem 685 Orig Int 4 quater.

- 15, 30: *δε* ABCDGGς, itaque f, ergo L Vulg Cl — *του πνευματος* = sancti Spiritus, sancti hab. fuld al Vulg Cl — *εν ταις προσευχαις* = in orationibus vestris.
- 16, 14: *Ερμην Πατροβαν Ερμαν* ABCDGFg, *Ερμαν Πατρ. Ερμην* ςD<sup>o</sup>L 17. 47 Vulg Cl syrr Pst et Hcl arm.
- 15: *Ολυμπαν* ABCς, — *πιαν* D\*\* arm, *Ολυμπειδα* FG, Olympiadem fg Vulg Orig Int 4.
- 23: *ολης της εκκλησιας* AB<sup>κ</sup>CDP 37 am Orig Int 4, 687<sup>b</sup>, *ολαι αι εκκλησαι* FG aeth, universa Ecclesia Vulg Cl copt, *της εκκλησιας ολης* ς.
- 27: *η δοξα* = honor et gloria Vulg.

*Epistola beati Pauli ad Corinthios prima.*

- 1, 8: *εν τη ημερα* AB<sup>κ</sup>C, *εν τη παρουσια* DFGg, in die adventus Vulg, in adventum f.
- 29: *ενωπιον του θεου* AB<sup>κ\*</sup>C<sup>2</sup>DFGfg Orig 1, 120. 160 (om του). 632<sup>o</sup> LP 17. 37. 47 copt arm Zohr (aeth), *αυτου* (κ<sup>o</sup>)C<sup>2</sup>ς Vulg syrr Pst et Hcl arm Usc Orig 1, 479<sup>a</sup>, in conspectu Domini Iren 213.
- 2, 1: *του θεου* = Christi Vulg.
- 4: *σοφιας* BDGFg Orig 1, 163. 377<sup>a</sup>; 3, 308<sup>o</sup>. 635<sup>d</sup>; 4, 11<sup>b</sup>. 93<sup>a</sup>, *ανθρωπινης σοφιας* ACς Orig 1, 377<sup>o</sup>. 630<sup>o</sup> LP (37). 47 fuld Vulg Cl syr Hcl copt.
- 9: *α* ACDGGς Orig 1, 251<sup>d</sup>; 2, 625<sup>a</sup>. 809<sup>d</sup>; 4, 216<sup>d</sup> Hil 329. 584 Lucif 265, *οσα* B, quod f Vulg Iren 337 Hil 154. 165.
- 8, 13: *η γαρ ημερα* = dies enim Domini fuld al Vulg Cl — explicative.
- 17: *ει τις* = quicumque Iren 237, si quis autem Vulg — explicative.
- 4, 5: *τι* ABCDGGς Orig 3, 235<sup>o</sup>; 4, 429<sup>a</sup>, om 17 f Vulg (nolite . . . iudicare) got arm Orig Int 4, 479<sup>o</sup>.
- 7: *ει δε και: και* in versione om f Vulg.
- 16 fine: add sicut et ego Christi Vulg Cl — explicative.
- 18: *δε* om FG Vulg, contra add \*sic\* f Vulg — perspicuitatis causa.

- 5, 3: *μεν γαρ*, quidem enim g, quidem Vulg Lucif 21, 134<sup>a</sup>, enim f, autem Hil 336.
- 6, 19: *το σωμα* = membra Vulg, *τα σωματα* pr corr A Orig 2, 576<sup>c</sup>; 1, 756<sup>c</sup> Hil 349.
- 7, 7: *παντας ανθρωπους* = omnes vos L Vulg Cl.  
 14: *γυναικι*, add *τη πιστη* DFGfg Vulg syr Pst — *αδελφω* AB $\aleph$ \*CD\*FGfgP, *ανδρι*  $\zeta$ <sup>o</sup>D<sup>o</sup> 37. 47 KL; viro fideli Vulg Iren 267.  
 15: *ου δεδουλ.*, Vulg non enim — ad sensum.  
 17: *και ουτως* = et sicut Vulg — ad sensum.  
 28: *εαν δε και γαμησης*: *και* ABDGg $\zeta$ , om ut abundans f Vulg.
- 29: *τουτο δε φημι* = hoc itaque dico Vulg, autem dico vel itaque g.
- 32: *αρεση τω κυριω* ABD $\zeta$ , *θεω* FGfg Vulg Orig 2, 742<sup>o</sup> Cyrp 174. 316.
- 36: *ουχ αμαρτανει, γαμειτωσαν* AB $\zeta$ KLP, *γαμειτω* DFG $\zeta$ , si nubat f Vulg syr Pst arm.
- 37: *ος δε εστηκεν* = nam qui statuit Vulg.
- 8, 10: *σε τον εχοντα* = eum qui habet Vulg — ad sensum.
- 9, 1: *Ιησουν*, add *Χριστον*  $\zeta$ DKLP 37. 47 syrr Pst et Hcl\* copt got arm, praem *Χριστον* FG Vulg Cl Tert De pud., om *Χριστον* AB $\aleph$  am tol harl syr Hcl text sah aeth Orig 4, 266<sup>b</sup>, Tert De pud. 14.  
 22: *παντως τινας σωσω* ABC $\zeta$ , *παντας σωσω* DF Gfg Vulg, *τους παντας* 17 Clem . . . *κερδησω* Orig 3, 294<sup>c</sup>, *ινα παντα η κερδηση η τελειωση* Orig 4, 35<sup>a</sup>, *παντας η τινας* Orig Cor 179.
- 10, 4: *επινον γαρ* ABCDGfg $\zeta$  Orig 1, 170. 541<sup>c</sup>; 3, 229<sup>a</sup>. 524<sup>a</sup>. 715<sup>c</sup>; 4, 144<sup>a</sup> Iren 244, autem Iren 264 Vulg.  
 13: *ειληφεν* BCDf $\zeta$ , *ηλειφεν* A, *καταλαβη* FGg Vulg Hil 346, occupabit Cyrp 326.  
 16: *του Χριστου* 2<sup>o</sup> ABC $\zeta$  syrr Pst et Hcl copt sah arm aeth, *του κυριου* DFGfg Vulg got syr Hcl mg.  
 17: *οι γαρ παντες* = omnes qui Vulg (Cl L al) (om enim al) = *οι γαρ παντες*.  
 28: *υμιν* ABCDH $\zeta$ , om FGfg Vulg got.

- 11, 5: *εν και το αυτο* = unum Vulg.  
 6: *και χειρασθω* = tondeatur Vulg Cl, et tond. al.  
 19: *εν υμιν* pr ABCς Orig 1, 455<sup>b</sup>, om DF'Gfg  
 Vulg Cypr 197 Orig Int 4, 694<sup>d</sup> Tert.  
 24: *το υπερ υμων*, add *κλωμενον* ς<sup>no</sup>C<sup>3</sup>D<sup>b</sup>FG 37. 47  
 KLP syrr Pst et Hcl got arm Usc, om AB<sup>8</sup>\*C\*  
 17 arm Zohr, *θρυπτομενον* D\*, tradetur Vulg Cypr,  
 traditur Memph, datur Theb aeth.
- 12, 27: *ex μερους* ABCGgς Orig 3, 640<sup>b</sup>; 4, 197<sup>a</sup>, *ex*  
*μελους* Df Vulg Orig 2, 640<sup>e</sup>, om Hil 967.  
 28 fine: add interpretationes sermonum Vulg Cl syr  
 Hcl arm, om am fuld.
- 13, 12: *βλεπομεν γαρ αρτι* AB<sup>8</sup>D<sup>o</sup>ς syr Hcl copt, *βλε-*  
*πομεν αρτι* D\*FGfg Vulg P got arm Orig 1, 731<sup>a</sup>  
 Cypr 319, nunc videmus Hil 404.
- 14, 3: *ο δε* ABDς, *ει γαρ ο* FGg, nam qui f Vulg,  
 qui Orig Int 649<sup>d</sup>.  
 4: *εκκλησαν* ABDf(Vulg)ς, add *θεου* Gg Vulg Cl,  
 om Orig 2, 497<sup>d</sup>.  
 11: *τω λαλουντι* = ei cui loquor ff Vulg — *εν εμοι*  
 ABς, om *εν* DFGfg Vulg syrr Pst et Hcl copt  
 arm Clem.  
 18: *παντων*, praem *οτι* FGfg Vulg syrr Pst et Hcl  
 copt, *τω θεω* add *μου* ς Vulg, *μαλλον* ABFGgς  
 Orig Int 4, 470<sup>e</sup>.  
 33: *των αγων* ABDς, add *διδασκω* FGfg Vulg (om  
 L am al) syr Hcl\*.
- 15, 5: *δωδεκα* AB<sup>8</sup>CD<sup>o</sup> syrr Pst et Hcl text copt sah  
 arm Zohr aeth Orig 1, 434<sup>e</sup>, *ενδεκα* D\*FGfg Vulg  
 syr Hcl mg got arm Usc.  
 11: *ουν* ABς, *δε* DFG got (aeth) Iren 200, enim  
 Vulg Tert De pud 19, om sah.  
 15: *ειπερ αρα* = si Vulg.  
 22: *ωσπερ γαρ* ABDGgς Orig 3, 100<sup>b</sup>; 4, 408<sup>a</sup>  
 Hil 54, 1096, et sicut (Hil ut) f Vulg Hil 560.  
 23: *εν τη παρουσια αυτου*, praem *οι* FG, qui in Hil  
 1096 Vulg, add *ελπισαντες* FG, crediderunt Vulg  
 Cl fuld al Hil 54.  
 24: *παραδιδω*, *παραδω* fg Vulg ς Orig 1, 747<sup>o</sup> Hil  
 54. 83. 1096.

- 15, 25: *δει γαρ* ABD Gfgς Orig 2, 589 s.; 4, 17<sup>c</sup>. 408<sup>d</sup> Hil 54. 156. 590. 1096, om Orig 3, 686<sup>e</sup> Iren 387, autem Vulg.
- 34: *δικαιως* ABD Gg Vulg (iuste) ς Orig 2, 652<sup>e</sup>, iusti f Vulg.
- 38: *ηθελησεν* (Aor. de solendo) = vult Vulg (voluit L).
- 45: *ουτως* (—ος C\*) *και* ABC Dfς, *καθως* Gg Vulg.
- 47: *εξ ουρανου*. ABC Dfς Orig 2, 559<sup>d</sup>; 4, 302<sup>d</sup> Cyr 180. 260. 289. 307 Hil 1046, add *ο ουρανος* Gg Vulg.
- 49: *και* ABC Dς Orig 1, 591<sup>b</sup>, om Gfg Cyr 180. 260. 289. 307, igitur Vulg.
- 51: *κοιμηθησομεθα, ου παντες δε* (autem omnes Hier 1, 794<sup>e</sup>. 810) *αλλαγησομεθα* La c. CGg Orig 2, 552<sup>bc</sup>, item graeci codices apud Hier 1, 794<sup>e</sup>. 810<sup>e</sup> et Didymus apud eum 1, 795<sup>d</sup> idque secundum Acacium Caesareae episcopum magis in plurimis codicibus invenitur ibidem 1, 798<sup>b</sup>; non omnes autem immutabuntur Diodorus Tarsensis apud Hier 1, 795<sup>e</sup> — *αναστησομεθα* (resurgunt Hil 315) *ου παντες δε* (non omnes autem f Hier, sed non omnes Hil Vulg) *αλλαγησομεθα* (immutabuntur Hil 315) Df Vulg Hil 91. 315 (110) et latini codices (non graeci) apud Hier 1, 810<sup>e</sup>; *οι παντες μεν* (add *ου* pr) *κοιμηθ.*, *οι* (*ου* pr corr) *παντες δε αλλαγ.* A; *παντες ου κοιμηθ.*, *παντες δε αλλαγ.* B et Orig apud Hier 1, 804<sup>e</sup>; *παντες μεν ου κοιμηθ.*, *παντες δε αλλαγ.* ς item Theodorus Heraclaeotes et Apollinarius apud Hier 1, 794<sup>d</sup>. 795<sup>e</sup>; *ου παντες κοιμεθ.*, *παντες δε αλλαγ.* Orig 1, 789 s. et quaedam exemplaria graeca apud Hier 1, 794<sup>e</sup>. 810<sup>e</sup>; non quidem omnes dorm., omnes autem immut. nonnulli codices Didymi et Acacii apud eundem 1, 795<sup>e</sup>. 799<sup>b</sup>.
- 16, 9: *ενεργης* = evidens fg Vulg.
- 15: *Στεφανα*, add *και Φορτουνατου* s<sup>c</sup>C\* DFG Vulg syr Hcl\* (et mg Gr) arm, add postea *και Αχαικου* C\*FG Vulg Cl (non am harl) syr Hcl\* (et mg gr), non habent AB s<sup>c</sup>C<sup>2</sup>M 17. 37. 47 KLP syrr Pst et Hcl text copt got aeth.
- 18: *γαρ*, add *και* D\*FG Vulg got.
- 19: *εκκλησια*, add *παρ' οις και ξενιζομαι* D (FG) Vulg got, om D<sup>e</sup> am harl (ut vid) (*παρ ουσ* FG).

*Epistola beati Pauli ad Corinthios secunda.*

- 1, 5: *ουτως*, add *και* D\*FG 17. 37 Vulg copt got, om ABκCD<sup>c</sup>ς Orig 1, 302<sup>a</sup> bis, Int 4 Eus in Ps contra om *και* ante *η παρακλησις* — sensus idem.
- 6: vide Tabulam locorum mutatorum supra p. 708 sub vers.
- 12: *εν απλοτητι* = in simplicitate cordis Vulg c. κ<sup>c</sup>DFGfgLς 47 syrr Pst et Hcl got, *αγωγητι* c. ABκ<sup>c</sup>CK (MP) 17. 37 copt arm (ut vid) Orig 1, 287<sup>b</sup>.
- 13: *αναγνωσατε* ABCGfς, —*ητε* D, *legistis* g Vulg .. *η* (om Gfg Vulg) *και επιγνωσατε* = cognovistis fuld Vulg Cl (cognoscitis al).
- 20: *τω θεω προς δοξαν δι' ημων* = Deo ad gloriam nostram Vulg.
- 2, 3: *λυπην* ABCς, add *επι λυπην* DFGfg Vulg syr Hcl<sup>c</sup>.
- 14: *τω Χριστω* Clem 206, *Χριστω Ιησου* 17. 37 Vulg arm.
- 16: *ικανος* = tam idoneus (vel sufficiens g) est fg, tam idoneus Vulg.
- 8, 3: *καρδιαις* ABκCDGLP 47 syr Hcl, *καρδιας* FfgK Vulg ς Orig 2, 843<sup>c</sup> Iren 309 Hil 344 Orig Int quinquies syr Pst copt (got) arm aeth.
- 4, 1: *ταυτην, αυτην* FG, om Vulg Cl.
- 5: *κυριον* = Dominum nostrum fuld al Vulg Cl.
- 6: *ος* pron. pers. tertiae person. de Deo = ipse Vulg.
- 14: *κυριον* κCDFG tol syrr Pst et Hcl copt got aeth, om B 17 Vulg arm Tert De res. carn. 44.
- 17: *το γαρ παραυτιχα ελαφρον* BCς Orig 1, 645<sup>a</sup>, om idem 1, 275<sup>c</sup>. 309<sup>b</sup> Tert Scorp 13, *προσκαιρον και ελαφρον* DFGfg Vulg (syr Pst) got arm Orig Int 4, 596<sup>ed</sup>.
- 5, 6: *και* om Vulg (hab. al).
- 15: *απεθανεν* BCDFς, add *Χριστος* FGG Vulg Cypr 266 (non am harl) — *ινα οι ζωντες* = ut et qui vivunt Vulg.
- 6, 1: *και*, hab. am harl copt got, om 17. 37 Vulg Cl sah arm.

- 6, 3: η διακονια BCς Orig 1, 302<sup>d</sup> copt, add ημων DFGfg Vulg syrr Pst et Hcl sah got.  
 4: διακονοι BCGfgς Orig 1, 302<sup>d</sup>, διακονους D Vulg.  
 16: καθως ειπεν = sicut dicit Vulg (ex notione indefinita praeteriti hebraici), ειπεν BCς, λεγει γαρ ο θεος DFGfg, sicut scriptum est Lucif 24.
- 7, 3: προς κατακρισιν = ad condemnationem vestram Vulg Cl (ex sensu) — προειρηκα = praediximus (plural. maiestat.).  
 14: οτι ει = et. si Vulg.
- 8, 7: και τη εξ υμων εν ημιν αγαπη, insuper vestra in nos fg, insuper (ετι) pr fuld et corr L et Vulg Cl.  
 18: συνεπεμφ. δε = misimus etiam L al Vulg Cl.
- 9, 2: Αχαια = et Achaia Vulg (om al).  
 6: επ' ευλογiais επ' ευλογiais Bς CDς Orig 4, 255<sup>e</sup>, εν ευλογια εξ ευλογias D\* f Cyr 304, εν ευλογια επ' ευλογια FGG, in benedictionibus de benedictionibus Vulg, in benedictione ex benedictione fuld al.
- 10, 9: ινα add δε 37 Vulg (syr Pst), om autem fuld.  
 12 fine: ου συνιασιν Bς\* 17. 37, ου συνιουσιν ςD<sup>o</sup> 47 KLP, ου συνισασιν ς<sup>o</sup> syrr Pst et Hcl copt got arm aeth, om D\*FGfg Vulg.  
 16: εις τα υπερεκεινα, praem etiam Vulg — ad sensum.  
 18: ο κυριος = Deus Vulg Cl.
- 12, 21: ο θεος μου = Deus Vulg.
- 13, 1: ab init. ιδου Aς<sup>o</sup> 17 Vulg aeth.  
 2: το δευτερον om Vulg Cl (\*bis\* al, add vobis L).  
 9: οταν ABDς, οτι FG, quoniam Vulg Cl (quando al).  
 11: της αγαπης και ειρηνης ABςKP 47 am tol syrr Pst et Hcl copt aeth Platt, της ειρηνης και της αγαπης DL 37 fuld al Vulg Cl got arm, της ειρηνης FG 17 aeth ed. Rom.

*Epistola beati Pauli ad Galatas.*

- 2, 7: καθως = sicut et Vulg, al om et.  
 8, 6: καθως ABCDfς Iren 257. 332, add γεγραπται FG fuld al Vulg Cl arm mss (non am harl demid).  
 11: ζησεται ABCDGς = vivit fg Vulg (ex notione indefinita futuri Hebraici).

- 4, 6: *ημων* κ ABCD\*FGPfg am m arm Hil 803<sup>a</sup>. 353<sup>b</sup>,  
*υμων* ςD<sup>c</sup>KL 17. 37. 47 syrr Pst et Hcl copt  
 got aeth Vulg.  
 7: *ει* ABCDς, est Vulg f, om FGg.  
 21: *τον νομον ουχ ακουετε* ABκC 17. 37. 47 KL  
 PF<sup>a</sup>ς Orig 171 bis. 388<sup>d</sup>. 537<sup>d</sup>, non audistis Hil  
 246, *τον νομον ουχ αναγνωσχετε* (legistis) DF  
 Gfg Vulg sah arm Orig 2, 799<sup>a</sup>.
- 5, 1: *στηχετε ουν* ABκCFG 17 P syr Pst copt got,  
 om ςDKL 37. 47 syr Hcl f Vulg ς.  
 13: *τη σαρχι* ABCGgς, *της σαρχος* Df 17 Vulg got,  
 add *δωτε* (detis) CFGg Vulg — *δια της αγαπης*  
 ABCfg Vulg ς, add *του πνευματος* DFGg Vulg  
 Cl copt got.  
 19: *εστιν*, add impudicitia g Lucif 125 Vulg Cl, cf. Hier  
 7, 509<sup>o</sup>. 510<sup>a</sup>.  
 22 et 23: *μακροθυμια* latine duobus nominibus vertitur:  
 patientia fg Iren et longanimitate (magnanimitas  
 Cypr), item *εγκρατεια* per modestiam et continen-  
 tiam; in fine additur *αγνεια* aDFGfg Iren 305  
 Cypr 209. 323 Vulg Cl (non am fuld harl) got.
- 6, 4: *και τοτε* = et sic Vulg.  
 7: *ο* ABCDGGς Orig 4, 254<sup>b</sup>, 2 fg Vulg Orig 3, 332<sup>d</sup>  
 — *τουτο* ABCς Orig 4, 254<sup>b</sup>, *ταυτα* DGG Vulg  
 Orig 3, 332<sup>d</sup>, eadem f Hil 434.  
 12: *οσοι*, add enim fuld L al Vulg Cl.  
 13: *αυτοι* (ut non necessarium) om Vulg.

*Epistola beati Pauli ad Ephesios.*

- 1, 1: *τοις αγιοις* BDGfgς, add *πασιν* A<sup>o</sup> am fuld copt,  
 praeam Vulg Cl.  
 6: *εν η* κ<sup>c</sup>D(F)GKLfg 37 Vulg ς, *ης* ABκ\*P 17.  
 47 Orig Catena ed. Cramer Eph. 102.  
 — *ηγαπημενω*, add *υω αυτου* DFGfg Vulg syr Hcl\*  
 got (aeth), om ABς am\* syr Hcl (text) Orig Catena  
 ed. Cramer 109 quater. «Nec putandum quod in latinis  
 codicibus habetur scriptum esse ‚in dilecto filio suo‘,  
 sed simpliciter ‚in dilecto‘.» Hier 7, 552<sup>o</sup>. (Perspicui-  
 tatis causa additum videtur.)  
 11: *και εκληρωθημεν* = etiam et nos sorte vocati sumus  
 Vulg Cl.

- 1, 22: *κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῆ ἐκκλησίᾳ*, caput supra omnia ecclesiae (—a fuld al), supra omnem Ecclesiam Vulg Cl.
- 3, 10: *νῦν* ABCD ζ syr Hcl, om F G f g Orig 3, 34<sup>8</sup> Vulg syr Pst Tert Ad Marc. 5, 18.
- 4, 6: *καὶ* (om B) *ἐν πᾶσιν* ABκC 17 P. copt aeth, add *ἡμῖν* DFGfg Vulg 37. 47 KL syrr Pst et Hcl got arm Iren 118. 253. 270. 315 Firmilian ad Cypr 150 Hil 967. 1082<sup>d</sup>, add *ὁμῖν* ζ.
- 29: *τῆς χρείας* ABκD<sup>c</sup> ζ 7. 37. 47 KLP am, opportunitatis fidei pr fuld, syrr Pst et Hcl copt sah arm aeth (vid), *πιστεως* D\*FGfg Vulg m got Cypr 102 Tert. «Pro eo autem quod nos posuimus, ad aedificationem opportunitatis<sup>i</sup>, hoc est quod dicitur graece *τῆς χρείας*, in latinis codicibus propter euphonia mutavit interpres et posuit, ad aedificationem fidei<sup>i</sup>.» Hier in loco (vid 632<sup>ab</sup> Vallarsi).
- 5, 15: *οὐν* BDGfg ζ, add *ἀδελφοὶ* Aκ<sup>o</sup> Vulg Lucif 158.
- 17: *κυρίου* (add *ἡμῶν* B) BDGg Vulg ζ am Lucif 158, *θεοῦ* Af Vulg.
- 26: *ἐν ῥήματι* = verbo vitae Vulg.
- 6, 13: *καὶ ἀπαντὰ κατεργασάμενοι στήναι* (*κατεργασμένοι* A) AB Vulg ζ = et in omnibus perfecti stare g Vulg Lucif 248, ut cum omnia perfeceritis stetis Cypr 93. 328, et omnibus operis stetis f.

*Epistola beati Pauli ad Philippenses.*

- 1, 5: *εἰς τὸ εὐαγγέλιον* = in Evangelio Christi Vulg Cl.
- 23: *εἰς τὸ ἀναλῦσαι* = dissolvi Vulg (graeci enim activum, latini passivum praeferunt).
- 24: *ἀναγκαιοτερον* ABCDG ζ Orig, necessarium fg Vulg Tert Scorpi 13, om Clem 604.
- 30: *οἶον* add *καὶ* DFGfg Vulg Tert.
- 2, 4: non sua sed aliorum unusquisque vestrum considerantes, Hil 461 — *καὶ τὰ* ABCζ am fuld, om DFGVulgK m aeth — *εἰαστοὶ* 2<sup>o</sup> AκBC (vid) D 17. 47 P copt, *εἰαστος* fζKL syrr Pst et Hcl got arm, om F G g Vulg m (bis) aeth.
- 14: *πάντα ποιεῖτε* ABCDG ζfg, omnia autem pro dilectione facientes Cypr 309, omnia autem facite Vulg.
- 3, 6: *τὴν ἐκκλησίαν* = Ecclesiam Dei Vulg.



- 8, 8: *και ηγουμαι* 1° AB<sup>o</sup>D Gfg (arbitratus sum) g, om  
*και* <sup>o</sup> Vulg Cl fuld al copt got aeth Lucif 166.  
 9: *Χριστου* ABDGfg Vulg ζ, *Ιησου Χριστου* fuld  
 Lucif 166, *Christi Iesu* Vulg Cl.  
 20: *σωτηρα απεχδεχομεθα κυριον* (add nostrum Cypr)  
*Ιησουν Χριστον* (nostrum Hil, om Iren) ABDG  
 fg ζ Iren 308 Cypr 308 Hil 403, *salvatorem nostrum*  
*exspectamus Iesum Christum* Hil 545, *Dominum*  
*exspectamus Iesum Christum* Cypr 235, *de caelis*  
*salvatorem nostrum exspectamus* Hil 458.

*Epistola beati Pauli ad Colossenses.*

- 1, 1: *Ιησου Χριστου* Iesu Christi D ζ Vulg Cl 37. 47  
 K sic syr Pst arm aeth, *Χριστου Ιησου* Christi Iesu  
 AB<sup>o</sup>FG 17 LP am syr Hcl Memph.  
 14: *την απολυτρωσιν* AB<sup>o</sup>CDFG 17. 37. 47 KLP  
 am fuld harl syr Pst copt sah got aeth arab B, add  
*δια του αιματος αυτου* ζ Vulg Cl demid syr Hcl  
 arm Iren 293.  
 24: *νυν* ABC ζ, *ος νυν* DFGfg Vulg.  
 2, 6: *τον Χριστον Ιησουν τον κυριον* ABC ζ Clem 346  
 (om τον 1°), *τον κυριον Ιησ. Χριστον* Df, *Iesum*  
*Christum* (C. I. L) *Dominum* Vulg.  
 7: *καθως επιδαχθητε* ABCfg, add *και* post καθ. D  
 Vulg.  
 11: *εν τη περιτομη* ABCD Gfg Vulg ζ, sed in circum-  
 cisione Cypr 278 Hil 989 Vulg Cl, sed circ. Hil 773.  
 13: *χαρις. ημιν* AB<sup>o</sup>CDFG ζ 17. 47 K syrr Pst et  
 Hcl copt got arm Hil 204. 773°, *υμιν* <sup>o</sup>LP 37  
 Vulg got (Massmann) aeth Hil 990<sup>b</sup>. 1067<sup>d</sup> Tert.  
 14: *εξαλειψας το καθ' ημων χειρογραφον*, *delevit chiro-*  
*graphum debiti nostri et affixit illud cruci* Iren 314,  
*qui cruci chirographum legis affigens edictum dam-*  
*nationis veteris delevit* Hil 440 — *τοις δογμασιν*  
 ABCD Gg ζ, in *sententiis* Hil 204. 990. 1067, *de-*  
*creti (decreti f) f* Vulg Hil 773, *τω εαυτου αιματι*  
 Orig 4, 155<sup>d</sup> — *εξαλειψας* ABCD Gfg ζ Orig 4,  
 155<sup>a</sup> = *delens g* Vulg, *εξαλειφον* Orig 2, 755 s.  
 Hil 204. 990. 1067, *delendo* Hil 773.  
 15: *απεχδυσαμενος* ABCD ζ Orig 1, 370 s.; 3, 350°.  
 361<sup>a</sup> (178<sup>b</sup>. 544°); 4, 356<sup>b</sup>. 446°, *exuens se f* (ex-  
*suens g, exutus Hil)*, *την σαρχα* Gg Hil 990,

spolians (exuens) 773, se carne Hil 204. 773. 1067, *ὁς ἀπεκδυσάμενος* Orig 4, 155<sup>a</sup>, et expolians Vulg Cl — *ἐν* (add *τῆ* *οὐ* 4, 155) *παρρησιᾶ θριαμβεύσας αὐτοὺς* (om Orig) ABCDGς Orig 4, 155<sup>a</sup>. 446<sup>o</sup> (356<sup>b</sup>), cum fiducia (in fiducia vel libertate g, libere propalam f) triumphans eos (illos f Hil 990 Vulg) fg Hil 204. 1067 et 990 cod, palam retriumphans illos Hil 773, triumphatis illis Hil 990 cod, om *ἐν παρρησιᾶ* Orig 3, 178<sup>b</sup>. 544<sup>o</sup>, *ἐν αὐτῷ* (*ἐαυτῷ* G) ABCDGFgς Vulg Hil, *ἐν τῷ ξυλῷ* Orig 1, 370 s.; 3, 178<sup>b</sup>. 536<sup>o</sup>. 544<sup>o</sup>. 561<sup>a</sup>; 4, 155<sup>d</sup>. 356<sup>b</sup>. 446<sup>o</sup> — *τὰς ἐν ἡμῖν ἀρχὰς* Orig 1, 370 s., *ἐδειγματίσεν* = traduxit fg Vulg Hil 773. 1067, dehonestavit g, ostentui (add esse 990) fecit Hil 204 et 990 cod, dehonestans et Hil 990 cod.

- 2, 20: *εἰ*, add *οὐν* *κ*<sup>\*</sup>*ς* 37 Vulg syr Hcl Orig Int 4, 665<sup>d</sup>, om AB<sup>κ</sup> ut vid CDFG 17. 47 KLP am fuld tol copt got arm aeth Tert De res. carn. 23 Cypr 308. 351, enim syr Pst, autem demid — *τοῦ κόσμου* = huius mundi g Vulg — *τι*, add *παλιν* (adhuc Vulg) DFGg arm, om ABCς Orig Int 2, 343<sup>o</sup> Tert Cypr bis.
- 3, 11: *βαρβαρος*, add *καὶ* DFGfg Vulg got Petr Alex (Routh) 4, 31, om rel syr Hcl Clem graec.
- 22: *κυριον* AB<sup>κ</sup>\*CD\*FGg 17. 47 L am fuld harl syrr Pst et Hcl arm (aeth anceps) Clem, *θεον* *ς*<sup>κ</sup>*Δ*<sup>o</sup> 37 Kf Vulg copt got arab B.
- 4, -9: *πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ* ABCς, *ἀγαπητῷ καὶ πιστῷ* DFGfg Vulg got.

*Epistola beati Pauli ad Thessalonicenses prima.*

- 1, 3: *τοῦ κοποῦ τῆς ἀγάπης*, et charitatis Vulg (perspicuitatis causa).
- 2, 12: *καὶ μαρτυροῦμενοι* BκDFGfgς 17. 47 KL = testificati sumus Vulg (ad evitandam anacoluthiam).
- 13: *καὶ* (*ἐνεργ.*) ABDGgς, om f Vulg (abundanter usurp. ex usu Graecorum).
- 16: *ἐφθασεν* *δε*, *δε* om Orig 2, 351<sup>d</sup>, enim Vulg — *ἡ ὁργῆ* add *τοῦ θεοῦ* DGfg Vulg (ex sensu).

- 4, 1: καθως και περιπατετε AB & DFGfg Vulg 17. 37  
 syr Hcl copt got arm, om ζD°KL 47 syr Pst, sic  
 et ambuletis Vulg Cl.  
 2: εδωκαμεν = dederim (dederimus) Vulg.  
 8: εις υμας B & DFGfg 17. 37. 47 KL am fuld tol  
 harl syrr Pst et Hcl mg copt Clem Orig, εις ημας  
 Aς Vulg Cl syr Hcl text aeth.

*Epistola beati Pauli ad Thessalonicenses secunda.*

- 1, 3: παντων υμων, παντων om 17 Vulg (L al, Cl), υμων  
 om κ\* (add °).  
 4: ημας αυτους = et (om L) nos ipsi Vulg — εν  
 πασιν τοις διωγμοις υμων και ταις θλιψεσιν = et  
 (fuld L Vulg Cl) in omnibus persecutionibus vestris  
 et tribulationibus Vulg.  
 2, 11 init.: και om Df Vulg syr Pst copt (abundanter  
 usurpatum videtur).  
 13: υπο (add του A) Κυριου (—ριω FG) ABFGgς,  
 υπο θεου Df Vulg.

*Epistola beati Pauli ad Timotheum prima.*

- 2, 9: κοσμειν ADGgς Orig 1, 211<sup>b</sup>. 298<sup>b</sup>, ornantes fg  
 Vulg, componentes Cypr 175. 317 — μη = et  
 (om fuld al) non Vulg.  
 15: μεινωσιν ADGfgς, permanserit g Vulg, επαν τα  
 τεχνα μεινη Orig 3, 816<sup>a</sup>.  
 3, 2: κοσμιον = ornatum, pudicum Vulg (hab. pudicum,  
 ornatum fuld al).  
 3: αφιλαργυρον ADGς = non cupidum fg Vulg.  
 5, 16: ει τις πιστος η πιστη Dfς fuld tol harl<sup>2</sup> 37 KL  
 syrr Pst et Hcl (h. got), ει τις πιστη A & CFGg 17.  
 47 P am harl\* copt arm, si quis fidelis Vulg (demid).  
 6, 1: θεου AGgς, κυριου Df Vulg 17 got (nomen  
 bonum sah).  
 9: οι δε ADGgς Cypr 185. 210. 240. 323, nam qui  
 fg Vulg.

*Epistola beati Pauli ad Timotheum secunda.*

- 1, 5: ητις ενωκησεν πρωτον . . . και = quae et habitavit  
 primum . . . et Vulg.  
 18: διηκονησεν = ministravit mihi g Vulg.

- 2, 3: *συναχοπαθησον* A N C\* D\* F G f g 17 P syrr Pst et Hcl mg copt arm aeth, *Συ ουν καχοπαθησον* C<sup>2</sup> D<sup>o</sup> 37. 47 KL syr Hcl text got (ut vid). Vulg: Labora.
- 4: *στρατευομενος* A C D f γ, add *τω θεω* F G g Vulg Cypr 114. 266. 308 Orig Int 168<sup>o</sup>, om Orig Catena Cor ed. Cramer 167 Eus In Luc ap. Mai 170 — *του βιου* (saeculi) *πραγματιαις* A C D G g γ, negotiis (molestiis Cypr) saecularibus f Vulg Cypr — *να τω στρατολογησαντι αρεση* A C D G γ, et ei qui se probavit placeam f, ut et militare cogitet cui se probavit g, ut ei placeat (placere possit 266) cui se probavit Vulg Cypr 114. 266. 308.
- 5: *εαν δε και αθλη τις* C D G f g γ, sed si quis Cypr, *εαν και* A, qui certet f, nam et qui certat Vulg.
- 14: *επ' ουδεν*, add *γαρ* F G f g Vulg — *επι καταστροφη* = ad subversionem Vulg, praem. nisi fuld al Vulg Cl (ad perspicuitatem sensus).
- 17: *νομην εξει* A C D G γ, serpit f Vulg Cypr 89 Hil 947 Lucif 25 Cypr 325, serpat g.
- 18: *ανατρεπουσιν* = subverterunt Vulg Cl L al.
- 25: *αντιδιατθεμενους* A D γ, *αντιδιαθεμενους* C, *αντικιμενους* G, eos qui resistunt f Vulg, add veritati fuld al Vulg Cl, resistentis g.
- 26: *παριδος* = laqueo g, laqueis f Vulg.
- 3, 2: *εσονται γαρ* A D G g γ, et erunt Vulg Cypr 200, erunt f Lucif 256 Vulg Cl.
- 16: *και* (om Hil) *ωφελιμος* A C D G f g Vulg γ Orig 4, 4<sup>d</sup> Hil 1251<sup>a</sup>, Orig *ουσα ωφελιμος εστι* 2, 443<sup>b</sup>, om *και* praeterea Vulg syr Pst copt Orig Int 2, 444<sup>o</sup>. 468<sup>d</sup>, hab. *και* am fuld syr Hcl got arm aeth.
- 4, 5: *νηψε*, sensum verbi duabus sententiis exprimit Vulg. Postquam in initio posuit «vigila», in fine versus addit «sobrius esto», quod habent fuld al Vulg Cl, om am tol.
- 8: *πασιν* (—σι C γ) A C G g γ Cypr 310, om D f Vulg syr Pst, hab. syr Hcl copt got arm aeth Cypr 17 — *τοις ηγαπηχοσιν* (—σι C γ) A C D G γ Cypr 310 = qui diligunt f Vulg Cypr 17, diligentibus g.
- 18: *δυσεται* A C D γ Eus h. e., *ερρυσατο* F G f g Vulg.

*Epistola beati Pauli ad Titum.*

- 2, 5: σωφρονας videtur duabus vocibus «prudentes» et «sobrias» latine verti, quod (sobrias) habet fuld al Vulg Cl, non am tol, sobrias esse g — οικουρους habet ζ<sup>n</sup> D<sup>o</sup> H 17. 37. 47 KLP syr Hcl mg Gr Clem 622, οικουργους A<sup>n</sup>\* CD\* FG arm.
- 14: περιουσιον = abundantem fg, acceptabilem Vulg — ex sensu.
- 8, 15: η χάρις ACHς, add του κυριου Df, add του θεου FGg Vulg (non demid). «Sciendum quod in graecis codicibus ita scriptum est: ,Gratia cum omnibus vobis', ut nec ,Domini' nec ,nostri' in libris ferant authenticis.» Hier 7, 749<sup>d</sup>.

*Epistola beati Pauli ad Philemonem.*

- 2: αδελφη A<sup>n</sup> D\* FG 17 P am tol harl\* syr Hcl text, add αγαπητη copt arm, charissimae Vulg fuld al demid, αγαπητη tantum ζ D<sup>o</sup> 37. 47 KL syrr Pst et Hcl mg gr.
- 6: ενεργης = manifesta f, evidens Vulg — παντος ACDf Vulg ζ, add εργου FGg Vulg fuld Cl, non am harl demid.
- 8: εν Χριστω παρρησιαν εχων ACGgς, παρρησιαν εχω (habens) εν Χριστω Ιησου D\*f Vulg, παρρ. εν Χρ. εχων 47 L, παρρ. εχων εν Χρ. D<sup>o</sup>.
- 11: νυν δε και <sup>n</sup>\* (om °) FGg Vulg 17. 47 syr Pst aeth, om και pr ACDfς — και σοι και εμοι, et mihi et tibi (et tibi et mihi al) Vulg.
- 16: υπερ δουλον ACDf Vulg ζ = pro servo Vulg, plus servo L, om Gg.

*Epistola beati Pauli ad Hebraeos.*

- 3, 14: της υποστασεως BCDHf Vulg ζ Lucif 18, add αυτου A Vulg.
- 5, 8: υιος = Filius Dei Vulg — ad sensum.
- 6, 1: επι την τελειοτητα = ad perfectiora L Vulg Cl (ad perfectionem al) — ad sensum.
- 7, 5: καιπερ εξεληλυθοτας = quamquam et ipsi exierint Vulg — ad perspicuitatem sensus.
- 8, 13: εν τφ λεγειν ABDς, dicendo autem f Vulg.

- 9, 6: *εισασιν* = introibant f Vulg — ad sensum. Praes. hist. pro imperf.
- 10: *δικαιωματα* A B  $\aleph$  17 P syr Pst copt arm, *δικαιωμα* D\* sah, *δικαιωμασιν*  $\zeta$  D<sup>o</sup> 37. 47 KL Vulg syr Hcl.
- 12: *τραγων και μοσγων*, Vulg Cl ex usu sermonis latini vertit: neque . . . hircorum aut vitulorum — sensus non mutatur.
- 14: *αιωνιου* A B  $\aleph$  D<sup>o</sup> 17. 37 KL syrr Pst et Hcl arm, *αγιου*  $\aleph$  D\* 47 P Vulg copt basmur. (aeth).
- 17: *μηποτε* A  $\aleph$  D<sup>o</sup> 17. 37. 47 KLP, *μη τοτε*  $\aleph$  D\* f, nondum Vulg.
- 24: *Χριστος*, praem  $\delta$   $\zeta$  C<sup>2</sup> D<sup>o</sup> 37. 47 KLP, om A  $\aleph$  C\* D\* 17 arm (Iesus Vulg).
- 10, 2: *επει ουκ αν επαυσαντο προσφερομεναι*  $\zeta$  A  $\aleph$  C D fragm Mosq<sup>2</sup> 17. 37. 47 KLP am tol fuld harl\* syr Hcl copt basmur. aeth, om *ουκ*  $\zeta$  Elz fragm Mosq\* Vulg Cl demid syr Pst harl<sup>2</sup>, *ει μη* = alioquin arm.
- 6: *και περι αμαρτιας* = pro peccato Vulg Cl, item vers. 8, ubi pars codd Vulg *και* om.
- 9: *του ποιησαι*, add *ο θεος*  $\zeta$   $\aleph$  37. 47 L Vulg syrr Pst et Hcl\*, om A  $\aleph$  C D 17 KP syr Hcl text copt sah basmur. aeth, post *του* arm.
- 30: *χρινει*, praem *οτι* D Vulg arm, qui iudicat f.
- 11, 11: *Σαρρα*, add *στειρα* D f 37. 47 P (praem  $\eta$  D<sup>b</sup> 37) syr Pst et Hcl copt sah arm aeth Vulg, om A  $\aleph$  17  $\zeta$ .
- 16: *επαισχ. αυτους*, proleptice ex seq. *αυτων*, idiotism. graecus A D f  $\zeta$ , om Vulg Orig 4, 70<sup>d</sup>.
- 24: *ηρησατο λεγεσθαι* = negavit se esse Vulg — ex sensu.
- 12, 1: *περιχειμενον ημιν* = impositam Vulg.
- 4: *ουπω* A f Vulg  $\zeta$ , add *γαρ* D L Vulg Cl copt sah arm.
- 14 fine: *χυριον* A D am fuld  $\zeta$ , Deum f Vulg.
- 24: *και αιματι ραντισμου* = et ad sanguinis aspersionem Vulg — sensus idem.
- 13, 1: *μενετω* = maneat in vobis (ex sensu). In vobis habent L al codd Vulg.
- 2: *της* A C D  $\zeta$ , praem «et» f Vulg.
- 20: *Ιησουν*, add *Χριστον* D f 17. 47 fuld al Vulg Cl syr Pst copt arm codd aeth, om A  $\aleph$  C D<sup>o</sup> M 37 KP am arm Zohr.

*Epistola beati Iacobi.*

- 1, 1: κυριου = Domini nostri Vulg.  
 4: εχετω = habet Vulg Cl (ad sensum), codd Vulg: habeat.  
 7: μη γαρ = non ergo Vulg.  
 12: επηγγειλατο, add ο (om C) κυριος C ζ 31 KL syr Hcl aeth, post τοις αγαπ. αυτ. arm Zohr; add ο θεος 13 ut vid Vulg syr Pst copt, om AB<sup>ss</sup> ff arm codd multi.  
 16: μη πλανασθε = nolite itaque errare Vulg — ex sensu.
- 2, 3: και τω πτωχω = pauperi autem — ex sensu.  
 5: επηγγειλατο, repetit Vulg «Deus» — ex sensu.  
 8: την γραφην, collective pro singulis: Scripturas Vulg.  
 15: η αδελφη = et soror Vulg. Sensus non mutatur.
- 8, 1: λημφομεθα (ληψ. ζ) ACζL, sumitis Vulg copt, —etis ff.  
 5: μικρον μελος = modicum quidem membrum Vulg — ad sensum.  
 6: και extremum non exprimit Vulg — ex sensu.  
 7: και εναλιων = et ceterorum Vulg.  
 11: και το πικρον, sc. υδωρ, quod exprimit Vulg aquam.  
 15: ουκ εστιν, add enim Vulg (ex sensu), om L a b.  
 17: ευπειθης = suadibilis, bonis consentiens, sic fuld al Vulg Cl (om bon. cons. L).
- 4, 5: κατωκησεν ζ 13. 31 KL Vulg: (in)habitat (Aor. de solendo), B<sup>ss</sup> per itacism. κατωκισεν, inde κατωκεισεν A (per alium itacism.) — ημιν, Vulg υμιν (vobis).  
 13: εκει B Vulg ζ, om A 13, add «quidem» Vulg.
- 5, 1: ταις επερχομεναις, add vobis Vulg & (υμιν) syr Pst copt arm aeth, non m ff syr Hcl.  
 3: εθησαυρισατε εν εσχαις ημεραις, Thesaurizastis vobis (om am) iram in novissimis diebus Vulg; ignem congequistis vobis in novissimos dies syr Pst (om praecedens: ως πυρ, pro quo posuit ignem).  
 4: των θερισαντων = eorum (ipsorum) Vulg.  
 5: εσπαταλησατε εθρεψατε = in luxuriis enutristis Vulg.  
 6: graece ασυνδέτως, latine πολυσυνδέτως — αντι-τασσεται Praes. hist. = restitit Vulg (fuld al).  
 12: ητω δε υμων = sit autem sermo vester Vulg (L al Vulg Cl), ο λογος &\* (et corr °) copt aeth, om ff sab  
 16: πολυ, add enim Vulg — ex sensu.

*Epistola beati Petri prima.*

- 1**, 7: *απολλυμενου* om am Vulg Cl, non fuld tol.  
 8: *αρτι* = nunc quoque (ad sensum) Vulg.  
 12: *εις α* ABCς Orig 3, 95°. 456°. 692°. 814<sup>b</sup> Iren 140 Clem 948, in qua re Hil 586, quem Iren 337 Orig Int 2, 307, in quem Vulg, quae ipsa copt.  
 18. *αργυριω η χρουσιω*, auro vel argento Vulg.  
 19: *και ασπιλου Χριστου*, Vulg pon. et incontaminati post *Χριστου* (Christi).  
 22: *της αληθειας*, charitatis Vulg.
- 2**, 4: *υπο ανθρ. μεν . . . παρα δε θεω* = ab hominibus quidem . . . a Deo autem Vulg.  
 5: *εις ιερατευμα* ABNC tol copt arm aeth Orig 1, 757<sup>b</sup>; 4, 197<sup>a</sup>. 202° Hil 70, om *εις* Vulg ς 13. 31 KL syr Hcl Orig 4, 223° Hil 80 — sensus idem.  
 13: *δια τον κυριον* = propter Deum Vulg.  
 21: *υμων υμιν* Elz NC 31 (am demid tol) syr Hcl sah arm aeth, *ημων ημιν ς<sup>3</sup>* syr Pst copt, *ημων υμιν* 13 KL Vulg Cl fuld al Cypr 250 259.  
 23: *τω κρινοντι δικαιως* ABCς, se iudicanti (add se Cypr 250) iniuste Cypr 250. 317 Vulg.
- 3**, 8: *ταπεινοφρονες* ABNC 13 am demid Vulg syr Pst KL syr Hcl copt arm, *φιλοφρονες ς 31 K*, *φιλοφρονες ταπεινοφρονες L*, modesti humiles Vulg m (bis).  
 18: *περι αμαρτιων* B Vulg ς praem των NC\* (om °), add *ημων C<sup>2</sup>* (ut vid) Vulg syr Pst Cypr 296, add *υπερ ημων NC\** (ut vid) 13 L copt, add *υπερ υμων A* arm, add hominum et propter nos aeth; non habent B 31 K am tol.  
 22: *του θεου*, add deglutiens mortem ut vitae aeternae heredes efficeremur Vulg, am fuld arm mg in ed. Amstelod.
- 4**, 14: *το της δοξης* = quod est honoris et gloriae, add Dei ex sequenti *του θεου* Vulg (ex sensu), maiestatis et virtutis Domini nomen Cypr 90. 267.
- 5**, 3: *του ποιμινου*, add ex animo (*προθυμως*) Vulg (vid vers 2),  
 8: *νηφατε*, add et Cypr 256 Vulg — *ο αντιδικος* La c. ABNC\* K Orig 3, 162<sup>a</sup> Int 3, 372<sup>b</sup> Eus In Ps 34<sup>a</sup> Lucif 216, praem *οτι ς* Vulg NC<sup>c</sup> L 13. 31 syr Pst et



Hcl copt arm aeth Orig Int 2, 86<sup>b</sup>. 164<sup>e</sup> Lucif 416<sup>a</sup>  
 Cypr 256, ο·γαρ αντιδ. Orig 3, 315<sup>a</sup> — τινα καταπιη  
 A Vulg ζ syrr Pst et Hcl arm aeth Orig 3, 315<sup>a</sup>.  
 338<sup>o</sup> et 162<sup>a</sup> cod et Lucif 216, τινα καταπιειν (sic La)  
 (τινα om B) B<sup>κ</sup> Orig 3, 162<sup>a</sup> cod et ante quae-  
 rens Cypr 256, nos devorare Hil 302<sup>a</sup>.

- 5, 14: αγαπης, αγιω = sancto Vulg syrr Pst — ειρήνη  
 (—νης κ\*), χαρις = gratia Vulg — Ιησου κ KL  
 31 ζ Vulg am syrr Hcl copt arm, om AB13 (vid)  
 fuld demid harl syrr Pst aeth — αμην κ KL 31 ζ  
 Vulg fuld syrr Pst et Hcl arm, om AB13 am harl  
 copt aeth.

*Epistola beati Petri secunda.*

- 1, 2: Ιησου, add Χριστου A<sup>κ</sup> C<sup>m</sup> syrr Bodl et Hcl copt  
 arm aeth, praem Χριστου 13 Vulg Cl, om BC 31 K,  
 om vers. sah, om του θεου και Ιησου am fuld de-  
 mid harl.
- 3: δεδωρημενης, —μενα K, donata sunt Vulg Cl, do-  
 nata est am. Sensus non mutatur.
- 4: δι' ων, per quem fuld al (pr fuld que) Vulg Cl, per  
 quam L am, per quae al.
- 17: ευδοκησα, quod add Vulg (non am): ipsum audite,  
 graece non hic habetur, sed vide Evv.
- 2, 7: υπο της . . . εν ασελγεια αναστροφης = a . . . in-  
 iuria ac luxuriosa conversatione Vulg.
- 10: μαλιστα δε = magis autem Vulg.
- 12: γεγεννημενα φυσικα = naturaliter Vulg — και  
 φθαρησονται AB<sup>κ</sup>\*C\* am fuld syrr Hcl aeth, κατα-  
 φθαρησονται κ<sup>o</sup>C<sup>2</sup> ζ 13. 31 KL Vulg Cl m syrr Bodl  
 copt sah.
- 18: ασελγειαις AB<sup>κ</sup>C 13. 31 KL, luxuriae (ασελγειας?)  
 Vulg, εν ασελγειαις Elz. Sensus reddi videtur.
- 3, 4: η επαγγελια της παρουσιας αυτου; = promissio  
 aut adventus eius? Vulg — ad sensum.
- 10 fine. και γη και, pr. και om κ, terra autem et Vulg.
- 17: αγαπητοι = fratres Vulg — των αδελμων = in  
 sipientiam (ex usu Veteris Testamenti).

*Epistola beati Ioannis prima.*

- 1, 3: και υμιν AB<sup>κ</sup>C 13 am harl syrr Pst et Hcl\* sah  
 arm aeth, om και ζ 31 KL Vulg syrr Hcl text copt.

- 1, 4: *ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ἡ πεπληρωμένη* = ut gaudeatis et gaudium vestrum sit plenum Vulg — ex sensu.
- 2, 14: *ἐγγραψα ὑμ. πατέρες . . . ἀπ' ἀρχῆς* Orig Int 3; 27<sup>c</sup>, om am Vulg (non: fuld demid harl).  
20: *καὶ ὑμεῖς* = sed vos Vulg.  
27: *μένει, μένω* 13. 31 Vulg syr Hcl.
- 3, 12: *Καὶν*, add qui Vulg Lucif 138. 139.  
16: *τὴν ἀγαπῆν*, add Dei Vulg (L al) Vulg Cl.
- 4, 2: *γινώσκετε* AB<sup>o</sup>C copt-sah syr Hcl aeth, cognoscite Iren 207, *γινώσκειται* 31 K Vulg syr Pst, *γινώσκομεν* <sup>κ\*</sup> arm.  
3: *καὶ παν πνεῦμα ὁ μὴ ὁμολογεῖ* AB<sup>ς</sup>, qui autem negat Cypr 288, et omnis spiritus qui solvit (destruit Lucif) Vulg Iren 207 Lucif 217.  
4: *νενικῆκατε αὐτοὺς*, eum am Vulg Cl — ex sensu.
- 5, 12: *τοῦ θεοῦ* om Vulg Tert Adv. Prax. 31.  
14: *εἰαν τι* = quodcumque Vulg.  
15: *καὶ εἰαν (αν B) οἶδαμεν* = et scimus Vulg.  
16: *εἰαν τις, εἰ τις* = ostitis, qui Vulg — *καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν* = et dabitur ei vita Vulg Cl (ad sensum) — *τοῖς ἀμαρτάνουσιν* AB<sup>ς</sup> Clem, peccanti Vulg fuld al — *ἐρωτησῆ* add *τις* Orig 1, 256<sup>a</sup> Vulg (ex sensu).  
18: (*ἀλλ'*) *ὁ γεννηθεὶς* AB<sup>ς</sup> Orig 4, 326<sup>o</sup> — *εαυτον* La c. A (corr<sup>1</sup>) <sup>κς</sup> 13. 31 KL Orig 4, 326<sup>b</sup>, *αυτον* A\*B, sed generatio Dei conservat eum Vulg — ad sensum.  
20: *ἀληθινον* B(<sup>κς</sup>) Hil, add *θεον* A 13 Vulg (non m) copt arm Usc (aeth) — *εν τῷ ἀληθινῷ εν τῷ υἱῷ αὐτου* = in vero Filio eius Vulg — *Ἰησοῦ Χριστῷ* add B<sup>o</sup> 13. 31 KL demid tol m al versiones Hil, om A Vulg.

*Epistola beati Ioannis secunda.*

- 1, 3: *Ἰησοῦ Χριστοῦ* = Christo Iesu Vulg.  
6: *αὐτῆ ἐστιν*, add enim Vulg — ex sensu.  
12: *πολλὰ* = plura (Vulg) — ad sensum.

*Epistola beati Ioannis tertia.*

- 10: *βουλομενους* AB<sup>κ</sup> am fuld syr Hcl text copt aeth, *αποδεχομενους* C Vulg syrr Bodl et Hcl mg sah arm.

*Epistola beati Iudae.*

- 8: *ομοιως μεντοι* (A) B C ζ Clem 515 = similiter Vulg, *ομως* A, itaque Lucif 28 — *ευπνιαζομενοι* om Vulg — *δοξας* = maiestatem Vulg, —tes fuld al.
- 13: *τας εαυτων αισχυνας* = turpitudines suas Lucif, suas confusiones Vulg.
- 15: *κατ' αυτου* = contra Deum Vulg — ad sensum.
- 18: *οτι ελεγον* = qui dicebant Vulg (ad sensum) — *εσονται* B<sup>κ</sup> C<sup>κ</sup> K L ζ syr Bodl et Hcl arm Lucif, *ελευσονται* A<sup>κ</sup> C<sup>3</sup> 13 Vulg copt sah aeth (sensus non differt) — *κατα τας εαυτων επιθυμιας πορευομενοι των ασεβειων* A B C Vulg ζ, euntes secundum voluntates suas impias Lucif.
- 24 fine: add in adventu Domini nostri Iesu Christi Vulg Cl.
- 25: *αιωνας*, add *των αιωνων* L 13 demid Vulg Cl syr Hcl mg. (copt).

*Apocalypsis beati Ioannis.*

- 1, 5: *αγαπωντι* A<sup>κ</sup> C 6. 7. 14. 38 Q 95, *αγαπησαντι* ζ I P 91 Er Compl, qui dilexit Vulg copt arm aeth (syr) — *λυσαντι* A<sup>κ</sup> C 1. 6. 38 arm (Griesb) syr Primas, *λουσαντι* ζ 14 P Q 91. 95, lavit . . . Vulg copt arm (Rieu) aeth, *λυσαντι και . . . λουσαντι* 7.
- 11: *ταις επτα εκκλησαις*, om *επτα* L Er ζ, add *ταις εν Ασια* Er ζ copt arm Usc. Vulg, om A<sup>κ</sup> C 1. 7. 14. 38 P Q 91. 95 Vulg arm Zohr aeth syr Cyp 287 Primas Compl.
- 13: *των επτα λυχινων*, add aureorum (ex sensu) Vulg.
- 14: *ως εριον λευκον ως χιων* A C ζ Iren 256, aut nix h Cyp 278, et tamquam nix L al Vulg, om «et» fuld.
- 2, 14: *ειδωλοθυτα* A C ζ, de sacrificiis h, Orig Int 2, 347<sup>o</sup> Tert De praes haer 33, om Vulg.
- 15: *ομοιως* A<sup>κ</sup> C 6. 7. 14 Q 91. 95 Vulg copt syr Primas Compl, *ο μισω* ζ I arm Er (P), om (38) aeth Vulg Cl.
- 20: *κατα σου*, add *ολιγα* ζ I Vulg Cl Er, add *πολυ* κ (arm), multa Cyp 72 Primas, om rel — *και διδασκει και πλανα* A<sup>κ</sup> C Compl, sinis (et sinis eam h) docere

- et seducere h Cypr 72, *διδασκειν και πλανασθαι*  
Vulg ζ Er.
- 2, 24: *οιτινες* A N C I. 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 am fuld  
copt arm aeth syr Primas Compl, *πραεμ και ζ*  
Er Vulg Cl.
- 3, 7: *κλεισει* A N C (7) 14 (38) P Q 91. 95 Iren 253  
Orig 2, 525<sup>a</sup>; 4, 97<sup>o</sup> Hil 5, Primas Compl, *κλειει ζ*  
I. 6 Vulg h copt arm syr Hipp Orig Int 4, 506<sup>od</sup> Er.
- 11: *ερχομαι* A N C I. 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95 am tol  
copt syr Primas Compl, *πραεμ ιδου ζ fuld demid*  
Vulg Cl arm aeth Er.
- 4, 8: *εχουσιν* fuld A ζ, (*ουχ*) *εξουσιν* N\* (et corr <sup>ca</sup>), habe-  
bant Vulg am Primas.
- 9: *δωσουσιν* A I. 38 P arm Er, *δωσωσιν* N 7. 14 Q,  
*δωσι* 6. 91. 95 — *σιν* Compl, *darent* Vulg, *dederant*  
illa Primas.
- 10: *πεσονται* A ζ, *cadebant* h, *procidebant* Vulg —  
*προσκυνησουσιν* Elz A N I. 6. 7. 14. 38 P Q 91. 95  
Compl, *προσκυνουσιν ζ* 3 Er, *adorabant* Vulg Primas  
— *βαλουσιν* Elz A N\*\* 6. 7. 14. 38 P 91. 95 am  
fuld, *βαλλουσιν ζ* 3 N\* I Q Er Compl, *mittebant*  
copt Vulg arm, *mittentes* Primas.
- 5, 7: *ειληφεν* A N I. 6. 14 P 91. 95 am\* harl\* arm aeth,  
add *το βιβλιον ζ* Er Primas Cypr 251 Hipp (159 La-  
garde) am mg copt syr, post *επι του θρονου: 38*  
Vulg fuld tol demid Compl.
- 8: *ελαβεν* = *aperuisset* Vulg — ad sensum.
- 9: *αδουσιν*, *cantaverunt* Cypr 291, *cantabant* (cantant)  
Vulg, *cantantes* Primas — *αξιος ει* A h Vulg ζ,  
add *Domine* Cypr Vulg.
- 10: *αυτους* A N I. 6. 7. 14. 38 Q 91. 95 am copt arm  
aeth syr Laurent. Valla Compl, *ημας ζ* Primas Cypr  
291 Vulg fuld Er. — *βασιλευσουσιν* N I. 6 P 91 am  
fuld tol harl copt Cypr, *βασιλευουσιν* A 7. 14. 38  
Q 95 syr Compl, *βασιλευομεν ζ* Vulg Cl demid  
Primas Er.
- 11: *μυριαδες μυριαδων* Elz 6. 7. 14. 38. 91. 95 A N Q  
copt arm aeth syr Laurent. Valla Compl, om ζ 3. I  
Er, om *μυρ. μυρ. και* Vulg Primas.
- 12: *λεγοντες* A ζ, *dicentium* h Vulg — *και πλουτον*, et  
*divinitatem* Vulg, et *regnum* copt.
- 13: *και τα εν αυτοις*, et *quae* in eo Vulg.

- 17, 17: και ποιησαι μιαν γνωμην & 1. P. 95 (add αυτων) memph (arm) aeth syr Er, om A Vulg Primas, και ποι. γνωμ. μ. 7. 14. 38 Q 91 Hipp Compl.
- 18, 2: εν ισχυρα φωνη A 91 am fuld Compl, ισχυρα φωνη & 7. 14. 38 PQ 95 copt arm aeth, add μεγαλη I Hipp, εν ισχυει, φωνη μεγαλη & Er, voce magna et forti h, in fortitudine Vulg Cl.
- 6: απεδωκεν, add υμιν & 1. 91 Vulg Er Compl, om A & C 7. 14. 38 PQ 95 am fuld m tol copt aeth syr Hipp Ant 41 (19) Cypr 316.
- 8: Κυριος ante ο θεος hab. m copt arm aeth Cypr Primas Hipp, om A 95 Vulg, ο κυριος ο θεος &\* (corr \*).
12. ξυλου (λιθου A Vulg, aeth?) τιμιωτατου A C Vulg &, de pretioso ligno h Hipp.
- 13: θυμαματα, odoramentorum etc. sic Vulg.
17. ο επι τοπον πλευων A & C 7. 14. 38 Q (τον τοπ.) 92. 95 am fuld, per mare h, in lacum Vulg Cl, επι των πλοιων ο ομιλος & I Hipp Ant 41 (20) Er, ο επι των πλοιων πλευων Compl (om ο 6 P 91).
- 18: καπνον C h & Hipp, τοπον A Vulg.
- 20: και οι αποστολοι A & 6. 7. 14. 38 PQ 91. 92. 95 am fuld copt aeth syr Hipp Primas Compl, αποστολοι C I & Vulg Cl demid arm Er.
- 19, 1: ως φωνην μεγαλην οχλου πολλου (ο. π. μ. & 91) A & C & 6. 7. 14. 38 PQ 92. 95 am fuld copt arm (om πολλου) aeth syr, vocem turbarum ingentium clamantium voce magna h, om μεγαλην I Vulg Cl Er.
- 2: οτι sec. = quia, qui L al Vulg Cl, ος 14 — χειρος A & C 7. 14. 38 PQ 91. 95 arm Compl, της χειρος & 1. 91 Er, manibus h Vulg.
- 15: οξεια A & 1. 38 P am fuld demid copt sah arm aeth (Platt) Er Iren 256 Orig 4, 55<sup>b</sup>, add διστομος 6. 7. 14 Q 91. 95 Vulg Cl aeth ed. Rom. syr Tert C. Marc 3, 14 (? 1, 16) Cypr 297 Primas Compl (vid 1, 16; 2, 12), (bisacutus) Hil 593.
- 16: ονομα, praem το & I Er, om A & 7. 14. 38 PQ 91. 92. 95 Orig Compl, suum nomen Iren, om Vulg.
- 20, 14: και ο θανατος και ο αδης = et infernus et mors Vulg — η λεμνη του πυρος A & 7. 14. 38 PQ 91. 92 am fuld sah syr Hipp Ant 65 (32) Compl,

om ζ ι Vulg Cl copt arm Primas Er, secundam mortem Iren 336, gehenna ignis illa est aeth.

**21, 2:** την πολιν την αγιαν (magnam) Ιερουσαλημ καινην ειδον A κ 1. 7. 38 Q 91. 92 am fuld tol demid copt arm (hab. ειδον utrumque) aeth syr Iren 336 Primas Compl, εγω Ιωαννης την πολιν την αγιαν Ιερουσαλημ καινην ζ Er Vulg Cl, ειδον ante την πολιν copt sah.

5: πιστοι και αληθινοι εισιν A Iren, fidelissima sunt et vera h Vulg, αληθινοι και πιστοι εισιν ζ.

6: γεγοναν A κ<sup>ca</sup> Iren 336 c. La Tr, γεγονα κ\* 1. 7 P Q 91. 92 arm syr Er in Annott. Orig 4, 23<sup>o</sup> Compl, γεγονε ζ Er text Primas Vulg, om κ<sup>ca</sup>, postremo copt aeth.

11: τιμιωτατω = pretioso Vulg.

16: τω καλαμω = de arundine aurea Vulg Cl — το πλατος και το υψος = altitudo (om fuld L al) et latitudo Vulg Cl.

**22, 3:** ουκ εσται επι και A (κ) Vulg ζ, neque . . . iam erit, sed h, non erit amplius sed Vulg Cl.

9: συνδουλος σου (add γαρ ζ Vulg) A κ Vulg ζ, quia conservus tuus h.

12: ως το εργον εστιν αυτου (αυτου εσται ζ) A κ ζ, secundum (facta) opera sua h Vulg.

14: οι πλυνοντες τας στολας αυτων A κ 7 (πλυναντες) 38 Vulg arm mg (Griesb) aeth, add in sanguine Agni Vulg Cl (non am fuld), οι ποιουντες τας εντολας αυτου ζ ι Q 91. 92 copt (arm) syr, qui ex praeceptis agunt Tert De pud 19 Cyr 294.

18: μαρτυρω εγω A (praem η κ) 7. 38 Q 91. 92 m am arm syr Compl, συμμαρτυρουμαι γαρ ζ Er, contestor enim Vulg Cl et fuld, testor autem copt, et ego testis aeth, testor ego Iohannes Primas.

21: κυριου, add ημων ζ Er Vulg copt arm syr, om A κ 7. 38 Q 91. 92 Compl, om κυριου ημων aeth — Ιησου, add Χριστου ζ 7. 38 Q Vulg copt arm aeth syr Er, om A κ — μετα παντων A am, μ. των αγιων κ, μ. παντων των αγιων 7. 38 Q 91 (om των) 92 copt arm syr Compl, μ. παντων υμων ζ Er Vulg Cl fuld aeth.











